DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

ROCZNIK 1931

WE LWOWIE
NAKŁADEM PAŃSTWOWEGO WYDAWNICTWA KSIĄŻEK SZKOLNYCH
KURATORJUM O. S. LW.
1931.

Z drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie.

SPIS TREŚCI:

Część I.

Część II.

Część I.

USTAWY, ROZPORZĄDZENIA, OKÓLNIKI, OGŁOSZENIA, ZAPISKI STATYSTYCZNE.

ORGANIZACJA SZKÓŁ I KURSÓW ZAWODOWYCH.

(Prawo publiczności, uprawnienia, nazwy).

KONKURSY.

Na stanowiska kierowników szkół powsz.

Na stanowiska nauczycieli podwładnych szkół powsz.

Unieważnione konkursy na stanowiska kierowników szkół.

Na stanowiska inspektorów i zastępców inspektorów.

Na stanowiska w szkołach średnich ogólno-kształ.

Na stanowiska w zakładach kształcenia nauczycieli.

Na stanowiska nauczycieli w szkołach zawodowych.

Na stanowiska w szkołach prywatnych.

Na stanowiska w innych okręgach szkol.

RUCH SŁUŻBOWY.

Część II.

ARTYKUŁY.

KURSY I ZJAZDY.

WYCHOWANIE FIZYCZNE.

KRAJOZNAWSTWO I TURYSTYKA.

OCHRONA PRZYRODY

OŚWIATA POZASZKOLNA.

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE.

RADJO.

KSIĄŻKI, PISMA, PISEMKA SZKOLNE.

ROŻNE.

ROK XXXV. NUMER 1.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 stycznia 1931

TREŚĆ:

Cześć urzędowa.

Dodatek:

Część urzędowa.

1.

Ochrona ptaków.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 5 stycznia 1931 r. Nr. O. 2453/30.

Kuratorjum zawiadamia, że Lwowski Komitet Państwowej Rady Ochrony Przyrody postanowił zorganizować we Lwowie w ślad za innemi miastami polskiemi, dokarmianie ptaków podczas zimy.

Akcja powyższa, prowadzona systematycznie od lat we wszystkich krajach cywilizowanych, posiada doniosłe znaczenie zarówno ze względów ideowych (estetycznych, etycznych i naukowych) jak i znaczenie praktyczne.

Ze względu na doniosłe znaczenie powyższej akcji, zwłaszcza na jej stronę wychowawczą, Kuratorjum zaleca zainteresowanie nią młodzieży szkolnej i zachęca Nauczycielstwo do zajęcia się zorganizowaniem powyższej akcji na terenie szkolnictwa.

Szkoły mogą uczestniczyć w tej akcji przez urządzenie odpowiednich domków do karmienia zimowego, wystawiania ich na podwórzach i w ogródkach szkolnych, ewentualnie w przyległych parkach i ogrodach, przez organizowanie wśród młodzieży zbierania i wykładania odpowiedniego pożywienia, oraz przez szerzenie idei ochrony ptaków wśród młodzieży na lekcjach i pogadankach.

Wszelkich szczegółowych informacyj z danej dziedziny dostarcza broszura J. Sokołowskiego „Ochrona ptaków", wydana nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody w Krakowie, a którą można nabywać przez wszystkie księgarnie. We Lwowie udziela informacyj Lwowski Komitet P. R. O. P., ul. św. Marka 1. tel. 29-94.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Ig. Pytlakowski,* wr.

2.

Statystyka za r. szk. 1930/31.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 27 listopada 1930 r. Nr. I. Prez. 7981/30.
(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12, poz. 193).

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Głównym Urzędem Statystycznym zarządza w bieżącym roku szkolnym obszerne dochodzenia statystyczne we wszystkich szkołach od ochronek po szkoły wyższe. Prócz statystyki szkolnej przeprowadzony zostanie na wiosnę r. 1931 powszechny spis dzieci. Zebrane materjały zostaną szczegółowo opracowane przez Ministerstwo i Główny Urząd Statystyczny i będą przez Ministerstwo opublikowane w szeregu wydawnictw. Posłużą one Ministerstwu oraz organom podwładnym do planowego zaprojektowania pracy organizacyjnej w szkolnictwie na szereg lat najbliższych. Odpisy danych statystycznych, pozostające w szkołach oraz w posiadaniu bezpośredniej władzy przełożonej, dadzą też materjał do rozstrzygania praktycznych zagadnień charakteru lokalnego.

Przywiązując wielkie znaczenie do tych dochodzeń, wzywam podwładne organy administracyjne, dyrekcje i kierownictwa szkół oraz ogół nauczycieli do dostarczenia materjałów dokładnych i wyczerpujących, pisanych pismem czytelnem i złożenia ich w ustalonych terminach.

Podobne obszerne sprawozdania szkolne projektowane są przez Ministerstwo w odstępach pięcioletnich.

Minister W. R. i O. P. (—) *St. Czerwinski.*

3.

Koszta badania lekarskiego przy emerytowaniu funkcjonarjuszów państwowych.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 9 grudnia 1930 r. Nr. I. Prez. 8145/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12, poz. 194).

Podaję do wiadomości i stosowania wyjaśnienia w sprawie przyznawania zwrotu kosztów badania lekarskiego funkcjonarjuszów państwowych, przenoszonych w stan spoczynku, lub ze stanu tego powoływanych zpowrotem do służby czynnej, nadesłane przez Ministerstwo Skarbu w piśmie z dnia 24 listopada 1930 r. L. D. I-14451/5/30, wydanem w porozumieniu z Prezydjum Rady Ministrów i Ministerstwem Spraw Wewnętrznych:

Według postanowień artykułów 9, 11 do 14, 28, 29, 31 do 33, 39, 42 oraz 95 i 96 znowelizowanej ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 46 z r. 1924) tudzież w myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 1924 r. o komisjach lekarskich (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 355) w brzmieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 160) [1]) funkcjonarjusze państwowi w czynnej służbie lub na emeryturze poddawani są urzędowym badaniom lekarskim:

1) przez lekarza urzędowego:

a) gdy funkcjonarjusz prosi o przeniesienie go na emeryturę w myśl p. a) art. 28 ustawy emerytalnej,

b) gdy właściwa władza zamierza przenieść funkcjonarjusza w stan spoczynku na podstawie p. b) art. 29 ustawy emerytalnej,

c) gdy właściwa władza w myśl art. 96 ustawy emerytalnej zamierza emerytowanego funkcjonarjusza byłego państwa zaborczego powołać do czynnej służby państwowej polskiej;

2) przez komisję lekarską I instancji:

a) gdy na skutek orzeczenia lekarza urzędowego zachodzi potrzeba stwierdzenia na żądanie właściwej władzy, czy funkcjonarjusz utracił istotnie i w jakim stopniu zdolność do zarobkowania w myśl art. 11 ustawy emerytalnej,

b) w celu stwierdzenia, czy zachodzi wypadek, przewidziany w p. 1) lub 2) art. 9 ustawy emerytalnej, oraz jaki jest stopień utraty zdolności do zarobkowania według art. 12 ustawy emerytalnej,

c) w celu stwierdzenia, czy zachodzi potrzeba umieszczenia emeryta w zakładzie dla umysłowo chorych w myśl art. 42 ustawy emerytalnej.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r. str. 430.

d) przy stosowaniu do emeryta postanowień art. 39 ustawy emerytalnej;

3) przez komisję lekarską II instancji:

a) gdy w wypadku wątpliwym w myśl art. 31 ustawy emerytalnej właściwa władza postanawia poddać funkcjonarjusza ponownemu badaniu, nie poprzestając na orzeczeniu lekarza urzędowego,

b) gdy funkcjonarjusz domaga się w myśl art. 31, względnie 32 ustawy emerytalnej ponownego badania, ponieważ orzeczenie lekarza urzędowego wypadło dla tego funkcjonarjusza niekorzystnie,

c) gdy funkcjonarjusz, ubiegający się o zastosowanie do niego p. 1) lub 2) art. 9 względnie art. 11 lub 12 ustawy emerytalnej, zgłosił żądanie do dni 30 w myśl art. 33 ustawy emerytalnej o poddanie go powtórnemu badaniu przez komisję lekarską na zasadzie przedłożonych prywatnych świadectw lekarskich, stwierdzających jego stan zdrowia w sposób odmienny od komisji lekarskiej I instancji,

d) gdy funkcjonarjusz, ubiegający się o zastosowanie do niego p 1) lub 2) art. 9, względnie art. 11 lub 12 ustawy emerytalnej, poddany był badaniu przez komisję lekarską I instancji, lecz zdania członków tej komisji są podzielone, albo jeżeli właściwa władza z uzasadnionej przyczyny żąda powtórnego badania przez komisję lekarską,

e) gdy właściwa władza żąda orzeczenia komisji lekarskiej II instancji w celu stwierdzenia pozostawania w związku przyczynowym choroby lub kalectwa ze służbą państwową, a w szczególności ustalenia, czy choroba powstała z przyczyn, przewidzianych w art. 9 ustawy emerytalnej, oraz czy istnieje wina funkcjonarjusza w powstaniu tej choroby,

f) gdy chodzi o stwierdzenie potrzeby umieszczenia emeryta w państwowym zakładzie dla umysłowo chorych w myśl art. 42 ustawy emerytalnej albo o stwierdzenie stanu niezdolności lub zdolności do służby lub pracy zarobkowej emeryta w wypadkach, wskazanych w art. 39 ustawy emerytalnej, a zdania członków komisji lekarskiej I instancji są podzielone, lub też jeżeli właściwa władza z uzasadnionych powodów żąda poddania takiego emeryta powtórnemu badaniu przez komisję lekarską, względnie gdy prosi o to dany emeryt w myśl art. 33 ustawy emerytalnej na zasadzie przedłożonych prywatnych świadectw lekarskich, stwierdzających jego stan zdrowia w sposób odmienny od komisji lekarskiej I instancji.

W wypadkach, wymienionych pod 1) b), c), 2) a), b) i d), oraz 3) a), d) i e), o ile chodzi o funkcjonarjuszów lub emerytów, którzy w celu poddania się badaniu lekarskiemu zmuszeni są odbyć podróż z miejscowości, w której zamieszkują, do miejscowości urzędowania lekarza urzędowego, względnie komisji lekarskiej I lub II instancji, a którzy badaniu temu poddawani są na zarządzenie władzy z urzędu, odbyta podróż ma charakter podróży służbowej, i wobec tego funkcjonarjusze ci lub emeryci powinni otrzymywać zwrot kosztów podróży i diet w myśl odnośnych przepisów o kosztach podróży służbowych i diet funkcjonarjuszów państwowych.

To samo odnosi się do emerytów, wymienionych pod 3) f), o ile chodzi o stwierdzenie stanu niezdolności lub zdolności do służby lub pracy zarobkowej emeryta w wypadkach, wskazanych w art. 39 ustawy emerytalnej, a zdania członków komisji lekarskiej I instancji są podzielone, lub też jeżeli właściwa władza z uzasadnionych powodów żąda poddania takiego emeryta powtórnemu badaniu przez komisję lekarską II instancji.

Natomiast w wypadkach, wymienionych pod: 1) a), 2) b) i c), 3) b) i c) a zatem, o ile chodzi o funkcjonarjuszów lub emerytów, którzy badaniu lekarskiemu są poddawani przez władze na skutek ich własnej prośby albo odwołania, można uznać odbytą podróż tylko pod tym warunkiem za podróż służbową, uprawniającą do żądania zwrotu kosztów podróży i diet, jeżeli badanie lekarza urzędowego, względnie komisji lekarskiej I lub II instancji wykazało słuszność prośby lub odwołania.

To samo odnosi się do emerytów, wymienionych pod 3) f), o ile chodzi o stwierdzenie potrzeby umieszczenia emeryta w myśl postanowień art. 42 ustawy emerytalnej w państwowym zakładzie dla umysłowo chorych albo o stwierdzenie stanu niezdolności lub zdolności do służby lub pracy zarobkowej emeryta w wypadkach, wskazanych w art. 39 ustawy emerytalnej, a dany emeryt w odwołaniu swem prosi o przedstawienie go do powtórnego zbadania przez komisję lekarską II instancji w myśl art. 33 ustawy emerytalnej na zasadzie przedłożonych prywatnych świadectw lekarskich, stwierdzających jego stan zdrowia w sposób odmienny od komisji lekarskiej I instancji.

Co się tyczy wypadków, w których komisja lekarska stawia wniosek, aby władza przełożona skierowała funkcjonarjusza lub emeryta do szpitala, lub kliniki, celem przeprowadzenia dokładnego badania lub obserwacji danej osoby przed wydaniem przez komisję decydującego orzeczenia, koszty pobytu i badania danej osoby w szpitalu lub klinice powinny być pokryte w całości przez Skarb Państwa w myśl § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 355) w brzmieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 160).

Co do zarachowania wydatków, połączonych z badaniem lekarskiem funkcjonarjuszów państwowych, przenoszonych w stan spoczynku, oraz emerytów powoływanych zpowrotem do służby czynnej, należy stosować postanowienia okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 25 kwietnia 1927 r. L. 566/D. B. III., który brzmi:

Na zapytanie jednej z izb skarbowych, kto i w jaki sposób ma pokrywać koszty komisyj lekarskich dla funkcjonarjuszów państwowych oraz wydatki, połączone z badaniem tych funkcjonarjuszów, Ministerstwo Skarbu, interpretując przepisy § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 355) i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 160) podaje do wiadomości, że z budżetu Ministerstwa Skarbu winny być pokrywane tylko koszty podróży i diety członków komisyj lekarskich, nie będących funkcjonarjuszami państwowym, oraz koszty obserwacji w szpitalu.

Na ten cel otwierany jest specjalny kredyt w budżecie Ministerstwa Skarbu do dyspozycji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (Departament Służby Zdrowia).

Natomiast każda władza winna pokrywać ze swego budżetu diety oraz koszty podróży przedsiębranych w celu uczestnictwa w posiedzeniach komisji przez tych członków komisyj lekarskich, którzy są funkcjonarjuszami danej władzy.

Również koszty podróży funkcjonarjuszów, którzy mają być poddani badaniu, oraz przedstawicieli władzy służbowej mają być pokrywane przez odnośne władze z własnych kredytów na podróże służbowe.

Minister W. R. i O. P. (—) *St. Czerwiński.*

4.

Koszta doręczania przez urzędy gminne i magistraty wezwań i innych pism urzędowych w postępowaniu administracyjnem.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 listopada 1930 r. Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 719.

Na podstawie art. 122, art. 23 i art. 105 ust. 1 i 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341) [1]) zarządza się co następuje:

§ 1. Koszta doręczania przez urzędy gminne i magistraty w myśl art. 23 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem wezwań i innych pism urzędowych ustala się w wysokości podwójnej każdoczesnej opłaty pocztowej za list zwykły najniższej wagi.

§ 2. Zwrot gminom kosztów, o których mowa w § 1, następuje zasadniczo równocześnie z zarządzeniem doręczenia, w gotówce albo w znaczkach pocztowych.

Władze państwowe i samorządowe, pozostające w częstej łączności z gminą w zakresie doręczania wezwań i innych pism urzędowych, mogą zwracać tej gminie koszta, o których mowa w § 1, ryczałtem, w stałych odstępach czasu, oznaczonych przez te władze w porozumieniu z gminą.

§ 3. W przypadkach, przewidzianych w art. 105 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem, zwrot kosztów doręczenia następuje na poczet kosztów postępowania administracyjnego, obciążających stronę.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia [2]).

Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski.* Kierownik Ministerstwa Skarbu: *Ignacy Matuszewski.* Minister Sprawiedliwości: *St. Car.* Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *St Czerwiński.* Minister Rolnictwa: *Leon J. Połczyński.* Minister Przemysłu i Handlu: *E. Kwiatkowski.* Minister Robót Publicznych: *Matakiewicz.* Minister Pracy i Opieki Społecznej: *A. Prystor.* Minister Poczt i Telegrafów: *Boerner.*

5.

Deklaracje wpłat.

Rozp. Min. Skarbu z dnia 3 listopada 1930 r. L. D. VII. 1457/2/30. (Min. W. R. i O. P. z dnia 29 listopada 1930 r. Nr. I. R. 12697/30).

Według doniesień niektórych izb skarbowych władze i urzędy nie zawsze posługują się przy dokonywaniu wpłat (przelewów, potrąceń) w kasach skarbowych deklaracjami według wzoru Nr. 39 do § 41. p. 4. ust. 3. Instr. dla Kas Skarb. ustalonemi przez Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Najwyższą Izbą Kontroli, natomiast często sporządzają deklaracje płatnicze według własnego układu, mało przejrzystego, niezawierające niezbędnych danych dla prawidłowego zarachowania przychodu. Ministerstwo

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw., z 1929 r., str. 3.

[2]) 29 grudnia 1930 r.

Skarbu podaje w załączeniu wzór omawianej deklaracji płatniczej z prośbą o polecenie podległym władzom i urzędom stosowania tego wzoru na przyszłość przy dokonywaniu wpłat (przelewów, potrąceń) w kasach skarbowych.

(—) *Czauderna*, Dyrektor Departamentu.

W z ó r.

Do Centralnej Kasy Państwowej

Kasy skarbowej w

D e k l a r a c j a p ł a t n i c z a na . . . zł. . . . . gr . .

słownie złotych . . . .

. . . . zamieszkał. . . .
(imię i nazwisko)

w . . . wpłaca powyższą kwotę na rachunek . .

. . . . . z polecenia . . . tytułem

. . . . . .

. . . . . dn. . . . . . . 19 . . . r.

(podpis) . . . .

Adnotacja Kasy:

Sumy (rodzaj) . . . .

U r z ą d d y s p o n u j ą c y . . . .

Nazwa rachunku . . . .

Pozycja dziennika przychodu . . . . . .

Data . . . .

Księgowy.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. O. 2399/30.

Udzielam do wiadomości z nadmienieniem, że przy wpłatach dokonywanych w kasach skarbowych zapomocą deklaracyj płatniczych należy ściśle stosować się do powyższego wzoru.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego:

Naczelnik Wydziału: *Dr. M. Mendys*, wr.

6.

Zmiana ustawy o organizacji szkolnictwa.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 31 lipca 1924 r., zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa.
(Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 644).

Na podstawie art. 44 ust. 5 Konstytucji postanawiam co następuje:

Art. 1. Do art. 3 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r., zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 766) [1]) dodaje się drugi ustęp treści następującej:

„Zmiana języka nauczania może nastąpić nie wcześniej, niż po 7 latach, licząc od daty uprawomocnienia się ostatniego orzeczenia, ustalającego język nauczania w danej szkole".

Art. 2. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia[2]).

Prezydent Rzeczypospolitej: (—) *I. Mościcki.* Prezes Rady Ministrów i Minister Spraw Wojskowych: (—) *J. Piłsudski.* Minister: (—) *J. Beck.* Minister Spraw Wewnętrznych: (—) *Sławoj Składkowski.* Minister Spraw Zagranicznych: (—) *August Zaleski.* Kierownik Ministerstwa Skarbu: (—) *Ignacy Matuszewski.* Minister Sprawiedliwości: (—) *St. Car.* Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: (—) *Sł. Czerwiński.* Minister Rolnictwa: (—) *Leon J. Połczyński.* Minister Przemysłu i Handlu: (—) *E. Kwiatkowski.* Minister Komunikacji: (—) *Kühn.* Minister Robót Publicznych: (—) *Matakiewicz.* Minister Pracy i Opieki Społecznej: (—) *A. Prystor.* Minister Reform Rolnych: (—) *Witold Staniewicz.* Minister Poczt i Telegrafów: (—) *Boerner.*

7.

Egzamin nadzwyczajny w szkołach powszechnych.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 27 listopada 1930 r. Nr. II. 11090/30.
(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 z 1930 r., poz. 187).

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) zarządzam, co następuje:

§ 1. Paragraf 6 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 marca 1926 r. w sprawie egzaminów nadzwyczajnych z zakresu programu nauczania w szkołach powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 100) [3]) otrzymuje brzmienie następujące:

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1924 r. str. 233.

[2]) 2 grudnia 1930 r.

[3]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 304.

„Kandydaci, którzy przekroczyli 18 rok życia, mogą być zwolnieni przez inspektora szkolnego od zdawania egzaminu z języka obcego, rysunków, robót ręcznych (kobiecych), śpiewu i ćwiczeń cielesnych; w podaniu swem o dopuszczenie do egzaminu nadzwyczajnego winni oni wyraźnie o to prosić“.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

8.

Wieczorne szkoły powszechne dla dorosłych.

Rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 22 listopada 1930 r. Nr. II. 23317/30.

Nr. I. 43187/30. Ministerstwo wyjaśnia, że przyznawanie prawa publiczności szkołom powszechnym wieczornym dla dorosłych z jednoczesnem zwolnieniem tych szkół od obowiązku udzielania nauki języka obcego, rysunków, robót ręcznych, śpiewu i ćwiczeń cielesnych należy do kompetencji Ministerstwa, dokąd też należy skierować zaopinjowane podanie petentów.

Dyrektor Departamentu: *W. Żłobicki*, wr.

9.

Kwalifikacje zawodowe wystarczające dla ustalenia nauczycieli państwowych szkół ćwiczeń i preparand nauczycielskich.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 14 listopada 1930 r. Nr. II. 16571/30.
(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 z 1930 r., poz. 189).

Na podstawie ostatniego ustępu art. 146 ustawy z dnia 1 lipca 1926 roku o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 592) [1]) zarządzam co następuje:

§ 1. Kwalifikacjami zawodowemi, wystarczającemi w myśl art. 8, 145 i 146 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 592) dla ustalenia nauczycieli państwowych szkół ćwiczeń i preparand nauczycielskich, czynnych bądź w chwili wejścia w życie powyższego rozporządzenia, t. j. w dniu 7 sierpnia 1927 r., bądź w czasie między powyższym terminem a dniem 31 marca 1928 r. włącznie, są obowiązujące wówczas kwalifikacje zawodowe do ustalenia w szkołach powszechnych.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 592).

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r. str. 265.

10.

Kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkołach zawodowych.

Rozp. wykonawcze Min. W. R. i O. P. z dnia 28 listopada 1930 r. Nr. III. T. 9696/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 z 1930 r. poz. 188).

Na podstawie artykułu 36 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 271)[1]) zarządzam co następuje:

Do art. 6. § 1. Naukę kreślenia geometrycznego w szkołach rzemieślniczo-przemysłowych i zawodowych dokształcających uważa się za naukę matematyki, o której mowa w art. 6 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

Do art. 9. § 2. Kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkołach średnich ogólno-kształcących, ograniczone do niższych klas szkół średnich ogólnokształcących, lub do klas I—V tychże szkół, uprawniają do nauczania przedmiotów ogólnokształcących tylko w szkołach mistrzów i nadzorców.

Do art. 12 pkt. b). § 3. Za studja, odpowiadające wymaganiom art. 12 pkt. b) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, uważa się

P r z y m a t e m a t y c e, jako przedmiocie nauczania:

ukończenie wydziału filozoficznego (matematyczno-przyrodniczego) jednego z uniwersytetów w Polsce ze stopniem magistra filozofji w zakresie matematyki, fizyki lub astronomji;

ukończenie jednej z politechnik w Polsce z dyplomem inżyniera;

ukończenie wydziału ogólnego (grupy: matematyczna, fizyczna i geometrji wykreślnej) Politechniki Lwowskiej ze stopniem magistra;

ukończenie Akademji Górniczej w Krakowie z dyplomem inżyniera.

P r z y f i z y c e, jako przedmiocie nauczania:

ukończenie wydziału filozoficznego (matematyczno - przyrodniczego) jednego z uniwersytetów w Polsce ze stopniem magistra filozofji w zakresie fizyki, chemji, astronomji, lub matematyki;

ukończenie jednej z politechnik w Polsce z dyplomem inżyniera;

ukończenie wydziału ogólnego (grupy: matematyczna, fizyczna i chemiczna) Politechniki Lwowskiej ze stopniem magistra;

ukończenie Akademji Górniczej w Krakowie z dyplomem inżyniera;

ukończenie wydziału rolniczego lub leśnego jednego z uniwersytetów w Polsce z dyplomem inżyniera;

ukończenie Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie z dyplomem inżyniera.

P r z y c h e m j i o g ó l n e j, jako przedmiocie nauczania:

ukończenie wydziału filozoficznego (matematyczno-przyrodniczego) jednego z uniwersytetów w Polsce ze stopniem magistra filozofji w zakresie chemji;

ukończenie wydziału chemicznego jednej z politechnik w Polsce z dyplomem inżyniera;

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r. str. 265.

ukończenie wydziału ogólnego (grupy: chemiczna i fizyczna) Politechniki Lwowskiej ze stopniem magistra;

ukończenie Akademji Górniczej w Krakowie z dyplomem inżyniera;

ukończenie wydziału rolniczego jednego z uniwersytetów lub politechnik w Polsce z dyplomem inżyniera i

ukończenie Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie z dyplomem inżyniera.

P r z y j ę z y k a c h o b c y c h, jako przedmiocie nauczania:

ukończenie wydziału filozoficznego (humanistycznego) jednego z uniwersytetów w Polsce ze stopniem magistra filozofji w zakresie filologji odnośnego języka;

ukończenie innych studjów akademickich w Polsce, zakończonych przepisanemi egzaminami, oraz w obu wypadkach egzamin na nauczyciela języków obcych w szkołach zawodowych, stosownie do § 11 niniejszego rozporządzenia.

P r z y r a c h u n k o w o ś c i i k o r e s p o n d e n c j i p r z e m y s ł o w e j, jako przedmiocie nauczania:

ukończenie z dyplomem akademickiej szkoły handlowej w Polsce.

P r z y h i g j e n i e o g ó l n e j, jako przedmiocie nauczania:

ukończenie wydziału lekarskiego jednego z uniwersytetów w Polsce z dyplomem lekarza lub doktora.

P r z y p r a w o z n a w s t w i e o g ó l n e m, jako przedmiocie nauczania:

ukończenie wydziału prawnego lub prawno-ekonomicznego jednego z uniwersytetów w Polsce ze stopniem magistra.

Do art. 12 ust. 2. § 4. Warunki dopuszczenia do państwowego egzaminu na nauczyciela kaligrafji, stenografji lub pisania na maszynie dla szkół zawodowych, są następujące:

a) obywatelstwo polskie; b) nieskazitelna przeszłość, udowodniona poświadczeniem właściwej władzy administracji ogólnej; c) zdatność fizyczna do zawodu nauczycielskiego; d) ukończenie 21 lat życia; e) posiadanie świadectwa dojrzałości szkoły średniej ogólnokształcącej lub seminarjum nauczycielskiego, lub świadectwa ukończenia państwowej lub niepaństwowej uznanej za równorzędną szkoły zawodowej, do której warunkiem przyjęcia jest ukończenie 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej lub posiadanie cenzusu równowartościowego, a nauka w niej trwa nie krócej niż 2 lata, lub takiej państwowe, lub niepaństwowej, uznanej za równorzędną szkoły zawodowej, do której warunkiem przyjęcia jest ukończenie 7-miu oddziałów siedmio- lub sześcioklasowej publicznej szkoły powszechnej, a nauka w niej trwa nie krócej niż trzy lata.

Kadydaci, ubiegający się o uzyskanie kwalifikacyj na nauczycieli stenografji lub pisania na maszynie, winni ponadto wykazać się świadectwem z odbycia co najmniej 2-letniej praktyki zawodowej.

Do art. 13 pkt. b) i art. 17 pkt. b). § 5. Za odpowiednie szkoły zawodowe o poziomie więcej niż średnim uważa się państwowe lub niepaństwowe uznane za równorzędne szkoły zawodowe, do których warunkiem przyjęcia jest ukończenie 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej lub posiadanie cenzusu równowartościowego, a nauka w nich trwa nie krócej niż 3 lata.

Do art. 14 pkt. b), art. 22 pkt. b) i art. 25 pkt. b). §. 6. O uznaniu praktyki nauczycielskiej decyduje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na podstawie wniosku kuratora tego okręgu szkolnego, na terenie którego nauczyciel naucza lub ostatnio nauczał w szkole zawodowej.

Wnioski te winny być poparte świadectwami o pracy nauczycielskiej.

Do art. 15. §. 7. Warunki dopuszczenia do państwowego egzaminu na nauczyciela rysunków w szkołach zawodowych są następujące:

a) obywatelstwo polskie; b) nieskazitelna przeszłość, udowodniona poświadczeniem właściwej władzy administracji ogólnej; c) zdatność fizyczna do zawodu nauczycielskiego; d) ukończenie 21 lat życia; e) posiadanie dyplomu z ukończenia Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie, Akademji Sztuk Pięknych w Krakowie, Wydziału Sztuki w Uniwersytecie im. Stefana Batorego w Wilnie, wydziału architektury na politechnikach w Polsce, wydziału ogólnego (grupa rysunkowa) Politechniki Lwowskiej, albo posiadanie świadectwa ukończenia jednej z państwowych szkół zdobniczych i przemysłu artystycznego.

Do art. 18, art. 19 pkt. a) i b), art. 20 pkt. a) i b), art. 21, art. 23 pkt. a) i b), art. 24 pkt. b) i c), art. 25 pkt. c), art. 26 pkt a), b), c) i d), art. 27 pkt. a) i b) oraz art. 28 pkt. c), d), e) i f).

§ 8. O uznaniu praktyki zawodowej decyduje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na podstawie przedstawionych świadectw o pracy.

Osoby, ubiegające się o przyznanie kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych na podstawie powyższych artykułów, dołączają do podania oryginały lub notarjalne odpisy świadectw o pracy zawodowej oraz zestawienie przebiegu studjów i praktyki zawodowej.

Do art. 20 pkt. b). § 9. Za odpowiednie szkoły zawodowe o poziomie więcej niż średnim uważa się:

1. Państwową Wyższą Szkołę Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie,
2. Państwową Szkołę Ogrodnictwa w Poznaniu,
3. Instytut Nauk Handlowo-Gospodarczych w Wilnie.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może w poszczególnych wypadkach uznać również inną szkołę jako szkołę zawodową o poziomie więcej niż średnim.

Do art. 22 pkt. c), art. 24 pkt. b) i c) i art. 28 pkt. f). § 10. Warunki dopuszczenia do egzaminu są następujące:

a) obywatelstwo polskie; b) nieskazitelna przeszłość, udowodniona poświadczeniem właściwej władzy administracji ogólnej; c) zdatność fizyczna do zawodu nauczycielskiego; d) posiadanie jednego ze świadectw, wymienionych w art. 22 pkt. c), w art. 24 pkt. b) lub c), albo art. 28 pkt. f) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

Do art. 29. § 11. Zwalnia się od obowiązku składania egzaminu wszystkich nauczycieli, odpowiadających wymaganiom art. 21, art 12 pkt. a) oraz art. 12 pkt. b) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, z wyjątkiem nauczycieli, ubiegających się o przyznanie kwalifikacyj do nauczania języków obcych.

Do art. 30. § 12. Na podstawie art. 1 lit. d) i f) ustawy z dnia 13 lutego 1924 r. w przedmiocie przyznania Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie praw szkół akademickich państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 19, poz. 185) równorzędne ze świadectwami szkół akademickich są dyplomy ukończenia Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie.

Od kandydatów, którzy nie posiadają świadectw ukończenia szkół państwowych polskich, Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może zażądać stwierdzenia drogą egzaminu, że władają w dostatecznym stopniu językiem polskim.

Do art. 32. § 13. Do podań wnoszonych do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o uznanie osób za posiadające kwalifikacje do nauczania w szkołach zawodowych, winny być dołączone świadectwa szkolne, zaświadczenia o pracy nauczycielskiej lub praktyce zawodowej, oraz zestawienie przebiegu studjów i ewentualnej praktyki zawodowej kandydata.

Do podań osób, nauczających w szkołach zawodowych, które winny być wnoszone za pośrednictwem kuratorjów właściwych okręgów szkolnych, kuratorzy dołączą wykazy kwalifikacyjne kandydatów, względnie swoją opinję o ich pracy nauczycielskiej.

Do art. 33. § 14. Do nauczania przedmiotów zawodowych w szkołach handlowych wszelkich szczebli i typów dopuszcza się osoby, posiadające dyplomy ukończenia Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu, Wyższego Studjum Handlowego w Krakowie i Wyższej Szkoły dla Handlu Zagranicznego we Lwowie.

Poza tem do końca roku szkolnego 1932/33 uznaje się za dopuszczonych do nauczania w szkołach zawodowych wszystkich nauczycieli, którzy od chwili wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej są lub będą czynni w szkołach zawodowych w Państwie Polskiem.

§ 15. Wszędzie, gdzie w niniejszem rozporządzeniu mówi się o rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej, należy rozumieć rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o kwalifikacjach do nauczania w szkołach zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 271).

§ 16. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia [1].

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

11.

Regulamin internatów przy państwowych szkołach zawodowych.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 4 grudnia 1930 r. Nr. III. T. 5299/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12, poz. 191).

§ 1. Internatom, utworzonym przy państwowych szkołach zawodowych, nadaję regulamin załączony do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

---

[1]) 29 grudnia 1930 r.

Regulamin.

I. Organizacja Zarządu.

1. Nadzór nad kierownictwem administracyjnem internatów należy do Rady Opiekuńczej Szkoły, zorganizowanej na podstawie odnośnych zarządzeń Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Nadzór nad kierownictwem pedagogicznem należy do Rady Pedagogicznej Szkoły.

Bezpośrednie kierownictwo administracyjne i pedagogiczne internatu sprawuje dyrektor szkoły, lub też w jego zastępstwie wyznaczony przez niego kierownik internatu.

2. Do kompetencji Rady Opiekuńczej należy w szczególności: zatwierdzanie planu gospodarczo-finansowego; określanie ilości funkcjonarjuszów internatu i wysokości ich wynagrodzenia; przydzielanie pomieszczeń w internacie wychowawcom i funkcjonarjuszom niższym; zatwierdzanie wysokości opłaty miesięcznej wychowanków; zatwierdzanie umowy z przedsiębiorcą tam, gdzie wyżywienie wychowanków powierza się przedsiębiorcy na podstawie specjalnej umowy; przyznawanie, na wniosek Rady Pedagogicznej, bezpłatnych i ulgowych miejsc w internacie; kontrola działalności i kontrola rachunków internatu oraz inicjatywa w sprawie uzyskania zapomóg i ofiar na potrzeby internatu; składanie sprawozdań władzom szkolnym.

3. Do kompetencji Rady Pedagogicznej szkoły należy: decydowanie w ważniejszych sprawach wychowawczych, zatwierdzanie regulaminu, obowiązującego w internacie; stawianie wniosków Radzie Opiekuńczej szkoły w sprawie przyznawania bezpłatnych i ulgowych miejsc w internacie.

4. Do kompetencji dyrektora szkoły, sprawującego bezpośrednio kierownictwo internatu lub też do kompetencji kierownika internatu, działającego w zastępstwie dyrektora, należą wszystkie sprawy, związane z kierownictwem administracyjnem i pedagogicznem internatu, nie należące do kompetencji Rady Opiekuńczej i Rady Pedagogicznej szkoły.

5. Tam, gdzie niema przy szkole Rady Opiekuńczej, tworzy się dla spełnienia jej zadań Radę Opiekuńczą internatu, w której skład wchodzą: dyrektor szkoły, lekarz szkolny, delegat Rady Pedagogicznej i trzy osoby zaproszone przez Radę Pedagogiczną (w miarę możności z pośród rodziców młodzieży uczącej się w szkole).

6. W wypadku, kiedy kierownictwo internatu sprawuje, w zastępstwie dyrektora szkoły, specjalny kierownik, wchodzi on z głosem doradczym w skład Rady Opiekuńczej internatu. Rady Opiekuńczej szkoły i Rady Pedagogicznej w wypadkach, gdy decydują one w sprawach, dotyczących internatu.

7. Dyrektorowi przysługuje prawo sprzeciwu w stosunku do uchwały Rady Opiekuńczej szkoły lub Rady Opiekuńczej internatu i odwołania się o dycyzję do kuratorjum okręgu szkolnego.

II. Organizacja gospodarcza.

8. Internaty otrzymują od szkoły w miarę możności lokal (ewentualnie z ogrodem użytkowym), opał i światło z wyjątkiem opału do trzonu kuchennego. Kredyty na pokrycie tych potrzeb przewidziane są w odpowiednich paragrafach i pozycjach budżetu szkoły i są wydatkowane przez

dyrekcję z zachowaniem obowiązujących przepisów. W wypadku, gdy internat nie otrzyma od szkoły lokalu, koszty pomieszczenia, opału i światła pokrywają wychowańcy internatu.

9. Do potrzeb internatu może być użyty tylko jeden pracownik z pośród służby niższej szkoły.

10. Miesięczna opłata od ucznia (uczennicy), przebywającego w internacie, powinna być obliczona na podstawie kosztów wyżywienia i pomieszczenia (w razie wynajmowania lokalu na internat) uczniów (uczennic) i personelu internatu oraz uposażenia gospodyni i służby kuchennej z uwzględnieniem kosztów zużywającego się inwentarza, przyczem produkty z ogrodu własnego powinny być liczone po miejscowych cenach hurtowych.

Do personelu internatu w rozumieniu powyższego przepisu z grona wychowawców zalicza się tylko tych wychowawców, których wyłączne zajęcie stanowi pełnienie opieki wychowawczej w internacie.

11. Tam, gdzie wyżywienie uczniów powierza się przedsiębiorcy, nie ma zastosowania punkt 10 niniejszego regulaminu.

12. Zapomogi przyznawane przez władze szkolne mają być zużytkowane na zakup i konserwację inwentarza oraz w razie konieczności na pokrycie tych wydatków administracyjnych, które nie są pokrywane przez wychowanków w ramach opłat miesięcznych (p. 10).

Zapomogi z innych źródeł mogą być wydatkowane bądź zgodnie z życzeniem ofiarodawcy, bądź na cele wskazane wyżej, bądź na obniżenie kosztów utrzymania w internacie.

13. Umeblowanie internatu stanowi własność Skarbu Państwa. Przedmioty inwentarza powinny być, zgodnie z obowiązującemi przepisami, wpisane do księgi inwentarza, przedmioty zaś łatwo ulegające zniszczeniu powinny być spisane w księdze lub w zeszycie specjalnie na ten cel przeznaczonym.

III. Opieka Wychowawcza.

14. W celu zapewnienia młodzieży opieki wychowawczej dyrektor szkoły powołuje, po wysłuchaniu opinji Rady Pedagogicznej, potrzebną liczbę wychowawców.

15. Jeden wychowawca ma przypadać na 30 wychowanków.

16. Najmniej połowa ogólnej liczby wychowawców powinna zamieszkiwać w lokalu internatu, przytem wychowawcy, których wyłączne zajęcie stanowi pełnienie opieki wychowawczej w internacie, otrzymują pomieszczenie, opał i światło bezpłatnie.

17. Wychowawcy pobierają wynagrodzenie ze Skarbu Państwa.

18. Jednemu z wychowawców może być powierzone kierownictwo internatu w zastępstwie dyrektora szkoły (punkt 1).

Organizacja szkół.

Wykaz prywatnych zakładów kształcenia nauczycieli z prawami zakładów państwowych w r. szk. 1930/31.

Województwo lwowskie:

Cieszanów. 1. Pryw. Semin. Naucz. Koeduk. im. Stan. Sobińskiego — niepełne prawa.

Drohobycz. 2. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Koła Stow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz. — niepełne prawa. 3. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek — niepełne prawa.

Jarosław. 4. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Emilji Plater — niepełne prawa.

Jaworów. 5. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek — niepełne prawa.

Krosno. 6. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Tow. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. — niepełne prawa.

Lwów. 7. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Zofji Strzałkowskiej — pełne prawa. 8. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Anny Rychnowskiej — niepełne prawa. 9. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Nazaretanek — niepełne prawa. 10. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. SS. Bazyljanek im. św. Józefata — niepełne prawa

Łańcut 11. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. SS. Boromeuszek — niepełne prawa.

Przemyśl. 12. Pryw. Semin. Naucz. Męskie Koła Stow. Chrz. Nar. Naucz. Szkół Powszech. — niepełne prawa. 13. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie PP. Benedyktynek — niepełne prawa.

Rzeszów. 14. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. Tow. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. — niepełne prawa.

Sambor. 15. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Adama Asnyka — niepełne prawa. 16. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. Ukraińsk. Tow. Pedagog. — niepełne prawa.

Sanok. 17. Miejskie Semin. Naucz. Żeńsk. — niepełne prawa.

Sokal. 18. Miejskie Semin. Naucz. Żeńsk. — niepełne prawa.

Tarnobrzeg. 19. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. im. Stan. Jachowicza — niepełne prawa.

Żółkiew. 20. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. SS. Felicjanek — niepełne prawa.

Województwo stanisławowskie:

Stryj. 21. Miejskie Semin. Naucz. Żeńsk. — niepełne prawa. 22. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. Koła Pedagog. Tow. Ukraińskiego — niepełne prawa.

Stanisławów. 23. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. im. M. Konopnickiej — niepełne prawa. 24. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. SS. Bazyljanek — niepełne prawa

Tłumacz. 25. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. Tow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz. — niepełne prawa.

Województwo tarnopolskie:

Czortków. 26. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. im. M. Konopnickiej — niepełne prawa.

Tarnopol. 27. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. Komitetu Obywatelskiego, niepełne prawa. 28. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. Koła T. S. L. — niepełne prawa.

Złoczów. 29. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie (k.) im. M. Konopnickiej — niepełne prawa.

Szkolnictwo zawodowe.

P. Kurator O. S. Lw. udzielił rozporządzeniem z dnia 23 grudnia 1930 r. Nr. III. 6070/30 pp. Adamowi Lenkiewiczowi i Tadeuszowi Kowalczukowi, nauczycielom Państwowej Szkoły Technicznej we Lwowie, zezwolenia na otwarcie i prowadzenie we Lwowie, przy ulicy Snopkowskiej Nr. domu 47, prywatnych kursów fotograficznych pod nazwą: Kursy Fotograficzne pp. Adama Lenkiewicza i Tadeusza Kowalczuka we Lwowie.

Ruch służbowy.

Inspektoraty.

M i a n o w a n i: Ignacy Hołda, sekretarz X st. sł. Rady Szkolnej Powiatowej w Mościskach, sekretarzem w IX st. sł. (L. I. 44.662/30).

Werchowiecki Tadeusz, prowizorycznym kancelistą w XI st. sł. Rady Szkolnej Powiatowej w Skolem (L. I. 27.978/30).

Szkolnictwo powszechne.

M i a n o w a n i: Bieniowski Marjan, kierownikiem 6 kl. szkoły w Pantalowicach (Przeworsk); Byrka Jan, kierownikiem 2 kl. szkoły w Hocwi (Lisko).

Dickówna Józefa, kierowniczką 3 kl. szkoły w Stryjówce (Zbaraż).

Jarocki Wojciech, kierownikiem 3 kl. szkoły w Korczowie (Rawa Ruska); Jędrzejowski Jan, kierownikiem 6 kl. szkoły w Siedleczce (Przeworsk).

Łańcucki Józef, kierownikiem 7 kl. szkoły w Gniewczynie (Przeworsk).

Męciński Jarosław, kierownikiem 2 kl. szkoły w Stynawie Wyżnej (Skole).

Śliwowa Izabela, kierowniczką 4 kl. szkoły w Żurawiczkach (Przeworsk); Sobiecki Stanisław, kierownikiem 4 kl. szkoły w Gorliczynie (Przeworsk).

Uszyński Łukasz, kierownikiem 2 kl. szkoły w Steniatynie (Sokal).

P r z e n i e s i e n i: Adrysiewiczowa Wiesława, nauczycielka 7 kl. szkoły w Rożnowie (Kosów), do 5 kl. szkoły w Dżurowie (Śniatyn).

Chomowa Adolfina, nauczycielka 3 kl. szkoły w Niewoczynie (Bohorodczany), do 3 kl. szkoły w Iwanikówce (Bohorodczany).

Dobrostańska Zofja, nauczycielka 7 kl. szkoły w Szczercu (Lwów), do 3 kl. szkoły w Krzywczycach (Lwów).

Gdulowa Zofja, nauczycielka 7 kl. szkoły w Łopuszce Wielkiej (Przeworsk), do 7 kl. szkoły w Brzozdowicach (Bóbrka); Głazowska Łucja, nauczycielka 3 kl. szkoły w Hodowicy (Lwów), do 2 kl. szkoły w Basiówce (Lwów).

Jagaciakowa Zofja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Pniakach (Kałusz), do 1 kl. szkoły w Topolsku (Kałusz).

Konicki Albin, nauczyciel szkoły w Kosienicach (Przemyśl), do 3 kl. szkoły w Ustjanowej (Lisko); Krzysiowa Marja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Zarzeczu (Nowy Sącz), do 5 kl. szkoły w Zwięczycy (Rzeszów).

Obercowa Henryka, nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej w Rozwadowie (Tarnobrzeg), do 7 kl. szkoły w Tarnobrzegu.

Pellichowa Jadwiga, nauczycielka 1 kl. szkoły w Przewożcu ad Koropiec (Buczacz), do 6 kl. szkoły w Koropcu (Buczacz).

Rzeszotkówna Marja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Mojsławicach (Hrubieszów), do 1 kl. szkoły w Krasowie (Lwów).

Ślusarz Jan, nauczyciel 7 kl. szkoły męskiej im. Kordeckiego we Lwowie, do 7 kl. szkoły mieszanej im. Szaszkiewicza we Lwowie.

Towarnicka Zofja, nauczycielka 4 kl. szkoły w Łanach (Lwów), do 7 kl. szkoły w Szczercu (Lwów); Tropaczyńska Stanisława, nauczycielka 5 kl. szkoły w Turynce (Żółkiew), do 3 kl. szkoły w Derewni (Żółkiew).

Spensjonowani: Baczyński Ryszard, kierownik 2 kl. szkoły w Kamienopolu (Lwów); Bałasiewicz Józefa, nauczycielka 2 kl. szkoły w Majdanie (Stanisławów); Bilikowski Włodzimierz, nauczyciel 1 kl. szkoły w Nikonkowicach (Lwów); Bończarowa Janina, nauczycielka 2 kl. szkoły w Żurawnikach (Lwów); Borszcz Mikołaj, nauczyciel szkoły w Netrebie (Zbaraż).

Charecka Julja, nauczycielka szkoły w Trybuchowcach (Buczacz).

Dobrowolska Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły im. Hofmanowej w Stanisławowie; Dworska Janina, nauczycielka 7 kl. szkoły w Odrzechowej (Sanok).

Englotowa Leopoldyna, nauczycielka 7 kl. szkoły im. św. Alojzego w Stanisławowie.

Gałatowa Olga, nauczycielka szkoły w Kościelnikach (Buczacz).

Jurkiewicz Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły żeń. im. Isakowicza we Lwowie.

Kandiukowa Natalja, nauczycielka 7 kl. szkoły im. św. Józefa w Stanisławowie; Kozłowska Ludwika, kierowniczka 7 kl. szkoły w Tłumaczu; Krupska Marja, nauczycielka 3 kl. szkoły w Stefkowej (Lisko).

Landau Teodor, nauczyciel 7 kl. szkoły w Bursztynie (Rohatyn); Lipczyńska Kazimiera, nauczycielka 7 kl. szkoły im. św. Jadwigi w Rzeszowie; Loeblówna Jadwiga, nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej im. Isakowicza we Lwowie; Lubkowski Wilhelm, kierownik 3 kl. szkoły w Ropience (Lisko).

Łossowska Aniela, nauczycielka 1 kl. szkoły w Sajkowie (Lwów); Łukawski Teodor, nauczyciel 1 kl. szkoły w Komarnikach-Dziwczem (Turka).

Maksymowicz Michał, kierownik 2 kl. szkoły w Skomorochach (Buczacz); Malikowa Stanisława, nauczycielka 3 kl. szkoły w Krzywczycach

(Lwów); Marguliesowa Barbara, nauczycielka 7 kl. szkoły w Kałuszu; Morawiecka Kazimiera, nauczycielka 7 kl. szkoły w Łanczynie (Nadwórna).

Nigrin Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły w Kosowie; Nowacka Wilhelmina, nauczycielka 7 kl. szkoły w Buczaczu.

Orzelska Helena, kierowniczka 7 kl. szkoły żeń. w Borszczowie.

Pieniążek Franciszek, kierownik 5 kl. szkoły w Handzlówce (Łańcut); Piotrowska Anna, nauczycielka 5 kl. szkoły w Koropcu (Buczacz); Pisarska Jadwiga, nauczycielka 3 kl. szkoły w Ostrowie (Bóbrka).

Sawczyńska Tekla, kierowniczka 7 kl. szkoły w Wołosowie (Nadwórna); Schmidtówna Karolina, nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej w Przemyślanach; Słuszkiewicz Władysław, nauczyciel 4 kl. szkoły w Horodence, przedm. „Kąt Folwarczny"; Strnadówna Teresa, nauczycielka 7 kl. szkoły w Leżajsku (Łańcut).

Trentowski Józef, kierownik 6 kl. szkoły w Sieteszy (Przeworsk); Tychanowiczowa Aniela, nauczycielka 5 kl. szkoły w Mokrzyszowie (Tarnobrzeg).

Wałężyna Marja, kierowniczka 2 kl. szkoły w Nowej Wsi (Kolbuszowa); Więckowski Antoni, nauczyciel 1 kl. szkoły w Topolsku (Kałusz).

Zdrasilowa Stefanja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Byble (Rohatyn).

Zmarli: Fedoryszynowa Wanda, nauczycielka 2 kl. szkoły w Zamościu (Przemyślany), zmarła dnia 20 listopada 1930 r.

Franciszek Zuzak, kierownik 7 kl. szkoły w Zarszynie, powiatu sanockiego, zmarł 14 grudnia 1930, w 59 roku życia, a 38 roku służby.

Seminarja nauczycielskie.

Przeniesieni: Dr. Kreutz Mieczysław, nauczyciel I. Państwowego Seminarjum Naucz. Żeńskiego im. A. Asnyka we Lwowie, do III. gimnazjum we Lwowie.

Spensjonowani: Orzechowski Adam, nauczyciel Państw. Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Stanisławowie.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Przeniesieni: Dr. Ratusiński Piotr, profesor gimnazjum w Trembowli, do gimnazjum w Złoczowie.

Spensjonowani: Pan Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 22 listopada 1930 r. przeniósł w stan spoczynku p. Stanisława Cebulę, pozostającego w stanie nieczynnym dyrektora gimnazjum państwowego w Sanoku.

Zwolnieni: Wilhelm Wiecheć-Wirski, prowizoryczny urzędnik w IV gimnazjum we Lwowie.

Szkolnictwo zawodowe.

Mianowani: Matusiak Stanisław, nauczycielem Państwowej Szkoły Technicznej we Lwowie.

Przeniesieni: Wdowicki Władysław, instruktor Państwowej Szkoły Zawodowej Żeńskiej w Łucku, na stanowisko instruktora Państwowej Szkoły Technicznej we Lwowie.

Konkursy.

Konkursy na posady kierowników publicznych szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Borszczów	Głęboczek	4 kl.	koed.	—	polski	4 ubik.	60 a	
1	Jarosław	Czerce	2 „	„	—	„	4 „	2 mg	Konk. drugi
2	„	Molodycz	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	8 mg	Konk. drugi
3	„	Skołoszów	5 „	„	—	polski	3 „	2 mg	Konk. drugi
1	Jaworów	Przyłbice	3 „	„	—	pol.-r.	2 „	1/5 mg	
2	„	Sarzyna	5 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
1	Lwów	Dmytrowice	2 „	„	—	„	3 „	4 mg	
2	„	Glinna	2 „	„	—	„	3 „	1½ mg	
3	„	Hodowica	3 „	„	—	„	3 „	2 mg	
4	„	Miłoszowice	2 „	„	—	„	3 „	2 mg	
5	„	Stroniatyn	2 „	„	—	ruski	3 „	2 mg	
6	„	Lwów	7 „	„	Zimorowicza	polski	—	—	
1	Mościska	Buchowice	3 „	„	—	pol.-r.	2 „	2 mg	
2	„	Czerniawa	4 „	„	—	ruski	3 „	—	
3	„	Dolhomościska	5 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	
4	„	Makuniów	2 „	„	—	ruski	2 „	2¼ mg	
5	„	Lacka Wola	5 „	„	—	polski	2 „	1¼ mg	
6	„	Myślatycze	3 „	„	—	„	3 „	—	
7	„	Pnikut	3 „	„	—	„	3 „	—	
8	„	Strzelczyska	3 „	„	—	„	3 „	—	
9	„	Wołczyszczowice	3 „	„	—	pol.-r.	2 „	—	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im.	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	grunt o obszarze	Uwaga
			szkoły						
1	Nisko	Nisko	7 kl.	koeduk.	—	polski	—	45631 m²	Pierwszeństwo mają kandydaci z w. k. n., wzgl. wydz. egzamin.
1	Przemyśl	Bachów	4 „	„	—	pol.-r.	—	—	
2	„	Bolestraszyce	4 „	„	—	„	—	—	
3	„	Darowice	2 „	„	—	„	2 ubik.	—	
4	„	Hurko	2 „	„	—	„	—	—	
5	„	Torki	2 „	„	—	ruski	3 ubik.	—	
1	Przeworsk	Sietesz	6 „	„	im. św. Jadwigi	polski	3 „	2 mg	Pierwszeństwo z egzaminem wydziałowym lub w. k. n.
1	Rawa Ruska	Chlewczany	6 „	„	—	pol.-r.	—	1 mg	„
2	„	Kamionka Stara wieś	2 „	„	—	ruski	3 ubik.	2 mg	
3	„	Ławryków	2 „	„	—	„	—	—	
4	„	Machnów	2 „	„	—	„	—	—	
5	„	Monastyrek	2 „	„	—	„	—	—	Konk. 2-ci
6	„	Radruż	2 „	„	—	pol.-r.	—	6 mg	»
7	„	Rata	2 „	„	—	polski	—	—	Pierwszeństwo mają kandydaci w. k. n. lub egz. wydz.
8	„	Rawa Rus.	7 „	męska	—	„	4 ubik.	—	
9	„	Smolin	3 „	koeduk.	—	pol.-r.	3 „	—	
10	„	Tehlów wieś	2 „	„	—	ruski	—	—	
11	„	Uhnów	5 „	męska	—	pol.-r.	3 ubik.	—	Konk. 2-gi Pierwszeństwo mają z egz. wydz. lub w. k. n.
12	„	Żurawce	5 „	koeduk.	—	ruski	3 „	—	
1	Żydaczów	Czernica[1])	7 „	„	—	pol.-r.	4 „	2 mg	

[1]) Tem samem uchyla się konkurs na posadę kierownika 5-kl. szkoły w tej miejscowości ogłoszony w Nr. 12.

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 15 marca 1931 r.

Wolne stanowiska nauczycieli.

W powiecie buczackim:

W 7 kl. męskiej szkole powszechnej im. A. Mickiewicza w Buczaczu posada: 1) nauczyciela języka polskiego z historją, 2) nauczyciela śpiewu i ćwiczeń cielesnych.

W 7 kl. żeńskiej szkole powszechnej im. Kr. Jadwigi w Buczaczu posada: 1) nauczyciela języka polskiego z historją, 2) nauczyciela ćwiczeń cielesnych i śpiewu, 3) nauczyciela jęz. niemieckiego i ruskiego, lub niemieckiego z innym przedmiotem.

Pierwszeństwo mają kandydaci, mający w. k. n. lub egzamin równoważny, albo mający ogólną ocenę pracy bardzo dobrą, względnie kandydaci z zadowalającą oceną pracy, mający egzamin dojrzałości seminarjum nauczycielskiego i szkoły średniej ogólno-kształcącej.

Seminarja nauczycielskie.

W Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 29 grudnia 1930 r. Nr. 12, poz. 197, ogłoszono konkurs na stanowisko przełożonej państw. seminarjum nauczycielskiego żeńskiego w Stanisławowie.

Podania, zaopatrzone potrzebnemi dokumentami, skierowane do Min. W. R. i O. P., wnosić należy w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. Lw. we Lwowie w terminie do czterech tygodni od wyżej podanej daty wyjścia numeru Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

W Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 29 grudnia 1930 r. Nr. 12, poz. 127, ogłoszono konkursy na stanowiska dyrektorów państwowych gimnazjów 1) w Łańcucie (ponowny), 2) Śniatynie (ponowny), 3) Leżajsku i 4) w Sanoku.

Podania należycie udokumentowane, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P., winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do właściwych kuratorjów okręgów szkolnych w terminie do 6-ciu tygodni od wyżej podanej daty wyjścia Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Ogłoszenia.

Komisja egzaminacyjna dla kandydatów na stanowiska urzędnicze I kategorji.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 9 grudnia 1930 r. Nr. I. Prez. 8293/30.

Nr. O. 2427/30. Na zasadzie § 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 1925 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska I kategorji w państwowej służbie administracyjnej (Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 48) ustanawiam na dalszy okres dwuletni 1931/32 komisję egzaminacyjną przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego w następującym składzie:

Przewodniczący: Ludwik Matkowski, radca Kuratorjum O. S. Lw.

Zastępca przewodniczącego: Marjan Galasiewicz, radca Kuratorjum O. S. Lw.

Komisarze egzaminacyjni:

Kazimierz Kwieciński, naczelnik wydziału,
Stanisław Hubert, naczelnik wydziału,
Stefan Dańcewicz, okręgowy wizytator szkół,
Mieczysław Piątkowski, okręgowy wizytator szkół,
Władysław Opala, okręgowy wizytator szkół,
Stefan Kokurewicz, radca Kuratorjum O. S. Lw.

Komisji tej poruczam równocześnie egzaminowanie kandydatów z Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego, Liceum Krzemienieckiego, oraz ze szkół wyższych w m. Lwowie.

Komisja egzaminacyjna dla kandydatów na stanowiska urzędnicze III kategorji.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 7 stycznia 1931 r. Nr. O. 22/31 ustanowił na podstawie § 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 maja 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 424) przy Kuratorjum O. S. Lw. na okres dwuletni 1931/32 komisję egzaminacyjną dla kandydatów na stanowiska III kategorji w państwowej służbie administracyjnej w następującym składzie:

Przewodniczący: p. Stefan Kokurewicz, radca Kuratorjum O. S. Lw.
Zastępca przewodniczącego: p. Ludwik Matkowski, radca Kuratorjum O. S. Lw.

Komisarze egzaminacyjni:

p. Kazimierz Kwieciński, naczelnik wydziału,
p. Edward Koreleski, radca Kuratorjum O. S. Lw.,
p. Marjan Galasiewicz, radca Kuratorjum O. S. Lw.,
p. Antoni Sajewicz, referendarz,
p. Jan Skurski, asesor.

Komisja kwalifikacyjna urzędników.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 9 grudnia 1930 r. Nr. I. Prez. 8291/31 ustanowił na zasadzie § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 50) na dalszy okres dwuletni 1931/32 komisję kwalifikacyjną, powołaną do wydawania opinji o kwalifikacjach urzędników Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego i urzędów podległych od XII do VII stopnia służbowego włącznie, w następującym składzie:

Członkowie:

1. Ignacy Pytlakowski, Kurator Okręgu Szkolnego,
2. Dr. Michał Mendys, Naczelnik Wydziału,
3. Stanisław Hubert, Naczelnik Wydziału,
4. Kazimierz Kwieciński, Naczelnik Wydziału,
5. Stefan Dańcewicz, Okręgowy Wizytator Szkół.

Zastępcy członków:

1. Dr. Karol Zagajewski, Okręgowy Wizytator Szkół, p. o. Naczelnika Wydziału,
2. Władysław Opala, Okręgowy Wizytator Szkół,
3. Jan Skurski, Asesor,
4. Jan Irauth, Księgowy VII st. sł., p. o. Naczelnika Rachuby.

Okręgowa komisja dyscyplinarna dla nauczycieli szkół, istniejących na obszarze okręgu szkolnego lwowskiego.

(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12, poz. 196).

Zarządzeniem z dnia 2 grudnia 1930 r. Nr. II. 18260/30 w skład Okręgowej Komisji Dyscyplinarnej dla nauczycieli szkół istniejących na obszarze Okręgu Szkolnego Lwowskiego zostali:

I. powołani na podstawie art. 156 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) następujący członkowie:

1) dr. Maurycy Allerhand, profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, 2) Antoni Schultis, emerytowany wojewoda we Lwowie, 3) dr. Włodzimierz Stożek, profesor Politechniki we Lwowie, 4) dr. Eugenjusz Barwiński, dyrektor Archiwum Państwowego we Lwowie, 5) Józef Krupiński, emerytowany kierownik szkoły powszechnej im. St. Staszica we Lwowie, 6) dr. Józef Pytel, emerytowany profesor gimnazjalny we Lwowie, 7) Konstanty Chyliński, profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, 8) Karol Baczyński, emerytowany pułkownik we Lwowie, 9) dr. Jan Kopacz, emerytowany okręgowy wizytator szkół we Lwowie, 10) dr. Władysław Hojnacki, lekarz we Lwowie,

oraz

II. na podstawie art. 87 ustęp 2-gi tejże ustawy zostali zamianowani następujący członkowie:

1) Romuald Deszberg, kierownik szkoły powszechnej im. Króla Jana III Sobieskiego we Lwowie, 2) Jan Hawrot, kierownik szkoły powszechnej w Pasiekach Halickich koło Lwowa, 3) Stefan Pańków, kierownik szkoły powszechnej męskiej im. Lenartowicza we Lwowie, 4) Kazimiera Nadalińska, kierowniczka szkoły powszechnej żeńskiej im. św. Marcina we Lwowie, 5) Antoni Królik, kierownik szkoły powszechnej im. Konopnickiej we Lwowie, 6) Jan Balicki, nauczyciel szkoły powszechnej męskiej im. Lenartowicza we Lwowie, 7) Mieczysław Opałek, kierownik szkoły powszechnej im. Piramowicza we Lwowie, 8) Tadeusz Andruchowicz, nauczyciel szkoły powszechnej im. St. Staszica we Lwowie, 9) ks. Piotr Nowak, profesor państwowego gimnazjum IX-go im. J. Kochanowskiego we Lwowie, 10) dr. Karol Kwieciński, profesor państwowego gimnazjum I-go im. M. Kopernika we Lwowie, 11) Stanisław Fyda, dyrektor państwowego gimnazjum X im. H. Sienkiewicza we Lwowie, 12) dr. Stanisław Buzath, dyrektor państwowego gimnazjum II-go im. K. Szajnochy we Lwowie, 13) dr. Adolf Bednarowski, dyrektor państwowego gimnazjum III-go im. Króla Stefana Batorego we Lwowie, 14) Tadeusz Urbański, profesor państwowego gimnazjum I-go im. M. Kopernika we Lwowie, 15) Ludwik Iwanicki, profesor państwowego gimnazjum XI-go im. J. A. Śniadeckich we Lwowie, 16) dr.

Adam Hailpern, profesor i kierownik państwowego gimnazjum II-go w Tarnopolu, 17) Czesław Kozietulski, nauczyciel państwowych kursów nauczycielskich we Lwowie, 18) dr. Marja Chelińska, przełożona państwowego I-go seminarjum nauczycielskiego żeńskiego im. Asnyka we Lwowie, 19) inż. Jarosław Lipa, dyrektor państwowej szkoły ślusarstwa maszynowego w Tarnopolu, 20) inż. Marjan Żerebecki, nauczyciel państwowej szkoły technicznej we Lwowie, 21) inż. Jan Nawrocki, nauczyciel państwowej szkoły technicznej we Lwowie, 22) Witold Blauth, dyrektor państwowej szkoły rzemiosł (w likwidacji) w Drohowyżu.

Komisje kwalifikacyjne dla nauczycieli szkół powszechnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 19 grudnia 1930 r. Nr. I. 32870/30.

Na podstawie § 7 rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 22 grudnia 1926 (Dz. U. R. P. Nr. 131, poz. 787) do art. 22 i 155 ustawy z dnia 1 lipca 1926 o stosunkach służbowych nauczycieli powołuję dla istniejących w tutejszym okręgu szkolnym pięciu działów wizytacyjnych szkolnictwa powszechnego — pięć komisyj kwalifikacyjnych, w następującym składzie:

I. Komisja (dla powiatów: Brzozów, Kolbuszowa, Krosno, Lisko, Łańcut, Nisko, Przeworsk, Rzeszów, Sanok, Strzyżów i Tarnobrzeg):

1. P. Mieczysław Piątkowski, okręgowy wizytator szkół, 2. p. Michał Mróz, inspektor szkolny w Rzeszowie, 3. p. Antoni Szemelowski, inspektor szkolny w Sanoku, 4. p. Jan Witek, kierownik szkoły w Łańcucie — Przedmieście, 5. p. Jan Kolanko, kierownik szkoły im. Sienkiewicza w Rzeszowie, 6. p. Bronisława Graffówna, nauczycielka szkoły żeńskiej w Przeworsku, 7. p. Józef Kubicki, kierownik szkoły w Baligrodzie (pow. Lisko).

II. Komisja (dla powiatów: Dobromil, Jarosław, Jaworów, Kamionka Strumiłowa, Lubaczów, Mościska, Przemyśl, Radziechów, Rawa Ruska, Sambor, Stary Sambor, Sokal i Żółkiew):

1. P. Czesław Zając, okręgowy wizytator szkół, 2. p. Karol Fischer, inspektor szkolny w Przemyślu, 3. p. Mieczysław Bem, inspektor szkolny w Jarosławiu, 4. p. Eugenjusz Złotnicki, kierownik szkoły męskiej im. Konarskiego w Przemyślu, 5. p. Władysław Balcer, kierownik szkoły w Pełkiniach (pow. Jarosław), 6. p. Marja Tylawska, kierowniczka szkoły im. król. Jadwigi w Jaworowie, 7. p. Władysław Kossowski, kierownik szkoły w Ostrowie (pow. Sokal).

III. Komisja (dla powiatów: Bóbrka, Drohobycz, Gródek Jagielloński, Przemyślany, Rudki, Skole, Stryj, Tarnopol, Turka i Żydaczów):

1. P. Władysław Opala, okręgowy wizytator szkół, 2. p. Tadeusz Pachorek, inspektor szkolny w Przemyślanach, 3. p. Mateusz Melnarowicz, inspektor szkolny w Drohobyczu, 4. p. Stanisław Piliński, p. o. kierownika szkoły męskiej w Wolance-Tustanowicach, 5. p. Franciszek Jezuit, kierownik szkoły w Krosienku (pow. Przemyślany), 6. p. Helena Kmytówna, kierowniczka szkoły żeńskiej w Stryju, 7. p. Józef Czabanowski, kierownik szkoły im. Słowackiego w Tarnopolu.

IV. Komisja (dla miasta Lwowa i powiatów: Bohorodczany, Dolina, Horodenka, Kałusz, Kołomyja, Kosów, Lwów, Nadwórna, Rohatyn, Stanisławów, Śniatyn i Tłumacz):

1. P. Artur Kopacz, okręgowy wizytator szkół, 2. p. Stanisław Dworski, inspektor szkolny we Lwowie, 3. p. Wawrzyniec Furmankiewicz, inspektor szkolny w Stanisławowie, 4. p. Eleonora Gadzińska, nauczycielka szkoły żeńskiej w Stanisławowie, 5. p. Adolf Rufer, kierownik szkoły w Bołszowcach (pow. Rohatyn), 6. p. Marjan Jaworski, nauczyciel szkoły im. Marji Magdaleny we Lwowie, 7. p. Bronisław Malik, kierownik szkoły w Krzywczycach (pow. Lwów), 8. p. Helena Czaporowska, kierowniczka przedszkola przy szkole im. Orzeszkowej we Lwowie, 9. p. Wada Soboltówna, tymczasowa kierowniczka seminarjum ochroniarskiego we Lwowie.

V. Komisja (dla powiatów: Borszczów, Brody, Brzeżany, Czortków, Kopyczyńce, Podhajce, Skałat, Trembowla, Zaleszczyki, Zbaraż, Zborów i Złoczów):

1. P. Stefan Halibej, okręgowy wizytator szkół, 2. p. Longin Pyż, inspektor szkolny w Brodach, 3. p. Jan Inglot, inspektor szkolny w Czortkowie, 4. p. Ludwik Gałaczyński, kierownik szkoły męskiej w Brzeżanach, 5. p. Tomasz Bokłak, kierownik szkoły w Petlikowcach (pow. Buczacz), 6. p. Jan Wisiecki, kierownik szkoły męskiej w Skałacie, 7. p. Walerja Zajączkowska, kierowniczka szkoły żeńskiej w Czortkowie.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Ig. Pytlakowski*, wr.

Komisja egzaminacyjna dla nauczycieli szkół powszechnych.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 24 grudnia 1930, Nr. IKN. 6647/30 zamianował p. Franciszka Zycha, nauczyciela seminarjum naucz. męskiego w Krośnie, na resztę okresu trzechletniego 1929/1931, członkiem Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla Nauczycieli Publicznych Szkół Powszechnych dla rejonu IV-go w Krośnie (patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 416).

Konkurs na urlopy płatne dla słuchaczy Państwowego Instytutu Nauczycielskiego w Warszawie.

(Zarządzenie Min. W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. II. 28336/30).

L. I. K. N. 6918/30. Niniejszem ogłasza się konkurs na urlopy płatne dla kandydatów na I rok Państwowego Instytutu Nauczycielskiego w Warszawie w roku szkolnym 1931/32 na podstawie następujących warunków:

1) O przyjęcie mogą się ubiegać kierownicy (czki) i stali (łe) nauczyciele (ki) publicznych szkół powszechnych, szkół ćwiczeń przy seminarjach nauczycielskich i szkół specjalnych, którzy (re) najpóźniej w r. 1928 ukończyli (ły) wyższy kurs nauczycielski, lub inne analogiczne studja.

2) Przy przyjmowaniu będą przedewszystkiem uwzględnione osoby, które wykazały szczególne zainteresowania i uzdolnienia pedagogiczne oraz zamiłowanie do pracy o charakterze społecznym na terenie szkoły (zrozumienie wpływu czynników socjologicznych w poznaniu dziecka, współpraca z domem i t. d.).

3) Kandydaci powinni posiadać znajomość jednego z języków obcych (angielskiego, francuskiego lub niemieckiego) w stopniu, umożliwiającym im korzystanie z literatury naukowej.

4) Pierwszeństwo będą mieli kandydaci, którzy nie ukończyli 35 lat życia.

5) Podania o przyjęcie na pierwszy rok studjów w Instytucie Nauczycielskim należy wnosić drogą służbową do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w terminie do dnia 1 marca 1931 r. i zaopatrzyć w następujące załączniki:

a) dokładny życiorys, własnoręcznie napisany, z wyszczególnieniem przebiegu dotychczasowych studjów i praktyki nauczycielskiej. W życiorysie należy pomieścić szczegółowe sprawozdanie z dotychczasowej pracy wychowawczej, dydaktycznej i społecznej. Do życiorysu należy do'ączyć referat na temat dokonanych przez petenta spostrzeżeń z życia dzieci na podstawie dotychczasowej praktyki;

b) świadectwa szkolne i egzaminacyjne oraz inne dowody wykonanych prac i odbytych studjów, n. p. zaświadczenia z udziału w kursach wakacyjnych;

c) odpis wykazu stanu służby;

d) wykaz przerobionej lektury;

e) deklarację według załączonego wzoru.

Bezpośrednio przełożona władza służbowa dołączy ponadto wyciąg z wykazu kwalifikacyjnego oraz szczegółową opinję o kandydacie.

6) O ostatecznem przyjęciu do Instytutu rozstrzygnie kollokwjum wstępne, które odbędzie się z końcem roku szkolnego 1930/31.

Przy kollokwjum tem winni kandydaci wykazać znajomość anatomji i fizjologji człowieka w zakresie podręcznika Sosnowskiego lub Wyhowskiego, oraz ogólną znajomość najnowszych kierunków wychowania i nauczania n. p. na podstawie przestudjowania dwu poniższych książek:

1. Nawroczyński. Swoboda i przymus wychowania. Warszawa, Nasza Księgarnia.

2. a) Ziemnowicz. Problemy wychowania współczesnego. Warszawa. Tow. Wydawnicze,

lub b) Rowid. Szkoła twórcza. Kraków. Gebethner i Wolff.

Jeżeli z dotychczasowych studjów kandydata nie wynika w sposób niewątpliwy, iż opanował on dostatecznie język obcy, sprawdzona będzie przy egzaminie jego możność posługiwania się literaturą w języku obcym.

7) Kandydaci dopuszczeni do egzaminu wstępnego poddani będą na miejscu badaniu lekarskiemu dla stwierdzenia, czy stan zdrowia umożliwia im studja.

8) Nauczyciele przyjęci do Instytutu otrzymają płatny urlop na pierwszy rok studjów, t. j. na rok szkolny 1931/32 na warunkach, określonych w deklaracji. Zależnie od wyników pracy w pierwszym roku studjów urlop zostanie przedłużony na następny rok szkolny.

Kuratorja okręgów szkolnych skierują do Ministerstwa podania kandydatów zasługujących na uwzględnienie wraz z odpowiedniemi wnioskami oraz z opinją o pracy, uzdolnieniach ogólnych i pedagogicznych w terminie do dnia 1 kwietnia 1931 r.

Po rozpatrzeniu podań Ministerstwo zawiadomi kuratorja, którzy z kadydatów mają przybyć na kollokwjum wstępne, a następnie którzy z nich zostali przyjęci na pierwszy rok studjów w związku z wynikiem kollokwjum wstępnego.

Liczba miejsc będzia ograniczona (prawdopodobnie do 30 osób) wobec tego będą mogli być przyjęci istotnie tylko wybitniejsi nauczyciele.

DEKLARACJA.

Prosząc o przyjęcie do Państwowego Instytutu Nauczycielskiego w Warszawie, niniejszem zobowiązuję się:

1. przestrzegać ściśle postanowień regulaminów, obowiązujących w Instytucie Nauczycielskim;

2. nie obejmować bez porozumienia z Dyrekcją Instytutu Nauczycielskiego żadnych zajęć ubocznych;

3. w razie uzyskania celem pracy w Instytucie Nauczycielskim urlopu płatnego, pracować — niezależnie od zobowiązań, przyjętych uprzednio z powodu pobierania stypendjum, czy urlopu płatnego — w ciągu lat czterech od daty ukończenia Instytutu w szkolnictwie państwowem lub publicznem na stanowisku, które wyznaczą mi władze szkolne najdalej w tymże okresie czasu.

Gdyby z własnej winy, czego ocenę pozostawiam władzom szkolnym, przerwał ..... studja, lub po ich ukończeniu nie wypełnił .... zobowiązań wyżej wymienionych w punkcie 3 zobowiązuję się zwrócić do Skarbu Państwa całą kwotę, otrzymaną tytułem poborów służbowych w czasie studjów w Państwowym Instytucie Nauczycielskim, odbytych na podstawie urlopu płatnego.

. . . .
podpis

Kierownik .....
————— szkoły . . . . . klasowej w . . . .
Nauczyciel ....

w powiecie . . . .

w . . . . dnia . . . . 19 .... r.

Stypendjum dla uczniów szkół średnich z zapisu dr. Karola Kobryńca.

Komunikat Kasy im. Mianowskiego, Instytut Popierania Nauki, z dnia 24 października 19230 r. Nr. 1480.

Komitet Zarządzający Kasą im. Mianowskiego podaje do wiadomości, że z zapisu doktora Karola Kobryńca są do podziału na rok szkolny 1931/32 fundusze stypendjalne dla uczniów i uczenic średnich szkół (zakładów) naukowych.

Zgłoszenia przyjmowane będą w biurze Kasy (Pałac Staszica) do dnia 31 sierpnia 1931 roku z dołączeniem świadectw szkolnych z postępem w naukach i świadectwa niezamożności.

Pierwszeństwo w otrzymaniu stypendjów, w myśl testamentu, mieć będą potomkowie Józefa syna Antoniego Kwiatkowskiego i Ksawerego syna Feliksa Bielawskiego.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 23 grudnia 1930 r. Nr. O. 2419/30. do Dyrekcyj i Kierownictw wszystkich gimnazjów, seminarjów, kursów nauczycielskich i szkół zawodowych.

Kuratorjum poleca podać do wiadomości młodzieży szkolnej, uczęszczającej do tamtejszego zakładu, treść powyższego komunikatu.

Naczelnik Wydziału: *Dr. M. Mendys,* wr.

Zmiana nazwisk.

Nawiązując do ogłoszenia, podanego na stronie 96 Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r. w sprawie ustawy z dnia 22 marca 1929 r. Dz. U. R. P. Nr. 3, poz. 16 z 1930 r., o zmianie nazwisk hańbiących, ośmieszających lub nielicujących z godnością człowieka, oznajmia się, że do tej ustawy ogłoszone zostało w Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 702, z 1930 r. rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 listopada 1930 r.

§ 1. rozporządzenia określa bliżej, jakie nazwiska należy uważać za hańbiące, ośmieszające lub nielicujące z godnością człowieka, § 2. traktuje o podaniach, § 3. o opłatach stemplowych tych podań i aktu zezwolenia na zmianę nazwiska, § 4. i następne o sprzeciwach i odwołaniach, wreszcie § 7. określa moc obowiązującą rozporządzenia tego do dnia 23 stycznia 1940 r.

K. Fl. N.

Okólnik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Nr. AP. 2153/4 z dnia 30 listopada 1930 r.

Ustawa z dnia 16 lutego 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 206) ustanowiła Komitet Floty Narodowej, którego zadaniem jest koordynowanie działalności poszczególnych instytucyj, grup społecznych oraz osób, dążących do utworzenia polskiej floty morskiej, tudzież popierania tworzącej się żeglugi polskiej i jej szybszego rozwoju przez powoływanie do współdziałania z Komitetem kół gospodarczych i społecznych w miarę zainteresowania morzem i handlem morskim. Zgodnie z tym celem Komitet zbiera fundusze i zarządza niemi.

Silny rozwój idei rozbudowy floty polskiej wśród społeczeństwa spowodował, że w ostatnim czasie zarówno jednostki jak i zrzeszenia tworzą bez porozumienia z Komitetem Floty Narodowej lokalne komitety i zbierają składki i ofiary na budowę floty morskiej. Tak nieskoordynowana akcja wprowadza chaos i dezorjentuje społeczeństwo, a działalność zbiórkowa wspomnianych komitetów lokalnych niezawsze daje należytą gwarancję, że zebrane ofiary pójdą w całości na przeznaczony cel, co w konsekwencji doprowadzić może do obniżenia rozwoju idei rozbudowy floty i zniechęcenia społeczeństwa do ofiarności na ten cel.

W związku z powyższem zarządzam, aby instytucjom, komitetom i osobom, które nie wykażą się upoważnieniem Komitetu Floty Narodowej, nie wydawano zezwoleń na przeprowadzenie zbiórek na rzecz budowy floty morskiej.

Minister: (—)*Sławoj Składkowski.*

Propaganda nawozów sztucznych azotowych.

Nr. O. 2303/30 Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Mościcach przystępuje do intensywnej propagandy wytwarzanych w tej fabryce nawozów sztucznych azotowych. Chcąc zapoznać najszersze masy społeczeństwa wiejskiego z korzyściami, wynikającemi z racjonalnego używania nawozów sztucznych azotowych Zarząd fabryki zwraca się do Panów Kierowników szkół powszechnych wiejskich, by zechcieli pouczyć młodzież o wytwarzanych w kraju nawozach azotowych jakoteż o ich zastosowaniu oraz o wynikających z tego korzyściach dla rolnictwa. Materjał propagandowy zostanie doręczony bezpłatnie przez Zarząd Fabryki.

Zawiadamiając o tem, Kuratorjum zaleca Kierownictwom szkół i Nauczycielstwu poparcie tej akcji.

Książki, Czasopisma.

Czasopismo dla młodzieży francuskiej p. t. „Notre Pologne".

Nr. O. 2417/30. Towarzystwo Les Amis de la Pologne przystąpiło do wydawnictwa miesięcznika dla młodzieży francuskiej p. t. „Notre Pologne".

Kuratorjum zwraca na nie uwagę Dyrekcyj szkół średnich ogólno kształcących i seminarjów nauczycielskich, a to z tego względu, że czasopismo „Notre Pologne" może znakomicie przyczynić się do nawiązania stosunków przyjacielskich między młodzieżą szkolną polską a francuską.

Niska cena prenumeraty (5 franków francuskich rocznie) udostępnia zaprenumerowanie miesięcznika „Notre Pologne" zarówno przez bibljoteki szkolne, jak i przez poszczególnych uczniów szkół, a w drodze opracowania artykułów o Polsce lub przesyłania redakcji „Notre Pologne" materjałów i odpowiednich fotografij młodzież polska może przyczynić się do rozwoju czasopisma i właściwego propagowania rzeczy polskich we Francji.

Naczelnik Wydziału: *Dr. M. Mendys,* wr.

Żywopłoty z morwy białej.

Nr. I. 46112/30. W związku z akcją wprowadzania hodowli jedwabników w kraju (okólnik Kuratorjum O. S. L. z 6 lutego 1930 r. Nr. I. 1780/30 Dz. Urz. Nr. 3 z 1930) zwraca Kuratorjum uwagę nauczycielstwa na broszurkę Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego p. t.: „Żywopłoty z morwy białej" (Bibljoteka Sekcji Jedwabniczej, Lwów 1931).

Cena jednego egzemplarza oprawnego w pół karton wynosi 0.80 zł. Przy zamówieniach przez radę szkolną powiatową ponad 10 egzemplarzy cena o 20 proc. przy 100 egz. o 30 proc. niższa.

Z powodu ograniczonego nakładu broszurka ta nie pojawi się w handlu księgarskim.

Zamawiać: Małopolskie Towarzystwo Rolnicze, Lwów, ul. Kopernika liczba 20.

Nadesłane.

Polonista. Nawiązując do komunikatu, podanego na str. 634 Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r. w sprawie czasopisma „Polonista", oznajmia się, że wyszedł zeszyt II. tego czasopisma. Treść stanowią następujące artykuły:

Dr. W. Pniewski: Regjonalizm w nauczaniu języka polskiego.

Dr. W. Szyszkowski: Z praktycznych zagadnień metodyki wypracowań piśmienych.

Dr. Bohdan Suchodolski: O aktualizacji nauczania literatury.

Przegląd pracy pedagogicznej polskiej (Dr. H. Schipper) i obcej (Dr. W. Szyszkowski).

Recenzje i sprawozdania: St. Szober: Zasady nauczania języka polskiego (J. Biliński). M. Havenstein. Die Dichtung in der Schule (Dr. K. Klein). A. Mickiewicz. Wybór drobnych utworów (W. II. W. B.) (Autoreferat wydawcy i recenzja dra J.Kleinera). S. Papee. Drogi i cele teatru szkolnego (L. Płoszewski).

Adres redakcji i administracji: „Polonista“ Warszawa, Instytut Wydawniczy „Bibljoteka Polska“. Nowy Świat 23-25. Warunki prenumeraty: rocznie 9 zł. półrocznie 5 zł, numer pojedyńczy 2 zł. Konto czekowe P. K. O. 24195.

Wychowanie fizyczne. Miesięcznik poświęcony higjenie wychowawczej i ćwiczeniom cielesnym w domu, szkole, armji i stowarzyszeniach. Wyszedł zeszyt I rocznika XII, którego treść główną stanowią artykuły: Dr. S. F r y c z. Co twierdził Rousseau w sprawach wychowania fizycznego. Dr. P. K l a m r z y ń s k i. Rozwój fizyczny poborowych powiatu błońskiego. Dr. Eug. P i a s e c k i. Wychowanie fizyczne w Rumunji. A n i e l a P i g o n i ó w n a. Zasadniczy zarys opowieści ruchowej dla dzieci od 8 do 10 lat. Wł. C z a r n i e c k i. Osnowa lekcyjna dla dzieci od 6—8 lat. O s k a r Z a w r o c k i. Ćwiczenia na lodzie. Dalej następują oceny książek i komunikaty z towarzystw instytucyj i zjazdów.

Adres redakcji i administracji: Poznań 3, Park Wilsona. Warunki prenumeraty: rocznie 14 zł, półr. 7, pojedyńczy zeszyt 1.40 P. K. O. 200822.

Ochrona przyrody w szkole. M a r j a n S o k o ł o w s k i. Wartość idei ochrony przyrody w wychowaniu i kształceniu młodzieży. Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1927, Nr. 11.

Ochrona ptaków. Napisał J a n S o k o ł o w s k i. Z 39 rysunkami i 2 fotografjami. Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Kraków 1928, Nr. 16.

Nasze drogi. Organ Powszechnego Uniwersytetu Regjonalnego im. Stanisława Konarskiego, Związku P. N. S. P. dla regjonu kielecko-radomsko-sandomierskiego.

Adres redakcji i administracji: Radom, ul. Żeromskiego Nr. 51. Prenumerata roczna 10 zł, numer pojedynczy 1 zł. P. K. O. 67175.

D o d a t e k.

Kursy wakacyjne [1]).

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 9 grudnia 1930 r. Nr. II 27922/30 (wyciąg).

L. I. K. N. 6850/30. I. T e m a t y p e d a g o g i c z n e. W tematach pedagogicznych ze względu na specjalny charakter tych przedmiotów wyodrębniono oprócz normalnych grup „A“, „B“ i „C“ również grupę „D“, zawierającą tematy bezpośrednio związane z pracą szkolną, przeznaczone dla wszystkich nauczycieli ze specjalnem jednak uwzględnieniem potrzeb nauczycieli młodszych, oraz nauczycieli pracujących w niższych oddziałach i szkołach niżej zorganizowanych.

Temat 10 w grupie „D“ „Wybrane zagadnienia z dziedziny wychowania przedszkolnego, przeznaczony jest dla czynnych wychowawczyń

---

[1]) Ciąg dalszy tematów ogłoszonych w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 637—649.

w przedszkolach (ochronkach). Przy tworzeniu takiego kursu należałoby bowiem przewidzieć prawdopodobnie konieczność zorganizowania dwóch poziomów: niższego i wyższego, o odpowiednio dostosowanych programach, z których jeden mógłby być przeznaczony dla absolwentek seminarjów ochroniarskich.

Grupa „C" w dziale przedmiotów pedagogicznych posiada specjalny charakter. Na kursy te mogą być przyjmowani słuchacze, którzy ukończyli dowolne grupy wyższego kursu nauczycielskiego, państwowe kursy nauczycielskie albo pedagogja lub pracowali uprzednio na dowolnym kursie pedagogicznym dla nauczycieli kwalifikowanych.

2. Tematy artystyczno-techniczne i praktyczne. Tematy te naogół pozostają bez zmiany.

W dziale śpiewu i muzyki na kurs, poświęcony wyższej teorji muzycznej, mogą być przyjmowani słuchacze, którzy posiadają przygotowanie muzyczne w zakresie wyższego kursu nauczycielskiego, lub też pracowali na kursie wakacyjnym wymienionym w punkcie 2 grupy „B".

Organizowanie tego kursu przewiduje się przedewszystkiem w ogniskach muzycznych. Tematy 1 i 2 grupy „A" z tegoż działu winny być organizowane w jednej miejscowości. Pozwoli to na utworzenie dwu poziomów niższego i wyższego przez co uniknie się trudności, związanych z nierównomiernem przygotowaniem słuchaczy.

Z tych samych względów na kurs wymieniony w punkcie 2 grupy „B" w dziale wychowania fizycznego, przyjmowani będą tylko ci słuchacze, którzy poprzednio ukończyli kurs wakacyjny o temacie wymienionym w punkcie 1 grupy „B". Poza przewidzianemi w wykazie tematów kursami, utrzymuje się ognisko muzyczne w Krzemieńcu, które posiadać będzie w dalszym ciągu charakter doświadczalny.

3. Dział ogólny. W dziale ogólnym nie przewiduje się tworzenia specjalnych grup.

Tematy z działu oświaty pozaszkolnej uległy całkowitej rekonstrukcji.

Temat w dziale „Nauka Obywatelska" przeznaczony jest w roku przyszłym przedewszystkiem dla tych nauczycieli, którzy będą chcieli w roku szkolnym 1931/32 uczyć nauki obywatelstwa (o Polsce współczesnej) według nowego programu, który jest obecnie opracowywany.

Tematy z psychologji i pedagogiki, śpiewu i muzyki, wychowania fizycznego i higjeny, rysunku i robót ręcznych, kursów praktycznych, ogólne.

VIII. Psychologja i pedagogika.

Grupa A. (Dla nauczycieli, odczuwających zasadnicze braki w swem wykształceniu w dziedzinie przedmiotów pedagogicznych).

Zarys faz rozwoju psychicznego dziecka w wieku szkolnym, ich znaczenie dla nauczania i wychowania.

Temat na 120 godzin.

Grupa B. (Tematy, obejmujące fragment programu W. K. N.).

1) Drogi poznawania dziecka. Temat na 120 godzin.

2) Rozwój zainteresowań u dzieci i metody aktywne w nauczaniu. Temat na 60 godzin.

3) Myślenie dziecka. Temat na 60 godzin.

4) Organizacja życia społecznego dzieci w szkole. Temat na 60 godzin.

5) Otoczenie społeczne dziecka, jako czynnik wychowania. Temat na 60 godzin.

6) Zabawa w życiu dziecka. Temat na 60 godzin.

7) Stosunek dziecka do świata rzeczywistego i urojonego.

Psychologiczne podstawy postępowania dziecka. Temat na 60 godzin.

Grupa C. (Dla nauczycieli zaawansowanych w zakresie przedmiotów pedagogicznych. Pierwszeństwo w przyjęciu będą mieli nauczyciele, którzy: 1) ukończyli państwowe kursy nauczycielskie, pedagogjum, jedną z grup W. K. N. lub zdali w charakterze eksternów egzamin z działu A. przedmiotów na W. K. N., 2) pracowali poprzednio na jednym z wakacyjnych kursów pedagogicznych dla nauczycieli kwalifikowanych).

1) Nowe metody nauczania i wychowania w związku z nowemi prądami w psychologji i filozofji. Temat na 120 godzin.

2) Zasada indywidualizacji w nauczaniu i wychowaniu. Temat na 120 godzin.

3) Wieś jako osnowa pracy na stopniu elementarnym (w I i II oddziale). Temat na 60 godzin.

Grupa D. Tematy bezpośrednio związane z pracą w szkole, przeznaczone dla wszystkich nauczycieli).

1) Praktyczne zagadnienia organizacyjne i administracyjne z punktu widzenia potrzeb kierownika szkoły. Temat na 60 godzin.

2) Praktyczne zagadnienia organizacyjne i administracyjne z punktu widzenia potrzeb początkującego nauczyciela. Temat na 60 godzin.

3) Organizacja nauczania w niższych oddziałach szkoły powszechnej. Temat na 60 godzin.

4) Organizacja pracy dydaktycznej i wychowawczej w szkołach niżej zorganizowanych. Temat na 120 godzin.

5) Nauczanie śpiewu i wychowania fizycznego na stopniu elementarnym (w I i II oddziale). Temat na 60 godzin.

6) Nauczanie rysunków i robót ręcznych na stopniu elementarnym (w I i II oddziale). Temat na 60 godzin.

Uwaga: Tematy 5 i 6, przeznaczone dla wszystkich nauczycieli nie zaś jedynie dla specjalistów, zostały umieszczone w dziale tematów pedagogicznych ze względu na to, że przy nauczaniu przedmiotów artystyczno-technicznych na tym poziomie najłatwiej jest wykazać znaczenie faz rozwoju dziecka dla pracy w szkole.

7) Wieś jako osnowa pracy na stopniu elementarnym (w I i II oddziale). Temat na 60 godzin.

8) Kultura estetyczna w szkole. Temat na 60 godzin.

9) Harcerstwo jako czynnik wychowania. Metodyka pracy harcerskiej i jej zastosowanie w szkole. (Kurs prowadzony będzie jako obóz). Temat na 120 godzin.

Ponadto podaje się temat, przeznaczony dla wychowawczyń w przedszkolach (ochronkach).

10) Wybrane zagadnienia z dziedziny wychowania przedszkolnego. Temat na 120 godzin.

Uwaga: Z ogłoszonych dotychczas spisów tematów z przedmiotów pedagogicznych skreśla się tematy następujące (uwzględnione w znacznej mierze w zmienionej redakcji w tematach wyżej wyszczególnionych):

Ze spisu z r. 1928 (załącznik do nr. I. 19172/28) temat 2. Organizacja szkolnictwa w Polsce i ustawodawstwo w dziedzinie szkolnictwa powszechnego; temat 3. Metody badania psychologicznego młodzieży szkolnej.
Ze spisu dodatkowego z r. 1928, przesłanego jako załącznik do nr. I. 2742/28, temat 1. Kurs uwrażliwienia estetycznego; temat 2. Wybrane zagadnienia z nauki o dziecku; temat 3. Wstęp do socjologji; temat 6. Współczesne próby reformy nauczania i wychowania w szkole; temat 7. Psychologja woli i uczucia.

IX. Śpiew i muzyka.

Wszystkie tematy na 144 godziny.

Grupa A. (Dla nauczycieli, odczuwających zasadnicze braki w swem wykształceniu muzycznem, nie zamierzających specjalizować się w tej dziedzinie).
1) Wiadomości teoretyczne i metodyczne oraz ćwiczenia praktyczne, niezbędne do prowadzenia nauki śpiewu w niższych oddziałach szkoły powszechnej.
2) Wiadomości teoretyczne i metodyczne oraz ćwiczenia praktyczne, niezbędne do prowadzenia nauki śpiewu w wyższych oddziałach szkoły powszechnej.
3) Metodyka nauczania śpiewu w szkole powszechnej.
Temat ten przeznaczony jest dla nauczycieli, obeznanych teoretycznie i praktycznie z programem szkoły powszechnej, odczuwających jednak zasadnicze braki w swem przygotowaniu metodycznem.

Grupa B. (Tematy, obejmujące fragment programu W. K. N.).
Dla nauczycieli, mających przygotowanie z muzyki i śpiewu w zakresie seminarjum nauczycielskiego lub tych, którzy otrzymali zaświadczenia o pracy na kursie 2 grupy A.
1) Harmonja i formy muzyczne.
2) Historja muzyki i formy muzyczne.
3) Kształcenie głosu i dyrygowanie chórem.

Grupa C. (Dla nauczycieli, którzy ukończyli odpowiednią grupę W. K. N., lub też zdali odpowiednią część egzaminu dla eksternów z W. K. N., albo otrzymali zaświadczenie o pracy na kursie 2 grupy B. (Historja muzyki i formy muzyczne).

Wyższa teorja muzyczna.

Uwaga: Oprócz tematów podanych w grupach A. B. i C. przewiduje się możliwość zorganizowania kursu, poświęconego zagadnieniom sztuki ludowej o temacie :

Pieśniarstwo, poezja i sztuka ludowa. Temat na 120 godzin.

Ze spisów dotychczasowych skreśla się następujące tematy:
Ze spisu z r. 1927 (załącznik do nr. I. 22407/27) temat 59. Umuzykalnienie (solfeż, teorja muzyki, pieśniarstwo, gra na skrzypcach); temat 64. Kurs śpiewu dla kierowników chórów włościańskich.
Ze spisu z r. 1928 (załącznik do nr. I. 19172/28) temat 32. Zasady muzyki i harmonji; temat 33. Harmonja i kontrapunkt.

X. Wychowanie fizyczne i higjena.

Pozostają niemal w całości tematy dawne z drobnemi zmianami redakcyjnemi. Tematy skreślone uwidacznia się niżej.

Grupa A. (Dla nauczycieli, odczuwających zasadnicze braki w swem przygotowaniu w zakresie wychowania fizycznego, nie zamierzających się specjalizować w tej dziedzinie).

1) Gry i zabawy ruchowe.

(Ogólne wskazówki, dotyczące wychowania fizycznego w szkole powszechnej, metodyka i systematyka gier). Temat na 60—72 godziny. (Kurs może być dwutygodniowy).

2) Gimnastyka w zastosowaniu do nauczania dzieci w wieku szkolnym do lat 10 (dla 1—4 oddziału), gry i zabawy ruchowe.

(Wiadomości ogólne z anatomji, fizjologji i higjeny, wiadomości teoretyczne z zakresu wychowania fizycznego. Wskazówki do prowadzenia zajęć praktycznych, lekcje próbne, gry i zabawy praktycznie). Temat na 120 godzin.

3) Kurs przeszkolenia higjenicznego. Temat na 60—72 godz. (dwutygodniowy).

Grupa B. (Tematy obejmujące fragment programu W. K. N.).

1) Gimnastyka w zastosowaniu do nauczania dzieci w wieku szkolnym do lat 10, gry i zabawy ruchowe. (Rozwinięcie tematu jak wyżej).

2) Gimnastyka w zastosowaniu do nauczania dzieci starszych ponad 10 lat (dla 5—7 oddziału), gry i zabawy ruchowe.

(Pogłębienie wiadomości z zakresu teorji i historji wychowania fizycznego, metodyka i systematyka ćwiczeń gimnastycznych w zastosowaniu do wieku dziatwy od 10-go do 14-go roku życia, gry drużynowe, instruowanie pływania). Temat na 120—144 godziny.

Na kurs ten mogą być przyjęci tylko ci słuchacze, którzy otrzymali zaświadczenia o pracy na kursie I grupy B. „Gimnastyka w zastosowaniu do nauczania dzieci w wieku szkolnym do lat 10“.

Ze spisu z r. 1927 (załącznik do nr. I. 22407/27) skreśla się temat 77. Ćwiczenia cielesne.

XI. Rysunek i roboty ręczne.

Uwaga: W dziale rysunków i robót ręcznych tematy pozostają bez zmian. Wszystkie są przydatne dla nauczycieli przygotowujących się do egzaminu eksternów na W. K. N. Tematy na 144 godziny.

Grupa B. 1) Rysunek i roboty ręczne (jeden dział).

(Przedmiotem głównym nauki na kursie jest rysunek. Roboty ręczne stanowią drugi samodzielny przedmiot, udzielany w mniejszej liczbie godzin niż rysunek. Obejmuje jeden z niżej wyszczególnionych działów pod 4—11).

2) Roboty ręczne (jeden dział) i rysunek.

(Roboty ręczne obejmują jeden z działów niżej wyszczególnionych i stanowić będą główny przedmiot nauki na kursie. Rysunek będzie przedmiotem samodzielnym, tylko udzielanym w mniejszej liczbie godzin niż roboty).

3) Rysunek.

4) Wyrób pomocy naukowych w zakresie potrzeb szkoły powszechnej.

Uwaga: Temat 4 przeznaczony jest dla nauczycieli, obeznanych z techniką przynajmniej jednego działu robót ręcznych.

5) Szkło i metal.

6) Roboty z drewna.

7) Tektura i introligatorstwo.

8) Koszykarstwo.

9) Bieliźniarstwo, roboty szydełkowe i haft w zastosowaniu do bieliźniarstwa (łącznie z rysunkiem zdobniczym).

10) Krawiecczyzna i haft kolorowy.

11) Trykotarstwo.

XII. Kursy praktyczne.

Tematy nie ulegają zmianie.

1) Gospodarstwo domowe. Temat na 144 godziny, obejmujący fragment programu W. K. N.

2) Pszczelnictwo. Temat na 60—72 godziny. (Kurs dwutygodniowy).

3) Ogrodniczy (dla kierowników ogródków szkolnych). Temat na 72 godziny. (Kurs dwutygodniowy).

4) Jedwabnictwo i hodowla morwy. Temat na 60 lub 120 godzin. (Kurs dwu lub czterotygodniowy).

XIII. Dział ogólny.

Nauka obywatelstwa. Nauka o Polsce współczesnej. Zagadnienia ekonomiczne. Oświata pozaszkolna.

Tematy obliczono z wyjątkami niżej wyszczególnionemi na 60 godzin każdy.

W dziale tym nie przewiduje się tworzenia odrębnych grup A. B. i C.

1) Nauka obywatelstwa. Temat na 120 godzin.

2) Powstanie i rozwój odrodzonego Państwa Polskiego.

3) O Polsce współczesnej ze szczególnem uwzględnieniem jej stanu kulturalnego.

4) Ziemia i ludność ziem polskich, jako czynniki siły Odrodzonej Polski.

5) Charakter i tendencje współczesnego życia gospodarczego.

6) Propedeutyka ekonomiczna.

7) Wybrane zagadnienia z historji cywilizacji.

8) Historja i istota prądów ideowych społeczno-politycznych.

9) Podstawy pracy oświatowej na wsi.

(Badanie środowiska wiejskiego ze specjalnem uwzględnieniem regjonu, na którym znajduje się kurs. Psychologja wieku młodzieńczego i dorosłych o niskim poziomie kultury. Organizacja i formy pracy oświatowej na wsi ze specjalnem uwzględnieniem metodyki kształcenia dorosłych). Temat na 120 godzin.

10) Podstawy pracy oświatowej na wsi.

(Badanie środowiska wiejskiego ze specjalnem uwzględnieniem regjonu, na którym znajduje się kurs. Psychologja wieku młodzieńczego i dorosłych o niskim poziomie kultury. Organizacja i formy pracy oświatowej na wsi ze specjalnem uwzględnieniem kultury artystycznej wsi). Temat na 120 godzin.

11) Podstawy pracy oświatowej na wsi.

(Badanie środowiska wiejskiego ze specjalnem uwzględnieniem regjonu, na którym znajduje się kurs. Psychologja wieku młodzieńczego i dorosłych o niskim poziomie kultury. Organizacja i formy pracy oświatowej na wsi ze specjalnem uwzględnieniem czytelnictwa i bibljotekarstwa). Temat na 120 godzin.

12) Podstawy pracy oświatowej na wsi.

(Badanie środowiska wiejskiego ze specjalem uwzględnieniem regjonu, na którym znajduje się kurs. Psychologja wieku młodzieńczego i dorosłych o niskim poziomie kultury. Organizacja i formy pracy oświatowej na wsi ze szczególnem uwzględnieniem metody i organizacji pracy świetlicowej). Temat na 120 godzin.

13) Podstawy pracy oświatowej na wsi.

(Badanie środowiska wiejskiego ze specjalnem uwzględnieniem regjonu, na którym znajduje się kurs. Psychologja wieku młodzieńczego i dorosłych o niskim poziomie kultury. Organizacja i formy pracy oświatowej na wsi ze specjalnem uwzględnieniem wychowania obywatelskiego i przysposobienia społecznego. Temat na 120 godzin.

Uwaga: Z przesłanych dotychczas spisów skreśla się tematy następujące:

Ze spisu z r. 1927 (załącznik do I. 22407/27) temat 21. Powstanie, siły i środki Państwa Polskiego"; temat 54. Część pierwsza. Polska współczesna w cyfrach. Dane statystyczne o ziemi, ludności i gospodarce.

Ze spisu z r. 1928 (załącznik do nr. I. 19172/28) temat 39. Zagadnienia oświaty pozaszkolnej; temat 40. Organizacja i metody kształcenia dorosłych; temat 41. Praca oświatowa na terenie powiatu; temat 42. Przysposobienie społeczne i placówki społeczno-gospodarcze na prowincji; temat 43. Wycieczki krajoznawcze i społeczne.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.

ROK XXXV. NUMER 2.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 lutego 1931

TREŚĆ:

Część urzędowa.

Dodatek:

1.

Konkurs muzyczny im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 5 stycznia 1931 r. Nr. V. L. M. T. 4429/30.

Ogłaszam konkurs muzyczny im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego i nadaję mu następujący statut:

Statut konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego.

§ 1. Celem konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego jest pobudzenie zamiłowania do muzyki zespołowej, której wyższy stopień rozpowszechnienia jest w każdem społeczeństwie dowodem wyższego stopnia ogólnej kultury muzycznej.

§ 2. Nagrodę konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w danej chwili stanowią 4 instrumenty staropolskiego wyrobu, ofiarowane na ten cel, jako dar Wojska Polskiego, przez p. Stanisława Wróblewskiego, Generała Dywizji, a mianowicie:

1) oryginalne skrzypce Marcina Groblicza (Warszawa 1727 r.) z główką lwa,
2) oryginalne skrzypce Marcina Groblicza z główką psa,
3) oryginalna altówka Jana Ruderta (Warszawa 1833 r.),
4) oryginalna wiolonczela Henryka Ruderta (Warszawa 1860 r.) wraz z futerałami i smyczkami.

§ 3. Do czasu rozstrzygnięcia konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego instrumenty, tworzące nagrodę tego konkursu, będą przechowywane w Państwowem Konserwatorjum Muzycznem w Warszawie.

§ 4. Do konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego stawać mogą kwartety smyczkowe, złożone z obywateli Rzeczypospolitej Polskiej oraz obywateli wolnego m. Gdańska narodowości polskiej.

§ 5. Dla przeprowadzenia selekcji kwartetów dzieli się Rzeczpospolitą Polską na 6 następujących obszarów:

1) obszar warszawski obejmuje m. st. Warszawę oraz województwa: warszawskie, łódzkie i lubelskie;
2) obszar wileński obejmuje m. Wilno i województwa: wileńskie, nowogródzkie, białostockie, poleskie i wołyńskie;
3) obszar lwowski obejmuje m. Lwów i województwa: lwowskie, tarnopolskie i stanisławowskie;
4) obszar krakowski obejmuje m. Kraków oraz województwa: krakowskie i kieleckie;
5) obszar poznański obejmuje m. Poznań oraz województwa: poznańskie i pomorskie.

Uwaga: Kwartety złożone z obywateli wolnego m. Gdańska narodowości polskiej zalicza się do obszaru poznańskiego;

6) obszar śląski obejmuje m. Katowice i województwo śląskie.

§ 6. Dla każdego z obszarów będą zorganizowane konkursy regjonalne w wymienionem we właściwym punkcie § 5 mieście wojewódzkiem. Sądy konkursu regjonalnego, złożone z 5 osób, powoła Ministerstwo W. R. i O. P. na wniosek i pod przewodnictwem dyrektora państwowego lub prywatnego konserwatorjum muzycznego w danem mieście.

Konkursy regjonalne odbywać się winny w styczniu każdego roku.

§ 7. Sąd konkursu regjonalnego zakwalifikuje do konkursu stołecznego z pośród i po wysłuchaniu zgłoszonych kwartetów dowolnie wybraną ich liczbę. Od tego orzeczenia kwalifikacyjnego sądu konkursu regjonalnego nie przysługuje kwartetom odwołanie się do sądu konkursu stołecznego.

§ 8. Sąd konkursu stołecznego, złożony z 7 osób, powoła Ministerstwo W. R. i O. P. na wniosek Rady Głównej Wyższej Szkoły Muzycznej Państwowego Konserwatorjum Muzycznego w Warszawie. Przewodniczyć będzie temu sądowi rektor Wyższej Szkoły Muzycznej Państwowego Konserwatorjum Muzycznego w Warszawie.

Konkurs stołeczny odbywać się winien w marcu każdego roku, ogłoszenie zaś nagrody następować winno w dniu 19 marca, jako dniu imienin Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego.

§ 9. Stające do konkursu kwartety winny wykonać przed sądami regjonalnego i stołecznego konkursu trzy kwartety smyczkowe.

1) jeden kwartet z epoki klasycznej (Haydna, Mozarta lub Beethovena),

2) jeden kwartet nowoczesny,

3) jeden kwartet kompozytora polskiego (bez względu na epokę).

Kwartetom nie przysługuje prawo zmiany programu czyli wykonania innych kwartetów przed sądem konkursu regjonalnego, innych zaś przed sądem konkursu stołecznego.

§ 10. Sąd konkursu stołecznego przyznaje kwartetowi, którego wykonanie uzna za najlepsze, nagrodę im. Marszałka Józefa Piłsudskiego „po raz pierwszy“ lub „po raz drugi“, lub „po raz trzeci“, przyczem nie może nastąpić pomiędzy przyznaniem nagrody „po raz drugi“ temu samemu kwartetowi okres czasu dłuższy ponad jeden rok od daty przyznania mu „po raz pierwszy“, ani też — „po raz trzeci“ — od daty przyznania „po raz drugi“.

§ 11. Kwartet, który otrzyma nagrodę im. Marszałka Józefa Piłsudskiego „po raz trzeci“, staje się właścicielem instrumentów, wymienionych w § 2 niniejszego Statutu w ten sposób, że osoba, grająca w nagrodzonym kwartecie I skrzypce otrzymuje na własność skrzypce określone w punkcie 1 § 2, II skrzypce — skrzypce określone w punkcie 2 § 2, altówkę — altówkę, określoną w punkcie 3 § 2, wreszcie wiolonczelę — wiolonczelę, określoną w punkcie 4 § 2, wszystkie te instrumenty z właściwym futerałem i smyczkiem.

§ 12. Po rozegraniu po raz pierwszy nagrody Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego albo zakupi nowe instrumenty albo

też określi, jakie kwoty pieniężne będą tworzyły nadal nagrodę konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego.

§ 13. Konkursy regionalne odbędą się po raz pierwszy w styczniu 1932 r., konkurs zaś stołeczny — w marcu 1932 r.

§ 14. W razie jakichkolwiek wątpliwości natury formalnej, mogących wyniknąć ze stosowania i interpretowania niniejszego Statutu, rozstrzyga Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

2.

Zbieranie składek wśród młodzieży szkolnej.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 13 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 7813/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 9).

W ciągu roku szkolnego we wszystkich szkołach odbywają się zbyt częste zbiórki na przeróżne cele. Niejednokrotnie różne towarzystwa zwracają się do szkół, aby poprostu pośredniczyły w wydobywaniu pieniędzy od dzieci i ich rodziców. Połączone to jest ze stratą czasu nauczyciela i młodzieży szkolnej, a mnogość tych zbiórek wywołuje tylko zniechęcenie do tego rodzaju przedsięwzięć.

Wobec tego unieważniam okólnik z dnia 18 czerwca 1925 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 12, poz. 117[1]), oraz zabraniam urządzania wśród młodzieży szkolnej jakichkolwiek zbiórek, sprzedaży znaczków, widokówek i t. p. na przeróżne cele, z życiem szkolnem bezpośrednio nie mające nic wspólnego. W tych wypadkach, jeśli zajdzie potrzeba, sam będę decydował, wydając odpowiednie zarządzenie do szkół.

Wyjątek stanowić będzie tylko zbieranie składek opłacanych przez młodzież szkolną na cele instytucyj szkolnych, które sama młodzież zakłada i niemi kieruje, a które mają znaczenie pod względem wychowawczym.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

3.

Zezwolenie na zbieranie składek wśród młodzieży szkolnej i nauczycielstwa na zakupienie okrętu handlowego.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 5 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 8441/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 8).

Popierając inicjatywę Zarządu Głównego Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych, zezwalam na przeprowadzenie wśród młodzieży szkolnej i nauczycielstwa wszystkich szkół podległych Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zbiórki dobrowolnych składek na zakupienie okrętu handlowego jako daru młodzieży i nauczycielstwa.

Aby ta szlachetna akcja mogła się powieść, konieczne jest gorliwe zajęcie się całego nauczycielstwa zarówno propagandą jak i przeprowa-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 312.

dzeniem zbiórki wśród młodzieży szkolnej. Do tej pracy wzywam ogół nauczycielstwa, wierząc, że w tak chlubnem przedsięwzięciu nie odmówi swej czynnej pomocy.

Zarząd Główny T. N. S. W. zajmie się przez swe Koła organizacją zbiórki wśród nauczycielstwa szkół średnich oraz porozumie się z innemi organizacjami nauczycielskiemi, aby całe nauczycielstwo w równej mierze było zainteresowane tą sprawą i propagowało tę myśl wśród swych członków.

Dyrekcje i Kierownictwa szkół w odpowiedni sposób zachęcą młodzież szkolną do składania dobrowolnych datków na cel wskazany.

Zebrane pieniądze należy przekazywać na konto Komitetu Floty Narodowej w P. K. O. Nr. 30, jako fundusz na okręt pod tytułem „dar młodzieży szkolnej i nauczycielstwa".

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

4.

Gry i zabawy ruchowe.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 21 stycznia 1931 r. Nr. I. W. F. 7489/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 11).

Zmieniając częściowo okólnik z dnia 12 października 1922 roku Nr. 1698/II (Dz. Urz. z r. 1922 Nr. 29, poz. 342), oraz uchylając okólnik z dnia 19 czerwca 1926 r. Nr. II. 6174/26 (Dz. Urz. z r. 1926 Nr. 12, poz. 148[1]), zarządzam w sprawie popołudniowych godzin gier i zabaw młodzieży szkolnej w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących przy seminarjach nauczycielskich, co następuje:

Liczbę godzin, poświęconych na zabawy i gry ruchowe na wolnem powietrzu, za które nauczyciele (lki) ćwiczeń cielesnych będą opłacani (ne), określam na 6 godzin tygodniowo, a w gimnazjach koedukacyjnych, wymagających prowadzenia ćwiczeń w grupach męskich i żeńskich przez osobnych wychowawców, na 10 godzin tygodniowo.

Wynagrodzenie za godziny zabaw i gier ruchowych płatne będzie przez cały rok. Godziny, opuszczone z powodu niepomyślnych warunków atmosferycznych, winni (ny) nauczyciele (lki) ćwiczeń cielesnych wynagradzać, poświęcając na ten cel więcej godzin w dniach pogodnych (prowadzenie wycieczek szkolnych może być zaliczane również na poczet tych godzin). Dyrekcje szkół zobowiązuję do czuwania nad odbyciem przez nauczycieli wszystkich wynagradzanych godzin. Godziny gier i zabaw w podanym wyżej wymiarze mogą być nauczycielom ćwiczeń cielesnych wliczane do etatu.

Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lutego 1931 r.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 363.

5.

Przywrócenie praw nabytych w służbie nauczycielskiej przed przerwą. Ciągłość pracy do ustalenia.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 5 stycznia 1931 r. Nr. II. 15341.

Interpretacja okólnika Ministerstwa z dnia 1 kwietnia 1929 r. Nr. II. 1173/29. (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 227).

Nr. O. 83/31. Wobec wątpliwości, które wyłoniły się w związku z interpretacją pierwszego zdania, ustępu 3-go, punktu 1 okólnika Ministerstwa z dnia 1 kwietnia 1929 r. Nr. II. 1173/29 Ministerstwo oznajmia co następuje:

Warunkiem przywrócenia praw na zasadzie art. 72 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) jest uzyskanie przed przerwą w służbie praw, które mają być przywrócone. Art. 72 może być stosowany przytem tylko w tych wypadkach, gdy przerwa w służbie miała miejsce po wejściu w życie ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli.

P. 1. art. 8. tej ustawy wymienia jako jeden z warunków do ustalenia trzy lata nieprzerwanej pracy nauczycielskiej, przyczem za przerwę nie uważa się jedynie przerw wymienionych w art. 9. Zaliczenie do ustalenia lat pracy wymaga zawsze ciągłości tej pracy, nie wymaga natomiast ciągłości służby nauczycielskiej, gdyż daje możność zaliczania pracy nauczycielskiej, odbytej w różnych, określonych bliżej w art. 8 warunkach. Przy przedkładaniu zatem wniosków o zaliczenie lat pracy do ustalenia należy z reguły powołać się na art. 8 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli, a o ile chodzi o przywrócenie prawa stałości — na art. 10 tej ustawy.

Ponieważ wnioski w sprawie zaliczania lat pracy do ustalenia wpływają często w związku ze sprawą egzaminu praktycznego, należy mieć również na uwadze postanowienia art. 8 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258) [1]).

Za Dyrektora Departamentu: (—) *K. Pieracki,* Naczelnik Wydziału.

6.

Termin prekluzyjny do wnoszenia odwołań w sprawach emerytalnych.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. I. Prez. 8483/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 5).

Ministerstwo Skarbu w piśmie z dnia 9 grudnia 1930 r. L. D. I-22339/5/30 nadesłało następujące wyjaśnienie w sprawie terminu prekluzyjnego do wnoszenia odwołań w sprawach emerytalnych:

„Zgodnie z art. 33 i 34 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 6 z r. 1924, poz. 46) przeciwko orzeczeniom władz, wydanym na zasadzie art. 27 lub też wydanym przez władze, upoważnione przez

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 139.

władze naczelne na mocy art. 26 ust. 4 do przenoszenia w stan spoczynku pewnych kategoryj funkcjonarjuszów, zażalenia mogą być wnoszone w ciągu 30 dni od dnia doręczenia orzeczenia. Powyższy przepis nie został uchylony przez żadną inną ustawę, względnie rozporządzenie, ani w sposób wyraźny, ani też milczący. W szczególności nie można uważać, że postanowienie art. 33 ustawy emerytalnej zostało milcząco uchylone art. 83 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341), zgodnie z którym odwołania w sprawach administracyjnych należy wnosić w ciągu 14 dni po ogłoszeniu lub doręczeniu decyzji, o ile poszczególne ustawy nie przewidują terminów krótszych. Rozporządzenie o postępowaniu administracyjnem, chociaż późniejsze niż ustawa emerytalna, ma w stosunku do tej ustawy charakter normy ogólnej, a w myśl powszechnej zasady prawnej ogólny przepis prawny późniejszy nigdy nie uchyla w sposób milczący szczególnego przepisu wcześniejszego.

W związku z tem do odwołań, wnoszonych w sprawach emerytalnych, rozstrzyganych na zasadzie art. 26 i 27 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r., winien być zawsze stosowany termin trzydziestodniowy, i odwołania, w tym terminie wniesione, podlegają merytorycznemu rozpatrzeniu (wyroki Najwyższego Trybunału Administracyjnego L. rej. 626/28 i 1721/28)".

Powyższe podaję do wiadomości i stosowania.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

7.

Prawo do emerytury funkcjonarjuszy b. państw zaborczych nieprzyjętych dla braku etatu.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. I. Prez. 8487/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 6).

Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 9 grudnia 1930 r. Nr. D. I-22070/5/30 nadesłało następujące wyjaśnienie w sprawie interpretacji art. 95 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r.

„W wyrokach w sprawie Gryniewicza (L. rej. 3078/28) oraz Łochtynowej (L. rej. 3437/28) Najwyższy Trybunał Administracyjny wywiódł i uzasadnił, że przyznanie prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie art. 95 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 6 z r. 1924, poz. 46) funkcjonarjuszowi b. państwa zaborczego, będącemu obywatelem polskim, któremu przed wejściem w życie ustawy emerytalnej nie wymierzono uposażenia emerytalnego, zawisłe jest przedewszystkiem od faktu, iż funkcjonarjusz ten zgłosił się przed 1 października 1923 r., a nie został przyjęty do służby w Państwie Polskiem z braku etatu. Z tego wynika, że zgłoszenie się do służby w Państwie Polskiem po wejściu w życie ustawy emerytalnej, t. j. po dniu 1 października 1923 r., nie odpowiada warunkom wymaganym art. 95 ustawy emerytalnej i nie uprawnia do ubiegania się o uposażenie emerytalne w trybie powyższego przepisu".

Wobec ustalonego w ten sposób orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego podlega odpowiedniemu sprostowaniu wyjaśnienie, zawarte w p. II okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 9 października 1928 r. L. D. I-16097/5/27 w sprawie interpretacji art. 95 ustawy emerytalnej, podanego do wiadomości okólnikiem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16 października 1928 r. Nr. O. Prez. 6449/28, ogłoszonym w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 (205) z roku 1928 [1]).

Za Ministra W. R. i O. P.:
Podsekretarz Stanu: (—) *B. Żongołłowicz*, wr.

8.

Dodatek ekonomiczny na dzieci.

Rozp. Min. W. R. i *O. P. z dnia 14 stycznia 1931 r. Nr. II. 24514/30.*

Nr. O. 106/31. Ministerstwo wyjaśnia, że nauczycielce, której mąż, także nauczyciel, pełni obowiązki nauczycielskie za urlopem bezpłatnym poza granicami Państwa Polskiego, nie przysługuje prawo do otrzymania dodatku ekonomicznego na dzieci nawet gdy udowodni, że dzieci utrzymuje, ponieważ przebywanie męża poza granicami Państwa Polskiego, gdzie zarobkuje, nie jest w myśl okólnika Min. Skarbu z dnia 28 czerwca 1927 r. L. 1326/DB/E Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 14, poz. 241 [2]) przyczyną uzasadniającą otrzymanie dodatku ekonomicznego na dzieci pozostające na jej utrzymaniu.

Za Dyrektora Departamentu: (—) *K. Pieracki*, Naczelnik Wydziału.

9.

Zaliczka na uposażenie.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 stycznia 1931 r. L. 394 (okólnik Nr. 5).

Nr. O. 186/31. Uchylając okólnik z dnia 7 grudnia 1928 r. L. 19329 w sprawie zaliczek na uposażenie, zarządzam w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu co następuje:

Bezprocentowe zaliczki na uposażenie mogą być udzielanie osobom, uprawnionym do ich otrzymania w myśl ustępu pierwszego punktu 1 okólnika z dnia 11 maja 1928 r. L. 8492 także wtedy, jeżeli osoby te pozostają na bezpłatnym urlopie, udzielonym dla uzupełnienia studjów.

W tym wypadku potrącanie rat udzielonej zaliczki z uposażenia rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca następującego po ukończeniu urlopu.

Zaliczka na koszty budowy własnego mieszkania może być przyznana do wysokości, nieprzekraczającej sześciomiesięcznego uposażenia. Jeżeli zaliczka ta przekracza trzymiesięczne uposażenie, wymagana jest

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 202.

[2]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r., str. 388 i 437.

uprzednia zgoda Ministerstwa Skarbu. Prawo do utrzymania zaliczki na powyższy cel przysługuje osobom uprawnionym do ich otrzymania, w myśl ustępu 1 punktu 1 okólnika z dnia 11 maja 1928 r. L. 8492, jeżeli 1) nie mają odpowiedniego do swego stanu rodzinnego mieszkania, wynajętego bezpośrednio od właściciela domu i 2) jeżeli bądźto same, bądź do spółki z małżonkiem, rodzicami, lub rodzeństwem, o ile z osobami temi prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, rozpoczęły już budowę mieszkania na własność, bądź też są członkami spółdzielni mieszkaniowej, która buduje dla nich mieszkania w domu spółdzielczym. Z pośród zaś wymienionych osób, należy uwzględniać w pierwszym rzędzie osoby, znajdujące się w wyjątkowo niekorzystnem położeniu mieszkaniowem (np. osoby mieszkające poza granicami miejscowości, w której pełnią służbę i t. p.).

Zaliczka w wysokości, przekraczającej trzymiesięczne uposażenie, może być udzielona prowizorycznym funkcjonarjuszom państwowym tylko wtedy, jeżeli zostanie zabezpieczona i to albo hipotecznie, albo przez zobowiązanie dwu wypłacalnych ręczycieli.

Na budowę jednego i tego samego mieszkania może być udzielona zaliczka tylko raz jeden.

Prezes Rady Ministrów: (—) w z. *Pieracki.*

Zarządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 26 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 683/31.

Podaję do wiadomości i stosowania w związku z okólnikami z dnia 22 maja 1928 r. Nr. OR. 6387/28 i z dnia 17 grudnia 1928 r. L. OR. 14594/28 [1]).

Naczelnik Wydziału: (—) *Dr. M. Pollak.*

10.

Wypłata dodatku mieszkaniowego za rok 1928 osobom z woj. śląskiego.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. I. R. 13540/30.

Nr. O. 27/31. W związku z zapytaniami niektórych władz naczelnych, czy ustawa z dnia 26 lutego 1930 r. o wypłacie części zaległego dodatku mieszkaniowego za rok 1928 funkcjonarjuszom państwowym, sędziom, prokuratorom, osobom wojskowym oraz emerytom, wdowom i sierotom (Dz. U. R. P. Nr. 13, poz. 90) stosuje się do osób, które pozostając w roku 1928 w służbie na obszarze województwa śląskiego otrzymały na podstawie ustawy śląskiej z dnia 23 stycznia 1929 r. (Dz. U. Śl. Nr. 1, poz. 3) wyrównanie dodatku mieszkaniowego za czas od 1 kwietnia do 31 grudnia 1928 r. Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dnia 22 listopada 1930 r. Nr. D. III. 2937/1/30 wyjaśniło, co następuje:

Osobom, które otrzymały na podstawie ustawy śląskiej z dnia 22 stycznia 1929 r. w przedmiocie zmiany art. 1 ustawy z dnia 16 listopada 1927 r. dotyczącego uposażenia funkcjonarjuszów województwa śląskiego tudzież związków komunalnych (Dz. Ust. Śl. Nr. 1, poz. 3) wyrównanie dodatku mieszkaniowego za czas od 1 kwietnia do 31 grudnia 1928, przy-

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 272—274, i z r. 1929, str. 209.

sługuje w myśl ustawy z dnia 26 lutego 1930 (Dz. U. R. P. Nr. 13, poz. 90) $^{1}/_{3}$ część różnicy pomiędzy kwotą dodatku na mieszkanie, wypłaconego, względnie przypadającego do wypłaty w myśl obowiązujących przepisów prawnych w czasie od 1 stycznia do 31 marca 1928 r. a kwotą, która przypadałaby do wypłaty w powyższym czasokresie, gdyby wzrost dodatku na mieszkanie nie został wstrzymany. Do obliczenia wspomnianej $^{1}/_{3}$ części różnicy dodatku mieszkaniowego mają oczywiście zastosowanie postanowienia okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 14 lutego 1930 L. D. III. 310/1/30 (Nr. I. R. 2097/30 z dn. 18 lutego 1930 r.[1]). Za okres od 1 kwietnia 1928 r. do 31 grudnia 1928 r. $^{1}/_{3}$ części różnicy przyznać nie można, bo tej różnicy już nie było.

Powyższe wyjaśnienie Min. Skarbu podaję do wiadomości i stosowania.

Naczelnik Wydziału: (—) *A. Nowak.*

11.

Księga inwentarza.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. I. R. 12834/30.

Ministerstwo wyjaśnia, że w wypadkach, gdy rubryki 3, 4 i 6 księgi inwentarza, prowadzonej według przepisów Najwyższej Izby Kontroli z dnia 21 maja 1930 r. Nr. 4339, są niewypełnione, a obecni kierownicy urzędów i szkół oraz personel nie mogą udzielić miarodajnych informacyj o pochodzeniu posiadanych przedmiotów, wszelkie zaś próby otrzymania odpowiednich wyjaśnień od poprzedników nie dały rezultatu, powoływać należy komisje, które ustalą protokolarnie fakt istnienia przedmiotów tudzież ich wartość.

W skład komisji powinien wchodzić jako przewodniczący zwierzchnik urzędu lub jego zastępca, dwóch członków z pośród personelu urzędu oraz zaproszony rzeczoznawca. W razie szczupłości personelu urzędu należy do komisji zaprosić przedstawiciela miejscowej władzy skarbowej.

Urzędy nadmienią w rubrykach 3, 4 i 6 o niemożności ustalenia pochodzenia przedmiotów z powołaniem się na datę i nr. protokółu komisji, w rubryce zaś 5-ej wpiszą wartość przedmiotów według protokółu, przytaczając podstawę tego zapisu w rubryce „uwagi".

W wypadku przejmowania inwentarza szkół upaństwowionych wartość tego ostatniego należy określać komisyjnie i na podstawie odnośnych protokółów uwidaczniać w księdze inwentarza.

Wszelkie protokóły komisyjne, tyczące inwentarza, mają być przechowywane przy księgach inwentarza.

Naczelnik Wydziału: (—) *A. Nowak.*

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 22 stycznia 1931 r. Nr. O. 29/31 do Rad szkol. pow., Dyrekcyj państ. gimnazjów, seminarjów, oraz szkół zawodowych.

Udzielam do wiadomości z poleceniem ścisłego zastosowania się do postanowień powyższego okólnika z uwagi, że rubryki 3, 4 i 6 po stronie przychodu księgi inwentarzowej nie są dość ściśle wypełniane.

Naczelnik Wydziału: *Dr. M. Mendys,* wr.

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 125.

12.

Kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkołach powszechnych gospodarstwa domowego.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16 grudnia 1930 r. Nr. II. 26094/30.

L. I. 24/31. Wyjaśniam, że postanowienia zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 26 stycznia 1930 r. w sprawie kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach powszechnych absolwentek Państwowego Seminarjum dla Nauczycielek Gospodarstwa etc. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 15) [1]) odnoszą się do wszystkich osób, wymienionych w § 1, niezależnie od terminu, w jakim kwalifikacje powyższe uzyskały.

Dyrektor Departamentu: *W. Żłobicki*, wr.

13.

Opłaty za praktyczne egzaminy nauczycielskie.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 16 grudnia 1930 r. Nr. II. 28492/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 4).

Dotychczasowa opłata za praktyczny egzamin nauczycielski wystarcza tylko w bardzo ograniczonej liczbie wypadków na organizowanie egzaminu w tej szkole powszechnej, w której dany nauczyciel jest zatrudniony. Ponieważ stan taki jest sprzeczny z intencją artykułu 9 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258), zmieniam częściowo zarządzenie swe z dnia 9 stycznia 1929 r. (Dz. Urz. Nr. 2 (209), poz. 17 [2]) i zarządzam na podstawie art. 7 cytowanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej w myśl § 6 Przepisów o praktycznym egzaminie na nauczyciela publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. z r. 1929 Nr. 1 (208), poz. 3 [3]), co następuje:

1) Opłata za praktyczny egzamin nauczyciela publicznych szkół powszechnych wynosi 60 zł.

2) Zarządzenie niniejsze obowiązuje od dnia 1 stycznia 1931 r. Opłaty, wniesione przed tym terminem na podstawie wspomnianego zarządzenia z dnia 9 stycznia 1929 r. nie ulegają podwyższeniu.

3) Zarządzenia, wymienione w punktach II do VI wspomnianego wyżej okólnika z dnia 9 stycznia 1929 r. (Dz. Urz. Nr. 2 (209), poz. 17,) pozostają bez zmiany.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 143.
[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 126.
[3]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 114.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 12 stycznia 1931 r. Nr. I. KN. 147/31.

Do rad szkolnych powiatowych.

Treść powyższego okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. zechcą Panowie Inspektorowie podać bezzwłocznie zainteresowanemu nauczycielstwu do wiadomości.

Do Panów Prezesów Pań. Komisyj Egzaminacyjnych.

Wobec wydatnego podwyższenia taksy egzaminacyjnej należy się spodziewać, że wzmoże się znacznie ilość egzaminów przeprowadzonych w szkole kandydata (§ 1 a) a egzamin według § 1 b. będzie należeć do wypadków wyjątkowych.

Równocześnie przypominam zarządzenie tutejsze z dnia 7 listopada 1929 Nr. I .KN. 6066/29 [1]), którego postanowienia winny być nadal przestrzegane.

Szczególną uwagę zwracam na postanowienia tego zarządzenia, zawarte w wyjaśnieniu do § 9 i 15, według którego o miejscu i czasie egzaminów z podaniem nazwisk kandydatów mają pp. prezesi zawiadamiać równocześnie także i Kuratorjum O. S. Lw. (Oddział I. K. N.) z dopiskiem termin egzaminu praktycznego.

Do zarządzenia powyższego należy się ściśle stosować.

Kurator Okręgu Szkolnego: (—) *Ig. Pytlakowski*, wr.

14.

Przyjmowanie absolwentów IV. kursu prywatnego seminarjum nauczycielskiego z niepełnemi prawami na V. kurs takichże seminarjów.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 16 grudnia 1930 r. Nr. II. 27432/30.

Nr. I. K. N. 6956/30. W związku z postanowieniami § 41 Regulaminu przyjmowania uczniów do państwowych seminarjów nauczycielskich (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z roku 1926 Nr. 10, poz. 114 [2]) upoważniam Kuratorjum do zezwalania w godnych uwzględnienia wypadkach (np. zwinięcie prywatnego seminarjum, przeniesienie się rodziców ucznia, względnie uczenicy do miejscowości, w której znajduje się tylko seminarjum z niepełnemi prawami i t. p. na przyjmowanie na V. kurs prywatnego seminarjum nauczycielskiego z niepełnemi prawami absolwentów (tek) IV kursu seminarjów nauczycielskich, z takiemi samemi prawami.

Dyrektor Departamentu: *W. Żłobicki*, wr.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 458.
[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 317.

15.

Regulamin dla kierowników warsztatów.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 18 grudnia 1930 r. Nr. III. A. 10079/30 w sprawie regulaminu dla kierowników warsztatów, oraz innych szkolnych zakładów wytwórczych w państwowych szkołach technicznych i rzemieślniczo-przemysłowych. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 9).

L. III. 157/31. Zarządzam wprowadzenie w życie z dniem 1 lutego 1931 r. załączonego regulaminu dla kierowników warsztatów, oraz innych szkolnych zakładów wytwórczych w państwowych szkołach technicznych i rzemieślniczo-przemysłowych.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

Regulamin.

§ 1. Kierownik warsztatu, względnie innego szkolnego zakładu wytwórczego, obowiązany jest do pełnienia czynności nauczycielskich oraz administracyjnych, związanych z nauką i pracą w warsztacie, względnie innym szkolnym zakładzie wytwórczym, a w szczególności:

a) kieruje nauką warsztatową uczniów i sprawuje nadzór nad ich zachowaniem się przy pomocy instruktorów i asystentów,

b) zarządza ruchem warsztatowym,

c) kieruje wytwórczością warsztatową i przyjmuje zamówienia,

d) czuwa nad racjonalnem stosowaniem organizacji pracy,

e) czuwa nad całością i stanem inwentarza,

f) prowadzi przy pomocy personelu warsztatowego magazyny, oraz wszelkie przepisane księgi, związane z wytwórczością warsztatu, względnie innego szkolnego zakładu wytwórczego,

g) ponosi odpowiedzialność za bezpieczeństwo pracujących,

h) spełnia wszelkie inne czynności, wchodzące w zakres kierownictwa warsztatu, względnie innego szkolnego zakładu wytwórczego, z polecenia dyrektora szkoły.

§ 2. Nauczyciel, pełniący obowiązki kierownika warsztatu lub innego szkolnego zakładu wytwórczego, obowiązany jest przebywać w warsztacie, względnie innym szkolnym zakładzie wytwórczym, w ciągu 30 całkowitych godzin na tydzień, przyczem, o ile jest nauczycielem mianowanym, otrzymuje za te czynności uposażenie, przysługujące mu, jako nauczycielowi, na mocy ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) i ustaw z dnia 22 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 918) i z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207) — oraz wynagrodzenie dodatkowe w wysokości 1800 mnożnych rocznie, przewidziane rozporządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dnia 18 lutego 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 114) [1]). O ile nauczyciel pełniący obowiązki kierownika

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 99.

warsztatu, względnie innego szkolnego zakładu wytwórczego, jest pracownikiem kontraktowym, otrzymuje za te czynności wynagrodzenie, odpowiadające uposażeniu etatowemu określonemu według norm okólnika z dnia 30 marca 1926 r. Nr. O. Prez. 1130/26 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 50 [1]) oraz dodatkowe wynagrodzenie w wysokości 1800 mnożnych rocznie.

§ 3. O ile warsztat, względnie inny szkolny zakład wytwórczy, czynny jest ponad 30 godzin na tydzień, kierownikowi mogą być przydzielone dodatkowe godziny kierownictwa w liczbie nie przekraczającej 10 godzin na tydzień.

Godziny te należy obliczać w stosunku 1/30 uposażenia etatowego, względnie wynagrodzenia, odpowiadającego uposażeniu etatowemu.

§ 4. Godziny obecności kierownika warsztatu, względnie innego szkolnego zakładu wytwórczego, w warsztacie lub szkolnym zakładzie wytwórczym ustala dyrektor szkoły w porozumieniu z kierownikiem, w rozmiarach, przewidzianych w § 2 i 3 niniejszego regulaminu.

§ 5. Nauczycielowi, pełniącemu obowiązki kierownika warsztatu lub innego szkolnego zakładu wytwórczego, mogą być powierzone w szkole lekcje z tem zastrzeżeniem, że może je mieć wyłącznie poza godzinami wymienionemi w §§ 2, 3 i 4 niniejszego regulaminu.

Godziny te mogą być przydzielone tylko w takiej ilości, aby ilość godzin zajęć w warsztatach, względnie w innym szkolnym zakładzie wytwórczym, łącznie z godzinami lekcji nie przekraczała 46 godzin tygodniowo.

§ 6. Z chwilą wejścia w życie niniejszego regulaminu tracą moc obowiązującą wszystkie przepisy w przedmiocie objętym niniejszym regulaminem.

16.

Ulgi kolejowe.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 18 grudnia 1930 r. Nr. III. A. 9536/30.

Zostało stwierdzone przez kontrolerów Kolei Państwowych, iż kierownictwa szkół zawodowych dokształcających wydawały w bieżącym roku zaświadczenia szkolne na ulgowe przejazdy feryjne dla terminatorów rzemieślniczych.

W wypadku powtórnego stwierdzenia powyższego, szkoły winne tych nadużyć będą miały bezwzględnie cofnięte przyznane im ulgi taryfowe na dojazdy stałe.

Dyrektor Departamentu: *M. Jarmiński*, wr.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str., 152.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 3 stycznia 1931 r. Nr. III. 6334/30.

Jednocześnie Kuratorjum O. S. Lw. przypomina, iż w myśl rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 2 grudnia 1930 Nr. I. Prez. 8030/30, podanego do wiadomości tut. okólnikiem z dnia 12 grudnia 1930 r. Nr. O. 2376/30 [1], uczniowie (uczenice) publicznych szkół dokształcających zawodowych korzystać mogą z ulg taryfowych tylko przy przejazdach za odcinkowemi biletami okresowemi pod warunkiem jednak każdorazowego stwierdzenia przez kierownictwo szkoły, że miejsce praktyki fachowej, lub pracy i zamieszkiwania ucznia (uczenicy) znajdują się poza miejscem istnienia szkoły. Kuratorjum poleca przeto kierownictwu ściśle zastosować się do powyższego zarządzenia z tem, iż szkołom, które się dopuszczą nadużyć, będą bezwzględnie cofnięte przyznane im ulgi taryfowe na dojazdy stałe [2]).

P. o. Naczelnika Wydziału: *Dr. K. Zagajewski*, wr.

Organizacja szkół.

Szkolnictwo zawodowe.

Kuratorjum O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 31 stycznia 1931 r. Nr. III. 333/31 udzieliło p. Stanisławowi Kołodziejczukowi we Lwowie, ul. Isakowicza L. 18, zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Pomorzanach, w lokalu Towarzystwa Szkoły Ludowej, prywatnych kursów kierowców samochodowych pod nazwą: Kursy Kierowców Samochodowych Stanisława Kołodziejczuka w Pomorzanach.

Ruch służbowy.

Kuratorjum O. S. Lw.

Postanowieniem Pana Prezydenta Rzpltej z dnia 20 stycznia 1931 r. p. Ignacy Pytlakowski, kurator okręgu szkolnego lwowskiego, został zamianowany kuratorem okręgu szkolnego warszawskiego.

Inspektoraty.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 12 grudnia 1930 r. Nr. II. 28171/30 przeniósł p. Teofila Wolskiego, zastępcę inspektora szkolnego w stanie nieczynnym w Tarnopolu, w stan spoczynku.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Bochna Mikołaj, kierownikiem 7 kl. szkoły w Medenicach (Drohobycz);

---

[1]) W Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. nie ogłoszony.

[2]) Patrz: Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 552.

Fedorowiczówna Helena, kierowniczką 3 kl. szkoły w Kułaczkowcach (Kołomyja);

Heilówna Karolina, kierowniczką 2 kl. szkoły w Smerekowie (Żółkiew);

Jachimowicz Michał, kierownikiem 3 kl. szkoły w Komańczy (Sanok);

Kotowicz Włodzimierz, kierownikiem 4 kl. szkoły w Hłuboczku Wielkim (Tarnopol); Krudys Stanisław, kierownikiem 6 kl. szkoły w Pysznicy (Nisko); Kuczerowski Marcin, kierownikiem 2 kl. szkoły w Zubkowie (Sokal); Kudasówna Marja, kierowniczką 2 kl. szkoły w Nagórzance (Czortków).

Magierła Antoni, kierownikiem 4 kl. szkoły w Budziwoju (Rzeszów); Mądrzycki Adam, kierownikiem 6 kl. szkoły w Wasylkowcach (Kopyczyńce); Misiołkówna Marja, kierowniczką 7 kl. szkoły im. E. Plater w Stanisławowie.

Raczyńska Zofja, kierowniczką 7 kl. szkoły żeńskiej im. św. Anny we Lwowie.

Sotnicki Seweryn, kierownikiem szkoły męskiej w Otynji (Tłumacz); Świechowska Jadwiga, kierowniczką 2 kl. szkoły w Skolem-Groedlowie (Skole).

Tyrkówna Marja, kierowniczką 7 kl. szkoły żeńskiej im. król. Jadwigi w Drohobyczu.

Wolańska Aniela, kierowniczką 7 kl. szkoły żeńskiej im. kr. Jadwigi w Stryju; Woźniakówna Stefanja, kierowniczką 2 kl. szkoły w Sieniawce (Lubaczów).

Zinkówna Ludmiła S., kierowniczką 7 kl. szkoły żeńskiej w Rawie Ruskiej.

Przeniesieni: Blausteinówna Elżbieta, nauczycielka 7 kl. szkoły w Sokolnikach (Lwów), do 7 kl. szkoły żeńskiej im. Isakowicza we Lwowie.

Chobrzyńska Zofja, nauczycielka szkoły Nr. 26 w Wilnie, do 7 kl. szkoły im. J. Słowackiego w Zamarstynowie (Lwów); Ciechowska Leokadja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Horbaczach (Lwów), do 2 kl. szkoły w Zimnowódce (Lwów); Czerwińska Aniela, nauczycielka 1 kl. szkoły w Wojkowicach (Mościska), do 1 kl. szkoły w Słomiance (Mościska); Czerwińska Stanisława, kierowniczka 7 kl. szkoły w Lubomli (Okręg wołyński), do 7 kl. szkoły w Sasowie (Złoczów).

Dziurzyńska Marja, nauczycielka 2 kl. szkoły w Bylicach (Sambor), do 1 kl. szkoły w Niegowcach-Pniaki (Kałusz).

Giblińska Anna, nauczycielka 2 kl. szkoły w Mazurówce (Trembowla), do 7 kl. szkoły w Strusowie (Trembowla).

Jabłońska Kazimiera, nauczycielka szkoły w Powiślu (Garwolin), do 7 kl. szkoły męskiej im. Czackiego we Lwowie; Jerzańska Marja, nauczycielka 2 kl. szkoły w Jasienowie Polnym (Horodenka), do 4 kl. szkoły w Horodence na przedmieściu Kąt Folwarkowy (Horodenka); Jezienicka Jadwiga, nauczycielka 2 kl. szkoły w Łanach (Stanisławów), do 2 kl. szkoły w Majdanie (Stanisławów).

Ks. Kaczorowski Henryk, nauczyciel rel. rzym.-kat. 7 kl. szkoły w Chorostkowie (Kopyczyńce), do 7 kl. szkoły męskiej w Tłumaczu; Kałużniacka Zenona, nauczycielka szkoły w Dworcach (Żółkiew), do 7 kl.

szkoły w Kolnie; Kamińska Marja, nauczycielka 2 kl. szkoły w Czarncy (Włoszczów), do 6 kl. szkoły w Swilczy (Rzeszów); Krechowiczowa Stefanja, nauczycielka 3 kl. szkoły w Porażu (Lisko), do 7 kl. szkoły męskiej w Lisku; Krukowski Feliks, kierownik 3 kl. szkoły w Iwanówce (Trembowla), do 3 kl. szkoły w Kontach (Złoczów); Kubrakowska Janina, nauczycielka 2 kl. szkoły w Poczapińcach (Tarnopol), do 6 kl. szkoły żeńskiej w Podwołoczyskach (Skałat); Kulak Marcin, kierownik 3 kl. szkoły w Łobozwi (Lisko), do 3 kl. szkoły w Ustjanowej, (w drodze konkursu); Kułakowska Marta, nauczycielka 7 kl. szkoły w Czortkowie, do 7 kl. szkoły im. św. Józefa w Stanisławowie.

Lang Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły męskiej w Skolem, do 7 kl. szkoły męskiej im. Czackiego we Lwowie.

Małecka Janina, nauczycielka 1 kl. szkoły w Kosobudach (Lubaczów), do 1 kl. szkoły w Dolinach (Lubaczów); Markiewicz Tadeusz, nauczyciel 3 kl. szkoły w Buceniu, gm. Siedliszcze (Kowel), do 3 kl. szkoły w Ropience (Lisko); Mathiaszowa Irena, nauczycielka 4 kl. szkoły w Stradeczu (Brzesko), do 1 kl. szkoły w Przybyszowie (Sanok); Müllerowa Zofja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Krowicy Samej (Lubaczów), do 3 kl. szkoły w Łukawcu (Lubaczów).

Nowakówna Marja, nauczycielka 4 kl. szkoły w Gorliczynie (Przeworsk), do 6 kl. szkoły w Sygniówce (Lwów).

Panejkówna Marja, nauczycielka 2 kl. szkoły w Zimnowódce (Lwów), do 6 kl. szkoły w Siemianówce (Lwów); Periżokowa Marja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Chmielach (Lubaczów), do 1 kl. szkoły w Onyszkach (Lubaczów); Poterejko Teodor, kierownik 2 kl. szkoły w Zameczku (Żółkiew), do 2 kl. szkoły w Turze, gm. Gostków (Łęczyca); Pużak Józef, nauczyciel 7 kl. szkoły w Nowogrodzie (Łomża), do 3 kl. szkoły w Dobrej Szlacheckiej (Żółkiew).

Rossiwal Edward, nauczyciel 2 kl. szkoły w Hoczwi (Lisko), do 7 kl szkoły w Ustrzykach Dolnych (Lisko).

Samborski Mikołaj, nauczyciel 1 kl. szkoły w Hucie Szczerzeckiej (Lwów), do 1 kl. szkoły w Nikonkowicach (Lwów); Seńczukowa Marja, nauczycielka 4 kl. szkoły w Kuropatnikach (Brzeżany), do 1 kl. szkoły w Helenkowie (Brzeżany); Solska Aniela, nauczycielka 7 kl. szkoły męskiej w Starym Samborze, do 7 kl. szkoły żeńskiej w Starym Samborze; Stańkowska Celina, nauczycielka 3 kl. szkoły w Bóbrce (Krosno), do 7 kl. szkoły w Dukli (Krosno); Starożytnik Eustachy, nauczyciel 3 kl. szkoły w Bedrykowcach (Zaleszczyki), do 7 kl. szkoły męskiej w Zaleszczykach; Sucharówna Fryderyka, nauczycielka szkoły w Ostrowie (Jarosław), do 7 kl. szkoły im. Ostrogskiej w Jarosławiu; Szura Jan, nauczyciel 1 kl. szkoły w Krymidowie (Stanisławów), do 2 kl. szkoły w Łanach (Stanisławów); Szurowa Marja, nauczycielka szkoły w Jeziorku (Stanisławów), do 2 kl. szkoły w Łanach (Stanisławów); Ks. Szymański Paweł, nauczyciel religji gr.-kat. szkoły męskiej w Bóbrce, do 7 kl. szkoły męskiej w Brzeżanach.

Tabaczkowa Ewa, nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej w Lubaczowie, do 3 kl. szkoły w Woli Wysockiej (Żółkiew); Tomaszewska Janina, nauczycielka 3 kl. szkoły w Wielkorycie (Brześć n/B), do 3 kl. szkoły w Ostrowie (Bóbrka).

Wacekowa Jadwiga, nauczycielka 4 kl. szkoły w Biłce Szlacheckiej (Lwów), do 2 kl. szkoły w Hołosku Wielkiem (Lwów); Warchoł Adam, nauczyciel 3 kl. szkoły w Krawcach (Tarnobrzeg), do 1 kl. szkoły w Zabrniu ad Grębów (Tarnobrzeg).

Załucka Gizela, nauczycielka 4 kl. szkoły w Dobrostanach (Gródek), do 5 kl. szkoły w Stawczanach (Gródek).

Spensjonowani: Achtowa Marcela, nauczycielka 7 kl. szkoły żeń. im. H. Sienkiewicza we Lwowie.

Bezler Magdalena S., nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej w Rawie Ruskiej; Broda Jan, kierownik 4 kl. szkoły w Krasnem (Rzeszów).

Dreksłerowa Aleksandra, nauczycielka 7 kl. szkoły w Żurawicy (Przemyśl); Drozdowska Helena, kierowniczka 2 kl. szkoły w Jacie (Nisko).

Fuczkowa Irena, nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej w Bóbrce.

Gilewiczowa Helena, nauczycielka 4 kl. szkoły w Czernilawie (Jaworów); Gołogórska Stanisława, nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej im. Zimorowicza we Lwowie.

Harasymowicz Kazimierz, nauczyciel 1 kl. szkoły w Palczyńcach (Zbaraż); Hollankówna Wanda, nauczycielka 4 kl. szkoły w Hanaczowie (Przemyślany).

Ks. Kapturkiewicz Metody, nauczyciel rel. rzym.-kat. 7 kl. szkoły żeń. w Tarnobrzegu; Kazanowski Jan, kierownik 2 kl. szkoły w Siedliskach (Bóbrka); Keller Juljusz, nauczyciel 2 kl. szkoły w Rzęśnie Ruskiej (Lwów); Kulczycka Helena, nauczycielka 3 kl. szkoły w Młodowie (Lubaczów).

Lewicka Bogumiła, nauczycielka 2 kl. szkoły w Meteniowie (Zborów).

Łotocki Michał, nauczyciel 4 kl. szkoły w Kamionkach (Skałat).

Marekowa Stanisława, nauczycielka 7 kl. szkoły w Bohorodczanach; Mazikiewiczowa Zofja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Przemysłowie (Sokal); Miechowiczowa Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły w Mostach Wielkich (Żółkiew).

Nawalnowa Władysława, nauczycielka 1 kl. szkoły w Rozważu (Złoczów).

Olszańska Paulina, kierowniczka 4 kl. szkoły w Mokrotynie Wsi (Żółkiew).

Pachulicz Władysław, kierownik 2 kl. szkoły w Cewkowie (Lubaczów); Pielichowa Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły męskiej w Horodence; Połulachowa Seweryna, nauczycielka 2 kl. szkoły w Czerchawie (Sambor); Porchowa Anizja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Hureczku (Przemyśl); Przedrzymirska Anna, nauczycielka 7 kl. szkoły w Żółtańcach (Żółkiew); Przygrodzki Jan, nauczyciel 2 kl. szkoły w Chudyjowcach (Borszczów); Putałkiewiczowa Wanda, nauczycielka 7 kl. szkoły w Bolechowie (Dolina).

Rachfałówna Marja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Brześcianach (Sambor); Rothländerowa Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej w Jaworowie.

Speilspacher Bronisława, kierowniczka 2 kl. szkoły w Gajach Starobrodzkich (Brody); Swynczukowa Helena, nauczycielka 2 kl. szkoły w Dalniczu (Kamionka Str.); Szykułowa Włodzimiera, nauczycielka 7 kl. szkoły im. św. Elżbiety w Stryju.

Śmieszkowa Eugenja, nauczycielka 7 kl. szkoły im. św. Scholastyki w Rzeszowie.

Terechowa Antonina, nauczycielka 6 kl. szkoły w Siemianówce (Lwów); Tokarczykowa Janina, nauczycielka 3 kl. szkoły w Woli Wysockiej (Żółkiew).

Warchałowa Helena, nauczycielka 2 kl. szkoły w Hołosku Wielkiem (Lwów); Waszczukówna Leonarda, nauczycielka 3 kl. szkoły w Chlebowicach Wielkich „Dolisze" (Bóbrka); Wawrowska Zofja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Słomiance (Mościska); Wojciechowska Zofja, nauczycielka 6 kl. szkoły w Toporowie (Radziechów).

Zawadowicz Jan, nauczyciel 1 kl. szkoły w Jatwięgach (Bóbrka).

Zwolnieni ze służby: Janina Sikorska, nauczycielka 7 kl. szkoły kolejowej we Lwowie.

Zmarli: Izydor Kabarowski, kierownik 7 kl. szkoły w Starobrodach (Brody), zmarł dnia 8 stycznia 1931 r. w 56 roku życia, a 35 roku służby; Kozarowa Helena, nauczycielka 1 kl. szkoły w Szczawnem, powiatu sanockiego, zmarła dnia 18 listopada 1930 r.

Klementyna Szczerska, nauczycielka w Humenowie, powiatu kałuskiego, zmarła dnia 8 grudnia 1930 r., w 37 roku życia, a w 15 roku służby nauczycielskiej.

Seminarja nauczycielskie.

Spenjonowani: Baczyńska Olga, nauczycielka szkoły ćwiczeń III Państ. Seminarjum Naucz. Żeńsk. we Lwowie.

Patocka Jadwiga, nauczycielka szkoły ćwiczeń Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Żeńskiego w Brzeżanach.

Żulińska Barbara S., nauczycielka Państw. Seminarjum Ochroniarskiego im. St. Jachowicza we Lwowie.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Mianowani: Barnycz Bazyli, nauczycielem gimnazjum im. Piotra Skargi w Rohatynie.

Ks. Karczewski Jan, nauczycielem gimnazjum im. kr. Kazimierza Jagiellończyka w Kołomyi.

Marlińska Łucja, nauczycielką IX gimnazjum we Lwowie .

Przeniesieni: P. Minister W. R. i O .P. rozporządzeniem z dnia 23 grudnia 1930 r. Nr. II. 27977/30 przeniósł p. Władysława Cichockiego, dyrektora gimnazjum państwowego im. R. Traugutta w Brześciu nad Bugiem, na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego im. Fr. Karpińskiego w Śniatynie.

Finsterbuschówna Eugenja, nauczycielka gimnazjum w Sanoku, do gimnazjum w Tarnobrzegu.

Rolski Józef, nauczyciel III gimnazjum w Stanisławowie, do gimnazjum w Sanoku.

P r z y d z i e l e n i: Kozijówna Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły w Narolu-Mieście, do gimnazjum w Tarnobrzegu.

P r z e n i e s i e n i w s t a n n i e c z y n n y: Dr. Paweł Mond, profesor I gimnazjum w Samborze.

Dr. Michał Jarosław Sonewicki, nauczyciel b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu.

S p e n j o n o w a n i: Ks. Borodajkiewicz Tomasz, profesor III gimnazjum w Tarnopolu.

Dr. Ciesielski Kazimierz, profesor X gimnazjum we Lwowie; Czajkowski Józef, pozostający w stanie nieczynnym profesor gimnazjum z r. j. n. w Kołomyi.

Hoza Teodor, pozostający w stanie nieczynnym profesor b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu; Hreczkowski Władysław, pozostający w stanie nieczynnym profesor V gimnazjum we Lwowie.

Koczyndyk Jan, Kazimierz, profesor gimnazjum żeńskiego im. Kr. Jadwigi we Lwowie.

Panek Antoni, profesor I gimnazjum w Rzeszowie.

Z m a r l i: Dr. Sochaniewicz Kazimierz, profesor VI gimnazjum we Lwowie, zmarł dnia 28 grudnia 1930 r.

Szkolnictwo zawodowe.

M i a n o w a n i: Tadeusz Białecki, inżynier, pozostający w stanie nieczynnym dyrektor Państwowej Szkoły Górniczej i Hutniczej im. Staszica w Dąbrowie Górniczej, nauczycielem Państwowej Szkoły Technicznej we Lwowie.

Konkursy.

Konkursy na posady kierowników publicznych szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Bohorodczany	Babcze	2 kl.	koed.	—	ruski	3 ubik.	400 m²	Konk. 3-ci
2	„	Stare Bohorodczany	5 „	„	—	pol.-r.	—	2 mg	Konk. drugi
3	„	Kryczka	2 „	„	—	ruski	—	2 mg	Konk. trzeci
4	„	Lachowce	6 „	„	—	„	—	$2^1/_4$ mg	Pierwszeństwo z egzaminem wydziałowym lub w. k. n. Konkurs 3-ci
5	„	Horocholina Las	2 „	„	—	„	2 ubik.	—	Konk. 3-ci
6	„	Hryniówka	2 „	„	—	„	3 „	$^1/_4$mg	Konk. 2-gi
7	„	Maniawa	4 „	„	—	„	3 „	2 mg	Konk. 2-gi
8	„	Posiecz	3 „	„	—	„	—	2 mg	Konk. 3-ci
9	„	Sadzawa	4 „	„	—	„	3 „	57 ha	Konk. 2-gi
10	„	Starunia	3 „	„	—	„	3 „	2 mg	Konk. 3-ci
11	„	Starunia Kr	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	Konk. 3-ci
1	Borszczów	Borszczów	7 „	żeńska	—	polski	2 „	112 ha	
2	„	Wołkowce	2 „	koed.	—	pol.-r.	3 „	16 a 76 m	
3	„	Turylcze	2 „	„	—	„	3 „	168 ha	
4	„	Niwra	3 „	„	—	„	—	60 a 22 m	
5	„	Piszczatyńce	2 „	„	—	„	2 „	1 ha	
6	„	Muszkatówka	3 „	„	—	„	3 „	062 ha	
1	Brody	Dubie	3 „	koeduk.	—	pol.-r.	1 „	1 mg	Konkurs pon.
2	„	Starobrody	7 „	„	—	polski	4 „	2 mg	
1	Brzozów	Pawłokoma	2 „	„	—	ruski	3 „	—	
1	Buczacz	Bobrowniki	2 „	„	—	„	3 „	15765 m²	Konk. drugi
2	„	Browary	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	
3	„	Dobropole	3 „	„	—	polski	—	1 mg	
4	„	Jazłowiec	4 „	„	—	„	3 „	2 mg	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
			szkoły						
5	**Buczacz**	Leszczańce	2 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	2 ubik.	—	
6	„	Skomorochy	2 „	„	—	ruski	1 „	—	
7	„	Sokołów	2 „	„	—	„	2 „	1 mg	
8	„	Soroki	2 „	„	—	„	2 „	—	
9	„	Zaleszczyki Małe	2 „	„	—	pol.-r.	2 „	—	
10	„	Zielona	2 „	„	—	„	1 „	1 mg	
1	**Czortków**	Salówka	2 „	„	—	polski	3 „	1 ha 16 a	
1	**Dolina**	Bełejów	2 „	„	—	ruski	3 „	1 mg	Konk. 3-ci
2	„	Grabów	2 „	„	—	„	3 „	1 mg	
3	„	Iłemnia	2 „	„	—	„	3 „	4 mg	Konkurs po raz 2-gi
4	„	Kalna	2 „	„	—	„	3 „	—	
5	„	Rożniatów	7 „	„	—	polski	3 „	—	Pierwszeństwo mają kandydaci w. k. n. lub egz. wydz.
6	„	Perehińsko	7 „	męska	—	pol.-r.	3 „	—	„ Konk. drugi
1	**Drohobycz**	Mraźnica	7 „	koeduk.	—	„	4 „	—	
1	**Kałusz**	Wistowa	3 „	„	—	„	—	2 mg	
1	**Kołomyja**	Kowalówka	2 „	„	—	ruski	3 „	1 mg	
1	**Lubaczów**	Brusno Nowe	3 „	„	—	polski	2 „	—	
2	„	Cewków	4 „	„	—	„	3 „	4 mg	
3	„	Cieszanów	7 „	„	—	„	4 „	—	
4	„	Dzików Stary	5 „	„	—	pol.-r.	—	2 mg	
5	„	Huta Różaniecka	2 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
6	„	Lipina	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	Konk. 2-gi
7	„	Lubaczów	7 „	żeńska	—	polski	—	—	Pierwszeństwo mają kandydaci z w. k. n.,
8	„	Miłków	2 „	koeduk.	—	„	—	2 mg	
9	„	Podemszczyzna	2 „	„	—	pol.-r.	—	2 mg	Konk. drugi

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im	Język wykładowy	Do użytku kierownika mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac	Do użytku kierownika grunt o obszarze	Uwaga
			szkoły						
1	Lwów	Dawidów	7 kl.	koeduk.	—	polski	3 ubik.	1¼ mg	
2	„	Malechów	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	3¼ mg	
3	„	Nawarja	3 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
4	„	Piaski	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	¾ mg	
5	„	Kamienopol	2 „	„	—	polski	3 „	1 mg	
6	„	Dobrzany	3 „	„	—	„	3 „	2 mg	
7	„	Wołków	2 „	„	—	„	3 „	2 mg	
8	„	Rzęsna Rus.	2 „	„	—	pol.-r.	—	1 mg	
1	Łańcut	Handzlówka	5 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
2	„	Sarzyna	5 „	„	—	„	3 „	2 mg	Konk. 2-gi
1	Nadwórna	Jaremcze	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
2	„	Delatyn-Horysz	4 „	„	—	polski	2 „	49 a 84 m²	Pierwszeństwo mają z w. k. n.
3	„	Sadzawka	5 „	„	—	pol.-r.	3 „	0·7 ha	
4	„	Dobrotów	2 „	„	—	„	—	1·1 ha	Konk. 2-gi
5	„	Osław Biały	4 „	„	—	„	—	1·1 ha	
6	„	Osław Czar.	2 „	„	—	„	3 „	0·6 ha	Konk. 2-gi
7	„	Pasieczna	2 „	„	—	„	4 „	0·3 ha	„ „
8	„	Mołotków	2 „	„	—	„	—	0·4 ha	„ „
9	„	Worochta	2 „	„	—	polski	—	—	
10	„	Majdan Górny	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	1·1 ha	
11	„	Wołosów	3 „	„	—	polski	2 „	3 ha	
1	Nisko	Kurzyna Średnia	3 „	„	—	„	4 „	14270 m²	Konk. pon.
1	Przeworsk	Siennów	4 „	„	—	„	2 „	20 a	Konk. 2-gi
1	Radziechów	Baryłów	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	Konkurs po raz 3-ci
1	Rzeszów	Dylągówka	3 „	„	—	polski	3 „	4425 m²	
2	„	Hyżne	4 „	„	—	„	3 „	1 mg	
3	„	Kąkolówka	3 „	„	—	„	3 „	2350 m²	
4	„	Krasne	4 „	„	—	„	3 „	1716 m²	
5	„	Przewrotne	4 „	„	—	„	3 „	3964 m²	Konk. 3-ci

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Sambor	Sambor	7 kl.	żeńska	im. Orzeszkowej	polski	4 ubik.	1 ha	Pierwszeństwo będą mieli kand. z w. k. n.
2	„	Biskowice	5 „	koeduk.	—	„	3 „	½ ha	
3	„	Brześciany	2 „	„	—	ruski	2 „	1 ha	Konk. 2-gi
1	Sanok	Jaśliska	4 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
2	„	Milcza	2 „	„	—	„	2 „	2 „	
3	„	Mokre	2 „	„	—	pol.-r.	2 „	2 „	
4	„	Płonna	2 „	„	—	„	2 „	2 „	
5	„	Radoszyce	3 „	„	—	„	2 „	2 „	
6	„	Turzańsk	2 „	„	—	„	2 „	2 „	
7	„	Tyrawa Sol.	3 „	„	—	„	3 „	2 „	
8	„	Wisłok Gór.	2 „	„	—	„	3 „	2 „	
9	„	Zarszyn	7 „	„	—	polski	3 „	—	
1	Sokal	Wojsławice	3 „	„	—	pol.-r.	4 „	16 a	Konk. 2-gi
2	„	Żużel	2 „	„	—	„	2 „	1 ha	„ „
3	„	Sielec Bełzki	5 „	„	—	„	3 „	0·6 ha	Pierwszeństwo z egzam. wydz. lub w. k. n. Konk. ponow.
1	Stanisławów	Hanusowce	5 „	„	—	„	3 „	2 mg	
1	Stary Sambor	Niedzielna	2 „	„	—	„	3 „	—	
1	Strzyżów	Brzeżanka	2 „	„	—	polski	3 „	1700 m²	
2	„	Czudec	7 „	„	—	„	4 „	4000 m²	
3	„	Godowa	4 „	„	—	„	3 „	6100 m²	
4	„	Wysoka	3 „	„	J. Kantego	„	4 „	5000 m²	
1	Tarnobrzeg	Durdy	2 „	„	—	„	3 „	1·25 ha	Konk. 2-gi
1	Żółkiew	Pieczychwosty	2 „	„	—	„	3 „	400 m²	Konk. 3-ci
2	„	Derewnia	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	Konk. 2-gi
3	„	Borowe	2 „	„	—	„	3 „	2 mg	„ „

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 30 kwietnia 1931 r.

Konkurs na stanowisko zastępcy inspektora szkolnego.

Ministerstwo W. R. i O. P. ogłosiło w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 31 stycznia 1931 r. Nr. 1 (233) konkurs na stanowisko zastępcy inspektora szkolnego w Tarnopolu.

Podania, należycie udokumentowane, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P., winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum w terminie do sześciu tygodni od daty wyjścia cytowanego numeru Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Konkursy na stanowiska nauczycieli podwładnych.

W powiecie kałuskim:

W 7 kl. szkole powszechnej męskiej w Kałuszu jest do obsadzenia posada nauczyciela podwładnego z ukończonym wyższym kursem nauczycielskim z grupy I.

W powiecie nadwórniańskim:

Dla nauczycieli z wyższym kursem nauczycielskim lub egzaminem wydziałowym są następujące wolne posady:

1) Nadwórna, 7 kl. szkoła męska z polskim j. nauczania:
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy humanistycznej.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy geogr.-przyr.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy fizyko-mat.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy śpiewu i gimn.

2) Delatyn, 7 kl. szkoła koed. z polskim i ruskim j. nauczania:
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy fizyko-mat.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy śpiewu i gimn.

3) Łanczyn, 7 kl. szkoła koed. z polskim i ruskim jęz. nauczania:
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy humanistycznej.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy przyrodn.-geogr.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy fizyko-matem.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy śpiewu i gimn.

Podania należy wnosić drogą służbową do dnia 31 lipca 1931 r.

W powiecie rohatyńskim:

W 7 kl. szkole powszechnej żeńskiej w Rohatynie jest wolna posada dla nauczycielki z W. K. N. z grupy geograficzno-przyrodniczej. Podania należy wnosić natychmiast drogą służbową do Rady Szkolnej Powiatowej w Rohatynie.

W powiecie samborskim.

Rada Szkolna Powiatowa w Samborze potrzebuje dla trzech siedmioklasowych szkół powszechnych nauczycieli (lek) z W. K. N. dla przedmiotów z grupy humanistycznej, przyrodniczo-geograficznej i fizyko-matematycznej.

Reflektanci na powyższe posady winni wnieść podania w drodze służbowej przy dołączeniu dokumentów osobistych.

Wykluczenie.

Nr. III. 677/31. Roman Stefan Fedyński, urodzony dn. 14 czerwca 1914 roku w Lublinie Wielkim, religji grecko katolickiej, b. uczeń klasy I a Państwowej Szkoły Technicznej we Lwowie, nie może być przyjęty do żadnej szkoły średniej ogólno-kształcącej, zawodowej lub seminarjum nauczycielskiego na terytorjum okręgu szkolnego lwowskiego bez zezwolenia Ministerstwa WR. i OP.

Ogłoszenia.

Zjazd nauczycieli geografji w Gdyni.

Nr. O. 156/31. Na prośbę Zarządu Głównego Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografji w Poznaniu Kuratorjum zawiadamia, że w dniach 24—26 maja br. odbędzie się w Gdyni V. Ogólnopolski Zjazd Nauczycieli Geografji.

Przedmiotem obrad będą najaktualniejsze zagadnienia naukowe i geograficzno-dydaktyczne, rozważane na zebraniach kół przez praktykujących fachowców.

Zawiadamiając o tem, Kuratorjum zachęca nauczycieli geografji wszystkich szkół oraz osoby zajmujące się geografją z pośród nauczycielstwa do wzięcia udziału w zapowiedzianym zjeździe.

Naczelnik Wydziału: Dr. *M. Mendys.*

Międzynarodowy Kongres Geograficzny.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 24 stycznia 1931 r. Nr. O. 73/31 do Dyrekcyj państwowych gimnazjów, seminarjów, kursów naucz., szkół zawodowych oraz Rad szkolnych powiatowych (miejskiej we Lwowie).

Na podstawie pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 10 stycznia 1931 Nr. II. 29015/30 Kuratorjum zawiadamia, że w dniach 16—24 września 1931 r. odbędzie się w Paryżu Międzynarodowy Kongres Geograficzny.

Celem wzięcia udziału w Kongresie i związanych z nim wycieczkach naukowych będą mogli otrzymać urlopy ci nauczyciele, którzy przedstawią odpowiednie zaświadczenia Polskiego Towarzystwa Geograficznego w Warszawie, ul. Nowy Świat 72.

Naczelnik Wydziału: Dr. *M. Mendys.*

Składka na L. O. P. P.

Nauczycielstwo powiatu borszczowskiego złożyło od 1 stycznia po koniec grudnia 1930 r. na rzecz Ligi Obrony Powietrznej Państwa, kwotę **1041 zł 50 gr.**

Rozkład grup na Państwowych Wyższych Kursach Nauczycielskich w roku szkolnym 1931/32.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 24 lutego 1931 r. Nr. I. K. N. 912/31.

Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 7-go lutego b. r. Nr. II. 720/31 przysłało wykaz zatwierdzonych na rok szkolny 1931/32 państwowych wyższych kursów nauczycielskich z podaniem typu grup każdego kursu oraz liczby miejsc, zarezerwowanych na każdej grupie dla kandydatów z poszczególnych okręgów szkolnych, mogących korzystać z urlopów płatnych oraz z urlopów płatnych za zwrotem kosztów zastępstwa, spłacalnych ratami zgodnie z okólnikiem z dnia 11 lutego 1929 Nr. I. 12490/28 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z roku 1929 Nr. 4, poz. 42 [1]).

Dla nauczycielstwa tutejszego okręgu szkolnego przyznało Ministerstwo 35 urlopów płatnych i 38 urlopów płatnych za zwrotem kosztów zastępstwa na spłaty ratalne na następujących grupach wyższego kursu nauczycielskiego.

1) grupa metodyczno - pedagogiczna: w Warszawie 3 i (4) urlopy.

2) grupa humanistyczna: a) w Krakowie (j. polski — historja) 2 i (4) urlopy; b) w Krakowie (j. polski — niemiecki) 1 i (1)urlop; c) we Lwowie (j. polski — ruski) 10 i (4) urlopy; d) w Warszaie (j. polski — śpiew) 2 i (4) urlopy;

3) grupa geograficzno - przyrodnicza: we Lwowie 7 i (9) urlopów;

4) grupa fizyko - matematyczna: w Warszawie 5 i (5) urlopów;

5) grupa robót ręcznych i rysunku: w Warszawie a) dla mężczyzn 2 i (2) urlopy: b) dla kobiet 1 i (1) urlop;

6) grupa śpiewu i wychowania fizycznego: w Poznaniu 1 i (2) urlopy.

Cyfry w nawiasach oznaczają urlopy płatne za zwrotem kosztów zastępstwa na spłaty ratalne.

Pozostałe kategorje urlopów (urlopy bezpłatne, wzgl. urlopy płatne za zwrotem kosztów zastępstwa bez spłat ratalnych) mogą wypełnić wolne miejsca do 40 na grupie. Podobnie jak w roku ubiegłym na grupach robót ręcznych i rysunków ogranicza się liczbę słuchaczy ze względu na rozmiary pracowni.

W związku z rozkładem grup W. K. N. zaznaczam, co następuje:

1. Grupa humanistyczna (język polski i historja) w Krakowie przeznaczona jest również w tym roku, przedewszystkiem dla nauczycieli pracujących na terenie województwa śląskiego. Z tego względu ograniczono odpowiednie miejsca dla innych okręgów szkolnych na tej grupie.

2. Rozkład grup przewiduje dwie nowe grupy wyższych kursów nauczycielskich:

a) Grupę język polski i śpiew Ministerstwo organizuje w Warszawie tytułem próby, czyniąc zadość wielokrotnym życzeniom nauczycielstwa o połączenie śpiewu z innym przedmiotem poza wychowaniem fizycznem (W. K. N. w Poznaniu).

b) Nową grupę metodyczno - pedagogiczną Ministerstwo tworzy w Warszawie w związku z koniecznością podniesienia poziomu wykształcenia pedagogicznego nauczycielstwa.

Natomiast Ministerstwo nie wznawia grupy fizyko - chemicznej w Warszawie wobec chwilowego pokrycia najważniejszych zapotrzebo-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1929, str. 134.

wań dla pracowni przyrody martwej przy szkołach powszechnych i nie uruchamia grup fizyko - matematycznej w Poznaniu, oraz języka polskiego i historji w Wilnie ze względu na znaczną liczbę grup tego rodzaju.

3. Kandydaci, ubiegający się o przyjęcie na W. K. N., winni wnieść podania wdrodze służbowej przed dniem 15 marca 1931 r. Prócz załączników, wymienionych w Regulaminie W. K. N., pożądane jest dołączenie do podań zaświadczeń z przesłuchania kursów uzupełniających (wakacyjnych lub z lekcjami w ciągu roku szkolnego), względnie także dowodów prac (lekcyj próbnych i referatów), wykonanych na konferencjach rejonowych. Kwalifikując kandydatów do egzaminu wstępnego, zechce Rada Szkolna Powiatowa (Miejska we Lwowie) przy jednakowych warunkach dawać pierwszeństwo osobom, które udowodnią celową pracę w kierunku dokształcania się w obranej grupie przedmiotów.

4. Przypominam, że wobec trudności, nastręczających się przy uzyskiwaniu przez kandydatów świadectw zdrowia od lekarzy powiatowych, Rady Szkolne Powiatowe (Miejska we Lwowie), podobnie jak w roku ubiegłym upoważnione są do przyjmowania świadectw zdrowia, wydawanych przez lekarzy szkolnych, czynnych przy szkołach państwowych. Zaznaczam jednak, iż lekarze szkolni nie są obowiązani do bezpłatnego wydawania świadectw zdrowia kandydatom, ubiegającym się o przyjęcie na W. K. N. Koszta ponosi w tym wypadku kandydat.

5. Zwracam uwagę, że zakres wymagań do egzaminu wstępnego ogłoszony jest w Dz. Urz. Min. z r. 1924 Nr. 7, poz. 68, z r. 1925 Nr. 6. poz. 60, z r. 1928 Nr. 6, poz. 99, oraz w okólnikach z dnia 16 maja 1929 r. Nr. II. 9126/29 i z dnia 10 kwietnia 1930 r. Nr. II. 8109/30.

Rady Szkolne Powiatowe prześlą Kuratorjum podania kandydatów w nieprzekraczalnym terminie do dnia 20 marca 1931 r.

Powyższy komunikat należy bezzwłocznie podać do wiadomości zainteresowanego nauczycielstwa względnie zwrócić uwagę na ogłoszenie go w Dz. Urz. Kuratorjum O. S. Lwowskiego.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego *Dr. M. Mendys* wr. Naczelnik Wydziału.

Loterja na budowę domu kultury.

Komunikat Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 21 stycznia 1931 r. Nr. O. 112/31.

Kuratorjum O. S. Lwowskiego zwraca uwagę na komunikat Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, umieszczony w Dz. Urz. Min. Nr. 12 z 1930 r., str. 622, w którym Ministerstwo poleca jako rzecz godną poparcia, zorganizowaną przez Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych drugą loterję, z której dochód przeznaczony jest na wybudowanie pomnika — domu kultury i pracy dla wdów i sierót po poległych obrońcach Ojczyzny, mającego upamiętnić dziesiątą rocznicę najazdu bolszewickiego. Stowarzyszenie zobowiązało się wpłacić z dochodu, jaki przyniesie loterja dzięki skutecznemu poparciu nauczycielstwa, kwotę zł 25.000 na budowę sanatorjum przeciwgruźliczego dla nauczycieli i ich rodzin.

Cena jednego losu 2 złote.

Losy roześle Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej.

Należytość winna być wpłacona na konto P. K. O. 20.076.

Na prośbę Stowarzyszenia Rezerwistów i b. Wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej Kuratorjum zawiadamia, że ciągnienie loterji Stowarzyszenia Rezerw. i b. Wojsk. zostało odłożone na dzień 10 maja 1931 r.

Naczelnik Wydziału: Dr. *M. Mendys.*

Komisja egzaminacyjna dla kandydatów na urzędników rachunkowych.

Nr. O. 103/31. Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 13 stycznia 1931 Nr. I. Prez. 238/31 na zasadzie postanowień § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 49) i za zgodą Ministerstwa Skarbu, wyrażoną w piśmie z dnia 7 stycznia r. b. Nr. D. I. 11469/2/30, mianowało p. Jana Irautha, księgowego w VII. st. sł. p. o. naczelnika rachuby w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego we Lwowie, komisarzem egzaminacyjnym w komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na stanowiska urzędników rachunkowych i kasowych II kategorji przy Izbie Skarbowej I we Lwowie na okres lat 1931—32.

Ministerstwo przekazało równocześnie Komisji tej egzaminowanie kandydatów z wyższych zakładów naukowych w mieście Lwowie.

Pomoc lekarska.

W sprawie lekarstw na rachunek Skarbu Państwa.

L. O. 4/31. Lwowski Urząd Wojewódzki okólnikiem z dnia 23 grudnia 1930 r. L. Z. Z. 1714/30 zawiadomił, że recepty wystawiane przez lekarzy, uprawnionych do leczenia funkcjonarjuszy państwowych, nie na blankietach z drukowanym nagłówkiem „Pomoc lekarska dla pracowników państwowych“ i bez wymienienia nazwiska urzędowego danego chorego nie będą w przyszłości uwzględniane i odnośne kwoty z rachunków aptekarskich będą bezwarunkowo strącane.

Na receptach na koszt Skarbu Państwa nie jest dozwolone zapisywanie:

1) specyfików zagranicznych nieobjętych pozwoleniem do obrotu w Państwie Polskiem, a mających te same własności co specyfiki krajowe;

2) wód mineralnych naturalnych i sztucznych do picia oraz soli wód mineralnych naturalnych i sztucznych do kąpieli;

3) wszelkich przyrządów jak zakraplaczy, pędzli, hegarów, strzykawek i t. d.;

4) zapisywanie leków przyrządzanych w aptekach oraz specyfików w podwójnych lub nadmiernych ilościach;

5) zapisywanie na receptach jakichkolwiek opatrunków choćby w najmniejszych ilościach.

Wogóle należy przy zapisywaniu lekarstw zastosować zasadę daleko idącej oszczędności.

Wszystkie recepty będą kontrolowane przy retaksacji i niewłaściwe pozycje będą strącane z wynagrodzeń lekarzy umówionych.

Wykreślenie pensjonatu „Wanda" w Bystrej Śląskiej ze spisu zakładów uznanych przez Min. Spraw. Wewn.

Rozp. Min. Spraw Wewnętrznych z dnia 1 grudnia 1930 r. Nr. Z. O. 3977/30 (pismo Lwowskiego Urzędu Wojewódzkiego z dnia 12 grudnia 1930 r. L. Z. Z. 1719/30.

L. O. 2469/30. Pensjonat „Wanda" w Bystrej Śląskiej przestaje być z dniem 31 grudnia 1930 r. zakładem leczniczym, uznanym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych za nadający się do leczenia funkcjonarjuszów państwowych na zasadzie § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 95, poz. 555).

Począwszy od dnia 31 grudnia 1930 r. nie można więc przekazywać do tego zakładu chorych funkcjonarjuszów państwowych i członków ich rodzin z tytułu państwowej pomocy lekarskiej.

Wynagrodzenie dozorców w budynkach państwowych.

Pismo Urzędu Wojewódzkiego Tarnopolskiego — Dyrekcji Robót Publicznych — w Tarnopolu z dnia 31 grudnia 1930 r. L. DRP. III. 2757 ex 1930.

Nr. O. 56/31. Rozporządzeniem z 20 grudnia 1930 L. X. 3248 oznajmiło Ministerstwo Robót Publicznych, że czynności dozorców domów w urzędach państwowych należą zasadniczo do obowiązków woźnych, którzy mają w tych urzędach mieszkania służbowe.

Z tych względów do woźnych, spełniających czynności dozorców domów, nie mają zastosowania przepisy o ustaleniu warunków pracy i płacy dla dozorców domowych, lecz przepisy o państwowej służbie cywilnej, normujące prawa i obowiązki funkcjonarjuszów państwowych i przepisy, normujące uposażenie tych funkcjonarjuszów.

Za Wojewodę: Dyrektor R. P. (—) Inż. *Burgielski.*

Opłaty pocztowe.

L. O. 1/31. Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem z dnia 18 grudnia 1930 r. Nr. II. 22878/30 podało do wiadomości zarządzenie Min. Poczt. i Telegr. z dnia 29 września 1930 r. Nr. 3826/V, którem poleca urzędom podwładnym w spisie władz i urzędów (organów) państwowych oraz samorządowych, zwolnionych od uiszczania opłat pocztowych za nadawane przesyłki listowe w myśl rozporządzenia Prezydenta Rzpltej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 378), dopisać przy radach szkolnych powiatowych „na terenie województw krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego".

Wypuszczenie ser. III. premjowej pożyczki dolarowej.

L. O. 89/31 (Min. W. R. i O. P. z dnia 8 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 91/31) Min. Skarbu okólnikiem (Nr. 112) z dnia 23 grudnia 1930 r. L. D. VII. 2107/2/30, wystosowanym do izb skarbowych, oznajmiło, że w myśl postanowień rozporządzenia z dnia 12 lipca 1930 r. w sprawie wypuszczenia ser. III premjowej pożyczki dolarowej (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 438) posiadaczom

obligacyj ser. II tejże pożyczki wypuszczonej na zasadzie ustawy z dnia 22 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 919), przysługuje w terminie od dnia 3 stycznia do 30 kwietnia 1931 włącznie prawo wymiany tych obligacyj sztuka za sztukę na obligacje ser. III premjowej pożyczki dolarowej wraz ze wszystkiemi 20 kuponami bez jakiejkolwiek dopłaty.

Nadto posiadacze każdych dwóch obligacyj ser. II premjowej pożyczki dolarowej mogą równocześnie z wymianą ich na obligacje ser. III premjowej pożyczki dolarowej nabyć jedną obligację ser. III tej pożyczki po uprzywilejowanej cenie, równej wartości imiennej obligacji t. j. po 5 dolarów z doliczeniem do tej ceny — o ile kupno nastąpi po dniu 1 lutego 1931 r. — wartości bieżącego kuponu do dnia kupna obligacji.

Wymiany oraz sprzedaży po uprzywilejowanym kursie mają dokonywać Bank Polski, Pocztowa Kasa Oszczędności (P. K. O.) i ich oddziały oraz inne instytucje, upoważnione przez Ministra Skarbu, a w razie zadeklarowania przez nabywców przy kupnie wpłaty wyłącznie w złotych, również kasy skarbowe oraz Centralna Kasa Państwowa według stosunku 1 dol. = 8.914 zł.

Cena zatem sprzedażna jednej obligacji po uprzywilejowanym kursie wynosi 44 zł 57 gr.

Dalsze zarządzenie dotyczy technicznej strony przeprowadzenia tej zamiany przez kasy skarbowe i zawiera w końcu zapowiedź, że w sprawie sprzedaży obligacyj ser. III. premjowej pożyczki dolarowej po cenie emisyjnej wydane będzie osobne zarządzenie.

Zaginięcie blankietu pokwitowania.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 2 stycznia 1931 r. Nr. I. R. 14433/30.

Nr. O. 109/31. Śląski Urząd Wojewódzki, Wydział Skarbowy, w Katowicach doniósł Ministerstwu Skarbu sprawozdaniem z dnia 4 grudnia 1930 r. L. III. 10285/30, że w niewiadomym czasie zaginął w Kasie Skarbowej w Siemianowicach Śl. blankiet pokwitowania kasowego wzór Nr. 8 serji 1 J. Nr. 919401.

Ponieważ zachodzi obawa możliwego dokonania nadużyć zaginionym blankietem, Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dnia 18 grudnia 1930 r. L. D. VII. 2095/2/30 poleciło izbom skarbowym, aby zawiadomiły o powyższem podległe urzędy oraz kasy skarbowe.

W razie ujawnienia wyżej wymienionego pokwitowania proszę bezzwłocznie wdrożyć stosowne dochodzenie.

Naczelnik Wydziału: (—) *A. Nowak.*

Falsyfikaty biletu bankowego 10-złotowego.

Zawiadomienie Banku Polskiego z dnia 4 grudnia 1930 r. (Min. W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. I. R. 13864/30).

L. O. 51/31. W ostatnich dniach zatrzymano dwa falsyfikaty biletu bankowego 10-złotowego II emisji z datą 20 lipca 1929 r., oznaczone Ser. ES 9375367 i Ser. DM 9375388.

Typ I. Falsyfikat odbito drukiem zwyczajnym na papierze grubszym. Linje rypsu wykonane są farbą wodną, wskutek czego papier na falsyfikacie ma wygląd szaro-brudny.

Znak wodny na marginesie z podobizną króla Bolesława Chrobrego, wykonany mechanicznie farbą tłuszczową, widoczny jest słabo na powierzchni tak strony przedniej biletu jak i odwrotnej.

Rysunki figur symbolicznych i ornamentacyj roślinnych wykonano niedokładnie, linjami grubszemi, nieregularnemi, przyczem kolor farby bronzowej występuje silniej a niebieskiej słabiej, niż na bilecie autentycznym.

Podpisy i cyfry numeru są grubsze i lekko zalane.

Druk napisów o konturach nieostrych, zwłaszcza na odwrotnej stronie biletu.

Całość falsyfikatu utrzymana jest w kolorach brudnych, szczegóły zaś rysunków nieuplastycznione nie występują tak przejrzyście, jak na bilecie autentycznym.

Falsyfikat jest dość łatwy do rozpoznania.

Książki, Czasopisma.

Podręczniki szkolne.

(Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie, Kurkowa 21).

Ministerstwo W. R. i O. P. uznało:

1) rozporządzeniem z dnia 26 stycznia 1931 r. Nr. II. 4072/30 wydawnictwo p. t. Żukowski O. M. Hejnał. Wybór pieśni w układzie na cztery głosy męskie. Część I. Lwów. Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych — za dozwolone do użytku szkolnego jako książka pomocnicza dla szkół średnich ogólnokształcących oraz seminarjów nauczycielskich.

2) rozporządzeniem z dnia 28 stycznia 1931 Nr. II. 23100/30 książkę p. t. Horwath E. Polska czytanka dla czwartego oddziału szkół powszechnych. Lwów. Nakł. Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych, 1930 — za dozwoloną do użytku szkolnego jako podręcznik dla uczniów 4-go oddziału szkół powszechnych.

3) rozporządzeniem z dnia 31 stycznia 1931 Nr. II. 23134/30 książkę p. t. Piątkowski M. Polska czytanka dla oddziału drugiego szkół powszechnych. Wyd. 2. Lwów. Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, 1930. — za dozwoloną do użytku szkolnego jako podręcznik dla uczniów II oddziału szkół powszechnych.

Czasopismo „Polonista“.

Kuratorjum zwraca uwagę Nauczycielstwa oraz Dyrekcyj i Kierownictw szkół na nowe czasopismo p. t. „Polonista“, poświęcone sprawom nauczania języka polskiego w szkołach powszechnych, średnich ogólno-kształcących i zawodowych oraz zakładach kształcenia nauczycieli.

Cena zeszytu zł 2, prenumerata roczna zł 9, półroczna zł 5.

Adres Administracji: Warszawa, Nowy Świat 23/25, „Biblioteka Polska“, Nr. konta P. K. O. 24195.

Kronika o Polskiem Morzu.

Nr. O. 127/31. Nakładem Redakcji tygodnika „Polska Gospodarcza" z okazji przypadającej w 1930 r. dziesiątej rocznicy odzyskania przez Polskę dostępu do morza ukazało się obszerne, zbiorowe wydawnictwo p. t. „Kronika o Polskiem Morzu".

Kuratorjum zwraca uwagę Dyrekcyj szkół, Rad Szkolnych i Nauczycielstwa na to wydawnictwo i zaleca nabycie dzieła tego do bibljotek szkolnych.

Adres Administracji: Warszawa, ul. Elektoralna Nr. 2, Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

Cena jednego egzemplarza 25 zł, z przesyłką 28 zł.

Kwartalnik „Haft, Koronka, Strój".

Nr. O. 159/31. Kuratorjum zwraca uwagę Dyrekcyj szkół, Rad Szkolnych i Nauczycielstwa na czasopismo „Haft, Koronka, Strój", zatwierdzone przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1 z 1930 r.) do użytku szkolnego w charakterze wydawnictwa pomocniczego dla szkół żeńskich wszelkich typów.

Warunki prenumeraty: rocznie zł 12, z przesyłką pocztową zł 13, półroczn. zł 6, z przesyłką pocztową zł 6 gr. 50, cena poszczególnego zeszytu w handlu księgarsk. zł 3 gr. 50.

Prenumeratę przyjmuje Administracja kwartalnika „Haft, Koronka, Strój" Warszawa, ul. Ks. Skorupki Nr. 8. m. 8.

Opłatę można wnosić na konto P. K. O. Nr. 20500.

Tam również nabywać można zeszyty I i II w cenie po zł 3 gr. 50.

Przy redakcji Kwartalnika „Haft, Koronka, Strój" istnieje Centrala wzorów robót ręcznych (haft, koronka, zdobnictwo, bieliźniarstwo, krawiectwo i t. p.).

Ceny wzorów są bardzo niskie. Zamówienia należy kierować do redakcji Warszawa, ul. Wspólna 81.

Naczelnik Wydziału: Dr. *M. Mendys.*

Nadesłane.

Oświata i wychowanie. Czasopismo pod tym tytułem jest wydawane nakładem Ministerstwa W. R. i O. P., wychodzi pod redakcją Bolesława Kielskiego.

Zeszyt 1 (rok III) z r. 1931 zawiera następującą treść: Z działalności Ministerstwa W. R. i O. P. Dr. M. Pollak. Nowa siedziba Ministerstwa W. R. i O. P. Z działalności szkół. Hugo Kaufman. Roferma planu nauczania w jednej ze szkół średnich. Artykuły pedagogiczne. Dr. Bohdan Suchodolski. Organizacja wychowania obywatelskiego we Włoszech. Marja Grzywak-Kaczyńska. Zużytkowanie psychologji dla celów szkolnych.

Redakcja: Warszawa, Aleja Szucha, Bibljoteka Min. W. R. i O. P.
Administracja: Warszawa, Aleja Szucha, Min. W. R. i O. P.
Prenumerata rocznie (10 zeszytów) 10 zł, półrocznie w I półr. (6 zeszytów) — 6 zł, w II półr. (4 zeszyty) 4 zł, zeszyt pojedyńczy (bez przesyłki pocztowej) 1.50.
Konto czekowe P. K. O. Nr. 30203 „Oświata i wychowanie".

Wychowanie fizyczne. Na treść zeszytu 2, za miesiąc luty 1931 r., miesięcznika „Wychowanie fizyczne" (patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 31) składają się następujące prace: Dr. Karol Stojanowski. Skład rasowy studentek i studentów. Walerjan Sikorski. Wychowanie fizyczne w płd. Szwecji. Elli Björstén. Forma i treść w nauczaniu gimnastyki (Tłum. ze szwedzkiego Jan Lechowski). H. Chr. Herlak. O nauce ćwiczeń zręczności (Tłum. z duńskiego Felicja Baumgarten). Dr. L. Czarnik: Bieg harcerski. Dalej następują oceny książek (Piasecki, Giese, Nożyńska, Polska w krajobrazie i zabytkach, Józef Flisak, T. Dręgiewicz), streszczenia (Przyjemski, Sterling-Okuniewski, Aubry, Laskowski, Dryjski); z towarzystw, instytucyj i zjazdów. Kronika.
Adres redakcji i administracji: Poznań 3, Park Wilsona.
Prenumerata „Wychowania fizycznego" wynosi: rocznie 14 zł, półr. 7 zł, dla szkół powszechnych 12 zł.

Ochrona przyrody. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Obecnie wyszedł zeszyt 10 tego wydawnictwa z ilustracjami. Treść tego zeszytu stanowią rozprawy: Michał Siedlecki. Wielorybnictwo i ochrona wielorybów. Władysław Szafer. Niszczenie przyrody pod hasłem użytkowania roślin leczniczych. Adam Wodziczko. Zieleń miast z punktu widzenia ochrony przyrody. Stanisław Kulczycki. Park natury na Polesiu i jego stosunek do planu meljoracji. Tadeusz Świerz Zaleski. Rezerwat leśny w Gorcach imienia Władysława Orkana. Józef Motyka. Znaczenie rezerwatu karpackiej puszczy w Gorcach. Aniela Kozłowska. Godne ochrony resztki stepów na Pokuciu. Szymon Wierdak. Uwagi o ochronie przyrody w płd. Miodoborach. Szymon Wierdak. Modrak tatarski w Polsce. K. Bunikiewicz. Modrzewie, cisy i buki w powiecie rypińskim. Roman Kuntze. Z dalszych badań nad fauną Chomca pod Lwowem. Organizacja międzynarodowa ochrony przyrody. Ochrona przyrody zagranicą. Część urzędowa. Korespondencje. Wiadomości bieżące.

Z trembowelskich doświadczeń wychowawczych. Nakładem Dyrekcji Gimnazjum w Trembowli wyszedł rocznik II/1 broszurki p. t. „Z trembowelskich doświadczeń wychowawczych", wydany przez Kazimierza Missonę. Treść broszurki: O ideał wychowawczy. Czasopismo zakładu. Polska pisownia. Praca krajoznawcza w naszym zakładzie. Lekcje wychowania. Kursy o wychowaniu.

Dodatek.

Konspekty

lekcyj przyrody martwej w oddziałach VI-tych i VII-mych szkoły powszechnej, obowiązujące w lwowskich pracowniach fizyko-chemicznych w II-giem półroczu roku szkolnego 1930/31.

Uwaga. Poniżej podane konspekty mogą być pomocne w pracowniach fizyko-chemicznych poza Lwowem, oraz w szkołach nieposiadających pracowni.

Oddział VI.

Lekcja I.

Zjawiska fizyczne i chemiczne.

I. a) Krajanie kawałka papieru, b) sproszkowanie kawałka węgla drzewnego, kredy, c) żarzenie drucika.

II. Spalenie kawałka wstążki magnezowej.

Powietrze.

1. Powietrze znajduje się w szczelinach i zagłębieniach różnych ciał stałych: a) Obserwacja banieczek powietrza na patyczku, włożonym do zlewki. b) Obserwacja banieczek powietrza na kawałeczku cegły, wrzuconej do zlewki.

2. Powietrze znajduje się w wodzie. Obserwacja banieczek powietrza, osiadających na ścianach zlewki.

3. Powietrze zajmuje miejsce. a) Wkładanie zlewki obróconej dnem do góry do wanienki z wodą. b) Powtórzenie ćw. a) z częściowem wypuszczeniem powietrza bańkami na zewnątrz — powietrze wchodzi, woda wychodzi. c) Powietrze, uchodzące rurką ze zlewki, gasi płomień świecy.

4. Powietrze jest ściśliwe i sprężyste. Ćwiczenie z pukawką.

Skład chemiczny powietrza.

1. W powietrzu jest tlen i azot. Ćwiczenie z naczyniem z podziałką i świecą, przytwierdzoną do korka i pływającą na wodzie.

2. W powietrzu znajduje się CO_2. W kolbce jest woda wapienna — usunięcie wdechem powietrza z kolbki, powietrze zewnętrzne, wchodzące rurką do kolbki, mąci w niej wodę wapienną.

3. W powietrzu jest para wodna. Kolbka z zimną wodą, wniesiona do pokoju, pokrywa się kroplami wody.

4. Powietrze jest niezbędne do palenia. Przykrycie zapalonej świecy zlewką — gdy świeca prawie gaśnie, podniesienie zlewki.

Lekcja II.

Tlen i tlenki.

Ćwiczenie: Otrzymanie tlenu z nadmanganjanu potasu i zebranie go w 2-u probówkach i 2 kloszach.

Zwrócenie uwagi na fizyczne własności tlenu: bezbarwność, bezwonność, stwierdzenie patyczkiem tlejącym, że z otwartego naczynia tlen szybko nie uchodzi, bo jest cięższy od powietrza. a) Zapalenie tlejącego patyczka w probówce z tlenem, b) Zapalenie żarzącego się węgla w probówce z tlenem, c) Zapalenie siarki na żelaznej łyżce w kloszu z tlenem, d) Pokaz spalenia żelaznego drutu w tlenie.

Wnioski.

Tlen sam nie pali się.

Palenie polega na łączeniu się ciał z tlenem. Węgiel + tlen, siarka + tlen, magnez + tlen — dały nowe ciała — (magnezu, siarki, węgla).

II. Rozkład ciał. Rozłożenie tlenku rtęci w probówce. Pierwiastek a ciało złożone.

III. Spalenie węgla drzewnego i siarki w chloranie potasu.

Lekcja III.

I. Chemiczny skład wody: elektroliza wody (przy końcu lekcji).

I. Woda jako rozpuszczalnik: a) otrzymanie roztworu soli kuchennej 1) nienasyconego i 2) nasyconego na zimno, b) otrzymanie roztworu soli kuchennej 1) nienasyconego i 2) nasyconego na gorąco.

Krystalizacja: obserwacja kryształków soli na nitkach, pokaz kryształków soli, kryształu górskiego, kalcytu i t. p., pokaz kryształu sinego kamienia, ałunu.

II. Sączenie. a) Obserwacja wody z kałuży i ciał w wodzie zawieszonych, (piasek, glina). b) Dosypanie soli — sól się rozpuszcza. c) Filtrowanie wody przez bibułę (sączenie).

Demonstracja. Filtrowanie wody z kałuży przez piasek i żwir.

IV. Destylacja — ćwiczenie.

Lekcja IV.

Wskaźniki kwasów.

1. Sporządzenie odwaru czerwonej kapusty przez zagotowanie w probówce kilku płatków tej kapusty. Rozdzielenie odwaru do 3 probówek.

a) Wlanie do jednej części kilku kropel octu i obserwacja zmiany barwy odwaru.

b) Dodanie do drugiej części kwasu cytrynowego.

2. Lakmus. Lakmus jako roztwór (na stołach, w flaszeczkach). Pokaz lakmusu w grudkach — pouczenie o lakmusie. Pokaz jakiegoś porostu (tarczownicy). a) Dodanie octu do kilku kropel lakmusu w probówce. b) Dodanie kwasu cytrynowego do kilku kropel lakmusu w probówce. c) Wlanie ługu sodowego do trzeciej probówki z odwarem kapusty (zabarwienie na zielono).

Obserwacja i wniosek. Kwasy zmieniają niebieski kolor lakmusu na czerwony.

3. Sporządzanie i pokaz papierków lakmusowych.

Lekcja V.

Otrzymywanie kwasów i ługów.

I. Otrzymanie kwasu siarkawego. Spalenie siarki na żelaznych łyżkach, w kloszach (w probówkach), na których dnie jest trochę wody. Oznaczenie własności otrzymanej cieczy smakiem, odwarem kapusty, lakmusem.

Wniosek. Tlenek (dwutlenek) siarki + woda = kwas siarkawy (siarki).

II. Ługi. a) Demonstracja: otrzymanie ługu sodowego przez rzucenie kawałeczka sodu na wodę.

b) Umieszczenie woreczka z popiołem drzewnym w naczyniu z wodą (w dniu poprzedzającym lekcję).

c) Oznaczenie własności cieczy (w dniu lekcji): śliska, smak ługowaty, próba papierkiem lakmusowym nieb. i czerw.

Wniosek. Tlenek sodu + woda = ług sodowy.

c) Ćwiczenie: Rozpuszczenie w probówce nieco tlenku magnezu (zagotowanie w wodzie rozczynu). Oznaczenie własności cieczy papierkiem lakmusowym, zrobionym przez uczniów. Tlenek magnezu + woda = ług magnezowy.

Uogólnienie własności kwasów i ługów.

Lekcja VI.

Działanie kwasów na metale. — Wodór.

I. Ćwiczenie: działanie kwasu siarkowego (rozcieńczonego) na cynk. a) Wlanie kwasu siarkowego do probówki na 2—3 kawałeczki cynku, obserwacja wydobywających się baniek gazu. b) Zbieranie go w probówkach i zapalanie przez zbliżenie do palnika. Powtarzanie ćwiczenia aż do otrzymania gazu wolnego od powietrza. U wylotu rurki zapalenie gazu i obserwacja tworzącej się pary wodnej na ściankach probówki.

Nazwa „wodór".

Demonstracja. Napełnienie balonika wodorem — obserwacja jego lekkości.

Zebranie własności wodoru: bezbarwny, bezwonny, zmieszany z powietrzem i zapalony wybucha, sam się pali, jest lżejszy od powietrza.

II. Otrzymanie soli. a) Gdy wodór przestanie się wywiązywać, zebranie reszty: kwasowej (z 3 stołów), przesączenie jej i odparowanie. Obserwacja uzyskanego ciała i nazwa „sól cynkowa kwasu siarkowego czyli siarczan cynku".

Uogólnienie. Pokaz innych soli: siarczanu żelaza i siarczanu miedzi. Kwas + metal = wodór + sól.

Lekcja VII.

Zobojętnienie kwasów ługami.

I. Nalanie do parowniczek nieco kwasu solnego — zabarwienie go lekko lakmusem i wlewanie ostrożnie kroplami ługu sodowego aż do zmiany zabarwienia na fioletowo (odczyn obojętny).

Zbadanie zobojętnienia papierkiem lakmusowym (czerw i nieb.).

Omówienie na podstawie obserwacji: kwas solny + ług sodowy = płyn obojętny.

Wskazówki, jak zobojętniamy kwasy.

II. a) Odparowanie płynu do suchości. Obserwacja przebiegu ćwiczenia i ciała otrzymanego po odparowaniu. Omówienie: kwas solny + ług sodowy = woda + sól kuchenna.

b) Demonstracja: zobojętnienie kwasu solnego amonjakiem i otrzymanie salmjaku, (pod kloszem 2 parowniczki ze stężonym kwasem solnym i amonjakiem) — bezpośrednie łączenie.

Uogólnienie: kwas + ług = woda + sól.

Lekcja VIII.

Sól kuchenna.

III. Obserwacja okazów soli wielickiej. Sól kryształowa: przeźroczysta (bezbarwna), 1) smak, 2) rysa: biała, 3) łupliwość: doskonała w 3 kierunkach równoległych do ścian sześcianu, 4) połysk — szklisty, tłusty, 5) barwa, Twardość — 2 stopnia, c. wł. 2.

Obserwacja kryształków soli: szybikowej (niebieskawy), spiżowej (żółtawy), soli kałuskich — sylwin (chlorek potasu) czerwony, (gorżko słony), kainit, sól magnezowo potasowa (ziarnisty, żółtawy).

IV. Otrzymanie chloru: (sól kuchenna + braunsztyn + kwas siarkowy). Techniczne dobywanie soli (obrazy, przeźrocza, opisy). Użyteczność soli.

Lekcja IX.

Siarka.

1. Własności siarki: fizyczne i chemiczne.

1) barwa: żółta z odcieniem do brunatnej, 2)połysk: tłusty, szklisty, 3) rysa żółta, 4) twardość 2, 5) własności elektryczne, 6) płomień fiołkowo-niebieski, 7) rozpuszczalność w dwusiarczku węgla.

a) stwierdzenie nierozpuszczalności siarki w wodzie.

b) demonstracja: siarka rozpuszcza się w CS_2.

2. Topienie siarki w probówce — obserwacja: a) siarka topi się, kolor żółto-pomarańczowy, płynna (temp. 114° C), b) przy dalszem ogrzewaniu, kolor czerwony, gęstnieje (temp. 220° C), c) przy dalszem ogrzewaniu, kolor ciemno-brunatny, płynna (temp. 300° C), d) przy dalszem ogrzewaniu, siarka wrze w temp. 445° C.

Para siarki — kwiat siarczany, wrząca siarka, wlana szybko do naczynia z wodą daje siarkę plastyczną.

Oglądanie pod mikroskopem siarki, odparowanej z CS_2.

Lekcja X.

Związek chemiczny a mieszanina.

I. 1. Odważenie 1 g kwiatu siarcz. 2 g pyłu żelaznego (Fe: S = 7 : 4) (na papierku wymieszać).

Podzielenie mieszaniny na 3 części: wsypanie jednej części do probówki, zostawienie drugiej części na papierku, wsypanie trzeciej części na denko od pasty.

2. Obserwacja mieszaniny przez soczewkę. Obserwacja mieszaniny po oddzieleniu magnesem. Obserwacja mieszaniny po nalaniu wody do probówki.

II. Rozgrzanie pręcika szklanego i włożenie go do mieszaniny na blaszce. Obserwacja mieszaniny — wytworzenie ciepła (połmień i żar), badanie nowego ciała soczewką, magnesem, wodą. Stwierdzenie odmiennych własności nowego ciała od siarki i żelaza. Omówienie powstania ciała i podanie nazwy.

Siarka + żelazo = siarczek żelaza (masa czarna).

Ciepło.

Związek chemiczny a mieszanina — rozmówka. W związku a) musi być stały stosunek wagowy, b) składniki trudno oddzielić, 3) występuje jako czynnik ciepła.

Lekcja XI.

Siarczki w przyrodzie.

I. Piryt: 1. Pokaz pirytu, markazytu, pirytu na węglu. Własności fizyczne: barwa, rysa, połysk, twardość, wykazanie zawartości siarki w pirycie.

II. Galenit — siarczek ołowiu: 1. Pokaz: a) skład rudy i jej rozmieszczenie w Polsce, b) barwa, rysa, połysk, twardość, kryształy galenitu, c) pokaz: otrzymywanie ołowiu w płomieniu dmuchawki na węglu. 2. Ołów: pokaz — barwa, połysk, miękkość ołowiu, klepalność, odporność na działanie kwasów: d) zastosowanie ołowiu.

III. Sfaleryt: 1. Pokaz blendy cynkowej: a) własności: barwa, rysa, połysk, twardość, b) wykazanie obecności siarki w blendzie przez podgrzewanie jej. 2. Pokaz cynku: a) barwa, połysk, ciągliwość, klepalność, topliwość, wytrzymałość na wilgoć, rozpuszczalność w kwasie, b) zastosowanie cynku.

Rozmieszczenie w Polsce rud cynkowych.

IV. Rudy miedzi: 1. Pokaz malachitu i lazurytu. Obserwacja: barwa, rysa, połysk, twardość. Rozmieszczenie rudy miedzi w Polsce. 2. Miedź. a) Pokaz blachy, drutu, miedzi z patyną, sinego kamienia. b) Pouczenie o klepalności, ciągliwości, wpływie wilgoci na miedź, o połysku i barwie. 3. Użyteczność miedzi.

Lekcja XII.

Żelazo.

I. Rudy żelaza. II. Wytapianie żelaza.

Oglądanie rud żelaza: magnetyt ($Fe_3 O_4$), hematyt ($Fe_2 O_3$), limonit ($2 Fe_2 O_3 3 H_2O$).

Własności: ciężkie, podobne do kawałków starego żelaza, a pod względem chemicznym zawierają żelazo i tlen.

Badanie rysy: jasno-bronzowa (limonit), zawartość żelaza 44—48%, czerwona (hematyt), zawartość żelaza 50—56%, czarna (magnetyt), zawartość żelaza 55—56% — i zapisanie wyników badania.

Badanie zamiany limonitu w hematyt.

Prażenie w probówkach limonitu i obserwacja wydzielającej się wody — z równoczesną zmianą barwy limonitu na czerwoną, podobną do barwy hematytu.

Zabarwienie glin (löss) i piasków — wypalanie cegieł.

Jak zachowuje się woda wapienna przy wyprażaniu limonitu?

(To ćwiczenie ma na celu wykazanie, że limonit różni się składem chem. od syderytu — limonit nie mąci wody wapiennej, bo nie zawiera Co_2).

Oglądanie syderytu $Fe Co_3$ (zmieszanego z iłem). Rysa grochowa.

Demonstracja: prażenie syderytu w probówkach, lub polanie go kwasem solnym i podgrzewanie. Odprowadzenie wydzielającego się gazu do wody wapiennej. Zmętnienie jej wskazuje na obecność Co_2.

Syderyt nie jest tlenkiem żelaza, ale węglanem żelaza, zawiera żelazo + dwutlenek węgla.

Rozmieszczenie rud żelaza w Polsce.

Lekcja XIII.

Wytapianie żelaza z rud.

a) Rudy i złoża, b) Budowa wielkiego pieca, c) Reakcje, zachodzące przy wytapianiu.

Oglądanie surowca t. zw. zwierciadlanego z Huty Królewskiej — zawiera on 2.5—4.5% węgla. Oglądanie szlaki (żużel) z wielkiego pieca. Jest to masa lekka, gąbczasta, barwy zielonawej. Oglądanie żelaza kowalnego (0.1—0.5% węgla).

Demonstracja. Rozgrzanie drutu, spłaszczenie go przez uderzenie i stwierdzenie jego kowalności.

Oglądanie stali — drutu. Jej sprężystość w porównaniu z drutem żelaznym miękkim.

Demonstracja. Magnesowanie stali i miękkiego żelaza (drut do pończoch, igła, gwóźdź).

Zjawisko odpuszczania stali. Ćwiczenia: rozgrzanie i powolne oziębianie drucika stalowego.

Obserwacja: zgina się łatwo, ale nie prostuje się.

Zjawisko hartowania: ogrzanie drucika stalowego do czerwoności, następnie włożenie go szybko do wody.

III. Pogadanka o zastosowaniu żelaza.

Lekcja XIV.

Wapienie.

Oglądanie kawałka wapienia zbitego.

1) Oznaczenie: barwy (biało-szara), połysku (matowy), rysy (biała lub szara), twardości 3 (rysuje go gwóźdź żelazny).

2) Nierozpuszczalność wapienia w wodzie destylowanej. Rozpuszczalność wapienia w wodzie sodowej. (Wody t. zw. twarde w przyrodzie — stalaktyty w przyrodzie).

3) Próba kwasem solnym — zanurzyć łuczywo do kwasu solnego i dotknąć wapienia. Obserwacja burzenia się. Pouczyć, że wydobywający się gaz jest dwutlenkiem węgla. To samo próbują na kawałku starego muru, kamienia kotłowego, skorupy jajka, skorupy ślimaka i kredy.

4) Barwienie płomienia.

5) Prażenie wapienia (sproszkowanej kredy). W probówce zatkanej korkiem, przez który prowadzi zgięta rurka, prażą nieco sproszkowanej kredy. Zgięta rurka prowadzi do drugiej probówki, w której jest nieco wody wapiennej. W miarę prażenia wapienia dwutlenek uchodzi i mąci wodę wapienną.

Pogadanka o prażeniu wapienia i otrzymywaniu wapna palonego.

Pokaz. 6) Gaszenie wapna. Obserw. pochłaniania wody, rozpadania się wapna na proszek, wydzielania ciepła (zbadanie termometrem).

7) Otrzymywanie mleka wapiennego.

8) Przefiltrowanie mleka wapiennego, otrzymanie wody wapiennej. Stwierdzenie papierkiem lakmusowym, że woda wapienna jest zasadą.

10) Oglądanie odmian wapienia (kalcytu, marmuru).

Pogadanka o wapieniach, ich powstawaniu, o skałach wapiennych w Polsce. Budowa wapienia: a) zbita — kreda, wapniak i martwica wap., b) krystaliczna: marmury, miodowiec, wapień naciekowy (stalaktyty), c) wapień skrystalizowany w wyraźne kryształy t. j. kalcyt.

Odmiana przeźroczysta — spat islandzki.

Lekcja XV.

Granit i jego składniki.

I. Pokaz skały ogniowej.

II. Skład granitu.

Ćwiczenia: a) Odzielenie stalową sprężyną cząstek łyszczyku; 1) barwa łyszczyku. jasna — muskowit, ciemna — biotyt. 2) połysk silny, 3) przeźroczystość. 4) sprężystość, 5) twardość (2 stopnia), 6) nie topi się w ogniu (zastosowanie do wyrobu szyb okrętowych).

b) Odłupanie kawałka ortoklazu; nazwa „skaleń“, barwa różowa lub biała, połysk szklisty, doskonała łupliwość w dwóch kierunkach do siebie prostopadłych, twardość 6 st.

c) Trzeci składnik granitu, kwarzec.

Własności fizyczne: barwa, połysk, twardość (7), nierozpuszczalność w kwasie solnym.

d) Zastosowanie kwarcu jako składnika przy wyrobie szkła i jako kamienia ozdobnego.

Odmiany granitu: różowy, szary, drobno krystaliczny (szarogłaz).

Wyjaśnienie, skąd się wzięły granity na powierzchni ziemi, jako góry (działanie sił podziemnych i jako kamienie polne (łodniki, głazy narzutowe).

Wyświetlenie przeźroczy, ilustrujących piękno granitowych szczytów. (Wschodnie Tatry).

4) Pokaz ziarn piasku, jako odmiany kwarcu.

Pogadanka o powstaniu piasku.

5) Zastosowanie granitu. Wyrób szkła.

Lekcja XVI.

Glina, iły — wyroby ceramiczne.

I. Pokaz produktów zwietrzenia skalenia. a) Kaolin. Jego własności: barwa, miękkość, rozcieralność, topi się w temp. 2000° C., b) polany kwasem słabo rozpuszcza się, z równoczesnem wydzielaniem krzemionki, c) polany wodą, chłonie ją. Masa ogniotrwała.

II. Pokaz gliny: 1) Jej własności: barwa pochodzi od składu jej cząstek (kaolin, domieszki wapienia, syderytu, limonitu, soli, związków żelaza i cząstek organicznych).

2) a) Kruchość gliny, b) czerwienienie gliny przy ogrzaniu, spalają się cząstki organiczne, zawierające żelazo), c) nierozpuszczalność w wodzie, d) plastyczność gliny — wodę chłonie — nasiąka tłuszczem, c) wypalanie gliny — traci plastyczność — staje się twarda, „spieka się".

III. Zastosowanie gliny.

1) Kaolinu używa się do wyrobu porcelany, (wyrób naczyń porcelanowych z kaolinu na lekcji teoretycznej); własność porcelany, pokaz, 2) wyrób naczyń kamionkowych — ich własności, 3) wyrób naczyń fajansowych — ich własności, 4) wyroby z gliny garncarskiej, 5) wyroby szamotowe, 6) użytek gliny w sukiennictwie, 7) materjał budowlany, 8) główny składnik gleby.

IV. Oznaczanie na mapie Polski miejscowości, w których są fabryki porcelany. Ćmielów, Denków, Pruszków, Pacyków.

Oddział VII.

Lekcja I a.

Rozchodzenie się światła — ciemnia optyczna.

I. Ćwiczenie: a) obserwacja płomienia świecy przy zmrużonych oczach, w celu stwierdzenia prostolinijnego rozchodzenia się światła; b) wykazanie prostolinijnego rozchodzenia się światła na płytkach z otworkami; c) przy dowolnem ustawieniu płytek; d) przy ustawieniu ich otworkami na równej linji.

Wniosek: światło rozchodzi się po linjach prostych.

II. Ćwiczenie z użyciem ciemni optycznej: a) otrzymanie jasnych plam przy użyciu dużych otworów ciemni; b) otrzymanie obrazów świecy, żarówki i innych przedmiotów przy użyciu małego otworka ciemni.

Wyjaśnienie — rysunek.

Lekcja Ib.

Ciała przeźroczyste, nieprzeźroczyste i przeświecające.

I. Ćwiczenie: obserwacja cienia przy użyciu deseczki i ekranu (ekran = kartka białego kartonu lub papieru rysunkowego).

II. Ćwiczenie: obserwacja cienia i przycienia przy użyciu deseczki i dwu świec.

Wyjaśnienie powstawania cienia i przycienia (półcienia).

III. Ćwiczenie: cień i półcień przy użyciu kulki (np. balonika celuloidowego, kulki drewnianej, kulki metalowej) i żarówki (lampy naftowej) jako źródła światła. Rysunek.

IV. Zaćmienie słońca i księżyca (pokaz przy użyciu tellurjum).

Lekcja II.

Odbicie światła — zwierciadła płaskie.

I. Ćwiczenie: a) skierowanie wiązki światła przez mały otwór płytki na stoliku optycznym, i ustawienie zwierciadełka na jej drodze. (Pod zwierciadełko podłożyć kawałek białego papieru — promień będzie wyraźniejszy).

Obserwacja odbitego promienia.

b) Zaznaczenie linji zwierciadła, promienia padającego i odbitego na podłożonej kartce — następnie uzupełnienie rysunku prostopadłą do zwierciadła, zmierzenie kąta padania i odbicia i wyprowadzenie prawa odbicia światła.

II. Ćwiczenie: stwierdzenie prawa odbicia przy użyciu przyrządu z podziałką kątową (największy i najmniejszy kąt padania).

III. Zwierciadło płaskie (szyba) i obrazy otrzymane przy jego użyciu.

Stwierdzenie ich jednakowej wielkości, ich jednakowego oddalenia od zwierciadła i pozorności obrazu.

Lekcja III.

Załamanie promieni świetlnych.

I. a) Pokaz: załamanie promieni świetlnych w wodzie (przy użyciu lampki elektr. kieszonkowej, zasłoniętej kartonem z podłużną szparą). b) Ćwiczenie: obserwacja załamania promieni świetlnych przy użyciu patyczka włożonego do zlewki z wodą. c) Ćwiczenie: obserwacja załamania promieni świetlnych przy użyciu kamyka i naczynia z wodą.

II. Ćwiczenie: przejście promieni świetlnych przez płytki o ścianach równoległych. a) Rzucenie promienia świetlnego przy pomocy stolików optycznych; ustawienie na jego drodze płytek szklanych, zaznaczenie pro-

mienia padającego i załamanego, oraz granic płytki. b) Patrzenie po linji promienia załamanego i obserwacja równoległego przesunięcia szparki i promienia padającego. c) Rysunek.

III. Przejście promieni świetlnych przez pryzmat, przy użyciu stolików optycznych. Postępowanie jak w ćwiczeniu II.

Uwaga odnośnie do punktu III. O ile lekcja III okaże się za obszerna, przenieść punkt III do lekcji następnej o soczewkach.

Lekcja IV.

Soczewka wypukła — skupiająca.

I. Ćwiczenie: a) przy użyciu stolików optycznych skierowanie 2, 3, 4 promieni świetlnych na dwa (2) pryzmaty, złączone podstawami, obserwacja biegu promieni; b) to samo ćwiczenie przy użyciu soczewki wypukłej. Omówienie budowy soczewki wypukłej (szereg pryzmatów). c) bieg promieni równoległych, ognisko; d) bieg promieni prostopadłych, oś soczewki, ogniskowa; e) obrazy przy pomocy soczewki wypukłej, ekranika i świecy lub lampy.

II. Budowa oka ludzkiego (na lekcji higjeny w klasie).

Lekcja V.

Soczewka wklęsła — rozpraszająca.

I. Cwiczenie: Budowa soczewki wklęsłej a) przy użyciu stolików optycznych skierowanie promieni na dwa (2) pryzmaty, złączone wierzchołkami, obserwacja załamania promieni; b) to samo ćwiczenie przy użyciu soczewki wklęsłej; c) promień główny — oś soczewki — promień równoległy, ognisko pozorne, ogniskowa; d) obrazy otrzymane przy pomocy soczewki wklęsłej.

II. Zastosowanie soczewek: 1) okulary, 2) lupa, 3) mikroskop (o ile znajduje się w szkole), 4) aparat projekcyjny — epidiaskop, 5) aparat fotograficzny.

Opis przyrządów, wyszukiwanie soczewek w tych urządzeniach, ich rodzaj i obrazy w najogólniejszym zarysie bez rysunków.

Lekcja VI.

Głos.

I. Drganie jako źródło głosu. Pokaz: a) Drganie sprężyny, ujętej w imadło. Ćwiczenie: b) Drganie widełek strojowych. Wykazanie drgania widełek przez zanurzenie ich w wodzie, przez zbliżenie do brzegów zlewki szklanej, ławki i t. p.

II. Ćwiczenie: Drganie struny przy użyciu tak zwanego monochordu. a) Zmienianie długości struny przez przesuwanie prożka; b) zmienianie napięcia struny przez nakręcanie kółka; c) zmienianie grubości strun.

III. Pokaz: a) Drganie płyt przy użyciu dzwonu szklanego i kuleczki.

IV. Ćwiczenie: Drganie powietrza zawartego w probówkach, napełnionych wodą.

V. Przewodzenie głosu. Zegarek położony na jednym końcu stołu — sznurek i widełka strojowe lub łyżka.

Uwaga: echo — pogłos — prędkość rozchodzenia się głosu na lekcjach teoretycznych.

Lekcja VII.

I. Dynamometr: a) Budowa dynamometru i jego podziałka. b) Dynamometr Dmochowskiego (o ile szkoła go posiada). Dynamometr Dmochowskiego posiada podziałkę gramową — można nim mierzyć nawet najmniejszą siłę. c) Dynamometr jako waga sprężynowa. Ćwiczenie, np. podniesienie dowolnego przedmiotu.

II. Tarcie: a) Obserwacja tarcia przy pchnięciu bryłki drewnianej, b) zaczepianie dynamometru o bryłkę — posuwanie jej po stole, flaneli, szklanym papierze i szkle — mierzenie wielkości tarcia, c) zmierzenie tarcia przy posuwaniu cięższej bryłki.

Wnioski.

III. Opór ośrodka: a) Wrzucenie równocześnie z tej samej wysokości 3 fasolek do trzech kloszy napełnionych wodą, powietrzem i piaskiem. b) Rzucenie z tej samej wysokości dwóch jednakowych kartek papieru, z których jedna zmięta w kulkę.

Wnioski.

IV. Bezwładność ciał w spoczynku: a) Położenie monety na szklankę nakrytą tekturką, szarpnięcie tekturki — moneta spada do szklanki. b) Posunięcie i nagłe zatrzymanie naczynia z wodą.

Uzupełnienie lekcji przykładami z życia codziennego.

Lekcja VIII.

Składanie sił.

I. Zmierzenie siły, potrzebnej do podniesienia woreczka z piaskiem, krzesła i t. p.

II. Składanie dwu sił, działających wzdłuż jednej prostej: a) zawieszenie na dynamometrze ciężarków 50 g i 20 g, określenie wielkości wypadkowej.

Przedstawienie ćwiczenia graficznie.

Ćwiczenie a) przy użyciu dynamometru Dmochowskiego (o ile niema dynamometru Dmochowskiego, użyć zwyczajnych wag sprężynowych). b) zmierzenie siły 2 osób, ciągnących dynamometr w przeciwne strony.

III. Składanie sił działających równolegle: a) działanie sił równych w kierunku zgodnym, b) działanie sił różnej wielkości w kierunku zgodnym, c) działanie sił różnej wielkości w kierunku przeciwnym.

Przedstawienie ćwiczeń graficznie.

Lekcja IX.

Siła ciężkości — środek ciężkości — równowaga.

Pojęcie siły ciężkości, oparte na obserwacji ciał spadających. Środek ciężkości jako punkt zaczepienia wypadkowej sił ciężkości. a) Ćwiczenie w wyznaczaniu środka ciężkości w prętach, b) ćwiczenia w wyznaczaniu środka ciężkości w płaszczyznach, np. w tekturze umiarowej (prostokątnej, rombowej) i nieumiarowej.

Równowaga ciał. a) Równowaga stała, chwiejna i obojętna, wykazana przy pomocy linijki lub tekturki. b) Równowaga ciał opartych na płaszczyźnie: 1) ćwiczenie prostopadłościanem i pionem; 2) ćwiczenie z dwoma prostopadłościanami o równej podstawie, a różnej wysokości; 3) ćwiczenie z dwoma prostopadłościanami o różnej podstawie, a równej wysokości. c) Ćwiczenie z obniżeniem środka ciężkości.

Ćwiczenie albo pokaz.

Lekcja X.

Siła dośrodkowa i odśrodkowa.

I. Ćwiczenia: a) wprawienie w ruch obrotowy sznurka, obciążonego ciężarkiem, b) to samo ćwiczenie z przydłużaniem sznurka (promienia), c) to samo ćwiczenie a) i b) po przywiązaniu do sznurka ciała lżejszego, np. korka, d) wprawienie obciążonego sznurka w szybszy obrót.

II. Pokaz.

Wirownica, jej opis i ćwiczenia: a) z taśmą stalową ilustrującą spłaszczenie ziemi, b) z przyrządem kulkowym, c) z oddzielaniem się w naczyniu płynów różnej gęstości (rtęć, woda, oliwa).

Lekcja XI.

Dźwignia.

I. Pogadanka: Wykonanie pracy ułatwiają maszyny. Maszyny skomplikowanej budowy i proste.

II. Dźwignia. a) Wyprowadzenie nazwy — oznaczenie środka ciężkości, osi, podstawy. b) Zrównoważenie dowolnego ciężaru siłą mięśni — położenie dźwigni w równowadze — punkt przyłożenia siły i ciężaru, — oznaczenie ramienia siły i ciężaru (oporu). c) Wielkość siły i ciężaru oznaczamy przy pomocy odważników.

III. Wyprowadzenie praw równowagi na dźwigni dwustronnej.

Ćwiczenie. a) Zrównoważenie na dźwigni dwustronnej równoramiennej ciężaru np. 100 g siłą 100 g, ze zwróceniem uwagi na równe oddalenie punktów przyłożenia ciężaru i siły od osi. b) Na dźwigni dwustronnej nie-

równoramiennej zrównoważenie ciężaru 80 g siłą 2, 4, 8 razy mniejszą, działającą na ramieniu — 2, 4, 8, razy dłuższem od ramienia ciężaru. Obliczenie i zapisanie z ćwiczeń b) iloczynów z ciężaru przez ramię ciężaru i z siły przez ramię siły, stwierdzenie w każdym wypadku ich równości, jeśli dźwignia pozostaje w równowadze. c) Obliczenie i stwierdzenie ćwiczeniem wielkości siły przy znanym ciężarze i długości obu ramion.

IV. Wykazanie różnicy między dźwignią dwustronną a jednostronną (położenie osi).

V. Ćwiczenia na dźwigni jednostronnej, analogicznie do wykonanych na dźwigni dwustronnej.

Uwaga: Ćwiczenia utrwalać rysunkiem.

VI. Zastosowanie dźwigni.

Ćwiczenie: a) Podnoszenie ciężaru np. cegły przy użyciu drąga. b) Znalezienie składowych części dźwigni i określenie jej rodzaju na młotku, nożycach, taczkach, ramieniu, dziadku do orzechów, obcęgach i klamce.

Waga.

I. Pogadanka. a) Używanie wyrazów „ważyć“, „ważenie“, „waga“, b) waga jako zastosowanie dźwigni, c) cześci składowe wagi (belka, oś, śr. ciężkości, talerzyki, wskazówka, podziałka), d) położenie równowagi wzkazuje pozioma belka i wskazówka, e) odważniki, f) waga powinna być rzetelna (ciężar belki z talerzem po obu stronach osi wagi równy), g) wagi czułe w aptekach i u jubilerów.

II. Pogadanka. Ważenie dokładne na wadze nierzetelnej: a) poprzednie tarowanie, b) podwójne ważenie.

Ćwiczenia: a) Starowanie wagi piaskiem, następnie zważenie odważnikami jakiegokolwiek przedmiotu. b) Ważenie jakiegokolwiek przedmiotu dwa razy przy ustawianiu go kolejno na obu talerzykach i oznaczenie ciężaru przedmiotu, jako średniej geometrycznej z uzyskanych wyników.

III. Pogadanka. Pokaz rycin i modeli różnych wag. Waga talerzykowa angielska. Waga pomostowa dziesiętna i setna. Waga sprężynowa (listowa). Waga przezmian (ważenie z użyciem jednego, przesuwalnego odważnika).

L e k c j a XII.

Bloki i kluba.

I. Pogadanka. Omówienie różnych sposobów dźwigania ciężarów w górę, w celu nawiązania do ćwiczeń z blokiem.

II. Blok stały. Części składowe — krążek wydrążony na obwodzie, oś, widełki, nazwa „blok“. b) Sposób użycia bloku. c) Równowaga na bloku (ciężar dźwignięty z podstawy jest w spoczynku).

Ćwiczenia: a) Podniesienie na bloku stałym dowolnego ciężaru siłą mięśni, zastąpienie tej siły odważnikami względnie odczytanie jej wielkości na dynamometrze.

Ćwiczenie: b) na bloku ruchomym.

Po uprzedniem zważeniu samego bloku zrównoważenie zawieszonego na nim ciężaru (np. łącznie z ciężarem bloku 300 gr. siłą 150 g. i t. p.).

Rysunek. Blok ruchomy jako dźwignia jednostronna o ramieniu siły dwa razy dłuższem od ramienia ciężaru.

III. Wyjaśnienie nazw „stały“ i „ruchomy“ zależnie od położenia bloku w przestrzeni w czasie wykonywania pracy.

IV. Wielokrążek czyli kluba. a) Budowa: Ilość bloków stałych, ujętych we wspólne nożyce, równa ilości bloków ruchomych również ujętych we wspólne nożyce.

Ilość sznurów łączących obie grupy bloków, równa liczbie wszystkich bloków.

Ćwiczenie: Zważenie ciężaru bloków ruchomych, obciążenie ich do jakiejś liczby gramów (w pełnych setkach) i zrównoważenie kolejno siłą mięśni, ciężarkami, dynamometrem.

Wyprowadzić, że $P = \frac{Q}{\text{Ilość sznurów}}$

V. Przykłady do teoretycznego obliczenia wielkości siły, działającej na wielokrążku przy dźwiganiu ciężarów.

Lekcja XIII.

Kołowrót.

I. Kołowrót — studnia na wsi. a) Części składowe (wał i złączone z nim koło, krążek lub korba). b) Sposób podnoszenia ciężaru — oznaczenie miejsca przyłożenia ciężaru i siły.

II. Ćwiczenia: Zawieszenie dowolnego ciężarka na wale — mierzenie siły na kole potrzebnej do utrzymania równowagi, b) powtórzenie ćw. a) z dźwignięciem innego ciężaru, c) powtórzenie ćw. a) ze zmianą promienia drogi, na której działa siła t. j. z użyciem kół większych przy jednakowym wale.

III. Oznaczenie na rysunku wyników ćwiczenia i stwierdzenie, że kołowrót jest dźwignią dwustronną, nierównoramienną.

IV. Zastosowanie (młynki do kawy, kołowrotki, rolety, maszyna do szycia, klucze do zegarów i narzędzi muzycznych, koła w maszynach i pojazdach).

V. Pędnie — połączenia kołowrotów (przenoszą ruch na większą odległość, lub rozdzielają ruch jednej maszyny na wiele maszyn pomniejszych) — utworzenie pędni z kołowrotów pracowni.

Lekcja XIV.

Równia pochyła.

I. Uzasadnienie nazwy. Oznaczenie długości, nachylenia i wysokości równi. Sposób działania. Równowaga na równi.

II. Ćwiczenia: a) zmierzenie dynamometrem i zanotowanie wielkości ciężaru, który mamy wyciągnąć po równi, b) zmierzenie i zanotowanie długości równi (wartość niezmienna), c) wyciągnięcie ciężaru po równi, gdy kąt nachylenia wynosi kolejno: 30°, 60°, 90°, każdorazowo zmierzenie i zanotowanie wysokości równi tudzież wielkości siły potrzebnej do wyciągnięcia ciężaru, d) porównanie wielkości siły z podnoszonym ciężarem i stwierdze-

nie, że 1) siła rośnie z kątem nachylenia, 2) że siła jest tyle razy mniejsza od ciężaru, ile razy wysokość równi jest mniejsza od jej długości.

III. Przedstawienie rysunkiem jednego z przeprowadzonych ćwiczeń, (z rozkładaniem siły ciężkości na składowe i odpowiedniem wyjaśnieniem, gdy dziatwa zdolniejsza).

IV. Omówienie praktycznych przykładów równi: a) wtłaczanie ciężarów na pokłady okrętów, czy platformy wagonów kolejowych, b) schody, c) pochyły dach, d) poziom wody w rzece, e) ścieżka pod górę.

V. Obliczenie liczbowe wielkości siły, gdy są podane wymiary równi i wielkości ciężaru.

Lekcja XV.

Ciecze.

Fizyczne własności cieczy.

I. a) Brak własnego kształtu; na podstawie obserwacji cieczy w różnych naczyniach. Wewnętrzna budowa cieczy w porównaniu np. z ciałami sypkiemi. b) Obserwacja wolnej powierzchni w szklance z wodą o rozmaitem położeniu.

Naczynia połączone.

II. a) Obserwacja wolnej powierzchni jednakowej cieczy w naczyniu połączonem np. wody. Ćwicz. b) sporządzenie wodotrysku z lejka i wężyka gumowego jako zastosowanie naczyń połączonych.

Pokaz. Układ 2 różnych cieczy w naczyniu połączonem np. wody i rtęci, nafty i wody. Zastosowanie przy obliczaniu ciężarów właściwych cieczy.

Naczynia włoskowate.

III. Ćwiczenie w badaniu wznoszenia się wody w rurkach włoskowatych. Przykłady włoskowatości: wznoszenie się cieczy w ciałach porowatych jak bibuła, cegły, knoty, powiększenie plam tłustych w materjach wełnianych, krążenie soków roślinnych.

Lekcja XVI.

I. Prawo Pascala. a) Ćwiczenie przy użyciu balonu napełnionego wodą, celem wykazania jak rozchodzi się ciśnienie w cieczach wywołane siłą zewnętrzną, b) ćwiczenie z prasą hydrauliczną jako zastosowanie prawa Pascala.

II. Ciśnienie wewnątrz cieczy wywołane własnym ciężarem. a) Ćwiczenie na wykazanie paradoksu hydrostatycznego (użyć wody). b) Ciśnienie na ściany boczne.

Pokaz młynka Segnera jako zastosowanie ciśnienia na boki naczynia.

Lekcja XVII.

I. Pęd do góry.

Ćwiczenie przy użyciu rur szklanych o dnie ruchomym — stwierdzenie istnienia w cieczach pędu do góry. Jeżeli pracownia posiada dynamometry Dmochowskiego, które są bardzo czułe, można użyć ich zamiast wag hydrostatycznych do ćwiczeń, wykazujących prawo Archimedesa.

II. Ćwiczenia wykazujące pozorną stratę na ciężarze w ciałach zanurzonych w cieczy.

Przygotować: a) bryłkę drewnianą, b) kawałek kamienia, c) walec mosiężny z wag hydrostatycznych.

Ćwiczenie: a) Zmierzenie dynamometrem ciężaru kawałka kamienia, b) włożenie go do zlewki z wodą — zmierzenie ciężaru kamienia w wodzie, c) powtórzenie tego samego ćwiczenia z bryłką drewnianą i walcem mosiężnym.

III. Ćwiczenia wykazujące, że ciała tracą pozornie tyle na ciężarze, ile waży ciecz przez nią wyparta. a) Zanurzenie walca w zlewce z odpływem. Obserwacja ubytku ciężaru — wypływu wody do menzurki. Porównanie ciężaru wody wypartej z ubytkiem ciężaru ciała zanurzonego. b) Zanurzenie walca do spirytusu — zważenie spirytusu wypartego i porównanie z ubytkiem na ciężarze.

IV. Ćwiczenia wykazujące, że ciała o większej objętości, a równym ciężarze tracą pozornie więcej na ciężarze, a ciała o mniejszej objętości, a równym ciężarze tracą mniej, np. zanurzenie walca mosiężnego i kawałka cegły o tym samym ciężarze — porównanie pozornego ubytku.

V. Zastosowanie prawa Archimedesa do obliczenia ciężaru właściwego: a) ciał stałych (np. mosiądzu), b) ciał płynnych (np. spirytusu).

Lekcja XVIII.

I. a) Wykazanie, kiedy ciało pływa, a kiedy tonie.

Przygotowanie zlewki z odpływem i próbówki, napełnienie jej piaskiem tak, by pływała.

Odtarowanie piaskiem próżnej zlewki wraz z próbówką przygotowaną do pływania.

Następnie włożenie próbówki do zlewki z odpływem.

Zebranie wody, która odpływa do próżnej, starowanej zlewki.

Postawienie zlewki z wodą na wadze — obserwacja równowagi na wadze. Woda wyparta waży tyle, co próbówka z piaskiem — próbówka pływa.

b) Dosypanie do próbówki więcej piasku — zatkanie jej korkiem — odtarowanie próbówki i zlewki.

Włożenie próbówki do zlewki z odpływem — próbówka tonie — zważenie wypartej wody. (Waży mniej niż próbówka).

Wniosek: Ciało pływa w cieczy, gdy ciężar cieczy wypartej = ciężarowi ciała pływającego. Ciało tonie, gdy ciężar cieczy wypartej jest mniejszy od ciężaru ciała pływającego.

II. Głębokość zanurzenia ciał pływających zależy od gęstości cieczy. a) Wstawienie próbówki z piaskiem do wysokich kloszy z wodą, tak, aby pływała. Przy użyciu papierowej podziałki odczytać jak głęboko zanurza się próbówka. b) Wstawienie tej samej próbówki (z ćw. a) do klosza z naftą i obserwowanie jej głębszego zanurzania się. c) Wstawienie próbówki do klosza z wodą słoną i obserwacja zanurzania się jej w różnych stężeniach roztworu soli. Z głębokości zanurzenia się ciała możemy oznaczyć ciężar właściwy cieczy.

A r e o m e t r. a) Oznaczanie areometrem ciężaru właściwego wody czystej, słonej, nafty itp.

Pokaz (jeżeli pracownia posiada) laktometru i alkoholometru.

Lekcja XIX.

Mechanika ciał lotnych.

I. Obecność powietrza. a) Ćwiczenia ze zlewką, odwróconą dnem do góry. b) Ćwiczenia ze zlewką, ustawioną tak, by powietrze mogło uchodzić. c) Ćwiczenia z lejkiem połączonym wężykiem gumowym z rurką szklaną na końcu. Lejek wkłada się do wody, powietrze uchodzi rurką do drugiego naczyńka z wodą.

II. Powietrze jest ściśliwe i sprężyste — ćwiczenie z pukawką.

III. Ciężar powietrza. Ćwiczenie z wrzeniem wody w kolbie. Gdy powietrze zostanie wyparte przez parę, — zatkać kolbę korkiem gumowym, oziębić ją, starować — następnie otwiera się kolbę, powietrze wchodzi, — waga traci równowagę.

IV. Ciśnienie atmosferyczne. Ćwiczenie z rurką, z pipetą, z kloszem napełnionym wodą i przykrytym kartką papieru, z lejkiem i kartką papieru.

Ciśnienie powietrza wewnątrz nas: ćwiczenie z lejkiem na dłoni.

Ciśnienie: Wytrysk w rozrzedzonem powietrzu.

V. Przyrządy polegające na ciśnieniu powietrza. a) Lewar prosty. b) Lewar zakrzywiony.

VI. Pomiar ciśnienia atmosferycznego. a) Doświadczenie Torricellego, barometr, aneroid.

Lekcja XX.

Pompa pneumatyczna.

I. a) Pompa zgęszczająca — pokaz, jej działanie i budowa — rysunek. (wytrysk wody w bani Herona). Zastosowanie pompy zgęszczającej.

II. b) Pompa rozrzedzająca, działanie — opis. Ćwiczenia: a) z kloszem, pęcherzem, drzewem zanurzonem w wodzie, balonikiem lub zwiędłem jabłkiem, wodotryskiem, półkulami magdeburskiemi.

III. Prawo Archimedesa w zastosowaniu do gazów. Ćwiczenie z baroskopem. Balony.

Lekcja XXI.

Pompy wodne.

1) Ćwiczenie z pompą ssącą.
2) Ćwiczenie z pompą ssąco-tłoczącą.
3) Sikawka pożarna.

} działanie łącznie z opisem budowy przyrządów.

Lekcja XXII.

O silnikach.

Lekcja oparta na przeźroczach, na obrazach lub na wycieczce. a) Koła wodne — wykorzystanie siły spadu i płynięcia wody. b) Wiatrak. c) Machina parowa. d) Silnik benzynowy.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller - Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.

ROK XXXV. NUMER 3.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 marca 1931

TREŚĆ:

Do Nauczycielstwa i Rad Pedagogicznych, Kierownictw szkół powszechnych, Rad Szkolnych Powiatowych i Panów Inspektorów Szkolnych oraz Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i szkół zawodowych — państwowych i prywatnych

w Okręgu.

Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego postanowieniem z dnia 28 lutego b. r. powierzył mi pełnienie obowiązków Kuratora Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Obejmując urzędowanie na tak trudnem i odpowiedzialnem stanowisku, zwracam się niniejszem do ogółu Nauczycielstwa i Jego Przodowników z usilną prośbą o pełne i całkowite współdziałanie w mych pracach i dążeniach, zmierzających do dalszego rozwoju szkolnictwa w powierzonym mi okręgu. Radbym szczerze i gorąco, aby młodzież wśród najkorzystniejszych warunków dla swego rozwoju, mając przed oczami wzory pracy uczciwej i twórczej oraz oddania się obywatelskiego sprawie publicznej, wypiastowała w swej duszy szlachetne rozmiłowania i trwałe postanowienia, by zdobyła umiejętność czynu indywidualnego i zbiorowego, oraz by przez szkołę nauczyła się żyć i działać we własnem wolnem Państwie.

Domagając się ścisłego przestrzegania ustaw i rozporządzeń oraz sumiennego i gorliwego spełniania obowiązków, wynikających z natury zajmowanych stanowisk służbowych, zwracać będę szczególną uwagę na zachowanie jednolitości we wszelkich poczynaniach i usiłowaniach, zmierzających ku realizacji pragnień i trosk Wielkiego Twórcy i Organizatora naszego Państwa Marszałka Józefa Piłsudskiego, a znajdujących swój najsilniejszy wyraz w konsekwentnem utwierdzaniu mocarstwowego stanowiska Polski i wytrwałem zdobywaniu fundamentalnych podstaw wewnętrznych dla Jej dalszego rozwoju.

Jednocześnie zapewniam, iż służyć będę w granicach dostępnych dla mnie środków wszelką pomocą i poparciem w układaniu osobistego dobra i losu każdego pracownika, w razie zaś potrzeby i pełną obroną.

Wzywając Wszystkich do wydatnej i podniosłej w skutkach pracy, zarówno obywatelskiej jak i zawodowej, na tle wzajemnej życzliwości i zaufania — takiej pracy, którąby w sumie dała obraz wielkich i wysoce pożytecznych dokonań, przesyłam każdemu szczere „Szczęść Boże!"

We Lwowie, dnia 4-go marca 1931 r.

Kurator Okręgu Szkolnego

p. o. *St. Świderski.*

1.

„Święto młodzieży szkolnej“ w roku 1931.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 9 marca 1931 r. Nr. I. 7327/31 do rad szkolnych powiatowych i dyrekcyj zakładów kształcenia nauczycieli.

Przykładem poprzednich wiosennych uroczystości, organizowanych w ubiegłych latach, zalecam Radom i Dyrekcjom Szkolnym zorganizowanie w bieżącym roku szkolnym „Święta młodzieży szkolnej“. Dzień ten organizacją swoją, programem i ogólną atmosferą ma wykazać, że między szkołą i domem wytwarza się coraz szersze współdziałanie, tak bardzo ważne dla uzgodnienia wpływów wychowawczych na młode pokolenie. Organizacją uroczystości zajmą się z inicjatywy i pod ogólnym nadzorem P. T. Inspektorów poszczególne Zarządy szkół wraz z Kołami Rodzicielskiemi, ewentualnie i przedstawicielami miejscowego społeczeństwa, pożądanem jest jednak, by szkoły, znajdujące się w niewielkiej od siebie odległości, zwłaszcza szkoły niższego stopnia organizacyjnego, wspólnie urządzały omawiane święto. Tam, gdzie istnieją seminarja nauczycielskie, młodzież wyższych kursów swą współpracą i inicjatywą może wiele się przyczynić do urozmaicenia i podniesienia programu obchodu. Wszystkie atoli przygotowania nie powinny w niczem nadwerężać normalnego przebiegu pracy lekcyjnej w szkołach, mają one raczej się wspierać na wyborze tych momentów i zajęć szkolnych, które zaświadczyć mogą o całorocznej pracy zakładu i kulturze duchowej młodzieży. Całość przebiegu programowego ma przenikać atmosfera radości i swobody, jednocześnie zaś uwydatnić się ma w zachowaniu młodzieży karność i ułożenie obyczajowe.

Na święto należy wybrać dzień wolny od nauki szkolnej, a więc niedzielę lub inny dzień świąteczny w maju lub czerwcu. W razie niepogody należy termin przełożyć na następny dzień pogodny. Uroczystość ma się odbyć bezwarunkowo na wolnem powietrzu, n. p. w lesie, w ogrodzie, nad rzeką, na boisku lub t. p.

Przy układaniu programu należy wziąć pod uwagę dzieci młodsze i starsze, chłopców i dziewczęta — i odpowiednio do wymagań wieku i płci dobrać ćwiczenia gimnastyczne, zabawy, gry i pieśni. Prócz tego młodzież starsza i odpowiednio wybrana po obznajomieniu się z programem winna działać w roli gospodarzy tego dnia. Należy uwzględnić w programie, obok ustalonych naprzód numerów, również część dowolną, w której dziatwa i młodzież starsza z własnej inicjatywy — tylko pod dozorem — będzie mogła wybierać sobie zabawy i gry w ramach przerobionego materjału.

Lekcje ćwiczeń cielesnych poszczególnych klas, oddziałów, mają być rzeczywistym sprawdzianem wyników szkolnych, należy przeprowadzić je rzeczowo i metodycznie, aczkolwiek w skróconym przebiegu, przyczem młodzież do ćwiczeń jak i do zabaw i gier powinna wystąpić możliwie w przepisanym stroju ćwiczebnym. W razie gdyby nie można było wykonać lekcji z poszczególnemi oddziałami jednocześnie pod kierunkiem kilku nauczycieli, należy klasy łączyć, mianowicie IV z V i VI z VII. Dziatwa

młodsza może wziąć udział w zabawach i . rach, pląsach i śpiewie, odpowiednio dobranych do jej wieku.

Ważną część programu stanowić będzie śpiew jedno i wielogłosowy, wykonany przez poszczególne klasy, oraz chóry międzyklasowe. Śpiew odpowiednio postawiony i umiejętnie wpleciony do programu przyczyni się w wysokim stopniu do podniesienia ogólnego nastroju. W załączniku do niniejszego rozporządzenia podany jest przykładowo materjał, który można uwzględnić w odpowiedniem ugrupowaniu, zależnie od miejscowych warunków i ogólnego układu programu.

Pląsy i tańce ludowe, w miarę możności w kostjumach fantastycznych lub ludowych, ożywić mogą znacznie przebieg uroczystości. Wyścigi w formie komicznej, np. wyścig w workach, wyścig na jednej nodze, wyścig ze związaniem nóg i t. p. mogą być zastosowane dopiero w drugiej części programu. Jako gry drużynowe dla klas VI i VII zasługują na polecenie następujące: 1) piłka graniczna, 2) we dwa ognie, 3) kwadrant, 4) podai dalej, 5) siatkówka i 6) palant dla chłopców. Wskazówki do gier i zabaw można znaleźć w podręcznikach: a) Germanówna: Gimastyka w szkole powszechnej, b) Germanówna: Gry i zabawy, c) Sikorski: Gry i zabawy, oraz d) Sikorski: System Linga — gimnastyka. We wszystkich wspomnianych grach i zabawach należy zwracać uwagę na rozmiar wysiłku dziatwy i nie dopuszczać do jej przemęczenia.

Element regjonalny może znaleźć wyraz w doborze pieśni, w inscenizacji miejscowego podania, w odtworzeniu znanych na danym terenie zabaw ludowych i t. p.

Następstwo poszczególnych części programu może być rozwiązane w sposób rozmaity, podajemy poniżej jeden z możliwych przykładów, mianowicie:

I. 1) Wspólna pieśń powitalna, 2) powitanie — przemówienie, 3) lekcje ćwiczeń gimnastycznych kl. III, IV — V, VI — VII — 2 lub 3 grupy, 4) pieśni jednogłosowe lub chóralne, 5) gry bieżne, zabawy ze śpiewem, 6) samorzutne zabawy (obraz sceniczny, ilustracja bajki, podania lub t. p.).
Przerwa — posiłek.

II. 7) Pieśni — chór, 8) pląsy, tańce ludowe, gry i rozrywki, 9) zabawy w formie komicznej (wyścigi), 10) samorzutne zabawy — pod dozorem.
Zakończenie — pieśń.

O wykonaniu „Święta młodzieży szkolnej" złożą Rady Szkolne oraz Dyrekcje możliwie szczegółowe sprawozdanie przed dniem 15-go lipca 1931 r. Oryginalne sprawozdania poszczególnych szkół mogą Rady Szkolne dołączać tylko w tym przypadku, gdy dana szkoła w dokonanym programie wykaże jakąś wyjątkowo twórczą inicjatywę, nadającą się w przyszłości do zastosowania i na innych terenach. Pożądane jest uwzględnienie w sprawozdaniach wszelkich spostrzeżeń, wniosków i doświadczeń, by można było z nich skorzystać w następnym roku szkolnym.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.*

Przykładowy wykaz pieśni na „Święto młodzieży szkolnej“ w roku 1931.

I. Dla szkół powszechnych:

a) Pieśni jednogłosowe: 1) Kto się w opiekę (Nr. 77); 2) Mowa ojczysta (Nr. 72); 3) Wiosna wróciła (Nr. 17); 4) Jabłoneczka (Nr. 27).

Pieśni powyższe zawarte są w podręczniku „Lirenka“, część I, Lwów 1930. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

b) Pieśni dwugłosowe: 1) Kto się w opiekę (Nr. 30); 2) Dalej w las (Nr. 8); 3) Dobranoc (Nr. 20); 4) Taniec (Nr. 17) — pieśń tę należy ilustrować odpowiedniemi ruchami, stosownie do treści słów.

Pieśni wymienione mieszczą się w podręczniku „Lirenka“, część III, Lwów, 1928. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

Dziatwa w szkołach siedmioklasowych wykona pieśni dwugłosowe, w szkołach o niższym typie organizacyjnym pieśni jednogłosowe.

W szkołach, w których pobiera naukę także dziatwa narodowości ruskiej, można obok wymienionych powyżej pieśni polskich zaśpiewać pieśni ruskie, zawarte w podręczniku F. Kołessy p. t. „Śpiwajmo“, zbirnyczok piśni na 2 hołosy“ z r. 1926, oraz „Zbirnyk narodnych piseń na 3 hołosy“ z r. 1927, Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie.

II. Dla seminarjów nauczycielskich żeńskich:

1) Hasła: Zanućmy pieśń; 2) Moniuszki: Prząśniczka; 3) Noskowskiego: Kołysanka; 4) Moniuszki: Pieśń wieczorna.

Pieśni oznaczone numerami 1, 2 i 3 zawarte są w zbiorku „25 pieśni w układzie na 3 i 4 głosy równe“, zaś pieśń Nr. 4 w zbiorku „Pieśni w układzie na 3 i 4 głosy równe“, Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

III. Dla seminarjów naucz. męskich:

1) Mel. ludowa: Nasz kraj (Nr. 18); 2) Moniuszko-Maszyński: Wesoła piosenka (Nr. 68); 3) Z. Noskowski: Wysoko — daleko; 4) Mel. z roku 1831: Jak wspaniała nasza postać.

Pieśni powyższe zawarte są w podręczniku „Hejnał, wybór pieśni w układzie na 4 głosy męskie“, Lwów, Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

Poza tem obowiązuje we wszystkich szkołach Hymn państwowy „Jeszcze Polska nie zginęła“, którym należy zakończyć uroczystość; zawarty jest w wymienionych podręcznikach.

Jest pożądanem, ażeby w szkołach, w których istnieją drużyny harcerskie, odśpiewano kilka pieśni harcerskich, zawartych w Śpiewniku harcerskim p. t. „Czuwaj“ (Nakład. Państwowego Wyd. Książek Szkolnych). Najbadziej odpowiadać będą ogólnemu charakterowi piosnki: „Wesoły harcerz“ (Nr. 31), „Idziemy wzwyż“ (Nr. 50), „Ledwie skowronki“ (Nr. 65), „Gdy zuchy śpiewają“ (Nr. 66).

2.

Święto „Książki Polskiej".

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 23 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 7303/30.

Nawiązując do okólnika z dnia 22 października 1926 roku Nr. O. Prez. 11406/26 [1]), polecam urządzić w bieżącym roku szkolnym „Święto Książki Polskiej" we wszystkich szkołach podległych Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na terenie całej Rzeczypospolitej.

Jednocześnie zawiadamiam, że T-wo Bibljofilów Polskich w Warszawie wydało dla nauczycielstwa szkół średnich specjalny „Poradnik bibljograficzny dla organizatorów „Święta Książki Polskiej" (cena 5 zł) i referat dyrektora K. Lewickiego (z Zamościa) p. t.: „ Szkoła jako teren propagandy bibljofilskiej" (cena 3 zł), a dla nauczycielstwa szkół powszechnych „Plan propagandy szkolnej z okazji święta „Książki Polskiej".

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.*

Zadządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 13 lutego 1931 r. Nr. O. 187/31.

Dyrekcjom wszystkich gimnazjów, seminarjów, kursów naucycielskich, szkół zawodowych, oraz radom szkolnym powiatowym (miejskiej we Lwowie) do wiadomości i wykonania.

Za Kuratora Ok. Szkol. *Dr. M. Mendys*, wr. Naczelnik Wydziału.

3.

Schemat budżetu na rok 1931/32.

S c h e m a t w y d a t k ó w b u d ż e t o w y c h n a r o k 1931/32.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 lutego 1931 r. Nr. O. 254/31.

Kuratorjum podaje niżej do wiadomości schemat wydatków budżetowych na rok 1931/32, zatwierdzony przez Ministerstwo W. R. i O. P. celem stosowania przy dokonywaniu wydatków i prowadzeniu księgowości.

Zwraca się przytem uwagę, że w niniejszym schemacie zaszły zmiany w porównaniu ze schematem z r. 1930/31 w nazwach działów, rozdziałów i paragrafów. Należy więc dokładnie zapoznać się z podanym schematem, celem uniknięcia omyłek w sprawozdaniach rachunkowych.

A. Budżet zwyczajny.

D z i a ł I r o z d z i a ł 2. W ł a d z e s z k o l n e II i n s t a n c j i (K u r a t o r j u m).

§ 1. Uposażenie: poz. 1. Urzędnicy; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 514.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia.

§ 4. Środki lokomocji: poz. 2. Utrzymanie środków lokomocji a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 5. Pomieszczenie: poz. 1. Komorne i należności uboczne; poz. 2. Opał, oświetlenie i utrzymanie porządku: a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 6. Wydatki biurowe: poz. 1. Inwentarz; poz. 2. Materjały pisarskie; poz. 3. Druki; poz. 4. Książki i pisma; poz. 5. Wydatki pocztowe, telegraficzne i telefoniczne.

§ 8. Inne wydatki: poz. 1. Komisje dyscyplinarne; poz. 2. Zjazdy rad szkolnych powiatowych; poz. 3. Drobne wydatki.

§ 9. Remont i konserwacja budowli.

Dział I rozdział 3. Nadzór szkolny.

§ 1. Uposażenie: poz. 1. Urzędnicy; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia; poz. 3. Ryczałty objazdowe.

§ 5. Pomieszczenie: poz. 1. Komorne i należności uboczne; poz. 2. Opał, oświetlenie i utrzymanie porządku: a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 6. Wydatki biurowe: poz. 1. Inwentarz; poz. 2. Materjały pisarskie; poz. 3. Druki; poz. 4. Książki i pisma; poz. 5. Wydatki pocztowe, telegraficzne i telefoniczne; poz. 6. Ryczałt na pomoc kancelaryjną.

§ 8. Inne wydatki: poz. 1. Dokształcanie inspektorów; poz. 2. Drobne wydatki.

§ 9. Remont i konserwacja budowli.

Dział III rozdział 1. Wydatki ogólne i wychowanie fizyczne.

§ 7. Wydawnictwa.
§ 8. Prace programowe i recenzje.
§ 10. Bibljoteka.
§ 11. Zasiłki na opłaty szkolne.
§ 12. Wychowanie fizyczne młodzieży.
§ 13. Higjena szkolna.
§ 14. Praca w zakresie organizacji i budownictwa szkół.
§ 15. Muzeum szkolne.
§ 16. Wydatki ogólne oświatowe.
§ 17. Zakłady naukowe specjalne.

Dział III rozdział 2. Oświata pozaszkolna.

§ 3. Podróże służbowe.

§ 8. Inne wydatki: poz. 1. Wydawnictwa; poz. 2. Wydatki kancelaryjne pracowni oświaty pozaszkolnej.

§ 10. Pomoce naukowe.

§ 11. Zasiłki i stypendja: poz. 1. Zasiłki dla instytucyj samorządowych i społecznych, oraz stypendja dla studjujących; poz. 2. Prace oświatowe wydziału oświaty pozaszkolnej i zasiłki dla instytucyj państwowych.

Dział IV rozdział 1. Szkoły powszechne, specjalne i ochronki.

§ 1. Urzędnicy: poz. 1. Urzędnicy i nauczyciele; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi; poz. 3. Wynagrodzenie za godziny nauczycieli kontraktowych, oraz za nadetatowe wykłady i zajęcia szkolne; poz. 4. Zastępstwo chorych i urlopowanych nauczycieli: a) koszty zastępstwa bezzwrotne; b) koszty zastępstwa zwrotne.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia.

§ 5. Pomieszczenie: poz. 1. Komorne i należności uboczne; poz. 2. Opał, oświetlenie i utrzymanie porządku: a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 6. Wydatki biurowe: poz. 1. Inwentarz; poz. 2. Materjały pisarskie; poz. 3. Druki; poz. 4. Książki i pisma; poz. 5. Wydatki pocztowe, telegraficzne i telefoniczne; poz. 6. Inne wydatki.

§ 9. Remont i konserwacja budowli.

§ 10. Urządzenie lokali szkolnych i pomoce naukowe; poz. 1. Urządzenie lokali szkolnych; poz. 2. Pomoce naukowe.

§ 11. Zasiłki i stypendja: poz. 1. Szkoły i ochronki prywatne; poz. 2. Zasiłki dla burs i instytucyj opiekujących się młodzieżą; poz. 3. Inne zasiłki.

Dział IV rozdział 2. Kształcenie nauczycieli (seminarja nauczycielskie).

§ 1. Uposażenie: poz. 1. Urzędnicy i nauczyciele; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi; poz. 3. Wynagrodzenie za godziny nauczycieli kontraktowych, oraz za nadetatowe wykłady i zajęcia szkolne.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia.

§ 5. Pomieszczenie: poz. 1. Komorne i należności uboczne; poz. 2. Opał, oświetlenie i utrzymanie porządku: a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 6. Wydatki biurowe: poz. 1. Inwentarz; poz. 2. Materjały pisarskie; poz. 3. Druki; poz. 4. Książki i pisma; poz. 5. Wydatki pocztowe, telegraficzne i telefoniczne.

§ 8. Inne wydatki: poz. 1. Dokształcanie nauczycieli; poz. 2. Urządzenie ogrodów szkolnych przy seminarjach nauczycielskich; poz. 3. Środki lokomocji; poz. 4. Drobne wydatki.

§ 9. Remont i konserwacja budowli.

§ 10. Urządzenie lokali szkolnych i pomoce naukowe: poz. 1. Urządzenie lokali szkolnych; poz. 2. Pomoce naukowe.

§ 11. Zasiłki i stypendja: poz. 1. Stypendja dla nauczycieli i kandydatów na nauczycieli; poz. 2. Stypendja dla uczniów; poz. 3. Zasiłki dla burs i instytucyj opiekujących się młodzieżą.

Dział IV rozdział 3. Szkoły średnie.

§ 1. Uposażenie: poz. 1. Nauczyciele i urzędnicy; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi; poz. 3. Wynagrodzenie za godziny nauczycieli kontraktowych, oraz za nadetatowe wykłady i zającia szkolne.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia.

§ 11. Zasiłki i stypendja: poz. 1. Upaństwowienia; poz. 2. Stypendja dla uczniów; poz. 3. Muzeum szkolne we Lwowie.

Dział V. Szkolnictwo zawodowe.

§ 1. Uposażenie: poz. 1. Urzędnicy i nauczyciele; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi; poz. 3. Wynagrodzenie za godziny nauczycieli kontraktowych, oraz za nadetatowe wykłady i zajęcia szkolne; poz. 4. Dodatkowe wynagrodzenie specjalistów.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia.

§ 5. Pomieszczenie: poz. 1. Komorne i należności uboczne; poz. 2. Opał, oświetlenie i utrzymanie porządku: a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 6. Wydatki biurowe: poz. 1. Inwentarz; poz. 2. Materjały pisarskie; poz. 3. Druki; poz. 4. Książki i pisma; poz. 5. Wydatki pocztowe, telegraficzne i telefoniczne.

§ 8. Inne wydatki: poz. 1. Komisje egzaminacyjne; poz. 2. Kształcenie nauczycieli; poz. 3. Honorarja za prace programowe, recenzje, oraz ekspertyzy zawodowe (wizytacyjne); poz. 4. Wystawy szkolne; poz. 5. Wycieczki naukowe.

§ 9. Remont i konserwacja budowli.

§ 10. Urządzenie lokali szkolnych i pomoce naukowe.

§ 11. Zasiłki i stypendja: poz. 1. Stypendja uczniów; poz. 2. Szkolnictwo prywatne; poz. 3. Zasiłki dla burs i instytucyj opiekujących się młodzieżą.

§ 12. Fundusz obrotowy.

B. Budżet nadzwyczajny.

Dział IV rozdział 1. Szkoły powszechne.

§ 12. Budowa szkół powszechnych: poz. 1. Zasiłki; poz. 2. Pożyczki.

Za Kuratora Ok. Szkol. *Dr. M. Mendys*, wr. Naczelnik Wydziału.

Schemat dochodów budżetowych na rok 1931/1932.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 lutego 1931 r. Nr. O. 335/31.

Kuratorjum podaje do wiadomości schemat dochodów budżetowych Ministerstwa W. R. i O. P., które mają być wpłacane do dyspozycji (na rachunek) Kuratorjum O. S. Lw. na rok budżetowy 1931/1932 (od 1 kwietnia 1931 r. do 31 marca 1932 r.), z którym ze względu na zasadnicze zmiany układu działów, rozdziałów i paragrafów w porównaniu z schematem dochodów budżetowych na rok 1930/1931 zechcą się wszystkie podwładne organizacje szkolne jak najdokładniej zaznajomić i jak najściślej się do niego stosować.

A. *Budżet zwyczajny.*

Dział I. Administracja Szkolna.

Dział I. rozdział 2. Władze szkolne II instancji.

§ 1. Zwrot uposażeń; § 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 3. Pomieszczenie; § 8. Różne dochody; § 10. Sprzedaż książek w Państwowem Wydawnictwie Książek we Lwowie.

Dział I rozdział 3. Nadzór szkolny (inspektoraty).

§ 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 3. Pomieszczenie; § 8. Różne dochody.

Dział IV. Szkolnictwo ogólnokształcące.

Dział IV rozdział 1. Szkoły powszechne, specjalne i ochronki.

§ 1. Zwrot kosztu zastępstw nauczycieli urlopowanych; § 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 8. Różne dochody; § 11. Świadczenia gmin na cele szkolne; § 12. Szkolne zakłady wytwórcze; § 13. Zwrot funduszu obrotowego.

Dział IV rozdział 2. Kształcenie nauczycieli.

§ 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 5. Pomieszczenie; § 8. Różne dochody.

Dział IV rozdział 3. Szkoły średnie.

§ 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 8. Różne dochody; § 11. Świadczenia gmin na cele szkolne; § 12. Taksy za duplikaty świadectw.

Dział V. Szkolnictwo zawodowe.

§ 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 5. Pomieszczenie; § 6. Sprzedaż druków; § 8. Różne dochody; § 10. Sprzedaż pomocy naukowych; § 11. Świadczenia gmin na cele szkolne; § 12. Zwrot funduszu obrotowego; § 13. Szkolne zakłady wytwórcze: Dochody z warsztatów i pracowni szkolnych.

B. *Budżet nadzwyczajny.*

Dział IV. Szkolnictwo ogólnokształcące.

Dział IV rozdział 1. Szkoły powszechne specjalne i ochronki.

§ 12. Zwrot pożyczek na budowę szkół powszechnych (Spłata rat udzielonych gminom pożyczek; Procenty od pożyczek).

Począwszy od dnia 1 kwietnia 1931 r. zechcą zatem wszystkie podwładne organizacje szkolne wpłacać według powyższego schematu wszelkie, wymienione w rozporządzeniu tutejszem z dnia 11 grudnia 1930 roku Nr. O. 2330/30 [1]), należności dochodów budżetowych Ministerstwa W. R. i O. P. tak zwyczajne jakoteż i nadzwyczajne i to zapomocą wyłącznie tylko deklaracyj płatniczych, sporządzonych ściśle według wzoru, uwidocznionego na stronie 7 Dz. Urz. Kuratorjum O. S. Lw. Nr. 1, z roku 1931, nie większego formatu jak ćwierć zwykłego arkusza papieru.

W deklaracjach tych należy czytelnie uwidaczniać kwotę, dokładną nazwę organizacji szkolnej, oraz imię i nazwisko osoby wpłacającej. Następnie wymienić należy, że wpłata uskutecznia się na rachunek Kuratorjum O. Lw., oraz z polecenia której organizacji. Ponadto wymienić dokładnie tytuły dochodów budżetowych zwyczajnych lub nadzwyczajnych Ministerstwa W. R. i O. P., a to: dział, rozdział paragraf, koszta umundurowania, różne dochody, światło, opał, duplikat świadectwa, zwrot funduszu obrotowego zaległego, względnie bieżącego, pożyczek i t. p.

Stronom, oraz uczniom (duplikaty świadectw) należy wręczać szczegółowo wypełnione deklaracje.

W razie wpłacania dochodów ze pośrednictwem poczty, należy przesyłać odnośnej kasie skarbowej równocześnie należycie wypełnioną deklarację.

Za Kuratora Ok. Szkol. *Dr. M. Mendys*, wr. Naczelnik Wydziału.

4.

Rejony wizytacyjne.

Nadzór pedagogiczny nad zakładami kształcenia nauczycieli.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 9 marca 1931 r. Nr. I. K. N. 1344/31.

Celem wykonywania nadzoru pedagogicznego nad zakładami kształcenia nauczycieli szkół powszechnych, ustanawiam aż do odwołania następujący podział okręgu na rejony wizytacyjne.

Rejon wizytacyjny I.: Stefan Dańcewicz, okręgowy wizytator szkół.

1. Państwowe Seminarjum Nauczycielskie żeńskie im. A. Asnyka we Lwowie.
2. Państwowy Wyższy Kurs Nauczycielski we Lwowie,
3. Prywatne Seminarjum Nauczycielskie im. Z. Strzałkowskiej we Lwowie.

Rejon wizytacyjny II. Seweryn Bilinkiewicz, okręgowy wizytator szkół.

a) Państwowe seminarja nauczycielskie: 1. Jaworów, żeńskie. 2. Krosno, męskie. 3. Lwów III, żeńskie. 4. Przemyśl I. żeńskie. 5. Przemyśl II. żeńskie. 6. Rudnik nad Sanem, męskie. 7. Rzeszów, męskie.

---

[1]) W Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. nieogłoszone.

b) Prywatne seminarja nauczycielskie: 1. Jarosław, żeńskie. 2. Jaworów, żeńskie, ruskie. 3. Krosno, żeńskie. 4. Lwów, A. Rychnowskiej. 5. Lwów, SS. Bazyljanek. 6. Łańcut, SS. Boromeuszek. 7. Przemyśl, męskie. 8. Przemyśl, PP. Benedyktynek. 9. Rzeszów, żeńskie. 10. Sanok, żeńskie gm. miasta. 11. Tarnobrzeg, żeńskie.

Rejon wizytacyjny III.: Władysław Dajewski, okręgowy wizytator szkół.

a) Państwowe seminarja nauczycielskie: 1. Lwów, męskie. 2. Sambor, męskie. 3. Sokal, męskie. 4. Tarnopol, męskie.

b) Prywatne seminarja nauczycielskie: 1. Cieszanów, koedukacyjne. 2. Drohobycz, polskie. 3. Drohobycz, ruskie. 4. Lwów, SS. Nazaretanek. 5. Lwów, im. Bolesława Prusa. 6. Sambor, polskie. 7. Sambor, ruskie. 8. Sokal, gminy miasta, 9. Stryj, polskie. 10. Stryj, ruskie. 11. Tarnopol, Kom. Obyw. 12. Tarnopol, T. S. L. 13. Złoczów, żeńskie. 14. Żółkiew, SS. Felicjanek.

Rejon wizytacyjny IV.: Teofil Koziara, okręgowy wizytator szkół.

a) Państwowe seminarja nauczycielskie: 1. Brzeżany, żeńskie. 2. Kołomyja, żeńskie. 3. Lwów, ochroniarskie. 4. Czortków, męskie. 5. Lwów, P. K. N. 6. Stanisławaów, męskie. 7. Stanisławów, żeńskie. 8. Zaleszczyki, męskie.

b) Prywatne seminarja nauczycielskie: 1. Czortków, żeńskie. 2. Kołomyja, ruskie. 3. Lwów, im. Szewczenki. 4. Stanisławów, polskie. 5. Stanisławów, ruskie. 6. Tłumacz, polskie.

Specjalne referaty.

Wizytator Stefan Dancewicz:
Kierownictwo Oddziału Kształcenia Nauczycieli. Dalsze kształcenie inspektorów szkolnych i nauczycieli zakładów kształcenia. Praktyka przedegzaminowa. Egzaminy praktyczne. Konferencje rejonowe.

Wizytator Seweryn Bilinkiewicz:
Sprawy programowo - dydaktyczne, budynki szkolne, urządzenia szkolne, pomoce naukowe, organizacja pracowni i ogrodów szkolnych.

Wizytator Władysław Dajewski:
Sprawy wychowawcze i organizacyj uczniów. Koła młodzieży szkolne i pozaszkolne, harcerstwo i hufce szkolne, czasopisma dla młodzieży, kinoteatr i tp. Koła rodzicielskie, internaty, bursy, osiedla, kolonje wakacyjne.

Wizytator Teofil Adam Koziara:
Kursy wakacyjne dla nauczycielstwa szkół powszechnych i organizacja praktyki pedagogicznej oraz pracy w szkołach ćwiczeń.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.* wr.

5.

Zobowiązania Skarbu Państwa, wynikające z umów.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 21 stycznia 1931 r. Nr. I. R. 12611/30.

Nr. O. 165/31. Ministerstwo wyjaśnia, że zarządzenie z dnia 10-go października 1930 r. Nr. I. R. 10595/30 [1]), zawierające zakaz wystawiania obligów przez władze i urzędy państwowe, należy analogicznie również stosować i do zobowiązań, dotyczących sum niebudżetowych, któremi te władze i urzędy dysponują.

Do zobowiązań powyższych należy stosować analogicznie i pozostałe zastrzeżenia przytoczonego wyżej zarządzenia, a w szczególności:

Zobowiązania pokrywane z sum niebudżetowych mają być wyrażane jedynie w odpowiednich umowach.

Zobowiązania, wynikające z umów, a mające być zrealizowane w ciągu jednego okresu gospodarczego, mogą być zaciągane tylko wówczas, gdy mają dostateczne pokrycie w sumach niebudżetowych, na ten cel przeznaczonych, umowy zaś, zawierające zobowiązania, dotyczące przyszłych okresów gospodarczych, mogą być zawierane w każdym wypadku tylko za uprzednią zgodą Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Naczelnik Wydziału (—) *A. Nowak.*

6.

Wykaz wyjazdów służbowych i sprawozdania wizytacyjne.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 lutego 1931 r. Nr. I. 169/31.

Zmieniając dotychczas obowiązujące rozporządzenia Kuratorjum w sprawie przedkładania wykazu wyjazdów służbowych i sprawozdań wizytacyjnych, Kuratorjum, zanim zostaną wydane w tym kierunku jednolite przepisy, zarządza:

Od dnia ogłoszenia niniejszego okólnika mają Panowie Inspektorowie przedkładać Kuratorjum:

1. Każdego miesiąca najpóźniej do dnia 5-go wykaz wyjazdów służbowych za miesiąc ubiegły, opłacanych z przyznanego ryczałtu na wizytacje szkół. Należy tu również podawać wizytacje szkół, dokonane w miejscu siedziby rady szkolnej powiatowej; druki będzie można nabyć w Wydawnictwie Książek Szkolnych we Lwowie, przy ulicy Kurkowej L. 21.

2. Sprawozdania z wizytacyj poszczególnych szkół, dokonywanych przez Panów Inspektorów, należy odtąd przedkładać raz na rok w terminie najpóźniej do 10 września następnego roku szkolnego.

O ile zapas druków dawnych starczy, można sporządzać sprawozdania na tych drukach. Nowe, zmienione w treści druki, wyda również Wydawnictwo Książek Szkolnych.

Niezależnie od terminu przedkładania tych sprawozdań mają Panowie Inspektorowie obowiązek sporządzać je zaraz po wizytacji szkoły i składać w osobnej teczce do czasu wysłania do Kuratorjum. W teczce tej należy

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 573.

umieścić wykaz wszystkich szkół powiatu i wpisywać doń datę każdej wizytacji szkoły.

3. Sprawozdanie roczne ze stanu szkolnictwa w powiecie będą Panowie Inspektorowie przesyłać do Kuratorjum najpóźniej do końca października każdego następnego roku szkolnego. Nowy formularz Kuratorjum poda niedługo do wiadomości.

Wobec powyższego zarządzenia nie należy już przedkładać sprawozdań wizytacyjnych za I. półrocze bieżącego roku szkolnego w miesiącu lutym, lecz dopiero razem ze sprawozdaniami z półrocza drugiego.

Za Kuratora Ok. Szkol. *Dr. M. Mendys*, wr. Naczelnik Wydziału.

7.

Kursy wakacyjne dla nauczycielstwa szkół powszechnych w roku 1931.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dn. 13 marca 1931 r. Nr. I. K. N. 1206/31.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 21-go lutego 1931 r. Nr. II. 96/31, Kuratorjum O. S. Lwowskiego organizuje w roku 1931 15 państwowych kursów wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół powszechnych według niżej zamieszczonego rozkładu:

Wszystkie Rady Szkolne zechcą zająć się energicznie ogłoszeniem wiadomości o organizowanych kursach, wyzyskując do tego celu rozmaite miejscowe środki, jak np. konferencje rejonowe, zebrania kierowników szkół, komunikaty w prasie i t. p.

Wobec niedostatecznej w stosunku do potrzeb nauczycielstwa w okręgu liczby kursów państwowych, z powodu ograniczeń budżetowych na ten cel, należy dążyć podobnie jak w poprzednich latach do zorganizowania pewnej liczby kursów prywatnych. Organizacja tych kursów powinna się wspierać na tych samych ogólnych zasadach organizacyjnych i wymaganiach programowych, jak na kursach państwowych, jedynie wszelkie wydatki mają być pokryte z miejscowych źródeł.

Wszystkie kursy, objęte zamieszczonym wykazem, odbędą się w I. terminie t. j. od 3 do 30 lipca 1931 r.

Warunki przyjęcia kandydatów na kursy pozostają niezmienione z roku ubiegłego, zostały one ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum O. S. L. z roku 1930 Nr. 4, str. 180 i Nr. 6, str. 304. Inne szczegóły organizacyjne zostały zamieszczone w następujących numerach:

Normy wynagrodzenia prelegentów — Dz. Urz. Kur. O. S. L. z 1930 roku Nr. 6, str. 281.

Wytyczne inspektora szkolnego do kursów wakacyjnych — Dz. Urz. Kur. O. S. L. z 1930 r. Nr. 7, str. 368.

Regulamin dla kierownika pedagogicznego — Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r. Nr. 7, str. 370.

Regulamin dla kierownika administracyjnego — Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 roku, str. 371.

Instrukcja dla prelegentów — Dz. Urz. O. S. Lw. z 1930 roku, str. 372.

Godziny nadliczbowe prelegentów — Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 roku, str. 575.

Szczegółowy wykaz kursów prywatnych podany będzie w następnym numerze Dziennika Urzędowego Kuratorjum.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski*. wr.

Rozkład państwowych kursów wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół powszechnych w roku 1931-ym.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	Kurs Uwagi
Lwów Zgłoszenia do Rady Szkolnej Miejskiej we Lwowie, pl. św. Ducha 3. Internaty dla wcześnie zgłaszających się uczestników (czek) będą przygotowane. Wycieczki do muzeów, na wystawy, do bibljoteki i w okolice.	*Pedagogiczny — B.* Rozwój zainteresowań u dzieci i metody aktywne w nauczaniu. Organizacja życia społecznego dzieci w szkole.
Lwów jak wyżej.	*Historyczny — B.* Dzieje miast i ludności miejskiej w Polsce od czasów najdawniejszych do nowoczesnych. Dzieje miasta jako punkt wyjścia przy nauczaniu historji w szkole powszechnej. Zarys historji ustroju Polski. Należy przywieźć program historji w szkole powsz.
Lwów jak wyżej.	*Przyrodniczo-geograficzny — B.* Fizjologja roślin oparta na doświadczeniach i obserwacjach ekologicznych i na wycieczkach. Zagadnienia geografji ogólnej, opracowane na terenie regjonu (Lwów i okolice). Należy przywieźć program przyrody i geografji w szkole powszechnej.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	Kurs Uwagi
Lwów jak wyżej. Zwiedzanie elektrowni i obserwatorjum astronomicznego.	*Przyrodniczo-geograficzny — C.* Rozważania, wprowadzające w teorję elektryczności. Elektroliza. Prąd polaryzacyjny. Prąd elektryczny w gazach rozrzedzonych, promienie katodowe, kanałowe i Roentgena. Zasady teorji jonów. Jonizacja gazów i par. Zasady teorji elektronów. Wybrane zagadnienia z kosmografji. Pożądane przejrzenie lektury odpowiedniej według indyw. wyboru np. Natanson i Zakrzewski. Nauka fizyki tom. III. Kalinowski. Fizyka tom III. M. Arct, Witkowski i Zakrzewski. Zarys fizyki. Malec — Harce elektronów. Książnica-Atlas. Kurs przeznaczony dla słuchaczy, którzy ukończyli W. K. N. lub zdali odpowiednią część egzaminu z W. K. N.
Lwów jak wyżej. Zwiedzanie radjostacji lwowskiej.	*Radjotechniczny.* Zasadnicze wiadomości z elektrotechniki. Fale elektromagnetyczne. Nadawcze stacje radjotelegraficzne iskrowe. Odbiór fal gasnących. Systemy radjotelegraficzne dające fale niegasnące. Lampy katodowe. Radjotelefonja i radjofonja. Odbiorniki lampowe. Ćwiczenia pomiarowe i montażowe. Zajęcia praktyczne w pracowni radjotechnicznej. Jako przygotowanie się do kursu wskazane jest zaznajomienie się z treścią podręczników następujących. Stan. Malec — Harce elektronów, Książnica - Atlas 1930. Dr. Miecz. Jezierski. Radjofonja i radjotelegrafja. Katowice. Nakład Księg. Mikulskiego. Koszta zużycia materjału wyniosą dla każdego uczestnika (czki) 20 do 30 zł.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	Kurs Uwagi
Brody Rada Szkolna Powiatowa w Brodach. Stacja kolejowa w miejscu. Internat przygotowany. Ćwiczenia odbędą się w miejscowej pracowni.	*Fizyko-matematyczny — B.* Nauka o cieple. Temperatura. Ilość ciepła. Zmiany stanu skupienia. Mechaniczny równoważnik ciepła. Maszyny kaloryczne. Przenoszenie energji cieplnej. Meteorologja. Metody przedstawiania utworów przestrzennych na płaszczyźnie (rzutowanie prostopadłe i ukośne). Kurs przeznaczony dla nauczycielstwa prowadzącego naukę matematyki i fizyki w wyższych oddziałach szkoły powszechnej.
Brzeżany Rada Szkolna Powiatowa w Brzeżanach. Stacja kolejowa w miejscu. Internat dla zamiejscowych. Kuchnia wspólna. Pod miastem wzgórza i jezioro. Sport wodny. Wycieczki.	*Pedagogiczny — D.* Organizacja pracy wychowawczej i dydaktycznej w szkołach niżej zorganizowanych. Pożądane przeczytanie następujących książek: Hamaide Am. Metoda Decroly. Jeleńska. Metodyka pierwszych lat nauczania. Wetekamp W. Samodzielność i radość twórcza w nauce i wychowaniu. Książnica - Atlas. Kurs przeznaczony dla nauczycieli (lek) szkół niżej zorganizowanych.
Kuty Rada Szkolna Powiatowa w Kosowie. Dojazd od stacji kolejowej Kołomyi autobusem do Kut. Miejscowość bardzo piękna, góry, las. Wycieczki. Internat w miejscowej szkole powszechnej.	*Przyrodniczo-geograficzny — B.* Fizjologja roślin, oparta na doświadczeniach i obserwacjach ekologicznych na wycieczkach. Opracowanie praktyczne i pogłębienie zagadnień geograficznych z terenoznawstwa, kartografji (plan i mapa) oraz geografji astronomicznej w zakresie programu szkoły powszechnej.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	K u r s U w a g i
Rudnik nad Sanem Rada Szkolna Powiatowa w Nisku. Kurs w państw. seminarjum naucz. Internat na miejscu. Kuchnia wspólna. Las sosnowy. San, staw. Stacja kolejowa w miejscu.	*Wychowania fizycznego — A.* Gimnastyka w zastosowaniu do nauczania dzieci w wieku szkolnym do lat 10. Gry i zabawy ruchowe dla dziatwy wymienionego okresu. Kurs przeznaczony będzie dla dwóch kompletów: nauczycieli i nauczycielek. Lektura przygotowawcza: W. Sikorski, Gimnastyka cz. I. i II. Lwów, Wyd. Ossolińskich. Należy przywieźć z sobą obie części podręcznika. Wymagany przepisany strój ćwiczebny pantofle gimnastyczne, spodenki krótkie czarne lub granatowe, koszulka biała, lub bluzka i kostjum kąpielowy do pływania.
Rudnik nad Sanem Rada Szkolna Powiatowa w Nisku. Kurs w państw. seminarjum naucz. Internat na miejscu. Kuchnia wspólna. Las sosnowy. San, staw. Stacja kolejowa w miejscu.	*Wychowania fizycznego — B.* Gimnastyka w zastosowaniu do nauczania dzieci starszych, ponad lat 10 z uwzględnieniem ćwiczeń i zasobu materjału ćwiczebnego w wieku rozwojowym. Gry trudniejsze oraz łatwe ćwiczenia lekkiej atletyki z podziałem ich dla chłopców i dziewcząt. Kurs przeznaczony dla nauczycieli (lek), którzy już brali udział na kursie wychowania fizycznego w Samborze, Rudniku lub gdzieindziej.
Sambor Rada Szkolna Powiatowa w Samborze. Stacja kolejowa w miescu. Internat i kuchnia przygotowane. Kąpiele rzeczne.	*Polonistyczny — A.* Wybrane zagadnienia z gramatyki języka polskiego. Literatura polska, w wieku XIX i XX. Omówienie najwybitniejszych utworów tego okresu. Lektura przygotowawcza. Klemensiewicz - Majewiczówna, Lehr-Spławiński. Gramatyka polska w szkole powszechnej Lwów 1929. Program języka polskiego w szkole powszechnej.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	K u r s U w a g i
S t a n i s ł a w ó w Internaty przygotowane. Miejsce należy zawczasu zamówić. W zgłoszeniu do Rady Szkolnej Powiatowej należy wymienić grupę wybraną.	*Polonistyczny — B. Grupa I.* Najwybitniejsi przedstawiciele polskiej literatury politycznej i filozofji narodowej. Znaczenie t. zw. części mowy i syntaktyczne użycie form gramatycznych. (Temantyka ogólna kategoryj gramatycznych wraz z metodyką ćwiczeń słowotwórczych i słownikowych w szkole powszechnej). Lektura przygotowawcza: S. Szober. Gramatyka języka polskiego, zeszyt drugi: nauka o znaczeniu i budowie wyrazów. Warszawa. Z. Klemensiewicz. Język polski cz. I. Znaczenie i życie wyrazów, Lwów.
S t a n i s ł a w ó w jak wyżej.	*Polonistyczny — B. Grupa II.* Powieść polska w wieku XIX i XX. Stylistyka polska wraz z metodyką ćwiczeń stylistycznych w szkole powszechnej. Lektura przygotowawcza: T. Czapczyński. Metodyka ćwiczeń stylistycznych. Lwów, 1929.
S t a n i s ł a w ó w jak wyżej.	*Polonistyczny — B. Grupa III.* Poezja polska w drugiej połowie XIX wieku i w wieku XX. Składnia zdania pojedynczego i złożonego wraz z metodyką jej nauczania w szkole powszechnej. Lektura przygotowawcza: S. Szober. Podręcznik do nauki języka polskiego w seminarjach nauczycielskich.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	Kurs Uwagi
	Pedagogiczny — D.
Turka nad Stryjem Rada Szkolna Powiatowa w Turce nad Stryjem. Internat przygotowany. Wycieczki w góry. Stacja kolejowa w miejscu.	Praktyczne zagadnienia organizacyjne i administracyjne z punktu widzenia potrzeb początkującego nauczyciela. Wieś jako osnowa pracy na stopniu elementarnym (w I. i II. oddziele). Lektura przygotowawcza: Jeleńska, Metodyka pierwszych lat nauczania. Hamaide, Metoda Docroly. Wetekamp W. Samodzielność i radość twórcza w nauce i wychowaniu.

8.

Egzamin praktyczny nauczycieli kontraktowych.

Okólnik Kur. O. S. Lw. z dnia 25 lutego 1931. Nr. I. 3841/31.

Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 21 stycznia 1931 r. Nr. II. 29878/30 wyjaśniło w pewnym konkretnym wypadku, że nauczyciel kontraktowy publicznej szkoły powszechnej może zdawać egzamin praktyczny, o ile odpowiada warunkom art. 8 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258).

W związku z powyższem normatywnem wyjaśnieniem Ministerstwa Kuratorjum poleca Panom Inspektorom szkolnym, aby nauczycieli kontraktowych wizytowali narówni z nauczycielami tymczasowymi, wpisywali oceny pracy do wykazu kwalifikacyjnego i w razie zdania przez nich egzaminu praktycznego, mianowali nauczycielami etatowymi tylko tych z pośród nich, którzy wykażą się zadowalającą oceną pracy, w rozumieniu art. 24 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 47 z r. 1928, poz. 462).

Wobec niniejszego zarządzenia wykazy kwalifikacyjne przewidziane w art. 18 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) należy założyć i prowadzić również dla nauczycieli kontraktowych publicznych szkół powszechnych.

Naczelnik Wydziału: (—) *K. Kwieciński.* wr.

9.

Wypracowania pisemne w szkołach powszechnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 27 sierpnia 1930 r. Nr. I. 30507/30 [1]*).*

Zmieniając swój okólnik z dnia 14 grudnia 1921 r. Nr. 8068/III (Dz. Urz. K. O. S. L. z 1922 r. str. 13) zarządza Kuratorjum w sprawie wypracowań pisemnych w szkołach powszechnych, co następuje:

Program języka polskiego rozróżnia dwa gatunki uczniowskich prac piśmiennych: 1) najróżnorodniejsze ćwiczenia językowe i 2) wypracowania klasowe.

Ćwiczenia pisemne językowe obowiązują w ddz. II. — VI. i są jednym ze środków uczenia języka oraz ortografji i kaligrafji. Mają one ćwiczyć w układaniu piśmiennem początkowo krótkich i prostych, następnie długich i złożonych zdań w zakresie poznanych w czasie lektury wyrazów, form i zwrotów językowych, mają łączyć te zdania w całości i formułować w poprawnej formie dokonane spostrzeżenia i sądy, a przytem uczyć pisać wyraźnie i kształtnie.

Z charakterystyki tych prac jako ćwiczeń wynika jasno, iż szkoła musi je stosować jak najczęściej i zawsze wówczas, gdy tok pracy tego wymaga.

Ilość takich ćwiczeń zgóry ani przewidzieć ani wyznaczać nie można.

Wskazówki, tyczące się poprawiania tych ćwiczeń, podaje program na stronie 37.

Zupełnie inaczej ma się rzecz z wypracowaniami klasowemi. Wprawdzie i one ćwiczą oraz uczą języka, atoli charakter pracy ucznia jest w wysokim stopniu samodzielny. Uczeń, rozwijając temat wypracowania, próbuje już w znacznie wyższym stopniu, aniżeli przy ćwiczeniach, sił własnych i ma możność wyjść poza krąg, w którym trzymał go dotychczas nauczyciel. Dla nauczyciela zaś są wypracowania klasowe sprawdzianem postępów w języku i kontrolą rozwoju umysłowego ucznia, nierzadko nawet drogą wiodącą do lepszego poznania ucznia. W niejednym wypadku może się stać wypracowanie klasowe wskaźnikiem dalszej pracy nauczyciela.

Nauczyciel winien jednak pamiętać, że wypracowania piśmienne wymagają takiego samego trudu jak każda inna lekcja szkolna, a więc muszą być odpowiednio przygotowane.

Ilość takich prób i doświadczeń musi naturalnie być ograniczona i stąd to program wyznacza dokładnie liczbę wypracowań klasowych dla każdego oddziału, w którym one obowiązują t. j. w oddziałach od IV do VII włącznie.

Zgodnie z powyższem rozróżnieniem musi uczeń posiadać zeszyt na ćwiczenia, obszerniejszy i mieć go zawsze w czasie nauki (w szkole i domu) pod ręką, wyjąwszy wypadki poprawiania ćwiczeń.

Inny znowu zeszyt musi posiadać uczeń na „wypracowania klasowe". Objętość tego drugiego zeszytu można w przybliżeniu oznaczyć zgóry na cały rok szkolny, zaś przechowywane mają być owe zeszyty — zebrane razem — w szkole.

---

[1]) Okólnik ten był rozesłany w swoim czasie w osobnych odbitkach, Obecnie ogłasza się go w Dz. Urz. O. S. Lw., ponieważ niektóre rady szkolne powiatowe zatraciły odbitki.

Pokutujące jeszcze w wielu szkołach określenie wypracowań klasowych jako „zadania okazowe" nie odpowiada celom pracy szkolnej i winno być raz na zawsze zarzucone. Nie „na pokaz" pracuje szkoła i nie dla kontroli. Odwiedzający zaś szkołę przedstawiciel władzy nadzorczej, zapoznając się ze wszystkiemi przejawami pracy szkolnej, przegląda równie dobrze zeszyty uczniowskie z ćwiczeniami jak również wypracowania klasowe, tylko że „ćwiczenia" znajdzie w klasie jedynie w czasie nauki szkolnej, zaś zeszyty z „wypracowaniami klasowemi" mają być i poza nauką dostępne do wglądu.

W celu umożliwienia organom nadzoru szkolnego zapoznania się zwłaszcza w pierwszych miesiącach roku szkolnego z pracą szkolną w ubiegłym roku, winny szkoły przechowywać zeszyty z ćwiczeniami i wypracowania klasowe z ostatniego roku szkolnego jeszcze przez cały następny rok szkolny.

Tematy do wypracowań klasowych winny być dobierane bardzo starannie i celowo. Program podaje w tym względzie dość szczegółowe wskazówki na str. 64 — 70 [1]).

Temat wypracowania proponuje nauczyciel języka, zatwierdza kierownik szkoły.

W nagłówku wypracowania winien uczeń podać datę pisania, liczbę porządkową oraz gatunek wypracowania (szkolne czy domowe).

Przeglądanie wypracowań, ich ocena i zwrot uczniom do wglądu oraz korekty, musi mieć miejsce w czasie możliwie najbliższym po napisaniu, gdyż w przeciwnym razie zatraca uczeń zainteresowanie, jakie okazuje zwykle w czasie opracowania tematu.

Ilość oraz gatunek prac piśmiennych z języka ruskiego jest taka sama jak w języku polskim, jedynie dobór tematów do wypracowań klasowych musi być odmienny i zależny od warunków miejscowych danej szkoły (znajomości języka wyniesionej z domu lub nie).

Z rachunków niema wypracowań klasowych i są tylko ćwiczenia.

W języku obcym możliwe są również tylko ćwiczenia. Program przewiduje atoli (str. 22) tutaj wyjątkowo jeszcze i ćwiczenia klasowe oraz określa ich ilość.

Kierownicy szkół są obowiązani do przeglądnięcia piśmiennych prac uczniowskich przynajmniej raz na półrocze i winni omówić je następnie szczegółowo na najbliższem posiedzeniu rady pedagogicznej.

Na programowe prowadzenie uczniowskich prac piśmiennych zechcą Panowie Inspektorowie zwrócić baczniejszą niż dotąd uwagę i uczynią je przedmiotem referatów i dyskusji na konferencjach rejonowych nauczycielskich.

Kurator Ok. Szkol. (—) *Ig. Pytlakowski.* wr.

---

[1]) Metodyce wypracowań piśmiennych w zakresie szkoły powszechnej poświęcił prof. Stanisław Szober osobny rozdział (III, str. 71 — 155) w swych „Zasadach nauczania języka polskiego". (Książnica Atlas 1930).

10.

Egzamin eksternów na W. K. N.

Interpretacja statutu i regulaminu W. K. N. [1]).

L. I. K. N. 668/31. Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 3-go lutego 1931 r. Nr. II. 27303/30 wyjaśniło, iż przy egzaminie eksternów, dzielonym na części, niedostateczny wynik jednego stadjum egzaminu — więc i lekcji próbnej — jest równoznaczny z niezdaniem całego egzaminu częściowego. Niedostateczny stopień z jednego wypracowania piśmiennego (pracy praktycznej) także rozstrzyga o niedostatecznym wyniku części egzaminu, podczas gdy przy egzaminie dla eksternów, składanym odrazu ze wszystkich przedmiotów obranej grupy, dopiero niedostateczny stopień z dwóch prac piśmiennych (praktycznych) przesądza w myśl postanowień § 20 i 34 regulaminu o niedostatecznym wyniku egzaminu piśmiennego (praktycznego).

Ekstern, zdający w jednym terminie razem dwie części (dwa przedmioty działu B), odbywa w każdej z dwóch części lekcję próbną.

Eksterna, który się zgłosił do egzaminu częściowego z dwu części i jedną z nich zdał z wynikiem niepomyślnym, należy uważać za reprobowanego z jednej części egzaminu. Do egzaminu powtórnego może się zgłosić dopiero po upływie roku.

Decyzję w wypadkach niezgodnych z niniejszem zarządzeniem a zasługujących na wyjątkowe uwzględnienie zastrzega sobie Ministerstwo. Do ewentualnych wniosków należy dołączyć akta sprawy wraz ze szczegółowym protokółem egzaminu.

Postanowienia § 15 Statutu Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich odnoszą się jedynie do określenia czasu, w którym w razie niepomyślnego wyniku egzamin może być powtórzony. Wobec tego ekstern, który złożył egzamin z jednej części z wynikiem niedostatecznym, może być w terminie najbliższym dopuszczony do egzaminu z innej części obranej grupy.

Okr. Wizytator Szkół: (—) *St. Dańcewicz.* wr.

11.

Taksy administracyjne szkół zawodowych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 9 marca 1931 r. Nr. III. 1202/31. do dyrekcyj szkół zawodowych.

Pismem z 21 lutego 1931 r. 2327/31 zawiadomiło Ministerstwo W. R. i O. P. Kuratorjum, że dyrekcje państwowych szkół zawodowych przy wpłacaniu kwot na fundusz specjalny „Taksa administracyjna szkół zawodowych" nie podają szczegółów wpłaty.

Wobec powyższego Kuratorjum poleca Dyrekcjom powyższych szkół, by na dokumentach wpłat jak najdokładniej zaznaczały tytuł należności n. p. kwota zł. . . . . za taksy wstępne, za taksy egzaminacyjne, za duplikaty świadectw, za zwrot kosztów za materjały i narzędzia.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 542.

12.

Dni świąteczne młodzieży wyznania mojżeszowego.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 5 marca 1931 r. Nr. III. 1232/31 do dyrekcyj państwowych szkół zawodowych.

Na podstawie wyjaśnienia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 25-go lutego 1931 r. Nr. III. A. 895/31 oznajmiam, że młodzieży wyznania mojżeszowego, uczęszczającej do państwowych szkół zawodowych, na żądanie rodziców lub prawnie ustanowionych opiekunów, nie należy zmuszać do pisania, rysowania i wykonywania prac warsztatowych w soboty i święta wymienionego wyznania [1]).

Na indywidualne żądania rodziców lub prawnie ustanowionych opiekunów dyrektor szkoły winien zwalniać indywidualnie młodzież wyznania mojżeszowego od nauki szkolnej w soboty i święta wyznania mojżeszowego.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.*

Organizacja szkół.

Kuratorjum O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 21 lutego 1931 r. L. III. 827/31 udzieliło panu Józefowi Skrętowiczowi we Lwowie, ul. św. Teresy 2 a. zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Stanisławowie, przy ul. 3-go Maja Nr. domu 18, prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Handlowy Józefa Skrętowicza w Stanisławowie.

Ruch służbowy.

Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1931 r. Nr. I. Prez. 1300/31 przeniósł Pana Stefana Świderskiego, naczelnika wydziału w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego w Toruniu, na równorzędne stanowisko do Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1931 r. L. I. Prez. 1300/31 powierzył p. Stefanowi Świderskiemu, naczelnikowi wydziału w Kuratorjum O. S. Lw., pełnienie obowiązków Kuratora okręgu szkolnego lwowskiego.

P. Minister W .R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1931 r. Nr. I. Prez. 1588/31 przeniósł p. dr. Michała Mendysa, naczelnika wydziału Kuratorjum O. S. Lw., na równorzędne stanowisko do Ministerstwa W. R. i OP.

---

[1]) Porównaj okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 26 listopada 1925 roku L. II. 14286/25, Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 27.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 17 lutego 1931 r. Nr. I. Prez. 1256/31 przeniosło p. Zofję La Roppe, radcę w Kuratorjum Okręgu Lwowskiego we Lwowie, na równorzędne stanowisko do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Drzewicki Karol, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Giedlarowej (Łańcut).

Jakubowska Anna, kierowniczką 4-klasowej szkoły w Kozłowie (Kamionka Strum.).

Kłusik Michał, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Korszowie (Kołomyja). Krotkiewska Irena, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Palikrowach (Brody).

Łotocki Emiljan, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Rzepniowie (Kamionka Strum).

Niewolański Ferdynand, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Uściu (Żydaczów); Nowak Augustyn, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Pawłosiowie (Jarosław).

Schmidt Stefan, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Ostrowie (Jarosław); Sławińska Marja, kierowniczką 7-klasowej szkoły żeńskiej w Przeworsku; Stec Adam, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Suchowoli (Brody); Stopa Bolesław, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Nowosielcach (Przeworsk).

Turka Adolf, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Lublińcu Nowym (Lubaczów).

Wajda Teodor, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Mikołajowie n/D. (Żydaczów); Wisłocka Ewa, kierowniczką 7-klasowej szkoły żeńskiej w Chyrowie (Stary Sambor).

Przeniesieni: Bednarska Emilja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Łanczynie (Nadwórna), do 3-klasowej szkoły w Dorze (Nadwórna); Buńkowska Kazimiera, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Maćkówce (Przeworsk) do 4-klasowej szkoły w Gorliczynie (Przeworsk).

Czeplińska Władysława, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Bucowie (Przemyśl), do 4-klasowej szkoły w Wyszatycach (Przemyśl); Czyżewski Juljan, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Jaremczu(Nadwórna), do 7-klasowej szkoły męskiej w Żółkwi.

Dengler Edward, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Słonnem (Przemyśl), do 1-klasowej szkoły w Hureczku (Przemyśl); Dublowa Aniela, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Tuligłowach (Rudki), do 6-klasowej szkoły w Rodatyczach (Gródek Jagiell).

Garbacka Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły męskiej w Brzuchowicach (Lwów), do 7-klas. szkoły im. św. Kingi w Stryju; Goniczewski Stanisław, kierownik 2-klasowej szkoły w Hucie Połonieckiej (Kamionka Strum.), do 2-klasowej szkoły w Nieznanowie (Kamionka Strum.); Górski Bronisław, kierownik 2-klasowej szkoły w Wydrzu (Łańcut) do 2-klasowej szkoły w Białobrzegach (Łańcut).

Hasztówna Marja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Brzozie Królewskiej (Łańcut), do 2-klasowej szkoły w Przychojcu (Łańcut); Hawry-

luk Dymitr, kierownik szkoły w Zwiniaczu (Czortków), do 3-klasowej szkoły w Zabłotówce Czortków); Hollendrówna Kazimiera, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Tyśmienicy (Tłumacz), do 7-klasowej szkoły im. św. Stanisława w Stanisławowie; Hubicka Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Jezupolu (Stanisławów), do 7-klasowej szkoły im. Kazimierza Wielkiego w Stanisławowie.

Iwanoczko Aleksander, nauczyciel szkoły w Potoczyskach (Horodenka) do 2-klasowej szkoły w Wadowicach Dolnych (Mielec). Iwanoczkowa Antonina, nauczycielka szkoły w Potoczyskach (Horodenka) do 2-klasowej szkoły w Wadowicach Dolnych (Mielec).

Jenkała Józef, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Wróbliku Szlacheckim (Sanok), do 4-klasowej szkoły w Wróbliku Królewskim (Krosno); Jenkałowa Włodzimiera, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Wróbliku Szlacheckim (Sanok), do 4-klasowej szkoły w Wróbliku Królewskim (Krosno); Jóżków Józef, kierownik 4-klasowej szkoły w Szczurowicach (Radziechów), do 7-klasowej szkoły męskiej w Radziechowie.

Kabarowska Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Czyszkach (Mościska), do 3-klasowej szkoły w Czechach (Brody); Klimowiczówna Zofja, Nauczycielka 4-klasowej szkoły w Żurawiczkach (Przeworsk), do 3-klasowej szkoły w Maćkówce (Przeworsk); Kobylańska Cecylja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Przychojcu (Łańcut), do 2-klasowej szkoły w Ożannie (Łańcut); Kolarzowa Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Popielach (Drohobycz), do 7-klasowej szkoły w Borysławiu — kolonja robotnicza w Ratoczynie (Drohobycz); Körber Tadeusz, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Mieczysławówce, powiatu dubieńskiego, do 3-klasowej szkoły w Ostrowie (Bóbrka); Kościowowa Wanda, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Warszawie ad Klekotów (Brody), do 7-klasowej szkoły męskiej w Brodach; Kumik Andrzej, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Gliniańce (Nisko), do 7-klasowej szkoły w Nisku.

Łabaziewiczówna Marja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Trzeszczanach (Hrubieszów), do 1-klasowej szkoły w Hołowicach (Sokal).

Marynowicz Jan, kierownik 2-klasowej szkoły w Poczapach (Złoczów), do 2-klasowej szkoły w Stróży, gm. Brójce (Łódź).

Nowakowa Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły Nr. 9 w Włodzimierzu (Wołyń), do 5-klasowej szkoły w Pawłosiowie (Jarosław); Nowakowska Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Steniatynie (Sokal), do 1-klasowej szkoły w Przemysłowie (Sokal).

Ohanowiczówna Helena, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Sobowie (Tarnobrzeg), do 5-klasowej szkoły w Mokrzyszowie (Tarnobrzeg); Osiniakówna Marja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Budach Łańcuckich (Łańcut), do 5-klasowej szkoły w Grodzisku Górnem (Łańcut).

Płauszewska Stefanja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Żydaczowie, do 7-klasowej szkoły męskiej w Starym Samborze.

Rizun Piotr, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Załuczu Dolnem (Śniatyn), do 2-klasowej szkoły w Bełełuji.

Sawicka Matylda, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Kamieniu (Nisko), do 3-klasowej szkoły w Przyszowie (Nisko); Schüsslowa Felicja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Jezupolu (Stanisławów), do 7-klasowej szkoły

im. św. Józefa w Stanisławowie; Smalcówna Jadwiga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Baliczach Zarzecznych (Żydaczów), do 1-klasowej szkoły w Brzezinie (Żydaczów); Staszkiewiczowa Józefa, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Dobromilu, do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Dobromilu; Stączkówna Kazimiera, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Posadzie Jaśliskiej (Sanok), do 4-klasowej szkoły w Jaśliskach (Sanok); Strokonówna Sydonja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Chlebowicach Miasteczku (Przemyślany), do 7-klasowej szkoły w Glinianach (Przemyślany); Szczygłówna Wiktorja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Kaczanówce (Skałat), do 4-klasowej szkoły w Oknie (Skałat).

Tycholisowa Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Jurkowie (Limanowa), do 3-klasowej szkoły w Zawadowie (Jaworów).

Warzenicowa Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Siechowie (Stryj), do 4-klasowej szkoły w Żulinie (Stryj); Wieliczkowa Antonina, nauczycielka szkoły w Sielcu, przydzielona do szkoły w Wołczyńcu (Stanisławów), do 7-klasowej szkoły im. św. Alojzego w Stanisławowie; Wojnarowska Ludmiła, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Wyszatycach (Przemyśl), do 7-klasowej szkoły w Żurawicy (Przemyśl); Wojtowicz Józef, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Pawłosiowie (Jarosław), do 7-klasowej szkoły im. Konarskiego w Jarosławiu; Wyszatycka Helena, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Humniskach (Brzozów), do 7-klasowej szkoły im. Ostrogskiej w Jarosławiu.

Zarychta Paweł, kierownik 3-klasowej szkoły w Zawidowicach (Gródek), do 1-klasowej szkoły w Zatoce (Gródek).

Żelazkówna Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Bratkowcach (Rzeszów), do 1-klasowej szkoły w Miłocinie (Rzeszów).

Spensjonowani: Berwidowa Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Kamionce Strumiłowej; Błażowska Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Słobodzie Rungurskiej (Kołomyja); Borduiakowa Olga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Grabowcu (Tarnopol).

Emler Francieszek, kierownik 4-klasowej szkoły w Dawidowie (Lwów).

Dziubaniuk Kazimiera, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Jachowicza w Kołomyi.

Gaudunyk Aleksy, kierownik 7-klasowej szkoły w Wołczkowcach (Śniatyn); Góralowa Eleonora, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Borownicy (Dobromil); Górska Sabina nauczycielka szkoły w Skwarzawie (Złoczów).

Horalewiczowa Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Radomyślu (Tarnobrzeg); Hornówna Rachela, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Jezupolu (Stanisławów).

Jaroniowa Cecylja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Ostrogskiej w Jarosławiu.

Kizimowa Helena, kierowniczka 3-klasowej szkoły w Łużku Górnym (Stary Sambor); Kostecka Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. św. Kingi w Stryju; Krókowska Józefa, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. M. Magdaleny we Lwowie; Kuzdrowski Józef, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Tłustem (Zaleszczyki).

Latkiewiczowa Kazimiera, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Trembowli; Lewicki Mikołaj, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Ilniku (Turka); Lewicki Sozont, kierownik 2-klasowej szkoły w Metuniowie (Zborów); Lipczyńska Sabina, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Gródku Jag.; Litwinówna Marja, kierowniczka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Hofmanowej w Tarnopolu.

Łobosowa Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Dobromilu; Łotocki Grzegorz, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Dołżce (Kałusz).

Makohonowa Olga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Młynach (Jaworów); Malinówna Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Zamarstynowie (Lwów); Mendefik Tomasz, kierownik 2-klasowej szkoły w Kotówce (Kopyczyńce); Michalewska Józefa, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Ustjanowej (Lisko).

Ołeksynówna Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Horodence na Kotykówce.

Piała Włodzimierz, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Horodnicy (Kopyczyńce); Platzkerowa Gizela, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Pasiecznej (Stanisławów); Przygodzka Marja, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Berezowie Średnim (Kołomyja).

Runge Stefanja, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Kidałowicach (Jarosław).

Sawicka Anna, nauczycielka 7-kl. szkoły w Kosowie; Seinfeld Salomea, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Bukowsku (Sanok); Stankiewicz Stanisław, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Jaćmierzu (Sanok); Szklarczyk Bronisław, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. H. Sienkiewicza we Lwowie.

Turzańska Wiktorja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Porudnie (Jaworów).

Weissowa Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Krośnie; Woźniakowska Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Zarszynie (Sanok).

Zrezygnowali: Ks. Albert Mróz, nauczyciel rel. rzym.-kat. w szkołach powszechnych w Krystynopolu.

Wydaleni: Stanisław Górecki, kierownik 4-klasowej szkoły w Nowosielcach (Sanok).

Zmarli: Andrzej Pokój, kierownik 3-klasowej szkoły w Kłyżowie, pow. Nisko, zmarł dnia 23 lutego 1931 r., w 53 roku życia, a w 33 roku służby.

Topolnicka Stefanja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Korostowie (Skole), zmarła dnia 31 stycznia 1931 r., przeżywszy lat 35, po 12 latach służby nauczycielskiej.

Wójcicka Zofja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Mszanie, powiatu gródeckiego, zmarła dnia 24 stycznia 1931 r., w 29 roku życia, a w 7-ym roku służby.

Zuzak Franciszek, kierownik 7-klasowej szkoły w Zarszynie (Sanok), zmarł dnia 14 grudnia 1930 r., w 60 roku życia, a w 37 roku służby.

Seminarja nauczycielskie:

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 28 stycznia 1931 r. Nr. II. 1918/31 przeniósł p. Antoniego Orłowskiego, dyrektora Państw. Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Krośnie, w stan nieczynny.

Spensjonowani: Ks. Józef Domański, nauczyciel rel. rzym.-kat. seminarjum nauczycielskiego męskiego w Zaleszczykach.

Marja Ostrowska, nauczycielka seminarjum nauczycielskiego żeńskiego w Kołomyi.

Kazimierz Szydłowski, nauczyciel szkoły ćwiczeń Państw. Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego we Lwowie.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Mianowani: Ks. Adam Gyurgovich, nauczycielem gimnazjum IV im. Jana Długosza we Lwowie.

Hoblerówna Marja Janina, nauczycielką gimnazjum im. Kr. Władysława Jagiełły w Gródku Jagiellońskim.

Inż. Jakubowski Alfred Henryk, nauczycielem gimnazjum II im. Augusta Witkowskiego w Jarosławiu.

Kosińska Izabella, nauczycielką gimnazjum w Jaworowie.

Piątkowski Józef Stanisław, nauczycielem gimnazjum IX im. Jana Kochanowskiego we Lwowie.

Spensjonowani: Lewicki Jarosław ks. dr., profesor filji gimnazjum z r. j. n. we Lwowie.

Ogniewski Antoni, profesor gimnazjum im. kr. Władysława Jagiełły w Drohobyczu.

Szajna Marjan, nauczyciel gimnazjum w Sanoku.

Walków Onufry, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel gimnazjum w Zbarażu.

Wiakowski Adam Kazimierz, profesor gimnazjum I im. Wincentego Pola w Tarnopolu.

Zwolnieni: Kijko Stefan, nauczyciel gimnazjum II w Stryju.

Szkolnictwo zawodowe.

Mianowani: Ledochowska Janina, nauczycielką Państw. Szkoły Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie.

Konkursy.

Konkursy na posady kierowników publicznych szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Borszczów	Iwanie Puste	2 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	57·5 a	Konk. 2-gi
2	„	Jezierzany	7 „	„	—	polski	—	2 mg	Konk. 3-ci
3	„	Jurjampol	2 „	„	—	„	3 „	2 „	
1	Brody	Gaje Starobrodz.	2 „	„	—	ruski	4 „	2500 m² ogrod 7190 m² pola	
1	Buczacz	Barycz	7 „	„	—	polski	4 „	4 mg	Pierwszeństwo będą mieli kand. z w. k. n.
1	Drohobycz	Horucko	4 „	„	—	ruski	3 „	2 „	Konk. 3-ci
2	„	Delawa	2 „	„	—	pol.-r.	—	—	Konk. 2-gi
3	„	Dobrohostów	5 „	„	—	„	3 „	—	Konk. 4-y
4	„	Łastówki	3 „	„	—	ruski	4 „	—	„ 4-y
5	„	Stanyla	2 „	„	—	pol.-r.	—	—	„ 2-gi
6	„	Stebnik	5 „	„	—	ruski	4 „	2 mg	Konk. 3-ci
7	„	Ułyczno	5 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 „	Konk. 3-ci
8	„	Popiele	5 „	„	—	„	3 „	—	Konk. 2-gi
1	Gródek Jagiell.	Lubień Wielki	7 „	„	—	„	3 „	—	Pierwszeństwo mają z w. k. n.
2	„	Malczyce	3 „	„	—	„	3 „	—	
3	„	Zawidowice	3 „	„	—	„	3 „	—	
1	Jarosław	Kidałowice	2 „	„	—	polski	3 „	320 m²	
2	„	Jarosław	5 „	„	im. Staszica	„	4 „	1½ mg	
1	Kamionka Strumił.	Dolina ad Dobrotwór	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	Konk. 3-ci
2	„	Dziedziłów	4 „	„	—	„	—	2 mg	Konk. 3-ci
3	„	Huta Połoniecka	2 „	„	—	polski	—	—	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im	Język wykładowy	Do użytku kierownika		Uwaga
			szkoły				mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	grunt o obszarze	
4	**Kamionka Strumił.**	Kamionka Strumił.	7 kl.	męskie	—	polski	—	—	Konk. 2-gi Pierwszeństwo z egzam. wydz. lub w. k. n. z gr. human. lub geog. przyr.
5	„	Milatyn St.	2 „	koed.	—	pol.-r.	3 ubik.	½ mg	Konk. 3-ci
6	„	Sielec Bieńk	3 „	„	—	„	—	1 mg	Konk. 4-y
1	**Kołomyja**	Berezów Śr.	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	
1	**Kopyczyńce**	Probużna	7 „	„	—	„	—	1200 sążni	Pierwszeństwo dla kand. z w k. n.
2	„	Liczkowce	5 „	„	—	polski	3 „	0·59 ha	
3	„	Oryszkowce	5 „	„	—	pol.-r.	3 „	4 mg	
4	„	Krzyweńkie	4 „	„	—	„	4 „	1·150 ha	
5	„	Howiłów Wielki	3 „	„	—	„	—	2 mg 24 a	
6	„	Kociubińczyki	3 „	„	—	„	3 „	101 a	
7	„	Myszkowce	2 „	„	—	„	—	—	
8	„	Szydłowce	2 „	„	—	„	—	345 m²	
9	„	Trybuchowce	2 „	„	—	„	—	57 a	
10	„	Kotówka	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	1397 m²	
1	**Nisko**	Kłyżów	3 „	„	—	polski	3 „	1½ mg	
1	**Śniatyn**	Borszczów	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	
1	**Sokal**	Komarów	2 „	„	—	„	4 „	1·2½ a	Konk. 2-gi
1	**Złoczów**	Kołtów	3 „	„	—	polski	—	¾ mg	
2	„	Rozważ	2 „	„	—	„	3 „	376 sążni	
3	„	Poczapy	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	1 mg	
4	„	Żulice	3 „	„	—	polski	3 „	1 mg	
5	„	Podhorce »dół«	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im	Język wykładowy	Do użytku kierownika		Uwaga
			szkoły				mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	grunt o obszarze	
1	Żółkiew	Butyny	4 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	1 1/2 mg	
2	„	Dalnicz	2 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
3	„	Dworce	5 „	„	—	pol.-r.	3 „	1 mg 1800 m²	Pierwszeństwo mają kandyd. z w. k. n. lub egz. wydz.
4	„	Turynka	5 „	„	—	„	4 „	2 mg	„ „
5	„	Zameczek	2 „	„	—	ruski	3 „	1 1/2 mg	

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 15 maja 1931 r.

Wolne stanowiska nauczycieli podwładnych publicz. szkół powszechnych.

W powiecie kamioneckim:

Rada Szkolna Powiatowa w Kamionce Strumiłowej zawiadamia, że w obu 7-kl. szkołach powszechnych w Kamionce Strumiłowej znajdą się miejsca wolne dla nauczycieli względnie nauczycielek z egzaminem W. K. N. z różnych przedmiotów, a przedewszystkiem z przedmiotów grupy humanistycznej i geograficzno-przyrodniczej.

Nadmienia się zarazem, że Kamionka Strumiłowa leży obok Lwowa, oraz że w miejscu jest państwowe gimnazjum koedukacyjne i są dogodne warunki mieszkaniowe.

W powiecie niżańskim:

W 7-klasowej szkole powszech. koed. w Jeżowem jest wolna posada: 1) nauczyciela j. polskiego i historji, 2) matematyki i fizyki, 3) geografji i przyrody, 4) rysunków i robót ręcznych, 5) j. niemieckiego.

W 6-klasowej szkole powszechnej koed. w Kamieniu jest wolna posada: 1) nauczyciela matematyki i fizyki, 2) geografji i przyr., 3) rysunków i robót, 4) j. polskiego i niemieckiego.

W 7-klasowej szkole powszechnej koed. w Nisku jest wolna posada: 1) nauczyciela geografji i przyrody, 2) rysunków i robót, 3) matematyki i fizyki.

W 6-klasowej szkole powszechnej w Pysznicy jest wolna posada: 1) nauczyciela matematyki i fizyki, 2) geografji i przyrody), 3) rysunków i robót.

W 7-klasowej szkole powszechnej koed. w Rudniku n/S. jest wolna posada: 1) nauczyciela geografji i przyrody, 2) j. polskiego i niemieckiego.
W 7-klasowej szkole powszechnej koed. w Ulanowie jest wolna posada: 1) nauczyciela geografji i przyrody, 2) rysunków i robót, 3) j. polskiego i niemieckiego.

Pierwszeństwo mają kandydaci, mający wyższy kurs nauczycielski lub egzamin wydziałowy.
Przy szkole w Nisku i Rudniku istnieją męskie szkoły zawodowo-dokształcające. Nisko posiada państwowe gimnazjum koedukacyjne, Rudnik państwowe seminarjum nauczycielskie męskie. Między Niskiem a Rudnikiem dogodna codzienna komunikacja dla uczniów.

Wolna posada naucz. języka polskiego w Państw. Szkole Bud. w Jarosławiu.

Nr. III. 6269/30. Kuratorjum Okręgu Szk. Lwowskiego podaje do wiadomości, iż w Państwowej Szkole Budownictwa w Jarosławiu jest wolna posada nauczyciela języka polskiego.
O stanowisko to mogą ubiegać się kandydaci, posiadający kwalifikacje określone postanowieniami rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 7 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29 ex 1928, poz. 271) o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych i rozporządzenia wykonawczego Ministerstwa W. R. i O. P. z 28 listopada 1930, Nr. III. T. 9696/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 ex 1930, poz. 188).
Do posady tej przywiązane jest uposażenie unormowane ustawą z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U, R. P. Nr. 116, poz. 924, z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych ustawą z dnia 22 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 918), oraz ustawą z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207).
Podania należycie udokumentowane należy wnosić do Kuratorjum O. S. L. za pośrednictwem Państwowej Szkoły Budownictwa w Jarosławiu w terminie sześciotygodniowym od daty wyjścia niniejszego numeru Dziennika.

P. o. Naczelnika Wydziału *Dr. K. Zagajewski.*

Wolne posady w szkołach prywatnych.

Inspekcja izraelickiej szkoły powszechnej dla chłopców i dziewcząt w Brodach przyjmie natychmiast ukwalifikowanego nauczyciela młodego.

Ogłoszenia.

Kurs przygotowania nauczycieli do pracy w szkołach specjalnych.

(Konkurs w sprawie przyjęcia do Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej).

Okólnik Kuratorjum O. Sz. Lw. z dnia 14 lutego 1931 r. Nr. I. K. N. 692/31.

Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 3 lutego 1931 roku Nr. II. 1/31 zawiadomiło Kuratorjum, iż dnia 10 września 1931 roku rozpoczyna się w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie roczny kurs przygotowania nauczycieli do pracy w szkołach spe-

cjalnych dla dzieci anormalnych (głuchoniemych, niewidomych, umysłowo upośledzonych i moralnie zaniedbanych).

O przyjęcie na kurs ten mogą się ubiegać ustaleni nauczyciele publicznych szkół powszechnych, posiadający: 1) pełne kwalifikacje nauczycielskie, 2) najwyżej 35 lat życia, 3) odpowiednie zdrowie, 4) znajomość przynajmniej jednego z języków obcych: angielskiego, francuskiego lub niemieckiego.

Słuchacze będą obowiązani, poza studjami w Instytucie, do pracy pomocniczej w odpowiednich szkołach specjalnych w Warszawie, a po ukończeniu kursu do pracy nauczycielskiej w szkołach specjalnych, wskazanych przez Ministerstwo W. R. i O. P. przynajmniej w ciągu 3 lat.

Nauczyciele, korzystający z płatnego urlopu dla studjów, którzy po ukończeniu studjów nie wywiążą się z własnej winy z przyjętego obowiązku 3 letniej pracy w szkołach specjalnych, będą obowiązani do zwrotu rocznego uposażenia.

Pierwszeństwo w przyjęciu na studja w Instytucie mają nauczyciele, którzy odbyli praktykę nauczycielską w szkołach specjalnych.

Podania do Ministerstwa W. R. i O. P .o przyjęcie do Instytutu należy wnosić w drodze służbowej najpóźniej do dnia 1 kwietnia 1931 roku dołączając do nich: 1) własnoręczny opis życia i pracy dotychczasowej, 2) metrykę urodzenia, 3) świadectwo lekarza urzędowego o stanie zdrowia, 4) świadectwa z odbytych studjów w oryginałach, 5) dokumenty stwierdzające czas i rodzaj pracy, oraz opinję o pracy.

O ostatecznym przyjęciu do Instytutu decydować będzie egzamin, który odbędzie się dnia 27 czerwca 1931 r. (o godzinie 8 rano) w Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, a polegający na pracy piśmiennej i zreferowaniu przez kandydata jednej ze wskazanych poniżej książek (stosownie do wyboru przez kandydata): 1) Binet A.: Pojęcia nowoczesne o dzieciach. Przekład M. Szymanowskiej, Warszawa, Nasza Księgarnia, 1928. 2) Rowid: Szkoła twórcza, Gebethner i Wolff, 1926. 3) Devey J.: Szkoła a dziecko. Księgarnia Atlas, Warszawa (bez daty). 4) Karpowicz: Wybór pism. Nasza Księgarnia, Warszawa, 1929.

Kandydaci, których egzamin wypadnie pomyślnie, będą przyjęci do Instytutu o czem nastąpi osobne zawiadomienie w ciągu lipca.

Wobec ograniczenia liczby urlopów płatnych na studja, kandydaci zechcą zaznaczyć w podaniach, czy nie reflektują na otrzymanie na studja urlopu za zwrotem kosztów zastępstwa względnie bezpłatnego.

Podania kandydatów Inspektoraty Szkolne (Rady Szkolne Powiatowe) prześlą do Kuratorjum do dnia 5 kwietnia 1931 r.

Treść niniejszego okólnika należy bezzwłocznie podać do wiadomości zainteresowanego nauczycielstwa.

Za Kuratora Okr. Szkol. *Dr. M. Mendys*, wr. Naczelnik Wydziału.

Kurs dokształcający dla lekarzy.

Wydział wychowania fizycznego i higjeny szkolnej Ministerstwa W. R. i O. P. w porozumieniu z Kierownikiem Poradni wychowania fizycznego przy II klin. chor. wewn. Uniwersytetu Warszawskiego urządza w czasie od 13 kwietnia do 24 maja b. r. kurs dokształcający dla lekarzy szkolnych czynnych, oraz dla kandydatów na lekarzy szkolnych na temat: Fizjologja i patologja wieku młodzieńczego.

Program:

	Godzin
I. Zagajenie kursu.	
II. Zagadnienia z dziedziny medycyny wewnętrznej.	
a) Zasadnicze pojęcie o konstytucji. Doc. Dr. Włodzimierz Filiński	2
b) O wydzielaniu wewnętrznem i jego znaczeniu szczególnie w okresie dojrzewania. Dr. Zdzisław Gorecki . .	2
c) Zarys czyności układu wegetatywnego wraz z próbami badania tego układu. Dr. Eleonora Reicher . .	3
d) O przemianie materji przy pracy z uwzględnieniem gimnastyki i sportu. Dr. Eleonora Reicher	3
e) O budowie i wskaźnikach budowy. Dr. Mieczysław Urlik .	2
f) O oddychaniu. Dr. Zdzisław Gorecki	2
g) O znaczeniu sposobu oddychania dla wyczynu sportowego. Dr. Zbigniew St. Lewicki	1
h) Narząd krążenia a praca fizyczna (z ćwiczeniami). Dr. Eleonora Reicher	7
i) O wczesnem rozpoznawaniu gruźlicy. Dr. Janina Misiewicz	2
j) Zasady gimnastyki leczniczej. Dr. Jadwiga Titz . .	3
k) Wskazania i przeciwwskazania do ćwiczeń cielesnych z punktu widzenia medycyny wewnętrznej. Dr. Eleonora Reicher	2
III. Zagadnienia z dziedziny chirurgji. Doc. Dr. Adolf Wojciechowski:	
a) Błędy postawy budowy, wady rozwojowe i inne . .	3
b) Schorzenia chirurgiczne, ważne dla lekarza ze stanowiska wychowania fizycznego	6
c) Wskazania i zakres stosowania gimnastyki leczniczej .	5
d) Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach chirurgicznych .	2
e) Kiedy dziecko powinno być zwolnione z ćwiczeń cielesnych w związku z cierpieniem chirurgicznem i na jak długo	2
IV. Seminarjum dyskusyjne i zamknięcie kursu . .	3
Razem	50

UWAGI: Wykłady odbywać się będą w II klin. chor. wewn. Un. Warsz. Szpital Dzieciątka Jezus, ul. Nowogrodzka 59.

Wykład Doc. Wojciechowskiego, III-e (w dniu 21 maja w czwartek), odbędzie się w sali konferencyjnej Ministerstwa W. R. i O. P., Aleja Szucha 23.

Zapisy przyjmuje Wydział Wychowania Fizycznego i Higjeny Szkolnej Ministerstwa W. R. i O. P. Aleja Szucha 23, w godzinach biurowych. Wpisowe wynosi 10 zł. Poza tem kurs bezpłatny.

Zarządzenie Kuratorjum O .S. Lw. z dnia 12 marca 1931 r. Nr. O. 335/31.

Podając powyższe do wiadomości, Kuratorjum zawiadamia, że o ile lekarz szkolny ma zamiar brać udział w kursie dokształcającym dla lekarzy szkolnych w Warszawie winien wnieść prośbę drogą urzędową do Kuratorjum o urlop na czas trwania kursu.

Okręgowy Wizytator Szkół: *Dr. J. Pisch*, wr.

Komisja egzaminacyjna dla nauczycieli szkół powszechnych.

Kuratorjum O. S. Lw. zamianowało na resztę okresu 1929/31 członkami Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla Nauczycieli Publicznych Szkół Powszechnych:

1) rozporządzeniem z dnia 5 lutego 1931 r. Nr. I. K. N. 479/31 p. Grzegorza Kusiaka, kierownika szkoły powszechnej w Birczy, dla rejonu VI. w Przemyślu (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 418 i z 1930 r., str. 589);

2) rozporządzeniem z dnia 24 lutego 1931 r. L. I. K. N. 680/31 p. Piotra Borkowskiego, kierownika 7-kl. szkoły w Łanczynie, dla rejonu XI. w Stanisławowie (Dz. Urz. O. S. Lw. z 1929 r., str. 421), p. Franciszkę Raynochową, kierowniczkę szkoły w Horodence i p. Stanisława Garlickiego, inspektora szkolneki w Horodence, dla rejonu III. w Kołomyi (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 415).

3) rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1931 r. L. I. K. N. 805/31 p. Jana Lenarta, nauczyciela szkoły ćwiczeń Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Krośnie, dla rejonu IV. w Krośnie (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 416 i z 1931 r., str. 26);

4) rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1931 r. L. I. K. N. 745/31 p. Dionizego Leya, nauczyciela Państw. Seminarjum Nauczycielskiego w Rudniku n/S., dla rejonu VII. w Rudniku n/S. (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 419 i z 1930 r., str. 589).

Przyjmowanie dzieci do Zakładu Ciemnych we Lwowie.

Na prośbę Dyrekcji Zakładu Ciemnych we Lwowie Kuratorjum podaje do wiadomości, że w Zakładzie Ciemnych we Lwowie będzie w roku szkolnym 1931/32 kilka miejsc wolnych. Zakład przyjmuje dzieci zupełnie niewidome, z resztkami wzroku lub z zanikającemi nerwami wzrokowemi, poza tem fizycznie i umysłowo zupełnie zdrowe, w wieku 7—14 lat, młodzież biedną bezpłatnie. Skutkiem obojętności lub nieuświadomienia rodziców wielka ilość młodzieży ociemniałej marnuje się, oddając się nierzadko żebractwu.

Interesowanych należy kierować do Dyrekcji Zakładu Ciemnych we Lwowie, ul. św. Zofji 31.

Gminy.

Rada gminy miasta Skolego, na posiedzeniu odbytem dnia 22-go stycznia 1929 r. uchwaliła zmianę nazwy dawnego obszaru dworskiego — obecnie dzielnicy miasta „Demnia Wyżna“ (Skole — Demnia Wyżna) na „Groedlów“ (Skole — Groedlów).

Falsyfikat banknotu 100 zł.

Zawiadomienie Banku Polskiego z dnia 26 stycznia 1931 r. (Min. W. R. i O. P. z dnia 3 lutego 1931 r. Nr. I. R. 1299/31.

L. O. 234/31. W ostatnich dniach zatrzymano falsyfikat biletu bankowego 100-złotowego, którego wszystkie trzy zatrzymane sztuki są oznaczone tym samym numerem: S. A. 7934516.

(Typ IV). Obraz falsyfikatu jest o 1,5 mm. krótszy i o 0,5 mm. węższy od obrazu biletu autentycznego.

Rysunki falsyfikatu wykonano linjami grubszemi na papierze zwyczajnym.

W portrecie Kościuszki wskutek niemożności otrzymania przy reprodukcji cienkich linij rysunków, wyraz twarzy został zupełnie zmieniony, co można zauważyć na pierwszy rzut oka.

Znak wodny w medaljonie wytłaczany i natłuszczany, profil twarzy i falowanie włosów utrzymane w ostrych linjach konturowych, bez łagodnych przejść od płaszczyzn ciemnych do jasnych.

Bronzowy kolor tła na stronie przedniej falsyfikatu jest ciemniejszy, na odwrotnej zaś jaśniejszy, niż na bilecie autentycznym.

Godło Państwa, orzeł, wykonane grubszemi kreskami na wybitnie ciemnem tle.

Rysunki kompozycyj ornamentacyjnych w drobnych szczegółach przerywane bądź zamazane.

Napisy w tekście „Bank Polski" i „Sto Złotych" cieniowane grubszemi kreskami.

Druk w klauzulach — grubszy o konturach nieostrych.

Cyfry numeru różnią się w szczegółach od numeracji na biletach autentycznych.

Całość falsyfikatu utrzymana jest w kolorach ciemniejszych, przyczem rysunki są grubsze, przerywane, nieuplastycznione, szczególniej uwydatnia się to w portrecie Kościuszki, w godle państwowem (orle) i tle tabliczek z numeracją.

Falsyfikat jest dość łatwy do rozpoznania.

DR. STANISŁAW BUEHN,
Kierownik Państw. Poradni Lek.
dla młodzieży szkół publicznych
we Lwowie.

Rola lekarza szkolnego.

Odczyt wygłoszony przez radjo dnia 11 lutego 1931 r. we Lwowie.

Jak wszystkie przejawy naszego życia naukowego w każdej dziedzinie wstąpiły na tory ewolucji i nieprzewidzianego przez przeszłe pokolenia rozwoju, tak i w czasach obecnych dokonywa się na polu medycyny rozszerzenie jej zakresu działania i przesunięcia punktu ciężkości w zupełnie innym kierunku, zrywającym z istniejącym od niepamiętnych czasów kanonem, że rolą lekarza jest wyłącznie zadanie leczenia chorego i badanie naukowe chorób i ich przjawów. Dzięki twórczej pracy i ścisłej obserwacji najtęższych umysłów lekarskich, wiedza medyczna doszła do wniosku, że daleko łatwiej jest zapobiegać chorobom, niż je leczyć, że znacznie więcej opłaca się z punktu widzenia racjonalnej ekonomji spo-

łecznej, łożenie wydatków na akcję ochrony przed chorobami, niż wydawanie pieniędzy na leczenie chorób, często bezskuteczne w późniejszych ich stadjach, a z punktu widzenia gospodarki społecznej niepotrzebnie obciążające fundusze prywatne i publiczne. Na tych przesłankach, opartych na żelaznej logice rozumowania wiedzy lekarskiej i ekonomji społecznej, rozwinęła się ogromna i odrębna gałąź medycyny zapobiegawczej. Dziś nie patrzymy już na lekarza pod kątem choroby i chorego człowieka. Dziś praca lekarska musi roztoczyć swą opiekę nad całem spełeczeństwem i pracować w tym kierunku, by je od wszelkich chorób możliwie najskuteczniej ochronić. Medycyna zapobiegawcza interesuje się każdym etapem życia człowieka, od jego kolebki aż do późnej starości. Efekt jej pracy dla dobra społeczeństwa jest tem potężniejszy, im większą część społeczeństwa potrafi swą opieką ogarnąć.

Praktycznie przebadanie stanu zdrowia całej ludności państwa jest niemożliwe. Jest jednak okres w życiu człowieka, kiedy może pozostawać pod długoletnią opieką lekarską, jest to okres pobierania nauki szkolnej. Okres ten ma dwa bardzo szczęśliwe momenty, pozwalające na bardzo dokładne i troskliwe przeprowadzenie akcji zapobiegawczej. Są nimi przedewszystkiem przymus szkolny, w myśl którego każdy przyszły obywatel państwa musi uczęszczać do szkoły, a przezto może być zawsze pod okiem lekarskiem, a następnie ta okoliczność, że opiekę lekarsko-zapobiegawczą możemy roztoczyć w okresie rozwoju i dojrzewania młodzieży. Okres ten pozwala nam zarówno wpłynąć korzystnie na rozwój i tężyznę przyszłych pokoleń, jakoteż z drugiej strony możemy drobne wady i początki chorób wykryć w ich najwcześniejszych okresach, rozpoznać i odpowiednio leczyć, zanim nie przyjmą one postaci reakcji nieodwracalnej, zanim nie przejdą w stadjum schorzenia nieuleczalnego.

Na tych przesłankach rozwinęła się w ostatnich kilkunastu latach zupełnie nowa i świeża gałąź higjeny: „higjena szkolna“, nadzwyczaj szybko rozrastając się we wszystkich krajach cywilizowanych. Poza zadaniem zapobiegawczem, spadł na barki higjeny szkolnej obowiązek ochrony młodego organizmu dziecka, przed wszelkiemi szkodliwemi skutkami, na jakie narażony jest młody organizm, stworzony do ruchu, słońca i powietrza, pól i lasów, przez zamknięcie go w dużem skupieniu ludzkiem, wśród czterech ścian na ławie szkolnej.

Poza temi zadaniami opieki nad zdrowiem młodzieży, poza zapobieganiem chorobom, poza ochroną przed szkodliwościami na jakie narażone jest dziecko przez przebywanie w szkole przez długie lata swej młodości, musi być szkoła propagatorką samej higjeny tak osobistej jak i ogólnej.

Elementem podstawowym opieki higjeniczno-lekarskiej w szkołach jest lekarz szkolny, oraz pomocnica lekarska t. zw. higjenistka szkolna.

Olbrzymia wartość i waga pracy lekarza szkolnego niestety wśród ogółu naszego społeczeństwa jest często niedocenioną, a czasem nawet i nieznaną.

Z dumą możemy podkreślić, że jedni z najpierwszych w Europie kładliśmy podwaliny pod przyszły gmach higjeny szkolnej, już w r. 1772 w dziełach Komisji Edukacji Narodowej, która w osobie Grzegorza Piramowicza wykazała konieczność harmonijnego rozwoju umysłowego i wychowania fizycznego. Za czasów Księstwa Warszawskiego w roku 1808 Izba Edukacyjna, wydała plany racjonalnej budowy szkół, właściwy jednak rozwój higjeny szkolnej przypada na czasy znacznie późniejsze, a siłą istnie-

jących konstelacji politycznych powstał wprzód w krajach zachodnich. Pionierami tych myśli byli lekarz duński Herrtel, szwedzki Key, Cahn z Wrocławia, którzy w latach 1866—1881—1889 ogłosili swoje wyniki badań przeprowadzonych wśród młodzieży szkolnej. Badania te dowiodły, że bardzo duży odsetek młodzieży w szkołach (44,8% w Sztokholmie) należy uważać za chory, dalej, że ilość zachorowań potęguje się w okresie dojrzewania, oraz że wadliwe warunki higjeniczne szkolne spowodowują wzrost chorobowości wśród młodzieży, oraz w końcu, że szkoły mają wpływ na szerzenie się chorób zakaźnych. To spowodowało, że czynniki miarodajne zaczęły wprowadzać do szkół lekarzy szkolnych. W r. 1883 pierwsze miasto Frankfurt nad Menem kreuje lekarzy szkolnych. Wprowadzenie jednak lekarzy szkolnych we wszystkich szkołach przypada na czasy znacznie późniejsze: w Anglji na rok 1907, w Niemczech na rok 1908, we Francji na rok 1910, we Włoszech na rok 1913, w Japonji na rok 1903. W Polsce pionierami tego ruchu byli Dr. Markiewicz w Kongresówce, Dr. Żuliński w zaborze austrjackim w latach 1880. W r. 1901 w Warszawie po raz pierwszy utworzono instytucję lekarza szkolnego w osobie Dra Kopczyńskiego w warszawskiej siedmioklasowej szkole handlowej. Główna jednak praca na tem polu rozpoczyna się w latach wojennych, uzyskuje odpowiednie poparcie rządu i rozwija swą akcję na cały kraj, z chwilą odpowiednie poparcie rządu i rozwijają swą akcję na cały kraj, z chwilą powstania Rzeczypospolitej Polskiej, przez stworzenie stanowiska naczelnego wizytatora higjeny w Ministerstwie W. R. i O. P., wizytatorów okręgowych przy kuratorjach szkolnych, którym podlegają odnośni lekarze szkolni.

Dziś pragnę poświęcić słów parę roli lekarza szkolnego, tego głównego czynnika w opiece nad zdrowiem młodzieży, największego skarbu Państwa i narodu.

Zakres działania lekarza szkolnego rozpada się na kilka działów, a mianowicie lekarz szkolny spełnia dozór nad stanem sanitarnym lokalu szkolnego, dozoruje stan zdrowotny uczniów przez badania indywidualne uczniów i kontrolę nad chorobowością uczniów; dalej spełnia lekarz doraźną pomoc ambulatoryjną chorym uczniom, dozoruje kąpiele szkolne, lekcje gimnastyki, dożywianie, w końcu spełnia nadzór nad higjeną nauczania.

Instrukcja dla lekarzy szkolnych z dnia 29 lipca 1918 roku nakłada na lekarzy szkolnych obowiązek dozoru nad stanem sanitarnym lokalu szkolnego. Lekarz wraz z dyrektorem szkoły musi dokonywać dwa razy w roku t. j. z początkiem i z końcem roku szkolnego dokładnych oględzin całego terenu szkolnego i wszystkich pomieszczeń w budynku szkolnym. Wyniki tych oględzin są zapisywane protokolarnie w księdze sanitarnej, którą każdy lekarz obowiązany jest prowadzić. Ponadto przynajmniej raz na miesiąc poddaje lekarz oględzinom każde pomieszczenie szkolne, jak klasy, kurytarze, ustępy, mieszkania służby, salę gimnastyczną, salę rekreacyjną, oraz o ile takowe istnieją, jadalnie, kuchnie, bufet i kąpieliska. Przy tych oględzinach zwraca się uwagę na ogólną schludność, na czystość i stan utrzymania poszczególnych sprzętów, na stan ścian i podług. Ponadto muszą być poddane ocenie z punktu widzenia wymogów nowoczesnej higjeny: ciepłota poszczególnych sal, warunki oświetlenia, przewietrzania, zaopatrzenia w wodę. Jak wiele niebezpieczeństw kryje dla młodego organizmu przebywanie w niehigjenicznie wietrzonym i oświetlonym lokalu, w którym może zajść możliwość, że będzie zbyt mało miejsca

dla poszczególnego ucznia, że nie będzie dla każdego odpowiedniej ilości powietrza wymaganej przez higjenę, nie potrzebuję szerzej uzasadniać. W takich nieodpowiednich warunkach, gdzie uczeń nie ma zapewnionego dostępu świeżego powietrza, oraz światła; gdzie niema racjonalnego przewietrzania, ogrzewania lokalu i gdzie niema odpowiednich szatni dla przechowania wierzchniego ubrania, które w porach deszczowych schnąc, zatruwa swemi wyziewami powietrze; gdzie niema odpowiedniego zabezpieczenia pod względem higjenicznym dostarczania wody do picia, przez urządzanie odpowiednich pijalni, w miejsce przysłanianego garnuszka na łańcuszku; gdzie niema racjonalnej ochrony przed pyłem i kurzem, siłą rzeczy osiadającym na podłogach, w tak dużych zbiorowiskach ruchliwego elementu jak dzieci, ochrony przez zastosowanie troskliwej czystości podłóg zapuszczanych zaprawą pyłochłonną, przez zwracanie uwagi na czystość obuwia lub przez zarządzenie noszenia pantofli przez uczniów w czasie lekcyj — tam nie może być mowy o racjonalnej szkole, szkole radosnej, która ma krzepić nietylko ducha lecz i ciało. Nie stosując tych zasad prymitywnej higjeny, stwarzamy dla organizmu dziecka więzienie, które w nieludzki sposób gwałcąc prawa natury, wytwarza legjon przyszłych ludzi fizycznie niedorozwiniętych i upośledzonych, przyszłych gruźlików, niedokrewnych, przez całe życie noszących brzemię, będące skutkiem przebywania w nieodpowiednich warunkach higjenicznych w szkole. I dlatego jednym z głównych obowiązków lekarza szkolnego jest dozór nad stanem sanitarnym pomieszczeń szkolnych, usuwanie w porozumieniu z dyrekcją szkoły zauważonych nieprawidłowości, względnie stawianie odpowiednich wniosków do władz przełożonych.

Do dalszych obowiązków lekarza szkolnego należy badanie uczniów nowowstępujących do zakładu, w dwojakim celu. Po pierwsze lekarz szkolny musi wykluczyć od przyjęcia dzieci cierpiące na takie schorzenia, które mogłyby się udzielić innym współtowarzyszom nauki. W obecnych warunkach dozoru higjenicznego szkolnego należą już do niepowrotnej historji wypadki przenoszenia się chorób skórnych, dawniej często epidemicznie w poszczególnych klasach wybuchających jak parchy, świerzb, wszawica głowy, czy też wszawica ubrania. Dalej w nowoczesnej szkole nie zachodzi dzięki opiece lekarskiej niebezpieczeństwo zakażenia się chorobami, które mogłyby stać się kalectwem na całe życie, jak egipskie zapalenie oczu (jaglica), kiła, gruźlica otwarta i t. p. Tutaj przypomnieć należy, że kroniki lekarskie z przed 30 czy 40 lat nierzadko takie epidemje szkolne notowały. Badanie lekarskie nowowstępujących uczniów odbywa się także pod kątem widzenia, by nie dopuścić do szkoły lub do danej klasy uczniów nazbyt wątłych lub słabowitych, którzyby mogli przez nadmierną pracę poważnie na zdrowiu ucierpieć. Tak samo lekarz szkolny interesuje się stale chorobowością uczniów. Celem uniknięcia zawleczenia choroby zakaźnej do szkoły musi być przedstawiony lekarzowi szkolnemu każdy uczeń, który powraca do szkoły po dłuższej niż 3-dniowej nieobecności w szkole. Przed wejściem do klasy musi być taki uczeń przedstawiony lekarzowi szkolnemu i otrzymać zezwolenie powrotu. Dalej pod kontrolą lekarza szkolnego odbywa się powrót uczniów do szkoły po przebytej chorobie zakaźnej, co do której obowiązują ścisłe terminy powrotu. W razie podejrzenia co do wiarygodności danych o chorobie, lub w razie braku opieki lekarskiej, może dyrektor zakładu delegować lekarza celem zbadania ucznia leżącego w domu. W razie zachorowania w szkole udziela lekarz uczniom doraźnej

pomocy lekarskiej, w tym kierunku każdy zakład jest zaopatrzony w podręczną apteczkę dla doraźnej pomocy.

Celem poznania z jednej strony stanu zdrowia ucznia, a z drugiej strony celem sałej kontroli postępu rozwoju fizycznego, przeprowadzają lekarze szkolni dwukrotnie w roku badanie każdego ucznia, wraz z odpowiedniemi pomiarami wagi, wzrostu, objętości klatki piersiowej i t. p. I tu rozwija się całe rozległe pole pracy lekarskiej. Często lekarz wykrywa u ucznia braki i wady, o których rodzice, albo zupełnie nie wiedzieli, albo też przez swą lekkomyślność lekceważyli. A przecież drobne braki i wady, wcześnie zauważone, zwłaszcza u osobnika młodego, dają się z łatwością usunąć i chronią przed poważniejszemi chorobami lub kalectwem w wieku późniejszym. Dostrzeżone braki i wady notuje lekarz w lekarskiej karcie szkolnej, powiadamiając równocześnie opiekę domową ucznia o potrzebie odpowiedniego leczenia. W wypadkach poważniejszych lub w wypadku niestosowania się do zleceń lekarza szkolnego, wzywa lekarz rodziców na osobistą konferencję, przedstawiając stan faktyczny zdrowia ucznia i potrzebne leczenie z tego wynikające. Specjalną uwagę poświęca się schorzeniom będącym w ścisłym związku z nauką szkolną, względnie mogącym ulec pogorszeniu przez przesiadywanie w ławie szkolnej. Do chorób takich należą zniekształcenie i skrzywienie kręgosłupa, powstające przez nieprawidłowe siedzenie. Rzeczą lekarza szkolnego jest dozór nad odpowiednio przystosowanemi ławkami do wieku i wzrostu ucznia. W razie potrzeby zastosowuje się takim dzieciom gimnastykę leczniczą. Przebywanie w zamkniętej przestrzeni pociąga za sobą u dzieci szkolnych często niedokrewność i powiększenie gruczołów chłonnych, które w przyszłości mogą stać się podłożem najrozmaitszych cierpień, a gruźlicy w szczególności. Dlatego dziś bardzo wiele szkół stosuje u dzieci niedokrewnych, niedorozwiniętych, lub źle się rozwijających zapobiegawcze naświetlania sztucznem słońcem górskiem, t. j. lampą kwarcową, oraz stosuje się dożywianie, przez wydawanie w szkole śniadań, złożonych z pokarmów bogatych w wartość odżywczą i w witaminy, dotychczas niestety w swej wartości, pierwszorzędnej dla rosnącego organizmu, niedoceniane. Dalej szkoła zwraca pilną uwagę na stan uzębienia młodzieży. Dobre bowiem zęby są jednym z pierwszych kardynalnych warunków zdrowia, gwarantując należyte funkcjonowanie przewodu pokarmowego. Z drugiej strony zepsute zęby są źródłem najrozmaitszych trudno uleczalnych chorób. Również kładzie się wielki nacisk na narząd wzroku, mogący ulec tak łatwo pogorszeniu przez ślęczenie nad książką i wymaga się od wszystkich uczniów z wadami wzroku zaopatrzenia się w szkła, o ile zachodzi potrzeba. Lekarz szkolny w tym wypadku decyduje o tem, w której ławce w klasie uczeń winien być umieszczony. Przykładów w tym kierunku pracy lekarskiej w szkole możnaby podać bardzo wiele. W każdym opornym wypadku wywiera lekarz szkolny i dyrekcja zakładu presję moralną na rodziców, by dziecko poddali odpowiedniemu leczeniu. Pomocnymi w tym kierunku lekarzowi szkolnemu są kliniki szkolne tworzone w dużych miastach. Takie kliniki, czy poradnie szkolne, są wyposażone w nowoczesne urządzenia lecznicze i diagnostyczne i zajmują się przedewszystkiem leczeniem chorób zębów, przeprowadzaniem racjonalnej naprawy, t. zw. sanacji uzębienia u wszystkich uczniów, naświetlaniem lampami kwarcowemi, doborem szkieł i t. d. We Lwowie znajduje się od 8 lat stworzona przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego, przy współudziale gminy król. stoł. m. Lwowa i oddziału lwowskiego Czerwo-

nego Krzyża, Państwowa Poradnia lekarska, zatrudniająca 25 lekarzy i 9 sił pomocniczych. Poradnia jest wyposażona w oddziały wewnętrzny, oczny, chirurgiczny, otolaryngologiczny, neurologiczny, skórny, dentystyczny, pracownię analiz lekarskich, pracownię roentgenologiczną, oddział heljoterapeutyczny. W oddziale dentystycznym mamy 4 oddziały, wyposażone w 7 foteli dentystycznych, na których pracuje 13 dentystów. Oddział heljoterapeutyczny posiada 8 lamp kwarcowych. Miarą pracy poradni lwowskiej niech będzie ilość pacjentów przyjętych w ciągu ubiegłego roku szkolnego. Przyjęto ogółem 13.163 uczniów, którym udzielono porad i zabiegów lekarskich 47.298. W miejscowościach mniejszych w celach sanacji uzębienia tworzy się gabinety lekarsko-dentystyczne w szkołach.

Nowoczesna szkoła kładzie wielki nacisk na wychowanie fizyczne przez wprowadzenie obowiązkowej gimnastyki, oraz przez tworzenie hufców szkolnych. Sprawa ta nie może obejść się bez lekarza, na którym ciąży obowiązek zwracania z jednej strony uwagi na uczniów, którzy obarczeni pewnem cierpieniem, nie mogą ćwiczyć. Lekarz szkolny albo z powodu pewnego cierpienia wyklucza ucznia od obowiązkowych ćwiczeń, albo też porozumiewa się z nauczycielem wychowania fizycznego, celem zwolnienia ucznia od pewnych ściśle określonych ćwiczeń, mogących przynieść szkodę zdrowiu. W tym kierunku jest narażony lekarz szkolny na wiele przesadnych żądań ze strony rodziców, którzy często nie rozumieją celu i istoty ćwiczeń cielesnych, mających na celu harmonijny rozwój ciała, zasypują tegoż żądaniami zwolnienia od gimnastyki w wypadkach nieuzasadnionych, lub wręcz wymagających ćwiczeń (np. deformacja klatki piersiowej, skrzywienie kręgosłupa i w. in.).

Lekarz szkolny bywa stale obecny na posiedzeniach rady pedagogicznej w tym celu, by w razie potrzeby udzielać wyjaśnień co do stanu zdrowia ucznia, który dotknięty jakiemś schorzeniem, nie mógł np. podołać obowiązkom szkolnym. Uwagi lekarskie mają nieraz znaczny wpływ na ocenę postępów ucznia w nauce.

Szkoła przez swego lekarza sprawuje dozór nad czystością osobistą ucznia i nad czystością bielizny i ubrania. Lekarz dba o to, by młodzież używała regularnie kąpieli, którą mniej zamożni mogą pobierać w szkole w urządzonych do tego celu kąpielach natryskowych.

Spełniając dozór nad higjeną nauczania lekarz szkolny z urzędu bierze udział w układaniu planu zajęć szkolnych, w tym celu, aby rozkład godzin był w miarę możności najhigjeniczniejszy. Ponadto lekarz porozumiewa się z wychowawcami klasowymi w tym celu, aby prace domowe były rozkładane równomiernie i odpowiednio na poszczególne dni tygodnia, by wypracowania klasowe i ćwiczenia odbywały się w warunkach jak najdogodniejszych. Lekarz odwiedza stale lekcje poszczególne, zwłaszcza gimnastyki, zabaw i gier ruchowych, kaligrafji, rysunków i prac ręcznych, kontrolując warunki w jakich lekcja się odbywa, prawidłowe trzymanie się uczniów przy pracy i t. d. W końcu lekarz szkolny obowiązany jest do urządzania wykładów i pogadanek dla młodzieży i rodziców z zakresu higjeny życia codziennego. Jako jeden z pierwszych, który brał w swą opiekę młodzież wstępującą w progi szkolne, jest lekarz jednym z ostatnich, którzy uczniów opuszczających ławę szkolną żegnają. Obowiązkiem bowiem jego jest udzielić odchodzącym rad i wskazówek co do wyboru przyszłego zawodu, na podstawie stanu zdrowia. Ten, który długie lata badał ucznia i miał jego zdrowie na oku, może najlepiej ocenić, czy dany zawód

nie przyniesie szkody zdrowiu młodzieńca, czy też abiturjent cierpiący na jakieś schorzenie wogóle do danego zawodu się nadaje. Ta ostatnia rada, udzielona przez lekarza szkolnego, niejednemu oszczędziła wiele goryczy i późniejszych rozczarowań i zawodów.

Nie wystarcza jednak dla powodzenia akcji higjeniczno-lekarskiej w szkole praca i wysiłek lekarza szkolnego. W akcji tej musi znaleźć lekarz szkolny poparcie czynne ze strony rodziców uczniów, zgrupowanych w Kołach rodzicielskich, które muszą objąć pieczę nad kreowaniem i prowadzeniem akcji dożywiania, nad tworzeniem kolonij i półkolonij letnich dla młodzieży, dalej Koła rodzicielskie partycypują w tworzeniu gabinetów dentystycznych, w zakupnie lamp kwarcowych i t. p. Tylko te zakłady staną na wysokości nowoczesnych wymogów higjenicznych, gdzie pracę lekarza szkolnego poprą wydatnie i ofiarnie Koła rodzicielskie.

Oto krótki rys tego olbrzymiego zakresu działania lekarza szkolnego, którego czynności wiążą się i wnikają we wszystkie przejawy życia szkolnego. Ważność roli lekarza szkolnego jest niestety w naszych warunkach często niedoceniona. A przecież uprzytomnić sobie musimy, że właśnie w ręku lekarza szkolnego leży zdrowie młodzieży i tężyzna największego skarbu naszego, naszych dzieci, które po latach staną się czynnymi obywatelami naszego społeczeństwa. Tego skarbu strzec musimy i dbać oń z całej pełni naszych sił, gdyż to nasza przyszłość i potęga, potęga przyszłych obywateli państwa, potęga przyszłych orężnych obrońców ojczyzny, gdy ku temu zajdzie potrzeba.

Książki, Czasopisma.

Dzieje Polski.

Ministerstwo zatwierdziło książkę p. t. Bałaban J.: Dzieje Polski. Książka poglądowa dla dojrzalszej młodzieży i dorosłych. Wyd. 4, Lwów. Spółka Nakładowa „Odrodzenie", 1922, do bibljotek uczniowskich szkół powszechnych oraz średnich ogólnokształcących.

Osobnym komunikatem w Dzienniku Urzędowym zaleciło również Ministerstwo książkę nauczycielom szkół powszechnych.

Cena tej książki: egzempl. broszur. 10 zł, egzempl. kartonowego 12 zł, egzempl. oprawn. ozdobnie w płótno 14 zł.

Dla ułatwienia nabycia książki przez bibljoteki szkolne, oraz nauczycielstwo Spółka Nakładowa „Odrodzenie" (Lwów, ul. Piłsudskiego 16) zaofiarowała się dostarczyć ją franco (bez policzenia kosztów przesyłki) na 4 raty miesięczne po 2.50 — 3 zł, względnie 3.50 zł, zaś za gotówkę z 10% rabatem również franco.

Rachunki.

Nakładem Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie wyszedł podręcznik p. t. Stefan Patocki: Rachunki dla drugiego oddziału szkół powszechnych — aprobowany przez Ministerstwo W. R. i O. P. w Warszawie.

Czasopismo „Oświata i Wychowanie".

Nr. O. 246/31. Nawiązując do okólnika z dnia 27 maja 1929 Nr. O. 1038/29 (Dz. U. K. O. S. L. z 1929, str. 300) Kuratorjum zawiadamia, że Ministerstwo W. R. i O. pismem z dnia 6 lutego 1931 r. Nr. III. 636/31 poleciło wszystkim państwowym szkołom zawodowym zaprenumerować czasopismo „Oświata i Wychowanie" o ile Dyrekcje szkół dotychczas nie uczyniły tego.

Kuratorjum poleca Dyrekcjom państwowych szkół zawodowych zastosować się do powyższego, Dyrekcje zaś szkół zawodowych niepaństwowych zachęca do prenumerowania tego czasopisma.

Prenumerata roczna pisma „Oświata i Wychowanie" wynosi tylko 10 zł za 10 numerów o 85—90 stronicach. Pismo to jest więc kilkakrotnie tańsze od innych wydawnictw perjodycznych, a odznacza się bogatą i urozmaiconą, w przystępnej formie podaną, treścią z zakresu pedagogiki, psychologji wychowawczej, metodyki, dydaktyki, bibljografji pedagogicznej, oraz zawiera aktualną kronikę z tych dziedzin. Poświęcone sprawom szkolnictwa polskiego (także zawodowego), czasopismo „Oświata i Wychowanie" jest zarazem łącznikiem między Polską a zagranicą w sprawach wychowania i kształcenia młodzieży.

Naczelnik Wydziału: (—) *Dr. M. Mendys.* wr.

„Polska Flota Narodowa".

Ukazał się pierwszy numer pięknie wydanego dwutygodnika p. t. „Polska Flota Narodowa". Pismo to jest organem Stołecznego Komitetu Floty Narodowej i ma za zadanie propagowanie idei morza w najszerszem tego słowa znaczeniu. Idea ta zyskuje w społeczeństwie coraz głębsze zrozumienie i coraz wyraźniejsze w realnych skutkach poparcie. Dowodem takiego życzliwego ustosunkowania się szerokich warstw do zagadnienia morskiego jest fakt, iż w ciągu 3 lat powstało około 1000 filij Komitetu Floty Narodowej. Obok zaś tych filij powstają liczne zrzeszenia i zgrupowania, które podjęły samorzutnie akcję, mającą na celu popieranie budowy floty morskiej zapomocą wszelkich dostępnych środków. Aczkolwiek z uznaniem należy przyjąć takie indywidualne porywy na poszczególnych terenach, tem nie mniej zjednoczenie całego ruchu przez nadanie mu ściślejszych ram organizacyjnych może być daleko donioślejsze w ostatecznych rezultatach. Z tego powodu pismo wzmiankowane obok artykułów, popularyzujących ideę morza, jako nieodzownego czynnika mocarstwowego stanowiska państwa polskiego zarówno pod względem politycznym jak i gospodarczym, pragnie ułatwić koordynację wszelkich zamiarów i usiłowań, dążących do utworzenia polskiej floty morskiej, w jeden ogólny i stały nurt pod egidą Komitetu Floty Narodowej.

Bogata treść, piękne ilustracje i staranne opracowanie czynią ze wzmiankowanego dwutygodnika nader interesujące i pożyteczne czasopismo.

„Polska Flota Narodowa" pozostaje pod naczelną redakcją Generała Marjusza Zaruskiego i redaktora Zdzisława Andrzejowskiego. Prenumerata miesięczna wynosi zł 2, półroczna zł 10. Adres redakcji i administracji: Warszawa, Senatorska 14 (Magistrat). Konto P. K. O. 25.333.

K.

Praca ręczna w szkole.

Nr. 3—4 z r. 1930 kwartalnika, wydawanego pod powyższym tytułem przez Towarzystwo Miłośników robót ręcznych, zawiera w pokaźnym tomie o 130 stronicach szereg artykułów bardzo cennych dla wszystkich nauczycieli interesujących się danym działem programu szkolnego, przedewszystkiem zaś dla nauczycieli robót.

W artykule wstępnym redaktor czasopisma p. Władysław Przanowski nawołuje nauczycieli robót do systematycznego dalszego samokształcenia, domagając się, by pracowali nietylko w szkole, ale i u siebie w domu przy własnym warsztacie, oprawiając książki, robiąc meble, opracowując nowe modele, ucząc się u dobrych miejscowych rzemieślników, zwiedzając fabryki oraz czytając pisma techniczne i pedagogiczne. Oprócz tego podaje w 14 punktach podstawowe obowiązki nauczyciela robót.

Pp. W. Czyżycki i A. Wojtów zaznajamiają czytelnika ze stanem nauki robót ręcznych w Szwajcarji, zaś dr. Stefan Rudzki wyjaśnia pracę fizyczną gruźlików jako zagadnienie społeczne i lecznicze. P. N. Bobieńska dzieli się w następnym artykule wrażeniami z pobytu w Belgji, poczem p. Marja Rudzińska podaje kilka słów o nauczaniu robót kobiecych w szkołach powszechnych żeńskich w Danji.

Niezwykle pożyteczne uwagi nakreślił p. Jan Jodo o nauczaniu robót ręcznych na wsi, gdzie szkoły powszechne nie mogą liczyć na nauczycieli specjalistów, a jednak program robót w odpowiedniem przystosowaniu do warunków i potrzeb wsi może być w dość znacznym zakresie przerobiony. Podajemy ten artykuł zwłaszcza nauczycielom robót w seminarjach nauczycielskich, by na kursie piątym wraz z młodzieżą, tak cenne wskazówki i rady praktyczne wspólnie rozpatrzyli.

Dalszy ciąg numeru zawiera następujące artykuły: A. Wójtów: O nożu szkolnym; J. Huber: Obróbka rurek szklanych i obcinanie butelek; W. Czyżecki: Jak uczyć robót z papieru, kartonu i tektury; P. T. Pietrzykowski: Zabytki sztuki kowalskiej i ślusarskiej na Starem Mieście w Warszawie; Dyr. F. Hildebrand z Lipska: Barwienie metali; Inż. W. Czerwiński: O niklowaniu i srebrzeniu; St. Chojnacki: Użycie lakieru krystalicznego. Wiadomości różne, przegląd czasopism i wydawnictw oraz streszczenie francuskie zamykają treść nader bogatego numeru.

Adres redakcji i administracji „Pracy ręcznej w szkole": Warszawa, ul. Górczewska 8, gmach Państwowego Instytutu Robót Ręcznych.

K.

Rozporządzenie Kuratorjum O. S. Lw. w sprawie Dziennika Urzędowego.

W dążności, aby naczelny organ Kuratorjum odpowiadał jak najbardziej swemu celowi, oznajmiam, że począwszy od niniejszego numeru Dziennik Urzędowy Kuratorjum O. S. Lw. zawierać będzie w sobie wszystkie zasadnicze rozporządzenia i zawiadomienia, wydawane przez Kuratorjum.

Odtąd wydawanie i rozsyłanie okólników w osobnych odbitkach będzie ograniczone do minimum, czyli jedynie do nader rzadkich i nagłych wypadków.

Z tego względu znajomość spraw oraz wypełnianie zarządzeń, przedstawionych w Dzienniku Urzędowym w zakresie odpowiednim dla każdego poszczególnego urzędu i każdej jednostki pracującej w szkolnictwie lub administracji szkolnej, uznawane będą za obowiązujące.

Wynika więc stąd, iż z Dziennika Urzędowego Kuratorjum winna korzystać jak najliczniejsza liczba prenumeratorów-nauczycieli, kierownictwo zaś każdej szkoły winno go bezwzględnie posiadać. Zechcą przeto Rady Szkolne, Dyrekcje i Kierownictwa dokładać nadal usilnych starań, aby Dziennik Urzędowy dzięki Ich poparciu stał się odpowiednio do potrzeb szkolnych rozpowszechnionem wydawnictwem, oraz by każdy numer dostawał się jak najrychlej do rąk prenumeratorów.

Dziennik Urzędowy Kuratorjum O. S. Lw. wychodzić będzie regularnie w dniu 25-ym każdego miesiąca. Prenumerata roczna pomimo rozszerzenia objętości pisma pozostaje bez zmiany, czyli wynosi 7 złotych, które należy przesłać przekazem pocztowym pod adresem: Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie, ulica Kurkowa l. 21, lub czekiem P. K. O. na numer konta czekowego 141.751.

Lwów, dnia 16 marca 1931 r.

Kurator Okręgu Szkolnego
p. o. *St. Świderski.*

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.

L.: 7327/31.

Lwów, dnia 9 marca 1931 r.

PILNE.

„Święto młodzieży szkolnej“ w roku 1931.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 9 marca 1931 r. Nr. l. 7327/31 do rad szkolnych powiatowych i dyrekcyj zakładów kształcenia nauczycieli.

Przykładem poprzednich wiosennych uroczystości, organizowanych w ubiegłych latach, zalecam Radom i Dyrekcjom Szkolnym zorganizowanie w bieżącym roku szkolnym „Święta młodzieży szkolnej“. Dzień ten organizacją swoją, programem i ogólną atmosferą ma wykazać, że między szkołą i domem wytwarza się coraz szersze współdziałanie, tak bardzo ważne dla uzgodnienia wpływów wychowawczych na młode pokolenie. Organizacją uroczystości zajmą się z inicjatywy i pod ogólnym nadzorem P. T. Inspektorów poszczególne Zarządy szkół wraz z Kołami Rodzicielskiemi, ewentualnie i przedstawicielami miejscowego społeczeństwa, pożądanem jest jednak, by szkoły, znajdujące się w niewielkiej od siebie odległości, zwłaszcza szkoły niższego stopnia organizacyjnego, wspólnie urządzały omawiane święto. Tam, gdzie istnieją seminarja nauczycielskie, młodzież wyższych kursów swą współpracą i inicjatywą może wiele się przyczynić do urozmaicenia i podniesienia programu obchodu. Wszystkie atoli przygotowania nie powinny w niczem nadwerężać normalnego przebiegu pracy lekcyjnej w szkołach, mają one raczej się wspierać na wyborze tych momentów i zajęć szkolnych, które zaświadczyć mogą o całorocznej pracy zakładu i kulturze duchowej młodzieży. Całość przebiegu programowego ma przenikać atmosfera radości i swobody, jednocześnie zaś uwydatnić się ma w zachowaniu młodzieży karność i ułożenie obyczajowe.

Na święto należy wybrać dzień wolny od nauki szkolnej, a więc niedzielę lub inny dzień świąteczny w maju lub czerwcu. W razie niepogody należy termin przełożyć na następny dzień pogodny. Uroczystość ma się odbyć bezwarunkowo na wolnem powietrzu, n. p. w lesie, w ogrodzie, nad rzeką, na boisku lub t. p.

Przy układaniu programu należy wziąć pod uwagę dzieci młodsze i starsze, chłopców i dziewczęta — i odpowiednio do wymagań wieku i płci dobrać ćwiczenia gimnastyczne, zabawy, gry i pieśni. Prócz tego młodzież starsza i odpowiednio wybrana po obznajomieniu się z programem winna działać w roli gospodarzy tego dnia. Należy uwzględnić w programie, obok ustalonych naprzód numerów, również część dowolną, w której dziatwa i młodzież starsza z własnej inicjatywy — tylko pod dozorem — będzie mogła wybierać sobie zabawy i gry w ramach przerobionego materjału.

Lekcje ćwiczeń cielesnych poszczególnych klas, oddziałów, mają być rzeczywistym sprawdzianem wyników szkolnych, należy przeprowadzić je rzeczowo i metodycznie, aczkolwiek w skróconym przebiegu, przyczem młodzież do ćwiczeń jak i do zabaw i gier powinna wystąpić możliwie w przepisanym stroju ćwiczebnym. W razie gdyby nie można było wy-

konać lekcji z poszczególnemi oddziałami jednocześnie pod kierunkiem kilku nauczycieli, należy klasy łączyć, mianowicie IV z V i VI z VII. Dziatwa młodsza może wziąć udział w zabawach i grach, pląsach i śpiewie, odpowiednio dobranych do jej wieku.

Ważną część programu stanowić będzie śpiew jedno i wielogłosowy, wykonany przez poszczególne klasy, oraz chóry międzyklasowe. Śpiew odpowiednio postawiony i umiejętnie wpleciony do programu przyczyni się w wysokim stopniu do podniesienia ogólnego nastroju. W załączniku do niniejszego rozporządzenia podany jest przykładowo materjał, który można uwzględnić w odpowiedniem ugrupowaniu, zależnie od miejscowych warunków i ogólnego układu programu.

Pląsy i tańce ludowe, w miarę możności w kostjumach fantastycznych lub ludowych, ożywić mogą znacznie przebieg uroczystości. Wyścigi w formie komicznej, np. wyścig w workach, wyścig na jednej nodze, wyścig ze związaniem nóg i t. p. mogą być zastosowane dopiero w drugiej części programu. Jako gry drużynowe dla klas VI i VII zasługują na polecenie następujące: 1) piłka graniczna, 2) we dwa ognie, 3) kwadrant, 4) podaj dalej, 5) siatkówka i 6) palant dla chłopców. Wskazówki do gier i zabaw można znaleźć w podręcznikach: a) Germanówna: Gimastyka w szkole powszechnej, b) Germanówna: Gry i zabawy, c) Sikorski: Gry i zabawy, oraz d) Sikorski: System Linga — gimnastyka. We wszystkich wspomnianych grach i zabawach należy zwracać uwagę na rozmiar wysiłku dziatwy i nie dopuszczać do jej przemęczenia.

Element regjonalny może znaleźć wyraz w doborze pieśni, w inscenizacji miejscowego podania, w odtworzeniu znanych na danym terenie zabaw ludowych i t. p.

Następstwo poszczególnych części programu może być rozwiązane w sposób rozmaity, podajemy poniżej jeden z możliwych przykładów, mianowicie:

I. 1) Wspólna pieśń powitalna, 2) powitanie — przemówienie, 3) lekcje ćwiczeń gimnastycznych kl. III, IV — V, VI — VII — 2 lub 3 grupy. 4) pieśni jednogłosowe lub chóralne, 5) gry bieżne, zabawy ze śpiewem, 6) samorzutne zabawy (obraz sceniczny, ilustracja bajki, podania lub t. p.).
Przerwa — posiłek.

II. 7) Pieśni — chór, 8) pląsy, tańce ludowe, gry i rozrywki, 9) zabawy w formie komicznej (wyścigi), 10) samorzutne zabawy — pod dozorem.
Zakończenie — pieśń.

O wykonaniu „Święta młodzieży szkolnej" złożą Rady Szkolne oraz Dyrekcje możliwie szczegółowe sprawozdanie przed dniem 15-go lipca 1931 r. Oryginalne sprawozdania poszczególnych szkół mogą Rady Szkolne dołączać tylko w tym przypadku, gdy dana szkoła w dokonanym programie wykaże jakąś wyjątkowo twórczą inicjatywę, nadającą się w przyszłości do zastosowania i na innych terenach. Pożądane jest uwzględnienie w sprawozdaniach wszelkich spostrzeżeń, wniosków i doświadczeń, by można było z nich skorzystać w następnym roku szkolnym.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.*

Przykładowy wykaz pieśni na „Święto młodzieży szkolnej“ w roku 1931.

I. Dla szkół powszechnych:

a) Pieśni jednogłosowe: 1) Kto się w opiekę (Nr. 77); 2) Mowa ojczysta (Nr. 72); 3) Wiosna wróciła (Nr. 17); 4) Jabłoneczka (Nr. 27).

Pieśni powyższe zawarte są w podręczniku „Lirenka“, część I, Lwów 1930. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

b) Pieśni dwugłosowe: 1) Kto się w opiekę (Nr. 30); 2) Dalej w las (Nr. 8); 3) Dobranoc (Nr. 20); 4) Taniec (Nr. 17) — pieśń tę należy ilustrować odpowiedniemi ruchami, stosownie do treści słów.

Pieśni wymienione mieszczą się w podręczniku „Lirenka“, część III, Lwów, 1928. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

Dziatwa w szkołach siedmioklasowych wykona pieśni dwugłosowe, w szkołach o niższym typie organizacyjnym pieśni jednogłosowe.

W szkołach, w których pobiera naukę także dziatwa narodowości ruskiej, można obok wymienionych powyżej pieśni polskich zaśpiewać pieśni ruskie, zawarte w podręczniku F. Kołessy p. t. „Śpiwajmo“, zbirnyczok piśni na 2 hołosy“ z r. 1926, oraz „Zbirnyk narodnych piseń na 3 hołosy“ z r. 1927, Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie.

II. Dla seminarjów nauczycielskich żeńskich:

1) Hasła: Zanućmy pieśń; 2) Moniuszki: Prząśniczka; 3) Noskowskiego: Kołysanka; 4) Moniuszki: Pieśń wieczorna.

Pieśni oznaczone numerami 1, 2 i 3 zawarte są w zbiorku „25 pieśni w układzie na 3 i 4 głosy równe“, zaś pieśń Nr. 4 w zbiorku „Pieśni w układzie na 3 i 4 głosy równe“, Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

III. Dla seminarjów naucz. męskich:

1) Mel. ludowa: Nasz kraj (Nr. 18); 2) Moniuszko-Maszyński: Wesoła piosenka (Nr. 68); 3) Z. Noskowski: Wysoko — daleko; 4) Mel. z roku 1831: Jak wspaniała nasza postać.

Pieśni powyższe zawarte są w podręczniku „Hejnał, wybór pieśni w układzie na 4 głosy męskie“, Lwów. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

Poza tem obowiązuje we wszystkich szkołach Hymn państwowy „Jeszcze Polska nie zginęła“, którym należy zakończyć uroczystość; zawarty jest w wymienionych podręcznikach.

Jest pożądanem, ażeby w szkołach, w których istnieją drużyny harcerskie, odśpiewano kilka pieśni harcerskich, zawartych w Śpiewniku harcerskim p. t. „Czuwaj“ (Nakład. Państwowego Wyd. Książek Szkolnych). Najbadziej odpowiadać będą ogólnemu charakterowi piosnki: „Wesoły harcerz“ (Nr. 31), „Idziemy wzwyż“ (Nr. 50), „Ledwie skowronki“ (Nr. 65), „Gdy zuchy śpiewają“ (Nr. 66).

4

Z drukarni i litografii Piller - Neumanna we Lwowie.

ROK XXXV. NUMER 4.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 kwietnia 1931

TREŚĆ:

I. Część.

II Część.

Część pierwsza.

1.

Tydzień dziecka.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 21 marca 1931 r. Nr. O. 447/31.

Polski Komitet Opieki nad Dzieckiem (Warszawa — Jasna 11, tel. 249-55) organizuje wzorem lat ubiegłych w okresie od 24 do 31 maja r. b. włącznie „Tydzień Dziecka" poświęcony propagandzie idei wychowania i opieki społecznej nad dzieckiem.

W związku z powyższem zachęcam Nauczycielstwo do wzięcia udziału w pracach miejscowych komitetów „Tygodnia Dziecka", do organizowania odpowiednich odczytów w ciągu „Tygodnia", oraz do udzielania komitetom pomocy przy organizowaniu w dniu 26 maja r. b. „Święta Dziecka" a w dniu 31 maja r. b. przy organizowaniu przez Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża — „Dnia Matki".

Równocześnie zawiadamiam na podstawie zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 7 marca 1931 Nr. I. Pr. 1712/31, że w dniu 26 maja r. b. (wtorek) może być zwolniona od zajęć szkolnych młodzież, uczęszczająca do szkół powszechnych, szkół ćwiczeń przy seminarjach nauczycielskich, oraz trzech najniższych klas szkół średnich ogólnokształcących, w miastach wojewódzkich, oraz w miejscowościach, w których organizacja „Tygodnia" będzie tego wymagała, w każdym zaś razie w dniu tym należy poświęcić odpowiedni czas na dostarczenie dzieciom stosownych rozrywek i przyjemności.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.* wr.

2.

Tępienie chrabąszcza majowego.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 27 marca 1931 r. Nr. O. 479/31 [1]).

Wobec przewidywanej w roku bieżącym masowej rójki chrabąszcza majowego, którego larwy (pędraki) wyrządzają naszemu rolnictwu znaczne szkody, Państwowy Instytut Gospodarstwa Wiejskiego we Lwowie organizuje szerszą akcję, mającą na celu zbieranie i niszczenie chrabąszcza majowego.

Uważając akcję tę za pożyteczną z punktu widzenia interesów rolnictwa, oraz mając na uwadze, że akcja zbierania chrabąszcza majowego w r. 1927 i lustracja plantacyj ziemniaczanych w r. 1929 wydała dobry rezultat dzięki współpracy nauczycielstwa i dziatwy szkół powszechnych, pragnąłbym, aby i w tym roku szkolnictwo powszechne przyczyniło się do skutecznego przeprowadzenia akcji.

W związku z tem proszę PP. Inspektorów Szkolnych o zorganizowanie akcji zbierania chrabąszcza majowego wśród nauczycielstwa i młodzieży szkół powszechnych według następującego planu: Stacja doświadczalna botaniczno-rolnicza we Lwowie wyśle pod adresem inspektoratów odpowiednie komplety plakatów, ulotek i broszurek. Ponieważ zbiórka chrabąszcza może odbywać się tylko w porze rannej do godziny 10-ej, zechcą Inspektorowie zwolnić młodzież szkolną od nauki w pierwszych 2 godzinach na przeciąg 6 dni od chwili ukazania się chrabąszczy, z ewentualnem jednodniowem zwolnieniem jej w dzień pochmurny, podczas którego zbiórka chrabąszcza może być całodzienna. Te szkoły, które wykorzystają 1 pełny dzień pochmurny dla zbiórki chrabąszcza, będą zobowiązane tylko do trzech dni pracy do godziny 10-ej.

PP. Inspektorzy Szkolni wezwą nauczycielstwo na konferencjach do wzięcia udziału w zorganizowaniu akcji, według wskazówek, które będą zawarte w broszurce w ustępach: „Jak tępić chrabąszcza i pędraki“, „Jak zorganizować walkę z chrabąszczem“. Po krótkiem zobrazowaniu sposobów zorganizowania akcji przez nauczycielstwo (według wskazówek w broszurze), PP. Inspektorzy rozdzielą między nauczycielstwo przesłane przez Stację materjały drukowane według rozdzielnika, dołączonego do każdego kompletu druków.

Nauczycielstwo po otrzymaniu druków rozkolportuje je w gminie (ach) przy pomocy urzędu (ów) gminnego (ych), broszurkę zachowuje dla siebie i po przestudjowaniu jej urządzi możliwie najrychlej pogadanki dla młodzieży i starszych na temat życia chrabąszcza, olbrzymich szkód wyrządzanych przezeń i zwalczania go. Po uświadomieniu ludności nauczycielstwo przystąpi do utworzenia z pośród młodzieży szkolnej oddziałów złożonych z 6—7 sił roboczych.

Z chwilą rozpoczęcia się rójki chrabąszczy nauczycielstwo uruchomia natychmiast cały poprzednio przygotowany aparat.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.* wr.

---

[1]) Okólnik ten wysłano również w osobnych odbitkach.

3.

Utrzymanie szkolnych pracowni robót ręcznych w należytym stanie.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 3 marca 1931 r., Nr. II. 28970/30.

L. II. 3236/31. Otrzymywane przez Ministerstwo sprawozdania o stanie i wynikach nauki robót ręcznych w szkołach średnich ogólnokształcących, w zakładach kształcenia nauczycieli i w szkołach powszechnych, dają zbyt często obraz nieodpowiedniego zorganizowania i utrzymywania oraz wyglądu szkolnych pracowni robót ręcznych.

W wielu pracowniach warsztaty i stoły są uszkodzone, połamane i brudne, narzędzia w złym stanie i przeważnie tępe. Ogólny wygląd pracowni robi wrażenie zaniedbania, opuszczenia i nieładu.

Odbywająca się w takich warunkach nauka robót ręcznych nie może oczywiście dać oczekiwanych wyników zarówno co do technicznego wyszkolenia uczniów w tym przedmiocie nauczania, nie może mieć również dodatniego wpływu wychowawczego na młodzież.

Na ten wysoce niezadowalający stan wielu pracowni robót ręcznych w szkołach zechce Kuratorjum zwrócić baczną uwagę i zarządzić oraz dopilnować, aby istniejące braki organizacyjne i zaniedbania zostały rychło usunięte.

Potrzebne w pierwszym rzędzie doprowadzenie do porządku pomieszczeń pracowni robót ręcznych nie powinnoby nastręczać znaczniejszych kosztów i trudności, gdyż przeważnie polegać będzie na pomalowaniu względnie wybieleniu sali oraz wymyciu podłogi i zaciągnięcia jej masą pyłochłonną.

Reperacja uszkodzeń warsztatów i innych sprzętów oraz narzędzi może i powinna być uskuteczniona przez starszą młodzież pod kierunkiem i przy czynnym współudziale nauczyciela robót ręcznych.

Gdyby zorganizowanie w ten sposób gruntowne porządkowanie pracowni robót ręcznych wymagało przerwania normalnych zajęć w pracowni na dni kilka, może to być uważane za usprawiedliwione i celowe.

Należy usilnie dążyć do tego, aby szkolna pracownia robót ręcznych już na pierwszy rzut oka robiła estetyczne i miłe wrażenie, co może być osiągnięte przez utrzymanie sali we wzorowej czystości oraz przez staranne, praktyczne i celowe rozmieszczenie sprzętów (warsztatów, stołów, szaf, półek, narzędzi).

Warsztaty powinny być przymocowane do podłogi i utrzymywane w należytym stanie tak jak i inne sprzęty, narzędzia zawsze całe, czyste i ostre, a oprócz tego ponumerowane. Każde narzędzie winno mieć wyznaczone stałe miejsce w szafie lub na półce.

Komplety narzędzi winny być rozmieszczone w ten sposób, aby między poszczególnemi narzędziami nie było zbytecznych wolnych miejsc (przerw), a to w celu ułatwienia szybkiej i pewnej kontroli całości kompletu.

Troska o stałe utrzymanie pracowni robót ręcznych w odpowiednim stanie należy do obowiązków nauczyciela robót ręcznych.

Do czynnego udziału w zajęciach związanych z porządnem utrzymaniem pracowni (sali, sprzętów i narzędzi) powinni być pociągani przez nauczyciela ci uczniowie, którzy z tej pracowni korzystają.

Przed opuszczeniem sali po skończonych zajęciach uczniowie winni własnoręcznie doprowadzać ją do porządku, a więc: poukładać narzędzia według numerów na właściwych miejscach, zmieść z warsztatów i stołów opiłki, podłogę zamieść.

Zorganizowanie sprzątania w ten sposób, aby nie było szkodliwe dla zdrowia młodzieży (otwieranie okien, skrapianie podłogi, ostrożne zmiatanie i zamiatanie i t. p.) oraz nadzór nad wykonaniem jest rzeczą nauczyciela robót.

Własnoręczne porządkowanie przez uczniów sali i robót po zakończeniu zajęć zaleca się ze względu na wychowawcze znaczenie i potrzebę rozbudzenia w młodzieży oraz utrwalenia poczucia potrzeby i zamiłowania do porządku i ładu.

Przestrzeganie wyżej naszkicowanych metod postępowania łącznie z umiejętnem i sumiennem nauczaniem robót ręcznych zgodnie z wymaganiami dobrego rzemiosła może dopiero ujawnić wartość nauki robót ręcznych w szkole, jako ważnego czynnika w ogólnem wychowaniu młodzieży.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.*

4.

Opłaty pocztowe.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 13 marca 1931 r. Nr. O. 395/31.

Wskutek zarządzenia Ministerstwa WR. i OP. z dnia 28 lutego 1931 Nr. I. Prez. 1502/31 komunikuję co następuje:

Ministerstwo Poczt i Telegrafów, opierając się na analizie danych statystycznych, stwierdziło, że ilość przesyłek listowych zwykłych i poleconych, wysyłanych przez władze, urzędy i organa państwowe a wolnych od opłaty pocztowej na zasadzie art. 23 ust. 1 pkt. b) ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. w brzmieniu znowelizowanem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 378) [1]) w ostatnich latach niepomiernie wzrosła i wykazuje w dalszym ciągu tendencję zwyżkową. Nie pozostaje to bez wpływu na wzmożenie się czynności urzędów pocztowych, na ilość potrzebnego personelu, a przez to samo i na wydatki.

Dla przedsiębiorstwa państwowego „Polska Poczta, Telegraf i Telefon", które, jak wynika z art. 7 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o utworzeniu państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon" (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 379), ma z własnych dochodów i funduszów pokrywać wszelkie swoje wydatki, ten ubytek w dochodach, wynikający z bezpłatnych świadczeń na rzecz władz, urzędów i organów państwowych, stanowi znaczny ciężar, ujemnie wpływający na całokształt gospodarki, tembardziej, że ciężar ten zwiększył się dwukrotnie w ostatnich 2 latach, a więc w okresie depresji gospodarczej. Cierpieć musi na tem niewątpliwie sprawność poczty, gdyż wzmożone o pewien % czynności urzędów pocztowych — wskutek wykonywania omawianych

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1928, str. 498—500.

bezpłatnych świadczeń, wymagają odpowiedniego pomnożenia personelu, to zaś ostatnie uzależnione jest od dochodów, które nie odpowiadają ściśle świadczeniom, albowiem są mniejsze stale o kwotę, odpowiadającą świadczeniom, za które opłata nie jest pobieraną, przyczem ubytek ten dochodów nie jest ujawniony w budżecie i planie finansowo-gospodarczym przedsiębiorstwa państwowego „Polska Poczta, Telegraf i Telefon".

Celem zapobieżenia przedstawionemu wyżej stanowi sprawy i wskutek pisma Pana Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 23 lutego 1931 Nr. 191/II. zwraca się uwagę, ażeby uprawnienie, wynikające z zacytowanych na wstępie postanowień art. 23 ustawy o poczcie, telegrafie i telefonie nie było wyzyskiwane, czy to przez nadawanie przesyłek listowych jako poleconych, mimo braku faktycznego uzasadnienia do przesyłania tychże jako poleconych, czy to przez wysyłanie przesyłek listowych jako wolnych od opłaty pocztowej, mimo, że od opłaty tej zwolnione być nie powinny.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.* wr.

5.

Pieczęcie urzędowe.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 30 marca 1931 r. Nr. O. 503/31.

Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 18 marca 1931 Nr. I. Prez. 1998/31 wyjaśniło, że zarządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. zawarte w okólniku z 16 października 1928 r. Nr. O. Prez. 6390/28, a dotyczące zamawiania nowych pieczęci urzędowych w Mennicy Państwowej w Warszawie, nie zostało cofnięte. Wobec powyższego, pomimo uchylenia art. 20 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 980)[1]) zamówienia na nowe pieczęcie urzędowe należy w dalszym ciągu kierować wyłącznie do Mennicy Państwowej tem bardziej, że zamówienie na pieczęcie urzędowe dla wszystkich władz, urzędów i szkół w okręgu szkolnym lwowskim przesłane zostało już przez Ministerstwo W. R. i O. P. wraz ze skrótami napisów Mennicy Państwowej do wykonania.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.* wr.

6.

Służba wojskowa.

Obowiązek zgłaszania nauczycieli-oficerów (szeregowych) rezerwy.

Nr. O. 549/31. Przypomina się Dyrekcjom państwowych i prywatnych szkół średnich z prawem publiczności oraz Radom szkolnym powiatowym § 390 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 16 marca 1930 w sprawie wykonania ustawy z dnia 23 maja 1924 o powszechnym obowiązku służby wojskowej, zmienionej i uzupełnionej rozporządzeniem Pre-

---

[1]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1930, str. 629.

zydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 stycznia 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 31 ex 1930, poz. 270) z poleceniem zawiadamiania właściwych komendantów powiatowych o pełnieniu obowiązków nauczycielskich przez oficerów (szeregowych) rezerwy.

§ 390 Rozp. Minist. Spraw Wojsk. z dnia 16 marca 1930 Dz. U. R. P. Nr. 31., poz. 270.

Profesorów wyższych zakładów naukowych, pomocnicze siły naukowe oraz osoby, którym zlecone zostały wykłady i ćwiczenia w tych uczelniach, nauczycieli średnich zakładów naukowych z prawem publiczności, nauczycieli szkół zawodowych państwowych lub prywatnych, uznanych przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równorzędne z państwowemi, nauczycieli publicznych szkół powszechnych oraz studentów i uczniów zakładów naukowych z prawem publiczności, powołuje się do ćwiczeń w rezerwie w okresie letnim, wolnym od nauki szkolnej.

Rektorzy oraz dyrektorzy wyższych zakładów naukowych obowiązani są z początkiem każdego roku szkolnego powiadamiać właściwych powiatowych komendantów uzupełnień o powierzeniu oficerom (szeregowym) rezerwy obowiązków pomocniczych sił naukowych oraz o zleceniu im wykładów i ćwiczeń w wyższych zakładach naukowych, jak również o każdorazowem zwolnieniu tych osób z ich obowiązków.

Taki sam obowiązek powiadamiania właściwych powiatowych komendantów uzupełnień mają dyrektorzy średnich zakładów naukowych z prawem publiczności w stosunku do nauczycieli tych zakładów oraz inspektorowie szkolni w stosunku do nauczycieli publicznych szkół powszechnych.

7.

Uposażenie służbowe funkcjonarjuszów państwowych, wybranych do Sejmu i Senatu.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 21 marca 1931 r. Nr. I. Prez. 1996/31.

L. O. 554/31. Ministerstwo W. R. i O. P., opierając się na opinji Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 marca 1931 r. L. dz. 9028/1925/31 I. F. 16/2985, przesyła do wiadomości i stosowania następujące wyjaśnienia, dotyczące wypłaty, względnie zwrotu ściągniętych już uposażeń służbowych, należnych funkcjonarjuszom państwowym. wybranym do Sejmu i Senatu.

W myśl art. 57 ust. z 17 lut. 1922 r. N. 21, poz. 164, Dz. Ust. urzędnika wybranego do ciała ustawodawczego zwalnia się na czas trwania mandatu od sprawowania urzędu z równoczesnem wstrzymaniem mu na cały ten czas uposażenia służbowego. W praktyce oczywiście moment zwolnienia, który jest decydującym dla wstrzymania poborów, nie schodzi się ani z datą wyboru ani z dniem ostatnim kalendarzowym jakiegoś miesiąca, lecz zwolnienie to następuje zależnie od konieczności wewnętrznych urzędowych częstokroć w ciągu miesiąca, za który urzędnik wybrany posłem otrzymał

zgóry pobory w dniu pierwszym tegoż miesiąca zgodnie z postanowieniami art. 12 ust. z 9 października 1923, Nr. 116, Dz. Ust.

Dla ocenienia tedy, czy istnieje obowiązek zwrotu przez urzędnika takich wypłaconych mu poborów za miesiąc, w ciągu którego przestał pełnić obowiązki służbowe, decydującym jest moment (dzień) rzeczywistego zwolnienia ze służby. Art. 11 ustawy uposażeniowej z 9 października 1923 r. postanawia, że w wypadkach śmierci urzędnika w ciągu miesiąca lub rozwiązania stosunku służbowego z innych powodów wstrzymuje się wypłatę uposażenia w ostatnim dniu miesiąca, w którym stosunek służbowy ustał. Tylko w wypadku samowolnego opuszczenia służby obowiązanym jest urzędnik zwrócić część uposażenia za czas nieprzesłużony (pro parte rata). Obowiązku pełnego zwrotu poborów za taki nadpoczęty miesiąc wogóle ustawa nie przewiduje. Zdaniem Prokuratorji Generalnej przepisy tego artykułu winny być per analogiam stosowane do urzędników posłów, a zatem zwolnienie ich od pełnienia obowiązków winno być uważane per analogiam odnośnie do prawa poboru uposażenia, tak jak gdyby nastąpiło rozwiązanie stosunku służbowego. Dla gorszego traktowania brak jest podstaw ustawowych i intencji ustawodawcy — przeciwnie przemawia przeciw temu charakter i rodzaj obowiązków, jaki ze stanowiskiem posła się łączy.

Dlatego też, o ile pobory danemu urzędnikowi, wybranemu posłem, zostały wypłacone na 1-go danego miesiąca przed zakomunikowaniem mu urzędowego zwolnienia, niema podstaw do żądania nawet częściowego zwrotu poborów. Nie ma się bowiem do czynienia ze samowolnem opuszczeniem służby lecz z urzędowem ustawą nakazanem zwolnieniem dla pełnienia funkcyj poselskich. Jeżeli zaś urzędnik otrzymał zwolnienie przed 1-ym danego miesiąca, a mimo to pobory na 1-go mu wypłacono, to bez względu na to, czy wypłata ta nastąpiła z powodu zwykłego zapomnienia wstrzymania asygnaty, czy wskutek błędnego mniemania, czy też wskutek tego, że urzędnik mimo zwolnienia jeszcze z jakichś powodów obowiązki swoje, ale bez nakazu władzy, spełniał, żądanie zwrotu całych poborów jest uzasadnione. Jest rzeczą danej władzy zarządzić zwolnieine tak, by nastąpiło o ile możności bez kolizji z urzędowemi koniecznościami i obowiązkami poselskiemi i w każdym razie przed zwołaniem pierwszego posiedzenia ciała ustawodawczego a zarazem, by wskutek tego do granic koniecznych skrócony został okres, w którym urzędnik pobiera pobory zgóry wypłacone, nie pełniąc już funkcyj służbowych. W obecnym okresie sejmowym, skoro wybory odbywały się w połowie listopada, było rzeczą danych władz dokonać zwolnień przed 1 grudnia 1930, do czego wybrani mieli zgodnie z art. 57 ust. z 17 lutego 1922 prawo. Jeżeli niektóre władze tego nie dokonały, to dani urzędnicy, niezwolnieni jeszcze w dniu 1 grudnia, legalnie pobory otrzymali i nie ciąży na nich obowiązek zwrotu.

W związku z powyższem należy wydać dalsze właściwe zarządzenia podległym władzom, urzędom i szkołom z wyjaśnieniem, że ściągnięte wbrew powyższym wyjaśnieniom pobory za miesiąc grudzień 1930 r. winny być interesowanym posłom względnie senatorom wypłacone.

Naczelnik Wydziału: *Kazimierz Dubiel.* wr.

8.

Wynagrodzenie inspektorów szkolnych jako członków komisyj egzaminacyjnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 28 marca 1931 r. Nr. I. K. N. 1835/31.

Kuratorjum wyjaśnia, iż inspektorom szkolnym, którzy w myśl § 4 przepisów o praktycznym egzaminie na nauczyciela publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z roku 1929, str. 114) są członkami kompletów egzaminacyjnych i w związku z przeprowadzeniem egzaminów muszą wyjeżdżać do miejscowości, oddalonych od siedzib swego urzędu, należy się wynagrodzenie według norm przewidzianych w okólniku Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 9-go stycznia 1929, Nr. II. 606/29 (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1929, str. 126) oraz diety według norm, obowiązujących dla wszystkich funkcjonarjuszy państwowych.

Przy tej sposobności zwraca się uwagę na § 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1927 Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 826 (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1927, str. 447 i nast.) o przepisach dotyczących podróży kołowych.

Okr. Wizytator Szkół: (—) *St. Dańcewicz.* wr.

9.

Pobór 10% dodatku do niektórych podatków i opłat stemplowych.

Rozp. Ministra Skarbu z dnia 6 marca 1931 r.

Na podstawie art. 2. ustawy z dnia 12 lutego 1931 r. o poborze 10% dodatku do niektórych podatków i opłat stemplowych (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 82) zarządzam, co następuje:

§ 1. Począwszy od dnia 1 kwietnia 1931 r. pobierany będzi dodatek w wysokości 10% do uiszczanych podatków bezpośrednich, podatków pośrednich, opłat stemplowych, podatku spadkowego i od darowizn, jakoteż do wpłacanych względnie przymusowo ściąganych zaległości wyżej wymienionych danin.

Dodatek ten nie będzie pobierany do podatku od lokali i placów niezabudowanych, podatku majątkowego, daniny lasowej, opłat stemplowych, przewidzianych w art. 102 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o opłatach stemplowych (Dz. U. R. P. Nr. 98, poz. 570), opłat celnych jak również do dodatków samorządowych.

§ 2. 10%-wy dodatek będzie pobierany równocześnie z uiszczeniem wymienionych w ustępie pierwszym §-u 1. danin publicznych. Od dodatku tego nie będą obliczane kary za zwłokę, względnie odsetki za odroczenie.

§ 3. Obliczanie i pobór 10%-owego dodatku należy do obowiązku tych organów, które są powołane do wymiaru i poboru odnośnych danin publicznych.

§ 4. 10%-owy dodatek należy uiścić bez osobnego zawiadomienia ze strony **władzy.**

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 1 kwietnia 1931 r.

(—) *Ignacy Matuszewski,* Kierownik Ministerstwa Skarbu.

Okólnik Minist. W. R. i O. P. z dnia 17 marca 1931. Nr. I. R. 3277/31.

L. O. 481/31. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaznacza, że na podstawie wymienionego rozporządzenia 10% dodatek — odmiennie od przepisów obowiązującego obecnie rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 1 kwietnia 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 251) — należy również pobierać począwszy od dnia 1 kwietnia 1931 r. przy podatku dochodowym od uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę (Dział II ustawy o państwowym podatku dochodowym Dz. U. R. P. z r. 1925. Nr. 58, poz. 411) oraz przy podatku od kapitałów i rent.

Naczelnik Wydziału: *A. Nowak.* wr.

10.

Podatek dochodowy od odpraw.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 14 marca 1931 r. Nr. I. R. 2122/31.

L. O. 535/31. Wobec wątpliwości, powstałych w niektórych urzędach co do sposobu obliczenia podatku dochodowego od odpraw, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu wyjaśnia, co następuje:

Odprawy, wypłacane funkcjonarjuszom państwowym jednorazowo przy zwolnieniu ze służby, winny być traktowane przy obliczaniu podatku dochodowego, jako wynagrodzenia jednorazowe, od których oblicza się należny podatek dochodowy w sposób podany w postanowieniu ostatniego ustępu art. 111. ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. Nr. 58 z r. 1925, poz. 411).

Gdy natomiast takie wynagrodzenie wypłaca się nie jednorazowo, lecz w okresach miesięcznych, wówczas winny być one traktowane przy obliczaniu podatku dochodowego, jako wynagrodzenia perjodyczne. Sposób obliczania podatku od tego rodzaju wynagrodzeń podaje postanowienie ustępu 2 art. 111. powołanej ustawy o państwowym podatku dochodowym [1]).

Naczelnik Wydziału (—) *A. Nowak.*

---

[1]) Ostatni ustęp art. 111. ustawy o podatku dochodowym (Dz. U. R. P. Nr. 58 z r. 1925, poz. 411) postanawia, że w celu ustalenia stopy procentowej przy wypłacie jednorazowych wynagrodzeń dolicza się je do obliczonej w stosunku rocznym sumy ostatniego perjodycznego wynagrodzenia.

Ustęp 2-gi art. 111 powyższej ustawy postanawia, że podstawę do ustalenia stopy procentowej przypadającego na potrącenia podatku stanowi wysokość wypłaconego wynagrodzenia, obliczona w stosunku rocznym.

11.

Prywatne kursy wakacyjne dla nauczycielstwa szkół powszechnych w roku 1931-ym.

Nr. I. K. N. 2201/31. Kuratorjum zamieszcza poniżej rozkład prywatnych kursów wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół powszechnych w roku 1931. Organizacja tych kursów wspiera się na tych samych zasadach, jak i na kursach państwowych.

Zapisy na kursy należy kierować do odnośnych Rad Szkolnych Powiatowych. Warunki przyjęcia i wysokość wpisowego pozostają niezmienione, jak w roku ubiegłym (patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z roku 1930, str. 304). W sprawie opłat za naukę oraz warunków internatowych udzielą informacyj te Rady Szkolne Powiatowe, które organizują kursy

Prawie wszystkie niżej zamieszczone kursy prywatne odbędą się w terminie pierwszym, czyli od 2 do 30 lipca; jedynie kurs przyrodniczo-geograficzny w Dobromilu odbędzie się w terminie drugim od 14 lipca do 11 sierpnia 1931.

Kursy oznaczone literą A przeznaczone są dla nauczycielstwa, odczuwającego zasadnicze braki w swem wykształceniu, każdy kurs B obejmuje fragment programu Wyższego Kursu Nauczycielskiego, wreszcie kursy D zawierają tematy bezpośrednio związane z pracą w szkole i przeznaczone są dla wszystkich nauczycieli.

Rozkład państwowych kursów wakacyjnych został zamieszczony w numerze poprzednim, czyli 3-im Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z roku bież., str. 106.

Rozkład prywatnych kursów wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół powszechnych w r. 1931.

L. p.	Miejscowość. Inspektorat szkolny. Siedziba kursu. Informacje organizacyjne.	Termin	Kurs	Uwaga
1.	Kropiwnik Nowy. R. S. P. w Drohobyczu. Wykłady w szkole powszechnej. Okolica b. piękna. Tamże internat i wspólna kuchnia. Uczestnicy muszą przywieźć własną pościel.	I.	*Śpiewu i wychowania fizycznego — A.* Wiadomości teoretyczne i metodyczne oraz ćwiczenia praktyczne niezbędne do prowadzenia nauki śpiewu w niższych oddziałach szkoły powszechnej. Temat będzie przerobiony w skróceniu. Gry i zabawy ruchowe (ogólne wskazówki dotyczące wychowania fizycz. w szkole powsz. metodyka i systematyka gier).	Kropiwnik leży n/Stryjem w Karpatach, ma stałe połączenie autobusowe z Borysławiem. Wycieczki krajoznawcze do Borysławia, Truskawca, wgłąb Karpat i t.p.

L. p.	Miejscowość. Inspektorat szkolny. Siedziba kursu. Informacje organizacyjne.	Termin	K u r s	U w a g a
2.	Jarosław. R.S.P. w Jarosławiu. Wykłady i internat w szkole powszech. im. Kr. Jadwigi. Wojskowość i bursa dostarczy łóżek i sienników. Należy przywieźć ze sobą: koc, poduszk. i prześcier.	I.	*Śpiewu — A.* Wiadomości teoretyczne i metodyczne oraz ćwiczenia praktyczne, niezbędne do prowadzenia nanki śpiewu w niższych oddziałach szkoły powszechnej.	Wycieczki: Chyrów-Zakład Jezuitów, do Lacka, saliny, Przeworsk, cukrownia, Czerlany ks. Czartoryskich. Kąpiele w Sanie.
3.	Dobromil. R. S. P. Dobromil. Wspólna kuchnia możliwa.— Biljoteka rejonowa.	II.	*Geograficzno-przyrodniczy — B.* Opracowanie praktyczne i pogłębienie zagadnień geograficznych z terenoznawstwa, kartogr. (plan i mapa) oraz geografji astronomicznej w zakresie programu szkoły powsz. B. Fizjologja roślin oparta na doświadczeniach i obserwacjach ekologicznych na wycieczkach.	
4.	Przemyśl. R S. P. Przemyśl. Internat z łóżkami w szkole powszechn. Przywieźć koc, prześcieradło i poduszkę.	I.	*Pedagogiczny — A.* Zarys faz rozwoju psychicznego dziecka w wieku szkolnym, ich znaczenie dla nauczania i wychowania. 120 g.	Kąpiele w Sanie.

L. p.	Miejscowość. Inspektorat szkolny. Siedziba kursu. Informacje organizacyjne.	Termin	K u r s	U w a g a
5.	Dukla. R. S. P. Krosno. Internat z kuchnią na miejscu. Stacja kolejowa w miejscu. Wycieczki w okolice podkarpackie i do Czechosłowacji.	I.	*Przyrodniczo-geograficzny — A.* Organizacja pracy w zakresie przyrody żywej w szkołach o różnym poziomie wyposażenia. Prowadzenie hodowli. Organizacja muzeum szkolnego. Dobór pomocy naukowych. Wyzyskanie ogrodu szkolnego dla celów przyrodniczych. Wybrane zagadnienia z geografji Polski.	Organizuje zarząd Ogniska Z. P. N. S. P. w Dukli przy współudziale R. S. P.
6.	Niżniów. R. S. P. Tłumacz. Internat i wspólna kuchnia. Przywieźć siennik, koc, poduszkę, prześcieradło i ręcznik.	I.	*Humanistyczny.* Literatura dla dzieci i bibljotekar. Polska współczesna ze szczególnem uwzględnieniem jej stanu kulturalnego.	
7.	Zaleszczyki. R. S. P. Zaleszczyki. Internat w miejscu.	I.	*Polonistyczny — B.* Budowa wyrazów i t. zw. „Życie wyrazów“ (t.j. system słowotwórstwa i semantyka szczegółowa wyrazów) wraz z metodyką ćwiczeń słowotwórczych i słownikowych w szkole powszechnej. Najwybitniejsi przedstawiciele polskiej literatury politycznej i filozofji narodowej.	Miejscowość klimatyczna, kąpiele rzeczne, wycieczki.

L. p.	Miejscowość. Inspektorat szkolny. Siedziba kursu. Informacje organizacyjne.	Termin	K u r s	U w a g a
8.	Żółkiew. R. S. P. Żółkiew. Internat dla panów w bursie T. S. L. lub u OO Dominikanów, dla pań w internacie seminarjów.	I.	*Humanistyczny B.* Budowa wyrazów i t. zw. życie wyrazów wraz z metodyką ćwiczeń słowotwórczych i słownikowych w szkole powszechnej. B. Dzieje powiatu jako punkt wyjścia przy nauczaniu historji w szkole powszechnej.	
9.	Nadwórna. R. S. P. Nadwórna. Opłata za kurs wyniesie 40 — 45 złot. Zgłoszenia wraz z kwotą 15 zł. tytułem zaliczki zwrotnej na opłatę przyjmuje Zarząd Ogniska Z. P. N. S. P. w Nadwórnej do dnia 6 maja 1931 r. Utrzymanie około 4 zł. dziennie. Każdy uczestnik musi mieć własną lupę. Koszta zakupna materjałów na pomoce naukowe 15 zł. na osobę.	I.	*Przyrodn.-geograficzny.* Organizacja pracy w zakresie przyrody żywej w szkołach powszechnych o różnym poziomie wyposażenia. Praktyczne zaznajomienie się ze sposobem prowadzenia hodowli. Organizacja szkolnego muzeum przyrodniczego. Dobór pomocy naukowych. Wyzyskanie ogrodu szkolnego dla celów przyrodniczych. A. Wybrane zagadnienia z geogr. Polski.	Wycieczki w pasmo Czarnohory, Gorganów, do Bitkowa Zagłębie naftowe i t.p.
10.	Tarnopol. Internat przygotowany. Z powodu wystawy wczesne zgłoszenia są konieczne. Stacja kolejowa w miejscu.	I.	*Metodyczny — D.* Nauczanie śpiewu i wychowania fizycznego na stopniu element. (w I i II oddziale). Nauczanie rysunków i robót ręcznych na stopniu elementarnym (w I i II oddziale).	Wojewódzka Wystawa regjonalna.

12.

Mieszkania nauczycieli publicznych szkół powszechnych.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 11 marca 1931 r., wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Skarbu. (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 197).

Na podstawie art. 19 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 143) w brzmieniu ustawy z dnia 25 listopada 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 126, poz. 898) oraz rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 662[1]) zarządza się co następuje:

§ 1. Gmina lub obszar dworski dostarczają nauczycielowi mieszkania na skutek wezwania, doręczonego im przez właściwego inspektora szkolnego. Wezwanie winno zawierać zawiadomienie o mianowaniu lub przeniesieniu nauczyciela do danej szkoły z podaniem jego imienia i nazwiska, charakteru służbowego, stanu rodzinnego, grupy, według której pobierać będzie uposażenie i kwoty przysługującego mu dodatku na mieszkanie oraz winno wskazywać wyraźnie datę, od której mieszkanie należy się nauczycielowi. Wezwanie to winno być podane również do wiadomości nauczyciela.

§ 2. O ile gmina lub obszar dworski nie mogą dostarczyć nauczycielowi mieszkania w oznaczonym terminie, lub jeżeli nauczyciel nie przyjmie zaofiarowanego mu mieszkania w budynku nieprzeznaczonym na cele szkolne, o czem winien zawiadomić gminę lub obszar dworski tudzież inspektora szkolnego, gmina lub obszar dworski obowiązane są wypłacić nauczycielowi na ręce kierownika szkoły dodatek na mieszkanie według norm, ustalonych przepisami o dodatkach na mieszkanie dla funkcjonarjuszów państwowych za czas od terminu oznaczonego w wezwaniu wymienionem w § 1 niniejszego rozporządzenia, oraz wypłacać dodatek ten każdego pierwszego dnia w miesiącu za miesiąc zgóry. Obowiązek ten ustaje z chwilą przyjęcia przez nauczyciela mieszkania w naturze, dostarczonego mu przez gminę względnie z chwilą zwolnienia nauczyciela ze stanowiska w danej szkole.

§ 3. Inspektor szkolny obowiązany jest zawiadomić gminę lub obszar dworski o wszelkich zmianach, mających wpływ na wysokość dodatku na mieszkanie, jak również o zwolnieniu nauczyciela z danej szkoły.

§ 4. Nauczyciel, który przyjął dostarczone mu mieszkanie w budynku nieprzeznaczonym na cele szkolne, może zrzec się tego mieszkania i żądać od gminy względnie obszaru dworskiego wypłacenia mu dodatku na mieszkanie:

a) w wypadku zwiększenia się jego rodziny, jeżeli gmina względnie obszar dworski nie zaofiarują wzamian za dotychczasowe innego mieszkania, dostosowanego do nowych warunków rodzinnych nauczyciela;

b) w razie wykazania urzędowem świadectwem lekarskiem, że mieszkanie szkodliwe jest dla zdrowia jego lub rodziny.

§ 5. W razie niewypłacenia przez gminę lub obszar dworski w terminie wskazanym w § 2 nauczycielowi dodatku mieszkaniowego względnie wypłacenia niecałej sumy należnego dodatku mieszkaniowego, nauczyciel

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1930, str. 616.

obowiązany jest zawiadomić o powyższem niezwłocznie inspektora szkolnego w drodze służbowej.

Inspektor szkolny na podstawie doniesień poszczególnych nauczycieli względnie kierowników szkół sporządza wykazy nauczycieli, którym nie wypłacono dodatku mieszkaniowego, z dokładnem podaniem miesiąca, za który nie dokonano wypłaty, nazwy gminy lub obszaru dworskiego, tudzież wysokości niewypłaconych sum.

Wykazy powinny być sporządzone w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach oddzielnie dla każdego związku komunalnego, który posiada rachunek sum komunalnych w kasie skarbowej, oraz oddzielnie dla sum, podlegających wypłacie na miejscu w kasie skarbowej i dla sum, podlegających wysłaniu za pośrednictwem poczty.

Do wykazów sum, podlegających wysłaniu za pośrednictwem poczty, powinny być dołączone wypełnione przekazy pocztowe.

Wykazy te inspektor szkolny przesyła do właściwej kasy skarbowej, celem dokonania wypłaty względnie przekazania należnych sum bezpośrednio zainteresowanym nauczycielom lub za pośrednictwem płatników rejonowych po uprzedniem zajęciu i obciążeniu rachunku sum komunalnych właściwego związku komunalnego.

Kosztami przekazu obciąża kasa skarbowa odnośny rachunek sum komunalnych.

Drugie egzemplarze wykazów służą do zawiadomienia właściwego związku komunalnego o dokonaniu wypłaty z jego rachunku sum komunalnych.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1931 roku.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *Sł. Czerwiński*, Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski*, Kierownik Ministerstwa Skarbu: *Ignacy Matuszewski.*

13.

Egzamin praktyczny.

Rozp. Minist. W. R. i O. P. z dnia 26 lutego 1931 r. Nr. II. 25796/31.

Nr. I. K. N. 1395/31. W związku z postanowieniem art. 8 (ustęp pierwszy) rozporządzenia Prezydenta Rzeczp. z dnia 6 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258 i Nr. 53, poz. 512, wyjaśniam, że w wypadku, gdy nauczyciel wykazuje się dwuletnią pracą nauczycielską, ale przerywaną, należy przez analogię stosować interpretację „nieprzerwanej pracy nauczycielskiej", podaną w art. 8 ustawy z dnia 1 lipca 1926 o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462).

Jednocześnie wyjaśniam, że postanowienie art. 10 wymienionego rozporządzenia z dnia 6 marca 1928 r. odnośnie co do wskazanego tam w ustępie pierwszym terminu, należy rozumieć w ten sposób, że uwzględnia się czas faktycznego pełnienia obowiązków w szkole, odliczając wszel-

kie przerwy, przewyższające każdorazowo dwa miesiące (poza okresem wakacyj letnich).

Nauczyciel kontraktowy (względnie płatny od godzin), zatrudniony w publicznej szkole powszechnej, jest nauczycielem publicznej szkoły powszechnej w rozumieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.*

14.

Konkursy na posady.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 25 lutego 1931 r. Nr. II. 308/31.

L. I. 8019/31. Na zapytanie w konkretnym przypadku, czy należy rozpisać konkurs na posadę kierownika szkoły, której stopień organizacyjny został obniżony z pięcioklasówki na dwuklasową, Ministerstwo wyjaśnia, że w takich przypadkach należy stosować postanowienia ustępu 2 art. 11 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 (Dz. U. Rz. P. Nr. 47, poz. 462) i rozpisywać konkursy, traktując te posady jako nowoutworzone, a to ze względu na zmienione uposażenie, przewidziane w art. 47 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 (Dz. U. Rz. P. Nr. 116, poz. 924).

Rozpisywanie konkursu byłoby zbyteczne jedynie w tym wypadku, gdyby dotychczasowy kierownik szkoły, przekształconej na szkołę niżej zorganizowaną, wyraził zgodę na pozostanie w tej ostatniej. W takim razie trzebaby wystawić dotychczasowemu kierownikowi nowe pismo, mianujące go kierownikiem szkoły niższego stopnia organizacyjnego.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.*

15.

Uposażenie nauczycieli publicznych szkół powszechnych, posiadających studja wyższe i kwalifikacje do nauczania pewnych przedmiotów.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 9 marca 1931 r. Nr. I. 6549/31.

Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 16 lutego 1931 Nr. II. 28898/30 wyjaśniło w pewnym konkretnym wypadku, że nauczycielce publicznej szkoły powszechnej, posiadającej przepisane kwalifikacje zawodowe do nauczania języka polskiego w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych oraz studja wyższe, zakończone przepisanemi egzaminami, należy przyznać uposażenie, określone w art. 43 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) począwszy od 1 lipca 1930 r. a to ze względu na przyznanie jej 17 czerwca 1930 dyplomu na nauczyciela szkół średnich, będącego podstawą do przyznania kwalifikacyj do szkół powszechnych.

Powierzenie petentce — za jej zgodą — nauczania innych przedmiotów, nie objętych jej kwalifikacją, nie ma wpływu na wymiar uposażenia.

Naczelnik Wydziału: (—) *K. Kwieciński.* wr.

16.

Ewidencja b. uczniów stypendystów w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 10 marca 1931 r. Nr. II. 25996/30.

L. I. K. N. 1709/31. W celu ułatwienia dyrekcjom zakładów kształcenia nauczycieli prowadzenia ścisłej ewidencji byłych uczniów stypendystów po myśli ostatniego punktu rozporządzenia z dnia 2 stycznia 1923 r. w sprawie regulaminu udzielania stypendjów (Dz. Urz .Min. Nr. 3, poz. 17) zarządzam, aby inspektorowie szkolni zawiadamiali dyrekcje odpowiednich zakładów o zatrudnionych w podległych im szkołach na terenie powiatu absolwentów omawianych zakładów, którzy z racji otrzymanego stypendjum w czasie odbywania studjów są obowiązani do pracy w publicznych szkołach powszechnych.

Zawiadomienie winno zawierać dokładny adres (miejsce zatrudnienia) b. stypendysty oraz datę zatrudnienia na terenie powiatu.

O b. stypendystach, którzy wypełnili swe zobowiązania, zawiadomień wysyłać nie należy.

Jednocześnie zwracam uwagę na postanowienia punktu 4. cytowanego wyżej rozporządzenia z dnia 2 stycznia 1923 w sprawie regulaminu udzielania stypendjów, dotyczące wysokości stypendjów i półstypendjów oraz ich liczby.

Chociaż przyznawane Kuratorjum kredyty budżetowe na stypendja uczniowskie są bardzo szczupłe, należy utrzymać normy stypendjalne na wysokości odpowiadającej kosztom względnie połowie kosztów utrzymania ucznia w internacie, ograniczając liczbę stypendystów.

Udzielanie przez dyrekcje niektórych zakładów większej liczbie uczniów jednorazowych zapomóg, wynoszących nieraz zupełnie drobne sumy, winno być ograniczone do wyjątkowych wypadków.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.*

17.

Pisownia nazwisk uczenic na świadectwach szkolnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 3 kwietnia 1931 r. Nr. O. 575/30.

W myśl wyjaśnienia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 marca 1931 Nr. II. 5136/31 należy nadal stosować się do zarządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20 marca 1930 r. Nr. II. 28101/29[1]) w sprawie pisowni nazwisk żeńskich na świadectwach szkolnych dopóty, dopóki sprawa pisowni tej nie zostanie ostatecznie rozstrzygnięta, przez specjalną komisję językową.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Hubert.* wr. Naczelnik Wydziału.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1930, str. 176.

18.

Zmiany regulaminu gimnazjalnych egzaminów dojrzałości.

Rozp. Ministra W. R. i O. P. z dnia 26 lutego 1931 r. Nr. II. 4592/31.

Nr. II. 3235/31. Na podstawie art. 1. ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) zarządzam, co następuje:

§ 1. Regulamin gimnazjalnych egzaminów dojrzałości, ogłoszony jako załącznik do rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 19 grudnia 1925 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2 (164), poz. 8. ex 1926 r.[1]) otrzymuje w §§ 5, 21 III a. i 22 III a. brzmienie następujące:

1. § 5. Regulamin niniejszy przewiduje w zastosowaniu do uczniów szkół średnich państwowych lub niepaństwowych, posiadających prawa gimnazjum państwowego:

a) zwyczajny egzamin dojrzałości, b) rozszerzony egzamin dojrzałości. Każda z tych kategoryj różniczkuje się według wydziałów gimnazjum państwowego.

Zwyczajny egzamin dojrzałości zdają uczniowie gimnazjów państwowych oraz niepaństwowych z prawami pełnemi szkół państwowych.

Rozszerzony egzamin dojrzałości zdają uczniowie gimnazjów niepaństwowych z prawami niepełnemi szkół państwowych.

2. § 21. III a. Zwyczajny egzamin dojrzałości nowego typu klasycznego.

A. Przedmioty egzaminacyjne poza religją dzielą się na grupy:

1. a) język polski, b) historja wraz z nauką o Polsce współczesnej;

2. a) język łaciński z uwzględnieniem kultury klasycznej, b) język grecki z uwzględnieniem kultury klasycznej;

3. a) matematyka, b) fizyka wraz z chemją, c) język obcy.

B. Każdy abiturjent wybiera z tych grup 4 przedmioty w sposób następujący:

1 przedmiot z grupy pierwszej; 3 dowolne przedmioty z grup 2-ej i 3-ej razem wziętych.

C. Egzaminy piśmienne abiturjent zdaje: z przedmiotu, wybranego z grupy 1-ej, z dwu z pośród wybranych przedmiotów, należących do grupy 2-ej lub 3-ej z tem zastrzeżeniem, że przynajmniej jeden z nich należeć będzie do grupy 2-ej.

D. Na egzaminie piśmiennym z języka polskiego każdy zdający wybiera i opracowuje jeden z trzech tematów, bądź zaczerpniętych z lektury polskiej, bądź ogólnych; z historji — każdy zdający wybiera i opracowuje jeden z trzech zadanych tematów; z języka łacińskiego — abiturjenci tłumaczą nieznany urywek prozy łacińskiej na język polski; z języka greckiego — tłumaczą nieznany urywek prozy greckiej na język polski; z języka obcego — abiturjenci opowiadają w tym języku treść tekstu obcojęzycznego, przeczytanego dwukrotnie lub wybierają i opracowują jeden z trzech tematów; z matematyki — rozwiązują jednego dnia dwa zadania: jedno z algebry, drugie z geometrji z trygonometrją; z fizyki — rozwiązują jednego dnia dwa do trzech zadań z różnych dziedzin przedmiotu.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 49.

3. § 22. III a. Rozszerzony egzamin dojrzałości nowego typu klasycznego.

A. Abiturejnci zdają egzaminy piśmienne: 1) z języka polskiego, 2) z języka łacińskiego, 3) z języka greckiego, 4) z fizyki.

B. Przedmioty egzaminu ustnego są następujące: 1) religja, 2) język polski, 3) język łaciński z uwzględnieniem kultury klasycznej, 4) język grecki z uwzględnieniem kultury klasycznej, 5) język obcy nowożytny, którego dany abiturjent uczył się obowiązkowo w klasie VIII, 6) historja wraz z nauką o Polsce współczesnej, 7) fizyka wraz z chemją, 8) matematyka.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z tem, że abiturjenci gimnazjów niepaństwowych z niepełnemi prawami szkół państwowych zdawać będą do dnia 1 lipca 1931 r. zwyczajny egzamin dojrzałości.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

19.

Przedmioty zawodowe IV kategorji.

Rozp. Minist. W. R. i O. P. z dnia 9 marca 1931 r. Nr. III. A. 155/31.

Nr. III. 1559/31. Za przedmioty zawodowe specjalne w rozumieniu art. 51, punktu d. ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. uważać należy:

I. W państwowych szkołach zawodowych handlowych naukę o handlu, księgowość, towaroznawstwo, geografję gospodarczą, arytmetykę handlową, języki obce, ekonomję społeczną, prawo, korespondencję handlową polską, oraz prowadzenie kantoru wzorowego.

II. W państwowych seminarjach nauczycielek gospodarstwa: towaroznawstwo, higjenę i teorję gospodarstwa.

III. W państwowych seminarjach nauczycielek rzemiosł: naukę o ubiorach.

Odnośnie zaliczenia przedmiotów zawodowych w państwowych szkołach technicznych, rzemieślniczo-przemysłowych i zawodowych żeńskich należy w każdym konkretnym wypadku zwracać się o decyzję do Ministerstwa.

Zarazem wyjaśniam, iż „kreślenie techniczne“ na wydziale włókienniczym Państwowej Szkoły Sukienniczej w Łodzi do przedmiotów zawodowych IV kategorji zaliczone być nie może.

Dyrektor Departamentu: *M. Jarniński.* wr.

20.

Obowiązek uczęszczania do szkół zawodowych dokształcających.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 23 marca 1931. Nr. III. 1570/31.

Uczęszczanie do szkół dokształcajcyh zawodowych.

Świadectwo ukończenia terminu, wystawione przez mistrza, nie uwalnia ucznia od obowiązku dalszego uczęszczania i ukończenia szkoły dokształcającej w myśl rozporz. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 (art. 155) o prawie przemysłowem.

Nauka u mistrza nie daje bowiem ogólnego wykształcenia zawodowego.

Ukończywszy termin, uczeń nie może zostać czeladnikiem, dopóki nie złoży egzaminu czeladnickiego przed komisją Izby Rzemieślniczej, do którego może być tylko wtedy dopuszczony, jeżeli przedłoży Izbie Rzemieślniczej świadectwo ukończenia szkoły dokształcającej z postępem przynajmniej dostatecznym.

Kierownictwo szkoły nie może pod żadnym warunkiem zwalniać uczniów od uczęszczania do szkoły.

Wszyscy uczniowie, podlegający ustawie przemysłowej, tj. uczniowie pracujący w przemyśle i rzemiośle, mają obowiązek uczęszczania i ukończenia szkoły bez względu na wiek, chyba, że rezygnują z egzaminu czeladniczego.

Według dawnej ustawy uczeń, który ukończył 18 lat życia, nie był obowiązany do dalszego uczęszczania do szkoły. Obecnie jest to zniesione. Uczniowie, pracujący w zakładach przemysłowych, górniczych, hutniczych, biurowości, komunikacji, handlu i innych zakładach pracy, podlegający postanowieniom ustawy o pracy młodocianych i kobiet z dnia 2 lipca 1924 (Dz. U. R. P. Nr. 65 ex 1925, poz. 636), mają również obowiązek uczęszczania i ukończenia szkoły dokształcającej.

Uczeń, który z końcem III roku nauki otrzymał świadectwo z postępem niedostatecznym, nie ukończył szkoły, niema więc warunków do zdawania egzaminu czeladniczego.

Mistrzowie, którzy rozmyślnie nie posyłają uczniów do szkoły, oraz sami uczniowie, zaniedbujący naukę szkolną z własnej winy, podlegają karze według art. 126 ustawy przemysłowej.

Kierownictwa szkół obowiązane są prowadzić książki kontrolne uczniów, dzienniki frekwencji, oraz wysyłać do starostw przynajmniej raz na 2 tygodnie stosowne wykazy, celem ukarania tych mistrzów i uczniów, którzy zaniedbują przestrzegania ustawy o obowiązku uczęszczania do szkoły dokształcającej. Uczniowie, którzy opuścili powyżej 30% godzin szkolnych, nie mogą być klasyfikowani.

W związku z powyższem wyjaśnieniem, Kuratorjum przypomina rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. o zastosowaniu prawa przemysłowego do szkół dokształcających zawodowych z dnia 11 maja 1928, Nr. III. R. 4133/28.

Zastosowanie rozporządzenia o prawie przemysłowem do szkół dokształcających zawodowych.

Wobec wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie przemysłowem z dnia 7 czerwca 1927 r., którego art. 198 uchyla moc obowiązującą sprzecznych z niem ustaw i rozporządzeń, Kuratorjum zwraca uwagę na postanowienia rozporządzenia o prawie przemysłowem, dotyczące szkół zawodowych dokształcających.

Mianowicie rozporządzenie o prawie przemysłowem:

1) ustala obowiązek pryncypała przestrzegania, aby uczeń przemysłowy uczęszczał regularnie do szkoły (art. 117) i obowiązek ucznia uczęszczania na naukę (art. 118), nie ograniczając tego obowiązku wiekiem

uczniów, a więc ustala ten obowiązek na cały czas trwania nauki przemysłowej (nauki rzemiosła);

2) wymaga od ucznia, przystępującego do egzaminów czeladniczych świadectwa ukończenia szkoły dokształcającej lub równowartościowej (art. 155) w przeciwieństwie do ordyn. proced. niem. (§ 131 c.), która wymaga tylko dowodu uczęszczania do szkoły dokształcającej.

Z powyższego wynika:

1) że obowiązek uczęszczania do szkoły dokształcającej nie ustaje wtedy, kiedy uczeń ukończył naukę w przemyśle (rzemiośle);

2) że przed ukończeniem nauki przemysłowej uczeń może być zwolniony od obowiązku uczęszczania do szkoły dokształcającej, o ile ukończył pełny kurs nauki w tej szkole lub posiada wykształcenie uznane przez państwowe władze szkolne za równowartościowe z ukończeniem nauki w publicznej szkole dokształcającej;

3) że uczeń, który kończąc naukę przemysłową nie kończy równocześnie nauki w szkole dokształcającej, może albo uczęszczać do niej nadal, aż do otrzymania świadectwa ukończenia szkoły, niezbędnego do przystąpienia do egzaminów czeladniczych, albo uczęszczania do szkoły zaprzestać, rezygnując tem samem z możności otrzymania tytułu czeladnika;

4) że te postanowienia statutów miejscowych, wydanych na mocy §§ 120 i 142 ord. proced. niem. które obowiązek uczęszczania uczniów przemysłowych na naukę do szkoły dokształcającej uzależniają od wieku uczniów, są sprzeczne z prawem przemysłowem i na podstawie art. 198 rozporządz. o prawie przemysłowem tracą moc obowiązującą;

5) że ograniczenie obowiązku uczęszczania do szkoły dokształcającej do ukończenia 18 roku życia dotyczy tylko młodocianych, którzy nie są uczniami przemysłowymi i podlegają w tym względzie przepisom art. 2 i 9 ustawy o ochr. pracy młod. i kobiet (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 636).

W związku z powyższem i na zasadzie zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 6 czerwca 1925. Nr. III. 2237/25 Kuratorjum poleca wydawać świadectwa ukończenia szkoły dokształcającej jedynie tym uczniom, którzy ukończyli pełny kurs nauki w szkole i złożyli odpowiedni egzamin końcowy z wynikiem co najmniej dostatecznym.

Uczniom, którzy pełnego kursu nauki w szkole nie ukończyli, należy wydawać tylko zaświadczenia uczęszczania do szkoły ze wskazaniem w niem daty wstąpienia i wystąpienia ze szkoły dokształcającej oraz klasy, do której uczęszczali ostatnio.

Na zaświadczeniu należy nadto zaznaczyć, że nie jest ono świadectwem szkolnem ukończenia nauki w publicznej szkole dokształcającej, wymaganym od kandydatów na czeladników w myśl art. 155 rozporządzenia o prawie przemysłowem.

O zwolnieniu od obowiązku uczęszczania do szkoły dokształcającej uczniów przemysłowych, którzy wykażą się posiadaniem świadectw z innych szkół niż dokształcające i o uznaniu tych świadectw za równoznaczne ze świadectwami szkół dokształcających decydować będzie każdorazowo Kuratorjum na podstawie ogólnych wskazań, udzielonych przez Ministerstwo.

P. o. Naczelnika Wydziału: *Dr. K. Zagajewski.* wr.

21.

Wyroki N. T. A.

Policzenie lat służby wojskowej do uposażenia.

Orzeczenie N. T. A. z dnia 1 maja 1930 r. L. Rej. 2995/28.

L. II. 16079/30. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego orzeczeniem z dnia 25 kwietnia 1928 r. Nr. II. 5808/28 nie uwzględniło prośby J. R., nauczyciela państwowego gimnazjum im. St. Staszica w Stanisławowie, o zaliczenie czasu służby wojskowej rzekomo pełnionej przez niego od dnia 1 września 1913 r. do dnia 1-go lutego 1919 r. do wymiaru uposażenia ze względu na postanowienia art. 151 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. (Dz. U. poz. 592), ponieważ R. bezpośrednio po służbie wojskowej z własnej winy nie objął stanowiska nauczycielskiego w szkolnictwie państwowem.

Zarazem Ministerstwo oznajmiło, że czas pracy nauczycielskiej R. w prywatnem gimnazjum w Borysławiu od dnia 1 października 1920 r. do dnia 31 sierpnia 1925 r. nie może być R. zaliczony do wymiaru uposażenia ze względu na postanowienia art. 107 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. Ust. poz. 924), przywróconego postanowieniem art. 1 ustawy z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. U. poz. 207), ponieważ R. nie oddał się w piśmiennej deklaracji do dyspozycji Ministra W. R. i O. P.

Powyższe orzeczenie zaskarżył R. z powodu wadliwości postępowania, oraz jako niezgodne z ustawą, wywodząc, co następuje:

Skarżący reskryptem b. Rady Szkolnej Krajowej we Lwowie z dnia 20 października 1908 r. został zamianowany zastępcą nauczyciela i pełnił służbę nauczycielską w gimnazjach pańswowych do dnia 31 sierpnia 1931 r., w którym to dniu został przez b. Radę Szkolną Krajową zwolniony ze służby bez podania powodów. Faktycznym powodem tego zarządzenia były wyłącznie motywa natury politycznej, skarżący bowiem brał udział czynny w pracach Towarzystwa Szkoły Ludowej i organizacji Strzelca.

Od 15 stycznia 1914 r. do 1 sierpnia 1914 r. skarżący pracował w Towarzystwie Ubezpieczeń od ognia „Wisła“, a od 1 sierpnia 1914 r. do 1 listopada 1918 r. odbywał służbę wojenną w Legjonach polskich i w wojsku austrjackiem. Od 1 listopada 1918 r. do 31-go stycznia 1919 r. znajdował się w Schodnicy pod rządami ukraińskiemi i nie miał możności pracowania ani w szkolnictwie polskiem, ani też w żadnej innej instytucji publicznej, od 1 lutego 1919 r. do 31 sierpnia 1919 r. pracował jako nauczyciel w prywatnem gimnazjum w Borysławiu, a od 1 września 1919 r. do 30 września 1920 r. pełnił służbę w gimnazjum państwowem w Sandomierzu. Wreszcie w czasie od 1 października 1920 r. do 31 sierpnia 1925 r. skarżący spełniał obowiązki nauczycielskie w prywatnem gimnazjum w Borysławiu.

Skarżący twierdzi, że uczynił zadość cytowanym w zaskarżonem orzeczeniu przepisom, w chwili bowiem wejścia w życie ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli był czynnym nauczycielem, ustawa zaś wymaga objęcia stanowiska nauczycielskiego wogóle, a nie stanowiska w szkolnictwie państwowem.

Wobec tego, zdaniem skarżącego, należało mu zaliczyć do wymiaru uposażenia okres jego służby wojskowej.

Co do służby nauczycielskiej w gimnazjum prywatnem w Borysławiu winien być również zaliczony skarżącemu, jako poświęcony w wymiarze najmniej 14 godzin tygodniowo czas pracy nauczycielskiej w prywatnej szkole polskiej, zwłaszcza, że skarżący bez swej winy nie wiedział i nie mógł wiedzieć o obowiązku oddawania się nauczycieli szkół prywatnych do dyspozycji Ministra W. R. i O. P. z powodu bowiem działań wojennych prywatne gimnazjum w Borysławiu było ewakuowane do Zakopanego i nie otrzymywało dziennika urzędowego. Zresztą zdaniem skarżącego, za takie oddanie się do dyspozycji Ministra W. R. i O. P. należy uważać pismną prośbę skarżącego z lipca 1919 r. o nadanie mu posady nauczycielskiej w gimnazjum państwowem, na którą został mianowany nauczycielem państwowego gimnazjum w Sandomierzu.

Pozwana władza w odpowiedzi na skargę odpiera wywody skarżącego, wnosząc, aby skargę, o ile ona dotyczy służby wojskowej skarżącego pozostawić bez rozpoznania, dalszą zaś jej część oddalić, jako nieuzasadnioną.

Najwyższy Trybunał Administracyjny rozważył, co następuje:

Skarżący domaga się zaliczenia mu do wymiaru uposażenia okresu jego służby wojskowej od 1 września 1913 r. do 1 lutego 1919 r. oraz czasu pracy nauczycielskiej skarżącego w prywatnem gimnazjum w Borysławiu od 1 października 1920 r. do 31 sierpnia 1925 r.

Co się tyczy służby wojskowej skarżącego, zaskarżone orzeczenie opiera się na przepisach art. 151 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. (Dz. Ust. poz. 592). Artykuł ten postanawia, że Minister może zaliczyć do wymiaru uposażenia cały czas służby wojskowej z wyjątkiem czasu pełnienia obowiązkowej służby wojskowej w szeregach tym czynnym w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej nauczycielom, którzy bądź bezpośrednio po służbie wojskowej, bądź najdalej w cztery tygodnie po wystąpieniu z niej objęli stanowiska nauczycielskie, albo którzy nie z własnej winy uzyskali te stanowiska później, lecz podanie o nie wnieśli najdalej w ciągu czterech tygodni po wystąpieniu ze służby wojskowej.

Z brzmienia cytowanego artykułu („Minister może") wynika niewątpliwie, że zaliczenie czasu służby wojskowej nauczycielom, którzy dopełnili warunków, zastrzeżonych w tym artykule, ustawa pozostawia swobodnemu uznaniu władzy naczelnej. Gdy zaś sprawy, pozostawione swobodnemu uznaniu władzy, wyjęte są z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego w myśl art. 3 lit. b. ustawy o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (Dz. Ust. poz. 400/26), skarga na tę część orzeczenia przedstawia się, jako niedopuszczalna.

Co się tyczy służby skarżącego w gimnazjum prywatnem w Borysławiu, odmowę jej zaliczenia uzasadnia zaskarżone orzeczenie postanowieniami art. 107 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszy państwowych i wojska (Dz. Ust. poz. 924), przywróconego postanowieniem art. 1 ustawy z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. Ust. poz. 207). Artykuł ten postanawia, że nauczycielom szkół średnich ogólnokształcą-

cych zalicza się czas poświęcony w wymiarze najmniej 14 godzin tygodniowo pracy nauczycielskiej w prywatnej szkole polskiej, z tem jednak ograniczeniem, że nie będzie policzony okres czasu od dnia 1 lipca 1920 r. do dnia objęcia stanowiska w szkolnictwie państwowem w Państwie Polskiem tym nauczycielom, którzy do dnia 1 stycznia 1921 r. nie oddali się w piśmiennej deklaracji do dyspozycji Ministra W. R. i O. P. O ile jednak ci nauczyciele wykażą, że ważne okoliczności uniemożliwiły im złożenie tej deklaracji w oznaczonym wyżej terminie, będzie mógł Minister W. R. i O. P. przyjąć deklarację, złożoną w terminie późniejszym.

Z brzmienia powyższego artykułu wynika, że zaliczenie nauczycielom szkół średnich ogólnokształcących czasu pracy w prywatnych szkołach polskich uzależniła ustawa od oddania się do dnia 1 stycznia 1921 r. w piśmiennej deklaracji do dyspozycji Ministra W. R. i O. P. Akta stwierdzają, że skarżący warunku tego nie dopełnił, prośba zaś z lipca 1919 r., na którą skarżący 'się powołuje, nie jest równoznaczna z deklaracją określoną w art. 14 ustawy z 13 lipca 1920 (Dz. U. poz. 433), który to przepis powtórzyła ustawa uposażeniowa z 9 października 1923 r. w cytowanem art. 107. W chwili wejścia w życie ustawy z 13 lipca 1920 r. skarżący, jak wynika z akt, zajmował stanowisko nauczyciela w gimnazjum państwowem w Sandomierzu, z którego został na własne żądanie zwolniony z dniem 30 września 1920 r.; oddanie się przeto do dyspozycji mogło dopiero po tym dniu nastąpić, skarżący jednak, jak wykazano wyżej, po dniu tym nie oddał się do dyspozycji.

Twierdzenie skarżącego, że o powołanym przepisie nie wiedział, Najwyższy Trybunał Administracyjny pomija, jako nie mające znaczenia, wobec zasady, że nikt nie może tłumaczyć się nieznajomością ustawy, należycie ogłoszonej.

Wobec powyższego stanu rzeczy władza nie miała podstawy prawnej do zaliczenia skarżącemu czasu pracy w gimnazjum w Borysławiu i słusznie tego zaliczenia odmówiła.

Z tych powodów Najwyższy Trybunał Administracyjny, nie wchodząc w rozpoznanie innych zarzutów skargi, jako w danych okolicznościach obojętnych, oddalił skargę częściowo, jako niedopuszczalną, częściowo, jako nieuzasadnioną.

Orzeczenie N. T. A. z dnia 8 kwietnia 1930 r. L. Rej. 2864/28.

L. II. 17524/30. Nauczyciel państwowego gimnazjum w Czortkowie A. P. w podaniu do Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 28 kwietnia 1927, opierając się na art. 151 ustawy z dnia 1 lipca 1926 o stosunkach służbowych nauczycieli, prosił o zaliczenie do wymiaru uposażenia czasu jego służby wojskowej, ponieważ w chwili wejścia w życie powołanej ustawy był nauczycielem czynnym, bezpośrednio po służbie wojskowej objął stanowisko nauczyciela, w wojsku służył bez przerwy od 1 sierpnia 1914 do 21 listopada 1920 a służbę nauczycielską objął z dniem 1 lutego 1921. Ponadto w myśl art. 8 wspomnianej ustawy prosił o zaliczenie czasu służby nauczycielskiej w gimnazjum prywatnem z prawami publiczności w Zbarażu od 1 lutego 1921 do 1 listopada 1923 r.

Ministerstwo orzeczeniem z dnia 25 marca 1928 Nr. II. 3725/28 powyższej prośby nie uwzględniło, mianowicie, powołując się na postanowienia art. 151 ustawy z dnia 1 lipca 1926 roku poz. 530 Dz. Ust., w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 roku poz. 592, Dz. Ust., odmówiło zaliczenia czasu służby wojskowej P. od dnia 1 sierpnia 1914 r. do dnia 21 listopada 1920 r. ponieważ bezpośrednio po służbie wojskowej nie objął stanowiska nauczycielskiego w służbie państwowej; odmowę zaliczenia czasu pracy nauczycielskiej Ministerstwo uzasadniło tem, że petent w czasie do dnia 1 stycznia 1921 nie oddał się w piśmiennej deklaracji do dyspozycji Ministra W. R. i O. P., jak tego wymaga art. 107 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r.

Przeciwko temu orzeczeniu P. wniósł do Najwyższego Trybunału Administracyjnego skargę, w której wywodzi, że w czasie objęcia przez niego stanowiska nauczycielskiego w prywatnem gimnazjum w Zbarażu w styczniu 1921 oraz w czasie upaństwowienia tegoż gimnazjum z dniem 1 listopada 1923 r. czyli w dniu nadania podpisanemu posady w gimnazjum państwowem, nie istniała i nie obowiązywała ustawa z dnia 1 lipca 1926 poz. 530 Dz. Ust. lecz ustawa z dnia 13 lipca 1920 poz. 433 Dz. Ust. i jedynie z punktu widzenia art. 2 tejże ustawy należy ocenić kwestję wliczenia czasu służby wojskowej do wymiaru uposażenia; ponieważ skarżący od 1. sierpnia 1914 do 1 sierpnia 1915 r. pełnił jednoroczną obowiązkową służbę wojskową w szeregach, czas ten nie wchodzi w rachubę, natomiast podlega zaliczeniu czas służby wojskowej od dnia 1 sierpnia 1915 r. do 31 stycznia 1921 r. do wymiaru uposażenia po myśli powołanego przepisu ustawy, gdyż w czasie tej służby nie pełnił żadnej służby państwowej. Skarżący twierdzi, że Ministerstwo mylnie zastosowało art. 151 ustawy z dnia 1 lipca 1926 i że gdyby nawet uznać, że ustawa ta ma tu zastosowanie, to Ministerstwo mylnie interpretuje powołany jej art. 151, gdyż artykuł ten nie wymaga wcale, by nauczyciel po służbie wojskowej objął bezpośrednio stanowisko w szkolnictwie państwowem, a wymaga tylko wogóle, by „objął stanowisko nauczyciela", również — wedle zdania skarżącego — przepis ten nie wymaga, by objęcie stanowiska nauczyciela nastąpiło bezpośrednio po służbie wojskowej, gdyż tendencją tego przepisu jest tylko, by przerwa między jedną służbą a drugą nie była zbyt długa, a ponieważ skarżący jeszcze w czasie przed definitywnem opuszczeniem służby wojskowej, bo w czasie urlopowania wniósł podanie o udzielenie posady nauczyciela gimnazjum w Zbarażu i równocześnie z objęciem tej posady, z dniem 1 lutego 1921, przestał pobierać płacę wojskową, przeto uczynił zadość wymogom art. 151 powołanej ustawy.

Co do odmowy zaliczenia czasu pracy nauczycielskiej od dnia 1 lutego 1921 w gimnazjum prywatnem w Zbarażu, to skarżący wywodzi, że warunki, w jakich znajdował się w czasie od 1. stycznia 1921, były tego rodzaju, iż usprawiedliwiają w zupełności niezłożenie przez niego deklaracji. wymaganej przez art. 107 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 roku. Skarżący zaznacza dalej, że jakkolwiek art. 107 ustawy uposażeniowej i art. 151 ustawy z dnia 1 lipca 1926 wyrażają się, że Minister W. R. i O. P. może zaliczyć czas służby wojskowej względnie czas pracy nauczycielskiej w szkole prywatnej do wymairu uposażenia, mimo to przepisy te nie pozostawiają tej kwestji w zupełności swobodnemu uznaniu władzy, lecz roz-

strzygnięcie uzależniają od pewnych warunków w tych artykułach wymienionych.

Po wniesieniu tej skargi przez P. Ministerstwo orzeczeniem z dnia 6 grudnia 1928 Nr. II. 16240/28 cofnęło zaskarżone orzeczenie z dnia 25 marca 1928 w części, dotyczącej niezaliczenia do wymiaru uposażenia skarżącego czasu jego pracy w szkole prywatnej od dnia 1 lutego 1921 do 31 października 1923 i czas ten mu zaliczyło, w związku z czem skarżący w oświadczeniu do Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 8 czerwca 1929 r. cofnął skargę, o ile skierowaną była przeciwko uchylonej przez Ministerstwo części zaskarżonego orzeczenia, natomiast popiera pozostałą część skargi, skierowaną przeciwko odmownie zaliczenia czasu służby wojskowej.

Pozwane Ministerstwo w odpowiedzi na skargę uzasadnia odmowę zaliczenia spornego okresu tem, że jakkolwiek art. 151 ustawy z dnia 1 lipca 1926 nie mówi wyraźnie o objęciu stanowiska nauczyciela w służbie państwowej, to jednak, z uwagi na to, że ratio legis stanowi tu fakt bezpośredniego łączenia się służby wojskowej ze służbą, policzalną do wymiaru uposażenia, a taką policzalną służbą jest w myśl art. 15 i 41 tejże ustawy tylko służba państwowa, więc i w tym wypadku należy rozumieć, że tylko objęcie stanowiska w służbie państwowej bezpośrednio po służbie wojskowej daje możność zaliczenia służby wojskowej do wymiaru uposażenia. Ministerstwo wyjaśnia dalej, że ustawa z dnia 13 lipca 1920 nie może być tu zastosowana, gdyż nie obowiązywała już w czasie wniesienia podania o zaliczenie, a nawet w czasie wstąpienia skarżącego do służby państwowej. Ponadto zaznacza Ministerstwo, że zaliczenie spornego okresu zależy od swobodnego uznania władzy, przeto w myśl art. 3 p. b, i art. 14 ustawy o Najwyższym Trybunale Administracyjnym skarga w tej części nie podlega rozpoznaniu przez Najwyższy Trybunał Administracyjny.

Najwyższy Trybunał Administracyjny rozważył, co następuje: Twierdzenie skarżącego, że sprawa zaliczenia do wymiaru jego uposażenia czasu jego służby wojskowej winna być rozstrzyganą na podstawie art. 2 ustawy z dnia 13-go lipca 1920 r. poz. 433 Dz. Ust. o uposażeniu nauczycieli i t. d. jest błędem, gdyż ustawa ta wygasła już z dniem 30 września 1923 r. a to na skutek postanowienia art. 120 normującej na nowo uposażenia nauczycieli ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. poz. 924 Dz. Ust. stanowiącego, iż ta ostatnia ustawa wchodzi w życie już z dniem 1 października 1923 i że z dniem tym tracą moc obowiązującą wszystkie ustawy i przepisy w przedmiocie objętym niniejszą ustawą. Skoro zatem skarżący rozpoczął państwową służbę nauczycielską dopiero z dniem 1 listopada 1923 przeto pierwszy wymiar jego uposażenia mógł być dokonany tylko na podstawie art. 107 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 roku, a nie na podstawie ustawy z dnia 13 lipca 1920, która już nie obowiązywała. Nadto zauważyć należy, że — jak to słusznie władza pozwana w odpowiedzi na skargę podnosi — roszczenie skarżącego, dotyczące zaliczenia okresu służby wojskowej do wymiaru uposażenia, zgłoszone w 1927 roku podlega rozstrzygnięciu na podstawie przepisów ustawowych, obowiązujących w czasie zgłoszenia, czyli — w danym wypadku — na podstawie art. 151 ustawy z dnia 1 lipca 1926 o stosunkach służbowych nauczycieli,

obowiązującej od dnia 1 stycznia 1927 r. (art. 163 tej ustawy), i gdyby nawet z mocy ustaw poprzednio obowiązujących skarżącemu przysługiwało prawo na zaliczenie spornego okresu czasu do wymiaru uposażenia, a skarżący w czasie obowiązywania poprzednich ustaw prawa tego nie zrealizował, to nie może obecnie — już po wygaśnięciu mocy obowiązującej tych ustaw i po uregulowaniu na nowo danej sprawy przez nowe ustawy — uzasadniać swojego roszczenia przepisami ustaw już wygasłych. Przechodząc zatem do oceny roszczenia i uprawnień skarżącego wedle miarodajnych postanowień art. 151 powołanej ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. Najwyższy Trybunał Administracyjny stwierdza, że — wbrew zapatrywaniu skarżącego — decyzja w sprawie zaliczenia nauczycielowi do wymiaru uposażenia czasu służby wojskowej nieobowiązkowej pozostawiona jest całkowicie swobodnemu uznaniu Ministra W. R. i O. P., co wynika niewątpliwie z użytego w tym artykule wyrażania „może zaliczyć" przyczem ograniczenie swobody uznania polega tylko na tem, że ustawa ogranicza możność zaliczenia do tych nauczycieli, którzy 1) byli już w czynnej służbie w czasie wejścia w życie tej ustawy i 2) bezpośrednio po służbie wojskowej objęli stanowisko w szkolnictwie, z czego wynika znowu, że w razie odmowy zaliczenia Minister nie jest krępowany okolicznością, czy dany nauczyciel wymogom powyższym odpowiada, czy też nie odpowiada. Gdy zatem, — jak wyżej wyjaśniono — władza pozwana przy rozstrzyganiu roszczenia skarżącego o zaliczenie do wymiaru uposażenia okresu jego służby wojskowej uprawnioną jest do orzekania wedle swobodnego uznania, to — bez względu nawet na przytoczone przez nią motywy odmowy takiego zaliczenia — skarżący nie może domagać się uwzględnienia tego roszczenia przez władzę, jako wykonania nałożonego na nią przez ustawę obowiązku, a co zatem idzie — nie może twierdzić, że władza, odmawiając mu zaliczenia spornego okresu służby do wymiaru uposażenia, naruszyła w czemkolwiek przysługujące mu z ustawy prawa. Wobec tego skargę obecną, o ile skierowaną jest przeciwko odmowie zaliczenia do wymiaru uposażenia skarżącego czasu jego służby wojskowej, uznał Najwyższy Trybunał Administracyjny za nieuzasadnioną w pozostałej zaś części wobec cofnięcia jej przez skarżącego, za bezprzedmiotową i w wyniku skargę oddalił.

Wymiar uposażenia zależy od nominacji.

Orzeczenie N. T. A. z dnia 9 października 1930 r. L. Rej. 5110/28.

L. II. 19329/30. M. S., nauczyciel 7-klasowej szkoły powszechnej w Sanoku, decyzją Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego z dnia 24 listopada 1922 r. Nr. 16639 na własną prośbę aż do dalszego zarządzenia został z dniem 1 grudnia 1922 r. przydzielony jako nauczyciel gimnastyki do gimnazjum państwowego w Sanoku. W odnośnem piśmie Rady Szkolnej do S. podany jest 28 listopada 1922 r., jako data decyzji Kuratorjum, a 11 grudnia 1922 jako data zwolnienia od dotychczasowych obowiązków.

Na skutek ogłoszonego konkursu na stanowisko nauczyciela wychowania fizycznego w gimnazjum w Sanoku i odnośnej prośby S. z dnia 7 stycznia 1925 Kuratorjum pismem z dnia 23 marca 1925 r. L. 2869/II za-

wiadomiło go, że Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 7 lutego 1925 L. 617/II mianowało go rzeczywistym (stałym) nauczycielem pomienionego gimnazjum z ważnością od dnia 1 lutego 1925 r., wskutek czego przyznaje mu się od tej daty zamiast dotychczasowego w myśl art. 106 lit. „b" ustawy z dnia 9 października 1923 r. uposażenia wedle VII grupy szczebla „a" uposażenie wedle VI grupy szczebla „d", ustalając termin posunięcia do szczebla „e" na 1 lipca 1925 r.

Rada Ministrów uchwałą z dnia 17 marca 1926 roku w myśl art. 107 ustawy z dnia 9 października 1923 r. zaliczyła S. do wymiaru trzechleci czas poprzedniej służby nauczycielskiej w państwowem polskiem szkolnictwie powszechnem od dnia 1 listopada 1918 r. do 31 stycznia 1925 r. w ilości 6 lat 3 miesięcy oraz czas służby nauczycielskiej w austrjackiem szkolnictwie samorządowem od dnia 1 listopada 1898 do 31 października 1918 w ilości 20 lat, o czem S. został powiadomiony pismem Kuratorjum z dnia 10 kwietnia 1926 Nr. II. 4457/26 z zaznaczeniem, że wskutek powyższego zaliczenia przyznane mu uposażenie nie ulega zmianie.

Następnie jednak Kuratorjum pismem z dnia 9 lutego 1928 roku Nr. II. 10761/27 zawiadomiła S., że unieważnia częściowo treść swego pisma z dnia 23 marca 1925 Nr. II. 2869/25, oraz końcowy ustęp pisma z dnia 10 kwietnia 1926 r. L. 4457/26 wskutek mylnego zaszeregowania i zalicza go na zasadzie art. 32 ustawy z dnia 9 października 1923 r. do VI grupy szczebla „b" z ważnością od dnia 1 stycznia 1926 r.

Ministerstwo W. R. i O. P. zaskarżonem do Najwyższego Trybunału Administracyjnego orzeczeniem z dnia 7 września 1928 Nr. 6647/28 nie uwzględniło odnośnego odwołania S. z powodu, że będąc mianowanym od dnia 1 lutego 1925 r. na stanowisko nauczyciela gimnazjum, mógł otrzymać pobory tylko w myśl art. 32 ustawy z dnia 9 października 1923 jako mianowany po dniu wejścia w życie tejże ustawy, albowiem postanowienia art. 106 tej ustawy dotyczą tylko nauczycieli czynnych w chwili wejścia w życie tejże ustawy oraz, że nie ma prawa do uposażenia z art. 31, ponieważ nie posiada wymaganych ukończonych dwuletnich kursów zawodowych.

W skardze do Najwyższego Trybunału Administracyjnego S. wskazując, że już w grudniu 1922 został przydzielony do gimnazjum w Sanoku i przyjęty na etat tegoż gimnazjum, wywodzi, że był czynnym nauczycielem w rozumieniu art. 106 ustawy z dnia 9 października 1923 r. i z tej racji mimo niepełnych kwalifikacyj ma prawo do uposażenia w myśl powołanego art. 106 „b", nie zaś z art. 32. W dalszym ciągu skarżący poddaje szczegółowej interpretacji art. 31, 32 i 106 i twierdzi, że określenie nauczyciela czynnego ustawa nie uzależnia od nominacji lub kwalifikacji nauczyciela i pod tym względem powołuje się na art. 6 ustawy z dnia 26 września 1922 r. poz. 828 Dz. U. wreszcie skarżący opierając się na tem, że kwestja jego kwalifikacji zawodowych i stopnia uposażenia były już przedmiotem rozważań przy wydaniu dekretu nominacyjnego i dekretu weryfikacyjnego, zarzuca nielegalność zaskarżonego orzeczenia.

Pozwana władza w swej odpowiedzi wnosi o oddalenie skargi.

W tym stanie sprawy Najwyższy Trybunał Administracyjny rozważył co następuje:

Przedewszystkiem Najwyższy Trybunał Administracyjny stwierdza, że ustawa uposażeniowa z dnia 9 października 1923 roku Dz. Urz. poz. 924 w dziale F rozdziały 1, 2, 3, 4, 5 i 6 wyraźnie rozróżnia kategorje personelu profesorskiego i nauczycielskiego wogóle i w odnośnych rozdziałach zupełnie odrębnie normuje uposażenie każdej kategorji. Na to zaś, aby zająć stanowisko w uczelniach państwowych i z tego tytułu nabyć prawo do uposażenia ze Skarbu Państwa w danej przewidzianej ustawą kategorji, oczywiście niezbędnym jest akt nominacji władzy jak również niezbędnym jest takiż akt nominacji na to, aby w czasie pełnienia już służby awansować względnie zająć inne stanowisko z przywiązanem do tego stanowiska uposażeniem. Prawo bowiem do uposażenia jest skutkiem zawiązania stosunku służbowego, a zatem i ustawy uposażeniowe dostosowywane są do zasadniczych ustaw pragmatycznych o prawach i obowiązkach służbowych i w żadnym razie przepisy tych ustaw nie mogą być w sprzeczności z podstawowemi zasadami, wynikającemi z aktu nominacji. To też powołane przez skarżącego art. 31 i 32 omawianej ustawy uposażeniowej, normując uposażenie między innymi nauczycieli państwowych szkół średnich, wyraźnie głoszą o uposażeniu „przy mianowaniu". O ile zatem chodzi o użyte w art. 106 ustęp 2 wyrażenie „nauczycieli czynnych w chwili wejścia w życie tej ustawy" to może tu być mowa li tylko o nauczycielach czynnych na danem stanowisku, w danym typie szkole i to na skutek nominacji, lecz niema żadnej podstawy do tak dalekiego wniosku, jak to czyni skarżący. Przepisy bowiem art. 106 są w istocie swej tylko dalszym rozwinięciem odnośnych przepisów zasadniczych w danym wypadku między innemi art. 31 i 32, to znaczy normują zgodnie z ogólnemi zasadami uposażenia poszczególnych kategorji nauczycieli uposażenie tych nauczycieli, którzy jeszcze przed wejściem w życie ustawy z dnia 9 października 1923 byli mianowani na nauczycieli danego typu szkoły, a nie stanowią wyjątku od ogólnych zasad, co winno było być przez ustawodawcę zupełnie pozytywnie wyrażone.

Wobec powyższego i zważywszy:

1) że skarżący do dnia wejścia ustawy z dnia 9 października 1923 t. j. do 1 października 1923 (art. 120) był nauczycielem szkoły powszechnej, tylko na własną prośbę przydzielonym aż do dalszego zarządzenia w charakterze nauczyciela gimnastyki gimnazjum państwowego;

2) że przydzielenie aż do dalszego zarządzenia w żadnym razie nie jest równoznacznem z mianowaniem na rzeczywistego, stałego nauczyciela tegoż gimnazjum państwowego;

3) że zatem skarżący, aczkolwiek w tym czasie był czynnym, jako nauczyciel wogóle, to jednak wbrew jego wywodom, nie był czynnym nauczycielem gimnazjum państwowego w rozumieniu art. 106 ustawy z dnia 9 października 1923 r. albowiem nominacja jego na rzeczywistego stałego nauczyciela tego gimnazjum nastąpiła dopiero decyzją Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 7 lutego 1925 r. z ważnością od dnia 1 lutego 1925 r.;

4) że w tym stanie rzeczy w niezastosowaniu do skarżącego pomienionego art. 106 Najwyższy Trybnał Administracyjny nie mógł się dopatrzeć naruszenia przez władzę ustawy z dnia 9 października 1923 r.;

5) że ponadto w myśl wyjaśnienia Najwyższego Trybunału Administracyjnego w sprawie Axentiego L. Rej. 2059/25 [1]) decyzje w przedmiocie wymiaru uposażenia funkcjonarjuszów państwowych w interesie publicznym nie nabierają wobec władz materjalnej prawomocności i mogą być w razie błędnego zastosowania poddane rewizji —

Najwyższy Trybunał Administracyjny, pomijając inne wywody skargi jako w tym stanie rzeczy nieistotne, skargę jako nieuzasadnioną oddalił.

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1926, str. 375.

Organizacja szkół.

Szkolnictwo powszechne.

L. I. 8968/31. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego decyzją z dnia 9 marca 1931 r. Nr. II. 29641/30 przyznało aż do odwołania prawo publiczności trzem wieczornym szkołom powszechnym dla dorosłych we Lwowie, utrzymywanym przez „Ognisko“ Związek Polskiego Naucz. Szkół Powszechnych (Lwów, ul. Rutowskiego 1) z ograniczeniem tego prawa do uczniów i uczenic własnych.

Równocześnie Ministerstwo zgodziło się na zwolnienie tych szkół od udzielania nauki języka ruskiego i obcego, rysunków, robót ręcznych, śpiewu i ćwiczeń cielesnych, co należy zaznaczać na świadectwach końcowych, powołując się na numer i datę decyzji Ministerstwa.

Zarazem Ministerstwo przyjęło do wiadomości i zaakceptowało orzeczenie P. Kuratora O. S. Lwowskiego z dnia 11 czerwca 1929 r. Nr. I. 18320/29, przyznające wspomnianym szkołom prawo publiczności na tych samych zasadach za lata szkolne 1928/1929 oraz 1929/1930.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 14 marca 1931 r. Nr. I. 6574/31 udzielił prywatnej 6-klasowej szkole powszechnej żeńskiej w Jarosławiu „na Głębokiej“, utrzymywanej przez Zgromadzenie S. S. Niepokalanek w Jarosławiu, prawa publiczności na rok szkolny 1930/31.

Konkursy.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im. . . .	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
			szkoły	szkoły	szkoły				
1	Czortków	Dolina	2 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	—	1·2 ha	
1	Drohobycz	Łastówki	3 „	„	—	ruski	4 ubik.	—	
1	Kolbuszowa	Nowa Wieś	2 „	„	—	polski	3 „	1 mg	
2	„	Wola Raniżowska	7 „	„	—	„	4 „	4 mg	Pierwszeństwo mają z w. k. n.
1	Kołomyja	Św. Stanisław	2 „	„	—	„	3 „	1·65 a	
2	„	Bania Berezów	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	2·m 75 a	
1	Kopyczyńce	Horodnica	7 „	„	—	„	3 „	1 mg	Pierwszeństwo dla kand. z w k. n.
1	Łańcut	Sarzyna	5 „	„	—	polski	3 „	2 „	Unieważnia się konkurs w Nr 1 „Jaworów - Sarzyna„
2	„	Wydrze ad Brzóza Stanicka	2 „	„	—	„	3 „	—	
1	Nisko	Jata	2 „	„	—	„	3 „	60 a	
1	Podhajce	Hnilcze	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	
1	Śniatyn	Bełełuja	2 „	„	—	„	2 „	2 „	Konk. 2-gi
2	„	Hańkowce	3 „	„	—	„	3 „	—	
3	„	Wołczkowce	7 „	„	—	„	—	$1^1/_2$ „	
4	„	Zadubrowce	2 „	„	—	„	—	2 mg	Konk. 2-gi
5	„	Zawale	3 „	„	—	„	3 „	$1^1/_2$ „	„

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im. . . .	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
			szkoły						
1	**Stanisławów**	Dorohów	6 kl.	koed.	—	pol.-r.	—	2 mg	—
2	„	Jezupol	6 „	„	—	polski	—	—	—
3	„	Komarów	4 „	„	—	ruski	3 ubik.	2 mg	Konk. pon.
4	„	Kończaki Stare	2 „	„	—	polski	2 „	—	—
5	„	Pasieczna	2 „	„	—	pol.-r.	—	2 mg	Konk. pon.
6	„	Łany	2 „	„	—	„	—	—	„
7	„	Radcza	5 „	„	—	„	3 „	2 mg	„
8	„	Tumierz	2 „	„	—	„	3 „	—	„
9	„	Uzin	2 „	„	—	„	2 „	—	„
10	„	Wiktorów	5 „	„	—	ruski	3 „	2 mg	„
11	„	Podgrodzie	2 „	„	—	polski	—	—	—
1	**Stary Sambor**	Łużek Górny	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	—
2	„	Terszów	2 „	„	—	„	3 „	—	—
3	„	Straszewice	2 „	„	—	ruski	—	2 mg	Konk. pon.
1	**Zaleszczyki**	Winiatyńce	3 „	„	—	pol.-r.	4 „	2 mg	„
2	„	Iwanie Złote	3 „	„	—	ruski	3 „	2 mg	Konk. 2-gi
1	**Zborów**	Pomorzany	7 „	„	—	polski	4 „	½ ha	Pierwszeństwo będą mieli kand. z w. k. n.
2	„	Gaje Roztockie ad Założce	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	0·56 ha	—

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 15 czerwca 1931 r.

Unieważnienie ogłoszonych konkursów.

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . szkoły	Język wykładowy	Unieważnia się konkurs ogłoszony na posadę	w Dz. Urz. Kur. O.S.L. Nr.	Uwaga
1	Przemyślany	Podusilna	2 kl.	koed.	—	pol.-r.	kierown.	12/30	—
2	"	Tuczne	3 "	"	—	polski	"	"	—

Wolne stanowiska nauczycieli podwładnych.

W powiecie czortkowskim:

W 7-klasowych szkołach powszechnych w Czortkowie (męskiej im. Króla Jana Sobieskiego, żeńskiej im. Królowej Jadwigi i męskiej im. Stefana Żeromskiego) są wolne posady dla nauczycieli (lek) z wyższym kursem nauczycielskim z grupy geograficzno-przyrodniczej, fizyko-matematycznej i humanistycznej.

Podania należy wnosić drogą służbową do Rady Szkolnej Powiatowej w Czortkowie.

W powiecie nadwórniańskim:

Rada Szkolna Powiatowa w Nadwórnej ogłasza, że od 1. września 1931 r. będzie do obsadzenia posada nauczyciela przy 7 kl. szkole powszechnej męskiej w Nadwórnej, posiadającego kwalifikacje do nauczania śpiewu i prowadzenia orkiestry dętej.

W powiecie rawskim:

Rada Szkolna Powiatowa w Rawie Ruskiej zawiadamia, że w szkole 7 kl. męskiej w Rawie Ruskiej znajdą się miejsca wolne dla nauczycieli z egzaminem W. K. N. z różnych przedmiotów, a w szczególności z matematyki, fizyki, języka polskiego i niemieckiego, rysunków i robót ręcznych.

W szkole 7 kl. w Magierowie: z języka polskiego, historji, matematyki i fizyki, geografji i przyrody, języka niemieckiego.

W powiecie stanisławowskim:

Rada Szkolna Powiatowa w Stanisławowie podaje do wiadomości, że dla nauczycieli z ukończonym wyższym kursem nauczycielskim są wolne posady w szkołach: w Stanisławowie, Czerniejowie, Haliczu, Hanusowcach, Jamnicy, Jezupolu, Załukwi i Wiktorowie.

Ogłoszenia.

II Kurs Państwowego Instytutu Robót Ręcznych w Warszawie w roku szkolnym 1931/32.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 19 lutego 1931 r. Nr. II. 2006/31.

Nr. I. K. N. 1392/31. W związku ze sprawą urlopowania nauczycieli czynnych na II Kurs Państwowego Instytutu Robót Ręcznych w Warszawie na rok szkolny 1931/32 zechce Kuratorjum zawiadomić tych nauczycieli, czynnych w państwowych seminarjach nauczycielskich i szkołach średnich, którzy ukończyli roczny wyższy kurs nauczycielski (grupa robót ręcznych i rysunku), najpóźniej w roku 1929 oraz tych nauczycieli, którzy chociaż nie ukończyli wspomnianych rocznych kursów, lecz pracują przynajmniej od lat trzech jako nauczyciele robót ręcznych w seminarjach nauczycielskich lub szkołach średnich i posiadają maturę gimnazjalną ewentualnie seminarjalną oraz świadectwo ukończenia państwowej szkoły średniej przemysłowo-artystycznej lub przemysłowej, względnie co najmniej dwuletnie studja w państwowych akademjach i szkołach sztuk pięknych, że mogą ubiegać się o udzielenie im rocznego urlopu w celu uzupełnienia wykształcenia w Państwowym Instytucie Robót Ręcznych w Warszawie w roku 1931/32.

W roku szkolnym 1931/32 nie przewiduje się udzielania urlopów płatnych nauczycielom szkół powszechnych, pragnącym kształcić się na II roku wspomnianego Instytutu. Nauczyciele szkół powszechnych, posiadający ukończony Wyższy Kurs Nauczycielski (grupa robót ręcznych i rysunku) w Warszawie, Krakowie lub Lwowie w r. 1929 lub wcześniej, mogą ubiegać się o przyjęcie na II kurs Instytutu na podstawie urlopów bezpłatnych lub płatnych za zwrotem kosztów zastępstwa (bez rozłożenia na spłaty ratalne).

Ubiegający się o przyjęcie nauczyciele powinni złożyć w drodze służbowej podanie o przyjęcie do Instytutu Robót Ręcznych, wraz z prośbą o udzielenie urlopu. Do podania należy dołączyć: 1) życiorys, 2) metrykę urodzenia i dowody odbytych studjów, 3) poświadczony przez władze odpis wykazu stanu służby, 4) własnoręcznie podpisaną deklarację według załączonego wzoru (o ile kandydat zgłasza się o urlop płatny), 5) rysunek i akwarelę, wykonane z natury i własnoręcznie podpisane. Podania wraz z załącznikami z dodaniem wykazów kwalifikacyjnych zechce Kuratorjum opatrzyć swoją opinją i nadesłać do Dyrekcji Instytutu zbiorowo najpóźniej do dnia 15 maja 1931 r. Dyrekcja prześle podania do Ministerstwa w terminie do dnia 1 czerwca 1931 r.

W roku szkolnym 1931/32 na II kurs przyjmowani będą mężczyźni i kobiety.

Organizacja studjów i egzaminu z robót ręcznych jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich ogłoszona jest w n-rze 18 (140) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 15 listopada 1924 r.

Kandydaci, zgłaszający się na II kurs Instytutu, winni dołączyć do podania deklarację według wzoru nadesłanego Kuratorjum przy piśmie z dnia 13 lutego 1930 r. Nr. II. 961/30 [1]).

Zawiadomienie o warunkach przyjmowania kandydatów na I kurs Instytutu Robót Ręcznych będzie ogłoszone w Dz. Urz. Ministerstwa.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki* wr.

Kurs Ekonomiczno-Spółdzielczy.

Zarząd Okręgu Krakowskiego Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych organizuje w czasie wakacyj 1931 r. od dn. 3 lipca do 8 sierpnia b. r. Kurs Ekonomiczno-Spółdzielczy z uwzględnieniem programu naukowego dokształcających szkół zawodowych wszelkiego typu, oraz potrzeb nauczycielstwa, pracującego na terenie społeczno-oświatowym.

Program przewiduje: księgowość, arytmetykę, kalkulację, korespondencję handlową, prawo handlowe, ekonomję polityczną, taryfoznawstwo, naukę o spółdzielczości, geografję gospodarczą i towaroznawstwo w ogólnej liczbie godzin 216.

Zgłoszenia na powyższy kurs przyjmuje i bliższych informacyj udziela biuro Zarządu Okręgu Związku P. N. S. P. Kraków, Rynek 29. II. p. do dnia 15-go maja b. r.

Z powodu ograniczonej liczby uczestników pierwszeństwo mają ci, którzy wcześniej nadeślą zgłoszenie.

Terminy egzaminów dojrzałości i egzaminów końcowych w zakładach kształcenia nauczycieli w roku szkolnym 1930/31.

L. I. K. N. 2127/31. Na podstawie § 2. regulaminu seminarjalnego egzaminu dojrzałości (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 1 kwietnia 1925 r. Nr. 11) ustalam w bieżącym roku szkolnym 1930/31 następujące terminy egzaminów dojrzałości i egzaminów końcowych w zakładach kształcenia nauczycieli:

I. Egzaminy: pisemny dnia 18 maja, ustny dnia 1 czerwca odbędą się w następujących seminarjach nauczycielskich:

P a ń s t w o w e: 1) w Czortkowie — męskie, 2) w Jaworowie — żeńskie, 3) w Kołomyi — żeńskie, 4) we Lwowie — I żeńskie im. Adama Asnyka, 5) we Lwowie — męskie im. St. Sobińskiego, 6) w Przemyślu — I żeńskie, 7) w Rzeszowie — męskie, 8) w Sokalu — męskie im. Włodz. Dzieduszyckiego, 9) w Samborze — męskie im. Marszałka Józefa Piłsudskiego, 10) w Stanisławowie — męskie, 11) w Stanisławowie — żeńskie, 12) w Tarnopolu — męskie.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 145.

P r y w a t n e: 13) we Lwowie — żeńskie im. Zofji Strzałkowskiej, 14) we Lwowie — żeńskie SS. Nazaretanek, 15) w Łańcucie — żeńskie SS. Boromeuszek, 16) w Przemyślu — żeńskie PP. Benedyktynek, 17) w Stanisławowie — żeńskie im. M. Konopnickiej.

II. Egzaminy: pisemny dnia 26 maja, ustny 8 czerwca odbędą się w następujących seminarjach nauczycielskich:

P a ń s t w o w e: 1) W Brzeżanach — żeńskie, 2) w Krośnie — męskie, 3) we Lwowie — żeńskie III, 4) we Lwowie — Państwowe Kursy Nauczycielskie — ul. Weteranów L: 11, 5) w Przemyślu — II żeńskie, 6) w Rudniku nad Sanem — męskie, 7) w Zaleszczykach — męskie.

P r y w a t n e: 8) w Czortkowie — żeńskie im. M. Konopnickiej, 9) w Drohobyczu — żeńskie SS. Bazyljanek, 10) w Jarosławiu — żeńskie im. Emilji Plater, 11) we Lwowie — SS. Bazyljanek, 12 w Rzeszowie — żeńskie, 13) w Samborze — żeńskie polskie, 14) w Sokalu — żeńskie polskie, 15) w Stanisławowie — żeńskie SS. Bazyljanek, 16) w Stryju — żeńskie polskie, 17) w Tarnopolu — żeńskie Komitetu Obywatelskiego, 18) w Żółkwi — żeńskie SS. Felicjanek.

III. Egzaminy: pisemny dnia 2 czerwca, ustny dnia 15 czerwca odbędą się w następujących seminarjach nauczycielskich:

P r y w a t n e: 1) w Cieszanowie — koedukacyjne, 2) w Drohobyczu — żeńskie polskie, 3) w Jaworowie — żeńskie SS. Bazyljanek, 4) w Krośnie — żeńskie polskie, 5) we Lwowie — żeńskie im. Anny Rychnowskiej, 6) w Przemyślu — męskie, 7) w Samborze — żeńskie U. P. T., 8) w Sanoku — żeńskie polskie, 9) w Stryju — żeńskie U. P. T., 10) w Tarnobrzegu — żeńskie im. St. Jachowicza, 11) w Tarnopolu — żeńskie T. S. L., 12) w Tłumaczu — żeńskie polskie, 13) w Złoczowie — żeńskie T. S. L.

Seminarjalne egzaminy dojrzałości eksternów tutejszego okręgu szkolnego odbędą się w państwowych seminarjach nauczycielskich, a to w Rzeszowie (seminarjum męskie), w Stanisławowie (seminarjum męskie), w Tarnopolu (seminarjum męskie) i we Lwowie (dla kandydatek I seminarjum żeńskie, dla kandydatów seminarjum męskie, dla uzupełniającego egzaminu dojrzałości maturzystów (ek) gimnazjalnych Państwowe Kursy Nauczycielskie). Egzaminy te, o których terminie zostaną interesowani zawiadomieni osobiście, odbędą się bezpośrednio po egzaminie uczniów wymienionych zakładów.

Egzamin końcowy w państwowem seminarjum ochroniarskiem we Lwowie odbędzie się w maju i rozpocznie się pisemny dnia 11 maja, a ustny dnia 26 maja.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Hubert*, wr. Naczelnik Wydziału.

Komisja egzaminacyjna dla naucz. publ. szkół powszechnych.

Rozporządzeniem z dnia 11 marca 1931 r. L. I. K. N. 893/31 p. Jan Kostrzębski, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Gródku Jagiellońskim, został zamianowany na resztę okresu trzyletniego 1929/1931 członkiem Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla Nauczycieli Publicznych Szkół Powszechnych dla rejonu V-go we Lwowie. (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r. str. 417).

Pomoc lekarska.

Szpital dla dzieci.

L. O. 421/31. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych rozporządzeniem z dnia 18 lutego 1931 r. Nr. Z. O. 370/31 uznało Szpital dla dzieci im. Bersonów i Baumanów w Warszawie na podstawie § 7 rozp. Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 1926 r. o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 95, poz. 555) za nadający się do leczenia dzieci funkcjonarjuszów państwowych.

Loterja na budowę domu kultury.

Nr. O. 474/31. Na prośbę Stowarzyszenia Rezerwistów i byłych Wojskowych komunikuję, że dotychczas bardzo mały procent rozesłanych przez powyższe Towarzystwo losów zostało zakupionych, względnie zwróconych. Dla uniknięcia ponownego odłożenia ciągnienia wymienione Towarzystwo prosi o możliwie rychłe wyrównanie należytości za losy lub ich zwrot [1]).

Pieczęcie skradzione.

Nr. O. 532/31. Dnia 7 listopada 1930 r. skradziono w Starostwie Powiatowem w Brzesku, podczas urzędowania, okrągłą metalową pieczęć urzędową o średnicy 36 m/m z godłem państwowem pośrodku i z napisem około godła „Starosta Powiatowy brzeski".

Pomiędzy słowami „brzeski", a „Starosta" była jedna gwiazdka o 6 promieniach.

Wskutek pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 marca 1931 r. Nr. I. P. 2105/31 zawiadamia się o powyższem.

Organizacja wycieczek morskich.

Nr. O. 146/31. Otrzymane ze strony Państwowego Przedsiębiorstwa „Żegluga Polska" Wydział Pasażerski — pismo, Kuratorjum podaje do wiadomości.

---

[1]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 68.

Polska idea morska wysunęła się dziś na czoło zagadnień państwowych. Społeczeństwo polskie musi czynem wykazać swoje zainteresowanie morzem i sprawami morskiemi. A czynem tym w szerokim znaczeniu jest turystyka morska. Im więcej będziemy korzystali z morza, tem więcej ono będzie naszem.

Idąc na najdalsze udogodnienia, dajemy możność bezpośredniego poznania morza wszystkim. Od polskich zrzeszeń i organizacyj w pierwszym rzędzie leży zrealizowanie tych udogodnień.

Wielkie zainteresowanie, jakie wywołały w ubieg.ych latach organizowane na naszych statkach „Gdynia" i „Gdańsk" zbiorowe wycieczki zagraniczne, skłania nas do rozszerzenia okresu przeznaczonego na te wycieczki.

W ubiegłych latach wycieczki zbiorowe odbywały się tylko w m. czerwcu i wrześniu, reszta zaś czasu była przeznaczona na wycieczki t. zw. programowe, ze względów handlowych znacznie droższe.

W najbliższym sezonie letnim 1931 roku postanowiliśmy dać większą możność poszczególnym organizacjom i zrzeszeniom zawodowym i społecznym zorganizowania dla swoich członków zbiorowych wycieczek do państw bałtyckich.

W tym celu stawiamy do dyspozycji organizacji nasz s. s. „Gdynia" od maja do września włącznie i s. s. „Gdańsk" na m. czerwiec i wrzesień.

Udogodnienia, jakie dają zbiorowe wycieczki są następujące:

1. Znaczne potanienie kosztów wycieczki dla poszczególnej osoby. Naprz. koszt 5-dniowej wycieczki na s. s. „Gdynia" do Kopenhagi i na Bornholm wyniesie przeciętnie 180 zł od osoby.

2. Wycieczka tworzy zwartą całość członków jednej organizacji, a więc miłe spędzenie kilku dni we własnem gronie. Brak dysonansów, jakie są nieuniknione przy przygodnym składzie wycieczkowców.

3. Stanowi dobrą reklamę organizacji na zewnątrz i świadczy o jej wewnętrznej spoistości.

Warunki wydzierżawienia statków na wycieczki zbiorowe są następujące:

s. s. „G d y n i a". Opłata ryczałtowa za cały statek, mogący zabrać do 86 pasażerów, łącznie z opłatami portowemi, zbiorowym paszportem zagranicznym i wizami wynosi Zł 2.000 za każdą rozpoczętą dobę wycieczki. Wyżywienie składające się ze śniadania, obiadu z 3-ch dań, podwieczorku i kolacji Zł 10 dziennie od osoby.

s. s. „G d a ń s k". Ryczałtowa opłata, obejmująca te same świadczenia co s. s. „Gdynia" Zł 1.750 za każdą dobę. Statek może zabrać do 100 pasażerów (80 miejsc normalnych i 24 rezerwowe w palarni). Wyżywienie jak na „Gdyni".

Przy powrotnej drodze uczestnicy wycieczek korzystają ze zniżki kolejowej w wysokości 50%.

O ile wycieczka przed wyruszeniem statku będzie pragnęła zwiedzić Jastarnię lub Hel, uczestnicy jej otrzymają zniżkę od cen biletów żeglugi przybrzeżnej w wysokości 50%.

Nie wątpimy, że propozycja nasza, tak korzystna dla organizacji WPanów, znajdzie należyte zainteresowanie wśród Ich członków.

Mając na względzie doświadczenie z lat ubiegłych, gdy ze względów na późne zgłoszenie niektóre stowarzyszenia nie miały możności uzyskać statek w dogodnych dla nich terminach, uważamy za bardzo wskazane, aby wycieczki zostały przygotowane zawczasu, w związku z czem moglibyśmy definitywnie zarezerwować statek i ustalić marszrutę.

Służąc chętnie wszelkiemi dalszemi wyjaśnieniami i ewent. delegowaniem naszego przedstawiciela dla omówienia szczegółów z wygłoszeniem odczytu z przeźroczami, wysyłamy osobno prospekt wycieczek po Bałtyku.

Dla orjentacji podaje się wykaz miejscowości Pobrzeża Bałtyku, które najczęściej nasze wycieczki zwiedzają.

1) B o r n h o l m, wyspa duńska, najbliższy i ulubiony cel wycieczek po Bałtyku, a to zarówno dla swej malowniczości, jak też dla zabytków historycznych;

2) K o p e n h a g a (Kjöbenhavn), stolica Danji, największe miasto nad Bałtykiem, zwane „Paryżem Północy" lub „Atenami Północy";

3) V i s b y „miasto ruin i róż" na wyspie Gotland, stanowi ośrodek najciekawszy i najbardziej charakterystyczny dla historji Bałtyku (kolebka Gotów);

4) S t o c k h o l m, stolica Szwecji — „Wenecja Północy" — uchodzący za jedno z najpiękniejszych i najbardziej oryginalnych miast świata;

5) M a r i e n h a m n (Finlandja), główne miasteczko archipelagu wysp Alandzkich o stu przeszło wyspach zamieszkałych oraz kilku tysiącach małych bezludnych wysepek skalistych (ogród wysp);

6) A b o (fin. Turku) jest tem dla Finlandji, czem dla Polski Kraków: kolebką kultury;

7) H a n g ö (fin. Hanko), najbardziej południowy punkt kontynentu fińskiego, jedyny port fiński, dostępny przez cały rok, jest również miejscowością kąpielową i posiada jedyne w swoim rodzaju plaże piaszczyste;

8) H e l s i n g f o r s (fin. Helsinki), w odróżnieniu od innych większych miast nad Bałtykiem położonych, nie imponuje swoją starożytnością, bo jej wcale nie posiada, jest bowiem miastem nawskroś nowoczesnem i symbolem wysokiej kultury na dalekim krańcu twardej Północy;

9) T a l l i n n (Rewel), stolica Estonji, potężna twierdza, od najdawniejszych czasów brał czynny udział w handlu na Bałtyku i razem z Bałtykiem przechodził różne koleje losu;

10) R y g a (Riga), stolica Łotwy, związana z nami historją (Stefan Batory), jest jednem z najstarszych miast na Bałtyku (Goci); okolice Rygi zwą „Bałtycką Riwierą".

Część druga.

ARTUR KOPACZ.

Organizacja i cele powszechnego nauczania w Polsce.

Wykład wygłoszony przez Radjo stację lwowską dnia 18 lutego r. b.

Życie wielkich grup społecznych, ujęte czy to w ramy określeń etnograficznych narodu, czy też we formy takiego lub innego ustroju państwowego, jest zjawiskiem o bogatej i różnorodnej strukturze. Zdajemy sobie wszyscy sprawę z tego, że tworzenie się wartości, które stanowią o bogactwie form i treści życia narodu, dokonywało się i dokonuje na przestrzeni czasów — w ścisłej łączności z kulturą danego środowiska ludzkiego. I dlatego jest rzeczą zupełnie naturalną, że im bardziej formy te stają się wykładnikiem istotnych sił twórczych narodu, tem usilniej dany naród zmierza do zwiększenia swojego udziału w życiu materjalnem i duchowem ludzkości. Istnieją jednak zasadnicze różnice między procesem przenikania i oddziaływania kulturalnego czasów współczesnych a niedawno minionych.

Kultura współczesna pod wpływem emancypacji mas ludowych staje się przywilejem nie jednej tylko warstwy, czy klasy społecznej, ale objawia dążność zasymilowania kulturalnego każdej jednostki ludzkiej, umieszczonej w jakiejkolwiek warstwie ustroju społecznego. Jesteśmy bowiem świadkami, że mimo zasadniczych różnic w wykształceniu, potrzebach kulturalnych, w sposobie użytkowania dóbr materjalnych i duchowych poszczególnych warstw czy klas narodu, dojrzewa w jak najszerszych masach świadomość prawa korzystania z ogólnych zdobyczy kulturalnych.

Wielkie grupy społeczne, których jedynym do niedawna przywilejem była praca fizyczna, a którym oświata wymierzaną była w odpowiednio spreparowanych dawkach, upominają się coraz głośniej, że i one chcą być współtwórcami kultury ludzkiej. Oparcie się o wspólne wszystkim ideały moralne, szukanie prawd rozwiązujących praktyczne potrzeby życia społecznego, obowiązek wykonywania jednakowych praw obywatelskich i zasadniczo jednakowa za ich wykonanie odpowiedzialność, oto linje kierunkowe zbiegające się w tem kapitalnem zagadnieniu, że trzeba, że musimy dążyć do stworzenia takich wartości kulturalnych, któreby się stały wspólnotą duchową całego narodu, względnie wszystkich obywateli państwa.

I jeżeli się zgodzimy, że naród istnieje jako zorganizowana jednostka tylko wtedy, gdy jego prawo do bytu wyrasta ze świadomości mas społecznych, zmierzających do takiej czy innej państwowości, i że naród poprzez własne formy państwowe, które obejmują w sobie całe jego życie, wiąże się z życiem kulturalnej ludzkości, to staje się rzecz oczywista, że dla Państwa Polskiego zagadnienie przyspieszenia procesu tworzenia się w masach wartości kulturalnych jest zagadnieniem pierwszorzędnem.

Posiadamy świetną tradycję kulturalną. Nie było poprzez długi ciąg wieków kultury chrześcijańskiej ani jednego wypadku, byśmy we wzlotach genjusza ludzkiego własnych nie rozwijali skrzydeł i byśmy na drodze człowieka ku rzeczom nieśmiertelnym kiedykolwiek stawiali przeszkody. W tych dziedzinach karty naszej historji zapisane są nazwiskami i czy-

nami, które nas dostatecznie legitymują. Wychowaliśmy się bowiem we wielkiej, a dumnej rodzinie narodów romańskich.

Ale te zdobycze kulturalne, które nam starczyły na długie czasy, którym w latach zaboru potrafiliśmy nadać swoiste piętno, nie przetworzyły, bo przetworzyć nie mogły materjalnych i surowych sił drzemiących w t. zw. masie ludowej naszego narodu. Masy te, owa wielka, romantyczna niewiadoma, którą rozwiązać chcieliśmy czarodziejskiem słowem poezji lub manifestami demokracji, wybiegającej daleko poza swój czasokres, pozostały w biernem trwaniu, zamknięte w sobie i tak rzadko lub wcale nie reagujące na to wszystko czem żyły, co cierpiały oświecone, aktywne siły narodu.

Wielka wojna, która zburzyła tyle dogmatycznych do niedawna wartości, stawiając przed ludzkością nowe, niepokojące problematy, odebrała wyłączny, że to tak można określić, arystokratyczny charakter kulturze. I jeżeli dzisiaj ogarnia wielu niepokój o wartość kultury ludzkiej, jeżeli coraz częściej podnoszą się głosy, że lot ducha ludzkiego załamał się, to przyczyny istotne tego niepokoju tkwią w niezrozumieniu tych wszystkich przemian, które wokół nas dokonują się. Stanowczo wchodzimy w okres głębokiego procesu przenikania kulturalnego do warstw dotychczas biernych. Tworzy się jakaś nowa, wielka demokracja kulturalna, która rozpocznie nową epokę w ludzkości, może zupełnie niepodobną do minionej.

Jest rzeczą oczywistą, że my w tym procesie wielkich a zasadniczych przemian, w tym niebywałym w historji wyścigu narodów i państw o stanowisko w kulturalnym świecie, nie możemy pozostać w tyle. Nie wolno się nam nawet zatrzymać na moment pewien bodaj z tej przyczyny, że jesteśmy zajęci budową i utrwalaniem państwowości naszej.

Musimy mieć realną świadomość i świadomość tę budzić w każdym człowieku w Polsce, że dotrzymanie kroku wielkim narodom w ich dążeniu do pełnego rozwoju kulturalnego jest naszem pierwszorzędnem zagadnieniem państwowem. I dlatego trzeba nam wychować takiego obywatela, którybyw społecznem rozkwalifikowaniu nie wykazywał niewspółmiernych różnic między oświeconą elitą narodu, a tak zwanemi powszechnie dołami społecznemi. Zniknąć musi w Polsce podział na warstwę wybraną i uprzywilejowaną kulturalnie i warstwę, dla której pozostały tylko okruchy kultury. Nie należy tego rozumieć tak, byśmy mieli dążyć do jakiejś niwelacji kulturalnej, do zrównania czy też obniżenia wszelkich wartości. Nie! Dusza ludzka chodzi i szarą, utrudzoną drogą rzeczywistości i szlakami genjusza.

Mimo nasz demokratyzm, mimo bardzo postępowe poglądy nasze na istotę stosunku człowieka do człowieka tkwi w nas, w jakiejś atawistycznej podświadomości przekonanie o niezbędności podziału na górę i doły społeczne, pomiędzy któremi jakże często istnieje jeszcze przepaść prawie niedowyrównania.

Teoretycznie zgadzamy się, że w masie społecznej, biernej dotąd lub stojącej na uboczu, drzemią pierwszorzędne wartości, ale nie umiemy ich w całej pełni wydobyć na wierzch, a może i w głębi duszy obawiamy się tego. Ale życie nieubłaganą swą logiką uczy nas, że poglądy nasze ulec muszą zmianie i w rzeczywistości na tym odcinku jesteśmy w pełnym odwrocie. Powszechna jednak i trwała przemiana poglądów dokonać się może tylko przez szkołę przygotowaną ściśle do nowych warunków na-

szego życia społeczno-państwowego. Ale szkoła ta ani co do swojego ustroju, ani celów nie może być i nie jest w niczem podobną do szkoły dawniejszej.

Współczesna szkoła w Polsce musi tak wychować człowieka, by po jej opuszczeniu posiadał maksimum wiedzy potrzebnej mu do zrozumienia nietylko zjawisk i potrzeb codziennych, wśród których jego indywidualne życie się toczy ale i podstawowych zagadnień, dotyczących życia jego grupy społecznej w związku z interesami innych grup, a nadewszystko odnoszących się do celów i zadań ogólno-państwowych, oraz, aby każda jednostka posiadająca wybitne uzdolnienie mogła swobodnie kształcić się dalej i stać się kiedyś czynnikiem twórczym dla swojego społeczeństwa.

Obecny ustrój szkolny pod względem organizacyjnym tak jest skonstruowany, by stopniowo można było dochodzić do tego typu szkoły, któryby był istotnym wykładnikiem naszych społecznych i państwowych potrzeb.

Podstawową zasadą naszego ustroju szkolnego jest powszechność nauczania. Większość naszego społeczeństwa nie jest dostatecznie zorjentowana, co to jest szkoła powszechna, utożsamiając częstokroć powszechność nauczania z powszechnym obowiązkiem szkolnym.

Powszechny obowiązek szkolny określa, że każde dziecko w Polsce musi w pewnym wieku przejść przez naukę szkolną; powszechność zaś nauczania normuje, jaką ta nauka być winna. Nazwano zaś tę szkołę, w przeciwstawieniu do dawnej szkoły ludowej, powszechną, ponieważ wszystkie dzieci bez względu z jakich pochodzą środowisk, przechodzą siedmioletni program nauczania, który zasadniczo dla wszystkich szkół jest jednakowy czyli powszechny. Program ten wykonywany jest w przeciągu siedmioletniego pobytu dziecka w szkole i przystosowany jest ściśle do potrzeb tej części młodzieży, która swoje wykształcenie szkolne kończy na szkole powszechnej.

A, że potrzeby te nie wymagają jakichś encyklopedycznych wiadomości, ale określają się do zagadnień życia praktycznego, stąd też szkoła powszechna dąży do takiego wykształcenia młodzieży, któreby ją dostatecznie w życiu orjentowało.

Stwierdziliśmy, że szkoła powszechna jest siedmioletnią, ciekawą więc będzie rzeczą, jak ten okres siedmioletniej nauki w praktyce jest realizowany. Zapewne wielu wyobraża sobie, że skoro nauka trwa przez siedm lat, szkoła siłą rzeczy musi być siedmioklasową. Niestety tak nie jest. Mamy w Polsce już wielką ilość szkół siedmioklasowych, t. zn., że każdy rocznik dzieci ma swoją klasę, a więc w każdej klasie uczy jeden nauczyciel, ale poza tem większość szkół naszych jest cztero-trzy-dwu- i jednoklasowych. Co to znaczy? Najlepiej zilustrować to na przykładzie.

Mamy szkołę jednoklasową, oraz najniższą komórkę organizacyjną szkoły powszechnej. W szkole tej nauka w zasadzie jest także siedmioletnia, ale tu pracuje jeden tylko nauczyciel, ucząc wszystkie roczniki dzieci. Dzieci poszczególnych roczników muszą być wobec tego razem i zwyczajnie łączy się dzieci trzeciego i czwartego rocznika w jeden oddział, dzieci piątego, szóstego i siódmego rocznika znowu w jeden oddział. Najmłodsze roczniki uczą się znowu w jednym oddziale. Nauka odbywa się w takiej szkole rano i popołudniu.

Trzeba pamiętać, że we wszystkich typach organizacyjnych szkoły, czy to będzie jedna szkoła siedmioklasowa, czy czteroklasowa, czy wreszcie jednoklasowa, program nauki jest w zasadzie jednakowy.

Łatwo z tego ogólnie nakreślonego planu zorjentować się, jak trudną i ciężką musi być praca nauczyciela w szkole jednoklasowej, a wyniki w zdobyciu potrzebnego wykształcenia jak muszą być nierównomierne.

Bezsprzecznie leży w interesie społeczeństwa i państwa, by stopień organizacyjny szkoły podnosił się, by coraz mniej było szkół niżej zorganizowanych a przedewszystkiem jedno- i dwuklasowych, by Państwo pokrywało się coraz gęstszą siecią szkół więcej klasowych. Im więcej będziemy mieli szkół wyżej zorganizowanych, t. zn. im większa liczba nauczycieli będzie w szkole pracowała, tem coraz szersze warstwy społeczne zostaną gruntowniej kulturalnie uświadomione, a przez to nietylko będzie się zmniejszał podział między górą a dołami społecznemi, ale i Państwo całe nabierać będzie coraz bardziej jednolitych cech kulturalnych.

Powszechne nauczanie doprowadzić musi w swojej konsekwencji do innego rozmieszczenia i wykorzystania zdolności młodzieży, niżeli dotychczas bywało. Jednostki o wybitnych zdolnościach, z wyraźnem nastawieniem intelektualnem odejdą do szkoły średniej, która coraz częściej kształcić będzie młodzież mającą jak najwięcej danych, że studja uniwersyteckie będą dla niej nietylko środkiem do osiągnięcia pewnego maksimum egzystencji, ale koniecznością jej duszy.

Inni po ukończeniu szkoły powszechnej pójdą do szkół zawodowych, inni wreszcie, pozostając na dotychczasowem wykształceniu, ale z rozbudzoną ciekawością do nauki wrócą do swych środowisk, z których wyszli. Podnosić oni będą kulturę swego otoczenia, a przez to ogólną kulturę narodu.

Dla orjentacji, jak dotąd realizuje się powszechne nauczanie w Polsce i jakie ma widoki na najbliższą przyszłość, warto przytoczyć ogólne cyfry statystyczne.

Prawie cztery miljony dzieci uczy się dzisiaj w szkołach powszechnych, a zgórą siedmdziesiąt tysięcy nauczycielstwa kształci i urabia tę ogromną rzeszę dzieci w warunkach częstokroć bardzo trudnych i ciężkich.

Lata, wśród których żyjemy, są okresem wzmożonego przyrostu dzieci. Według preliminarza liczby dzieci publicznych szkół powszechnych przybędzie od bieżącego roku szkolnego do roku 1939/40 prawie dwa miljony dzieci. Ten wzmagający się przyrost dzieci pociąga za sobą naturalne powiększenie sił nauczycielskich, oraz rozbudowę budynków szkolnych. I tu rozpoczyna się jedno z najtrudniejszych zagadnień, o którem tak mało wie szeroki ogół naszego społeczeństwa, jak uzgodnić zapotrzebowanie sił nauczycielskich łącznie z szybko wzrastającą liczbą dzieci. a możliwością finansowania naszego Państwa?

Już w budżecie państwowym na rok 1935/36 winna być wstawiona suma prawie pół miljarda złotych na szkolnictwo powszechne, a liczba nauczycielstwa winna się powiększyć w tym czasie prawie o trzydzieści tysięcy sił nowych. Im dalej po rok 1936 to te cyfry stają się coraz większe, więc nic w tem dziwnego, że niejeden pyta się w głębokiej trosce: czy Państwo podoła tym wszystkim koniecznościom oświatowym, czy je rozwiązać potrafi, czy idea powszechnego nauczania nie załamie się?

Zapewne, że Polska, przechodząc narówni z innemi państwami głęboki kryzys gospodarczy, opóźni pełną realizację powszechnego nauczania, ale wierzyć trzeba, bo są po temu wszelkie dane, że wykonanie idei powszechnego nauczania przez nikogo i nigdy cofniętem nie będzie. To są rzeczy tak oczywiste, tak mocne w swoich konsekwencjach, że trwać będą siłą swej prawdy, którą Państwo realizować musi.

I jeżeli Państwo mobilizuje wszystkie swe siły i rzuca je na front gospodarczy, jeżeli ten kryzys przetrwać musimy, to społeczeństwo winno dołożyć wszelkich sił, by szkołę w tym czasie otoczyć jak najtroskliwszą opieką.

Trzeba tylko, by każdy obywatel, gdziekolwiek on jest, czy to w zapadłej wiosce, miasteczku, czy w miastach wielkich, pamiętał o swojej szkole, o jej potrzebach, by wspólnemi siłami pokonywano trudności, by szkoła była dumą i radością każdej gminy, każdej zbiorowości ludzkiej.

Pamiętajmy o tem i uświadamiajmy innych, że z chwilą odzyskania niepodległości państwowej bynajmniej nie zostaliśmy zwolnieni od obowiązków względem szkoły, że cały ciężar troski o szkołę nie spoczywa wyłącznie na Rządzie. Staranie się o szkołę, o jej potrzeby, muszą być rozłożone na rząd i społeczeństwo.

Miejmy dumną zarozumiałość, by mimo trudności, które wokół nas się piętrzą, szkoła pozostała taką, jaką ją mieć chcemy, jaką być winna.

KAROL DUERING.

Opieka nad dziećmi niewidomemi [1]).

Historja systematycznego kształcenia oraz opieki nad niewidomymi jest stosunkowo niedawna i sięga początkiem swym schyłku 18 stulecia. W starożytności i wiekach średnich niewidomi utrzymywali się głównie z jałmużny. Wskutek mylnego przekonania, iż kalectwo ślepoty wyklucza możliwość kształcenia, opieka nad niewidomymi ograniczała się do organizowania dla nich przytułków. Znano wprawdzie niewidomych mędrców i ludzi wybitnych, przeważnie jednak ciemni zajmowali się żebractwem.

Pierwszy zwrócił uwagę na możność kształcenia niewidomych filozof Diderot w połowie 18 w. Myśli Diderota rozwijał dalej Walentyn Haüy, zakładając w roku 1784 pierwszą na świecie szkołę dla niewidomych w Paryżu. W Polsce dział niewidomych w Instytucie Głuchoniemych w Warszawie powstał w r. 1842. Zakład Ciemnych we Lwowie został otwarty w r. 1851. Szkół dla niewidomych obecnie mamy w kraju sześć, a mianowicie prócz wyliczonych, w Laskach - Różanej pod Warszawą, w Bydgoszczy, Wilnie i Bojanowie w Poznańskiem.

Według nowszej statystyki liczba niewidomych na ziemi wynosi 2,400.000. W Polsce liczymy około 20.000 niewidomych, a z tych dzieci w wieku szkolnym około 2.000. Dane urzędowe stwierdzają, iż w dniu 1-go grudnia 1930 r. kształciło się w naszych zakładach 323 dzieci, zatem około

---

[1]) Obecnie odbywa się w Nowym Yorku w czasie od 13 do 30 kwietnia Wszechświatowy Kongres opieki nad niewidomymi. Polska na tym Kongresie jest również reprezentowana między innymi i przez przedstawiciela Ministerstwa W. R. i O. P. Red.

16%. Prócz nauki ogólnokształcącej w zakresie 7-klasowej szkoły powszechnej, zakłady te przygotowują wychowanków zawodowo, ucząc ich muzyki, strojenia fortepianów, koszykarstwa, szczotkarstwa, wyplatania krzeseł, na organistów, masażystów i t. p.

Niewidomego nie możemy uważać za człowieka anormalnego w znaczeniu upośledzenia umysłowego. Anormalność u niego wyraża się zahamowaniem pewnych czynności zmysłowych w związku z szeregiem procesów umysłowych o treści wzrokowej. Istnieją liczne przykłady i dowody, iż ślepota nie stawia zupełnie kresu stopniowi wykształcenia jednostki. Niemniej zaznaczyć wypada, iż brak wzroku uniemożliwia badania mikroskopowe, studja medyczne i t. p. Wśród niewidomych spotykamy różne stopnie inteligencji, a nadto typy czynne, apatyczne, chciwe wiedzy, gnuśne, z dobrze lub mało rozwiniętym dotykiem, typy słuchowe i inne. Pamiętać należy, że dotyk niewidomego nie jest tem samem, czem dotyk widzącego, albowiem spełnia on czynność dwóch zmysłów t. j. dotyku i wzroku, zresztą zaś zastępstwo wzroku wymaga udziału wszystkich zmysłów bez wyjątku.

Specjalnie u niewidomych rozwija się „zmysł przeszkód" t. j. zdolność odczuwania przez nich przedmiotów na odległość, która pozwala im omijać słupy, drzewa i inne przedmioty, oraz uchronić się od przykrych uderzeń. Polę działania tych czuć, jakby lekkich dotknięć, to czoło, skronie tudzież policzki. Wielu niewidomych orjentuje się dobrze w przestrzeni. Jest to wynikiem nadzwyczajnych wysiłków ich woli, posługują się bowiem niechętnie przewodnikami. Dotykając nogami, poznaje niewidomy właściwości gruntu, chodnika i t. p. Przy pomocy powonienia poznaje łatwo piekarnię, owocarnię, restaurację.

Głównym celem zabiegów wychowawczych we wszystkich dziedzinach kształcenia niewidomych jest przygotowanie wychowanków do życia samodzielnego. Z powodu swego kalectwa tworzą niewidomi odrębną grupę ludzi, a jednak życie praktyczne wymaga od nich spełnienia pewnych zadań, będących udziałem ludzi widzących. Istotnie, w wielu rzeczach ciemni potrafią dorównać ludziom pełnozmysłowym. Ze wszystkich sił dążą oni do stanowisk niezawisłych, nie chcąc być zależnymi od woli i współczucia ludzi widzących. Szczególniejsze trudności przedstawia sprawa usamodzielnienia niewidomych dziewcząt. Dziewczęta uczą się robót kobiecych, wyplatają krzesła, robią szczotki, szyją na maszynach, poświęcają się też zawodomi organistowskiemu i nauczycielskiemu. Naogół jednak nie zdobywają niewidome dziewczęta samodzielności życiowej w tym stopniu, co chłopcy. Często żyją wśród rodzin; dlatego znajomość gospodarstwa domowego ma dla nich wielkie znaczenie, podnosząc ich wartość wobec otoczenia.

Historja alfabetu dla ociemniałych stanowi długi szereg wysiłków, przedsięwziętych w walce przeciwko zgóry powziętym poglądom, mającym swe źródło w fałszywej analogji między wzrokiem a dotykiem. Walentyn Haüy zachowuje zwykły alfabet, daje tylko litery wypukłe w tym celu, aby mogły być odczute zapomocą dotyku. Koncepcja była błędna, odczytywanie zaś dotykiem zwykłych liter wypukłych odbywać się mogło z niesłychaną powolnością. Wyniki badań psychologicznych wykazały, że percepcja linij ciągłych, łatwa dla oka, jest nierównie trudniejsza dla dotyku. Dotyk posiada specjalną zdolność ujmowania i odróżniania linij przerywanych, złożonych z szeregu punktów. Chodziło jednak o stworzenie

systemu znaków, różnych od znanych nam liter, w którym każda litera składałaby się z niewielkiej liczby punktów i mogła kształtem swym być ściśle przystosowana do czubków palców. To zasadnicze odkrycie jest dziełem niewidomego Francuza Ludwika Braille'a, którego system rozpowszechnił się po całym świecie jako najwięcej zgodny z psychiką niewidomych. W lipcu 1925 r. Francja święciła uroczyście stulecie alfabetu Braille'a. W systemie Braille'a maksimum punktów dla litery wynosi sześć. Są one rozmieszczone symetrycznie, co sprzyja wielce ujęciu. Alfabetem Braille'a pisze się przy pomocy tabliczki metalowej, rylcem od prawej strony ku lewej, czyta zaś od lewej ku prawej z przeciwnej strony papieru.

Należy zauważyć, że nauczenie się czytania metodą Braille'a wymaga od dziecka niewidomego przeciętnie mniej czasu, niż nauczenie się zwykłego czytania przez dziecko widzące. Może dlatego, iż dziecko niewidome wkłada w naukę czytania więcej uwagi, że przystępuje z innem nastawieniem niż dziecko widzące, gdyż wie, że nauka czytania otworzy mu wrota zamkniętej dla niego wiedzy. Ażeby umożliwić niewidomym korespondowanie z widzącymi, niektóre zakłady, jak np. lwowski, uczą też pisma szpilkowego systemu Kleina lub pisania ołówkiem systemu Hebolda.

Pomoce naukowe w szkole dla niewidomych dostosowane są do natury dotyku, a więc używa się globusów i map wypukłych, odpowiednich modeli, maszynek i okazów. W wyborze metod nauczania uwzględnia się przedewszystkiem takie, które kształcą samodzielność niewidomych, naukę ożywiają i czynią interesującą. Młodzież pracuje w ogrodzie, uprawiając kwiaty, jarzyny lub prowadząc doświadczenia z uprawą wikliny i t. p. Niewidomi zwiedzają warsztaty, fabryki, muzea i urządzają liczne wycieczki w okolice miasta lub też w góry i do sławnych miejscowości. Z zamiłowaniem oddają się sportom, tworzą kółka zabawowe, redagują gazetki, prowadzą własne kramiki. Na uwagę zasługują gry i sporty niewidomych skautów w krajach anglosaskich. Piłkę nożną, z uproszczonemi przepisami, uprawiają chętnie i rozgrywają partje ze skautami widzącymi. Nikt, przyglądając się chłopcom, jak biegają na wyścigi z widzącymi, nie przypuściłby, że są ciemni. Kierunek drogi wskazują im kółka, zwisające na drucikach wzdłuż drutów biegnących nad torem. Nierzadko ociemniali skauci uzyskują dyplomy ratowników wodnych, według normalnych przepisów Amer. Czerwonego Krzyża.

Zakres przygotowania zawodowego w naszych szkołach w obrębie rzemiosł umożliwia wychowankom złożenie egzaminu fachowego na czeladnika danego rzemiosła, po ukończeniu 7-letniej normalnej nauki. Wykształcenie muzyczne daje możność zarobkowania w kinach, lokalach rozrywkowych, pozwala też jednostkom bardziej utalentowanym kształcić się dalej w konserwatorjum muzycznem, co zazwyczaj czynią zamożniejsi. Młodzież kończąca studja organistowskie jest zdolna do objęcia samodzielnej posady organisty bezpośrednio po opuszczeniu murów szkoły.

Liczebność klas w szkołach dla niewidomych różni się znacznie od liczebności w szkołach dla widzących. Według danych Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 1 grudnia 1930 r. w Zakładzie warszawskim państwowym liczą klasy od 5 do 10 wychowanków, w bydgoskim od 3 do 12 wychowanków, w Laskach - Różanej od 5 do 9 wychowanków, w wileńskim jest obecnie 17 wychowanków, a naukę prowadzi na poziomie klas I—V 2

nauczycieli, w Bojanowie dla dzieci żydowskich są 3 kursy, każdy po 3 uczniów, w lwowskim Zakładzie Ciemnych liczą klasy od 12 do 15 uczniów.

Brak ustawy o obowiązku szkolnym niewidomych oraz o ustroju tego szkolnictwa, nieuświadomienie rodziców, brak zainteresowania u osób inteligentnych — oto przyczyny zbyt słabego dopływu dzieci niewidomych do omawianej kategorji szkół specjalnych. Otwiera się tu szczególnie wdzięczne pole dla nauczycielstwa, którego pomoc może uratować niejedną zdolną jednostkę ociemniałą dla społeczeństwa i uczynić ją pożyteczną. W tem szkicowem omówieniu przedmiotu nie będzie może bez korzyści wskazanie ludziom, nieobeznanym z psychiką niewidomych, jak należy zachowywać się w czasie obcowania z ciemnymi, w szczególności zaś podczas hospitacji oraz zwiedzania szkoły.

Przedewszystkiem nie powinno się wyrażać niewidomym współczucia lub litości, ani głośno, ani szeptem, lecz należy zachowywać się spokojnie, rozmawiać w tonie wesołym. Nie jest wskazane przesadne wychwalanie prac i postępów uczniów. Lepiej jest okazywać życzliwe zainteresowanie się. Nieumiejętne postępowanie zwiedzających obraża wychowanków, poniżając ich ambicję i wywołując uczucie goryczy.

W końcu zaznaczamy, że wszystkie państwa kulturalne budują dla niewidomych szkoły i zakłady, uwzględniając pewien komfort, najczęściej umieszczając je w kilku okazałych budynkach, wśród pięknych ogrodów i parków. W ten sposób dają dowód współczucia i prawdziwej miłości bliźniego wobec dzieci, pozbawionych zwroku. Z drugiej zaś strony nie bez znaczenia jest okoliczność, iż szkoły dla niewidomych służą potrzebom znacznych połaci danego państwa, nadto interesują się niemi wychowawcy, uczeni oraz liczni goście zagraniczni, więc muszą być odpowiednio urządzone i uposażone.

Kursy i Zjazdy.

Kurs polonistyczny.

W dniach od 23-go do 31-go marca b. r. odbył się we Lwowie kurs polonistyczny dla nauczycieli języka polskiego w państwowych i prywatnych seminarjach nauczycielskich lwowskiego okręgu szkolnego.

Na program kursu złożyły się następujące prelekcje: Wiz. Stefan Dańcewicz „Wybrane zagadnienia z psychologji wychowawczej“. — Wiz. Władysław Dajewski „Ogólne wytyczne obowiązującego programu języka polskiego w seminarjach naucz.“. — Prof. Zygmunt Klemensiewicz „Nauka o języku ojczystym“. — Dr. Anna Skulska „O wygłaszaniu etycznem w szkole“. — Prof. Jadwiga Dańcewiczowa „Potrzeby szkoły powszechnej w związku z nauczaniem j. polsk. w sem. naucz.“. — Dr. Janina Stankiewicz „Czytelnictwo młodzieży i jego organizacja“ — Instr. Min. Dr. Władysław Szyszkowski „Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu“, nadto „Nauczanie literatury pol.“. — Prof. Franciszek Laskowski „Lektura na kursie I. i II. seminarjum“. — Wiz. Władysław Dajewski „Lektura na kursie III—V. seminarjum“. — Wiz. Stefan Dańcewicz „Organizacja pracy samokształceniowej nauczycieli“.

Poza wykładami przeprowadzono 6 lekcyj przykładowych: 2 z zakresu nauki o języku (p. J. Dańcewiczowa i p. dr. J. Królińska), 3 z zakresu lektury (p. dr. J. Stankiewicz, p. dr. J. Garlaczowska), 1 z zakresu stylistyki (p. dr. M. Steckow).

Kurs zagaił w imieniu p. kuratora p. wizytator Stefan Dańcewicz w obecności wizytatorki ministerjalnej p. Lewandowskiej.

W kursie wzięło udział 51 uczestników (czek), w tem 21 nauczycieli (lek) z zakładów państwowych, 30 z prywatnych.

Wymieniony kurs był pierwszym metodycznym kursem dla nauczycieli języka polskiego w seminarjach lwowskiego okręgu. Wszyscy uczestnicy przez cały czas interesowali się żywo pracą na kursie, zarówno zagadnieniami natury ogólno dydaktycznej, jak i specjalnemi. W odpowiedzi na pytanie ankiety: „co mi dał obecny kurs polonistyczny“, wszyscy prawie uczestnicy z prowincyj oświadczyli, że wynieśli wielkie korzyści z pracy na kursie, zarówno z omówień teoretycznych, jak i praktycznych wskazań. W odpowiedzi na drugie pytanie: „jakie zagadnienia winien poruszyć program następnego kursu“, wyrażono ogólne życzenie, by powiększono liczbę lekcyj praktycznych, nadając im charakter wzorowych.

Kurs metodyczny fizyko - chemiczny dla nauczycieli seminarjów.

W dniach od 9 do 14 marca b. r. odbył się we Lwowie w gmachu państwowego seminarjum naucz. żeńskiego im. A. Asnyka kurs metodyczny dla nauczycieli fizyko - chemji w seminarjach. W kursie wzięło udział 45 osób, z tego 19 z zakładów państwowych, zaś 26 z zakładów prywatnych.

Na program kursu złożyły się referaty, lekcje przykładowe, ćwiczenia własnoręczne uczestników i pokazy, zwiedzanie pracowni w gimnazjach i szkołach powszechnych oraz wystawa książek i przyrządów.

Referaty dotyczyły zagadnień, związanych z interpretacją programu, organizacją pracy szkolnej i domowej, techniką radjową, kwestyj wychowawczych i dalszego kształcenia się nauczycieli.

Szereg trudności, na jakie natrafia nauczycielstwo przy realizacji programu, wyjaśniono w referatach i dyskusjach, to też ofiarny trud uczestników opłacił się.

Zjazd nauczycieli muzyki i śpiewu w Katowicach.

W dniach 14 i 15 marca b. r. odbył się w Katowicach Zjazd Nauczycieli muzyki i śpiewu, w którym wzięło udział około 1000 osób z całego Państwa. Z ramienia Ministerstwa W. R. i O. P. przybył p. radca Mayzner, a z Wydz. Ośw. Publ. Wojew. Śląsk. p. naczelnik dr. L. Ręgorowicz. — Program Zjazdu obejmował lekcje pokazowe, oraz popisy męskich i żeńskich chórów szkolnych z Katowic i okolicy. Na zjeździe wygłoszono dwa referaty: Ks. Dr. St. Wilczewski — „Higjena mowy, a nauka śpiewu“. P. instruktor R. Heising — „Problemy wokalne w nauce muzyki“.

Po referatach nastąpiła dyskusja.

Zjazdy nauczycieli muzyki i śpiewu mają dla uczestników swych bardzo ważne znaczenie, zapoznają bowiem nauczycieli z najnowszemi

zdobyczami na polu pedagogiki muzycznej, dają wzory lekcyj prowadzonych według najnowszych metod i pozwalają na udzielenie sobie wzajemnych spostrzeżeń i uwag na temat możności realizowania programu Ministerstwa i konieczności pewnych w nim zmian.

Na ostatnim zjeździe ogólny podziw wzbudziły wśród uczestników wyniki nauczania śpiewu metodą Tonie Solfa. Krzewicielem i gorącym propagatorem metody tej na terenie województwa śląskiego jest instruktor muzyki w Katowicach p. Karol Hławiczka, który dzięki temu, że zjazd odbył się w Katowicach, mógł przedstawić realne wyniki swej pracy szerszym rzeszom nauczycielstwa. Młodzi nauczyciele, pracujący pod kierunkiem p. instruktora i przejęci jego szczerym i mocnym do pracy swej zapałem, zdumiewali patrzących niezwykłą sprawnością techniczną. Wyniki były niezwyczajne. Dziatwa z zupełną łatwością pokonywała trudności muzyczne. Dowodzi tego przykład 3-głosowy, obfitujący w trudności chromatyczne, który dziatwa zaśpiewała najzupełniej poprawnie. Gamy chromatyczne śpiewane były bez zarzutu.

Miarą powszechnego zainteresowania się metodą Tonie Solfa i jej wynikami był fakt, że nauczycielstwo wypytywało się o podręczniki, dopraszało się szczegółowych objaśnień, pragnąc w przyszłości oprzeć swą pracę nauczania śpiewu na omawianej powyżej metodzie.

Ogólne wyniki Zjazdu w Katowicach są nader doniosłe i pożyteczne, zwłaszcza dla nauczycieli śpiewu i muzyki.

Wychowanie fizyczne.

Pomiary wzrostu i wagi młodzieży szkolnej.

W wiadomościach Statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 15 marca 1931 znajdujemy pomiary wzrostu i wagi młodzieży szkolnej, opracowane na podstawie przeprowadzonej w r. 1930 ankiety Wydziału Wychowania Fiz. Min. W. R. i O. P. Podajemy niżej wyciąg z opracowania Gł. Urz. Statystycznego, odnoszący się do szkół z terenu miasta Lwowa i woj. lwowskiego do wiadomości lekarzy szkolnych i nauczycieli ćwiczeń cielesnych, którzy podane wyniki pomiarowe mogą porównać z własnym posiadanym materjałem.

A. Chłopcy.

Wiek	Szkoły średnie Miasto Lwów	Szkoły średnie Woj. lwowskie	Szkoły powszechne Woj. lwowskie
Liczba dzieci	1633	787	3269
przeciętny wzrost w cm.			
6—7	—	—	112.2
7—8	—	—	114.7
8—9	—	—	119.8
9—10	—	—	124.3
10—11	136.2	136.7	129.7
11—12	139.7	137.9	131.4
12—13	143.2	141.2	136.5

Wiek	Miasto Lwów	Woj. lwowskie	Woj. lwowskie
	Szkoły średnie		Szkoły powszechne
13—14	149.2	145.7	138.8
14—15	155.1	153.4	143.1
15—16	162.5	157.7	145.8
16—17	165.6	163.8	.
17—18	167.8	165.8	.
18—19	169.2	167.3	—
19—20	169.0	169.6	—
	przeciętna waga w kg		
6— 7	—	—	20.1
7— 8	.	—	21.4
8— 9	—	—	23.4
9—10	.	.	25.6
10—11	32.8	32.1	28.1
11—12	33.8	33.4	29.5
12—13	36.5	35.4	32.3
13—14	40.9	38.8	34.1
14—15	45.4	45.8	36.9
15—16	52.0	50.2	40.8
16—17	55.7	56.2	.
17—18	58.5	58.4	.
18—19	61.6	61.1	—
19—20	61.0	61.2	—

B. Dziewczęta.

Wiek	Miasto Lwów	Woj. lwowskie	Woj. lwowskie
	Szkoły średnie		Szkoły powszechne
Liczba dzieci	1363	160	2934
	przeciętny wzrost w cm.		
6— 7	.	—	111.3
7— 8	.	—	114.3
8— 9	.	—	119.1
9—10	.	—	123.2
10—11	138.1	135.2	127.7
11—12	143.2	139.1	131.8
12—13	148.3	148.5	135.5
13—14	152.4	150.1	141.5
14—15	155.2	149.2	143.4
15—16	157.4	156.5	.
16—17	157.4	154.4	.
17—18	158.8	.	—
18—19	158.6	.	—
19—20	158.1	.	—

Wiek	Miasto Lwów	Woj. lwowskie Szkoły średnie	Woj. lwowskie Szkoły powszechne
	przeciętna waga w kg		
6—7	.	.	19.5
7—8	.	.	20.7
8—9	.	.	22.6
9—10	.	.	24.6
10—11	34.7	33.1	27.2
11—12	38.0	33.9	29.4
12—13	42.0	40.5	32.4
13—14	44.9	45.3	35.9
14—15	49.4	45.2	39.2
15—16	53.3	55.6	.
16—17	53.5	53.5	.
17—18	55.9	.	—
18—19	55.3	.	—
19—20	56.5	.	—

Uwaga: Kreski oznaczają zupełny brak spostrzeżeń, kropki zaś fakt istnienia spostrzeżeń, lecz w liczbie niedostatecznej do reprezentowania grupy.

Postanowienia o nagrodach sportowych.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 2 marca 1931 r. Nr. I. W. F. 1471/31.

L. O. 405/31. Ministerstwo przesyła do wiadomości instrukcję Nr. 27 a. M. S. Wojsk., Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego (L. dz. 100) Wyszk. 1931. „Postanowienie o nagrodach sportowych".

Naczelnik Wydziału: *J. Błoński.* wr.

I. Uwagi wstępne.

Objawy życia sportowego stwierdzają, że jednem z niebezpieczeństw, zagrażających jego ideowemu rozwojowi, jest nieracjonalne i często niewłaściwe nagradzanie zawodników.

Stosowanie w tym względzie pewnych zasad może albo podkreślić ideowość ćwiczeń cielesnych i sportowego współzawodnictwa i wpłynąć na moralne wychowanie młodego pokolenia także w zakresie wychowania fizycznego, albo też stanowić krok w stronę profesjonalizmu i komercjalizacji sportu.

Fundowanie nagród o wielkiej wartości materjalnej może tylko obniżać ich znaczenie moralne. Zamiast tego, by pomóc w wychowaniu zawodników w duchu szczytnych ideałów sportowych, wpaja w nich przekonanie, że nagroda jest zapłatą za wykonaną pracę, szczególnie jeśli wartość nagrody znajduje się w pośredniej choćby zależności od kasowości imprezy.

Nagrody o dużej wartości pieniężnej paczą poza tem charakter zawodów, zawodnicy zaczynają startować nie tam i nie w tych konkurencjach, gdzie osiągnąć mogą najlepsze wyniki, a tam, gdzie odkrywa się im możliwość zdobycia najponętniejszej nagrody.

Uzdrowienie tych stosunków jest konieczne, musi być najrychlej przedsięwzięte i przeprowadzone z całą energją.

Postanowienia niniejsze nie obejmują tych działów zawodów, gdzie w grę w chodzi maszyna, koń i tp. gdzie rola człowieka ogranicza się do współpracy, wprawdzie również decydującej o wyniku, gdzie celem zawodów jest też podniesienie sprawności maszyny, konia, oraz wypróbowanie.

W zawodach tych wynagradza się pieniężnie maszynę czy konia, dając przez to możliwość właścicielowi dalszego ich doskonalenia.

Postanowienia te odnoszą się w pierwszej linji do konkurencyj uprawianych przez szerokie rzesze społeczeństwa.

II. Znaczenie nagrody.

Nagroda ma być zachętą w pracy. Staje się cenna nie przez swą materjalną wartość, lecz przez trud zdobycia. Jest widomym znakiem osiągnięcia pewnego poziomu, świadectwem danego z siebie wyjątkowego wysiłku, przypomnieniem radości, jaką daje świadomość dobrze wykonanego zadania.

Nagroda jest tem większą podnietą, im nagród jest mniej i im trudniej je uzyskać. Wartość materjalna nagrody nie wpływa absolutnie na jej wartość moralną.

Nagrody zespołowe i za wieloboje przedstawiają większą wartość wychowawczą od innych; młodzież przeważnie tylko takiemi wynagradzać należy.

Wybitne przymioty ducha zawodnika zasługują — w obecnym zwłaszcza stadjum rozwoju sportu polskiego — na nagrodzenie przedewszystkiem i nie mniej od sprawności fizycznej i technicznej.

Zawody winny być tak ułożone, aby widoki na nagrodę mieli wszyscy, nie spełnią swej roli nagrody rozdzielane stale między tych samych, wprawdzie najlepszych, którzy jednak doświadczeniem, praktyką, sprzętem górują nad innymi.

Nagroda posiadać musi możliwie najwyższą wartość artystyczną.

Nagroda sportowa nie może być pod karą dyskwalifikacji ani sprzedana ani darowana.

III. Rodzaje nagród.

Nagrodami sportowemi są wyłącznie: A) Dyplomy, albo żetony, B) Nagrody honorowe.

Nagrodami honorowemi mogą być plakiety, puhary, rzeźby i inne dzieła sztuki oraz sprzęt sportowy. Nagrody pieniężne i inne niewyszczególnione wyżej są niedopuszczalne.

Nagroda honorowa jest przywiązana do pierwszych miejsc i wybitnych specjalnych wyników, w konkurencjach i w wypadkach wyszczególnionych w pkt. V.

Nagrody honorowe mogą być:

I. Indywidualne: a) jednorazowe; b) przechodnie.

II. Zespołowe: a) jednorazowe; b) przechodnie.

Zawodnik zdobywający nagrodę honorową otrzymuje również dyplom, stwierdzający zdobycie tej nagrody; członkowie zespołu, otrzymującego nagrodę zespołową, otrzymają dyplom, lub żeton.

Nagroda przechodnia musi posiadać regulamin, uzgodniony z organizatorami zawodów (wzór nr. 5).

IV. Ilość nagród (żetony lub dyplomy).

Ilość nagród musi stać w stosunku do ilości uczestników zawodów, gdyż nadmiar nagród obniża ich wartość. Jako normę maksymalną należy przyjąć:

Jedną nagrodę na 3-ch faktycznie startujących; dwie nagrody na 5-ciu faktycznie startujących; trzy nagrody na 7-miu faktycznie startujących; cztery nagrody na 10-ciu faktycznie startujących; pięć nagród na 14-tu faktycznie startujących; sześć nagród na 18-tu faktycznie startujących i t. d. niezależnie jednak od liczby uczestników nie może być przekroczona granica 20 nagrodzonych. Wyjątek stanowią dyplomy, które, szczególnie, jeśli chodzi o zawody propagandowe, przeznaczono dla nowicjuszy, jakoteż zawody o mistrzowstwo Polski i równorzędne, do uczestnictwa w których zawodnik dochodzi drogą szeregu eliminacyj; mogą być wydawane wówczas wszystkim biorącym udział.

V. Wartość nagród.

Wartość nagród winna ściśle odpowiadać poziomowi zawodów.
Należy przyjąć następujące normy:

Zawody wewnętrzne klubowe międzyklubowe i równorzędne oraz zawody niższego stopnia wf. i pw.

Dyplomy w cenie do 3 zł albo żetony w cenie do 7 zł, najwyżej jedna nagroda honorowa w każdej konkurencji (klasie). Najmniej 1/4 nagród winny stanowić nagrody zespołowe. Nagrody indywidualne w cenie maksimum 30 zł, zespołowe 30 zł.

Zawody sportowe do mistrzostw okręgowych i równorzędnych włącznie i zawody wyższego stop. wf. i pw.

Dyplomy w cenie do 5 zł, albo żetony w cenie do 12 zł, najwyżej jedna nagroda honorowa w każdej konkurencji (klasie). Najmniej 1/4 nagród winny stanowić nagrody zespołowe. Nagrody indywidualne w cenie do 50 zł, zespołowe 80 zł.

Zawody międzyokręgowe i ogólno-państwowe.

Dyplomy w cenie do 5 zł, albo żetony w cenie do 18 zł, najwyżej jedna nagroda honorowa w każdej konkurencji (klasie), ponadto nagrody zespołowe w ilości przynajmniej 1/4 nagród indywidualnych. Nagrody indywidualne w cenie do 80 zł, zespołowe do 120 zł.

Mistrzowstwa Polski.

Dyplomy w cenie do 7 zł, albo żetony w cenie do 20 zł, najwyżej dwie nagrody honorowe w każdej konkurencji, ponadto nagrody zespołowe w ilości najmniej 1/4 nagród indywidualnych. Nagrody indywidualne w cenie do 120 zł, zespołowe do 200 zł.

Ceny te są orjentacyjne, winny być utrzymane w 1/2 — 3/4 wysokości kwot podanych. Nagrody przechodnie mogą być do 25 proc. droższe. Na zawodach międzynarodowych wartość nagród może być wyższą ze względu na reprezentację Państwa. Zawody jubileuszowe (przynajmniej 10-lecia) stowarzyszenia, oddziału, należy uważać za równorzędne z zawodami ogólno - państwowemi Polski.

VI. Przeznaczenie nagród.

Żetony winny być w zasadzie: złocone za miejsce pierwsze; posrebrzane za miejsce drugie, bronzowe zaś za miejsce 3-cie i dalsze.

Nagrody honorowe zespołowe przeznaczone być winny zasadniczo:

a) dla stowarzyszeń, klubów, oddziałów pw. i zespołów zdobywających najwięcej punktów w całokształcie zawodów, lub w poszczególnych klasach i konkurencjach,

b) dla stowarzyszeń, klubów, oddziałów p. w. i innych zespołów zwycięskich w konkurencjach zespołowych.

Nagrody honorowe indywidualne winny być przeznaczone w pierwszym rzędzie za zwycięstwo w liczniej obsadzonej konkurencji.

Przeznaczenie nagród, czy to mających być znakiem zajęcia określonego miejsca, czy to znakiem osiągnięcia pewnego poziomu — winno być zawsze ustalone zgóry, przed rozpoczęciem zawodów.

Zawodnik za ten sam wyczyn nie może zdobyć ponad dwie nagrody, przyczem jedna z nich tylko może być uzyskana za sam wynik, druga zaś może być przyznana tylko jako nagroda „za najlepszy wynik dnia", „za wybitnego ducha sportowego", „za najpiękniejszy styl" etc. Przeznaczenie takie nagrody winno być określone zgóry.

Nie należy dopuszczać, by wyczyny mniej wartościowe były nagradzane lepiej od wyższych co do poziomu.

Nagrody, ofiarowane przez prywatne osoby lub instytucje niesportowe, winny być uprzednio akceptowane przez odpowiedzialne komisje organizacyjne zawodów, które przestrzegają, by rodzaj nagród nie kolidował z niniejszemi przepisami. O przeznaczeniu tych nagród ofiarodawcy decydować mogą tylko w porozumieniu z organizatorami zawodów, przed zawodami.

VII. Wręczanie nagród.

Wręczanie nagród winno być dokonane przez najwyższego przedstawiciela władzy organizacyjnej względnie protektora zawodów w sposób uroczysty, celem podkreślenia moralnego znaczenia zwycięstwa.

Uroczystość rozdania nagród ma się odbyć w dniu zakończenia zawodów względnie zaraz po weryfikacji, jeśli regulamin zawodów tego wymaga. W tym celu nagrody honorowe i żetony winny być zawczasu zaopatrzone w napisy, a dyplomy muszą być wypełnione tak, by na miejscu zawodów wpisać tylko nazwiska zwycięzców. Wydawanie nagród bez napisów jest niedopuszczalne. Napisy na nagrodach podane na wzorach 1, 2, 3, 4.

VIII. Przechowywanie i przekazywanie nagród.

Każda nagroda przechodnia indywidualna, dopóki nie zostanie zdobyta przez zawodnika na własność oraz wszystkie nagrody zespołowe przechowywane są przez klub, oddział p. w. względnie organizację, której zespół lub zawodnik nagrodę zdobył.

Nagrody należy przechowywać w miejscach dostępnych dla członków organizacji.

Wszystkie nagrody przechodnie jeszcze nie zdobyte na stałe winny być odesłane organizacji, przeprowadzającej zawody w danej konkurencji najpóźniej na dwa tygodnie przed zawodami. Za terminowe odesłanie nagrody odpowiedzialny jest zarząd organizacji przechowującej nagrodę.

W wypadku zaprzestania przeprowadzania zawodów w danej konkurencji, nagroda przechodnia przechodzi na własność tego, kto największą ilość razy ją zdobył. Przy równych prawach nagroda przechodzi na własność tego, kto ją zdobył ostatni.

W wypadku likwidacji organizacji, posiadającej nagrodę przechodnią na własność lub na przechowaniu, przejmuje ją w takim samym charakterze i na tych samych prawach wyższa organizacyjnie jednostka.

IX. Ewidencja nagród.

Wszystkie nagrody honorowe zdobyte przez członków winny być przez zarząd stowarzyszenia, komendę oddziału p. w. i t. p. ujęte w ewidencję (nagrody przechodnie osobno). Ewidencja ta stanowić będzie historję wysiłków pracy, rozwoju stowarzyszenia, oddziału p. w., będzie bodźcem do jeszcze większych wysiłków następnych pokoleń. Ewidencje wszystkich nagród przechodnich utrzymuje odnośna władza sportowa (zarząd stowarzyszenia, związek okręgowy, centralny), względnie komenda p. w. (powiatowa, obwodowa i t. p.), która nagrodę zdobyła względnie ufundowała.

Wykaz z poświadczeniem odbioru nagrody przez zdobywcę stanowi podstawę rozchodowania, wraz z rachunkiem za nagrodę, podstawę rozliczenia z kwot otrzymanych na nagrodę.

X. Artystyczny poziom nagród.

Aby podnieść artystyczną wartość nagród i usunąć z rynku brzydkie wyroby zagraniczne, wskazane jest zakupywać nagrody według wzorów nagrodzonych na konkursie zainicjowanym przez P. U. W. F. i P. W. oraz zakwalifikowanych przez komisję rzeczoznawców powołaną przez Departament Kultury i Sztuki. Wyroby polecone zaopatrzone są w znak „PUWF".

Wzór 1.

Wzór napisu na żetonie lub nagrodzie honorowej jednorazowej:

— — — — — — — — — — — — — —
(zawody)
— — — — — — — — — — — — — —
(data)
— — — — — — — — — — — — — —
(konkurencja)
(klasa)
— — — — — — — — — — — — — —
(miejsce względnie charakter nagrody):

P r z y k ł a d y: Zawody bokserskie o mistrzowstwo Wilna
12 stycznia 1930 r.

Zawody bokserskie o mistrzowstwo Wilna
12 stycznia 1930 r.

Za najpiękniejszy styl.

Wzór 2. Wzór napisu na nagrodzie przechodniej:

— — — — — — — — — — — — —

(zawody)

— — — — — — — — — — — — —

(konkurencja)

— — — — — — — — — — — — —

(nazwa nagrody)

— — — — — — — — — — — — —

(kolnejni zdobywcy)

— — — — — — — — — — — — —

UWAGA: Przy nagrodach specjalnych, jak np. Wielka Nagroda Honorowa i t. p. nazwę nagrody należy umieszczać na początku.

P r z y k ł a d: Mistrzowstwa Polski w lekkiej atletyce.

Bieg sztafetowy 4 × 400 m.

Nagroda przechodnia Związku Polskich
Związków Sportowych.

1928 „Polonia“ — Warszawa

1929 „A. Z. S.“ Warszawa.

Wzór 3.

Wzór dyplomu dołączonego do nagrody lub stanowiącego nagrodę:

D y p l o m

dla . . . . . . z . . . .
(imię i nazwisko) (klub)

który na zawodach . . . . . zajął . . . .
(zawody) (miejsce)

w . . . . . . z wynikiem . . . . . .
(konkurencia) (wynik)

Data: Pieczęć: Podpisy:

P r z y k ł a d: D y p l o m

Dla Stanisława Piotrowskiego z W. K. S. „Legja“, który w zawodach szermierczych o mistrzowstwo Okręgu Warszawskiego zajął piąte miejsce w szabli.

15 listopada 1929 r. Polski Zw. Szerm. Prezes (—)

Wzór 4. Wzór dyplomu pamiątkowego za udział w zawodach:

D y p l o m

dla . . . .
(imię i nazwisko, ewent. przynależność)

za udział w . . . .
(zawody)

dnia . . . .
(data)

Pieczęć: Podpisy:

P r z y k ł a d: D y p l o m

Dla Jana Kozłowskiego za udział w „Marszu Szlakiem Kadrówki“

Dnia . . . .

Za Komisję Organizacyjną:

Wzór 5. Regulamin nagrody przechodniej:

Nazwa nagrody. Opis nagrody. Rok ufundowania i fundator. Rodzaj zawodów, na których nagroda jest rozgrywana. Warunki zdobycia i uzyskania na własność. Kto przyznaje nagrodę. Kto decyduje w wypadkach spornych. Ewentualne zarządzenia specjalne. Viza instancji zatwierdzającej.

P r z y k ł a d:
1. Nagroda nosi nazwę „Wielka Nagroda P. Z. L. A.“
2. Nagrodę stanowi posąg biegacza wykonany w bronzie na podstawie marmurowej, wysokości 75 cm.
3. Nagrodę ufundował w roku 1927 Polski Związek Lekkoatletyczny.
4. Nagroda rozgrywana jest na dorocznych zawodach o mistrzowstwo Polski.
5. Nagrodę zdobywa Okręg, uzyskujący na zawodach największą ilość punktów, według punktacji przewidzianej Regulaminem P. Z. L. A., po trzykrotnem zdobyciu nagroda przechodzi na własność.
6. Nagrodę przyznaje Zarząd P. Z. L. A.
7. Instytucją odwoławczą jest Walne Zgromadzenie P. Z. L. A.
8. W razie równości punktów decyduje zwycięstwo w biegach sztafetowych.
9. Zatwierdzam:

Odznaczenia.

Pan Prezydent Rzeczypospolitej na zasadzie art. 5 ustawy z dnia 23 czerwca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 458) nadał w dniu 19-ym marca r. b. Złoty Krzyż Zasługi — pp.:

Janowi Byrze, kierownikowi gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Złoczowie;

Stanisławowi Ćwikowskiemu, dyrektorowi państwowego gimnazjum w Nisku;

Bronisławowi Duchowiczowi, dyrektorowi państwowego gimnazjum we Lwowie — za zasługi na polu wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego —

oraz pp.:

Janowi Inglotowi, inspektorowi szkolnemu w Czortkowie;

Księdzu Prałatowi Leonardowi Lasockiemu, dyrektorowi państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego w Rudniku nad Sanem;

Tadeuszowi Dręgiewiczowi, profesorowi państwowego gimnazjum we Lwowie i

Rudolfowi Wackowi, profesorowi gimnazjalnemu we Lwowie — za zasługi na polu wychowania fizycznego i rozwoju sportu.

Monitor Polski z dnia 1 kwietnia 1931 r. Nr. 75.

Zarządzeniem Pana Prezesa Rady Ministrów z dnia 19-go marca 1931 roku Srebrny Krzyż Zasługi otrzymali pp.:

Karol Grynda, nauczyciel szkoły powszechnej w Drohobyczu;

Dr. Wanda Szaynakowa, lekarka szkolna żeńskich szkół średnich i zawodowych we Lwowie — za zasługi na polu wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego,

Wacław Boroński, nauczyciel państwowego seminarjum nauczycielskiego w Tarnopolu;

Jan Fiala, kierownik szkoły powszechnej w Gołogórach, w pow. złoczowskim;

Piotr Łukasiewicz, nauczyciel i kierownik szkoły powszechnej w Opace, pow. ulbaczowskim i

Jan Wojas, nauczyciel szkoły powszechnej w Przemyślu — za zasługi na polu przysposobienia wojskowego

oraz Juljan Kolankowski, profesor gimnazjalny w Przemyślu za zasługi na polu rozwoju sportu.

Monitor Polski z dnia 31 marca 1931 r. Nr. 74.

Krajoznawstwo i turystyka.

Ze sprawozdania Komisji Kół Krajoznawczych Rady Głównej Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Krakowie za czas od 1. I. do 31. XII. 1930 r.

Prezydjum Komisji Kół Krajoznawczych odbyło w roku 1930 zebrań 6 w Krakowie: Walne Zgromadzenie Komisji K. K. M. S. odbyło się w Warszawie dnia 5 kwietnia.

Główny nacisk położono w tym roku na sprawy organizacyjne. Oprócz istniejącego w Krakowie Koła Okręgowego Opiekunów, ukonstytuowało się takież Koło w Poznaniu, Warszawie i Wilnie. Rozszerzono Prezydjum Komisji Kół Kraj. przez przyjęcie do Prezydjum wszystkich przewodniczących Okręgowych Kół Opiekunów.

W Krakowie otworzono Świetlicę Kół Krajoznawczych, połączoną z czytelnią pism krajoznawczych i ze stałą wystawą prac krajozn. młodzieży szkolnej.

Zjazd Kół Kraj. Młodzieży, zorganizowany w Krzemieńcu w dniach od 30 czerwca do 2 lipca 1930, zgromadził 461 uczestników, delegatów 38 kół z różnych okolic Polski (na Zjeździe były reprezentowane: Pomorze, Poznańskie, Śląsk, Ziemia Krakowska, Wileńszczyzna, Polesie, Wołyń, Lubelszczyzna, Mazowsze i Kujawy). 52 Koła złożyły „Dar wdzięczności" dla Krzemieńca w postaci albumów, fotografij i kartek swych okolic. Wystawa prac krajoznawczych Kół Młodzieży zgromadziła eksponaty 13 Kół: były tam czasopisma krajoznawcze, rysunki, fotografje, obrazy, zbiory okazów etnograficznych, przyrodniczych, zbiory przysłów, pieśni ludowych, odpowiedzi na kwestjonarjusze „Orlego Lotu", modele chat i sprzętów i t. p. Wystawa świadczyła wymownie, jak krajobraz polski i kultura materjalna i duchowa naszego ludu przemawiają silnie do młodzieży krajoznawczej i jak żywe budzą w niej zainteresowanie.

Prócz wystawy na Zjeździe krzemienieckim urządzono w roku 1930 pierwszą wystawę prac wakacyjnych Kół okręgu krakowskiego, drugą wystawę dla kursu nauczycielskiego wychowawców, trzecią dla kursu geografów i czwartą stałą wystawę w Świetlicy Kół Krajoznawczych w Krakowie.

Do dawnych kwestjonarjuszy „Orlego Lotu" dodano kwestjonarjusze: „Od nici do tkaniny" i „Rośliny w zwyczajach i wierzeniach ludu polskiego", do prac obowiązkowych na rok 1930 zaliczono: opisy kapliczek i zbieranie wiadomości o życiu i miejscu spoczynku zasłużonych Polaków i Polek.

Prezydjum Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej (Rady Głównej Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Krakowie) na posiedzeniu dnia 26 lutego 1931 r. przyznało Redakcji czasopisma szkolnego „Dzwon" przy Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem Żeńskiem im. A. Asnyka we Lwowie L i s t p o c h w a l n y za numer krajoznawczy, poświęcony monografji miejscowości podgórskiej Hoszowa, w powiecie dolińskim. Monografję tę opracowały uczenice seminarjum podczas pobytu na kolonji wakacyjnej w Hoszowie w roku ubiegłym.

Regulamin dla wycieczek, wyjeżdżających do Krakowa.

Dz. Urz. Kur. O. S. Krakowskiego Nr. 3, poz. 64).

Wobec zbliżającego się okresu wycieczkowego Komisja Wycieczkowa przy Kuratorjum Okr. Szk. Krakowskiego przypomina regulamin dla wycieczek szkolnych, zjeżdżających do Krakowa:

Szkolna Komisja Wycieczkowa, utworzona przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego, podjęła się na czas od 10 maja do 10 lipca 1931 r. zaopiekować młodzieżą szkolną, zjeżdżającą do Krakowa i jego okolic, celem poznania rzeczy godnych widzenia.

Komisja Wycieczkowa zaopiekuje się tylko temi wycieczkami, które najskrupulatniej i najdokładniej wypełnią warunki zawarte w regulaminie:

1. Wycieczkę należy zgłosić do Komisji Wycieczkowej listem poleconym najpóźniej na dni 14 przed jej przyjazdem do Krakowa. Zgłoszenie uskutecznia się przesłaniem zadatku w wysokości 50 groszy od każdego uczestnika wycieczki i znaczka 75 gr na pisemną odpowiedź. Bez zadatku zgłoszenia nie uwzględnia się pod żadnym warunkiem. Wcześniejsze zgłoszenia są bardzo pożądane. Zadatek przepada, jeżeli wycieczka na oznaczony czas, albo też wcale nie przyjedzie.

2. Zgłaszając wycieczkę, należy podać najdokładniej a) ilość młodzieży, biorącej udział w wycieczce z wyszczególnieniem liczby uczniów i uczenic, b) ilość grona nauczycielskiego z wyszczególnieniem płci, c) dzień (data) i godzinę (z minutami) przybycia wycieczki do Krakowa, d) dzień i godzinę odjazdu wycieczki z Krakowa, e) co chce zwiedzić prócz Krakowa (Wieliczka, Ojców etc.).

3. Wycieczka pokrywa zadatkowane zamówienia, chociażby przyjechała w zmniejszonym komplecie.

4. Wycieczka tylko w tym wypadku może przyjechać do Krakowa, jeżeli otrzyma pisemne zawiadomienie od Komisji Wycieczkowej, że wszystko dla wycieczki jest przygotowane i nic nie stoi na przeszkodzie jej przyjazdowi. Bez takiego zawiadomienia żadna wycieczka nie może bezwarunkowo udać się w drogę, gdyż Komisja pomieszczenia jej nie da. Liczenie na jakieś względy lub szczęśliwy zbieg okoliczności jest bezprzedmiotowe.

5. Po przybyciu do Krakowa wycieczka uda się do lokalu noclegowego pod wskazanym w zawiadomieniu adresem. Noclegi urządza się w czystych budynkach na siennikach. Prześcieradeł i koców nie dostarcza się.

6. Wszelkie uszkodzenia i zanieczyszczenia, dokonane przez wycieczkę, muszą być usunięte na jej koszt. Materjalnie odpowiedzialny jest za to przed Komisją W. organizator wycieczki.

7. Organizator wycieczki wraz z gronem naucz. jest całkowicie odpowiedzialny za powierzoną jego opiece młodzież w obrębie lokalu noclegowego tak w dzień jak i w nocy.

8. Organizator wycieczki pouczy młodzież o konieczności zachowania czystości w budynkach noclegowych.

9. Po przyjeździe do Krakowa należy złożyć na ręce przedstawiciela Komisji W. całą należność za świadczenia wymienione w punkcie 1-szym.

10. Kosztorys wycieczki, obliczony na jedną osobę na jeden dzień pobytu w Krakowie łącznie ze wstępami, wynosi około 5 zł.; cena noclegu 70 groszy za noc.

11. Aprowizacją Komisja się nie zajmuje, funkcjonarjusz Komisji W. poda na żądanie adres jadłodajni.

12. Wszelką korespondencję, zgłoszenia i przekazy pieniężne należy wysyłać pod adresem: P. Franciszek Tęczyński, Komisja Wycieczkowa, Kraków, Topolowa 22. Tamże biuro Komisji W., otwarte dla stron między godziną 8—9, 13—14 i 20—21, prócz niedziel i świąt.

Ilustrowany przewodnik po Lublinie.

Lubelskie Towarzystwo Krajoznawcze wydało w r. b. bardzo piękny i starannie opracowany przewodnik. Treść książki na 134 stronicach stanowią następujące działy: Wstęp. Część informacyjna. Inwestycje miejskie. Życie gospodarcze m. Lublina. Ruch ludności m. Lublina. Topografja Lublina. Krótki rys historyczny. Miasto. Zabytki. Indeks alfabetyczny. Ogłoszenia.

Wartość książki podnosi 20 fotografij najważniejszych zabytków Lublina. Przewodnik zapełnia lukę, uniemożliwiającą dotychczas poznanie tego starożytnego grodu, ostatni bowiem przewodnik po Lublinie, dokonany głównie staraniem i pracą ś. p. Hieronima Łopacińskiego, ukazał się przed trzydziestu laty.

Do książki dodaje się szczegółowy plan wielobarwny wraz ze skorowidzem.

Oświata pozaszkolna.

Bibljografja dotycząca działalności samorządu w zakresie oświaty pozaszkolnej.

P. Franciszek Sedlaczek opracował bardzo pożyteczne zestawienie bibljograficzne wszelkich materjałów, ilustrujących działalność samorządu w zakresie oświaty pozaszkolnej w czasie od roku 1905 do 1 kwietnia 1930 r. Praca ta jest nader przydatna dla wszystkich, którzy zagadnieniami oświaty pozaszkolnej się interesują lub biorą w jej rozwoju bezpośredni współudział. Autor skrzętnie zgromadził tytuły wraz ze szczegółami wydawniczemi rozmaitych wydawnictw specjalnych, ogólnych, artykułów rozrzuconych po rozmaitych czasopismach i t. p. i rozłożył w działy następujące:

Zagadnienia ogólne. Ustawodawstwo. Stan pracy oświatowej. Formy pracy oświatowej.

W końcu broszury podane są trzy skorowidze: autorów, przedmiotowy i miejscowości.

Broszura w cenie 2 zł. jest do nabycia w Składzie Głównym Samorządowego Instytutu Wydawniczego w Warszawie, ul. Świętokrzyska 13.

Wychowanie przedszkolne.

Sprawozdanie z pracy w przedszkolach lwowskich w r. szk. 1928/29 i 1929/30.

W jesieni r. szk. 1928/29 powierzyło Kuratorjum O. S. L. nadzór nad przedszkolami w całym okręgu szk. M. Germanównie, instr. wychow. fizycz.

Dnia 31 października 1928 r. odbyło się w państ. seminar. ochroniarskiem pierwsze zebranie kierowniczek lwowskich przedszkoli.

Na tem zebraniu wygłosiła instr. M. Germanówna referat o obecnych wymaganiach pod względem higjeny i wychowania fizycznego w przedszkolu, a to celem unormowania i ujednostajnienia tej najważniejszej sprawy przynajmniej narazie w przedszkolach lwowskich. Na temże zebraniu,

w porozumieniu z Radą Szkolną Miejską, postanowiono zwoływać raz na miesiąc zebrania pp. kierowniczek coraz to w innem przedszkolu.

Zebrania te miały się odbywać w tym celu, aby pp. wychowawczynie zaznajamiały się z najnowszemi zdobyczami metodyki i nauki na polu wychowania przedszkolnego i higjeny dziecka, tudzież, aby wyszły z ciasnego zakresu własnego tylko przedszkola, a uczyły się obserwować inne dzieci oraz działalność innej nauczycielki. Niemałą też nadzieję pokładała instruktorka (i słusznie, jak następstwa wykazały), w tem, że zebrania takie zaznajomią, zbliżą i zbratają pp. wychowawczynie, pracujące na poszczególnych terenach i wśród różnorodnych warunków.

Program tych zebrań był następujący:

1. Referat z zakresu wychowania przedszkolnego lub higjeny dziecka.
2. Zajęcia w danem przedszkolu.
3. Dyskusja.

Rok szkolny 1928/29.

1. Dnia 16 listopada odbyło się zebranie w przeszkolu im. E. Orzeszkowej.

Referat i zajęcia — p. Helena Czaporowska.

2. Dnia 17 grudnia zebranie w przedszkolu im. św. Marcina.

Referat i zajęcia — p. Władysł. Wondrauszowa.

Od dnia 18 grudnia 1928 do 15 stycznia 1929 wystawa szkolna okręgu szk. lwows., na której w osobnej sali było przedstawione przedszkole wogóle, a w szczególności przedszkole lwowskie.

Od dnia 10 do 25 stycznia 1929 odbył się dwutygniowy dokształcający kurs ochroniarski.

3. Dnia 23 stycznia zebranie w ochrone podmiejskiej na Snopkowie.

Zajęcia — p. El. Ćwikówna.

4. Dnia 18 lutego zebranie w ochronce SS. Felicjanek przy ul. Stelmacha.

Referat S. Żulińskiej: O pogadankach religijnych w przedszkolu.

Zajęcia: S. Olszewska.

5. Dnia 6 marca zebranie w ochrone kolejowej.

Referat Dr. Fritz: Higjena ochronek i badanie dzieci.

Zajęcia: p. Kazim. Holzerówna.

6. Dnia 29 kwietnia zebranie w przedszkolu im. św. Antoniego.

Referat Dr. Janina Stankiewiczówna: O nauce mówienia.

Zajęcia: p. M. Celewiczówna.

Następnie zwiedziły jeszcze pp. wychowawczynie pobliskie przedszkole p. Elż. Langnerówny.

7. Dnia 21 czerwca całodniowa wycieczka pp. wychowawczyń do Brzuchowic, celem zwiedzenia letniej kolonji dla dzieci w wieku przedszkolnym.

Rok szkolny 1929/30.

1. Dnia 18 października zebranie w przedszkolu SS. Służebniczek.

Referat p. Aleks. Gustowiczównej: Kongres wychowawczy w Danji oraz wystawa tamże.

Zajęcia: S. Janina Biblówna.

2. Dnia 16 listopada zebranie w ochronce ruskiej Tow. „Ridna Szkoła".
Referat i zajęcia: p. M. Jaworska.
3. Dnia 14 grudnia zebranie w państw. seminarjum ochroniarskiem.
Referat p. Wł. Wondrauszowej: O rytmice w przedszkolu.
Zajęcia: p. Aleks. Gustowiczówna i p. J. Kłosowska.
4. Dnia 21 lutego zebranie w przedszkolu Żydows. Tow. Pedag.
Zajęcia: p. Eisnerowa i p. Soferówna.
Następnie zwiedziły pp. wychowawczynie pobliskie przedszkole im. Kościuszki.
Od dnia 3 do 15 marca włącznie odbył się dokształcający kurs ochroniarski.
5. Dnia 10 maja zebranie w przedszkolu im. św. Marcina.
Referat i zajęcia: p. Wład. Wondrauszowa.

W zebraniach tych brały zawsze chętny i liczny udział wszystkie bez wyjątku pp. wychowawczynie przedszkoli, tak z przedszkoli miejskich jak i prywatnych, a nawet nader licznie z powiatu lwowskiego, mimo, że Rada Szkolna Miejska zawiadamiała tylko lwowskie przedszkola o terminie zebrań.

Jest to dowodem, że pp. wychowawczynie same spostrzegają swoje braki i zarazem uznają ciągły postęp nauki i skutkiem tego pragną dalszego kształcenia.

Dwutygodniowy kurs ochroniarski we Lwowie.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego zorganizowało we Lwowie w czasie od dnia 23 lutego do 7 marca b. r. kurs ochroniarski. Na kurs ten przybyło 41 uczestniczek, z tej liczby było osób świeckich 10 i zakonnic 31, według zaś wyznania: rel. rzym.-kat. 28, gr.-kat. 11 i mojżeszowej 2.

Wykłady odbywały się w lokalu państwowego seminarjum ochroniarskiego im. Jachowicza przy ul. Słodowej 6, zaś ćwiczenia praktyczne dokonywane były w kilku przedszkolach lwowskich.

Program kursu obejmował następujące dziedziny:

Język polski — godz. 10, Dr. Janina Stankiewiczówna: Literatura dla dzieci najmłodszych.

Stanowisko literatury dziecięcej w piśmiennictwie ogólnem. Podstawy psychologiczne i estetyczne w utworach przeznaczonych dla dzieci. Powiastki moralne, przyrodnicze i baśnie. Forma: opowiadanie, wiersz, dialog. Literatura dziecięca jako podstawa wychowawcza współpracy z dzieckiem w przedszkolu. Wychowawcze wartości składników treści. Język opowiadania. Podstawy wymowy poprawnej. Warunki wymowy estetycznej.

Nauka o Polsce — godz. 6, P. Marja Jaworska.

Warunki geograficzne. Stosunki społeczne i polityczne. Ustrój i administracja. Oświata. Oświata przedszkolna a pozaszkolna.

Psychologja — godz. 10, Dyr. Wanda Sobolta.

Nauka o dziecku w zarysie. Uwzględnienie odrębnych właściwości psychiki dziecka. Rozwój fizyczny. Spostrzegawczość, uwaga, pamięć i wyobraźnia. Mowa i myślenie. Sfera emocjonalna.

Pedagogika — godz. 5, P. Wiz. Helena Czerwińska.

Co daje przedszkole pod względem wychowawczym. Dyskusje na temat wychowawczego oddziaływania.

Metodyka ogólna — godz. 5, P. Natalja Cicimirska.

Metoda Froebla, Montessori i Decroly. Maison des petits (Genewa). Pomoce naukowe w przedszkolach. Doniosłość współczesnych metod dla naszych przedszkoli. Prowadzenie kancelarji w przedszkolach. Układanie planu ogólnego oraz szczegółowego rozkładu zajęć. Wypełniane dziennika, katalogu oraz prowadzenie ksiąg kasowych i kroniki.

Metodyka przyrody — godz. 2, P. Natalja Cicimirska.

Przechadzki i wycieczki przyrodnicze. Sposoby budzenia zainteresowań do przyrody. Pogadanki przyrodnicze.

Metodyka śpiewu — godz. 2. P. Huth Marja.

Sposoby opracowań piosenek. Dobór materjału do śpiewu.

Metodyka robót i rysunków — godz. 2, P. Czaporowska Helena.

Zajęcia rysunkowe. Samorzutny rysunek dziecka. Wycinanie. Lepienie z gliny. Pomoce naukowe.

Przyrodoznawstwo — 1 godz. Dr. Włodek Jadwiga.

Budzenie zamiłowania dla przyrody. Krajoznawstwo. Ochrona przyrody.

Higjena — godz. 4, Dr. Ingarden Marja.

Higjena ochron. Praktyczne badania lekarskie w przedszkolach. Badania antropometryczne w przedszkolu, wskazanie typów i wykazanie różnic w rozwoju fizycznym dziecka.

Wychowanie fizyczne — godz. 10, P. Polasek Helena.

Wychowanie fizyczne w przedszkolu. ćwiczenia cielesne. Gry i zabawy według podręcznika Fritz - German. 8 lekcyj praktycznych z uczestniczkami kursu w sali gimnastycznej. 2 lekcje z dziećmi w przedszkolu.

Organizacja ochron — 1, godz. P. Instr. German Marja.

Podstawy i warunki należytej organizacji ochron i przedszkoli.

Zajęcia praktyczne.

W ciągu pierwszych pięciu dni uczestniczki podzielone na grupy (5 grup) odbywały kolejno hospitacje w 5 przedszkolach, mianowicie: 1) przy seminarjum ochroniarskiem, 2) przy szkole powszechnej im. św. Antoniego, 3) przy szkole powszechnej im. Orzeszkowej, 4) przy szkole powszechnej im. św. Marcina, 5) w przedszkolu Sióstr Służebniczek. Po hospitacjach odbyła się dyskusja prowadzona przez kierowniczki przedszkoli. Po pięciodniowych hospitacjach odbyły uczestniczki konferencję ogólną pod kierunkiem p. Germanówny przy współudziale P. Cicimirskiej oraz P. Kierowniczek przedszkoli. Uczestniczki otrzymały tematy do lekcyj praktycznych oraz niezbędne informacje. W następnych czterech dniach odbyto praktykę, prowadząc kolejno samodzielnie lekcje w tychże samych przedszkolach. Bezpośrednio po lekcjach odbywały się konferencje, na których omawiano przeprowadzone lekcje i rozpatrywano zagadnienia metodyczne, związane z pracą w przedszkolach.

Ćwiczenia praktyczne.

Uczestniczki podzielone na 4 grupy wykonały ćwiczenia radjotechniczne pod kierunkiem Prof. R. Górki w pracowni fizycznej gimnazjum XI-go. Rezultatem tych ćwiczeń było sporządzenie samodzielne przez uczestniczki 27 aparatów detektorowych.

Zwiedzanie zakładów wychowawczych.

Uczestniczki zwiedziły pod kierunkiem P. Germanówny zakład dla głuchoniemych, dla ociemniałych, dla umysłowo upośledzonych, będąc zarazem na dwóch godzinach lekcyjnych w każdym zakładzie. Ponadto zwiedziły Panoramę Racławicką oraz radjostację lwowską.

Celem nawiązania kontaktu między uczestniczkami pracującemi w odległych od siebie środowiskach odbyło się zebranie towarzyskie w lokalu seminarjum ochroniarskiego.

Kierowniczką pedagogiczną kursu była przełożona państwowego seminarjum ochraniarskiego we Lwowie p. Soboltówna Wanda, zaś administracyjną p. instr. Germanówna Marja.

Nowe przedszkole we Lwowie.

Staraniem Związku Pracy Obyw. Kobiet powstało w marcu b. r. na Persenkówce we Lwowie przedszkole dla dzieci bezrobotnych. Zgłosiło się do niego około 100 dzieci. Kierownictwo wychowawcze objęła p. Królówna.

Przedszkolu temu nadano imię córeczki Marszałka Piłsudskiego „Jagódka".

Sprawy radjowe.

Poranki muzyczne.

W drugiem półroczu bież. roku szkolnego przystąpiło Kuratorjum O. S. Lw. — przy fachowej i organizacyjnej współpracy Pol. Związku Muzyków - Pedagogów — do organizowania poranków muzycznych dla młodzieży szkół średnich, zawodowych i zakładów kształcenia nauczycieli. W ciągu lutego i marca odbyło się 5 poranków: trzy z nich były poświęcone wyłącznie twórczości Moniuszki, czwarty zawierał utwory wybitnych kompozytorów polskich i obcych, wreszcie piąty był poświęcony pieśniom, tańcom i gwarze Podhala. Poranki te pod względem artystycznym pełnowartościowe, w połączeniu z odpowiedniemi prelekcjami, osiągnęły zamierzony cel: poza zadowoleniem estetycznem przyniosły młodzieży realną korzyść, zaznajamiając ją w sposób poglądowy z sztuką i twórczością rodzinną i obcą, z nazwiskami kompozytorów, którzy odegrali rolę w budownictwie ogólnej kultury muzycznej, poza tem stworzyły jeszcze jedną sposobność i teren do wpływania na młodzież wychowawczo, uspołeczniająco. Pilne obserwacje stwierdziły pełne powagi i godności zachowanie się młodzieży na tych koncertach. Mimo przepełnienia sali elementem żywym i impulsywnym — panował ład i porządek, młodzież słuchała audycyj w skupieniu. Nie ulega wątpliwości, że jestto zasługa dyrekcyj i wychowawców, czuwających nad młodzieżą i wpływających na nią odpowiednio. Dzięki pracy organizatorów i sprzyjającym warunkom natury artystycznej — poranki mają zapewniony rozwój.

W dniu 25 kwietnia b. r. odbędzie się poranek poświęcony dawnej muzyce włoskiej i francuskiej. Będzie to ostatni poranek w bieżącym roku szkolnym.

Odczyty radjowe.

Celem zainteresowania społeczeństwa sprawami szkolnemi oraz wyświetlenia tych wszystkich kwestyj, które są związane z ułożeniem możliwie najpomyślniejszych warunków dla rozwoju młodzieży, Kuratorjum O. S. Lw. organizuje raz na tydzień odpowiednie odczyty radjowe. Dotąd wygłoszono odczytów takich pięć w kolejności następującej:

1) 2-go lutego, godzina 16, min. 55 — Naczelnik Wydziału Og. Dr. Michał Mendys: Słowo wstępne; Dr. Stanisław Bühn, kierownik Poradni Lekarskiej dla młodzieży szkolnej we Lwowie, na temat: „Rola lekarza szkolnego".

2) 18-go lutego, godzina 19, min. 25 — Wizytator Artur Kopacz, na temat: „Organizacja i cele powszechnego nauczania w Polsce".

3) 4-go marca, godzina 19, min. 25 — p. Ludmiła Madlerowa, przełożona państwowego gimnazjum im. Królowej Jadwigi, na temat: „O dobrej książce".

4) 12-go marca, godzina 16, min. 55 — p. Natalja Cicimirska, na temat: „Przedszkola u nas i zagranicą".

5) 19-go marca, godzina 16, min. 55 — p. Marja Jaworska, posłanka na Sejm, na temat: „Zadania oświaty pozaszkolnej w dobie obecnej".

Następna serja odczytów odbędzie się po ferjach wielkanocnych.

Ponieważ przez radjo niejedno zagadnienie może być należycie spopularyzowane oraz może zdobyć dla swego urzeczywistnienia właściwą przychylność społeczeństwa, przeto odczyty powyższe zasługują na specjalne wyróżnienie i uwagę zarówno kierownictw i dyrekcyj szkolnych jak i całego nauczycielstwa.

Szkolne poranki radjowe.

Kuratorjum O. S. Lw. łącznie z Dyrekcją programową Polskiego Radja organizuje raz w tygodniu, mianowicie w sobotę o godzinie 12-tej, poranki radjowe, przeznaczone głównie dla dziatwy szkół powszechnych.

Pierwsza audycja została nadana w sobotę dnia 28 marca r. b. Słowo wstępne wygłosił wizytator T. A. Koziara, poczem uczennice szkoły powszechnej im. Ks. St. Konarskiego we Lwowie wykonały pod ogólnem kierownictwem p. Kopystyńskiej, kierowniczki szkoły, inauguracyjne słuchowisko, opracowane i wyreżyserowane przez nauczycielki tejże szkoły pp. Eugenję Patrynową i Karolinę Dworską. W wykonaniu słuchowiska brały udział uczennice oddziałów III, IV i VII. Proste i miłe piosenki, zastosowane do treści słuchowiska, wypadły nader udatnie, zaś artystyczne urozmaicenie stanowiła gra na skrzypcach p. J. Turkowskiego przy umiejętnym akompanjamencie p. Oktawji Grząskiej.

Następny poranek został zapowiedziany na pierwszą sobotę szkolną po przerwie wielkanocnej, czyli na dzień 18 kwietnia r. b.

Książki, czasopisma.

Jak urządzić obchód ku czci Pierwszego Marszałka Polski J. Piłsudskiego.

Nr. O. 402/30. Nakładem i czcionkami drukarni Mieszczańskiej T. A. Poznań, Murna 2, ukazała się książka p. t. „Jak urządzić obchód ku czci Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego", opracował prof. S. 8° str. 59. Przy zakupnie 100 egzemplarzy 25% opustu.

Na treść książki składają się:

Piłsudski, wiersz Henryka Zbierzchowskiego.
Thomas Carlyle: O bohaterach, wielbieniu bohaterów i bohaterskości w historji. Tłumaczenie fragmentów z angielskiego przez Dr. M. Z. A.
Józef Piłsudski. Życiorys. Opracował S. T.
Hymn Strzelców Piłsudskiego.
Fanfary 1 Pułku Piechoty Legjonów Józefa Mączki.
Pieśń o Wodzu Miłym.
Naczelnikowi. Deklamacja J. O.
Naczelnikowi. Wiersz J. O.
Żołnierze. Jutro dzień święta. Wiersz Jana Sztaudyngera.
My, pierwsza Brygada — Pieśń.
Bibljografja do życiorysu Józefa Piłsudskiego.
Okładkę zdobi popiersie Marszałka, wykonane przez Wronieckiego.

J. Piłsudski: Pisma, mowy, rozkazy.

Nawiązując do komunikatu „Popularyzacja dzieł Marszałka Józefa Piłsudskiego", ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum O. S. Lw. z roku 1930, str. 633, Kuratorjum O. S. Lw. na prośbę Wydawnictwa Instytutu Badania Najnowszej Historji Polski dołącza do niniejszego numeru „Listę prenumeratorów" zbiorowego wydania prac Marszałka J. Piłsudskiego p. t. „Pisma, mowy, rozkazy".

Dzieło to będzie się składało z 8 tomów i obejmować będzie całość dorobku literackiego Wielkiego Budowniczego naszej Ojczyzny. Biorąc pod uwagę treść i znaczenie wydawnictwa, pożądanem byłoby, aby dzieło to mogło się znaleźć nietylko w każdej bibljotece, lecz także w każdej rodzinie polskiej.

Dla udostępnienia zakupu wydawnictwa szerokim kołom czytelników T-wo Wydawnicze „Polska Zjednoczona" w Warszawie, Nowolipie 2 — ogłosiło prenumeratę ulgową, wynoszącą za całość, czyli 8 tomów w oprawie zł 96, płatnych ratalnie po 6 zł miesięcznie.

Współczesna encyklopedja polityczna.

Dr. Antoni Peretiatkowicz: Współczesna Encyklopedja Życia Politycznego z uwzględnieniem Życia Gospodarczego. Podręcznik i informator dla czytelników gazet.

Cena zniżona dla bibljotek szkolnych 9 zł.

Książkę nabyć można, przesyłając 9 zł przez PKO. 213.395 (Współczesna Encyklopedja Polityczna w Poznaniu), bez doliczenia kosztów przesyłki.

Sprawy szkolne.

Organ związku inspektorów szkolnych w Rzpltej Polskiej.

Nr. 4 (październik—grudzień 1930) tego kwartalnika poświęconego administracji szkolnej, nauczaniu i wychowaniu zawiera następującą treść: 1) *Teofil Szczerba:* Ze studjów nad szkolnictwem w Niemczech. 2) *Dionizy Majewski:* Wrażenia z III Kursu Inspektorów Szkolnych. 3) *Wacław Skarbimir Laskowski:* W sprawie przewodnictwa na konferencji powizytacyjnej. 4) Komunikat Zarządu Głównego Związku Inspektorów Szkolnych. 5) Różne. 6) Notatki bibljograficzne.

Prenumerata roczna 12 zł zeszyt pojedyńczy 3 zł. Nr. konta P. K. O. 3137. Adres redakcji i administracji: Warszawa, Plac Trzech Krzyży 8.

XXXVI Sprawozdanie z czynności Polskiego Towarzystwa Filologicznego.

Polskie Towarzystwo Filologiczne wydało broszurę pod powyższym tytułem, w której w 17 rozdziałach przedstawia całokształt pracy Towarzystwa i poszczególnych kół, za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1930 r. Między innemi znajdujemy sprawozdanie Koła Lwowskiego, Koła Przemyskiego, Koła Stanisławowskiego, Koła Stryjskiego i Koła Tarnopolskiego. Na końcu broszurki mieści się XV Zestawienie dochodów i wydatków P. T. F.

Neofilolog.

Polskie Towarzystwo Neofilologiczne wydaje czasopismo pod nazwą Neofilolog poświęcone nauce i nauczaniu języków nowożytnych w Polsce. Czasopismo to w drugim roku swego istnienia z kwartalnika przekształca się na dwumiesięcznik. Dążeniem Redakcji ma być „umieszczanie artykułów poglądowych, któreby zaznajamiały ogół polskich neofilologów z wynikami i z kierunkiem prac naukowych z dziedziny lingwistyki, historji literatury i krytyki najważniejszych dla nas języków, oraz z głównemi zjawiskami współczesnej literatury, przedewszystkiem francuskiej, niemieckiej i angielskiej". W roku bieżącym teren zainteresowań będzie rozszerzony również na zagadnienia nauczania języków obcych w szkołach powszechnych.

Zeszyt I. za miesiące styczeń i luty b. r. zawiera artykuły następujące: Złote gody z nauką — przemówienie wygłoszone w sali Uniwersytetu Jagiellońskiego przy wręczeniu prof. Albertowi Zipperowi odnowionego po 50 latach dyplomu doktorskiego. Der deutsche Lesestoff auf der Mittel — u. Oberstufe der hoeheren Lehranstalten prof. dra R. Kerna z Mannheim. Podręczniki do nauki języka niemieckiego we Francji. Nauczanie języków obcych w seminarjach nauczycielskich. Egzamin piśmienny maturalny z języka obcego. Ponadto uzupełniają zeszyt sprawozdania z czasopism, bibljografja, wiadomości bieżące i t. p.

Adres administracji: Halina Nieniewska, Warszawa, ul. Filtrowa 69. Prenumerata wynosi 10 zł rocznie. Członkowie P. T. N. otrzymują czasopismo bezpłatnie.

Z pisemek szkolnych.

Nasza Myśl.

Państwowe seminarjum nauczycielskie żeńskie im. Ks. Franciszka Skarbowskiego w Stanisławowie, pragnąc wytworzyć ściślejszą więź koleżeńską między poszczególnemi kursami, rozpoczęło wydawanie kwartalnika. Numer pierwszy tego czasopisma pod datą 1-go kwietnia r. b. już się ukazał.

Nowe czasopismo według zapewnień Redakcji ma być odzwierciedleniem młodego życia uczniowskiego z jego pracami, radościami i smutkami, ma być próbą sił, pamiątką dni szkolnych, nadewszystko zaś serdecznym węzłem, łączącym dobre dusze. Pisemko ma zawierać obrazki żywe, barwne i wesołe. Ponieważ wszystkie uczennice pragną poświęcić się pracy nauczycielskiej, dlatego na łamach pisemka mają być poruszane sprawy, przygotowujące do przyszłego obowiązku.

Będzie również w pisemku osobny kącik dla harcerek, drugi dla miłośników sportu i wszelkich rozrywek, a trzeci dla autorek opowiadań i wierszyków z „ćwiczeniówki".

Treść numeru pierwszego potwierdza, iż program nakreślony przez Redakcję w sposób jasny i podniosły przenika wszystkie prace młodzieży.

Złote Ogniwo.

Prywatne seminarjum nauczycielskie żeńskie w Tłumaczu rozpoczęło wydawanie miesięcznika pod powyższym tytułem. Numer pierwszy tego czasopisma, wydany w dniu 15 lutego r. b. przedstawia się nader ciekawie. Znajdujemy w nim artykuliki, napisane przez uczennice obecnego kursu piątego oraz dwa sprawozdania nadesłane przez nauczycielki, b. uczennice zakładu. Ponadto różne udatne wierszyki, dział humoru i kronika uzupełniają całość numeru.

Komitetowi Redakcyjnemu życzymy powodzenia w pracy nad dalszem rozwijaniem wydawanego miesięcznika.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller - Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.

ROK XXXV. NUMER 5.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 maja 1931

TREŚĆ:

I. Część.

II Część.

Część pierwsza.

1.

Propaganda higjeniczna, przeciwgruźlicza w szkołach.

Nr. O. 331/31. W związku z podkreślaniem przez lekarzy doniosłości leczenia gruźlicy w klimacie górskim lub podgórskim, tysiączne rzesze osób, dotkniętych cierpieniem płucnem, z całej Polski zjeżdżają tak w lecie, jak i w zimie, w Tatry, w Beskidy Wschodnie lub Zachodnie, na Podhale, by szukać ratunku na swą chorobę. Drobna ich część lokuje się w sanatorjach, gdzie przepisy higjeniczne są dość ściśle przestrzegane, większa w pensjonatach o różnej wartości pod względem sanitarnym, największa, niezamożna, szuka pomieszczeń w nieprzystosowanych do tych celów chatach wiejskich, w bezpośredniej styczności z ich mieszkańcami.

Takie skupienie źródeł zarazy na ograniczonem terytorjum oczywiście musi w następstwie powodować łatwość szerzenia się samej choroby. Obserwacje lekarzy i dane statystyczne stwierdzają szerzenie się gruźlicy w sposób wprost zatrważający wśród mieszkańców okolic górskich.

Rzecz prosta, dziatwa i młodzież w wieku szkolnym, a więc w wieku, w którym organizm jest najwrażliwszy na zarazki chorobotwórcze, pierwsza pada ich ofiarą.

Chcąc temu złu choć w części zapobiec Kuratorjum O. S. Lwowskiego na skutek zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 6 lutego 1931 Nr. I. W. F. 914/31 poleca Panom Inspektorom Szkolnym, by w podległych im powiatach górskich i podgórskich:

1. Dołożyli starań, ażeby magistraty i wydziały powiatowe wzmiankowanych okolic, o ile możności również zechciały zająć się tą sprawą (lekarze szkolni, higjenistki szkolne) w myśl wymagań zdrowia publicznego.

2. Przypomnieli, ażeby nauczycielstwo w myśl programów ministerjalnych, czy to w 7-ych oddziałach szkół powszechnych na systematycznych lekcjach higjeny, czy też w niższych oddziałach podczas pogadanek higjenicznych, uświadamiało dziatwę i młodzież szkolną o drogach jakiemi szerzy się gruźlica i o środkach, które należy przedsiębrać w celu jej zwalczania.

3. Zwrócono uwagę ogółu nauczycielstwa na pomoc, jaką w tej sprawie może im okazać Polski Związek Przeciwgruźliczy (Zarząd — Warszawa, ulica Chocimska 24), ułatwiając nabycie wszelkich druków i tablic propagandowych.

Kuratorjum oczekuje sprawozdania z działalności i osiągniętych wyników do dnia 30 października br.

Kurator O. S. Lw.: p. o. *St. Świderski.*

2.

Tydzień L. O. P. P.

Okólnik Kuratorjum O. S. L. z dnia 19 maja 1931 r. Nr. O. 426/31.

Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej urządza dorocznym zwyczajem VIII Tydzień L. O. P. P., który w bieżącym roku odbędzie się od dnia 7 do 14 czerwca włącznie.

W związku z tem zalecam, by Dyrekcje i Kierownictwa szkół, podobnie jak w roku ubiegłym, zorganizowały odczyty, przemówienia o lotnictwie, obronie przeciwgazowej i znaczeniu istnienia L. O. P. P. dla obrony Państwa.

Kurator O. S. Lw.: p. o. *St. Świderski.*

3.

Cofnięcie dodatków miesięcznych, wypłata dodatku na mieszkanie.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16 kwietnia 1931 r. Nr. I. R. 4270/31.

Nr. O. 657/31. Na podstawie pisma Ministerstwa Skarbu z dnia 13-go kwietnia 1931 r. L. D. III. 920/I/21 Ministerstwo W. R. i O. P. zawiadamia, że Rada Ministrów uchwaliła w dniu 10 kwietnia 1931 r. rozporządzenie w sprawie cofnięcia dodatków, przewidzianych w ustawie skarbowej z dnia 21 marca 1931 r., ogłoszone w Dz. U. R. P. Nr. 32 ex 1931, poz. 232.

Ministerstwo zaznacza, że powyższe rozporządzenie dotyczy również tych pracowników kontraktowych, którzy pobierali 15% dodatek miesięczny do wynagrodzenia.

Ponadto Rada Ministrów w tymże dniu 10 kwietnia 1931 r. powzięła następującą uchwałę:

1) Wynagrodzenie pracowników kontraktowych, nie podpadających pod rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1931 r. w sprawie cofnięcia dodatków, przewidzianych w ustawie skarbowej z dnia 21 marca 1931 r., należy obniżyć od dnia 1 maja 1931 r. o 15%.

2) Upoważnia się Ministra Skarbu do zarządzenia w roku budżetowym 1931/32 dalszej zaliczkowej wypłaty dodatku na mieszkanie oraz zasiłków miesięcznych na zasadach uchwalonych przez Radę Ministrów w dniu 20 grudnia 1928 r.

Na podstawie powyższych uchwał Ministerstwo zarządza z dniem 1-go maja b. r. a) wstrzymanie wypłaty 15% dodatku miesięcznego, którego sposób obliczenia określono w cześci II-ej okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 4 lipca 1928 r. L. D. III. 2140/I/28, podanego do wiadomości pismem z dnia 9 lipca 1928 r. Nr. O. R. 8664/28 [1]), oraz b) obniżenie o 15% wy-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 367.

nagrodzenia pracowników kontraktowych, wyjaśniając przytem, co następuje:

1) Punkt 1 wyżej przytoczonej uchwały Rady Ministrów ma na myśli wszystkich tych pracowników kontraktowych, którzy nie pobierali 15% dodatku miesięcznego.

2) Zgodnie z zasadami prawa cywilnego obliczenie wynagrodzenia pracowników kontraktowych, objętych punktem 1 uchwały, winno nastąpić drogą odpowiedniej zmiany umów z ważnością od dnia 1 maja 1931 r., co należy bezzwłocznie spowodować. Jeżeli pracownik odmówi wyrażenia zgody na zmianę umowy, należy ją bezzwłocznie wypowiedzieć, względnie przy umowach zawartych na czas określony nie odnawiać umowy i w ten sposób umowę z tym pracownikiem definitywnie rozwiązać. Przyjęcie ponowne na zajmowane stanowisko pracownika, który nie wyraził zgody na zmianę umowy z dniem 1 maja 1931 r., byłoby obejściem uchwały Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia b. r. i jako takie jest wzbronione.

Jednocześnie Ministerstwo zarządza zaliczkową wypłatę w roku budżetowym 1931/32 dodatku na mieszkanie oraz zasiłków miesięcznych, określonych w art. 1 i 2 projektu ustawy o dodatku na mieszkanie, podanego do wiadomości okólnikiem Ministerstwa Skarbu z dnia 22 grudnia 1928 r. L. D. III. 3954/1/28 (pismo Ministerstwa z dnia 29 grudnia 1928 r. Nr. OR. 15233/28) [2]) w wysokości ustalonej w wyżej wymienionym okólniku.

W sprawie podatku dochodowego od dodatku na mieszkanie i zasiłków miesięcznych Ministerstwo powołuje się na swój okólnik z dnia 9-go grudnia 1930 r. Nr. I. R. 13223/30 [3]).

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki*, wr.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 232) w sprawie cofnięcia dodatków, przewidzianych w ustawie skarbowej z dnia 21 marca 1931 r.

Na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy skarbowej z dnia 21 marca 1931 r. na okres od 1 kwietnia 1931 r. do 31 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 188) zarządza się co następuje:

---

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 205.

[3]) *Zarządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 9 grudnia 1930 r. Nr. I. R. 13223/30.*

W ślad za zarządzeniem z dnia 17 grudnia 1929 r. Nr. I. R. 14852/29 (L. O. 2898/29 — którem odroczono pobór podatku po koniec 1930 r.) zawiadamia się, że Ministerstwo Skarbu okólnikiem L. D. V. 6205/2/30 z dnia 22 listopada 1930 r. odroczyło na zasadzie ustępu drugiego art. 120 ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. Nr. 58 z r. 1925, poz. 411) pobieranie podatku dochodowego od dodatku mieszkaniowego, wypłacanego funkcjonariuszom państwowym i samorządowym.

Niedobrane na skutek niniejszego zarządzenia kwoty podatku dochodowego zostaną we właściwym czasie umorzone w drodze art. 126 powołanej ustawy, jednocześnie zaś Ministerstwo Skarbu wyżej powołanym okólnikiem umorzyło podatek dochodowy, niedobrany z tego tytułu w roku 1929.

Powyższe podaję do wiadomości i stosowania.

§ 1. Cofa się od dnia 1 maja 1931 r. dodatki do uposażenia, względnie zaopatrzenia, pobierane na podstawie art. 4 ust. 1. ustawy skarbowej z dnia 21 marca 1931 r. na okres od 1 kwietnia 1931 r. do 31 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 188).

§ 2. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Skarbu.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *W. Sławek.*
Kierownik Ministerstwa Skarbu: *Ignacy Matuszewski.*

4.

Pobór 10 % dodatku do niektórych podatków i opłat stemplowych.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 23 marca 1931 Nr. I. R. 3555/31.

L. O. 537/31. W uzupełnieniu zarządzenia z dnia 6 marca 1931 r. Nr. D. V. 4077/1/31, podanego do wiadomości za Nr. I. R. 3277 z dnia 17 marca 1931 r.[1]) w sprawie poboru 10% dodatku do niektórych podatków i opłat stemplowych Min. Skarbu okólnikiem L. D. V. 5234/1/31 z dnia 17 marca 1931 r. wyjaśniło, że począwszy od dnia 1 kwietnia 1931 r. dodatek ten należy pobierać przy każdorazowej wpłacie (dobrowolnej lub przymusowej) z tytułu danin, określonych w ustępie pierwszym § 1 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 6 marca 1931 r. bez względu na to, czy wpłaty te uskuteczniane są na poczet bieżących należności t. j. takich, których ustawowy termin płatności jeszcze nie upłynął, czy też na rzecz zaległych należności tych danin.

Ponieważ w myśl obowiązujących przepisów wspomniany dodatek nie był dotychczas pobierany przy podatku dochodowym uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę, Ministerstwo Skarbu zaznacza, że powyższe wyjaśnienia mają również zastosowanie i do wymienionego podatku dochodowego od uposażeń służbowych, emerytur, wynagrodzeń za najemną pracę, t. j. od wszelkich wpłat tego podatku dokonywanych od dnia 1 kwietnia 1931 r. począwszy należy pobierać omawiany 10% dodatek.

Z powyższego wynika, że od wszelkich podlegających opodatkowaniu dochodów z uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę, wypłaconych w ciągu miesiąca marca 1931 r. winien być przypadający podatek wpłacony na rachunek właściwej kasy skarbowej jeszcze w miesiącu marcu, w przeciwnym bowiem razie t. j. w razie wpłacenia go po upływie tego miesiąca, od wszelkich wpłat z tytułu tego podatku będzie pobrany 10%-owy dodatek.

Pobieraniu w tych wypadkach tego dodatku nie stoją na przeszkodzie postanowienia ustępu drugiego art. 112 ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. z r. 1925, Nr. 58, poz. 411), zezwalające na wpłacenie przez pracodawcę potrąconych kwot podatku w terminie do dni 7-miu po dokonaniu potrącenia.

Jednocześnie zaznacza się, że okoliczność za jaki czas przypada wypłacone wynagrodzenie jest w danym wypadku bez znaczenia, a je-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 149.

dynie miarodajnym jest dzień faktycznej wpłaty przypadającego od tego wynagrodzenia podatku do (na rachunek) właściwej kasy skarbowej.

Powyższe wyjaśnienia Ministerstwa Skarbu podaje się do wiadomości i stosowania.

Naczelnik Wydziału: *A. Nowak.* wr.

5.

Ćwiczenia szeregowych rezerwy w 1931 r.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 24 lutego 1931 r. Nr. I. Prez. 1074/31.

Nr. O. 393/31. W związku z zamierzonem powołaniem pewnych roczników i kategoryj szeregowych rezerwy na ćwiczenia wojskowe w roku 1931 Ministerstwo W. R. i O. P. zwraca uwagę na postanowienia rozdziału C. p. t. „Służba w rezerwie“, §§ 379—424 rozporządzenia wykonawczego do ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym z 16 marca 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 270) i poleca w sprawach ćwiczeń jak najściślej stosować się do powyższych postanowień.

Wszelkie wnioski o udzielenie przesunięć terminów, względnie odroczeń ćwiczeń należy ograniczyć do wypadków najkonieczniejszych i najżywotniejszych, podyktowanych faktycznie względami natury państwowej oraz gdy nie jest możliwe inne rozłożenie prac względnie zastąpienie danej osoby inną siłą fachową.

Również nie należy stawiać wniosków co do osób, które korzystały w ubiegłych latach z odroczeń ćwiczeń, ponieważ wnioski takie nie będą uwzględniane przez władze wojskowe.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki,* wr.

6.

Ustalenie tymczasowych nauczycieli.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 6 maja 1931 r. Nr. O. 773/31 w sprawie stosowania postanowień art. 8, 24 i 25 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli.

Artykuł 8 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli postanawia, iż nauczyciel tymczasowy zostaje stałym z chwilą, gdy posiada warunki ustawowe w tym artykule wyszczególnione.

Gdy więc idzie o ustalenie terminu, od którego nauczyciel tymczasowy staje się stałym, to chwilą tą jest w zasadzie dzień, w którym ostatni warunek ustawowy został spełniony.

Dekret ustalenia, który ma być wydany stosownie do postanowień ustawy w ciągu 3 miesięcy od chwili ustalenia, ma wskutek tego jedynie znaczenie formalno-prawne, a nie materjalne, jest bowiem w tym przypadku nakazem ustawowym dla władzy, powołanej do wydania takiego dekretu. Nie wpływa jednak zupełnie na termin, od którego nauczyciel tymczasowy uzyskuje charakter nauczyciela stałego.

W konsekwencji tego stanu rzeczy, należy pamiętać, że nauczyciel tymczasowy zostaje stałym z mocy samego prawa, po spełnieniu się warunków ustawowych, a nie od chwili wystawienia lub doręczenia mu dekretu ustalenia. Artykuły 24 i 25 tej samej ustawy ustalają terminy, w któ-

rych władza jest obowiązana wpisać do wykazu kwalifikacyjnego nauczyciela tymczasowego ogólną ocenę jego pracy, po spełnieniu się dwóch pierwszych warunków ustawowych koniecznych do ustalenia względnie 2-go warunku ustawowego t. j. uzyskania przepisanych dla ustalenia kwalifikacyj zawodowych dla danej kategorji szkół, jakiemi dla nauczycieli szkół powszechnych jest złożenie egzaminu praktycznego, dla nauczycieli zaś innych szkół kwalifikacje zawodowe do nauczania w danej kategorji szkół.

Zachodzić tu mogą następujące wypadki:

1. Jeśli nauczyciel tymczasowy uzyska kwalifikacje, o których wyżej mowa, przed upływem trzech lat służby nieprzerwanej, a policzalnej do ustalenia, wówczas jest bezwzględnym obowiązkiem ustawowym wpisać mu do wykazu kwalifikacyjnego ogólną ocenę jego pracy w końcu trzeciego roku służby.

W takim przypadku, o ile ocena będzie zadowalająca, nauczyciel tymczasowy zostanie stałym od 1-go dnia po upływie trzech lat służby nieprzerwanej.

2. W razie zaś, gdyby ocena ta wypadła niepomyślnie, przysługuje mu prawo do korzystania ze środka prawnego, przewidzianego w art. 26 ustawy.

W przypadku, gdyby się uprawomocniła niezadowalająca ocena pracy, wchodzą w zastosowanie postanowienia art. 70 tej samej ustawy. Gdyby natomiast nauczyciel tymczasowy w drodze odwołania uzyskał zadowalającą ocenę pracy, wówczas zostaje stałym, od dnia w którym zostało wydane orzeczenie komisji kwalifikacyjnej.

3. Jeżeli nauczyciel tymczasowy uzyska przepisane dla ustalenia kwalifikacje zawodowe dla danej kategorji szkół dopiero po upływie trzech lat służby, wówczas jest bezwzględnym obowiązkiem ustawowym wpisać mu ogólną ocenę jego pracy w ciągu trzech miesięcy, licząc od następnego dnia po uzyskaniu przepisanych do ustalenia kwalifikacyj zawodowych.

W tym przypadku stanie się stałym, od dnia w którym ocena zadowalająca zostanie istotnie wpisana do wykazu kwalifikacyjnego w tym okresie trzechmiesięcznym.

Gdyby natomiast ocena w tym czasie wpisana wypadła niezadowalająco, wchodzą w zastosowanie postanowienia, o których mowa w punkcie 2-gim niniejszego okólnika.

W związku z tem należy na zainteresowanych nauczycieli tymczasowych nakładać obowiązek natychmiastowego przedkładania dowodów uzyskania wymaganych do ustalenia kwalifikacyj zawodowych.

Zwracam uwagę, iż odpowiedzialność za dotrzymanie terminów ustawowych spada następnie na tych, którzy są obowiązani wpisywać do wykazu kwalifikacyjnego ocenę pracy temu nauczycielowi, lub też na tych, którzy obowiązanych do tego zaniedbali odpowiednio i dość wcześnie poinformować względnie przedłożyć wykaz kwalifikacyjny wraz z dowodem uzyskania wymaganej do ustalenia kwalifikacji zawodowej, celem wpisania ogólnej oceny pracy.

Wskutek tego w celu uniknięcia przekroczenia lub przeoczenia terminów ustawowych do wpisania oceny, należy zaprowadzić dokładną ewidencję nauczycieli tymczasowych, kończących trzyletni okres służby — o ile to się już nie dzieje — a to w tym celu, by w razie uzyskania przez nich pełnych kwalifikacyj zawodowych mogły: dyrekcje jak najspieszniej donieść

o tem kuratorjum, przedkładając odpowiednio umotywowane wnioski o wydanie oceny, inspektorowie szkolni zaś wpisać w terminie ustawowym odpowiednią ocenę do wykazów kwalifikacyjnych tych nauczycieli.

W końcu oznajmiam i podkreślam z całym naciskiem, iż w razie gdyby Dyrekcje lub Inspektorowie szkolni dopuścili się w tych kierunkach jakichkolwiek zaniedbań lub przeoczeń, w konsekwencji czego nastąpiłoby z ich winy niedotrzymanie terminów ustawowych, to w tych przypadkach wystąpię przeciw winnym z całą surowością prawa, pociągając do odpowiedzialności dyscyplinarnej w oparciu się o postanowienia ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli względnie ustawy o państwowej służbie cywilnej.

Postanowienia niniejszego zarządzenia nie naruszają przepisów, zawartych w okólniku Kuratorjum z dnia 9 stycznia 1931 r. Nr. II. 270/31, wystosowanego do dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski*. wr.

7.

Praktyczny egzamin na nauczyciela publicznych szkół powszechnych.

Wyciągi z wykazu stanu służby i kwalifikacyjnego.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 30 kwietnia 1931 r. Nr. II. 6021/31.

Nr. I. 13764/31. Wyjaśniam, że odpis wykazu stanu służby, o którym mowa w punkcie „c" § 6 zarządzenia Min. W. R. i O. P. z dnia 14 grudnia 1928 r. zawierającego przepisy o praktycznym egzaminie na nauczyciela publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. ex 1929 poz. 3) oraz wykaz kwalifikacyjny, o którym mowa w § 7 tegoż zarządzenia, mogą być zastąpione przez wyciąg z wykazu stanu służby i kwalifikacyjnego, sporządzony stosownie do zarządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 15 kwietnia 1929 r. Nr. II. 2830/29 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 78).

Inspektor szkolny jest odpowiedzialny za wiarygodność dat podanych w wyciągu

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki*, wr.

8.

Opłaty za praktyczny egzamin nauczycielski.

Nr. I. KN. 2384/31. Wobec niejednolitego interpretowania przez poszczególne komisje egzaminacyjne wysokości wynagrodzenia za nadzór przy egzaminie piśmiennym, odbywanym według § 1 b. Przepisów o praktycznym egzaminie na nauczyciela szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1929, Nr. 1, poz. 3) [1]) Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 7 kwietnia 1931 r. Nr. II. 6579/31 wyjaśniło, iż wysokość wynagrodzenia omawianego w punkcie 2 okólnika Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 stycznia 1929 r. w sprawie opłat za praktyczne egzaminy nauczycielskie (Dz. Urz. z r. 1929, Nr. 2, poz. 17) [2]) przy egzaminie piśmiennym w myśl § 1 b wspomnianych prze-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 114.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 126.

pisów, należy rozumieć jako kwotę 2 zł. od godziny nadzoru bez względu na liczbę egzaminowanych kandydatów.

W ciągu jednej godziny (lekcyjnej) winna być przeprowadzona jedna lekcja próbna, płatna po 2 złote. Fakty przeprowadzenia przez komisję np. 8 lekcyj próbnych w ciągu 5 godzin (lekcyjnych) nie powinny mieć miejsca.

Kurator O. S. Lw.: p. o. *St. Świderski.*

9.

Kursy wakacyjne dla nauczycielstwa szkół powszechnych w r. 1931.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 18 maja 1931 r. L. I. K. N. 2895/31.

W myśl wskazań, zawartych w okólniku Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 4-go kwietnia 1931 r. Nr. II. 3982/31 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4—5, poz. 48, str. 131), podaję niżej zasadnicze normy organizacyjne, dotyczące kursów wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół powszechnych w okręgu szkolnym lwowskim.

Podstawowe zasady organizacyjne kursów wakacyjnych pozostają bez zmiany w porównaniu z normami obowiązującemi w latach poprzednich. W dalszym ciągu obowiązuje zasada dobrowolnego udziału nauczycielstwa oraz niewiązanie kursów z uprawnieniami kwalifikacyjnemi. Z tego powodu kursy pedagogiczne, organizowane w tym roku, mają znaczenie li tylko ogólno-kształcące, nie mogą zaś być traktowane jako przygotowanie do egzaminu praktycznego. Do egzaminu praktycznego należy przygotowywać się przedewszystkiem na terenie szkoły powszechnej, żaden więc kurs bezpośrednio do niego przygotować nie może. Zechcą zatem Rady Szkolne powstrzymać się od udziału w organizowaniu kursów prywatnych, które przyjęły za zadanie rzekome przygotowanie do egzaminu praktycznego.

Szczegółowy wykaz wszystkich kursów wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół powszechnych został zamieszczony w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. w numerze 4—5 ym, rozkład zaś kursów państwowych, organizowanych w okręgu szkolnym lwowskim, podany już był w numerze 3-im na str. 106, zaś prywatnych w numerze 4-ym na str. 151 i następnych.

Programy kursów oparte są na założeniu, że praca nauczyciela w szkole zależy nietylko od jego wykształcenia metodycznego, lecz przedewszystkiem od rozległości jego horyzontów myślowych i poziomu kultury. Obok więc spraw, które w swej treści mają wiele punktów stycznych z życiem szkoły, poruszone będą również zagadnienia ogólniejsze.

Na kursach obowiązują prelegentów programy, opracowane bądź zatwierdzone przez Ministerstwo. O ile program z jakichkolwiek powodów nie mógłby być zrealizowany i prelegent zmuszony byłby wprowadzić pewne zmiany, winien je należycie uzasadnić i uzyskać uprzednie zatwierdzenie Kuratorjum. Przy ograniczaniu materjału, wskazanego przez program, należy jednak umożliwić słuchaczom samodzielne opracowanie pominiętych fragmentów przez podanie odpowiednich wyjaśnień, dotyczących metody pracy i bibljografji.

Poza wykładami zwykłemi na każdym kursie będą wygłoszone cztery wykłady dodatkowe na temat „Wychowanie obywatelsko-państwowe".

Prelegenci do tych wykładów będą później dodatkowo wskazani. Byłoby pożądane, ażeby Rady Szkolne, organizujące kursy prywatne, również zaprosiły tych prelegentów do wygłoszenia wykładów na wskazany temat.

W razie potrzeby dopuszczalne jest zorganizowanie nadprogramowo odczytu lub wykładu, najwyżej dwugodzinnego, na temat związany z zasadniczym tematem kursu.

Sporty i ćwiczenia fizyczne należy uwzględniać w miarę możności na wszystkich kursach w godzinach pozalekcyjnych, o ile tylko zgłosi się odpowiednia liczba słuchaczy, oraz o ile warunki miejscowe na to pozwalają. W przypadku zgłoszenia się większej liczby słuchaczy z kilku kompletów Kuratorjum na wniosek Rady Szkolnej zaangażuje osobnego instruktora wychowania fizycznego, z wynagrodzeniem od godzin pracy. Udział w tych ćwiczeniach musi być jednak dobrowolny, by nauczycielstwo w godzinach pozalekcyjnych nie było zbytnio krępowane. Zechcą więc Rady Szkolne porozumieć się z nauczycielstwem w sprawie możliwości zorganizowania sportu i ćwiczeń fizycznych w godzinach pozalekcyjnych i przedłożyć Kuratorjum wnioski możliwie przed dniem 15-go czerwca b. r.

Podczas przebiegu kursu należy zwrócić szczególną uwagę na rozwinięcie życia towarzyskiego i rozrywek kulturalnych przez zorganizowanie wycieczek, chóru, świetlicy z czytelnią, założenie w dużej możliwie sali dobrego aparatu radjowego z głośnikiem i t. p. Celem udostępnienia odpowiedniej lektury należy zaopatrzyć czytelnię w rozmaite czasopisma naukowe, pedagogiczne, encyklopedje, albumy, podręczniki, wydawnictwa artystyczne i t. d.

Wszystkie sale oddane do rozporządzenia uczestników kursów, a więc sale wykładowe, świetlicę, sale internatowe i t. p. — należy odświeżyć, wymyć i gustownie przybrać, by wygląd ich świadczył o wysokiej kulturze środowiska i głębszem zrozumieniu całej sprawy kursów wakacyjnych.

Pomoce naukowe i książki można wypożyczyć z miejscowych zakładów naukowych lub znajdujących się w pobliskiej okolicy. Za całkowity zwrot i w należytym stanie wszystkich materjałów wypożyczonych kierownik administracyjny kursu ponosi pełną osobistą odpowiedzialność.

Szczególną troską należy otoczyć internaty dla uczestników kursów. W roku ubiegłym stan internatów w Brzeżanach, Rudniku n/S. i kilku innych miejscowościach świadczył, jak stosunkowo tanio, wygodnie i miło można urządzić pobyt wraz z utrzymaniem dla uczestników przy energicznych zabiegach i staraniach Rad Szkolnych i Zarządów kursów.

Sprawozdania z akcji przygotowawczej organizacji kursów zarówno państwowych jak i prywatnych należy przesłać do Kuratorjum przed dniem 15 czerwca b. r., według następujących punktów:

a) akcja propagandowa, podjęta przez Rady Szkolne: kilkakrotne wzmianki i artykuły w pismach miejscowych, komunikaty do nauczycielstwa, przedstawienie sprawy kursów na konferencjach rejonowych i dodatkowych zebraniach i t. p.; b) liczba uczestników w przybliżeniu (lub dokładnie); c) miejsce wykładów; d) organizacja świetlicy, czytelni, biblioteki, audycyj radjowych i t. p.; e) urządzenie internatu i kuchni; f) organizacja sportu i ćwiczeń fizycznych oraz wycieczek; g) miejsce zamieszkania i stołowania prelegentów; h) kierownictwo pedagogiczne kursu; i) kierownictwo administracyjne; j) dodatkowe informacje i zawiadomienia.

Zapisy słuchaczy odbywać się mają za pośrednictwem Inspektorów Szkolnych podobnie jak w r. 1930, przy pomocy kart wpisowych, które można sprowadzić w większej ilości w cenie po 8 gr za egzemplarz z Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie, ul. Kurkowa 21.

Maksymalna liczba uczestników na kursie nie może przekraczać 40.

Odroczenia ćwiczeń wojskowych nie będą przysługiwały ani słuchaczom ani prelegentom.

Wpisowe na kursy wynosi 20 złotych. Wpisowe to składa nauczyciel wraz z trzema znaczkami po 25 gr. u przełożonego Inspektora Szkolnego, który prześle tę kwotę wraz z kartą wpisową Inspektorowi Szkolnemu w siedzibie kursu. Inspektor szkolny w siedzibie kursu zawiadomi możliwie niezwłocznie na odcinku karty wpisowej bezpośrednio nauczyciela, czy został na kurs przyjęty i udzieli mu przewidzianych na odcinku wyjaśnień. Przychylna odpowiedź na odcinku karty wpisowej jest zarazem kartą wstępu na kurs dla kandydata.

Termin zapisów upływa zasadniczo z dniem 1 czerwca 1931 r., po tym terminie mogą być dokonywane przyjęcia, o ile pozostaną wolne miejsca. Równoległe komplety w razie nadmiernej liczby zgłoszeń kandydatów na poszczególne kursy są możliwe, ale Kuratorjum żadnych zapewnień w tym kierunku zgóry dać nie może.

Norma płac prelegentów pozostaje bez zmiany, jak w roku ubiegłym.

Z pracy na kursie wydawane będą zaświadczenia tym słuchaczom, którzy regularnie będą uczęszczali na kurs, wyłącznie na formularzach, sprowadzonych z Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

Dowody pracy na kursach wakacyjnych będą brane pod uwagę przy egzaminach wstępnych na Wyższe Kursy Nauczycielskie, przy egzaminach eksternów W. K. N. wreszcie także przy równych innych warunkach przy rozstrzyganiu konkursów na posady nauczycieli i kierowników szkół.

Sprawozdania z kursów wakacyjnych należy nadesłać do Kuratorjum O. S. Lw. przed dniem 15-go września 1931 r.

Poza wskazaniami powyższemi podaję niżej wykaz statystyczny, stwierdzający udział nauczycielstwa szkół powszechnych na kursach wakacyjnych w latach ubiegłych. Z wykazu tego wynika, iż niektóre Rady Szkolne zmuszone są w bieżącym roku wzmóc wyjątkową akcję propagandową celem skłonienia nauczycielstwa do liczniejszego zapisania się na kursy wakacyjne w okręgu lwowskim, bądź w innych okręgach szkolnych. Liczba uczestników na kursach wakacyjnych dowodnie stwierdza zawsze poziom ogólnej atmosfery wśród nauczycielstwa i mówi o kierunku planowej pracy samokształceniowej oraz poważnem i sumiennem odnoszeniu się do obowiązków szkolnych. Z tego powodu oczekuję w tym roku wyjątkowo wymownych dowodów energicznych starań organizacyjnych Rad Szkolnych oraz licznego i gorliwego współudziału nauczycielstwa na kursach wakacyjnych.

Kurator Okręgu Szkolnego Lwowskiego: p. o. *St. Świderski,* wr.

Wykaz statystyczny

stwierdzający ilościowo udział nauczycielstwa szkół powszechnych z okręgu szkolnego lwowskiego na kursach wakacyjnych w latach 1928—1930.

Lp.	POWIAT	Ilość nauczycieli w powiecie	Ilość nauczycieli danego powiatu, którzy brali udział w państw. lub prywatnych kursach wakacyj. w latach: 1928	1929	1930
1.	Bóbrka	228	5	3	28
2.	Bohorodczany	139	4	14	20
3.	Borszczów	183	2	2	26
4.	Brody	158	3	12	28
5.	Brzeżany	217	—	1	24
6.	Brzozów	201	1	—	9
7.	Buczacz	258	1	7	43
8.	Czortków	174	46	12	51
9.	Dobromil	163	4	23	52
10.	Dolina	218	12	15	22
11.	Drohobycz	399	1	1	7
12.	Gródek Jagielloński	172	6	8	4
13.	Horodenka	186	2	3	3
14.	Jarosław	399	72	73	24
15.	Jaworów	161	50	6	4
16.	Kałusz	200	11	8	6
17.	Kamionka Strumiłowa	169	32	3	18
18.	Kolbuszowa	161	3	8	12
19.	Kołomyja	368	3	—	44
20.	Kopyczyńce	188	8	1	22
21.	Kosów	135	5	7	10
22.	Krosno	195	32	8	27
23.	Lisko	153	7	6	17
24.	Lubaczów	204	6	7	10
25.	Lwów - miasto	510	6	24	28
26.	Lwów - powiat	383	15	5	9
27.	Łańcut	258	12	14	12
28.	Mościska	178	1	4	18
29.	Nadwórna	161	2	5	27
30.	Nisko	156	2	25	26
31.	Podhajce	169	11	18	15
32.	Przemyśl	385	69	24	13
33.	Przemyślany	204	2	4	27
34.	Przeworsk	204	8	14	23
35.	Radziechów	143	2	1	33
36.	Rawa Ruska	232	2	3	6
37.	Rohatyn	263	2	1	15
38.	Rudki	210	4	3	11
39.	Rzeszów	375	20	27	28
40.	Sambor	261	2	6	4
41.	Sanok	284	74	—	11

42.	Skałat	193	44	4	60
43.	Skole	107	1	1	1
44.	Śniatyn	148	—	3	32
45.	Sokal	244	—	1	5
46.	Stanisławów	365	7	1	17
47.	Stary Sambor	136	2	16	1
48.	Stryj	185	41	13	6
49.	Strzyżów	148	8	4	13
50.	Tarnobrzeg	199	9	10	39
51.	Tarnopol	292	3	9	31
52.	Tłumacz	247	—	48	52
53.	Trembowla	160	13	12	7
54.	Turka	127	21	5	5
55.	Zaleszczyki	151	19	34	26
56.	Zbaraż	140	—	1	16
57.	Zborów	150	—	6	6
58.	Złoczów	233	8	13	10
59.	Żółkiew	216	18	11	31
60.	Żydaczów	215	5	27	18
	Razem na kursach w latach		749	623	1193

10.

Sprawozdania z czynności pracowni w szkołach powszechych w r. 1930/31.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 1 maja 1931 r. Nr. I. 11756/31 do rad szkolnych powiatowych (miejskiej we Lwowie).

Podobnie jak w latach ubiegłych, należy do dnia 15 lipca br. nadesłać sprawozdania z pracowni przy szkołach powszechnych.

Sprawozdania mają dać obraz użytkowania i rozwoju pracowni w r. 1930/31, oraz uzupełnić braki w sprawozdaniach zeszłorocznych.

Dla uniknięcia ponownych nieporozumień, wyjaśnia się, co następuje:

Należy przysłać sprawozdania z wszystkich pracowni w szkołach powszechnych, a więc we wszelkich wypadkach, gdzie ćwiczenia z zakresu któregokolwiek przedmiotu — z wyjątkiem ćwiczeń cielesnych — odbywają się w osobnej sali, zaopatrzonej w przybory, bez względu na to, czy pracownię założono z funduszów Ministerstwa W. R. i O. P. lub nie, oraz niezależnie od tego, czy pracownię uważa się jako zapoczątkowaną. Zaliczyć tu więc należy wszelkie pracownie w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych do nauki przyrody żywej i martwej, geografji, rysunku, robót ręcznych, robót kobiecych, kuchni i gospodarstwa domowego, wreszcie planowo prowadzone ogródki biologiczne.

Dla ułatwienia zestawień z całego okręgu, koniecznem jest ścisłe stosowanie załączonego wzoru, przyczem pożądanem jest zestawienie na jednym formularzu tylko jednego rodzaju pracowni. Sprawozdanie ma zawierać daty z całego roku, a nie półroczne.

Wyjaśnienia, dotyczące poszczególnych rubryk: 3. Pełna nazwa szkoły, zaznaczyć jeżeli prywatna, 5 i 6. Zaliczyć gabinet (składnicę przyborów). 7. Elektryka, gaz, wodociąg i t. p. 8 i 9. Wszelkie subwencje od założenia pracowni (nietylko z ostatniego roku). Gdyby z rubryk 8, 9, 10 i 11 nie było widoczne, z jakich funduszów pracownia powstała (np. zachowanie przyborów z okresu przedwojennego lub subwencje w naturze) zaznaczyć to w uwadze. 12 i 13. Tylko pomoce naukowe bez sprzętów, przyczem w pracowniach robót ręcznych strugnice zaliczyć do przyborów naukowych. Pod liczbami, ujmującemi całość inwentarza, podać w nawiasach przybytek z r. 1930/31. Inne szczegóły zbyteczne, natomiast przy pracowniach robót ręcznych wymienić krótko prowadzone działy: papier i tektura, drzewo, metal, koszykarstwo i t. d. 16. Tygodniowa ilość lekcyj normalnych, udzielanych tak w pracowni, jakoteż w zakresie innych przedmiotów. Nie zaliczać obecności na lekcjach innych nauczycieli, konferencyj metodycznych ani żadnych zajęć, wynikających z kierownictwa pracowni. Jeżeli były zmiany w godzinach zawiadowcy pracowni, podać liczby z okresu wyraźnie najdłuższego względnie z 2-go półrocza. 17. Wliczyć też szkoły dochodzące regularnie, przynajmniej przez pewien okres, także z innych miejscowości i zaznaczyć to w uwadze. 20. Oddzielnie lekcje dwugodzinne, np. 30 + 46/2 oznacza 30 lekcyj jednogodzinnych i 23 dwugodzinnych. 21. Zaliczyć i zaznaczyć w uwadze własnoręczne ćwiczenia nauczycieli, jakoteż ćwiczenia w znaczeniu metodycznem, a więc lekcje pokazowe i próbne na konferencjach nauczycielskich oraz lekcje prowadzone dla lub przez kandydatów (tki) zakładów kształcenia i dokształcania nauczycieli. 22. Rozumieć należy szkoły innego typu np. seminarja zawodowe i tp. Do zestawienia dołączą Panowie Inspektorowie i Nauczyciele wyjaśnienia rubryk oraz w miarę potrzeby i uznania uwagi, dotyczące tak organizacji zajęć w pracowniach, jakoteż strony metodycznej. Należy jednak unikać uwag, nadesłanych w poprzednich latach, a podawać tylko ważniejsze spostrzeżenia i wyniki prób poczynionych w ostatnim roku.

Wobec wzrastającej konieczności pełnego wykorzystania etatów nauczycielskich, powstaje potrzeba nowego ułożenia zajęć kierowników pracowni w przyszłym roku szkolnym tak, aby ile możności, zabezpieczyć dalsze jak największe użytkowanie pracowni przy równoczesnem zabezpieczeniu powszechnego nauczania w myśl okólnika Kuratorjum z dnia 28 marca 1931 Nr. I. 9754/31 [1]).

Sprawa jest o tyle ułatwioną, iż wszystkie centralne pracownie czynne są już przynajmniej jeden rok, więc ułożył się już w nich pewien wypróbowany system pracy.

Panowie Inspektorowie obmyślą ułożenie zajęć w pracowniach w przyszłym roku według następnych wytycznych:

1. Nieuzasadniona jest przy dzisiejszych warunkach zniżka godzin, zwłaszcza wydatniejsza tam, gdzie z pracowni korzysta jedna lub dwie szkoły. Jeżeli nauczyciel obejmie naukę odnośnego przedmiotu w obu szkołach, będzie jego obowiązkiem użytkowanie i konserwacja przyborów do ćwiczeń tak, jak to jest obowiązkiem wszystkich nauczycieli w odniesieniu do innych działów pomocy naukowych.

---

[1]) W Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. nieogłoszony.

Powiat ______________ Rok 1930/1931

Pracownie ______________________

Lp.	Miejscowość	Szkoła	Data uruchomienia pracowni	Pomieszczenie		Specjalue urządzenia	Zasiłki od założenia pracowni zł		Opłaty uczniów w r. 1930/31	Inne dochody od założenia pracowni	Inwentarz pomocy naukowych		Kierownik pracowni			Z pracowni korzysta			Ilość lekcyj w pracowni w r. 1930/31	Ilość ćwiczeń nauczycieli w r. 1930/31	Ilość innych szkół korzystających z pracowni	Uwagi
				Ilość sal	Łączna powierzch. w m²		Min. WR. i OP.	Samorządów			pozycyj	wartość w złotych	Imię i nazwisko	Najwyższy cenzus nauk.	Ilość godzin nauki tygod.	Szkół powszechnych	Ilość oddziałów	Ilość młodzieży				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23

______________, dnia ______________ 1931

Inspektor Szkolny

2. Tam, gdzie z pracowni korzysta większa ilość szkół, należy zrezygnować z obecności zawiadowcy pracowni na lekcjach innych nauczycieli, zwłaszcza takich, którzy dotychczas nabrali wprawy w prowadzeniu ćwiczeń. Zawiadowca pracowni powinien i tutaj objąć naukę danego przedmiotu w 2 a w miarę możności 3 szkołach.

W ten sposób zmniejszy się także ilość jego zajęć przy wydawaniu przyborów przychodnim szkołom.

Dla wykonania pozostałych czynności, związanych z zawiadywaniem pracowni, można udzielać odpowiednich do wytworzonego stanu zniżek godzin, ale mniejszych, niż to było dotychczas stosowane, i pod nieodzownym warunkiem, iż nie cierpi na tem powszechne nauczanie nietylko w danej miejscowości, ale także w całym powiecie.

3. W miarę dalszej potrzeby należy zaniechać dzielenia klas na zespoły tam, gdzie sala jest dostatecznie duża, a brak tylko odpowiedniej ilości przyborów do ćwiczeń.

Wówczas przy nauce przyrody klasę podzieli się na większe grupy ćwiczeniowe, w których jedni uczniowie będą pracować, reszta będzie przyglądać się. Naturalnie przy następnych ćwiczeniach należy role uczniów kolejno zmieniać.

Przy nauce robót ręcznych będzie nauczyciel starał się zatrudnić każdy z 2 zespołów równocześnie inną pracą, a więc przy użyciu innych narzędzi, w miarę jak na to pozwoli dopuszczalna kolejność ćwiczeń.

4. Jeżeli powyższe środki nie wystarczą, można zmniejszyć ilość godzin nauki w pracowni tak, iż pewne szkoły odbywałyby w pracowni tylko niektóre grupy ćwiczeń (np. co drugi tydzień, albo w I. kwartale jedna szkoła, w drugim inna).

Sposób powyższy trzeba uznać jako ostateczny.

Zupełnego usunięcia szkół, które dotychczas korzystały z pracowni, należy unikać.

Wszystkie te środki mają być stosowane zależnie od warunków etatowych w powiecie, w każdym jednak wypadku należy zasady podane w okólniku Kuratorjum z dnia 28 marca 1931 r. Nr. I. 9754/31, stawiać na naczelnem miejscu. Gdzie z tego powodu zajęcia w pracowni mają doznać poważnych zmian w porównaniu do roku 1930/31, zechcą Panowie Inspektorowie podać to i uzasadnić w końcowych uwagach.

Kurator Okręgu Szkolnego Lwowskiego: p. o. *St. Świderski*, wr.

11.

Kwalifikacje zdrowotne kandydatów na wydziały lekarskie uniwersytetów i do Państwowego Instytutu Dentystycznego.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 28 marca 1931 r. Nr. I. WF. 6236/30.

L. O. 606/31. Badania lekarskie młodzieży akademickiej oraz statystyka zachorowań jej przed i po skończeniu wyższych zakładów akademickich wykazały szczególną częstość zapadań na zdrowiu wśród młodzieży, uczęszczającej na wydziały lekarskie uniwersytetów i do Państwowego Instytutu Dentystycznego.

W związku z tem i na skutek wystąpień dziekanatów wydziałów lekarskich zechcą Dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących zażądać od lekarzy szkolnych, ażeby ci, omawiając ze starszą młodzieżą szkolną sprawę wyboru zawodu, czy to na systematycznych lekcjach higjeny, czy to podczas luźnych pogadanek, wyjaśniali jej, że zawód lekarski wymaga wyjątkowego zdrowia, zwłaszcza zdrowych płuc i serca, należytej czynności zmysłów, szczególnie wzroku i słuchu.

Maturzyści i maturzystki, nie odpowiadający tym wymaganiom zdrowotnym, nie powinni ubiegać się o przyjęcie na wydział lekarski uniwersytetów lub do Państwowego Instytutu Dentystycznego, jeśli nie chcą w przyszłości przez przerwanie studjów lub wycofanie się z zawodu wskutek choroby ponosić strat materjalnych i doznawać rozgoryczenia.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki* wr.

12.

Kursy handlowe i języków obcych.

Nr. III. 1968/31. Uchylając swe pismo okólne z dnia 10 marca 1927 Nr. III. H. 2933/27 [1]), Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 1 kwietnia 1931 r. Nr. II. D. 941/31 poleca stosować następujące zasady przy organizowaniu kursów handlowych oraz kursów języków obcych.

Kursy handlowe są placówkami zbiorowego nauczania przedmiotów lub umiejętności, potrzebnych w handlu albo w administracji przedsiębiorstw handlowych lub przemysłowych, względnie zbiorowego nauczania języków obcych dla potrzeb zawodowych. Kursy powstają na zasadzie odwołalnych zezwoleń, udzielanych przez kuratora. Wykładać na kursach mogą osoby posiadające kwalifikacje do nauczania w szkołach handlowych. Kursów nie obowiązują jednakowe programy; wstępować na kursy może młodzież, której przygotowanie kierownicy kursów uznają za dostateczne. Okres nauczania, metody nauczania, dobór wykładanych przedmiotów i umiejętności pozostawia się kierownikowi kursów.

Kursy nie nadają kończącym je żadnych uprawnień służbowych, wojskowych, szkolnych lub nauczycielskich; ukończenie kursów nie zastępuje ukończenia szkoły dokształcającej; ukończenie kursów nie kwalifikuje kończących je jako pracowników umysłowych.

Kursy nie mają zadań wychowawczych; regulaminy dla słuchaczów i słuchaczek kursów są zbiorami przepisów, zapewniających normalny przebieg nauczania zbiorowego i kulturalnego współżycia w lokalu kursów. Mogą jednak powstawać przy kursach organizacje i kółka słuchaczów i słuchaczek dla celów naukowych i towarzyskich — za zgodą władz oświatowych i administracyjnych.

Na kursy wstępować mogą osoby od lat 18 wzwyż. Dla osób płci żeńskiej kurator okręgu szkolnego może obniżyć minimum wieku do lat 17.

Kursy podlegają wizytowaniu przez delegatów kuratorjum, uprawnionych do sprawdzania kwalifikacyj wykładających, wieku uczących się, zachowania przepisów higjeny szkolnej; delegaci udzielają kierownikowi i wykładającym wskazówek i porad, dotyczących materjału i metody nauczania.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r., str. 159.

Niestosowanie się do obowiązujących przepisów i do zleceń wizytatorów może być powodem do odwołania zezwolenia.

Kursy mogą urządzać egzaminy końcowe i wydawać słuchaczom (kom) świadectwa ukończenia według wzorów, zatwierdzonych przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Kursy nie korzystają z subwencyj Ministerstwa W. R. i O. P. ani ze źródeł podatku przemysłowego ani z funduszów budżetowych; nie przysługuje też kursom prawo zabiegania o odroczenie służby wojskowej, ulgowe bilety kolejowe, ulgowe bilety tramwajowe.

Rodzicom, uczęszczających na kursy — funkcjonarjuszom lub emerytom państwowym, ani słuchaczom (słuchaczkom) kursów, nie przysługują uprawnienia, wynikające z uczęszczania do szkół publicznych w myśl ustawy o uposażeniu i ustawy emerytalnej.

Kurator okręgu szkolnego ma prawo żądać od kierowników kursów kończenia czasu nauczania o oznaczonej godzinie; godziny te mogą być zróżnicowane w różnych miejscowościach — zależnie od warunków lokalnych.

Nauczanie przez korespondencję (kursy korespondencyjne) zasadniczo jest swobodne i nie podlega zatwierdzaniu ewentualnie rejestrowaniu przez władze oświatowe — wobec trudności kontrolowania przebiegu nauczania i postępów uczestników. W pewnych wyjątkowych wypadkach, gdy zaistnieje gwarancja umiejętnego prowadzenia takiego nauczania, Ministerstwo udzielać będzie kursom korespondencyjnym zezwolenia na nauczanie i wydawanie przez kierownictwo kursów ich uczestnikom świadectw według specjalnie ustalonej formy. O każdorazowem wydaniu podobnego zezwolenia Ministerstwo będzie komunikować zainteresowanym kuratorjom.

Kurator Okręgu Szkolnego Lwowskiego: p. o. *St. Świderski,* wr.

13.
Zakończenie roku szkolnego w szkołach rzemieślniczo - przemysłowych męskich.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 27 kwietnia 1931 r. Nr. III. T. 2803/31.

Nr. III. 2341/31. Ogólne zasady zarządzenia z dnia 20 kwietnia 1929 r. Nr. III. TR. 3230/29 i z dnia 7 maja 1930 r. Nr. III. T. 4274/30 w sprawie zakończenia zajęć w końcu roku szkolnego w szkołach rzemieślniczo - przemysłowych męskich pozostają w mocy.

Okresy całodziennej pracy warsztatowej zasadniczo są następujące:
W klasie III-ciej od 15 maja do 15 czerwca.

W klasach I-ej i II-ej: a) w szkołach, w których warsztaty szkolne mogą zmieścić wszystkich uczniów jednocześnie, całodzienna praca warsztatowa trwa przez czerwiec, wakacje — przez lipiec i sierpień:

b) w szkołach, w których praca warsztatowa odbywa się dla braku miejsca na dwie zmiany, 1-wsza zmiana ma zajęcia całodzienne w czerwcu, a wakacje w lipcu i sierpniu, 2-ga zmiana ma wakacje w czerwcu i lipcu, a pracę w sierpniu.

Zakończenie nauki teoretycznej dla klasy III-ej przypada zatem w połowie maja, dla klas I i II z końcem maja.

Egzaminy przejściowe ze wszystkich przedmiotów w klasach I i II i egzaminy końcowe w kl. III z przedmiotów, zaliczonych do grupy A., powinny odbywać się w czasie paru ostatnich lekcyj z każdego przedmiotu.

Egzaminy końcowe w kl. III. z przedmiotów, zaliczonych do grupy B., powinny odbywać się w ciągu 2 ostatnich dni przed rozpoczęciem całodziennej pracy warsztatowej.

W szkołach, w których odbywać się będą egzaminy czeladnicze, rezerwuje się na nie czas ostatniego tygodnia miesiąca czerwca, jak naprzykład w bieżącym roku szkolnym od 21 do 28 czerwca.

Tygodniowa przerwa pomiędzy datą ukończenia całodziennej pracy warsztatowej a egzaminami czeladniczemi przewidziana jest dla dania możności uczniom kl. III w szkołach, przy których nie będzie komisji dla egzaminów na czeladników, złożenia podania ze świadectwem ukończenia szkoły i udania się do innej szkoły, do której będą skierowani dla złożenia egzaminu przed właściwą komisją.

W szkołach, przy których będą zorganizowane właściwe dla danego zawodu komisje egzaminacyjne, nie należy tej przerwy stwarzać, a zwalniać uczniów od całodziennej pracy warsztatowej nie w dniu 15 czerwca, a na dwa dni przed egzaminami czeladniczemi.

W dniu zakończenia całodziennej pracy warsztatowej otrzymują świadectwa ukończenia szkoły ci uczniowie III klasy, którzy muszą udać się do innej szkoły na egzamin czeladniczy. Natomiast wskazane jest, aby świadectwa ukończenia szkoły uczniów, którzy będą składali egzaminy przed komisją we własnej szkole, były przekazywane przewodniczącemu komisji dla egzaminów na czeladników a wręczane absolwentom wraz ze świadectwem złożenia egzaminu na czeladnika.

Dyrekcje szkół powinny użyć swego wpływu, aby kończący szkołę, ze względu na ich dobro, nie uchylali się od składania egzaminu na czeladnika.

Egzaminy sprawdzające dla kandydatów do szkoły powinny rozpocząć się w dniu 28 sierpnia.

W razie konieczności, wynikającej z miejscowych warunków, z przypadających świąt i t. p. kuratorjum może zezwolić na pewne odchylenie w stosowaniu wymienionych wyżej terminów zajęć z powiadomieniem Ministerstwa.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki*, wr.

14.

Nazwy szkół zawodowych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 25 kwietnia 1931 r. Nr. III. 1754/31 do wszystkich państwowych i niepaństwowych szkół zawodowych oraz państwowych i niepaństwowych kursów zawodowych Kuratorjum O. S. Lw.

Kuratorjum O. S. Lw. zauważyło, że niektóre szkoły w swej korespondencji używają niedokładnych nazw szkół.

Wobec tego zgodnie z rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 21 marca br. Nr. III. T. 1551/31 zarządzam, aby szkoły na swych blankietach i pieczęciach używały nazwy według dokładnego brzmienia odpowiednich zarządzeń lub koncesyj.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski*, wr.

15.

Propaganda szkolnictwa zawodowego.

Okólnik Kuratorjum O. S. L. z dnia 12 maja 1931. Nr. III 2335/31 do dyrekcyj wszystkich szkół średnich ogólno-kształcących, seminarjów nauczycielskich i rad szkolnych powiatowych (miejskiej we Lwowie).

Jak corocznie podaję poniżej spis szkół zawodowych, znajdujących się w Okręgu Szkolnym Lwowskim, z apelem do wszystkich PP. Dyrektorów, Inspektorów i Nauczycielstwa, by korzystali z każdej sposobności, ażeby informować młodzież o możliwościach, jakie jej się otwierają w szkolnictwie zawodowem.

Kurator O. S. Lw.: p. o. *St. Świderski.*

Spis szkół zawodowych.

A) Szkoły handlowe.

L. p.	Miejscowość	Nazwa szkoły	Warunki wstępu	Ilość lat nauki
1	Brody	Szkoła Handlowa D. Löwina	7 kl. szk. powsz., 3 kl. gimn.	3
2	Czortków	Szkoła Handl. G. Buchsgang	" " " " "	3
3	Drohobycz	Szkoła Handlowa T. S. H.	" " " " "	3
4	Gródek Jag.	" " T. S. L.	" " " " "	3
5	Jarosław	" " T. S. H.	" " " " "	4
6	Kołomyja	" " T. S. H.	" " " " "	3
7	Lwów, Skarbkowska l. 39.	Państw. Szk. Ekonomiczno-Handlowa	4 klasy gimnazjum	4
8	Lwów, Skarbkowska l. 39.	Liceum Handlowe Tow. Lic. Handlowe	6 klas gimnazjum	2
9	Lwów, Zielona l. 8.	Państw. Szkoła Zawodowa Żeńska (oddział handlowy)	7 kl. szk. powsz., 3 kl. gimn.	3
10	Lwów, Franciszkańska l. 9.	Szkoła Handlowa T. S. H.	" " " " "	3
11	Lwów, Zygmuntowska l. 9.	Szkoła Handl. Żyd. T. S. H.	" " " " "	3
12	Lwów, Korniaktów l. 1.	Szkoła Handlowa Towarz. „Proświta“	" " " " "	3
13	Przemyśl	Państwowa Szkoła Handl.	" " " " "	3
14	Przemyśl	Liceum Handlowe Tow. Lic Handl.	6 klas gimnazjum	2
15	Rozwadów	Szkoła Handlowa T. S. Zaw.	7 kl. szk. powsz., 3 kl. gimn.	3
16	Rzeszów	Szkoła Handl. T. S. H.	" " " " "	3
17	Sambor	Szkoła Handl. T. S. H.	" " " " "	3
18	Sambor	Szkoła Handlowa im. Gotthelfa	" " " " "	3
19	Sanok	Szk. Handl. Zw. N. P. S. P.	" " " " "	3
20	Stanisławów	Szkoła Handlowa T. S. H.	" " " " "	3
21	Stanisławów	Państwowa Szkoła Handl.	" " " " "	3
22	Stryj	Szkoła Handlowa Fr. Świderskiego	" " " " "	3
23	Tarnopol	Szkoła Handlowa T. S. L.	" " " " "	3
24	Złoczów	" " T. S. L.	" " " " "	3
25	Brody	Jednor. Szk. Przysposobienia kup. D. Löwina	" " " " "	1
26	Lwów, Wałowa l. 25.	Jednor. Szk. Przysposobienia kup. M. Christoła	" " " " "	1
27	Lwów, Kurkowa l. 38.	Jednor. Szk. Przysposobienia kup. Z. Olszewskiego	" " " " "	1

B) Szkoły techniczne i rzemieślnicze.

L. p.	Miejscowość	Nazwa szkoły	Warunki wstępu	Ilość lat nauki
1	Borysław	Państw. Szkoła Wiertnicza	4 kl. szk powsz. i 2 lata praktyki wiertniczej	2
2	Brzeżany	Szkoła Przem. Drzew. Tow. Szkoła Zawodowa	4 klasy szkoły powsz.	3
3	Drohobycz	Średnia Szk. Techn. T. S. Tech. (elektro-mechan.)	7 kl. szk. powsz., 4 kl. gimn.	4
4	Grzymałów	Państw. Szk. Kołodz.-Kowal.	4 klasy szkoły powsz.	3
5	Jarosław	„ „ Budownictwa	7 kl. szk. powsz., 4 kl. gimn.	4
6	Jarosław	„ „ Majstrów Bud.	4 klasy szkoły powsz.	4
7	Jaworów	„ „ Przem. Drzew. (oddz. stol. i zabawkarski)	„ „ „ „	3
8	Kamionka Str.	Państw. Szk. Kołodz.-kowal. (oddz. lakiern.-rymarski i instrumentów muz.)	„ „ „ „	3
9	Kołomyja	Państw. Szk. Przem.-Drzew.	„ „ „ „	3
10	Kołomyja	„ „ Szewcka	„ „ „ „	3
11	Krosno	„ „ Tkacka	7 kl. szk. powsz., 4 kl. gimn.	3
12	Lwów, Zofji l. 1.	„ „ Koszykarska	4 klasy szkoły powsz.	3
13	Lwów, Snopkowska l. 47.	„ „ Techniczna	7 kl. szk. powsz., 4 kl. gimn.	
		a) Wydział drogowo-wodny		4
		b) Wydział elektromech.		4
		c) „ sztuk zdobn.		5
14	Lwów, Snopkowska l. 47.	Państw. Szkoła Majstrów Budowlanych	5 kl. szk. powsz. i świad. czel.	3
15	Lwów, Snopkowska l. 47.	Państw. Szk. rzemiosł:	4 klasy szkoły powsz.	
		a) Szk. Ślusarstwa artyst.		3—4
		b) „ „ budow.		3—4
		c) „ Stolarstwa mebli i bud.		3—4
16	Lwów, Snopkowska l. 47.	Szkoła Majstrów Elektrotechn. Tow. Szk. Przem.	7 kl. szk. powsz. i św. wyzwol.	2
17	Lwów-Skniłów	Szkoła Mech. Lotn. L. O. P. P.	świad. czel. ślusarskie	2
18	Lwów, ul. Na Błonie l. 3	Szkoła Garb.-Białoskórnicza Patron. Przem. Ludowego	7 kl. szkoły powszechn.	3
19	Lwów, św. Teresy l. 28.	Szkoła Rzem. Przem. im. Korkisa	4 klasy szkoły powsz.	3
20	Rakszawa	Państw. Szkoła Sukiennicza	7 kl. szk. powsz. i 4 kl. gimn.	3
21	Rzeszów	Szkoła Rzemiosł Tow. Pryw. Szk. Przem.	4 klasy szkoły powsz.	3
22	Stanisławów	Państwowa Szkoła Przem. Drzewn.	„ „ „ „	3
23	Stryj	Państw. Szkoła Tkacka	„ „ „ „	3
24	Stryj	Szkoła Rzem. Przem. Tow. Warszt. Rękodz. Żyd.	„ „ „ „	3
25	Tarnopol	Państw. Szkoła Slus. Masz.	7 klas szkoły powsz.	3

Z wyjątkiem 1, 3, 5, 6, 13, 14, 15, 16 wszędzie istnieje bursa lub internat przy szkole.

UWAGA: Uprawnienia absolwentów państwowych szkół rzemieślniczo-przemysłowych w Grzymałowie, Jaworowie, Kamionce Str., Kołomyi (2 szk.) we Lwowie (3 szk.) w Stanisławowie i Tarnopolu, oraz prywatnych szkół rzemieślniczo-przemysł. we Lwowie i Stryju: Uczniowie, którzy ukończyli całkowitą naukę w jednej z wymienionych szkół, zdali egzamin szkolny z ostatniej klasy z wynikiem pomyślnym, a następnie na zasadzie postanowień rozporządzeń Ministerstwa W. R. i O. P. z 12 marca 1929 Nr. III T. —1692/29 i 14 marca 1929 Nr. III D. —1699 złożyli egzamin praktyczny przed komisją dla egzaminów na czeladników, utworzoną w myśl rozporządzenia Ministerstwa W. R i O. P., Przemysłu i Handlu oraz Robót Publicznych z 23 października 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 3 ex 1929 poz. 29) przy szkołach rzemieślniczo-przemysłowych, zostają czeladnikami na podstawie art. 156 rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 7/VI 1927 o prawie przemysłowem (Dz. U. R. P. Nr. 53 poz. 468). Absolwenci ci otrzymują świadectwa złożenia egzaminu na czeladnika.

C) Szkoły zawodowe żeńskie.

L. p.	Miejscowość	Nazwa szkoły	Warunki wstępu	Ilość lat nauki
1	Borysław	Szkoła Zaw. Żeńska T. S. L.	7 klas szkoły powsz.	3
2	Czortków	Szkoła Zawodowa Żeńska	" " " "	3
3	Drohobycz	" " "	" " " "	3
4	Kołomyja	Szk. Zaw. Ż. SS. Urszulanek	" " " "	3
5	Lwów, Zielona l. 8.	Państw Szkoła Zawod Ż. Oddziały: krawiecki, bieliźniarski, modniarski, hafciarski, koronkarski	" " " "	3
6	Lwów, Piekarska l. 9.	Szkoła Zaw. Żeńska Tow. Warsztatów Ręk. Żyd.	" " " "	3
7	Lwów, Sapiehy l. 30.	Szkoła Zawodowa Żeńska SS. Opatrzności Bożej	" " " "	3
8	Lwów, Długosza l. 17.	Szkoła Zawodowa Żeńska SS. Bazyljanek	" " " "	3
9	Lwów, Zadwórzańska l. 70,	Szk. Zaw. Żeń. wyrobów galanteryjnych	" " " "	3
10	Lwów, Rynek l. 39.	Szk. Rzemiosłowa Żeńska Spółdz. „Trud".	5 " " "	3
11	Przemyśl	Szkoła Zawod. Ż. T. S. L.	7 " " "	3
12	Przemyśl	Szkoła Zaw. Żeńska Tow. Warsztatów Ręk. Żyd.	" " " "	3
13	Rawa Ruska	Szkoła Zawod. Ż T. S. L.	" " " "	3
14	Rzeszów	Szkoła Zawod. Ż. T. S. L.	" " " "	3
15	Sambor	Szk. Zaw. Ż. im. Sobińskiego	" " " "	3
16	Sambor	Szkoła Zawodowa Żeńska Fund. Gotthelfa	" " " "	3
17	Stanisławów	Szk. Zaw. Żeńska T. S. P.	" " " "	3
18	Stanisławów	Żyd. Szkoła Zaw. Żeńska	" " " "	3
19	Stryj	Szkoła Zaw. Żeńska Zw. Pracy Obyw. Kobiet	5 " " "	3
20	Tarnopol	Szkoła Zawod. Ż. T. S. L.	7 " " "	3
21	Żółkiew	Szkoła Zaw. Ż. Tow. Ochr. młodz. żyd.	" " " "	3

UWAGA: Absolwentki wszystkich powyższych szkół mają te same uprawnienia jak absolwenci szkół męskich (zob. poprzedni rozdział B).

D) Szkoły rolnicze i ogrodnicze.

L. p.	Miejscowość	Nazwa szkoły	Warunki wstępu	Ilość lat nauki
1	Albigowa (pow. Łańcut)	Ludowa Szkoła Rolnicza (żeńska)	7 klas szkoły powsz.	1
2	Bereźnica (p. Stryj)	Państw. Szkoła Rolnicza (męska)	" " " "	3
3	Bolechów	Państw. Niż. Szkoła Lasowa	" " " "	1
4	Gródek Jagielloński	Państw. Szk. Roln. (męska)	" " " "	3
5	Horodenka	" " " "	" " " "	3
6	Korczyna (pow. Krosno)	Lud. Szk. Roln. (żeńska)	" " " "	1
7	Miłocin (pow. Rzeszów)	Państw. Szk. Roln. (męska)	" " " "	3
8	Mokrzyszów (p. Tarnobrzeg)	Lud. Szkoła Roln. (męska)	" " " "	1
9	Olesko (pow. Złoczów)	" " " (żeńska)	" " " "	1

L. p.	Miejscowość	Nazwa szkoły	Warunki wstępu	Ilość lat nauki
10	Pohorce (pow. Rudki)	Lud. Szkoła Roln. (żeńska)	7 klas szkoły powsz.	1
11	Przemyśl	" " " "	" " " "	1
12	Rzeszów	Państw. Szkoła Mleczarska	" " " "	3 mies.
13	Sąsiadowice (p. Sambor)	Szkoła Gosp. Żeńska.	" " " "	1
14	Suchodół pow. Krosno)	Państw. Szk. Roln. (męska)	" " " "	3
15	Tarnopol-Zagrobela	Szkoła Rolnicza M. T. R.	" " " "	1½
16	Witków (pow. Radziechów)	Lud. Szkoła Roln. (żeńska)	" " " "	1
17	Wulka Kap. pod Lwowem	Państw. Szkoła Ogrodnicza	" " " "	2
18	Zaleszczyki	Zakład sadowniczy	" " " "	2
19	Jazłowiec (pow. Buczacz)	Seminarjum Gospodarcze	6 klas gimn.	3
20	Snopków pod Lwowem	Główna Szk. Gospodarcza	Matura gimn. lub lic.	3

Wszędzie istnieją bursy lub internaty przy szkole.

E. Szkoły dokształcające zawodowe.

I. Publiczne.

Męskie.

1) w Błażowej, 2) w Bolechowie, 3) w Bołszowcach, 4) w Borszczowie, 5) w Borysławiu, 6) w Brodach, 7) w Brzeżanach, 8) w Brzozowie, 9) w Buczaczu, 10) w Bursztynie, 11) w Chodorowie, 12) w Chyrowie, 13) w Czortkowie, 14) w Dobromilu, 15) w Dolinie, 16) w Drohobyczu (2), 17) w Gródku Jagiellońskim, 18) w Horodence, 19) w Jarosławiu, 20) w Jaworowie, 21) w Kałuszu, 22) w Kamionce, 23) w Kolbuszowej, 24) w Kołomyi (3), 25) w Komarnie, 26) w Korczynie, 27) w Kosowie, 28) w Krośnie, 29) w Kutach, 30) w Leżajsku, 31) w Lisku, 32) w Lubaczowie, 33) we Lwowie (16), 34) w Łańcucie, 35) w Mikołajowie n/Dn., 36) w Mościskach, 37) w Nadwórnej, 38) w Nisku, 39) w Podhajcach, 40) w Podkamieniu, 41) w Przemyślanach, 42) w Przemyślu (4), 43) w Przeworsku, 44) w Radziechowie, 45) w Rawie Ruskiej, 46) w Rohatynie, 47) w Rozdole, 48) w Rozwadowie, 49) w Rzeszowie, 50) w Rymanowie, 51) w Rudkach, 52) w Rudniku n/S., 53) w Samborze, 54) w Sanoku, 55) w Schodnicy, 56) w Skolem 57) w Śniatynie, 58) w Sokalu, 59) w Sokołowie, 60) w Sołotwinie, 61) w Stanisławowie (3), 62) w Starym Samborze, 63) w Stryju (2), 64) w Strzyżowie, 65) w Synowódzku Wyżnem, 66) w Tarnobrzegu, 67) w Tarnopolu, 68) w Trembowli, 69) w Tłumaczu, 70) w Turce n/Str., 71) w Tustanowicach - Wolance, 72) w Tyśmienicy, 73) w Ustrzykach Dolnych, 74) w Winnikach, 75) w Zabłotowie, 76) w Zborowie, 77) w Złoczowie, 78) w Żółkwi i 79) w Żydaczowie.

Żeńskie.

1) w Drohobyczu, 2) w Jarosławiu, 3) w Kołomyi, 4) we Lwowie (3), 5) w Przemyślu, 6) w Rzeszowie, 7) w Skolem, 8) w Stanisławowie, 9) w Tustanowicach.

Uwaga: Cyfry w nawiasie oznaczają ilość szkół w danej miejscowości.

II. Prywatne.

Męskie.

1) Braci Albertynów we Lwowie (x), 2) im. Bernsteina we Lwowie (x), 3) im. Hrinczenki U. T. P. we Lwowie (x), 4) Kongregacji Kupieckiej we Lwowie (x), 5) Tow. Powściągliwość i Praca w Miejscu Piastowem (x), 6) im. Hrińczenki w Przemyślu, 7) im. Hrińczenki w Stanisławowie, 8) Stow. Kupców Polskich w Stanisławowie (x), 9) im. Hrinczenki w Tarnopolu.

Żeńskie.

1) im. Hrińczenki we Lwowie, 2) Tow. Warszt. Ręk. Żyd. we Lwowie, 3) im. Hrińczenki w Przemyślu.

Uwaga: Świadectwa ukończenia szkół oznaczonych (x) uznało Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z 2. VI. 1928 Nr. III. R. 5509/28 za równowartościowe ze świadectwem ukończenia dokształcającej szkoły zawodowej publicznej.

W roku szkolnym 1931/32 powstaną publiczne dokształcające szkoły zawodowe: 1) w Bóbrce, 2) w Delatynie, 3) w Janowie, 4) w Szczercu, 5) w Skałacie, i 6) w Zaleszczykach.

Organizacja szkół.

Szkolnictwo zawodowe.

Kuratorjum O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 7 maja 1931 r. Nr. III. 1842/31 udzieliło Zarządowi Towarzystwa Szkoły Handlowej w Stanisławowie zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Stanisławowie, przy ulicy Lipowej w budynku Szkoły Zawodowej Żeńskiej T. S. H., prywatnej koedukacyjnej jednorocznej szkoły przysposobienia kupieckiego dla młodzieży po ukończeniu 7 klas szkoły powszechnej pod nazwą: Jednoroczna Koeduk. Szkoła Przysposobienia Kupieckiego T. S. H. w Stanisławowie.

Ruch służbowy.

Kuratorjum Okr. Szk. Lw.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 11 marca 1931 roku Nr. O. 366/31 powierzył p. Marji Germanównie, nauczycielce I. Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Żeńskiego we Lwowie, w myśl zarządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia

23 lutego 1931 r. Nr. II. 3816/31, nadal obowiązki instruktora w zakresie wychowania fizycznego w ochronkach okręgu szkolnego lwowskiego na rok szkolny 1930/31.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Babak Aleksander, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Topolnicy (Stary Sambor); Babij Leon, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Mykietyńcach (Stanisławów); Bubówna Leokadja, nauczycielką (reaktywowaną) 7-klasowej szkoły w Zarszynie (Sanok).

Capiowa Paulina, kierowniczką 7-klasowej szkoły w Otynji (Tłumacz).

Dawiskiba Franciszek, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Szczutkowie (Lubaczów); Deszewy Jakób, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Bilinie Wielkiej (Sambor).

Hałas Władysław, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Wołświnie (Sokal); Hyjekowa Helena, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Moszkowie (Sokal).

Kapuściak Spirydjon, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Pierwiatyczach (Sokal); Kluz Teodor, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Woli Buchowskiej (Jarosław); Korczowski Bronisław, kierownikiem 7-klasowej szkoły im. T. Kościuszki w Rzeszowie; Kozicka Marja, kierowniczką 7-klasowej szkoły żeńskiej w Kańczudze (Przeworsk); Krusznicki Józef, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Strzałkowcach (Borszczów); Kucharski Jakób, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Lutoryżu (Rzeszów); Kuciel Franciszek, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Jaworowie-Nakonecznem (Jaworów).

Łonkiewicz Aleksander, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Strzeliskach Nowych (Bóbrka); Łukasiewicz Piotr, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Opace (Lubaczów); Łukasiewiczowa Aniela, kierowniczką 3-klasowej szkoły w Trześni (Tarnobrzeg).

Pelczarski Bolesław, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Skołoszowie (Jarosław); Pełka Stanisław, kierownikiem 7-klasowej szkoły męskiej w Radziechowie.

Radymski Adam, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Ostrowcu (Przeworsk).

Sobocińska Marja, kierowniczką 5-klasowej szkoły w Romanowie (Bóbrka); Sołowka Teodor, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Utoropach (Kołomyja); Siedlarz Tadeusz, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Starem Siole (Bóbrka); Sugier Jan, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Hucie Brzuskiej (Dobromil); Swoboda Leopold, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Brzózie Królewskiej (Łańcut); Szymańska Ludwika, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Koniuszkowie (Brody).

Uzarska Helena, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Bziance (Sanok).

Wełyczko Lubow, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Nowosiółkach Oparskich (Rudki); Werchracka Marja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Łówczycach (Rudki); Wilczkówna Konstancja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Powerchowie (Rudki); Wilk Michał, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Machowie (Tarnobrzeg); Wojtowicz Juljan, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Porzeczu Zadwórnem (Rudki).

Zazulak Hilary, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Manastercu (Rudki); Ziółkowski Bolesław, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Dobrowlanach (Zaleszczyki).

Cofnięcie nominacji: Uchylono nominację Seweryna Sotnickiego kierownikiem 7-klasowej szkoły w Otynji (Tłumacz).

Przeniesieni: Baczyńska Olga, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Strzylcu (Horodenka), do 4-klasowej szkoły w Horodence na przedmieściu „Kotykówka"; Barta Franciszek, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. św. Józefa w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. św. Alojzego w Stanisławowie; Bilinkiewiczówna Julja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Jaryczowie Nowym (Lwów), do 1-klasowej szkoły w Grzybowicach Małych (Lwów); Byrkowa Walerja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Teleśnicy Oszwarowej (Lisko), do 2-klasowej szkoły w Hoczwi (Lisko).

Dobrowolska Sabina, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Krowince (Trembowla), do 7-klasowej szkoły męskiej w Trembowli; Dubiowa Aniela, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Rodatyczach (Gródek Jag.), do 3-klasowej szkoły w Tuczapach (Gródek Jag.); S. Durdyłówna Magdalena, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Burkanowie (Podhajce), do 3-klasowej szkoły w Wiśniowczyku (Podhajce).

Gajewska Marja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Hodowie (Zborów), do 2-klasowej szkoły w Meteniowie (Zborów); Ks. Głowacki Bartłomiej, nauczyciel rel. 7-klasowej szkoły w Zbarażu, do 7-klasowej szkoły w Krystynopolu (Sokal).

Jarosz Bazyli, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Pruchniku (Jarosław), do 3-klasowej szkoły w Komborni (Krosno); Jaroszówna Stanisława, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Odrzechowej (Sanok), do 7-klasowej szkoły w Zarszynie (Sanok); Jedlińska Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Tarnowicy Leśnej (Nadwórna), do 7-klasowej szkoły męskiej w Nadwórnej; Jednoróg Franciszek, nauczyciel 7-klasowej szkoły Nr. 9 w Brześciu nad B., do szkoły specjalnej im. św. Kazimierza we Lwowie.

Kawecka Walerja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Zarwanicy (Złoczów), do 7-klasowej szkoły żeńskiej im. A. Mickiewicza w Złoczowie; Kęczur Piotr, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Kobyłowłokach (Trembowla), do 4-klasowej szkoły w Iwanówce (Trembowla); Klusikowa Kornela, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Kluczowie Wielkim (Kołomyja), do 7-klasowej szkoły w Korszowie (Kołomyja); Kossowska Jadwiga, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Płotyczy (Tarnopol), do 7-klasowej szkoły im. Hofmanowej w Tarnopolu; Kowalska Stefanja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Siebieczowie (Sokal), do 1-klasowej szkoły w Leszczkowie (Sokal); Krukowska Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Pokropiwnie (Tarnopol), do 3-klasowej szkoły w Kontach (Złoczów); Kułakowska Marta, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. św. Józefa w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. król. Jadwigi w Stanisławowie.

Łochańska Karolina, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Zygmuntówce (Stanisławów), do 1-klasowej szkoły w Uhrynówce (Stanisławów).

Majkowski Józef, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Uhrynowie Szlacheckim (Stanisławów), do 2-klasowej szkoły w Pasiecznej (Stanisławów); Martynowski Juljan, kierownik 5-klasowej szkoły w Tryńczy (Przeworsk),

do 4-klasowej szkoły w Tryńczy (Przeworsk); Mądry Karol, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej w Leżajsku (Łańcut) do 5-klasowej szkoły szkoły w Brzyskiej Woli (Łańcut); Miller Stanisław, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Czystyłowie (Tarnopol), do 3-klasowej szkoły w Pokropiwnej (Tarnopol); Morozowiczowa Paulina Janina, nauczycielka 4-klaswej szkoły w Strzylcu (Horodenka), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Horodence.

Niezgoda Kazimierz, nauczyciel 7-klasowej szkoły żeńskiej w Mszanie Dolnej (Limanowa), do 4-klasowej szkoły w Biłce Szlacheckiej (Lwów); Nowicka Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Świstelnikach (Rohatyn), do 2-klasowej szkoły w Hermanowie (Lwów); Nowicki Wilhelm, kierownik 6-klasowej szkoły w Dubiecku (Przemyśl), do 6-klasowej szkoły w Podbużu (Drohobycz); Nowotarska Stanisława, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. E. Plater w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. kr. Jadwigi w Stanisławowie.

Ochońska Janina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Sokołówce (Kosów), do 7-klasowej szkoły męskiej w Kosowie.

Pawliszyn Józef, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej w Tyśmienicy (Tłumacz), do 7-klasowej szkoły w Niżniowie (Tłumacz); Piechowiczówna Bronisława, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Rabczycach (Drohobycz), do 7-klasowej szkoły w Medenicach (Drohobycz); Podolińska Malwina, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Biskowicach (Sambor), przydzielona do 7-klasowej szkoły męskiej im. kr. Jagiełły w Samborze, do 7-klasowej szkoły męskiej im. kr. Jagiełły w Samborze; Pokieza Jerzy, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Pniowie (Nadwórna), do 1-klasowej szkoły w Strymbie (Nadwórna).

Romanów Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Perehińsku (Dolina), do 7-klasowej szkoły w Rożniatowie (Dolina).

Sedlakówna Michalina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Bolechowie (Dolina), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Bolechowie (Dolina); Seredyńska Amelja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Papierni (Trembowla), do 7klasowej szkoły męskiej w Dobromilu; Sieradzki Stanisław, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Ładzinie (Sanok), do 1-klasowej szkoły w Dąbrówce Ruskiej (Sanok); Sosińska Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Siemoniu (Chełmża), do 2-klasowej szkoły w Marjance (Tarnopol); Szankowska Janina, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Czuczmanach Zabłotnych (Kamionka Strumiłowa), do 1-klasowej szkoły w Czuczmanach Humniskich (Kamionka Strum.).

Telukówna Antonina, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Korczunku (Stryj), do 6-klasowej szkoły w Rodatyczach (Gródek Jag.).

Wasyłyszynowa Antysa, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Kunisowcach (Horodenka), do 2-klasowej szkoły w Jasieniowie Polnym (Horodenka); Ważna Helena, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Mraźnicy (Drohobycz), do 7-klasowej szkoły w Mraźnicy (Drohobycz); Wieliczkowa Antonina, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. św. Antoniego w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. św. Józefa w Stanisławowie; Wierońska Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Glińsku (Żółkiew), do 7-klasowej szkoły męskiej w Winnikach (Lwów); Wójcikówna Zofja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Wesołej (Brzozów), do 5-klasowej szkoły w Humniskach (Brzozów).

Zarzycka Helena, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Babinie Średnim (Kałusz), do 7-klasowej szkoły w Jezupolu (Stanisławów).

Żołyńska Janina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w św. Józefie (Kołomyja), do 1-klasowej szkoły w Słobodzie Rungurskiej — Kopalni (Kołomyja); Żybura Józef, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Raszkowie (Horodenka), do 4-klasowej szkoły w Horodence na przedmieściu „Kąt folwarczny".

Cofnięcie przeniesienia: Unieważniono przeniesienie Czerwińskiej Anieli, nauczycielki 1-klasowej szkoły w Wojkowicach, do 1-klasowej szłoły w Słomiance (Mościska).

Spensjonowani: Androwski Józef, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Nadwórnej; Antonowiczowa Stefanja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Kutkorzu (Złoczów).

Barabasz Aurelja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Turce (Kołomyja); Bełejowa Lidja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Wiktorowie (Stanisławów); Biernacka Józefa, nauczycielka szkoły w Palikrowach (Brody); Bohaczykowa Julja, kierowniczka 3-klasowej szkoły w Morawsku (Jarosław); Burghardowa Julja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. J. Kochanowskiego w Stryju; Bylinowa Helena, nauczycielką 5-klasowej szkoły w Dzurowie (Śniatyn).

Ciborowska Kazimiera, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Czackiego w Stanisławowie.

Gocka Olga, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Podmojscach (Przemyśl).

Helferowa Freida, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Korszowie (Kołomyja); Hermanowa Regina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Śniatynie.

Jastrzębska Marja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Słobodzie Złotej (Brzeżany).

Kobzanowa Anna, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Dołhem (Tłumacz); Kołychanowska Bronisława, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńkiej im. A. Mickiewicza w Złoczowie; Kościelniak Anna, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Małowie (Trembowla); Krukiewicz Albin, kierownik 3-klasowej szkoły w Tłusteńkiem (Kopyczyńce); Kwiatkowska Emilja. nauczycielka 1-klasowej szkoły w Zasławiu (Sanok).

Lisikiewicz Kazimierz, kierownik 2-klasowej szkoły w Bożykowie (Podhajce); Lubiniecki Marcin, kierownik 2-klasowej szkoły w Dobrowlanach (Kałusz).

Łapczyńska Józefa, naucycielka 7-klasowej szkoły żeń. im. A. Mickiewicza w Tarnopolu; Łebedowicz Grzegorz, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Hamerni ad Sucha Wola (Lubaczów); Łęczyńska Bronisława, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Radziechowie; Łotocki Grzegorz, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Dołżce (Kałusz); Łoziński Mikołaj, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Śniatynie.

Machajowa Ludmiła, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Świrzu (Przemyślany); Machnicka Karolina, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Podwołoczyskach (Skałat); Marczakowa Aniela, nauczycielka 2-klasowej szkoły

w Hurczu (Lubaczów); Mełeniowa Hermina, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. H. Sienkiewicza we Lwowie; Mikoś Łukasz, kierownik 3-klasowej szkoły w Borku Nowym ad Błażowa (Rzeszów); Mrozikówna Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Chorkówce (Krosno).

Nawojska Zofja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Hofmanowej w Stanisławowie; Nigberówna Emilja, kierowniczka 3-klasowej szkoły w Komborni (Krosno).

Oleksin Włodzimierz, kierownik 3-klasowej szkoły w Wierzbicy (Rawa Ruska); Onyszkiewicz Leon, kierownik 2-klasowej szkoły w Brzeźcu (Rudki); Oroniewicz Teodor, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel 1-klasowej szkoły w Rudnikach (Podhajce).

Palischek Matylda, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. kr. Jadwigi w Stanisławowie; Podulkowa Aleksandra, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Bliznem (Brzozów); Pyżowa Julja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Kontach (Złoczów).

Rzącowa Stanisława, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Drohowyżu (Żydaczów).

Senyciowa Antonina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Ładańcach (Przemyślany); Sitnik Leonard, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Brzyskiej Woli (Łańcut); Skulicz Bronisława, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Zadwórzu (Przemyślany); Sokołowa Irena, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Budyninie (Sokal); Solecka Wiktorja, kierowniczka 5-klasowej szkoły żeńskiej w Korczynie (Krosno); Stankiewicz Erazm, kierownik 3-klasowej szkoły w Samołuskowcach (Kopyczyńce); Stiasnowa Eleonora, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Pasiecznej (Stanisławów); Stolf Antoni, kierownik 2-klasowej szkoły w Browarach (Buczacz); Stutzmanówna Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Zarszynie (Sanok); Sychorówna Bronisława, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Jaworniku Polskim (Rzeszów).

Świtalska Jadwiga, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Gwoździcu—Mieście (Kołomyja).

Targowska Antonina, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Pogwizdowie ad Przewrotne (Rzeszów); Trompeteur Stefan, kierownik 3-klasowej szkoły w Babińcach (Borszczów).

Żurawska Emilja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Kazimierza W. w Stanisławowie.

Zrezygnowali: Kiernicka Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Brzeżanach.

Zwolnieni: Ks. Kručko Andrzej, nauczyciel religji gr.-kat. w Kulikowie (Żółkiew).

Zmarli: Eugenja Lechocińska, nauczycielka 1-klasowej szkoły powszechnej w Świdnicy, pow. Jaworów, zmarła dnia 28 lutego 1931 r., w 27 roku życia, a 8 roku służby nauczycielskiej.

Bronisława Świderska, nauczycielka 4-klasowej szkoły powszechnej w Horodence, zmarła dnia 14 marca 1931 r., w 62 roku życia, a 29 służby nauczycielskiej.

Seminarja nauczycielskie.

S p e n s j o n o w a n i: P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 12 stycznia 1931 r. Nr. II. 99/31, przeniósł ks. Juljana Dzerowicza, pozostającego w stanie nieczynnym dyrektora II. seminarjum nauczycielskiego żeńskiego we Lwowie, w stan spoczynku.

Isterewicz Aleksander, nauczyciel szkoły ćwiczeń seminarjum nauczycielskiego męskiego w Tarnopolu.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

M i a n o w a n i: Dymitr Wiktor, nauczycielem gimnazjum w Brodach.

Dr. Kuraś Jan, nauczycielem gimnazjum w Jaworowie.

Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 1 kwietnia 1931 roku Nr. II. 5380/31 powołało do czynnej służby p. Michała Hubczaka, pozostającego w stanie nieczynnym dyrektora b. gimnazjum państwowego z r. j .n. w Tarnopolu i przeniosło go na stanowisko nauczyciela do gimnazjum państwowego im. Bolesława Chrobrego w Piotrkowie, okręg szkolny łódzki.

P r z e n i e s i e n i: Kuratorjum O. S. Lw. przeniosło prowizorycznych urzędników na równorzędne stanowiska:

1) Gawlikównę Janinę z gimnazjum XI we Lwowie, do gimnazjum IV we Lwowie, z tem, że będzie pełniła służbę także w państwowem gimnazjum XII we Lwowie;

2) Groszek Annę z gimnazjum IX we Lwowie, do gimnazjum I we Lwowie, z tem, że będzie pełniła służbę także w państwowem gimnazjum VII we Lwowie;

3) Straussa Kamila z gimnazjum I we Lwowie, na równorzędne stanowisko do gimnazjum XI we Lwowie;

4) Wiechcia-Wierskiego Wilhelma z gimnazjum IV we Lwowie, na równorzędne stanowisko do gimnazjum IX we Lwowie.

S p e n s j o n o w a n i: Melanko Filemon, pozostający w stanie nieczynnym profesor gimnazjum z r. j. n. w Przemyślu;

Nykołyszyn Dymitr, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel gimnazjum z r. j. n. w Kołomyi;

Ks. Szpetnar Stanisław, profesor gimnazjum w Krośnie;

Dr. Wróblewski Józef, profesor XI gimnazjum we Lwowie.

Z w o l n i e n i: Franko Piotr, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel gimnazjum z r. j. n. w Kołomyi.

Z m a r l i: Malikówna Marcela, nauczycielka gimnazjum im. Piotra Skargi w Rohatynie, lat 33, zmarła dnia 18 lutego 1931 r.

Mykietyn Włodzimierz, nauczyciel gimnazjum w Rawie Ruskiej, lat 40, zmarł dnia 23 marca 1931 r.

Szkolnictwo zawodowe.

P r z e n i e s i e n i: Lichtenberg Władysław Józef (2 im.), profesor gimnazjum X we Lwowie, na stanowisko nauczyciela do Państwowej Szkoły Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie.

Konkursy.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im.	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
			szkoły						
1	Brody	Hołoskowice	2 kl.	koeduk.	—	polski	2 ubik.	2 mg	Konk. 2 gi
1	Dolina	Turza Wiel.	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	1 mg	Konk. 4-ty
2	„	Rachiń	3 „	„	—	„	3 „	—	Konk. 2-gi
1	Jarosław	Pruchnik Miasto	7 „	„	—	polski	3 „	—	
2	„	Wierzbna	2 „	„	—	„	2 „	2 mg	
3	„	Łowce	3 „	„	—	„	3 „	610 m²	
4	„	Czerce	2 „	„	—	„	4 „	2 mg	Konk. 3-ci
5	„	Mołodycz	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	8 „	„
6	„	Cieplice Dolne	2 „	„	—	„	3 „	2 „	Konk. 4-ty
7	„	Wylewa	2 „	„	—	polski	3 „	1½ „	
8	„	Dobkowice	2 „	„	—	„	2 „	1200 s.	
1	Kałusz	Dobrowlany	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	
2	„	Łdziany	2 „	„	—	„	„	½ „	
1	Kołomyja	Młodiatyn	4 „	„	—	pol.-r.	—	2 mg	
1	Kopyczyńce	Samołuskowce	3 „	„	—	polski	3 „	2 mg	Konk. 2-gi
1	Lwów	Winniki	7 „	męska	—	pol.-r.	3 „	2·5 mg	Pierwszeństwo będą mieli kand. z w. k. n. lub egz. wydz.
1	Tłumacz	Czarnołożce	5 „	koeduk.	—	„	5 „	—	Kandyd. z egz. wydz. lub w. k. n. mają pierwszeństwo
2	„	Hostów	2 „	„	—	polski	—	—	
3	„	Hryniowce	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	1 mg	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
4	Tłumacz	Jezierzany	4 kl.	koed.	—	polski	—	$1^1/_2$ mg.	Konk. 3-ci
5	"	Krzywotuły Stare	2 "	"	—	pol.-r.	2 ubik.	2 mg	Pierwszeństwo dla kand. z egz. wydz. lub w. k. n.
6	"	Niżniów	7 "	"	—	polski	—	2 mg	
7	"	Olesza	7 "	"	—	pol.-r.	4 "	2 mg	"
8	"	Tłumacz	7 "	żeńska	—	polski	—	$^1/_4$ mg	"
9	"	Pużniki	2 "	koed.	—	pol.-r.	3 "	$^3/_4$ mg	Konk. 3-ci
1	Trembowla	Wierzbowiec	3 "	"	—	"	3 "	2 mg	
2	"	Trembowla	7 "	męska	—	polski	—		

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 15 lipca 1931 r.

Unieważnienie ogłoszonych konkursów.

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Unieważnia się konkurs ogłoszony na posadę	Unieważnia się konkurs ogłoszony w Dz. Urz. Kur. O.S.L. Nr.	Uwaga
1	Kopyczyńce	Liczkowce	5 kl.	koed.	—	polski	kierown.	3/931	

Wolne stanowiska nauczycieli podwładnych.

W powiecie grodeckim:

W 7-mio klasowej szkole żeńskiej w Gródku Jagiellońskim jest wolna posada dla nauczycielki z wyższym kursem nauczycielskim z grupy fizyko-matematycznej i uzdolnieniem do objęcia kierownictwa pracowni przyrodniczej.

W powiecie krośnieńskim:

Od dnia 1 września 1931 r. będzie wolna posada nauczycielki z egzaminem wyższego kursu nauczycielskiego z grupy rysunków robót ręcznych i kobiecych w 7 klasowej szkole żeńskiej w Krośnie.

Wolna posada języka polskiego i historji w Państw. Szkole Zaw. Żeńsk. we Lwowie.

L. III. 1315/31. Kuratorjum O. S. Lw. podaje do wiadomości, iż w Państwowej Szkole Zawodowej Żeńskiej we Lwowie jest wolna posada nauczycielki języka polskiego i historji.

O stanowisko to mogą ubiegać się kandydatki, posiadające kwalifikacje, określone postanowieniami rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29 ex 1928, poz. 271) o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych, oraz przepisami rozporzadzenia wykonawczego Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 28 listopada 1930 r. Nr. III. T. 9696/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 ex 1930, poz. 188).

Do posady tej przywiązane jest uposażenie unormowane ustawą z dnia 9 października 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 22 grudnia 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 918), oraz ustawą z dnia 1 marca 1927 (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207).

Podania należycie udokumentowane należy wnosić do Kuratorjum O. S. Lw. za pośrednictwem Państwowej Szkoły Zawodowej Żeńskiej we Lwowie w terminie najpóźniej do 20 czerwca 1931.

Lwów, dnia 1 maja 1931 r.

P. o. Naczelnika Wydziału: *Dr. K. Zagajewski*, wr.

Wolne posady w zakładach prywatnych.

Prywatne Gimnazjum Męskie OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem ogłasza konkurs na posadę nauczyciela historji i geografji . Wymagana pełna kwalifikacja. Mieszkanie służbowe, składające się z kuchni, trzech pokoi i łazienek w domu tuż obok zakładu, światło elektryczne i wodociągi.

Podania udokumentowane należy wnosić do końca czerwca b. r. na ręce Ks. Rektora Zakładu w Chyrowie.

Ogłoszenia.

Konkurs na stypendja i urlopy płatne na studja pedagogiczne.

L. I. K. N. 2501/31. Kuratorjum O. S. Lw. podaje do wiadomości, że Ministerstwo W. R. i O. P. komunikatem z dnia 7 kwietnia 1931 r. L. II. 5888/31 ogłosiło konkurs na stypendja (częściowo płatne urlopy) dla osób, pragnących się kształcić na nauczycieli przedmiotów pedagogicznych w zakładach kształcenia nauczycieli szkół powszechnych.

Warunki przyjęcia i wzór deklaracji, te same, jak w r. 1930, są ogłoszone w Dz. Urz. Kurat. O. S. Lw. z 1930 r., str. 299.

Podania należy kierować do Ministerstwa W. R. i O. P. (Wydział Kształcenia Nauczycieli) w terminie do dnia 1 czerwca 1931 r.

Działalność Pol. Tow. Ekonomicznego we Lwowie.

L. III. 1917/31. Zwracam uwagę Nauczycielstwa szkół zawodowych (szczególniej handlowych) na działalność Towarzystwa Ekonomicznego, które urządza odczyty i zebrania dyskusyjne oraz wydaje drukiem rozprawy naukowe. Nauczycielstwo może korzystać z tych zebrań i wydawnictw, z drugiej zaś strony winno przyczyniać się swym udziałem do rozwoju Towarzystwa.

Adres Towarzystwa: Lwów, ul. Akademicka 21 m. 7, tel. 65-24.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski*, wr.

Granice powiatów, gmin.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 marca 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 42, poz. 375, gminy wiejskie Majdan i Przysłup wyłączone zostały z powiatu kałuskiego, w województwie stanisławowskiem, i włączone do powiatu bohorodczańskiego w temże województwie.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 marca 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 40, poz. 354, gmina wiejska Posada Chyrowska w powiecie starosamborskim, województwie lwowskiem, dołączona została do gminy miejskiej Chyrów, w tymże powiecie i województwie.

Wyłączenie powiatu turczańskiego z województwa stanisławowskiego.

W Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 238, ogłoszono ustawę z dnia 20 marca 1931 r., mocą której administracyjny powiat turczański wyłączony został z województwa stanisławowskiego, a przyłączony do województwa lwowskiego.

Wykluczeni.

Nr. II. 4948/31. Kuratorjum O. S. Lw. wyklucza od studjum prywatnego i publicznego ze wszystkich szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich Feuersteina Mojżesza Natana, urodzonego dnia 28 maja 1911 w Czerniatynie, rel. mojżesz., b. ucznia gimnazjum polskiego koedukacyjnego w Horodence.

Naczelnik Wydziału: *St. Hubert*, wr.

Termin jesienny gimnazjalnych egzaminów dojrzałości eksternów.

Nr. II. 5093/31. Kuratorjum O. S. Lwowskiego zawiadamia interesowanych, że egzaminy dojrzałości dla eksternów będą przeprowadzone w październiku, uzupełniające zaś egzaminy dojrzałości we wrześniu 1931 r.

Podania należy wnosić do Kur. O. S. Lw. do dnia 31 maja 1931 r. włącznie i dołączyć do nich: 1) metrykę urodzenia, 2) curriculum vitae, 3) posiadane świadectwa szkolne, względnie przy egzaminie uzupełniającym świadectwo dojrzałości; 4) świadectwo moralności najnowszej daty, wydane we Lwowie przez starostwo grodzkie, w innych miejscowościach przez urząd gminny, a potwierdzone przez starostwo powiatowe; 5) dowód wpłacenia taksy egzaminacyjnej w kwocie 60 zł (za egzamin uzupełniający 15 zł) za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności do Centralnej Kasy Państwowej w Warszawie Nr. konta 30.110 na fundusz specjalny „Taksa administracyjna“ Ministerstwa W. R. i O. P.; 6) trzy fotografje formatu wizytowego, własnoręcznie podpisane na podobiźnie, w tem jedna potwierdzona co do tożsamości osoby przez urząd gminny; 7) wykaz lektur polskich i z języków obcych.

Prośby wniesione po wyznaczonym terminie, tudzież niepoparte wymaganemi załącznikami, będą odmownie załatwione.

Kurs przygotowawczy do egzaminów konkurs. na Politechn. Warsz.

Aby ułatwić maturzystkom i maturzystom zdawanie egzaminów konkursowych przy wstąpieniu na Politechnikę Warszawską, Tow. Bratniej Pom. Stud. Politechniki Warszawskiej urządza wzorem lat ubiegłych kurs przygotowawczy do egzaminów konkursowych. Kurs rozpocznie się w połowie sierpnia b. r. i trwać będzie około miesiąca.

Na kursie wykładać będą inżynierowie, asystenci i dyplomanci Politechniki.

Kurs obejmować będzie całkowity zakres wymagań stawianych przy egz. konkurs. na poszczególne wydziały, dla których będą potworzone specjalne grupy. Wykłady będą się odbywały codziennie, przyczem główny nacisk będzie położony nie na wiadomości teoretyczne lecz na technikę rozwiązywania zadań. Opłata za cały kurs wyniesie około zł. 60. Zapisy i informacje w kancelarji kursu, Warszawa, Koszykowa 80, codziennie od godz. 9-tej do 12-tej. Piśmiennych informacyj udziela się za załączeniem znaczka pocztowego.

Część druga.

Nauka języka polskiego w szkołach średnich ogólnokształcących Kur. O. S. Lw.

Na podstawie sprawozdania z wizytacji szkół średnich okr. szkoln. lwow. p. W. Szyszkowskiego, ministerjalnego instruktora nauki języka polskiego.

Zasady ogólne i wskazania.

Niedomagania w nauce języka polskiego w szkołach średnich ogólnokształcących Kur. O. S. Lw. wypływają m. in.: a) z nieznajomości psychiki młodzieży, b) z nieznajomości współczesnych prądów dydaktycznych

i pedagogicznych, c) z niewłaściwej atmosfery wychowawczej niektórych szkół, d) z braku zrozumienia istoty nowszych metod nauczania (heureza i pseudoheureza), e) z nieumiejętności korzystania z nowych podręczników.

W celu usunięcia tych niedomagań należałoby przestrzegać niżej wymienionych zasad ogólnych i wskazań szczegółowych.

Program.

W celu uniknięcia niepożądanych opóźnień w przerabianiu materjału naukowego winniby pp. nauczyciele języka polskiego trzymać się ściśle rozkładu materjału na poszczególne okresy roku szkolnego i w razie opóźnień w jednym okresie redukować odpowiednio materjał, przewidziany na okres następny. Przed rozpoczęciem lektury każdego utworu należy wyodrębnić w nim części, przeznaczone na opracowanie w klasie i w domu, przyczem nie należy t. zw. lektury podstawowej utożsamiać z lekturą klasową [1]).

Wybór podręczników i wydawnictw tekstów należy uzależniać od warunków lokalnych, poziomu umysłowego uczniów, ich zasobów finansowych i t. p., przed wyborem jednak należy stwierdzić, czy dane wydawnictwo mieści się w „Spisie książek i pomocy szkolnych“, względnie w „Spisie dzieł pomocniczych do nauki języka polskiego“, jaki będzie ogłoszony w najbliższym zeszycie „Poradnika do spraw nauczania, wychowania i administracji szkolnej“.

Metoda.

W nauczaniu języka polskiego należy stosować trzy metody obecnie obowiązujące: wykładową, erotematyczną i dyskusyjną, wybór zaś ich uzależniać od treści materjału, przerabianego na lekcji. Przy stosowaniu metody wykładowej należy przestrzegać, by dotyczyła ona materjału, którego uczniowie nie mogą posiąść inną drogą i wolna była od werbalizmu. Przy posługiwaniu się metodą erotematyczną należy unikać katechetycznego systemu pytań i dawać uczniom możność swobodnego wypowiedzenia się. Zwłaszcza t. zw. „odpowiedzi pełnem zdaniem“, będące w połowie mechanicznem powtórzeniem pytania nauczyciela, uznane są obecnie za niepożądane z punktu widzenia dydaktycznego i pedagogicznego. Przy posługiwaniu się metodą dyskusyjną należy starać się o to, by zagadnienie dyskusyjne było wyraźnie określone, sama zaś dyskusja dążyła do osiągnięcia pewnego korzystnego wyniku rozważań.

Przy wyborze tematów lekcyjnych należy liczyć się nietylko z wymaganiami materjału naukowego, lecz także z poziomem umysłowym i zainteresowaniami młodzieży, pracę zaś jej nad przedmiotem organizować w ten sposób, by w miarę możności godzić wymagania nauki zbiorowej z zainteresowaniami indywidualnemi uczniów.

---

[1]) Wobec nieporozumień, jakie często pod tym względem spotyka się w praktyce szkolnej, wyjaśnia się, że lista lektury podstawowej obejmuje dzieła, które zawsze i wszędzie muszą być czytane, z listy zaś lektury uzupełniającej nauczyciel wybiera tylko niektóre utwory w zależności od czasu, poziomu umysłowego młodzieży, upodobań swoich i uczniów i t. p. Zarówno jedne jak drugie utwory mogą być jednak czytane w klasie i w domu, w całości lub częściowo, zależnie od charakteru dzieła i przygotowania młodzieży i t. p.

I. Lektura.

A. Na stopniu niższym.

Przy opracowaniu czytanek na stopniu niższym należy zwracać uwagę nietylko na fabułę utworu, lecz także na wartości intelektualne i uczuciowe, tkwiące w danym utworze. Stąd pożądane jest najczęstsze nawiązywanie zawartości tekstów do przeżyć dzieci i wytwarzanie bezpośredniego stosunku między rzeczą czytaną, a duszą dziecka. Ważnym środkiem, wiodącym ku temu, będzie przedewszystkiem należyte odczytanie tekstu przez nauczyciela i wydobywanie przy pomocy uczniów owych wartości kształcących. Czysto logiczny zaś rozbiór (układanie planów i t. p.) może mieć zastosowanie tylko w odniesieniu do ustępów o charakterze wyraźnie rzeczowym. Przy rozbiorze treści i formy należy nadto baczyć, by objaśnienia rzeczowe, językowe i stylistyczne zamykały się w granicach, potrzebnych do zrozumienia tekstu, nie przeradzały się zaś w tym momencie w systematyczną naukę o rzeczach, języku i zjawiskach stylistycznych. Natomiast należy korzystać z każdej sposobności, by zapomocą celowo zorganizowanych ćwiczeń słownikowo-stylistycznych, wzbogacać na podstawie lektury zasób słownikowy dziecka.

B. Na stopniu wyższym.

Lektura utworu na stopniu wyższym nie może ograniczać się do przeczytania utworu i objaśnień rzeczowych i językowych, lecz winna stanowić tylko przygotowanie do omówienia ważniejszych zagadnień, dotyczących treści lub formy dzieła. Wybór tych zagadnień winien być uzależniony od charakteru utworu, wskazówek programu, wymienionych w ustępie p. t. „Interpretacja lektury", oraz zainteresowań i poziomu umysłowego młodzieży. Podkreślić przytem należy, że gruntowne i wyczerpujące opracowania kilku takich zagadnień przy żywym współudziale uczniów ma znacznie większą wartość kształcącą, niż sucha i drobiazgowa analiza drobnych szczegółów utworu przez nauczyciela przy zupełnej bierności uczniów.

Przygotowanie lektury domowej (zwłaszcza utworów większych) winno się również opierać na opracowaniu przez wszystkich lub niektórych uczniów wybranych zagadnień treściowych i formalnych.

II. Nauka o języku.

A. Na stopniu niższym.

W nauce gramatyki na stopniu niższym należy dążyć nie tyle do wytworzenia ścisłych definicyj, ile do należytego rozumienia zjawisk językowych. Należy więc przestrzegać, by wyjaśnienie zjawiska gramatycznego odbywało się zawsze na podstawie jak najobfitszej ilości trafnie dobranych przykładów, tudzież, by przed zadaniem ćwiczenia domowego, dążącego do utrwalenia wiadomości, zdobytych na lekcji, nauczyciel sprawdził dokładnie, czy nawet najsłabsi uczniowie zrozumieli istotę danego zjawiska. Zdarza się bowiem bardzo często, że wskutek braku takiego sprawdzenia, uczniowie popełniają w ćwiczeniach domowych wciąż nowe błędy i wytwarza się ostatecznie taki zamęt, że ucznowie nie umieją odróżnić jednej części mowy od drugiej i t. p. Zgodnie z wyżej omówionym postulatem, należy również przestrzegać, by sprawdzenie wiadomości na następnej lekcji odbywało się nie na podstawie definicyj, lecz wyszukiwania i objaśniania nowych przykładów danego zjawiska.

O ile utrwalanie zdobytych wiadomości gramatycznych zapomocą należycie przygotowanych ćwiczeń domowych jest oczywiście rzeczą bardzo pożądaną, o tyle zwalczać należy zakorzeniony zwyczaj mechanicznego wypisywania w zeszytach całych kolumn różnych odmian deklinacyjnych i konjugacyjnych. Praca ta bowiem nietylko nie przyczynia się wcale do głębszego zrozumienia zjawisk językowych, lecz, co gorzej, staje się często przyczyną utrwalenia błędów gramatycznych. Pożądane jest natomiast utrwalenie, najlepiej w obrębie całych zdań, form wątpliwych w zakresie deklinacji, konjugacji i składni.

B. Na stopniu wyższym.

Nauka o języku w klasach wyższych winna opierać się na materjale, systematycznie gromadzonym przez uczniów na podstawie lektury (np. zjawiska języka staropolskiego lub gwary). Należy jednak odróżniać tu dwa różne zabiegi dydaktyczne: 1) objaśnienia językowe, służące tylko do zrozumienia tekstu literackiego i 2) systematyczne omawianie większej ilości materjału językowego w celu poznania pewnych zjawisk językowych.

III. Ćwiczenia w mówieniu.

Przedmiotem ćwiczeń w mówieniu, niesłusznie zaniedbywanych w praktyce, winny być nietylko zagadnienia literackie, lecz także przeżycia osobiste (zwłaszcza na stopniu niższym), opisy zjawisk życia codziennego i przedmiotów z zakresu techniki i sztuk pięknych, kwestje etyczne, społeczne i t. p. Przy wygłaszaniu t. zw. referatów w klasach wyższych, należy dążyć do tego, by wygłaszano je tylko na podstawie zapisków, planu i t. p., nie zaś odczytywano z rękopisu. Dużo na tem polu można osiągnąć także drogą koncentracji nauki języka polskiego z innemi przedmiotami nauki i całem życiem szkolnem.

IV. Ćwiczenia piśmienne.

W zakresie ćwiczeń piśmiennych należy przestrzegać:

1) by uczniowie pisali jak najczęściej krótkie wypracowania domowe i odczytywali je w klasie, podając je krytyce nauczyciela i kolegów;

2) by tematy były przystosowane do psychiki młodzieży;

3) by oprócz tematów literackich dawano także t. zw. tematy wolne od klas najniższych do najwyższych;

4) by oba rodzaje tematów wymagały ze strony ucznia pracy twórczej, nie zaś mechanicznej reprodukcji rzeczy przeczytanych lub zagadnień omawianych w klasie;

5) by nie przeceniać wartości planów logicznych, lecz stosować je umiarkowanie przy opracowaniu tematów o charakterze rozumującym;

6) by podczas t. zw. correctum główny nacisk był położony na omawianie i wykorzenienie zapomocą celowo dobranych ćwiczeń błędów typowych dla danego środowiska;

7) by w klasach niższych nie podkreślano błędów ortograficznych, lecz poprawiano je.

Przy tej sposobności nadmienia się, że wprowadzone w najwyższych klasach zadania w formie samodzielnych prac mają charakter fakultatywny i mogą być stosowane tylko w sprzyjających warunkach.

WŁADYSŁAW DAJEWSKI.

Lektura w nauce języka polskiego na wyższych kursach seminarjum nauczycielskiego [1]).

Dziwnem może się wydawać komu, że aktualne dziś problemy dydaktyki, problemy celu i metody nauczania obejmują nawet naukę tak uprzywilejowanego w szkole przedmiotu, jakim jest język ojczysty. Gdyby chodziło o cele i metody nauczania języka obcego, albo przedmiotów pedagogicznych, bądź przyrodniczych, wówczas sam fakt prowadzenia dyskusji, szukania zadowalniającego rozwiązania mógłby się wydać niejednemu bardziej zrozumiały i uzasadniony. Bądź co bądź w nauczaniu języka ojczystego stawiano dotąd w szkole średniej cele określone, wyraźne. Jeśli chodzi o metodę, dawano również wskazówki dokładne, wyczerpujące, układano je w pewną całość, tworzącą jasną, wyraźną linję.

Prawda, nie można temu zaprzeczyć. Ale z drugiej strony nie wolno, nie należy i tego pomijać, że właśnie ów u p r z y w i l e j o w a n y w szkole język ojczysty jest jednym z najmłodszych przedmiotów nauczania w t. zw. szkole średniej. Dawno, już bardzo dawno uczono w Europie w szkołach różnych języków obcych, uczono historji, nauk matematycznych, czy przyrodniczych, nim wprowadzono do programów szkolnych naukę języka ojczystego w sensie nauki odrębnej. Stało się to istotnie niedawno, a mianowicie w pierwszej połowie XIX stulecia. Oto pod wpływem romantyzmu i jego bogatej twórczości obudziło się w narodach europejskich poczucie własnej, odrębnej narodowej kultury i jej kształcących wartości. Wtedy w miejsce dawnych, długo ubóstwianych literatur, greckiej i rzymskiej, a przynajmniej równolegle z niemi, postanowiono wprowadzić do szkół naukę literatury narodowej, a w związku z nią naukę stylistyki, retoryki i historycznej gramatyki. W postępowych Niemczech pierwszy podręcznik szkolny do nauki literatury niemieckiej ułożył Wackernagel w połowie XIX wieku.

Oczywiście, że początkowo na naukę języka ojczystego przeznaczano w szkole europejskiej bardzo mało czasu, 2 godziny tygodniowo i wyznaczono jej małe, stosunkowo skromne cele. Chodziło o wprowadzenie do poznania własnej literatury narodowej. Z biegiem lat, w ciągu drugiej połowy XIX stulecia i w pierwszej ćwierci bieżącego, zwiększano stale odnośny wymiar godzin, rozszerzano, rozwijano stopniowo coraz bardziej cele w nauczaniu tego przedmiotu. W ten sposób w ciągu lat kilkudziesięciu, w ciągu niespełna stulecia, zwiększono w szkole średniej liczbę godzin przy nauce języka ojczystego tak znacznie, że dziś, w szkole polskiej, wynosi ona już 4 do 5 godzin tygodniowo. A sam cel? Jakże doprawdy odbiegł, jak się rozszerzył, rozwinął w porównaniu z dawnym i początkowym! Wszak dzisiaj stawiamy sobie jako zadanie przy nauce języka polskiego w klasach wyższych już nie wprowadzenie młodzieży do poznania literatury własnej narodu, czy choćby nawet zaznajomienie z nią w całem słowa znaczeniu, ale budzenie w uczniach świadomej miłości języka narodowego i narodowej kultury. Co więcej! Budzenie zrozumienia

---

[1]) Wykład wstępny z prelekcyj wygłoszonych na powyższy temat podczas kursu polonistycznego, który się odbył w marcu r. b. we Lwowie.

i umiłowania po przez własną ojczyznę szerszych, ogólnoludzkich ideałów. religijnych i etycznych, naukowych i estetycznych.

Takie, tak wielkie i tak obszerne cele w porównaniu z dawnemi, z przed lat kilkudziesięciu, stawiają nasze ostatnie programy szkolne, programy z przed lat ośmiu. A czy następne, te, które w przyszłości i to może niedalekiej się pojawią, czy one znów nie zmienią, czy nie rozwiną sprawy nauczania języka ojczystego? Niewiadomo, zdaje mi się jednak, że tak. Tak przynajmniej można sądzić, śledząc ożywione na tem polu zainteresowanie teoretyków i pedagogów, obserwując różne zmiany pojęć, jakie w tym względzie zdają się dziś dokonywać.

Oczywiście, nie będziemy w tej chwili interesować się owym historycznym szeregiem koncepcyj, dotyczących celów i metody nauczania języka ojczystego w szkołach średnich, zatrzymamy się tylko przy jednej, tej mianowicie, która obowiązywała w szkole europejskiej u schyłku ubiegłego stulecia i z początkiem bieżącego, a w szkołach b. zaboru austrjackiego utrzymała się do chwili wybuchu wojny światowej. Mam zatem na myśli tę koncepcję, która obowiązywała szkołę średnią, z jakiej myśmy wyszli. Chcę się zatrzymyć przy tym temacie, naturalnie nie dla sentymentu, ale dla względów czysto realnych, poprostu z konieczności. Oto śledzącemu naukę języka polskiego w klasach wyższych dzisiejszych szkół średnich, zarówno ogólnokształcących, jak zawodowych, nasuwa się mimowoli spostrzeżenie, że, mimo faktów zaistnienia całkiem nowych kierunków dydaktycznych i wprowadzenia nowych programów, panuje na polu nauczania języka polskiego dawny duch w wielu szkołach. A jeślibym chciał złagodzić wrażenie, wywołane użytym powyżej wyrazem „panuje“, to powiem w każdym razie, że żyje, żyje i oddziaływa.

To oddziaływanie dawnego kierunku i dawnych metod nauczania, jest w swoich następstwach bardzo szkodliwe. Ono sprawia, że propagowany przez władze szkolne nowy cel i nowa metoda nauczania języka polskiego poprostu się wykoszlawia, wypacza. O tem, by nowy kierunek przyjął się, by zakwitł i wydał oczekiwane owoce, niema, nie może być mowy, jak długo żyje i oddziaływa dawny, formalnie zarzucony kierunek nauczania. To też za pierwszy i nieodzowny warunek powodzenia naszej pracy, wskazanej i wytyczonej dzisiejszemi programami, uważam i s t o t n e, s z c z e r e z e r w a n i e z dawnemi celami i dawną metodą nauczania. Na połowiczność, szkodliwą kompromisowość nie można się zgodzić.

Nie od rzeczy zatem, tak przynajmniej sądzę, będzie rozprawić się pokrótce z owym pokutującym jeszcze w naszej szkole dawnym kierunkiem nauczania. Może żywe i bezpośrednie uświadomienie sobie dawnego celu i dawnej metody wywoła w następstwie tak konieczną rewizję odnośnych pojęć, może spowoduje, że pod jej wpływem zerwiemy na całej linji z dawnemi przyzwyczajeniami i w pełni, z prawdziwą konsekwencją, będziemy stosować dzisiejsze programy.

Oto celem przy nauce języka polskiego w wyższych klasach szkół średnich było w dawnej szkole zaznajomienie młodzieży z historją ojczystej literatury. Nauczyciel miał za zadanie przedstawić młodzieży w szeregu więcej czy mniej udatnych wykładów proces historycznego rozwoju poszczególnych gałęzi narodowej poezji i prozy. Miał za zadanie nakreślić młodzieży obraz całokształtu naszego narodowego piśmiennictwa, kładąc główny, istotny, nacisk na moment historycznego rozwoju. Ów historyczny

element, pojęty w sensie istotnie naukowym, nadał nauce, a właściwie umiejętności, historji literatury specyficzny charakter, spowodował, że różne daty biograficzne i bibljograficzne stały się podstawą żądanej orjentacji. Drobiazgi, szczegóły i szczególiki natury czysto formalnej wypełniały dziedzinę tej umiejętności, przeładowywały niemiłosiernie pamięć ucznia, nie dając mu w zamian żadnej ożywczej treści, nie mówiąc już o przeżyciach. Wprawdzie odnośne programy przewidywały zaznajamianie młodzieży z arcydziełami literatury, ale ów wielki nacisk, kładziony na poznanie historycznego materjału, powodował w następstwie chroniczny brak czasu, uniemożliwiający poznanie omawianych utworów. W rezultacie nauczyciel przechodził do porządku dziennego, i to bez jakichkolwiek wyrzutów sumienia, nad lekturą arcydzieł poezji i prozy, bądź też zastępował ją przez pobieżne zetknięcie się samego ucznia z utworami, zetknięcie bez pomocy i kontroli nauczyciela. A jeśli już sprawa znajdowała swoje najszczęśliwsze rozwiązanie, wówczas czytano w klasie pewne wyjątki, urywki, w postaci pewnych scen czy epizodów. Czasem czytano wstęp i zakończenie. I teraz, zkolei następowało t. zw. objaśnienie utworów. Przy objaśnianiu zwracano znów przedewszystkiem uwagę na historyczne związki z pewnemi faktami czy tendencjami, zatrzymywano się przy szczegółach czysto biograficznych niekiedy plotkarskiej natury. Zadowalniano się powierzchownemi, na komunałach opartemi charakterystykami postaci, używając zazwyczaj przesadnych barw. Bądź to idealizowano, wybielano daną postać, bądź urabiano na t. zw. czarny charakter, naprawdę niekiedy prymitywnie, i bez poczucia rzeczywistości. W odniesieniu do słów, do materjału językowego, stosowano metodę skrupulatnych wyjaśnień, wykraczając często bez faktycznej potrzeby i w chwili zupełnie niewłaściwej w dziedzinę gramatyki. I tak zdarzało się, że przy lekturze wyjątku „Nieboskiej Komedji" Zygmunta Krasińskiego pytał nauczyciel ucznia, do której odmiany należy dane imię. Charakteryzując ogólnie stanowisko nauczyciela przy owej przygodnej lekturze w dawnej, tradycyjnej szkole, powiemy, że interpretował on utwory literatury polskiej z punktu widzenia historycznego i filologicznego, tak, jak interpretowano literaturę dzieł w jakimś obcym języku.

Przeciwko temu kierunkowi i tej metodzie nauczania języka ojczystego zaczęła się budzić reakcja na przełomie XIX i XX stulecia. Reakcja przejawiła się przedewszystkiem w przeciwstawieniu się owemu nadmiernemu historycyzmowi, a równocześnie w żądaniu wprowadzenia do szkoły czytania obowiązkowego utworów literatury. Znakomity nasz badacz i teoretyk P. Chmielowski pisał w swej „Metodyce historji literatury" w roku 1899 tak między innemi: „Błędnem jest przeważnie jeszcze dotychczas panujący u nas zwyczaj zasadzania nauki historji literatury na przyswojeniu sobie pewnej liczby nazwisk autorów, tytułów dzieł oraz ogólnikowych określeń i wartości, jak nie mniej ogólnikowych charakterystyk epok. Przyswojenie sobie wiadomości o życiu i pismach autora wzbogaca tylko pamięć, a wyuczanie się charakterystyk w najlepszym razie może pomnożyć ilość pojęć ucznia, opartych na cudzej powadze. I takie zaopatrzenie skarbnicy umysłowej jest niewątpliwie pożyteczne. Lepsze jest ono od pustki zupełnej. Lecz, jeśli kto chce naprawdę poznać dzieje literatury, ten na nich poprzestać nie może, ten musi się zaznajomić z uczuciami, myślami i ideałami narodu, zawartemi w dziełach znakomitych autorów,

ten musi je sobie przyswoić na najwewnętrzniejszą treść swego umysłu. Jakże tego inaczej dokonać, jeżeli nie przez czytanie dzieł?".

Jak u nas Piotr Chmielowski, podobnie wypowiadało się w innych krajach Europy wielu wybitnych pedagogów; we Francji: Pichon, Lanson, Brunot, w Szwajcarji Greyerz, w Niemczech K. Frey. Wszyscy występowali przeciw kursom historji literatury, uważając za główne, niekiedy jedyne, zadanie szkoły średniej czytanie autorów. Na tem też stanowisku stanęło w chwili układania oficjalnych programów szkolnych Ministerstwo W. R. i O. P. Zarówno w programach dla gimnazjów, jak i dla seminarjów, ośrodkiem nauczania w nauce języka polskiego uczyniono lekturę. Lektura, mówiąc słowami wytrawnego metodyka, prof. K. Wojciechowskiego, pozwoli młodzieży „wejść w krąg promieniowania największych genjuszów narodu i ludzkości, pozwoli wchłonąć w siebie ich myśli, ich uczucia i ideały. A wówczas pocznie działać ta siła fatalna, o której ongi mówił poeta. Może nie przerobi ona zjadaczów chleba w aniołów, ale w każdym razie zwiąże młode pokolenie z kulturą duchową przeszłości, przyczyni się do rozbudzenia w niem szlachetniejszych popędów, podniesie poziom jego myśli, dążeń i poczynań". (Zobacz „Wskazówki metodyczne do programów gimnazów państwowych. Język polski". str. 60).

Równocześnie z odwrotem od wykładów historji literatury zaznaczył się silnie w kołach pedagogów europejskich sprzeciw przeciw wyżej wspomnianej historyczno-filologicznej metodzie interpretowania autorów literatury ojczystej. Oczywiście, jeśli chodzi o t. zw. interpretację historyczną, podjęta przeciwko niej walka wynikała z ogólnej, zbiorowej niechęci ku nadużywanemu czas dłuższy historycznemi kierunkowi myślenia. Prawda, nie ulega to wątpliwości, że ubiegłe stulecie, wiek XIX, grzeszył przesadą w ocenie historycznego elementu. Dziś, zwłaszcza w czasach powojennych, jesteśmy świadkami odpowiedniej reakcji.

Co dotyczy niechęci przeciw drugiemu rodzajowi interpretacji, przeciwko interpretacji filologicznej utworów literatury ojczystej, była ona wynikiem rozumowanego założenia, że inna powinna być metoda przy nauce języków obcych, inna przy nauce języka ojczystego. Dokładność i skrupulatność, obowiązująca przy objaśnianiu utworów, pisanych w obcym języku, nieodpowiednią, szkodliwą się staje przy lekturze dzieł w języku ojczystym. Poezja, pisana w języku ojczystym, działa na wyobraźnię, czy umysł młodzieży całkiem inaczej; działa wprost, bezpośrednio. Tego oddziaływania nie należy i nie wolno nam niszczyć drobiazgową interpretacją.

Rzeczywiście, ów zwyczaj historyczno-filologicznego objaśniania wyrządził, można powiedzieć, dużą szkodę kształcącej się młodzieży. On nie budził u ogółu szczerego, prawdziwego umiłowania literatury pięknej, on raczej do niej zniechęcał. Jeśli my, którzy wyszliśmy z tej dawnej szkoły, o historyczno-filologicznej metodzie, nie utraciliśmy, mimo wszystko, żywej, serdecznej łączności z dziełami dawnych poetów, pisarzy, mamy to, zdaje się, do zawdzięczenia istnieniu w utworach pierwiastka narodowego i patrjotycznego. Ów szczery, gorący nastrój miłości Ojczyzny, jaki przenika wszystkie arcydzieła naszej poezji i prozy, on nas więził, przykuwał do literatury pięknej, on przed zobojętnieniem dla niej bronił.

W miejsce zasady, domagającej się historyczno-filologicznego objaśniania utworów literatury ojczystej, pojawiło się z początkiem bieżącego

stulecia dążenie propagowania t. zw. analizy estetycznej utworów. W Wejmarze w r. 1903 odbył się pierwszy t. zw. Kunsterziehungstag z udziałem przedstawicieli świata nauczycielskiego i artystycznego. W dziesięć lat potem, a więc tuż przed wybuchem wojny światowej, pojawiła się w Hamburgu znamienna książka pióra A. Jenzena i W. Lanzusza pod nagł.: „Die Poesie in Not. Ein neuer Weg zur literarischen Genesung unseres Volkes". U nas przedstawicielem nowego kierunku, propagatorem idei estetycznych przeżyć, idei wyrabiania w młodzieży artystycznej kultury był znakomity nasz teoretyk i metodyk, Kazimierz Wóycicki. W cennej swej rozprawie pod nagł. „Rozbiór literacki w szkole", Warszawa b. r., pisał w swem credo tak między innemi: „Biologiczne niejako znaczenie sztuki, a więc i poezji, polega na tem, że ukazuje nam świat w swoisty sposób, od strony jego czystej, wyłączającej praktyczny interes, uczuciowej wartości i w ten sposób wzbogaca nas o nowe stanowisko, nowe widzenie życia, nowe doświadczenie. Ale to przeznaczenie swoje sztuka spełnia tylko przy bezpośredniem zetknięciu".

Przerwana skutkiem wojny światowej propaganda nowego hasła odżyła zpowrotem z nastaniem pokoju. Siegismund Rauh w swej pracy, wydanej w roku 1921 pod nagł. „Deutsche Dichtung", domaga się zdecydowanie wychowania w nowym duchu, tak określając jego istotę: „Wychowywać w kierunku artystycznej kultury znaczy wychowywać czcicieli sztuki, a nie artystów, ani krytyków sztuki". („Kunsterziehung heisst nicht Künstler, heisst nicht Kunstkritiker, es heisst Kunstverehrer erziehen".

Ale owe hasło wychowania w kierunku artystycznej kultury nie utrzymało się długo w swej czystej, pierwotnej formie. Było ono bowiem, zdaje się, wyrazem skrajnej reakcji przeciw historyczno-filologicznej metodzie. I oto pod wpływem wyłaniającej się w latach powojennych idei wychowania socjalnego, idei przygotowania młodego pokolenia do zbiorowego życia, zarówno społecznego, jak państwowego, rozszerzono i pogłębiono pojęcie wychowania w kierunku artystycznej kultury, opierając je na wielkiej, dużego znaczenia podstawie: na zrozumieniu i odczuciu ducha narodu. W swej cennej książce, zatytułowanej „Methodik des deutschen Unterrichts", Wydanie III, Lipsk, r. 1929, tak pisze w tej kwestji Susanne Engelmann: Budzić i pielęgnować u naszych dzieci te przeżycia artystyczne, których przedmiotem jest poezja własnego narodu, oznacza to coś więcej, jak wdrażać do przeżywania obrazów, rzeźby czy muzyki. Te bowiem sztuki mają charakter międzynarodowy, choćby dany malarz, rzeźbiarz, czy muzyk zrósł się jak najbardziej z swym narodem. Sztuka słowa natomiast przemawia do każdej jednostki danego narodu bezpośrednio, podczas gdy dla cudzoziemca staje się dostępną jedynie za pośrednictwem przekładu lub przez poznanie odnośnego języka. Dzięki temu wdrażanie do rozumienia ojczystej poezji nabiera szczególnego, niezwykłego znaczenia, znaczenia większego, niż całe wychowanie w kierunku kultury artystycznej, opierające się na poznaniu czysto ludzkich ogólnych wartości. Wdrażanie do rozumienia poezji własnego narodu oznacza wprowadzenie dziecka, młodzieńca w sferę życia duchowego Ojczyzny, znaczy zaliczenie go do zbiorowości, zamkniętej więzami danego języka, dźwiękiem danej mowy.

Tak więc rozwinięto i pogłębiono myśl wychowania w kierunku artystycznej kultury, wiążąc ją z dzisiejszemi ideałami wychowania ogólnego.

Oparta na tej koncepcji metoda interpretacji lektury jest bezsprzecznie ciekawa i zajmująca, ale niekiedy i dosyć trudna.

Nie można bowiem zapominać i o tem, że dość znaczny wpływ wywarła na nią współczesna filozofja konkretna. Oddziałały w szczególności kierunek psycho-analityczny Freuda i filozofja strukturalna. Pod ich wpływem poczęły dokonywać się w latach ostatnich wielkie, poważne zmiany w pojęciach metodycznych, zmiany, przeobrażenia dziś jeszcze niezupełnie skrystalizowane. Niemniej, nie przesądzając ostatecznego wyniku, możemy jedno bez zastrzeżeń stwierdzić, że punkt ciężkości przy analizie utworów przeniósł się na zagadnienia życia ludzkiego, życia jednostki. Życia szczególnie wewnętrznego, psychicznego, z jego wieloma, bardzo subtelnemi zjawiskami, pełnego wielu pozornych przeciwieństw, sprzeczności, bogactwa niekiedy naprawdę zadziwiającego. Świat duszy człowieka, dążenie poznania jej każdorazowej konkretnej prawdy usunęły w cień zagadnienia kostjumologji człowieka i jego stylu. Najlepszym wyrazem, ilustracją dzisiejszego sposobu patrzenia na człowieka i jego twórczość, są współczesne monografje. Proszę wziąć pod uwagę książkę J. Wołoszynowskiego o Juljuszu Słowackim, proszę ją porównać z poprzedniemi dziełami o tym Królu Duchu pisanych. Małecki — Tretiak — Kleiner — Wołoszynowski to różne, odmienne założenia, sposoby ogarnienia człowieka i twórcy.

Może, nawiązując do myśli, w powyższych ustępach wypowiedzianych, powie ktoś, że przecież nie hołdujemy już dzisiaj zasadzie stosowania wykładów historji literatury, ani historyczno-filologicznej metodzie, że zarówno z jednym, jak i z drugim nałogiem zerwała nasza szkoła. Odpowiem na to: zerwała i nie zerwała! Jeżeli chodzi o szkołę oficjalną, o nasze programy, to bez kwestji reprezentują one już nowy, powojenny kierunek, wieje w nich nowy, świeży duch postępu, przebija nowoczesna myśl pedagogiczna. A jeśli się przypatrzymy praktyce, pracy codziennej nauczyciela języka polskiego w klasach wyższych, gdy przyjrzymy się jej właśnie z punktu widzenia naszych programów, stwierdzamy często sine ira et studio, że w wielu, w większości wypadków, szkoła dzisiejsza nie zerwała z dawnym kierunkiem, ani dawną metodą, a przynajmniej nie zerwała w pełni i konsekwentnie. I tych właśnie wypadków jest bardzo wiele. I tak, przystępując do nowej lektury zawsze, z reguły niemal, rozpoczyna ją nauczyciel obrazem życia dotyczącego poety czy pisarza, tak, jak czynił to dawny, przedwojenny polonista. Prawda, że tego życiorysu nie kreśli z drobiazgowością w zakresie dat i historycznego materjału, tak, jak to czyniono dawniej, ale w każdym razie od życiorysu zawsze zaczyna i nie ośmieli się, choć w pewnych wypadkach, wyjść od lektury. Tak samo przy codziennem odpytywaniu lekcji poprzednio przerobionej, jakże często wychodzi nauczyciel od materjału historyczno-literackiego czy krytycznego, a nie od dzieła. Jak rzadko uczeń, zdając sprawę z utworu, odwołuje się do tekstu, jak rzadko go cytuje! Widzi się, wyczuwa się wyraźnie, że niema, nie wytworzyło się owo zżycie bezpośrednie z lekturą, że punkt ciężkości leży w opanowaniu wiadomości historyczno-literackich. A jakże jasno to występuje, jak rzuca się w oczy przy odpytywaniu większej partji materjału, przy t.zw. egzaminach promocyjnych, przy egzaminach wstępnych! Podobnie można się o tem przekonać przy egzaminach dojrzałości. Albo proszę podejść i zapytać w któremkolwiek seminarjum jednego

z kandydatów V-go kursu, przygotowujących się dziś całemi wieczorami, do późnej nocy, do egzaminu dojrzałości, co przerobił, lub co przerabia z materjału języka polskiego, odpowie każdy, że jeszcze ma powtórzyć albo powtarza pseudo-klasycyzm, czy romantyzm, Mickiewicza czy Krasińskiego, ale nie powie, bo nie ma tego na myśli, że ma wziąć do ręki, przeglądnąć Mickiewicza „Dziady" czy „Pana Tadeusza", czy Sienkiewicza „Quo Vadis". A gdy zapytamy, kiedy dany uczeń czy uczenica zamierza to uczynić, odpowiada zwykle z bagatelizującym uśmiechem: E! Na to nie mamy czasu!

Kiedyindziej słyszymy, jak nauczyciel tłumaczy swój pośpiech w przerabianiu danego materjału koniecznością omówienia jeszcze tej, czy innej postaci, z charakterystycznym, nieodłącznym dodatkiem: „Tak, choćby w krótkości, żeby mieli jakieś o tem pojęcie". Czyż tego rodzaju powiedzenie i pozostające z niem w łączności postępowanie nie dowodzi dawnego przyzwyczajenia traktowania przedmiotu z historycznego punktu widzenia? Jakżeż — rozumuje dany nauczyciel — można ominąć, opuścić w tym historycznym przeglądzie jakieś ogniwo, jakiegoś pisarza? Jak można opuścić np. Birkowskiego, Wacława Kochowskiego, Drużbacką?

Te i tym podobne przykłady z życia naszej szkoły dowodzą, że lektura utworów nie stała się istotnym, prawdziwym ośrodkiem nauczania języka ojczystego w klasach wyższych, że przecież tkwi i pokutuje w nas dawne nastawienie historycznego kierunku myślenia. To samo dotyczy przyzwyczajenia filologicznego objaśniania utworów. Jak długo ono w nas będzie i pozostanie, my nie potrafimy pójść szczerze i konsekwentnie w kierunku dziś wymaganym, nowej metody nie rozwiniemy, nie uczynimy jej twórczą. A to jest naszem zadaniem i obowiązkiem.

Dr. JAN KUCHTA (Lwów).

Pismo szkolne.

1. Refleksje na temat jego roli i celów.

1. Wstęp. „Pismo szkolne", czy jak chcą inni „Gazetka szkolna", ma ważne znaczenie i spełnia w zakładzie specjalne zadania, k i e d y j e s t o d p o w i e d n i o p o s t a w i o n e. W przeciwnym wypadku nietylko nie posiada wpływu dodatniego, ale nawet, — jak słusznie podkreśla Jerzy Ostrowski [1]), autor tak cennej „Żywej szkoły" — wpływać może ujemnie na młodzież; budzi w tym wypadku tylko bezpodstawne pretensje literackie, manierę lub nawet wiele gorszych jeszcze rzeczy, — staje się bowiem źródłem grafomanji, monopolem kilku zmanierowanych jednostek i nikogo poza niemi „naprawdę" nie interesuje!

Kiedy więc i w jakich wypadkach „Pismo szkolne" odgrywa w szkole rolę, jaką może i powinno odegrać?

Sprawa ta jest bardzo obszerna, dziś ograniczę się do kilku teoretycznych tylko uwag i refleksyj, subjektywnych zresztą bardzo, co zgóry przyznam, i bezpretensjonalnych dlatego, na temat roli gazetki szkolnej — w życiu klasy szkolnej i zakładu.

---

[1]) Jerzy Ostrowski: „Żywa szkoła". Zarys organizacyjny i metodyczny przyszłej szkoły średniej. Warszawa, 1927, str. 223. (Porównaj nadto str. 218—247).

2. Cele „pisma szkolnego". Zadajmy więc sobie wyraźne pytanie: „jaki jest cel pisma szkolnego"? W odpowiedzi uprzytomnić sobie najpierw musimy jedno przedewszystkiem, że nie jest celem pisma rzekome literackie wyrobienie „grupki" uczniów, czy jednostek, tylko pożytek ogółu, — jak najszerszego przynajmniej koła młodzieży.

Potrójne jest przytem zadanie pisma szkolnego, potrójna korzyść, jaką z niej uczniowie odnieść mogą:

a) gazetka jest bardzo ważnym czynnikiem wychowawczym;

b) ma niezwykle doniosłe znaczenie dydaktyczne;

c) daje bardzo wierny i subtelny obraz życia szkoły i młodzieży, chroni go przed utonięciem w falach zapomnienia, udostępnia jego poznanie innym, ogółowi.

Ale, by uczniowie naprawdę z pisma szkolnego odnieśli korzyść, (mówię ciągle o ogóle uczniów) musi gazetka szkolna być czemś żywem, dynamicznem, pobudzającem do refleksyj nad sobą i innymi, pracy myślowej, pracy wogóle.

W jednym więc tylko wypadku spełni gazetka szkolna całkowicie swą rolę — a mianowicie wtedy, gdy stanie się trwałą pobudką dla ogółu młodzieży do pracy nad własnem wewnętrznem doskonaleniem się, pracy naukowej, pracy społeczno-państwowej.

3. Pismo szkolne jako czynnik wychowawczy. Jeżeli tak ważne znaczenie ma pismo szkolne, to jednak wówczas tylko w pierwszym rzędzie, jeżeli jest czynnikiem wychowawczym — jak zaznaczyliśmy! Zapytajmy teraz, kiedy jest nim naprawdę? Czy wtedy, kiedy roić się w niem będzie od, tak pełnych frazesów, artykułów wychowawczych, pisanych z patosem, często niesamodzielnych, inspirowanych, których autorami są jednostki i które nikomu stanowczo do serca nie trafią, nikogo naprawdę nie zajmą. Otóż nie!

W jednem z seminarjów tak ongiś pięknie w praktyce przeprowadzono te rzeczy: Zacznijmy np. od „wychowania państwowego"!

Kierownik „pisemka szkolnego", dyskretnie zresztą zawsze pozostający w cieniu, a starający się pobudzić do samodzielności jak najszersze koła młodzieży, ogłaszał w całym zakładzie ankietę na temat prosty zresztą zrazu: np. „Jak może uczeń, szkoły średniej (seminarjum) służyć państwu"? Problem na pozór tak jasny i łatwy do rozwiązania, gdy chodziło o ujęcie go w konkretne, praktyczne kształty i wcielenie w formę słowną, — zaczynał przedstawiać coraz to większe trudności dla poszczególnych uczniów. Artykuł do gazetki „odpowiedź na ankietę" pisali wszyscy! Ale niejeden, dla którego zagadnienie wydawało się zrazu takie „oczywiste", zaczynał w czasie pisania „nabierać pewnych wątpliwości", chwiać się w swej pewności, odczuwać potrzebę dyskusji z kolegami i wychowawcami na ten temat właśnie, konieczność wyjaśnienia pewnych „konfliktów". Zaczynają się coraz żywsze dyskusje w czasie przerw między kolegami, przechodzące nieraz w namiętne nawet spory; zaczęto „interpelować nauczycieli". Problem stawał się „naprawdę problemem". „Ankieta" pisma szkolnego stawała się pobudką do bardzo często poważnych i głębokich rozmyślań ogółu młodzieży na temat służby dla dobra państwa. „Sądy literackie" klasowe następnie nad gotowemi odpowiedziami, dyskusje „klasowe i międzyklasowe" dokonywały reszty i „wieńczyły dzieło": wyjaśniały wyczerpująco zagadnienie, uczyły krytycyzmu i odpowiedzial-

ności za własne poglądy, przepajały ucznia myślą o konieczności pracy dla państwa i to ze strony wszystkich obywateli, młodych i dorosłych, wyznawców takich, czy innych subjektywnych poglądów, w myśl głębokiej sentencji Norwida: „Jak przyjdą złe czasy, wszystkich będzie wina"!

„Gazetka szkolna" stawała się w ten sposób „dynamicznym ośrodkiem" życia szkolnego, pobudką do refleksyj dla ogółu młodzieży, wlewała jak gdyby „życie" w ten ogół i — powiedzmy inaczej — budziła go ze snu i bezczynności, a kierowała ku pracy, doskonaliła. Była więc niezrównanym środkiem wychowawczym.

Odpowiedź na ankietę, którą delegacje gmin szkolnych uznały za „najlepszą", ogłoszono drukiem w „gazetce szkolnej". A musiała to być odpowiedź samodzielna, prosta i szczera.

Oczywiście, że dróg do celu wiodących jest o wiele więcej! To też może pismo szkolne swe zadania wychowcze spełniać i w sposób, zgoła odmienny od powyżej podanego. Wskażę na jeden, czy drugi różnorodny dla ilustracji prawdziwości tezy.

Uczniowie, powiedzmy pierwszego kursu, zrobili coś bardzo chwalebnego i dobrego. Opisać to powinien „kronikarz klasy" w ustępie p. t. „Piękny czyn". A dodajmy otwarcie, że w życiu każdej szkoły są naprawdę chwile, które warto podać do wiadomości innych. Gdy się je umieści w „Kronice" bogatej i żywo prowadzonej, nietylko podając fakty, ale i oświetlając je w odpowiedni sposób, ostrożnie i zręcznie oczywiście i umieszczając fakt pod osobnym, ciekawym tytulikiem „pisemko" napewno wytępi pewne wady u jednych, a pomnoży strony dodatnie u drugich. Pobudzi w każdym razie do dyskusji, nieraz do naśladowania, podziwu, kultu bohaterów i godnych naśladowania postępków i czynów.

Albo coś zgoła innego! Zaobserwowaliśmy w życiu młodzieży pewną „aspołeczność", np. separatyzm kursowy, czy coś podobnego. Scenę odpowiednią z życia klasy, po godzinach „sądu klasowego", który gawędził nad nią i oceniał „wartość objawu" doradzamy opisać jednemu z uczniów z własnemi jego uwagami na temat „patrjotyzmu" i „antagonizmów klasowych" w ustępie p. t. „Patrjotyzm kursowy" [1]) Krytyka tezy autora i jej ewentualne końcowe „zwycięstwo" wyplenia wadę.

Znaczenie „pisma szkolnego", jako czynnika wychowawczego zrozumiemy tem lepiej, gdy uprzytomnimy sobie jasno, że celem właściwie głównym wszelkich poczynań wychowawczych w chwili obecnej, zarówno w świetle badań socjologji wychowania (Bystroń, Znaniecki, Bougle, Mysłakowski), jak też nowszej psychologji (Freud, Aichhorn, Adler, Jung) jest „socjalizacja osobowości" wychowanka.

Na jakiejże bowiem drodze lepiej dokonać się ona może, bądźto gdy chodzi o rozwój „zasady rzeczywistości" w wychowanku i jej przeciwstawienie „zasadzie przyjemności", co dla społecznego działania dziecka ma pierwszorzędne znaczenie, bądźto, gdy chodzi o rozwój, przekształcenie i wzbogacenie „ja idealnego" dziecka, tak ubogiego i egoistycznego z powodu „egoizmu" i „prywaty" dzisiejszej rodziny. Ta ostatnia, jako podstawowa grupa społeczna, w stosunku do grup społecznych szerszych (szkoła, państwo) zupełnie nie najszczęśliwiej się dziś ustosunkowała! (Chałasiński, Znaniecki, Mysłakowski). Nie potrafi zupełnie dać grupie państwowej „oby-

---

[1]) Ostrowski o. c. str. 229.

watela“, świadomego swych zadań w całem tego słowa znaczeniu, aktywnego samorzutnie państwowca. Wychować go państwu więc może tylko i jedynie: szkoła, gdy posiada oczywiście zrozumienie swej roli społecznej i znajomość odpowiednich środków wychowawczych, wśród których gazetka szkolna napewno nie ostatnie zajmuje miejsce.

Chodzi teraz tylko o to, by ocenić należycie, kiedy ona ma naprawdę wartość!

Wartości jej, rzecz prosta, oceniać nie można na podstawie „pięknych artykułów“ jedynie, czy wzniosłych haseł, które głosi. Prawdziwem i nieomylnem kryterjum wartości będzie bowiem, nie „produkt ostateczny“, tylko praca, która go poprzedziła, ruch myślowy i zainteresowanie dla problemów, które wywołała, intensywność poczuć, które obudzała a przedewszystkiem, jak to zaznacza pięknie dyr. Jacek Pawlik (Stryj II.) w „Locie“, czyny, do których w konsekwencji doprowadziła. Bo sama kontemplacja „pięknych idej“ w okresie „wyścigu pracy“ nie wystarcza zupełnie!

Potrzeba koniecznie przejścia od „kultu idei państwowej“ do „samorzutnego działania dla dobra państwa“, jako jednego z ostatecznych dóbr, ze strony ogółu młodzieży.

4. Znaczenie dydaktyczne „pisma“. W pracy nad kształceniem dziecka oddaje także gazetka szkolna nieocenione usługi. Staje się bowiem niejednokrotnie znakomitym punktem wyjścia dla zwykłej pracy lekcyjnej, stawiając dziecku, które jakoś tak nie uznaje i nie może unać „dalekich celów“ pracy szkolnej i przed oczyma duszy którego one gdzieś giną, jakby w mroku — cele bliższe, bezpośrednie, konkretne: — „artykuł“ do ulubionej gazetki, lub „gazetkę całą“, swoją, własną do tego.

Przypominam sobie znakomicie miny malców kl. II szkoły ćwiczeń, gdy nauczycielki, prowadząc lekcje j. polskiego w tej klasie, zaproponowały dzieciom „zaprzestanie uczenia się normalnego“, a napisanie wzamian za to „gazetki szkolnej“. Dzieci, które znały już „Płomyczek“ i „Pisemko“ — omal ze skóry z radości nie wyskoczyły, a zapał i aktywność z jaką się brały do pracy, była — stwierdzić to muszę z całą stanowczością — już wprost maksymalne.

Lekcje j. polskiego prowadzone odtąd — były tak ulubione i żywe, że dzwonek nie mógł nawet skłonić, pracującej zawzięcie klasy, do zaprzestania pracy, chociażby na kilka minut.

A ile było w tej pracy samodzielności! Ile to wyłaniało się przed malcami całkiem samorzutnie problemów tego rodzaju: „a jak nazwiemy tę gazetkę?“, „a co w niej będzie?“, „a jaką okładkę jej damy?“. Później zaś, gdy cała klasa opracowywała projekty czy okładki, czy artykulików („nasze bajeczki“, „moje małe wierszyki“, „obrazki z naszej klasy“, „nasze własne zagadki“, „szarady“), ile to każde dziecko włożyło w czasie jednej godziny gorliwej i pełnej zapału pracy w zadanie, które miało przed sobą do wykonania. Ile to godzin te małe główki namozoliły się, bądźto układając, bądźto ślicznie przepisując lub przerysowując „swój wytwór“, „swe dzieło“. Nauczycielki były bardzo wymagające i pochwaliły wprawdzie bardzo serdecznie prace i dobrą wolę, ale tak jakoś zręcznie do „wystawy projektów okładek“, sporządzonych przez klasę, a wywieszonych na tablicy na widok ogólny, umiały przypiąć kilka okładek „Płomyczków“... i pobudzić do porównania. Porównujące dziecko, zbite z tropu wynikiem porównania, może trochę nienadzwyczajnym, z noskiem, spuszczonym „na kwintę“, po

chwili „rozpaczy i niepewności" — jakżeż zawzięciej „na nowo", wspólnie z kolegami zabierało się do dalszej pracy, by tylko zrobić coś podobnego, by gazetka klasy II-ej była chociażby trochę tak piękna i by ją także przecież ktoś chciał czytać!

A ile to zagadek i „własnych, oryginalnych bajeczek", cudnych nieraz naprawdę ułożyły dzieci tej klasy do gazetki własnej z swemi kochanemi paniami!

W ten sposób lubiana gazetka szkolna, przedmiot największych zainteresowań dzieci, służyła do przesunięcia dziecięcych zainteresowań z siebie na najważniejsze przedmioty: j. polski, historję ojczystą, przedmioty artystyczne i stawała się nieocenionym punktem wyjścia dla pracy w powyżej wymienionych przedmiotach, znakomitym więc środkiem dydaktycznym.

Gdy przeglądamy wychodzące na terenie Kur. O. S. Lw. pisemka szkolne, widzimy z radością, że taką rolę spełniają one we Lwowie, gdzie stają się punktem wyjścia dla niezwykle cennych samodzielnych i samorzutnych badań, prowadzonych przez uczenice, np. z etnografji polskiej i krajoznawstwa w Seminarjum Państw. Naucz. Żeńsk. im. A. Asnyka we Lwowie (czasopismo „Dzwon"; specjalny zeszyt wrześniowy 1930 r.). Opis wsi Hoszowa, opracowany przez uczenice kursu V, ma, pomijając wszystko, także doniosłe znaczenie naukowe (wspaniałe ilustracje), co jako etnograf-specjalista ongiś, z tem większą przyjemnością stwierdzam. To samo ma miejsce i w pracy z dziedziny polonistyki. („Silva Rerum" gimnazjum SS. N. Rodziny z Nazaretu we Lwowie), historji („Lot" Państw. Gimn. II. Stryj), przedmiotów handlowych („Organizacja i praca, Szkoła Handlowa T. S. H. Jarosław), metodyki pierwszych lat nauczania („Nasza Myśl" Państw. Seminarjum Naucz. Żeńskie Ks. Skarbowskiego w Stanisławowie).

„Pisemko szkolne" może dać nadto bodźce do zakładania zbiorów przyrodniczych, tworzenia muzeów regjonalnych, archiwów historycznych, szkolnych i t. d. W ten sposób dzielnie spełnia swe „posłannictwo dydaktyczne", budząc ruch, życie, zainteresowanie, pracę — rzetelną — twórczą.

A jeśli prawdą jest to, co twierdzą współcześni najwięksi dydaktycy, że największe znaczenie w nauczaniu ma „problematyzacja", (Devey [1]), Copei [2]), Ficker [3]), Nawroczyński [4]), to gazetka szkolna ułatwia ją w bardzo wysokim stopniu.

5. *Pismo, jako „obraz życia szkolnego*". Ale wkońcu „pismo szkolne" ma nieocenione wprost znaczenie z tego powodu, że daje obrazy wewnętrznego, współczesnego życia szkoły i młodzieży — obrazy tak żywe i wesołe nieraz, a tak prawdziwe, bliskie, swojskie, subtelne. A, jak pisze słusznie jeden ze słuchaczy kursu V. seminarjum mławskiego: (Ostrowski: „Żywa szkoła") „...życie, — istnienie wogóle szkoły, powinno pozostawić pewne ślady..., aby nasi następcy uczniowie i szerszy zespół społeczeństwa wiedział, że to życie było i jakie ono było...". I taką właśnie „historyczną rolę" spełnia „gazetka szkolna". Chroni od zapomnienia i utrwala

---

[1]) Devey: „Comment nous pensons?". Paris, 1926.

[2]) Copei: „Der fruchtbare Moment in Bildungsprozess". Leipzig, 1930.

[3]) Ficker: „Didaktik der neuen Schule". 1930.

[4]) Nawroczyński: „Zasady nauczania" Lwów, 1930.

w pamięci na długie lata, takie proste nieraz a ciekawe karty codziennego, zwyczajnego życia klasy, czy szkoły, o których zwykle już po kilku godzinach lub dniach, gdyby nie ona, zapomnielibyśmy kompletnie.

A spełniają te „obrazki z życia szkoły" i „pismo szkolne" jeszcze jedno doniosłe zadanie: pośrednika i łącznika duchowego między klasami danej szkoły i szkołami nawet całemi, niejednokrotnie bardzo odległemi „w przestrzeni, czy czasie". „Z pism szkolnych — pisze jeden uczeń IV. kursu — dowiadujemy się o życiu młodzieży w różnych zakładach, co jest bardzo ważne, ponieważ uczniowie jednego zakładu, mogą się wzorować na innych". A drugi (z kursu III.) dodaje o pisemku: „Potrzebny jest jakiś organ wewnętrzny, któryby spajał ściśle młodzież naszego zakładu w nierozerwalną, jedną masę, któraby jedno czuła, myślała, czyniła. Pisemko to miałoby rację bytu tylko wtedy, jeżeliby rzeczywiście spełniało rolę spoidła wewnętrznego i, że tak powiem, lampki przewodniej, do której paliwa dostarczalibyśmy sami".

Dodam wkońcu jedno jeszcze. Zachwycamy się niejednokrotnie nowemi kierunkami zagranicznemi, bardzo słusznie zresztą. Ja sam należę także do ich zwolenników, może za wielkich. Ale przyznajmy sami: „ileżto u nas nieraz robi się po cichych, odległych wiejskich szkołach ciekawych prób i nowych rzeczy?". Nie na efekt oczywiście! Bo te ciche, talenty, urodzone nasze, nie lubią reklamy. Robią to cicho, jakby robili coś zupełnie zwykłego. I tylko jakiś nadzwyczajny wypadek (przypadkowa wizytacja jakiegoś wybitniejszego pedagoga) wydobywa te „poczynania" na światło dzienne. A jak cenne są one nieraz. Pisemko szkolne pozwoliłoby — dając współczesnym ich obraz — i innym, może mniej inicjatywy, a dużo dobrej woli mającym jednostkom, na podjęcie podobnych prób, poznanie nowych dróg.

A zresztą warto utrwalać momenty młodocianego życia naszych uczniaków i choćby ze względów uczuciowych tylko. Jak to miło bowiem nieraz ulecieć myślami w dawne szkolne czasy pod wpływem lektury prostych, rzewnych, kart życia młodzieży. To też z jakąż przyjemnością odczytuje człowiek czy ustępy „Dzwonu", Marzec 1931 (Karnawałowe echa), czy „Lotu", Nr. 1, Rocznik III (Pauza), czy „Pokłosia", Tarnobrzeg (Jeden dzień internacki). Przed oczyma duszy staje wszystko... i dole i niedole młodych... tak żywo.

Ale dość refleksyj na temat roli gazetki. W przyszłości zajmę się z kolei dalszemi problemami z życiem jej związanemi, na tle nadesłanych egzemplarzy.

* * *

Redakcja Dziennika Urzędowego Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego zwraca się z prośbą do Dyrekcyj i Kierownictw szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół powszechnych i zawodowych, by w wypadku, gdy wydają „pisma szkolne" (gazetki szkolne), nadsyłały po jednym egzemplarzu tychże, zaraz po ukazaniu się danego zeszytu, pod adresem Redakcji Dz. Urz. K. O. S. Lw., Lwów, ul. Karmelicka 4.

Kursy i Zjazdy.

Drugi Zjazd Matematyków Polskich w Wilnie.

W dniach od 23 do 26 września b. r. staraniem Polskiego Towarzystwa Matematycznego odbędzie się w Wilnie Drugi Zjazd Matematyków Polskich.

Podczas Zjazdu odbywać się będą ogólne posiedzenia naukowe z odczytami oraz posiedzenia sekcyj z komunikatami i dyskusją.

Zjazd obejmować będzie następujące sekcje: 1) Logika, Podstawy matematyki; 2) Teorja mnogości, Topologja, Teorja funkcyj rzeczywistych; 3) Arytmetyka, Algebra, Analiza; 4) Geometrja; 5) Fizyka matematyczna, Astronomja, Matematyka stosowana; 6) Dydaktyka, Historja matematyki.

Uczestnicy Zjazdu dzielą się na czynnych i towarzyszących. Uczestnicy czynni mogą wygłaszać komunikaty naukowe na posiedzeniach sekcyj oraz brać czynny udział w dyskusjach i obradach Zjazdu. Wszyscy uczestnicy mogą brać udział w posiedzeniach, przyjęciach i wycieczkach Zjazdu.

Uczestników obowiązuje przesłanie przed 5 czerwca odpowiednio wypełnionej kartki zgłoszeniowej pod adresem Komitetu Organizacyjnego i wpłacenie na konto P. K. O. Nr. 45.772 (Prof. Kazimierz Jantzen, Zakretowa 15, Wilno) 15 zł. od każdego krajowego uczestnika czynnego i 10 zł. od uczestnika towarzyszącego.

Uczestnicy życzący sobie wygłosić komunikaty proszeni są o wypełnienie kartek tematowych i nadesłanie ich przed 20 czerwca. Na każdy komunikat przeznaczony będzie w programie 20 minut. Komunikaty mogą być wygłaszane po polsku lub w jednym z języków przyjętych na międzynarodowych kongresach matematycznych. Tematy zgłoszonych komunikatów zostaną ogłoszone drukiem w programie szczegółowym, który będzie rozdany uczestnikom przed otwarciem Zjazdu.

Uczestnicy krajowi będą mogli korzystać z 50 proc. zniżki kolejowej w drodze powrotnej na podstawie kart uczestnictwa, które będą wydawane podczas Zjazdu.

W dniach od 22 do 26 września czynne będą biura informacyjne na dworcu i w gmachu głównym Uniwersytetu. Uczestnicy Zjazdu mogą zamawiać, za pośrednictwem Komitetu Organizacyjnego, pomieszczenia:

w hotelach w cenie od 4 do 9 zł. dziennie za pokój jednoosobowy i od 6 do 12 zł. za dwuosobowy;

w pensjonacie w cenie od 4 do 5 zł. dziennie za pokój jednoosobowy i od 6 do 8 zł. za dwuosobowy;

w mieszkaniu prywatnem w cenie od 3 do 4 zł. dziennie za pokój jednoosobowy i od 4 do 6 zł. za dwuosobowy — w bursie akademickiej.

Utrzymanie w pensjonacie kosztuje 6 zł. dziennie od osoby.

Dalsze zawiadomienia i program tymczasowy Zjazdu zostaną rozesłane wszystkim, którzy nadeślą zgłoszenia uczestnictwa.

Komitet Organizacyjny stanowią: pp. Wiktor Staniewicz, Przewodniczący — Juljusz Rudnicki i Władysław Dziewulski zastępcy przewodniczącego — Stefan Kempisty, sekretarz — Kazimierz Jantzen, skarbnik — Antoni Zygmund, referent programowy — Stanisław Krystyn Zaremba, gospodarz — oraz członkowie: Wacław Dziewulski, Józef Patkowski i Jan Weyssenhoff.

Adres Komitetu Organizacyjnego: Seminarjum Matematyczne Uniwersytetu Stefana Batorego, Zamkowa 11, Wilno.

Zgłoszenie uczestnictwa.

Podpisany (Nazwisko i imię) . . . .

Tytuły naukowe . . . .

Adres od do . . . .

od do . . . .

pragnie wziąć udział w Zjeździe wraz z następującemi osobami jako uczestnikami towarzyszącymi.
prosi o zamówienie pokoju na osób . . . . w cenie . . . . zł. w hotelu, w pensjonacie, w mieszkaniu, prywatnem, w bursie akademickiej.

(Niepotrzebne skreślić).

Temat komunikatu.

Autor (Nazwisko i imię) . . . .

Sekcja . . . .

Tytuł komunikatu . . . .

Treść kmunikatu . . . .

Wychowanie fizyczne.

Kurs wychowania fizycznego w Jarosławiu.

W dniach 11—18 kwietnia b. r. zorganizował na polecenie K. O. S. Lw. p. insp. M. Bem informacyjny kurs w. f. dla nauczycielek szkół powsz. powiatu i miasta Jarosławia. Ponadto wzięły udział z pow. lubaczowskiego, przemyskiego, rawskiego, rzeszowskiego w liczbie 8, ogółem uczestników kursu było 44.

Kierownictwo kursu spoczywało w ręku p. insp. M. Bema, który stworzył bardzo dobre warunki pracy, ponadto staranne kwatery oraz wyśmienitą kuchnię dla uczestników pozamiejscowych. Zajęcia odbywały się w szkole im. kr. Jadwigi, tamże zakwaterowanie oraz kuchnia.

Program obejmował ćwiczenia cielesne, zabawy ruchowe, gry, pląsy, tańce ludowe, dla młodzieży klas I—VII łącznie, zarys teoretyczny, wskazówki metodyczne, wykłady z dziedziny higjeny szkolnej, oraz higj. wych. fiz. i lekcje praktyczne.

Zajęcia na kursie prowadziły: p. p. Tomkiewicz L., instr. wych. fiz. K. O. S. Lw., Zuckerówna S., naucz. ćw. ciel. (Łańcut), zaś wykłady higjeny pani dr. Hajdukiewicz - Karpińska.

Zainteresowanie na kursie duże, praca na kursie bardzo wydatna, co wskazuje na potrzebę i duże krzyści, jakie dają tego rodzaju kursy.

Budowa sal gimnastycznych.

Staraniem p. insp. S. Błońskiego, wybudowała gmina m. Skałatu przy szkole powsz. salę gimnastyczną, mieszczącą odpowiednie szatnie i natryski. Należy powitać z wielkiem uznaniem i radością powyższy fakt, który stwierdza, że społeczeństwo miasta Skałatu umiało należycie ocenić wartości zdrowotne i wychowawcze, łożąc starania i wysiłki materjalne, celem zbudowania sali, która już od kilku miesięcy służy dziatwie szkolnej.

Kursy dokształcające z dziedziny wychowania fizycznego dla nauczycieli szkół powszechnych.

Siódmy z rzędu kurs w bieżącym roku szkolnym odbywa się w Samborze. Dotąd odbyły się: we Lwowie, Sokalu, Tarnopolu, Zaleszczykach, Czortkowie i Krośnie. Program ramowy tych kursów jest jednaki i obejmuje następujące przedmioty zajęć:

1) Lekcje metodyczne w warunkach normalnych, a) ćwiczą kurśiści b) pokaz na dziatwie, 2) Lekcje boiskowe, 3) Lekcje w warunkach anormalnych, 4) Lekcje gier i zabaw ruchowych, 5) Lekcje praktyczne z młodzieżą (prowadzą kursiści), 6) Wiadomości podstawowe z teorji gimnastyki, 7) Układanie lekcyj, 8) Zapobieganie wypadkom w sali i na boisku, 9) Pogadanki.

Kurs odbywa się z reguły w soboty i niedziele i trwa 7 tygodni. W ten sposób każdej klasie I — VII. poświęcono jeden tydzień zajęć, przyczem uczestnicy kursu — zazwyczaj w liczbie około 30 — na te dwa dni (soboty, niedziele) są zwolnieni od zwykłych zajęć szkolnych. Praktyka pokazała, że jakkolwiek rozciągnięcie kursu na szereg tygodni wymaga pewnego trudu i ofiary ze strony kursistów, to jednak pod względem efektu daje wyniki, z któremi nie mogą iść w porównanie żadne kilkudniowe kursy, równe co do ilości godzin zajęć, a nawet je przewyższają. Przedewszystkiem cały szereg pojęć podstawowych i zasad, któremi operuje nowoczesne wychowanie fizyczne i na których opiera całą swoją organizację pracy, daje się w tym czasie znakomicie ustalić i utrwalić, co tem samem wyklucza z miejsca ową przysłowiową chaotyczność, jaka powstaje w razie skoncentrowania pracy do kilku dni. Drugim argumentem, przemawiającym na korzyść, to przejrzysta planowość i systematyczność całej roboty, a przedewszystkiem wybitna i wyraźnie w każdej chwili skierowana myśl na pewien odcinek pracy (jedna klasa na jeden tydzień) przy zachowaniu myśli przewodniej i ciągłości odnośnie do całokształtu zajęć. Kursy odbywają się na terenie seminarjów państwowych.

Zauważyć należy, iż wielu uczestników w miarę postępu pracy i trwania kursu nabiera ochoty do głębszego wniknięcia w istotę rzeczy i gruntownego zapoznania się z całą — dziś tak ogromną już pracą i organizacją wych. fiz. Tym ochotnym podaje się do wiadomości, że i w tym roku, jak w poprzednim, odbędzie się na terenie naszego Okręgu czterotygodniowy kurs wakacyjny wych. fiz. w Rudniku nad Sanem.

Kurs odbędzie się w terminie pierwszym od 2 do 30 lipca b. r. Program kursu przeznaczony jest dla dwóch kompletów osób, z których jeden zaznajomi się z gimnastyką w zastosowaniu do nauczania dzieci w wieku szkolnym do lat 10, drugi zaś z wychowaniem fizycznem dzieci starszych ponad lat 10. Wykłady i ćwiczenia odbywać się będą w państwowem seminarjum nauczycielskiem w Rudniku nad Sanem, ale zgłoszenia należy przesyłać do Rady Szkolnej Powiatowej w Nisku. Internat jest na miejscu wraz z kuchnią wspólną. Inne szczegóły organizacyjne zostały już podane w Dz. Urz. Kuratorjum O. S. Lw. w numerze 3 z roku bieżącego na str. 110.

Kurs gimnastyki leczniczej.

Staraniem „Zrzeszenia Nauczycielek Wychowania Fizycznego we Lwowie“ a przy poparciu Kuratorjum O. S. L. odbył się we Lwowie w dniach od 9 do 23 marca b. r. kurs gimnastyki leczniczej dla nauczycielek ćwiczeń cielesnych okr. szk. lwowskiego.

Zarząd „Zrzeszenia Nauczycielek“ skorzystał z chwilowego pobytu we Lwowie dyplomowanej specjalistki gimnastyki leczniczej Szwedki p. dr. Kiko Trunk ze Sztokholmu. P. dr. Trunk prowadziła wykłady i ćwiczenia praktyczne w ilości 24 godzin z zakresu gimnastyki leczniczej oraz masażu (sportowego). Tak w ćwiczeniach praktycznych jak i w części teoretycznej uwzględniała p. dr. Trunk wypadki najczęściej spotykane u młodzieży szkolnej, które jednak nie przybrały jeszcze ostrych form patologicznych.

Kurs ten uzupełnił wykładami dr. Józef Fritz z zakresu patologji budowy kośćca i przykładami ze swej praktyki szkolnej.

Ponadto uczestniczki kursu hospitowały 12 lekcyj w szkołach lwowskich średnich i powszechnych i na Państwowym Kursie Naucz.

Cennem uzupełnieniem był skrócony kurs gimnastyki domowej A. Bertram i kurs tańców narodowych.

W kursie wzięło udział 50 nauczycielek ćwiczeń cielesnych Kuratorjum O. S. L.

Kurs odbywał się w budynku seminarjum I., w którym p. przełoż. dr. Chelińska gościnnie użyczyła słuchaczkom sali gimnastycznej i jednej z sal wykładowych na czas trwania kursu.

IV. Walny Zjazd Delegatek Organizacji Przysp. Wojsk. Kobiet do Obrony Kraju.

W dniach 25, 26 i 27 kwietnia b. r. odbył się w Warszawie IV. Walny Zjazd delegatek P. W. K. Zjazdowi przewodniczyła p. wiz. Michałowska. Zjazd odbywał się w salach Kasyna garniz.

W pierwszym dniu obrad delegatki złożyły sprawozdanie ze swych prac w terenie i przedłożyły szereg wniosków.

W drugim uroczystym dniu obrad, rozpoczętym nabożeństwem, zaszczycił Zjazd swą obecnością p. Min. Spraw Wojsk. Konarzewski, delegat min. p. nacz. major Błoński, szereg delegatek organizacyj kobiecych i wiele innych osobistości. Dyskusję nad wnioskami przedłożonemi przez delegatki i głosowanie nad niemi stanowiły treść obrad tego dnia. Pod koniec obrad o godz. 19 przybyła p. Marszał. Piłsudska i swą obecnością uświetniła uroczystą chwilę wręczenia sztandarów dwom najlepszym ośrodkom, jakiemi okazały się: Słonim i Lwów. Poczem odbyła się herbatka towarzyska. Trzeci dzień objął obrady nad wewnętrznemi sprawami Organizacji P. W. K.

Współpraca i pomoc dla Związku Harcerstwa Polskiego.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 12 grudnia 1930 r. Nr. I. W. F. 8079/30.

L. O. 10/31. Ministerstwo przesyła do wiadomości Kuratorjum odpis pisma Minsterstwa Spraw Wojskowych, Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, z dnia 27 listopada 1930 r. L. dz. 7038/Społ., regulującego zasady współpracy i pomocy władz wojskowych dla Związku Harcerstwa Polskiego.

Naczelnik Wydziału: *J. Błoński.* wr.

I. Zasady ogólne.

Organizacja Zw. Harc. Polsk. obejmuje młodzież męską i żeńską w wieku od lat 6—21, oraz osoby starsze, współdziałające w pracy nad podniesieniem poziomu młodzieży har. jako instruktorzy i tp.

Własnemi środkami, przez pracę programową, opartą na zasadach systemu skautowego, nawet młodzież najmłodszą przysposabia harcerstwo pod względem wojskowym. Metoda pracy harcerskiej różni się od metod sportowych stosowanych powszechnie w wyszkoleniu wojskowem. Podstawą metody harcerskiej jest samowychowywanie i samokształcenie, pod kierunkiem specjalnie do tego przygotowanych instruktorów.

Element wychowawczy w harcerstwie, wykazujący się zdobytemi sprawnościami i stopniami harcerskiemi, przewidzianemi w programach, bardzo łatwo i szybko zamienia się w karnego, samodzielnie działającego, żołnierza.

Młodzież w wieku ponad lat 16 stanowi stosunkowo nikłą część gromady harcerskiej, bo zaledwie około 20—30%. Ci starsi harcerze, o ile są uczniami szkół średnich, uczestniczą z obowiązku organizacyjnego w hufcach szkolnych p. w.

Pomoc ze strony organów p. w. ma się opierać na następujących zasadach:

1) ułatwić młodzieży harc. jej pracę programową przez użyczenie pomocy materjalnej z zasobów p. w.

2) użyczać pomocy instruktorskiej dla kursów specjalnych organizowanych przez władze harcerskie,

3) udzielać pomocy przy organizowaniu oddziałów p. w. dla harc. młodzieży rzemieślniczej i robotniczej.

4) wspomagać akcję obozową i kolonijną w okresie letnim.

II. Pomoc wyszkoleniowa.

Do prowadzenia harc. pracy wyszkoleniowej potrzeba często sprzętu, który nie zawsze posiadają drużyny harcerskie. Będzie to sprzęt do wyszkolenia strzeleckiego i pionierskiego, obrony przeciwgazowej.

Dla pracy strzelecko - łucznej należy w miarę możności wypożyczać broń małokalibrową i ułatwić zaopatrywanie w amunicję przez powiatowe komitety w. f. i p. w.

Kursom terenoznawstwa dostarczać instruktorów - oficerów, którzy przy prowadzeniu kursu zaznajomią się z wymaganiami określonemi w warunkach prób harcerskich, dostarczonemi w razie potrzeby przez lokalne władze harcerskie.

Na kursach obrony przeciwgazowej i przeciwlotniczej zwrócić uwagę na uzdolnienia i przygotowanie harcerzy do służby sygnalizacyjnej, alarmowej i samarytańskiej.

III. Pomoc materjalna.

Sprawę pomocy materjalnej, o ile niema pełnoletniego komendanta lokalnego, załatwiać z udziałem opiekunów i zarządów kół przyjaciół Z. H. P. Zaopatrzenie na sprzęt, którego niema w zapasach komendantów powiatowych i obwodowych pw., kierować do okręgu urz. w. f. i p. w.

Harcerze i harcerki mogą w czasie wyjazdów na ćwiczenia, kursy, zloty, odprawy i tp. korzystać z 50% zniżek kolejowych na podstawie zaświadczeń wg. rozkazu MS. Wojsk PUWF i PW. 2356/Og. 1928 r. wystawionych przez obwodowych komendantów pw.

IV. Współpraca oficerów z Z. H. P.

Pan Minister Spraw Wojskowych Dz. Rozk. Nr. 7/30 Pkt. 71 zezwolił na udział osób wojskowych w pracach kół przyjaciół harcerstwa. Oficerowie służby czynnej mogą otrzymać pozwolenie od D-cy O. K. na pracę instruktorską w organizacji.

Dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysp. Wojsk.
(—) *Kiliński* Płk. Dypl.

Krajoznawstwo i turystyka.

JAN SZMYT.

Beskid Wschodni jako teren wycieczek i obozowania.

Planowe, programem M. W. R. i O. P. przewidziane i polecone krajoznawcze wycieczki szkolne wymagają gruntownego przemyślenia, jeżeli chcą naprawdę odpowiedzieć swemu celowi. Kierunek ich i zakres zależą od różnych warunków zwłaszcza w okresie powszechnego zubożenia społeczeństwa, kiedy zaspokojenie nawet pierwszych potrzeb dzieci stanowi trudność dla rodziców. Czy jednak wśród tych warunków szkoła, z natury rzeczy powołana do zapewnienia młodzieży znajomości kraju rodzinnego, ma opuścić bezradnie ręce i czekać bezczynnie nastania lepszych czasów? Przeciwnie — jej zadaniem jest właśnie wśród ciężkiego położenia materjalnego umieć tak zorganizować życie szkolne, by młodzieży, poza wychowaniem moralnem i wykształceniem, dać możność rozwoju fizycznego, budząc w niej równcześnie zaradność, wytrzymałość na trudy, poprzestawanie na małem i pogodny optymizm życiowy, tę jasną pochodnię na dalsze, nieraz mroku pełne koleje. Do tego celu, między innemi, służyć mogą właśnie rozumnie zorganizowane wycieczki szkolne.

Pora wakacyj, mająca za sobą długi szereg miesięcy uczniowskiej pracy szkolnej i domowej, spełnianej przeważnie w nieodpowiednich warunkach mieszkaniowych, sama zda się zapraszać szarą rzeszę młodocianych pracowników na szerokie zielone i jasne łono przyrody, by płuca ich przepoić ożywczym tlenem, rozradować oczy pięknem ziemi ojczystej, przejąć dusze ukochaniem tej ziemi i jej mieszkańców. Zwiedzanie zatem miast, muzeów, skarbów sztuk, samo przez się będąc ważnym czynnikiem kulturalnym, winno o porze letniej być chyba pośrednim celem wycieczek. Pierwszym i najważniejszym celem jest bezpośrednie zetknięcie się z pięknem przyrody.

O ile województwa centralne, na niżu przeważnie rozsiadłe, od gór i morza znacznie oddalone, przedstawiają gorsze warunki dla wycieczek, nie posiadając same wybitnego piękna krajobrazu i zmuszając tem samem młodzież do dalszych, a co za tem idzie kosztowniejszych wypraw, to województwa należące do Kuratorjum Okr. Szkolnego Lwowskiego cieszą się pod tym względem niemal wszystkie wyjątkowo pomyślnem położeniem. Wszak niedalekie stosunkowo ich zaplecze to potężny wał Karpat, nęcący młodą wyobraźnię urokiem niecodzienności, czarem górskiej przyrody, budzący tęsknotę za beztroską włóczęgą na wolności. To też ta dziedzina winna przyciągać szerokie rzesze młodocianych turystów na wycieczki krótsze czy dłuższe lub wreszcie na swobodne wakacyjne biwakowanie (camping) pod namiotami. Rozpatrzmy cechy właściwe tym stronom i związane z niemi warunki tak wycieczek jak „biwakowania".

Beskid Wschodni, leżący między falistą, o łagodnych formach pagórkowatych okolicą Beskidu Niskiego a Czeremoszem, rozpada się na Bieszczady, Gorgany i Czarnohorę. Pasma wyższe i bardziej skupione niż w zachodnich częściach Karpat, tworzą szeroką wstęgę górską. Doliny między niemi węższe, pokryte lżejszym płaszczem lasów, robiących gdzieniegdzie wrażenie dziewiczej puszczy. Niektóre z nich posiadają zbocza bardzo strome, tworząc krajobrazy groźne i malownicze, pełne wodospadów i urwistych skał. Ponad górną granicą lasów ciągną się łąki górskie, zwane połoninami.

Najdziksza, najniedostępniejsza ale też i najbardziej interesująca część Beskidu Wschodniego to Gorgany, między doliną Prutu, Świcy i Mizuńki. Nazwa ich wywodzi się od głazów olbrzymiej wielkości, która zalega szczyty i zbocza gór, utrudniając przystęp. Po stokach pną się lasy pełne wykrotów i powalonych przez wichry lub lawiny spróchniałych drzew. Nad lasami rozkłada się ciemnozielonemi plamami wysoka i gęsta kosodrzewina, zwana też żereblem. Pola jej przerywają często ogromne usypiska głazów, t. zw. grechoty, wydające przy wchodzeniu na nie charakterystyczny dźwięk. Dawna ozdoba naszych gór, limba, tak rzadka w Tatrach, zachowała się lepiej w Gorganach. Już w okolicach Jaremcza można widzieć jej pojedyncze okazy, zaś w głębi gór istnieją jeszcze po kilkadziesiąt mórg liczące połacie lasu limbowego.

Charakterystyczna jest budowa szczytów Gorgan. To nie kopuliste Bieszczady, ani posępne długie wały górskie Czarnohory. Tu niskie i wygodne do przejścia przełęcze oddzielają od siebie szczyty śmiało zarysowane, strzelające w niebo harmonijnym kształtem swych stożków. Lasy przeważnie milczące, góry, potoki, nad tem rozpięte wysokie niebo, oto obraz tego uroczego zakątka, dzikiego bezludzia, przyrody świeżej, czystej, nieskażonej kulturą ludzką. Niema w Małopolsce bardziej bezludnej grupy górskiej. Od Wyszkowa po Gasinę, od Perehińska po Niemiecką Mokrą, na obszarze ciągnącym się wszerz na 80 km, wzdłuż 40 km, obejmującym powierzchnię 3.200 km² nie ujrzeć ani jednej wsi, a zaledwie kilka osad jak Osmołoda, Rafajłowa słynna z walk legjonów w latach 1914/15, w Podlutem mały zakład kąpielowy, tu i ówdzie samotne leśniczówki — i oto wszystko. Jeśli hale tatrzańskie zaludniają liczne trzody ze swoistem swem życiem, dźwięczą dzwonki na szyjach krów i owiec, ciszę przerywa szczekanie liptowskiego psa - owczarza i przeciągłą nutą rzucane w niebo pieśni pasterzy, — tu kosodrzewina założyła swe gospodarstwo i zajęła ogromne przestrzenie, wypierając bydło, pasterzy, szałasy. Dziwny kontrast krajobrazowy przedstawiają te strony w czerwcu, gdy szczyty zajmują jeszcze ogromne pola śniegowe a w dolinach i na niższych zboczach pleni się już bujnie młode życie.

Najdalej ku wschodowi wysunięta część Beskidu Wschodniego jest Czarnohora. Charakter jej odmienny od charakteru pozostałych części. Ze szczytów widać tu długie trawiaste upłazy, lekko nachylone, pozbawione niemal zupełnie wysterczających skał. Wyjątek stanowią tylko zbocza Pietrosza i kilku innych szczytów. Kosodrzewiny znacznie mniej niż w Gorganach; stąd swobodniej rozwija się życie pasterskie i stosunkowo dużo znachodzi się prymitywnych szałasów. Turysta przyzwyczajony w Tatrach do pięknego widoku jezior, szuka tu daremnie tej prawdziwej ozdoby gór. Zastąpić je chyba mogą sztuczne jeziorka, utworzone dla spławiania drzewa t. zw. klauzy. Tych nie brak w Czarnohorze, a najpiękniejsza z nich, to klauza Balzatul w pobliżu szczytu Popa Iwana. Jedyne większe jezioro zwane Szybeny leży w dorzeczu Czarnego Czeremoszu, w pobliżu Burkuta, najwyżej w Polsce położonej miejscowości kąpielowej. Schronisk i tu niewiele. Niema też uroczych tatrzańskich wodospadów poza kilku mniejszemi, utworzonemi w górnym biegu Prutu pod Ho-

werlą. Zlodowacenie pozostawiło w Czarnohorze ślady w postaci kotłów górskich, jednakże niezapełnionych wodą.

Przyroda Beskidu Wschodniego, jak to już wyżej zauważono, wykazuje dość dużo rysów pierwotnych. Wilgotny klimat wysokich gór sprzyja rozwojowi łąk na połoninach, a silne wiatry utrudniają tam rozwój lasów. Na pograniczu obu dziedzin, leśnej i halnej, krzewi się bujnie kosodrzewina tem charakterystyczna, że na równej z nią wysokości występuje także kosa, olcha, limba, jarząb górski i różanecznik. Piaskowe i granitowe podłoże połonin pozwala rozwijać się roślinie zwanej skucina, której liście, schnąc i czerwieniejąc jesienią, nadają szczytom znamienną rudoczerwoną barwę. Schodząc niżej trafiamy na ciemne i milczące bory świerkowe a pod niemi lasy jodeł i buków. Z dawnych mieszkańców tych stron pozostały jedynie rzadko już spotykane: niedźwiedź, ryś, wilk. •

Między charakterem Beskidu Wschodniego a sposobem urządzenia i prowadzenia tam wycieczek zachodzi ścisły związek. To nie Tatry, gdzie na obszarze stosunkowo szczupłym, rozsianych jest kilka schronisk, gdzie wycieczka trzydniowa stanowi już dłuższą imprezę i ostatecznie nie w drugim, to napewno w trzecim dniu marszu można znaleźć dach nad głową i sposobność uzupełnienia zapasów. Tu wśród górskiego pustkowia przyjdzie wędrować cały tydzień i nie ujrzeć żywej duszy. Zato łagodne stoki, wysokogórskie polany wśród lasu, prześliczne łączki nad potokami zapraszają do rozbicia namiotów, do założenia obozu niby bazy operacyjnej, skąd można robić dalsze i bliższe wycieczki. Nie bez znaczenia dla urządzenia obozu jest klimat łagodniejszy niż w Tatrach i nieco mniejsza ilość opadów atmosferycznych. W tych warunkach nauczyciel, kochający młodzież i nie wahający się poświęcić jej trochę swego wolnego czasu, może bez szczególnych trudności zorganizować wycieczkę lub obóz wędrowny i urządzić to w sposób tani, naprawdę nie narażający rodziców uczniów na nadmierne wydatki. Jeżeli zakład naukowy nie posiada swych namiotów, to z pewnością wojskowość użyczy ich na taki cel. Zresztą, zwłaszcza w Gorganach, w zasięgu leśnym znajdują się liczne t. zw. koliby czyli rodzaje szałasu, pobudowane dla drwali ścinających zimą drzewo. Latem stoją one prawie z reguły puste i mogą pomieścić wycieczkę złożoną nawet z 20—25 uczestników; znajdując się zaś przeważnie w pobliżu wody, spełniają wszystkie warunki dla celów swobodnego obozowania.

Nieodzownym warunkiem udania się wycieczki czy obozowania lub też połączenia obu form jest dobranie młodzieży zdrowej, karnej, mniej więcej jednego wieku, poprzestającej na małem, wesołego usposobienia, wytrwałej na trudy i niewygody, umiejącej nieuniknione w takich razach niespodzianki przyjmować i znosić z pogodnym stoicyzmem. Poza zwykłemi rekwizytami wycieczkowemi jak: mapy turystyczne, koce, plecaki, stare lecz silne obuwie, wełniana odzież, przybory do jedzenia, do czyszczenia odzieży, do szycia i prowizorycznej naprawy obuwia, zapasowa bielizna, mała apteczka i t. p., nie należy zapominać o kotle lub dużym garnku, zdolnym pomieścić jedzenie dla całej wycieczki. Nosi się go w drodze do góry dnem na plecaku lub chłopcy niosą go naprzemian. Żywność do gotowania, obliczoną na czas wycieczki rozdzielają uczestnicy między siebie, wydzielając w czasie postoju kucharzowi odpowiednie porcje. Marcepanów nie będzie. Wędzona słonina, chleb razowy, wędliny, kilka gatunków kasz, sól, herbata, kostki „Maggiego", mąka, cukier, słodycze ewentualnie kondensowane mleko wystarczą dla ugotowania strawy prostej, posilnej, której znakomitą przyprawą będą trudy wycieczki, kąpiel i wilczy apetyt. A gdy po wieczerzy znużona drużyna legnie przed spaniem na swoich tapczanach, gdy mandoliny z gitarą rzucą w noc ku wyiskrzonemu niebu akordy swojskich melodyj a chór męskich głosów odpowie im echem dokoła płonącego z trzaskiem

ogniska, wtedy młode dusze odczują i pojmą, ile radosnego uroku mieści w sobie takie obozowanie na łonie ojczystej przyrody.

Dojazd w głąb Beskidu Wschodniego ułatwiają liczne kolejki leśne, stanowiące własność prywatną. Służąc zasadniczo do wywozu drzewa, nie zabierają podróżnych ani nie biorą odpowiedzialności za ich całość. Stąd dla kierownika wycieczki postulat utrzymania bezwzględnej karności. Wystarczy zgłosić się w zarządzie tuż przed odejściem pociągu, by uzyskać zezwolenie na przejazd i to bez żadnej opłaty. Na końcu długiego garnituru wózków przyczepione jest coś na kształt krytego wozu towarowego lub nawet wóz osobowy, t. zn. „salonka". W czasie jazdy publiczność złożona z drwali, wieśniaków i wieśniaczek wskakuje i zeskakuje z wózków, udając się do swych wsi, przez które prowadzi trasa kolei. Często są przytem wypadki. Czasem się wózek lub maszyna wykolei, co tylko na czas bardzo krótki np. na kilkadziesiąt minut przerywa podróż. Personel kolejowy złożony z kilku ludzi umie migiem uruchomić pociąg. Wspomniane linje kolejowe prowadzą z Nadwórnej do Rafajłowej z odgałęzieniami w dolinę Chepelowską, do Salatruka i Douszyńca, z Porohów na Hutę, z Broszniowa do Osmołody z odgałęzieniami w dolinę Mołody i Pietrosza, z Krechowiec do Męczywki i w dolinę Ilemki, z Malmanstalu do Synowódzka Wyżnego, z Worochty w dolinę pod Zaroslakiem.

W samych górach prowadzą dobre ścieżki na Chomiak, Syniak, Wysoką, Ihrowyszcze, Sywulę, Kaniosze. Na inne szczyty trudniej się dostać z powodu głazów kosodrzewiny i nieustannie psujących się ścieżek. Wązkość dolin zmusza prowadzić drogi i ścieżki po ich dnie, o parę kroków od łożyska potoku. Po ulewnym deszczu potok wzbiera momentalnie, zalewa ścieżkę, zrywa prowizoryczne mostki i kładki, rzuca wpoprzek drogi podmyte pnie świerków i głazy. Nieraz, szukając zapowiedzianych przez drukowany przewodnik barwnych znaków na drzewach, znajduje się je pod nogami w potoku. Ciasna dolinka wygląda wtedy jak po trzęsieniu ziemi. Tak gospodarzy przyroda pozostawiona sama sobie. Widok jednak ze szczytów wynagradza sowicie trudy wspinania się na nie. Łatwiejszy przystęp okazuje Czarnohora choć niema na niej ścieżek znaczonych; jest zato kilka dróg jezdnych. W każdym razie, dla celów turystyki po tych okolicach, należy się zaopatrzyć w dobre mapy, busolę, na wszelki wypadek w turystyczne przepustki, jeśliby przyszło zejść na stronę czesko-słowacką lub rumuńską.

Zależnie od trasy projektowanych wycieczek po Gorganach można obrać za punkt wyjścia Jaremcze, Tatarów, Zielone, Rafajłową, Podluty, Osmołodę lub Ludwikówkę. Z Tatarowa najlepiej iść na Chomiak, Syniak i Mały Gorgan przez Potomy w dolinę Ilmy; z Rafajłowej na Doboszankę i na Sywulę przez Salatruk, z Osmołody w górnej części doliny Łomnicy na Wysoką, Ihrowyszcze i Sywulę; również z Osmołody na Popadję, Parańkę i Grofę.

Dla zwiedzania Czarnohory jest najlepszym punktem wyjścia Worochta, Laszczyna i Jasina, celem zaś wycieczek: Pietros, Howerla, Turkut, Pop Iwan, Szpyci.

Moment krajoznawczy wycieczek wymaga uwzględnienia również i Huculszczyzny, terenu o oryginalnej, swoistej kulturze a i krajobrazowo ciekawego. Ci Rusini-górale, bezsprzecznie o przymieszce żywiołu etnicznie rumuńskiego, odznaczają się niezwykłą malowniczością stroju z przewagą barw czerwonych, odbijających mile od zielonego tła lasów i połonin. Sztuka ludowa rozwinęła się tu w kierunku zdobienia rzeźbą sprzętów domowych i mieszkań. Intarsja drzewem i kolorowemi perełkami wydaje wiele sprzętów naprawdę artystycznej wartości. Talent rzeźbiarski przechodzi w rodzinach z ojca na syna i wnuka. Znane są pod tym względem rodziny Skrzyblaków i Menehediuków. Domowe warsztaty dostarczają cenionych w handlu kilimów. Sztuka huculska wykazuje rysy podobne do sztuki

górali zakopiańskich, jednakże z silnem zaznaczeniem wpływów ruskich i rumuńskich. Pobyt wycieczki na połoninie pozwoli młodzieży poznać bujnie rozwijające się życie i gospodarstwo pasterskie z jego charakterystycznemi cechami, niespotykanemi w innych górach Polski. To też młodzieży nie powinna przestraszać perspektywa pieszej wędrówki na przestrzeni 20 km. z Worochty przez Ardżeluże, Krzywopole, Żabie, Krzyworównie, Jasienów, Uścieryki do Kut. Uczestnicy takiej wyprawy będą mieli sposobność zetknąć się z ludem, przyjrzeć jego życiu i strojom zwłaszcza w niedziele lub święta, — poznać ciekawą gospodarkę flisaków na Czeremoszu i sposoby komunikacji odbywanej przez mężczyzn i kobiety przeważnie konno z braku dobrych dróg. Wycieczka znajdzie wszędzie z pewnością wygodny nocleg na sianie czy słomie w stodole i kończąc swą turę w Kutach, siedzibie Ormian polskich, z żalem będzie opuszczać ten uroczy zakątek górski, miły także dla swego łagodnego klimatu.

Więc, gdy nastaną wakacje, niech liczne zastępy młodzieży rzucą duszne ulice miast, niech z kijem w ręku, plecakiem na ramionach i pogodną myślą pospieszą po zdrowie ku górom, gdzie zamiast syren samochodowych, głośników radjowych, zamiast tramwajowych dzwonków, oklepanych melodyj tanga, zamiast nerwowego hałasu i zgiełku miasta, zaszumią im poważnie gałęzie smereków kołysanych wiatrem przy wtórze szmeru potoków a ciszę przerwie chyba kwilenie orła z podobłocznych przestworzy lub dalekie echa trombity pasterskiej.

Ulgi taryfowe na polskich kolejach państwowych.

(Na zbiorowe wycieczki szkolne i przejazdy na kolonje, od dnia 1 kwietnia 1931 r.).

1) Wychowańców, bez różnicy płci i wieku, wszelkich zakładów naukowych pańswowych lub prywatnych, którym przyznane są prawa zakładów naukowych państwowych, jak również towarzyszący im personel nauczycielski, przewozi się przy zbiorowych, pod nadzorem nauczycielskim urządzanych, wycieczkach co najmniej 10-ciu osób, bez względu na odległość, w wagonach klasy III-ej pociągów osobowych, objętych rozkładem jazdy, za połowę normalnej opłaty taryfowej.

2) Dla uczniów w wieku poniżej lat 10 wydaje się bilety za opłatą 1/4 taryfy normalnej (75 proc. zniżki) z zaokrągleniem cen biletów ulgowych klasy III-ej do najbliższej liczby wzwyż, podzielnej przez 10. W klasie II-ej ceny biletów są półtora raza wyższe, niż w klasie III-ej.

3) Przy wycieczkach wychowańców szkół powszechnych, lub średnich, na każdych 10-ciu płacących uczniów jednego niezamożnego ucznia przewozi się bezpłatnie.

4) Na każdych 10-ciu wychowańców można przewozić za opłatą ulgową najwyżej jedną osobę z personelu nauczycielskiego w charakterze nadzorczym.

5) Właściwa władza szkolna winna przynajmniej na 24 godziny przed wyjazdem zwrócić się z pisemnem zgłoszeniem (według wzoru) do stacji wyjazdu o zamierzonej wycieczce.

Zgłoszenie takie może być uwzględnione nawet na godzinę przed odejściem wyznaczonego do wyjazdu pociągu, o ile przytem nie zajdzie potrzeba dostawienia oddzielnych wagonów, lub zwiększenia siły pociągowej.

6) Zgłoszenie stemplule kasa biletowa i zwraca przewodnikowi wycieczki, który okazywać je powinien przy kontroli biletów, po ukończeniu zaś podróży oddać łącznie z biletami.

7) Zgłoszenie powinno być dokładnie wypełnione; zgłoszenie wypełnione nienależycie, z opuszczeniami rubryk, poprawkami, dopiskami i t. p. będzie uznane za nieważne i odebrane od posiadacza.

Jeżeli z biletu ulgowego będzie korzystać osoba niemająca prawa do powyższej ulgi, uważa się ją za podróżnego bez biletu. Podróżny taki ponosi wszelkie prawem przewidziane skutki oraz uiszcza opłatę, przewidzianą w taryfie w wypadku przejazdu bez biletu.

8) Przejazd ulgowy za połowę normalnej opłaty taryfowej w wagonach klasy III-ej pociągów osobowych może być również przyznany przy zbiorowych przejazdach grup, złożonych co najmniej z 10 osób:

a) wychowańcom szkół, niemających praw zakładów naukowych państwowych za poparciem władzy państwowej;

b) wychowańcom ochronek, burs i t. p. instytucyj o charakterze zakładów wychowawczych;

c) dzieciom, wysyłanym na kolonje, wraz z bagażem, przyczem 10 kg bagażu na osobę przewozi się za połowę opłaty taryfowej; ponadto odnośna DOKP może zezwolić na przewóz jako bagaż za normalną opłatą według taryfy bagażowej reszty rzeczy, przedmiotów artykułów spożywczych, niezbędnych dla kolonji w ilości, jaką każdorazowo ustali na podstawie złożonego jej podania.

d) związkom harcerskim przy wycieczkach wychowawczych lub w celach sportowych;

e) nauczycielom i nauczycielkom szkół powszecnych na podstawie zaświadczeń przełożonych władz szkolnych.

Uczniowie lub harcerze, względnie dzieci, wysyłane na kolonje, w wieku poniżej lat 10, opłacają czwartą część normalnej opłaty taryfowej. Na każdych 10 płacących uczniów lub harcerzy, względnie dzieci, przewozi się jednego niezamożnego bezpłatnie.

Na każdych 10 uczniów, harcerzy lub dzieci, można przewozić za opłatą ulgową najwyżej jedną osobę w charakterze nadzorczym.

W przytoczonych powyżej wypadkach musi być uprzednio wyjednane od DOKP, w której obrębie leży stacja wyjazdu, zezwolenie na zastosowanie ulgi na podstawie podania z dołączeniem statutu związku, stowarzyszenia, instytucji i t. p., urządzających wycieczkę. O udzieleniu ulgi DOKP zawiadamia petenta na druku, stanowiącym równocześnie zaświadczenie na prawo otrzymania biletów ulgowych.

Z zaświadczeniem powyższem należy przynajmniej na 24 godziny przed wyjazdem zgłosić się na stacji wyjazdu celem ustalenia dnia i pociągu wyjazdu.

Zgłoszenie to może być uwzględnione nawet na godzinę przed odejściem wyznaczonego do wyjazdu pociągu, o ile przytem nie zajdzie potrzeba dostawienia oddzielnych wagonów lub zwiększenia siły pociągowej.

9) Przy wycieczkach, wymienionych w punkcie 1 i w punkcie 8, przejście do klasy wyższej i do pociągu droższego za dopłatą nie jest dozwolone.

DOKP mogą jednak, zależnie od warunków ruchowo-technicznych, zezwolić na przejazd ulgowy w klasie II, jak również w pociągach pośpiesznych za opłata połowy taryfy normalnej.

Uwaga: DOKP. znaczy: Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych.

. . . .

(Nazwa i miejsce zakładu naukowego).

Zgłoszenie wycieczki szkolnej.

Do Urzędu stacyjnego

w . . . .

. . . . (nazwa zakładu naukowego), urządzając wycieczkę szkolną pod kierownictwem p. . . . . (imię i nazwisko) prosi o wydanie na zasadzie Taryfy osobowej i bagażowej (cz. II, dział I, rozdz. D-II, pkt. 1—7) biletów klasy . . . . na pociągi . . . . za opłatą:

1) $^1/_2$ taryfy normalnej (50% zniżki) dla . . . . . . (ilość) nauczycieli (lek) . . . . . . uczniów (nic) powyżej 10 lat

2) $^1/_4$ taryfy normalnej (75% zniżki) dla uczniów (nic) . . . . . . poniżej lat 10;

3) bezpłatnie dla . . . . . . uczniów (nic) niezamożnych na przejazd jednorazowy PKP. w następujących relacjach:

Nr.	od stacji	do stacji	pociągiem*) Nr.	dnia*)	o godzinie*)
1					
2					
3					
4					
5					

. . . . dnia . . . . 193....

Pieczęć zakładu naukowego

. . . .**)
(podpis kierownika zakładu naukowego)

UWAGA: Opłaty pobiera się za rzeczywistą ilość jadących, nie mniej jednak, niż za 10 osób, przyczem przy wycieczkach szkół powszechnych lub średnich na każdych 10-ciu płacących uczniów (nic) jednego (ną) niezamożnego (ną) ucznia (nicę) przewozi się bezpłatnie.

Po ukończeniu podróży zgłoszenie należy oddać wraz z biletem na przejazd.

---

*) Rubryki te mogą być niewypełnione, jeżeli nie zachodzi potrzeba rezerwowania miejsc w posiągu.

**) Przy wycieczkach szkół powszechnych zgłoszenie winno być nadto notwierdzone pieczęcią urzędową właściwego inspektora szkolnego.

Dni Mickiewiczowskie w Nowogródku.

Z powodu 75-lecia śmierci Adama Mickiewicza Komitet Mickiewiczowski w Nowogródku pod przewodnictwem p. Zygmunta Beczkowicza, wojewody nowogrodzkiego, uchwalił zorganizować w czerwcu b. r. Dni Mickiewiczowskie, poświęcone pamięci Tego, który tę Ziemię Nowogródzką tak ukochał, że w całej jego twórczości niema jednego dzieła, w któremby nie dźwięczały wspomnienia o Niej i tęsknota za Nią.

Spodziewane są liczne pielgrzymki młodzieży szkolnej, która z dzieł wielkiego poety czerpie mądrość, piękno i otuchę. Młodzież ta ma usypać wspólnemi siłami Kopiec, który wobec przyszłych pokoleń będzie świadczył, żeśmy zdolni byli ocenić i zrozumieć, iż Duchy wielkie żyją zawsze w swych Narodach i że ich to zasługą jest, jeżeli iskry przez Nich rozetlone nie zagasają w ciągu nawet długich dziejowych nocy.

Podczas Dni Mickiewiczowskich urządzona będzie Wystawa Regjonalna w Nowogródku, na której szczególnie będzie uwzględniony dział pamiątek Mickiewiczowskich: pism, druków, portretów, rysunków, sprzętów, tkanin miejscowych i t. p. które ułatwią każdemu odtworzenie charakteru epoki i otoczenia, w jakiem wzrósł i żył Mickiewicz i to, czem obecnie kraj Jego rodzinny się odznacza.

Dla zwiedzających wystawę projektowane są wędrówki turystyczne po pięknej ziemi Nowogrodzkiej według dwóch szlaków:

I. Od strony Wilna: Lida — Ogrodniki — Huta Szklana — Nowogródek — Korelicze — Turzec — Mir.

Od Mira można dokonać szeregu wypadów bliższych do Stołpców, największej naszej bramy wejściowej na wschodzie oraz do Nieświeża, Klecka, granicy polsko - sowieckiej, strażnic K. O. P.

II. Od strony Warszawy: Słonim — Baranowicze — Stołowicze — Horodyszcze — Tuhanowicze — Świteź — Nowogródek lub odwrotnie.

Wychowanie przedszkolne.

Dzień w przedszkolu.

Przedszkole przy szkole żeńskiej im. Elizy Orzeszkowej we Lwowie cieszy się liczną frekwencją dziatwy, bo uczęszcza przeciętnie 40 dzieci w wieku od 3—6 lat. Lokalne warunki są możliwe, ale nie najlepsze. Sala jedna i to niewielka, ogródka ani boiska dla dziatwy przedszkolnej niema. To też w dni pogodne dzieci odbywają przechadzki w stronę wzgórz kleparowskich, albo przepedzają ranki na podwórzu, łączącem 3 szkoły i przeznaczonem na boisko gimnastyczne dla dziatwy szkolnej.

Dnia 4 maja w przepiękny, wiosenny, poranek odbyła dziatwa miłą przechadzkę, podczas której maleństwa obserwowały przyrodę wiosenną. Z przechadzki tej przyniosły dzieci wiele ciekawych spostrzeżeń, nowych wrażeń i postanowień: np. kwiatki widziane na przechadzce nasunęły im myśl „aby — ponieważ przy przedszkolu ogródka niema — zasadzić je w doniczkach, co też nazajutrz uskuteczniły.

Z powyższego opisanego poranka wypłynęły niejako zajęcia dziatwy w dniu następnym t. j. dnia 5 maja.

Dzień ten miał zmienną pogodę, to też, korzystając z względnie pogodnego ranka, zaraz po przybyciu do przedszkola wyszły dzieci na podwórze szkolne i tu na dowolnych zabawach przebywały do czasu, kiedy uczenice ze szkół wyszły gromadnie na pauzę.

Wobec przepełnienia na boisku dziatwa przedszkola musiała przejść do sali. Przebrawszy pantofelki i umywszy rączki, uspokojone kilkoma ćwiczeniami rytmicznemi (ćwiczenia rytmiczne przy muzyce działają zawsze uspokajająco na najbardziej rozkrzyczane dzieci i łagodzą ich ruchy), dzieci odśpiewały pieśń „Kiedy ranne...".

Siedząc na posadzce, rozpoczęły rozmowę o przeżyciach dnia poprzedniego Z rozmowy w ustach dziecięcych zaczęła wykwitać baśń samorzutnie snuta przez coraz to inne dziecko. Wszystko na tle rzeczy widzianych na przechadzce, przyobleczone przez bujną fantazję malców w tak barwne szaty, że wychowawczyni z łatwością mogła odtworzyć opowiadania dzieci kredkami na tablicy ściennej. — Tak powstała bardzo oryginalna ilustracja wiosny.

Dzieci zachwycone ilustracją, rozpoczęły naśladować ruchy drzew, żabek, ślimaków, były też krasnoludki, kwiaty tańczące oraz motylki. Wychowawczyni była początkowo jedynie widzem tego improwizowanego przez dzieci balu wiosennego, z którego przeszła niespostrzeżenie do gimnastyki powiastkowej, zakończonej piękną i ulubioną przez dzieci zabawą „Tyle kwiatków rośnie wkoło nas".

Po krótkim odpoczynku w leżącej pozycji, umywszy rączki, usiadły dzieci do śniadania.

Po śniadaniu i wypoczynku na matach, przebrały obuwie, wyszły na podwórze, aby napełnić przyniesione doniczki ziemią i zasadzić roślinki. Deszcz przeszkodził w dalszej zabawie na podwórzu, to też dzieci, zostawiwszy doniczki (aby kwiatki prędzej wyrosły), wróciły do sali, przebrały pantofelki, umyły rączki i zajęły się rysunkiem kolorowemi kredkami. Naturalnie rysunki były dowolne i bardzo fantastyczne, podobne do owej baśni rankiem snutej. Objaśnienia tych baśni, otrzymywane z ust dziatwy, zapisywała wychowawczyni przy rysunkach.

Po odmówieniu modlitwy, dzieci przebrały obuwie, i korzystając z chwili pogodnej, wybiegły znów na podwórze, gdzie bawiły się aż do godziny 1-ej, poczem, zabrawszy doniczki (na 40 doniczek niema miejsca w przedszkolu), wróciły do domu z postanowieniem pielęgnowania przez siebie zasadzonych roślinek.

Tak przeszedł ranek 5 maja, a w następnych będzie jeszcze wiele sposobności, aby na temat wosny porozmawać i dorysować do ilustracji na tablicy nowe spostrzeżenia dziatwy np. kwiat jabłoni, gruszy, wiśni.

H. Czaporowska.

Sprawy radjowe.

Poranki muzyczne.

Zorganizowane w bieżącym roku szkolnym przez Kuratorjum O. S. Lw. łącznie ze Związkiem Muzyków-Pedagogów we Lwowie, poranki myzyczne dla młodzieży szkół średnich, zawodowych i zakładów kształcenia nauczycieli — cieszyły się dużem powodzeniem wśród młodzieży oraz uznaniem sfer pedagogicznych i społeczeństwa. Żywe zainteresowanie i poparcie ogólne, które towarzyszyły każdemu porankowi, świadczą o celowości tej akcji kształcąco-wychowawczej.

Z sześciu poranków urządzonych w bieżącym roku szkolnym i transmitowanych przez Rozgłośnię Lwowską — 4 były poświęcone wyłącznie muzyce polskiej, jeden muzyce polskie i obcej, zaś jeden muzyce starowłoskiej i starofrancuskiej. Ten ostatni (25 kwietnia), dzięki pozyskaniu wybitnych wykonawców, między nimi znakomitego skrzypka polskiego prof. Wacława Kochańskiego (który jest mistrzem w interpretacji drobnych utworów minionych stuleci), stał na wyżynie szczytowego artyzmu. Młodzież, przygotowana odpowiednią prelekcją i zorjentowana przedwstępnemi objaśnieniami, podziwiała piękność arcydzieł muzycznych 16—18 wieku. Usłyszała słynne nazwiska twórców, poznała próbki ówczesnej kultury muzycznej, słyszała o upodobaniach artystycznych owych czasów. Nastrój programu był utrzymany w tonie pogodnym. — Niestety, szczupłość sali koncertowej, zawierającej 700 miejsc, nie pozwoliła na pomieszczenie rzesz młodzieży, pragnącej uczestniczyć w tej pięknej audycji. Biletami wstępu musiało się obdzielić zakłady w miarę możności. I tak: Gimnazjum im. Kr. Jadwigi otrzymało 212 biletów, Zakład Nauk. SS. Nazaretanek 106 biletów, Gimnazjum III: 32 bil., IV: 98 bil., V: 49 bil., VII: 30 bil., VIII: 41 bil., IX: 70 bil., X: 42 bil., Notre Dame: 20 biletów.

Powyższa akcja, raz podjęta, będzie trwała w dalszym ciągu w przyszłym roku szkolnym i zostanie zorganizowana tak, aby pod względem regularności i ciągłości nie czyniła wrażenia przypadku i dorywczości.

Sobotnie poranki radjowe.

Sobotnie poranki radjowe, organizowane dla szkół powszechnych przez Kuratorjum O. S. Lw. wraz z Dyrekcją Wydziału Programowego Polskiego Radja, cieszą się coraz większem powodzeniem. Liczne szkoły zaopatrują się w aparaty odbiorcze, by umożliwić dziatwie wysłuchanie audycyj, specjalnie dla niej przygotowanych.

Druga zkolei audycja odbyła się zgodnie z zapowiedzią dnia 18 kwietnia b. r. Program wykonała prywatna szkoła powszechna z prawem publiczności PP. Benedyktynek, pozostająca pod kierownictwem S. Michaliny Kucharskiej. Odegrana została baśń fantastyczna pod tytułem „Leśna królewna“, następnie zaś odbyło się posiedzenie sprawozdawcze kółka szkolnego Polskiego Czerwonego Krzyża. Cała audycja, przygotowana przez p. Zofję Zaleską wraz z p. Heleną Klubianką i in., wypadła nader udatnie. Zwłaszcza część druga pobudziła niektóre szkoły, jak nas o tem poinformowano z różnych stron, do rozszerzenia działalności kół szkolnych Czerwonego Krzyża.

Trzeci poranek odbył się dnia 2 maja, na którym uczenice państwowego seminarjum ochroniarskiego pod dyrekcją przełożonej p. Wandy Soboltówny wykonały „Bal kwiatów“, utwór p. Zofji Biesiadkiej. Rzecz zradjofonizowano w ten sposób, że między poszczególne dialogi oraz monologi wpleciono wkładki muzyczne, chóry oraz melo-deklamacje. Prowadziła chór p. Grabińska, reżyserją zajęła się p. Krysowska, zaś akompanjował na fortepianie prof. Seredyński. W zakończeniu audycji uczenica trzeciego kursu wspomnianego seminarjum odegrała w związku z treścią utworu menuet Paderewskiego.

W następną sobotę dnia 9-go maja odbył się czwarty poranek, urządzony przez żeńską szkołę powszechną im. Króla Jana Sobieskiego. Wykonano na nim utwór oryginalny p. Fryderyki Lazarusówny pod tyt.: „Gleba“. Reżyserją zajęła się p. Marja Badjanowa przy współudziale p. Antoniny Mańczukowskiej, p. Julji Komentowskiej i autorki oraz przy żywem poparciu zast. kier. p. Stanisławy Turkowskiej.

Poranek rozpoczął się grą na fortepianie, o potem opisem wschodzącego słońca. Kwiaty i owady rozmawiały już z sobą, gdy nadszedł śpiewając Jaś pastuszek. Grał na fujarce i żalił się, że we wsi niema szkoły. Rówieśnik jego przybyły z miasta Franek narzekał na nudy wiejskie. Owady obraziły się na niego, a kwiatek dzwonek zadzwonił mu do serca, by był dobry i nauczył Jasia czytać. Franek zrozumiał i chłopcy stali się przyjaciółmi. Po roku Jaś już czytał, nie przestając tęsknić za nieznaną szkołą. Wtem przybyła mu z pomocą „matka Gleba", która przemówiła do Jasia, doradzając mu, by poszedł do miasta i został ogrodniczkiem przy szkole. Następuje potem opis pracy Jasia w ogródku szkolnym.

Słuchowisko urozmaicił śpiew solowy i chóralny, gra na skrzypcach, flecie i fortepianie.

* * *

Poniżej zamieszczamy program następnych poranków aż do końca bieżącego roku szkolnego.

V poranek — dnia 16 maja o godz. 12 min. 10: „Maj w słowie i pieśni". Wykona szkoła powszechna męska im. Marji Konopnickiej. Kierownik szkoły p. Antoni Królik.

VI poranek — dnia 23 maja: „Fartuszek Marysi" — obrazek fantastyczny z „Płomyka". Wykona powszechna szkoła kolejowa. Kierownik p. Teodor Martyniak.

VII poranek — dnia 30 maja: „Święto Matek". Wykona szkoła powszechna żeńska im. Konarskiego — już po raz wtóry występująca przed mikrofonem. Kierowniczka szkoły p. Stanisława Kopystyńska. Utwór opracowała p. E. Patrynowa.

VIII poranek — dnia 6 czerwca: „Co najchętniej czytamy?". Wykona 7-klasowa szkoła ćwiczeń przy państwowem seminarjum nauczycielskiem żeńskiem im. A. Asnyka. Kierowniczka szkoły p. Franciszka Arnoldowa, przełożona seminarjum dr. Marja Chelińska.

IX poranek — dnia 13 czerwca: Poranek poświęcony twórczości Teofila Lenartowicza. Wykona szkoła powszechna męska im. Lenartowicza. Kierownik szkoły p. Stefan Pańkow.

X poranek — ostatni w b. roku szkolnym dnia 20 czerwca: „Kwiat paproci". Sprawozdanie z wycieczki przyrodniczej do lasu celem poznania paproci. Zwyczaje świętojańskie — krótki wykład. Kwiat paproci — baśń fantastyczna w opracowaniu p. Janiny Bautowej. Kier. szkoły p. Helena Nuzikowska.

* * *

Podejmowane są już przygotowania do poranków w przyszłym roku szkolnym. Między innemi zgłosiła się z koncertem mandolinowym szkoła powszechna w Kałuszu. Niektóre opracowania, aczkolwiek już gotowe i zakwalifikowane do wykonania radjowego, nie mogły być uwzględnione przed wakacjami z powodu braku wolnej soboty. Zostaną one zużytkowane w pierwszych tygodniach przyszłego roku szkolnego. Kierownictwa szkół powszechnych zarówno lwowskich jak i pozamiejscowych zechcą zgłosić udział swych szkół wraz z programem możliwie jeszcze w czerwcu r. b., by można było przed wakacjami ustalić plan programów. Pomysłów żadnych rozmyślnie nie wskazujemy, aczkolwiek chętnie służymy informacjami i ewentualną pomocą tym wszystkim, którzy już zdecydowali się przystąpić do twórczej pracy na terenie tej nowej formy wpływów wychowawczych.

Prosimy w dalszym ciągu dzielić się z Redakcją Dziennika Urz. Kur. O. S. Lw. wrażeniami, uwagami i propozycjami w związku z organizowanemi sobotniemi porankami radjowemi, by cała akcja tych poranków systematycznie się podnosiła w swej przydatności dla młodzieży w wieku szkolnym. Należy również pobudzać kierownictwa sąsiednich szkół do zakładania aparatów odbiorczych, by w niedalekiej przyszłości każda szkoła mogła korzystać z organizowanych audycyj radjowych.

K.

W sprawie zaopatrzenia szkół w radjowe aparaty odbiorcze.

Wpływ radja coraz bardziej wkracza w kulturalną dziedzinę życia społeczeństwa. Radjo daje już dziś szlachetną rozrywkę, rozszerza widnokrąg myślowy, poucza praktycznie i podnosi duszę szerokich mas. Widok anteny na gmachu miejskim i skromnej chacie wiejskiej staje się z tego powodu coraz częstszy. Podobnież na terenie szkół w ostatnich kilku miesiącach można zauważyć pewne ożywienie w kierunku zakładania radjoodbiorników.

Ponieważ zainteresowanie radjem istnieje prawdopodobnie w każdej szkole, ale nie w każdej rozwinęła się w tym kierunku odpowiednia inicjatywa, przeto podajemy niżej kilka wskazówek, wyjaśniających sposób zaopatrzenia szkół w aparaty.

Przedewszystkiem Zarządy szkół powinny zebrać odpowiednie kwoty na zakup aparatu. W tym celu można się odwołać do ofiarności rodziców na specjalnie zorganizowanych zebraniach szkolnych, bądź urządzić na ten cel przedstawienie, koncert, majówkę lub sprzedaż wyrobów, wykonanych przez młodzież na lekcjach robót ręcznych. Mogą również w ostateczności Rady Szkolne Powiatowe udzielić szkołom biedniejszym pewnych zapomóg z funduszu grzywien szkolnych, oczywiście po uprzedniem uzyskaniu zezwolenia z Kuratorjum Okręgu Szkolnego.

Do użytku prywatnego nadaje się bardzo odbiornik detektorowy pod nazwą „Detefon", wyrobu Państwowej Wytwórni Łączności. Zapomocą tego aparatu można słuchać zarówno radjostacji Raszyńskiej jak i Lwowskiej. Cena aparatu wraz z parą słuchawek i anteną wynosi zaledwie 39 złotych, które można rozkładać na 6 rat miesięcznych. Zamówienia należy wysyłać za pośrednictwem urzędu, stowarzyszenia lub związku wraz z pierwszą ratą, deklaracją i kwitem, stwierdzającym opłatę jednomiesięcznego abonamentu radjowego, do Państwowej Wytwórni Detefonów w Warszawie, ul. Królewska 35.

Cena aparatów, przydatnych do użytku szkolnego dla kilku klas według ofert firm lwowskich wynosi w przybliżeniu kwoty następujące:

a) aparat 2 lampowy do sieci 240 złotych oraz głośnik do niego 60—80 zł.;

b) aparat baterjowy 2 lampowy z lampami — 125 zł., anodówka i akumulator około 50 zł., materjał antenowy 15 zł. oraz głośnik 60—80 zł.;

c) detektor kryształkowy, połączony z jednolampowym wzmacniaczem i głośnikiem, akamulatorem i baterją anodową 180 zł.;

d) odbiornik 2 lampowy z dwiema lampami najnowszej konstrukcji o siatkach osłonnych, odbierający oprócz stacji lwowskiej i raszyńskiej także szereg innych stacyj nadawczych dużej i średniej mocy, wraz z baterją i akumulatorem — 200 zł., oraz głośnik 80 zł.; nieco skromniejszy z głośnikiem, ale również dobry, kosztuje od 175 do 200 zł.;

e) odbiornik bateryjny 3 lampowy wraz z lampami, baterją anodową, akumulatorem, jedną parą słuchawek, głośnikiem 4-biegunowym szafkowym, sprzętem antenowym, lampą bezpiecznikową — 465 zł.;

f) odbiornik sieciowy 3 lampowy z głośnikiem — 750 złotych; nadaje się dla dużych i zamożnych szkół.

Najekonomiczniej wypadają aparaty wykonywane przez nauczycielstwo, działają one najsprawniej i zawsze mają zapewnioną prawidłową obsługę. Ażeby umożliwić nauczycielstwu szkół powszechnych gruntowne poznanie tej dziedziny, Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego organizuje we Lwowie czterotygdniowy radjotechniczny kurs wakacyjny od dnia 2 lipca do 30 lipca b. r. Zgłoszenia należy przesyłać do Rady Szkolnej Miejskiej we Lwowie możliwie wcześnie, by zarezerwować sobie miejsce uczstnictwa. *K.*

Książki, czasopisma.

Lwowskie Wiadomości Muzyczne i Literackie.

Od sześciu lat wychodzi we Lwowie pismo artystyczno-literackie, p. t. „Lwowskie Wiadomości Muzyczne i Literackie“. Literatura i muzyka, pozostające ze sobą w ścisłym związku i uzupełniające się nawzajem, znajdują w tem piśmie niejako wspólny dach. „Lwowskie Wiad. Muz. i Lit.“ notują też skrzętnie zjawiska na polu malarstwa i rzeźby, podają recenzje najnowszych dzieł literackich i naukowych, szczegółowo omawiają twórczość dramatyczną, poetycka, powieściopisarską, kompozytorską, często też zabierają głos w sprawach pedagogji muzycznej. W sprawie organizacji szkolnictwa muzycznego, jako też w sprawie nauczania śpiewu w szkołach ogólno-kształcących odegrały „Lw. Wiad. Muz. i Lit.“ wybitną rolę, analizując i poddając rzeczowej ocenie i krytyce różne problemy i zagadnienia. Sprawy tyczące się nauczania śpiewu i muzyki w szkolnictwie ogólnokształcącem znajdują w tem piśmie życzliwego orędownika, pośrednika i doradcę, a referaty z zakresu metodyki, programu nauczania etc. zawsze znajdują gościnność na łamach tego organu.

Nr. 5 (66) z dnia 6 maja b. r. zawiera treść następującą: Dr. Stefanja Łobaczewska: Jeszcze o postęp w pedagogice muzycznej. Franciszka Ungerfeldówna: Postęp w pedagogice muzycznej a praktyka. Stefan Grabiński: Książe fantastów — studjum literackie. J. Słotwiński: Album Adama Müncheimera. Kronika Literacka. Literatura muzyczna w przystosowaniu do programu nauczania w konserwatorjum lwowskiem i in.

„Lwowskie Wiadomości Muzyczne i Literackie“ wychodzą raz na miesiąc, abonament kosztuje 80 groszy miesięcznie. — Adres Redakcji i Administracji: Lwów, ul. Konopnickiej 8

Sternik.

Nr. II. Sternika, czasopisma przeznaczonego dla młodzieży, z dnia 13 maja b. r. przedstawia się, podobnie jak poprzednie numery, nader interesująco. W artykule wstępnym p. A. Kierski zaznajamia czytelników z majątkiem naszego Państwa w sposób bardzo przystępny a jednocześnie ścisły i dokładny. Następuje potem kronika ważniejszych wydarzeń, które zaszły w ostatnich czasach w odpowiednim dla młodzieży oświetleniu. Opiekunowie klasowi mają już gotowy materjał do poruszenia i omówienia podczas gawęd klasowych. Dalej p. Henryk Cieśla podaje

bardzo ciekawie ujęty „Pamiętnik krzesła“ wraz z ilustracją, zaś p. Wanda Pogonowska poucza o haftach ludowych w zastosowniu do strojów kobiecych. Znajdujemy potem kartki z podróży do krainy M'Zab, napisane przez p. Tadeusza Nittmana. Prócz tego w numerze jest rozsypanych wiele rzeczy pożytecznych i interesujących dla młodzieży.

Czasopismo „Sternik“ polecamy uwadze Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych jako nadające się do czytelń szkolnych, zbiorowej prenumeraty przez poszczególne klasy oraz przez pojedyńczych uczniów. Adres redakcji i administracji: Warszawa, Aleje Ujazdowskie 37 m. 23. Prenumerata roczna wynosi 10 złotych. Konto P. K. O. 21.355.

K.

Słownik ukraińsko - polski.

Ukazał się słownik ukraińsko - polski, opracowany przez dr. Eugenjusza Hrycaka i dr. Konstantego Kisielewskiego ze wstępnemi uwagami o obu językach i wzorami odmian. Słownik wydano nakładem księgarni Nauk. T-wa im. Szewczenki we Lwowie. Na razie została wydana część I. ukraińsko - polska.

Cały tomik obejmuje ponad 50.000 wyrazów, w tem 5.000 zdrobniałych i bliskoznacznych, jako też około 7.000 zwrotów. Układ jest przejrzysty, określenia jasne i dokładne, pisownia najnowsza.

Wewnętrznej treści odpowiada również szata zewnętrzna: papier bezdrzewny, druk czysty i wyraźny, format wygodny, oprawa wystarczająca. Książka zasługuje na specjalne wyróżnienie i polecenie.

Polska Wschodnia, miesięcznik Towarzystwa Obrony Ziem Wschodnich. Adres redakcji i administracji: Kraków, ul. Garncarska 6. Prenumerata miesięcznie wynosi zł. 1, półrocznie zł. 6, rocznie zł. 12.

Różne.

Z okazji dziesięciolecia Szkoły Handlowej w Stanisławowie.

Od lat 11-tu istnieje w Stanisławowie szkoła handlowa, powstała jako pierwszy zakład tego rodzaju w województwie stanisławowskiem. Mając silne fundamenty rozwoju w postaci potrzeby przygotowania jednostek do życia praktycznego na polu gospodarczem, szkoła rozwija się nader pomyślnie, mimo niezmiernie ciężkich warunków, a więc zupełnego braku pomieszczenia, lichego, szczególnie początkowo, materjału uczniowskiego i t. d.

Formalnie są to dwie szkoły — prywatna żeńska i państwowa męska — mają jednakowoż to samo kierownictwo i prawie to samo grono nauczycielskie. Wyniki te zawdzięczać należy współpracy obu szkół, gdyż finansowo jedna szkoła wspiera drugą, a stwarzając wspólne pomoce i pracownie naukowe, tudzież kółka i stowarzyszenia uczniowskie, zyskała bardzo wiele pod każdym względem. Życie w szkole prawie nie ustaje, bo trwa od godziny siódmej rano do dziewiątej wieczorem. Szkoła jest niemal domem wszystkich członków grona nauczycielskiego, nic dziwnego, bo rzeczywiście jest tam co robić i nad czem czuwać. Samorządy klasowe i centralny, samopomoc z wzorowo prowadzonym sklepem i wytwórnią

zeszytów i wszelkich druków, potrzebnych do nauki, kółko muzyczne (orkiestra dęta), chór, kółko dramatyczne, sportowe, stenograficzne, fotograficzne, towaroznawcze, gospodarcze, robót ręcznych i krajoznawcze — oto warsztaty ofiarnej pracy wychowanków i grona nauczycielskiego, na których przygotowuje się produktywnych członków społeczeństwa i dobrych obywateli Państwa. Na wzmiankę zasługuje również zorganizowany hufiec P. W. męski i P. W. K. żeński, do których należy wszystka młodzież zakładów.

Bardzo uroczyście obchodzi szkoła dzień Odrodzenia Polski w połączeniu z rozdaniem trzech stypendjów tegoż imienia w wysokości po zł. 100, są to odsetki od kapitału, ufundowanego przez grono i młodzież szkół.

Ubiegłego roku szkolnego, a więc w dziesięciolecie istnienia szkoły, dokonano poświęcenia kamienia węgielnego pod budowę nowego gmachu szkolnego. Uroczystość tę zaszczycił swą obecnością Pan Minister W. R. i O. P. Dr. Sławomir Czerwiński tudzież cały szereg przedstawicieli władz szkolnych, administracyjnych i t. p.

Z okazji dziesięciolecia szkoły wydane zostało obszerne sprawozdanie, które zawiera dokładny obraz rozwoju i pracy obu szkół, oraz aktualne artykuły z dziedziny pracy wychowawczej w szkole handlowej. Sprawozdanie to na żądanie przesyła Dyrekcja Szkoły Handlowej w Stanisławowie bezpłatnie.

Skrzynka pocztowa.

Redakcja Dziennika Urzędowego, poczynając od przyszłego numeru, wprowadza nowy dział pod nazwą „Skrzynka pocztowa". W dziale tym zamieszczane będą odpowiedzi, wyjaśnienia i wskazówki w kwestjach, odnoszących się do spraw organizacyjnych szkolnych, wychowawczych, dydaktycznych i t. p. Mogą więc Czytelnicy zwracać się pisemnie z zapytaniami do Redakcji, która bądź sama bezpośrednio udzieli odpowiedzi, zamieszczając ją w najbliższym numerze, bądź zwróci się w tym celu do odpowiednich specjalistów. W przypadku, gdy sprawa posiadać będzie znaczenie tylko indywidualne, odpowiedź będzie przesłana listownie. W razie zapytań kilku w jednej sprawie, odpowiedź będzie udzielona zbiorowo.

Korespondencję należy adresować do Redakcji Dziennika Urzędowego Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego we Lwowie.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.

ROK XXXV. NUMER 6—7

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 czerwca 1931

TREŚĆ

I. Część.

Część pierwsza.

1.

Zapobieganie szerzeniu się gruźlicy.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 27 kwietnia 1931 r. Nr. I. W. F. 3268/31.

Nr. O. 753/31. Badania lekarzy, zajmujących się gruźlicą, wykazały, że jedną z licznych dróg, bynajmniej nie najrzadszą, któremi szerzy się ta straszna choroba, jest zetknięcie się ust człowieka zdrowego ze śliną, pochodzącą od osoby, chorej na gruźlicę.

Ponieważ wiadomo mi, że w wielu szkołach i zakładach naukowo-wychowawczych istnieje zwyczaj całowania po rękach pań przełożonych, nauczycielek i księży prefektów, przeto — w trosce o zdrowie dziatwy i młodzieży szkolnej, dla której choroba ta jest straszną plagą — zarządzam, by zwyczaju tego tam, gdzie on istnieje, zaniechano.

Dyrektorzy (rki) i kierownicy (czki) szkół zechcą pouczać dziatwę, iż szacunek dla swych wychowawców może ona wyrażać również w innej formie.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.* wr.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 7 maja 1931 r. Nr. O. 753/31.

Podając powyższy okólnik do wiadomości, Kuratorjum zawiadamia, że lekarze szkolni winni wygłosić odpowiednie pogadanki na powyższy temat.

P. o. Naczelnika Wydziału: *A. Kopacz.* wr.

2.

Zeszyty (kajety) dostosowane do formatów papieru, ustalonych przez Polski Komitet Normalizacyjny.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 25 kwietnia 1931 r. Nr. I. Prez. 2942/31. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 64).

W uzupełnieniu zarządzeń z dnia 14 października 1929 r. Nr. I. Prez. 5185/29 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12, poz. 166) i z dnia 1 maja 1930 r. Nr. I. Prez. 2571/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 85) [1]) zezwalam na używanie w szkołach w przyszłym roku szkolnym, t. j. do dnia 31 sierpnia 1932 r. obok zeszytów (kajetów) znormalizowanych również i zeszytów (kajetów) według dotychczasowych formatów.

Minister W. R. i O. P. (—) *St. Czerwiński.*

3.

Zaliczki na uposażenie.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 maja 1931 r. Nr. 6702/IV. Og. (okól. Nr. 30)

Na zasadzie art. 15 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116. poz. 924) w brzmieniu ustalonem w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 370 [1]) oraz na zasadzie art. 6. § 1. ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem, oraz prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107), zarządzam w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu co następuje:

1. Bezprocentowe zaliczki na uposażenie mogą być udzielane zgodnie z wyżej powołanemi przepisami funkcjonarjuszom państwowym, wyszczególnionym w art. 1. ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. sędziom i prokuratorom, oficerom zawodowym i tym oficerom rezerwy, zatrzymanym w czynnej służbie, którzy zostali zakwalifikowani na oficerów zawodowych, oraz szeregowym zawodowym.

Z pośród osób wyżej wymienionych wyłącza się od prawa do zaliczki te, które: a) pozostają w stanie nieczynnym, względnie w stanie rozporządzalności, b) są zawieszone w pełnieniu służby, c) pozostają na urlopie bezpłatnym, oraz d) którym wypowiedziano stosunek służbowy.

W drodze wyjątku od postanowień, zawartych w p. c. ustępu poprzedniego, mogą być udzielane bezprocentowe zaliczki na uposażenie osobom, pozostającym na bezpłatnym urlopie, udzielonym dla uzupełnienia studjów. W tym wypadku potrącanie rat udzielonej zaliczki z uposażenia rozpoczyna się od 1 dnia miesiąca następującego po ukończeniu urlopu.

2. Zaliczki mogą być udzielane w zasadzie tylko na pokrycie wydatków, spowodowanych długotrwałą chorobą proszącego, chorobą lub śmiercią tych członków rodziny, do których utrzymania proszący jest praw-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 5 i 497.

[1]) Dz. Urz. O. S. Lw. z 1928 r., str. 271.

nie obowiązany, na spłatę długów, powstałych bez winy proszącego, w wypadku utraty niezbędnych ruchomości, na koszty odbycia podróży naukowych, ogłoszenia pracy naukowej, jak również na koszty budowy własnego mieszkania. W zupełnie wyjątkowych wypadkach mogą być przyznawane zaliczki również na cele konsumcyjne, jak np. na zakup ubrania, obuwia, opału na zimę i t. p.

Prawo do otrzymania zaliczki na koszty budowy własnego mieszkania przysługuje osobom, wymienionym w p. 1. jeżeli 1) nie mają odpowiedniego do swego stanu rodzinnego mieszkania, wynajętego bezpośrednio od właściciela w domu, podlegającym ochronie lokatorów i 2) jeżeli bądźto same, bądź to do spółki z małżonkiem, rodzicami, lub rodzeństwem, o ile z osobami temi prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, rozpoczęły już budowę mieszkania na własność, bądź też są członkami spółdzielni mieszkaniowej, która buduje dla nich mieszkania w domu spółdzielczym. Z pośród zaś wymienionych osób należy uwzględniać w pierwszym rzędzie osoby, znajdujące się w wyjątkowo niekorzystnem położeniu mieszkaniowem (np. osoby mieszkające poza granicami miejscowości, w której pełnią służbę i tp.).

Na budowę jednego i tego samego mieszkania może być udzielona zaliczka tylko raz jeden.

W wypadkach innych, niż wymienione w poprzednich ustępach, mogą być udzielane zaliczki tylko wyjątkowo za uprzednią zgodą Ministerstwa Skarbu, w razie istnienia okoliczności, zasługujących na szczególne uwzględnienie.

3. Uwzględnienie prośby o udzielenie zaliczki zależne jest od udowodnienia przez proszącego, że w danym wypadku zachodzi jedna z wymienionych w p. 2. okoliczności.

4. Zaliczkę na uposażenie przyznaje się w złotych do wysokości, nieprzekraczającej 3-miesięcznego uposażenia.

Zaliczka na koszty budowy własnego mieszkania może być przyznana do wysokości, nieprzekraczającej 6-miesięcznego uposażenia. Jeżeli zaliczka ta przekracza 3-miesięczne uposażenie, wymagana jest uprzednia zgoda Prezesa Rady Ministrów i Ministra Skarbu.

Zaliczka w wysokości przekraczającej 3-miesięczne uposażenie może być udzielona prowizorycznym funkcjonarjuszom państwowym tylko wtedy, jeżeli zostanie zabezpieczona i to albo hipotecznie, albo przez zobowiązanie dwu wypłacalnych ręczycieli.

Za podstawę obliczenia przyjmuje się uposażenie, przysługujące na zasadzie art. 3, 4, 37 ust. 1, 47 ust. 1, 48 ust. 2, 49 ust. 2, 54 ust. 1, 62 ust. 1 i 118 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), oraz art. 4, 5, 8 i 25 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134 poz. 1107), przy uwzględnieniu postanowień art. 8 ustawy z dnia 18 grudnia 1926 r. o uzupełnieniu prowizorjum budżetowego na czas od 1 października do 31 grudnia 1926 r. i o prowizorjum budżetowem na czas od 1 stycznia do 31 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 125, poz. 725) oraz art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 stycznia 1928 r. w sprawie podwyższenia uposażenia wojskowych zawodowych i oficerów rezerwy, zatrzymanych w służbie czynnej (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 42). Ponadto uwzględnia się przy obliczaniu zaliczki dodatek mieszkaniowy.

Zaliczka udzielona na cele konsumpcyjne nie może przekraczać 1-miesięcznego uposażenia.

Wysokość zaliczki zależna jest od udowodnienia przez proszącego potrzeby uzyskania zaliczki w takiej właśnie wysokości.

5. Zwrot zaliczki udzielonej osobom pełniącym służbę w kraju do wysokości 1-miesięcznego uposażenia następuje w nie więcej niż 12, zaliczki udzielonej do wysokości 2-miesięcznego uposażenia w nie więcej niż 18, zaliczki udzielonej do wysokości 3-miesięcznego uposażenia w nie więcej niż 30, wreszcie zwrot zaliczki, udzielonej w wymiarze wyższym niż 3-miesięczne uposażenie, w nie więcej niż 36 bezpośrednio po sobie następujących ratach miesięcznych.

Zwrot zaliczki, udzielonej osobom, zajmującym stanowiska na obszarze W. M. Gdańska i zagranicą do wysokości 1-miesięcznego uposażenia, następuje w nie więcej niż 6, zaliczki udzielonej do wysokości 2-miesięcznego uposażenia w nie więcej niż 12, wreszcie zwrot zaliczki w wymiarze wyższym w nie więcej niż 24 bezpośrednio po sobie następujących ratach miesięcznych.

Raty zaliczki potrąca się z uposażenia, począwszy od dnia 1 miesiąca następującego po przyznaniu zaliczki.

W wyjątkowych wypadkach, szczegółowo uzasadnionych, zaliczka może być udzielona przed ostateczną spłatą poprzedniej zaliczki.

6. Przyznawanie zaliczek osobom, pełniącym służbę we władzach naczelnych, służy tymże władzom z wyjątkiem kierowników tych władz, którym zaliczki przyznaje Prezes Rady Ministrów. Przyznawanie zaliczek osobom pełniącym służbę przy władzach i urzędach niższych instancyj, służy władzom podległym bezpośrednio władzy naczelnej, z wyjątkiem kierowników tych władz, którym przyznaje zaliczkij władza naczelna.

W wypadkach, gdy chodzi o udzielenie zaliczki przed spłatą połowy zaliczki poprzedniej, przyznawanie zaliczek należy zawsze do władzy naczelnej.

7. W wypadkach rozwiązania stosunku służbowego bez uposażenia emerytalnego należy zaległe raty zaliczki potrącić w całości, względnie zażądać zwrotu zaliczki w całości.

8. W razie śmierci przed spłatą zaliczki dług z powyższego tytułu obciąża spadkobierców do wysokości odziedziczonego majątku zgodnie z przepisami obowiązujących ustaw cywilnych.

9. W sprawie umorzenia nieściągalnych rat zaliczek na uposażenie obowiązują postanowienia okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 4 lipca 1930 roku L. D. III. 205/1/30 [1]) w sprawie zasad umarzania niektórych wierzytelności Skarbu Państwa.

10. Kontrola regularnych spłat zaliczek należy do obowiązków władz asygnujących uposażenie służbowe.

11. Ilość rat pozostałych do spłacenia z już zaciągniętych zaliczek może być zwiększona w ten sposób, ażeby ogólna ilość rat danej zaliczki już spłaconych i pozostałych do spłacenia nie przekraczała wyżej ustalonej maksymalnej ilości rat.

W wypadkach, w których wyjątkowo za zgodą Prezesa Rady Ministrów i Ministra Skarbu rozłożono dotychczas spłatę zaliczki na 36 rat,

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r. str. 454.

ogólna ilość rat spłaconych i pozostałych do spłacenia może być zwiększona do 48.

Okólnik niniejszy nie daje podstawy do żądania zwiększenia funduszu zaliczkowego.

12. Poprzednie okólniki Prezesa Rady Ministrów w sprawie zaliczek na uposażenie uchyla się.

Prezes Rady Ministrów: w z. *Bronisław Pieracki.*

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 7 maja 1931 r. Nr. I. Prez. 3557/31.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów podaję do wiadomości i stosowania.

Naczelnik Biura Personalnego: *Dr. A. Owsionka.* wr.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 21 maja 1931 r. Nr. O. 862/31.

Wobec powyższego Kuratorjum O . S. Lw. zgodzi się na udogodnienie spłaty zaliczek interesowanym, o ile Dyrekcja lub Rada Szkolna przedłoży Kuratorjum odpowiedni — nawet zbiorowy — wniosek (wykaz) sporządzony na podstawie próśb interesowanych.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

4.
Opłaty pocztowe.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 26 marca 1931 r. Nr. I. Prez. 2356/31.
(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4—5, poz. 52).

Ministerstwo Poczt i Telegrafów w piśmie z dnia 21 marca 1931 r. Nr. 1120/V zawiadomiło Ministerstwo W. R. i O. P., iż otrzymuje zażalenia urzędów pocztowych, że niektóre władze i urzędy państwowe przy nadawaniu przesyłek pocztowych, opatrują je nadal odciskiem stampilji z napisem: „Opłata ryczałtowana rozporządzeniem M. P. i T. z dnia 25/5 1923. L. 2527/V“.

Cytowane rozporządzenie Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 25 maja 1923 r. o ryczałtowaniu opłat pocztowych za przesyłki listowe władz i urzędów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 58 z r. 1923, poz. 413) przestało obowiązywać z chwilą wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 3 marca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. Nr. 38, z r. 1928, poz. 378), przyznającego tego rodzaju przesyłkom zwolnienie od opłat pocztowych i od tej chwili przy nadawaniu przesyłek, wymienionych w art. 23 pkt. 1 a-e) ustawy o poczcie w brzmieniu powyższego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, winny być stosowane postanowienia rozporządzenia Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 17 sierpnia 1928 r. o warunkach, tudzież zasadach, obowiązujących przy wysyłaniu przesyłek pocztowych, zwolnionych od opłaty pocztowej (Dz. U. R. P. Nr. 80 z r. 1928, poz. 702[1]) a w szczególności przesyłki te winny być opatrywane na stronie adresowej klauzulą: „Sprawa urzędowa — wolna od opłaty pocztowej“.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 498.

Celem uniknięcia ewentualnych nieporozumień między nadającemi władzami i urzędami państwowemi a urzędami pocztowemi oraz zwłoki w wysyłaniu przesyłek wolnych od opłaty pocztowej, zarządzam, by przy nadawaniu przesyłek wolnych od opłaty pocztowej, stosowano się ściśle do postanowień rozporządzenia Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 17 sierpnia 1928 r. o warunkach, tudzież zasadach, obowiązujących przy wysyłaniu przesyłek, wolnych od opłaty pocztowej (Dz. U. R. P. Nr. 80, z r. 1928, poz. 702), przyczem zaznaczam, że urzędy pocztowe są upoważnione do odmawiania przyjęcia przesyłek, nieodpowiadających pod względem zewnętrznym warunkom, w rozporządzeniu tem ustalonym.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.* wr.

5.

Zatrzymywanie dokumentów wojskowych przez władze państwowe.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 21 marca 1931 r. Nr. I. Prez. 2101/31. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 5, poz. 51).

Ministerstwo Spraw Wojskowych w piśmie z dnia 7 marca 1931 r. Ldz. 522/Ew zawiadomiło Ministerstwo W. R. i O. P. , że zachodzą często wypadki odbierania od osób, należących do rezerwy, względnie pospolitego ruszenia, wojskowych dokumentów osobistych (z kartami mob.) przez funkcjonarjuszów cywilnej służby państwowej, czy to dla zabezpieczenia lub wyegzekwowania należnych Skarbowi Państwa sum, czy też dla prowadzenia ewidencji tych osób w instytucjach państwowych (publicznych).

Wojskowe dowody osobiste (książeczki wojskowe, zaświadczenia wojskowe) stwierdzają stosunek do powszechnego obowiązku wojskowego danych osób, są więc wyłącznie przeznaczone dla nich i dla władz wojskowych. Władze cywilne mogą jedynie żądać okazania tych dowodów, lecz nigdy ich odbierać.

Karty mob., dołączone do książeczek wojskowych, są rozkazem wojskowym, którego wykonania władze wojskowe mogą żądać w każdej chwili.

Odbieranie zatem tych dokumentów przez władze (organa) cywilne jest niedopuszczalne, tak ze względu na interes wojska, jak i bezpieczeństwo Państwa.

Wynika to również z art. 98 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 46 z 1928 r.), który przewiduje kary dla nieposiadających wojskowych dokumentów osobistych z własnej winy.

W związku z powyższem zarządzam, by w podobnych wypadkach nie odbierano interesowanym wojskowych dokumentów osobistych, przyczem zaznaczam, że dla ustalenia tożsamości poszczególnych osób, założenia ich ewidencji i względnie sporządzenia protokółów, powinny służyć przedewszystkiem zwykłe dowody osobiste. W braku takich dowodów mogą władze (organa) cywilne jedynie wypisywać z wojskowych dowodów osobistych potrzebne dane personalne, nigdy jednak tych dowodów odbierać.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.* wr.

6.

Potrącanie składek przy wypłacie uposażeń urzędniczych.

Rozp. Min. W. R. i O. P z dnia 27 kwietnia 1931 r. Nr. I. Prez. 3275/31.

Nr. O. 802/31. W niektórych władzach i urzędach ustalił się zwyczaj potrącania funkcjonarjuszom państwowym przy wypłacie uposażenia pewnych składek, czy opłat, nieprzewidzianych w obowiązujących przepisach, ani niewynikających z rozrachunku ze Skarbem Państwa, jak np. składek na rzecz związków funkcjonarjuszów, składek na ogólne cele etc.

Aby nie stwarzać pozoru stosowania przymusu administracyjnego w wypadkach, w których jego zastosowanie nie jest uzasadnione obowiązującemi przepisami, zarządzam na podstawie okólnika Pana Prezesa Rady Ministrów (Nr. 27) z dnia 25 kwietnia 1931 r. (L. 6131/IV-Og), by dokonywanie tego rodzaju potrąceń przy wypłacie uposażenia zostało bezwarunkowo zaniechane.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

7.

Zmiany wzoru umów z pracownikami kontraktowymi.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 7 kwietnia 1931 r. Nr. I. Prez. 719/31. wystosowany do Rektoratu Uniwersytetu J. K. we Lwowie.

Nr. O. 647/31. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyjaśnia, że okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 12 listopada 1930 r. Nr. I. Prez. 6840/30, ogłoszony wDz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1930 r. Nr. 11 [1]), jest przedrukiem okólnika Prezydjum Rady Ministrów z dnia 16 października 1930 r. Nr. 8936/30.

Okólnik powyższy i dołączone do niego wzory umów mają na celu:

1. uzgodnienie wzoru umowy z kontraktowymi pracownikami państwowymi z przepisami rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej o umowie pracy.

2. danie możności władzom, aby kontraktowym pracownikom przyznały uposażenie takie, jakieby przyznały pracownikom etatowym.

Co do wątpliwości poruszonych w piśmie Rektoratu Ministerstwo WR. i OP. wyjaśnia, że:

1) „Inne dodatki" poruszone w omawianym okólniku (wiersz drugi zgóry, str. 604, Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r.) są to dodatki do uposażenia, które nie są przewidziane bezpośrednio w ustawie uposażeniowej z 9 października 1923 r., ale uzasadnione są właściwościami i rodzajem służby, albo też opierają się na zwyczajach, przyjętych w odniesieniu do pracowników prywatnych, np. dostarczanie opału, ordynarji, prawo wypasu, dodatek reprezentacyjny i t. p.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O . S. Lw. z 1930 r. str. 602.

Okólnikiem z dnia 24 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 519/31 Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśniło, że cytowany okólnik dotyczy wyłącznie urzędników przewidzianych w tabeli stanowisk oraz funkcjonarjuszów niższych, zatrudnionych we wszystkich działach administracji szkolnej oraz urzędach podległych Ministerstwu WR. i OP.

2) Kwestja przyznania uposażenia wyższego szczebla danej grupy winna być rozpatrzona pod kątem uzgodnienia umownego uposażenia z uposażeniem pracowników etatowych. W każdym razie należy jednak zaniechać automatycznego przechodzenia (względnie przenoszenia) pracownika kontraktowego do wyższego szczebla uposażenia. Gdy zachodzą warunki, uzasadniające podwyższenie szczebla, należy zmienić umowę służbową.

3) W myśl wzoru umowy podanego przy okólniku Rady Ministrów w razie potrzeby przyznania pracownikowi kontraktowemu mieszkania służbowego, pracownik otrzymuje mieszkanie bezpłatnie, co wyklucza możność stosowania rozporządzenia Rady Ministrów o opłatach za mieszkanie, tem bardziej, że według treści wzoru umowy pracownik nie otrzymuje dodatku na mieszkanie, nie może zatem wysokość tego dodatku stanowić podstawy do określenia wysokości opłaty za mieszkanie.

Sprawa umundurowania nie jest analogiczna. W zasadzie pracownikowi kontraktowemu nie należy ze względów praktycznych przyznawać prawa do munduru, raczej przyznać można osobny dodatek w pieniądzach.

Wzory podane przy okólniku Rady Ministrów nie są bezwzględnie wiążące. Ministerstwo może na skutek przedstawienia odpowiednio uzasadnionego wniosku zezwolić na wprowadzenie zmian.

Naczelnik Wydziału: *Kazimierz Dubiel.* wr.

8.

Ryczałt na przesiedlenie.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 8 maja 1931 r. Nr. I. Prez. 3580/31.

Nr. O. 868/31. Ministerstwo W. R. i O. P., nawiązując do okólnika z dnia 22 marca 1928 r. Nr. O. Prez. 1885/28)[1]) w sprawie należności za przeniesienie, podaje do wiadomości i stosowania następujące dodatkowe wyjaśnienia, nadesłane przez Ministerstwo Skarbu w piśmie z dnia 30 kwietnia 1931 r. Nr. D. III 834/1/31, a dotyczące interpretacji § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 826), normującego ryczałt na pokrycie kosztów przesiedlenia:

„Okólnikiem Ministerstwa Skarbu z dnia 5 marca 1928 r. L. D. III. 172/1/28 wyjaśniono między innemi, że ryczałt na pokrycie kosztów przesiedlenia należy wypłacać przeniesionemu z chwilą jego zgłoszenia się na nowem miejscu służbowem niezależnie od okoliczności, czy przeniesiony przewiózł, względnie zamierza przewieźć, urządzenie domowe do nowego miejsca służbowego, lub też czy wogóle posiada urządzenie domowe.

Wyjaśnienie to dotyczyło oczywiście takich przeniesień, które w konsekwencji pociągają za sobą potrzebę przesiedlenia się do nowej miejscowości tj. nowego miejsca, lub też — o ile to nie nastąpi — narażają przeniesionego na wydatki prowadzenia podwójnego gospodarstwa domowego, względnie codziennego dojeżdżania do nowego miejsca służbowego.

W wypadkach zatem przeniesienia funkcjonarjusza lub całego urzędu do miejscowości, w której funkcjonarjusz dotychczas mieszkał i skąd dojeżdżał do miejsca służbowego, przeniesienia z jednej miejscowości do drugiej wśród takich warunków lokalnych, że obie miejscowości, chociaż sta-

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 194.

nowią oddzielne jednostki administracyjne (gminy), tworzą jednak jedno wspólne osiedle ludzkie i tp. wypadkach przeniesień, które z natury rzeczy nie mogą wywoływać potrzeby przesiedlenia się, nie należy też przyznawać wspomnianego wyżej ryczałtu, którego celem jest — według wyraźnego postanowienia przepisu — pokrycie wydatków połączonych z przeniesieniem.

Naczelnik Wydziału: *Dr. Wł. Kozubski.* wr.

9.

Uprawianie handlu obnośnego w lokalach urzędowych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 6 czerwca 1931 r. Nr. O. 983/31.

W ostatnich czasach coraz częściej zdarzają się wypadki, że osoby trudniące się handlem obnośnym wykonują swój zawód w lokalach urzędowych urzędów, władz i szkół.

Jakkolwiek osoby te posiadają niejednokrotnie odpowiednie uprawnienia, to jednak uważam uprawianie przez nich zawodu w lokalach urzędowych ze względów zasadniczych za niedopuszczalne.

W tym celu, uzupełniając zarządzenia z dnia 11 października 1928 r. Nr. O. Prez. 6340/28, [1]) Pan Minister W. R. i O. P. pismem z dnia 6 maja 1931 Nr. I. Pr. 3249/31 zarządził, by wstęp do lokali urzędowych urzędów, władz i szkół osobom trudniącym się jakimkolwiek handlem był zasadniczo wzbroniony. Dopuszczenie osób tych do lokali urzędowych może nastąpić w wypadkach wyjątkowych, zasługujących na uwzględnienie jedynie po uprzedniem uzyskaniu zezwolenia pp. dyrektorów, inspektorów szkolnych.

Do powyższego zechcą się wszystkie Dyrekcje (Rady Szkolne Powiatowe (Miejska we Lwowie) ściśle zastosować.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

10.

Druki rachunkowo - kasowe.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 26 maja 1931 r. Nr. I. R. 5633/31.

Nr. O. 980/31. W związku z okólnikiem z dnia 3 lutego 1931 r. L. D. I. 1311/3/31 w sprawie zaopatrywania władz i urzędów państwowych w druki rachunkowo - kasowe Ministerstwo Skarbu okólnikiem L. D. I. 6260/3/31 z dnia 16 maja 1931 r. zawiadomiło, że druki, potrzebne do obrotu za pośrednictwem P. K. O., mianowicie:

wzór Nr. 1523 — zapisek otrzymanych i zużytych książeczek czekowych,
wzór Nr. 1524 — dowód przelewu
wzór Nr. 1525 — wykaz kwot przekazanych do wypłaty
wzór Nr. 1526 — przekaz czekowy,
oraz skarbowe blankiety nadawcze (na zielonym papierze) bez oznaczenia numeru konta z chwilą otrzymania niniejszego będzie dostarczać P. K. O. na zamówienia za zwrotem kosztów nakładu.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 500, w sprawie zbiórek w lokalach urzędowych.

Powyższe podaję do wiadomości wślad okólnika Nr. I. Prez. 1116/31 z dnia 13 lutego 1931 r.

Naczelnik Wydziału (—) *A. Nowak.*

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 13 lutego 1931 r. Nr. I. Prez. 1116/31.

Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 3 lutego r. b. Nr. D. I. 1311/3/31 zawiadomiło, iż z dniem 1 kwietnia 1931 r. zostaje zlikwidowane „Biuro Druków" przy Ministerstwie.

Od powyższego terminu władze i urzędy, obowiązane do prowadzenia rachunkowości według przepisów rachunkowo - kasowych, zaopatrywać się będą w przepisane druki w Warszawie i w okręgu województwa warszawskiego w Izbie Skarbowej Grodzkiej w Warszawie, zaś w okręgach pozostałych województw we właściwych izbach skarbowych.

Druki podlegające ścisłemu zarachowaniu, wyszczególnione w załączonym wykazie [1]), będą jak dotąd dostarczane przez „Biuro Znaków Wartościowych" przy Ministerstwie Skarbu.

Powyższe podaję do wiadomości i zastosowania się.

Naczelnik Wydziału: *Dr. M. Pollak.*

11.

Pomieszczenie geologów Państw. Inst. Geologicznego w salach szkolnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 11 czerwca 1931 r. Nr. I. 18027/31 do rad szkolnych powiatowych (miejskiej we Lwowie).

Powołując się na okólnik Kuratorjum z dnia 24 maja 1927 Nr. I. 4887/27 w sprawie pomieszczenia dla geologów w budynkach szkolnych, proszę wydać również i w bieżącym roku zarządzenie kierownictwom szkół powszechnych, aby udzielały geologom i ich współpracownikom pomieszczenia (noclegów) w budynkach szkolnych w czasie wolnym od nauki.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

12.

Wypełnianie wykazów stanu służby nauczycieli.

Nr. I. 12428/31. Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 3 kwietnia 1931 r. Nr. II. 2976/31 wyjaśniło, iż w rubryce IX w punkcie 2 wykazu stanu służby należy wpisywać u nauczycieli publicznych szkół powszechnych złożenie seminarjalnego egzaminu dojrzałości względnie równowartościowego egzaminu nauczycielskiego, dającego prawo do nauczania w szkołach powszechnych, w rubryce zaś X wykazu nie należy odnotowywać powtórnie ogólnego wykształcenia zawodowego, wpisanego pod punktem 2 rubryki IX, lecz tylko fakt złożenia egzaminu praktycznego względnie fakt zwolnienia nauczyciela od egzaminu praktycznego na podstawie art. 12

[1]) Z podanych na wykazie, mają zastosowanie w rachunkowości Kur. O. S. Lw.: wzór 509 — asygnacja kasowa, obramowanie koloru czerwonego (Min. W. R. i O. P.); wzór 1375 — zlecenie wypłaty.

rozporządzenia z dnia 6 marca 1928 o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258).

W rubryce XI należy wpisywać tylko złożenie takich egzaminów, które dają nauczycielowi kwalifikacje dodatkowe w rozumieniu art. 15 powołanego rozporządzenia o kwalifikacjach [1]).

Naczelnik Wydziału: (—) *K. Kwieciński.* wr.

13.

Kwalifikacje zawodowe absolwentek Seminarjum Nauczycielek Rzemiosł i Gospodarstwa SS. Urszulanek w Rybniku do nauczania w szkołach powszechnych.

Zarządzenie Min. W. R. i O. P. z dnia 19 marca 1931 r. Nr. II. 27939/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4—5, poz. 46).

§ 1. Absolwentki Seminarjum Nauczycielek Rzemiosł i Gospodarstwa SS. Urszulanek w Rybniku, które zdały pomyślnie egzamin końcowy:

a) z działu gospodarstwa domowego — posiadają kwalifikacje zawodowe do nauczania gospodarstwa domowego w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych;

b) z działu bieliźniarstwa — posiadają kwalifikacje zawodowe do nauczania robót kobiecych w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych.

§ 2. Świadectwo egzaminu końcowego:

a) z działu gospodarstwa domowego — uzupełnia się dopiskiem: „Na podstawie zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 marca 1931 r. Nr. II. 27939/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4—5, poz. 46) świadectwo niniejsze uprawnia do nauczania gospodarswa domowego w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych";

b) z działu bieliźniarstwa — dopiskiem: „Na podstawie zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 marca 1931 r. Nr. II. 27939/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4—5, poz. 46) świadectwo niniejsze uprawnia do nauczania robót kobiecych w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych".

§ 3. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki*, wr.

14.

Ogniska metodyczne.

(Według rozporządzenia P. Ministra W. R. i O. P. z dnia 4 czerwca 1930 r. Nr. II. 12700/30 w sprawie przepisów dla instruktorów ministerjalnych i ognisk metodycznych w szkołach średnich ogólno-kształcących i zakładach kształcenia nauczycieli).

Nr. II. 4854/31. Celem podniesienia poziomu naukowego i metodycznego w szkołach średnich ogólnokształcących, powstawać mogą na terenach okręgów szkolnych dla poszczególnych przedmiotów, objętych programem nauki, ogniska metodyczne.

---

[1]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 210. Wypełnianie wykazów stanu służby nauczycieli publ. szkół pow.

Dla różnych przedmiotów mogą te ogniska być organizowane w różnych gimnazjach i w różnych miejscowościach.

Każde ognisko winno promieniować na kilka lub kilkanaście szkół średnich ogólnokształcących zarówno państwowych jak i prywatnych, znajdujących się w tej samej lub sąsiednich miejscowościach, które tworzą rejon danego ogniska. Rejon ogniska ustala kuratorjum w porozumieniu z Ministerstwem.

Ognisko skupia w sobie nauczycieli danego przedmiotu, pracujących w gimnazjach państwowych i prywatnych na terenie rejonu ogniska.

Ognisko powstać może w takiem gimnazjum, które posiada wedle oceny kuratorjum i instruktora ministerjalnego odpowiednio uzdolnionego nauczyciela na kierownika ogniska, względnie dobrze zorganizowaną pracę wychowawczą i dostateczne warunki lokalne.

Zakład upatrzony na ognisko wyposażony będzie w odpowiednią bibljotekę i normalne pomoce naukowe dla prowadzena nauki wybranego przedmiotu w szkole.

Kierownik ogniska dawać będzie pokazowe lekcje, udzielać informacyj w zakresie nabywania środków naukowych i sposobu ich użytkowania, zawiadamiać będzie o nowościach z literatury metodycznej przedmiotu i t. p.

Kierownik ogniska w porozumieniu z instruktorem ministerjalnym ma dawać inicjatywę i skupiać wysiłki nauczycieli ku podniesieniu pracy szkolnej zarówno pod względem metodycznym jak i wyników nauczania. Ma on służyć pomocą we formie rady dla potrzebujących jej nauczycieli we wszystkich sprawach z nauką wybranego przedmiotu złączonych; przez dopuszczanie nauczycieli na swoje lekcje szkolne, przez hospitowanie lekcyj tego samego przedmiotu w innych gimnazjach i przez urządzanie wspólnych konferencyj naukowych i metodycznych dla nauczycieli pracujących w obrębie rejonu, ma umożliwić wymianę zdań w sprawach nauczania wybranego przedmiotu i doprowadzać do uzgodnienia spornych, a do wyjaśnienia wątpliwych kwestyj, zjawiających się przy nauczaniu wybranego przedmiotu naukowego.

Ogniska winny stać się źródłem twórczej pracy nauczycieli w nich skupionych pod względem naukowym i metodycznym swego przedmiotu naukowego oraz winny przychodzić z pomocą nauczycielstwu w sprawach wątpliwych, związanych z nauczaniem danego przedmiotu naukowego w szkole.

Ognisko metodyczne nauki fizyki.

Od początku roku szkolnego 1931/32 otwiera Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego ognisko metodyczne nauki fizyki w państwowem gimnazjum VIII. im. kr. Kazimierza Wielkiego we Lwowie (ul. Dwernickiego 17).

Kierownikiem Ogniska będzie p. Michał Halaunbrenner, profesor wspomnianego zakładu.

Za Kuratora O. S. Lw.: *St. Hubert*, wr. Naczelnik Wydziału.

15.

Ustawa z dnia 11 grudnia 1923 r. Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 46, z 1924 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 25 marca 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 42, poz. 380, w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Na podstawie ustępu drugiego art. 3 ustawy z dnia 18 marca 1931 r. o zmianie niektórych postanowień ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 170) zarządza się co następuje:

§ *1.* Ogłasza się w załączniku do niniejszego rozporządzenia tekst ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z r. 1924 Nr. 6, poz. 46) w brzmieniu obowiązującem od dnia 1 kwietnia 1931 roku z uwzględnieniem zmian i uzupełnień wprowadzonych ustawą z dnia 13-go lutego 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 178) [1], ustawą z dnia 12 czerwca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 526) [2], ustawą z dnia 22 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 566) [3], rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 122, poz. 705) [4]. ustawą z dnia 23 marca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 234) [5], rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 647) [6], oraz ustawą z dnia 18 marca 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 170) [7].

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Kierownik Ministerstwa Skarbu: *Ignacy Matuszewski.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1924 r., str. 113.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1924 r., str. 186.

[3]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 458.

[4]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r., str. 90.

[5]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 202.

[6]) Cytowane rozporządzenie zmienia brzmienie art. 100 ustawy emerytalnej i dotyczy osób wojskowych.

[7]) *Ustawa z dnia 18 marca 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 170.*

Art. 1. Ustawa z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z r. 1924, Nr. 6, poz. 46) w brzmieniu ustalonem ustawą z dnia 13 lutego 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 178), ustawą z dnia 12 czerwca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 526), ustawą z dnia 22 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 566), rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 122, poz. 705), ustawą z dnia 23 marca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 234), oraz rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 647), ulega następującym zmianom:

(Zmiany, ujęte w punkty od 1 do 63, dotyczą art. art. 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 46, 47.

TYTUŁ I.

Postanowienia ogólne.

Art. 1. Postanowienia niniejszej ustawy odnoszą się do funkcjonarjuszów państwowych, mianowanych na stałe zgodnie z obowiązującemi przepisami, tudzież zawodowych wojskowych. Osoby te oraz wdowy i sieroty po nich otrzymują zaopatrzenie emerytalne według zasad, określonych w niniejszej ustawie.

Art. 2. Funkcjonarjuszami państwowymi w rozumieniu niniejszej ustawy są urzędnicy i niżsi funcjonarjusze państwowi, funkcjonarjusze poczt, telegrafów i telefonów, oficerowie i szeregowi Straży Granicznej, oficerowie i szeregowi Policji Państwowej, nauczyciele wszystkich szkół państwowych i publicznych, pozostający na etacie Państwa, tudzież sędziowie z wyjątkiem handlowych, prokuratorzy i asesorzy sądowi.

Emerytem w rozumieniu niniejszej ustawy odnośnie do zawodowych wojskowych jest zawodowy wojskowy, przeniesiony w stan spoczynku.

Uposażenie emerytalne ministrów reguluje osobna ustawa. Do czasu wejścia w życie tej ustawy ministrowie, którzy przed objęciem tego stanowiska pełnili służbę, jako stali funkcjonarjusze państwowi, względnie zawodowi wojskowi, lub pozostawali w stanie spoczynku, otrzymują w razie

---

49, 50, 51, 56, 57, 60, 61, 62, 63, 65, 70, 72, 73, 76, 77, 79, 81, 86, 89, 92, 94, 95, 97, 98, 101, 102, 103 i 105 ustawy. Treść zmian opuszcza się ze względu na ogłoszony jednolity tekst ustawy).

Art. 2. Emeryci (wdowy, sieroty), którym zostało przyznane uposażenie emerytalne (pensja wdowia, sieroca) przed wejściem w życie niniejszej ustawy z doliczeniem lat służby samorządowej i pracy zawodowej, na mocy art. 44 ustawy emerytalnej funkcjonarjuszów państwowych z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466), art. 49 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem wojskowych i ich rodzin z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), oraz art. 97 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. z r. 1924, Nr. 6, poz. 46), w dotychczasowem brzmieniu, w wymiarze wyższym, niżby to wynikało z niniejszej ustawy, mają prawo do otrzymywania zaopatrzenia emerytalnego od dnia 1 października 1931 r. z doliczeniem tylko takiej ilości lat służby samorządowej i pracy zawodowej, która zgodnie z art. 1 niniejszej ustawy podlega doliczeniu na podstawie nowego brzmienia ustępu pierwszego art. 97 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, przyczem postanowienie ust. 2 tegoż art. 97 ma do tych osób analogiczne zastosowanie.

Art. 3. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi Skarbu oraz innym ministrom we właściwym każdemu z nich zakresie działania.

Zarazem upoważnia się Ministra Skarbu do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej jednolitego tekstu ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. z r. 1924, Nr. 6, poz. 46) z uwzględnieniem zmian tekstów, wprowadzonych późniejszemi ustawowemi przepisami i niniejszą ustawą.

Art. 4. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1931 r.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.*
Prezes Rady Ministrów: w z. *Bronisław Pieracki.*
Kierownik Ministerstwa Skarbu; *Ignacy Matuszewski.*

ustąpienia z zajmowanego co najmniej przez rok stanowiska ministra i niepowołania zpowrotem do czynnej służby państwowej lub wojskowej, o ile odpowiadają postanowieniom art. 9 ustawy, uposażenie emerytalne na podstawie niniejszej ustawy według ostatnio pobieranego uposażenia ministra (art. 6 i 17 ustawy), z obowiązkiem uiszczania przez czas zajmowania stanowiska ministra opłat emerytalnych, przewidzianych w art. 7 ust. 1 ustawy.

Funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi, którzy zajmowali stanowisko ministra przez okres krótszy niż rok, a poza tem odpowiadają warunkom, wyszczególnionym w ustępie poprzednim, otrzymują uposażenie emerytalne na podstawie niniejszej ustawy według uposażenia w służbie czynnej, ostatnio pobieranego przed objęciem stanowiska ministra.

Czas spędzony na stanowisku ministra liczy się do wysługi emerytalnej narówni ze służbą państwową.

Art. 3. Ze Skarbu Państwa można pobierać tylko jedno zaopatrzenie.

W przypadkach, gdyby funkcjonarjuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu, względnie pozostałej rodzinie, służyło z jakiegokolwiek bądź innego tytułu prawo do zaopatrzenia, wypłacanego ze Skarbu Państwa — uprawniony ma prawo wyboru.

Art. 4. Osoby, które podstępnie uzyskały wyższy wymiar zaopatrzenia emerytalnego od przypadającego im na zasadzie niniejszej ustawy, mogą być pozbawione orzeczeniem dyscyplinarnem prawa do dalszego pobierania tego uposażenia, niezależnie od ewentualnej odpowiedzialności karno-sądowej i obowiązku wynagrodzenia szkody wyrządzonej Skarbowi Państwa. Właściwość i tryb postępowania komisyj dyscyplinarnych określa rozporządzenie Rady Ministrów. Minister Skarbu jest uprawniony do natychmiastowego zawieszenia wypłaty całości lub części uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sierocej) do czasu uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego.

W razie pozbawienia osób, określonych w ust. 1 niniejszego artykułu, na mocy orzeczenia komisji dyscyplinarnej prawa do dalszego pobierania uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sierocej) kwoty, których wypłata została przez Ministra Skarbu zawieszona, ulegają przelaniu na rzecz Skarbu Państwa.

W przypadku pozbawienia emeryta prawa do dalszego pobierania uposażenia emerytalnego właściwa władza naczelna może żonie i dzieciom takiego emeryta przyznać stały zasiłek, nieprzekraczający ich pensji wdowiej lub sierocej.

Kwoty, nienależnie pobrane przez emeryta (wdowę, sierotę), tytułem uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sierocej), podlegają zwrotowi bez względu na to, czy miało miejsce świadome wprowadzenie władzy w błąd przez zainteresowaną osobę, niezależnie od ewentualnej odpowiedzialności karno-sądowej.

Art. 5. Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emerytalne, pensja wdowia i sieroca) oraz odprawy mogą ulec zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu tylko z tytułu alimentów, jako też zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu lub administracyjnemu z tytułu należności Skarbu Państwa.

Wysokość zapowiedzeń i zajęć wynosi: dla alimentów 2/5 zaopatrzenia emerytalnego, względnie odprawy, a dla należności Skarbu Państwa 1/5 zaopatrzenia emerytalnego, a 2/3 odprawy.

Postanowienia ustępu 2 niniejszego artykułu nie mają zastosowania do emerytów wojskowych oraz wdów i sierót po zawodowych wojskowych. U osób tych dokonywa się potrąceń dopuszczalnych w myśl ust. 1 niniejszego artykułu w wysokości, określonej w art. 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 1925 r. o potrąceniach z uposażenia osób wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 312) z zaopatrzenia emerytalnego lub odprawy, wypłacanych na zasadzie niniejszej ustawy.

Pośmiertne nie ulega zapowiedzeniu, ani też zajęciu.

Art. 6. Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emerytalne, pensja wdowia i sieroca) wymierza się w punktach w myśl zasad art. 3, 4 i 5 ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), względnie dla sędziów i prokuratorów w myśl zasad art. 4 § 2 i art. 5 § 1, 2 i 3 ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) zależnie od grupy i szczebla, do których funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, został zaliczony.

Zmiany ilości punktów w poszczególnych grupach uposażenia oraz wartości mnożnej, stosowane do funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, pozostających w służbie czynnej, będą automatycznie stosowane do zaopatrzenia emerytalnego. Natomiast wszelkie zmiany, dotyczące zaszeregowania funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych do grup uposażenia, nie mają zastosowania do przeniesionych już w stan spoczynku funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Art. 7. Za świadczenia, obciążające w myśl niniejszej ustawy Skarb Państwa, ustanawia się opłatę w wysokości 5% (pięć) uposażenia, pobieranego przez funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych w czynnej służbie. Opłatę tę pobiera się każdego miesiąca przez potrącenie z uposażenia. Obowiązek uiszczania opłaty emerytalnej ustaje, jeżeli funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy uiścił do Skarbu Państwa Polskiego opłaty emerytalne lub składki ubezpieczeniowe co najmniej za 35 lat, policzalnych do wysługi emerytalnej.

Funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi przy każdorazowem osiągnięciu z jakiegokolwiek bądź tytułu uposażenia wyższej grupy lub szczebla oraz przy uzyskaniu lub podwyższeniu dodatku, zaliczalnego do podstawy wymiaru emerytury, opłacają przez jeden rok połowę różnicy w wysokości uposażenia.

Funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi, wybrani do ciał ustawodawczych, uiszczają przez czas trwania mandatu poselskiego lub senatorskiego opłaty, wymienione w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu od uposażenia, jakie pobierają lub pobieraliby w służbie czynnej, przyczem w tym ostatnim przypadku potrącenia opłaty emerytalnej winny być dokonywane z diet poselskich lub senatorskich.

Funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi, pełniący służbę poza granicami Państwa Polskiego i w. m. Gdańska, uiszczają przez cały czas pobytu zagranicą opłaty od uposażenia, jakieby pobierali, pełniąc służbę w kraju.

Opłaty, pobrane na podstawie niniejszego artykułu, nie podlegają zwrotowi.

Upoważnia się Radę Ministrów do wydawania rozporządzeń normujących:

a) I. przekazywanie przez Skarb Państwa ośmioprocentowej składki (określonej w art. 120 w ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) przy analogicznem zastosowaniu postanowień ust. 4, art. 120 powołanego rozporządzenia) właściwym Zakładom Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych oraz właściwym instytucjom, przedsiębiorstwom lub zakładom, których pracownicy zgodnie z art. 5 p. 4, 5 i 6 powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na mocy tego rozporządzenia;

II. zaliczanie lat służby państwowej, pełnionej od dnia 1 stycznia 1928 roku do ubezpieczenia, unormowanego temże rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej, względnie do lat wysługi emerytalnej w wyżej wymienionych instytucjach, przedsiębiorstwach i zakładach tym funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, których stosunek służbowy został rozwiązany z przyczyn, uznanych w rozporządzeniu Rady Ministrów za powodujące zachowanie prawa do przekazania, wymienionej w p. I., ośmioprocentowej składki i pod warunkiem, że funkcjonarjusz państwowy względnie zawodowy wojskowy nie nabył w służbie państwowej prawa do emerytury;

b) przekazywanie Skarbowi Państwa składek ubezpieczeniowych przez właściwe Zakłady Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, lub właściwe instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady, których pracownicy zgodnie z art. 5 p. 4, 5 i 6 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r .(Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na mocy tego rozporządzenia, za lata pracy umysłowej, podlegające zaliczeniu do wysługi emerytalnej tych pracowników, którzy przeszli lub przejdą do stałej służby państwowej.

Art. 8. Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek właściwej władzy naczelnej za zgodą Ministra Skarbu może w przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, a nie objętych niniejszą ustawą:

a) uwzględniać przy wymiarze zaopatrzeń emerytalnych ustawowo niezaliczalne lata służby;

b) podwyższać wymiar ustawowo przypadającego zaopatrzenia emerytalnego, tudzież

c) przyznawać zaopatrzenia emerytalne funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, jako też osobom po nich pozostałym.

Postanowienia niniejszego artykułu mają zastosowanie również do praktykantów, funkcjonarjuszów państwowych mianowanych do odwołania, oraz do pracowników kontraktowych.

TYTUŁ II.

Zaopatrzenie emerytalne funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Rozdział I.

Postanowienia wspólne.

Art. 9. Prawo do uposażenia emerytalnego nabywa funkcjonarjusz państwowy oraz zawodowy wojskowy po nieprzerwanej co najmniej 10-letniej państwowej służbie cywilnej, względnie wojskowej, lub po łącznym,

nieprzerwanym, co najmniej 10 lat trwającym okresie państwowej służby cywilnej i wojskowej, o ile przechodzi w stan spoczynku z powodów, przewidzianych w ustawie.

Wyjątkowo nabywa funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, prawo do uposażenia emerytalnego:

1) po nieprzerwanej, co najmniej 5-letniej państwowej służbie cywilnej, względnie wojskowej, lub po łącznym nieprzerwanym, co najmniej 5 lat trwającym okresie państwowej służby cywilnej i wojskowej, z powodu trwałej niezdolności do służby, spowodowanej kalectwem lub chorobą, nabytą w związku ze służbą, bez własnej winy;

2) bez względu na czas służby — wskutek trwałej niezdolności do służby z powodu:

a) nieszczęśliwego wypadku, wynikłego z powodu lub w czasie pełnienia obowiązków służbowych;

b) działań wojennych w miejscu służbowego pobytu;

c) chorób zakaźnych, panujących epidemicznie w miejscu służbowego pobytu, względnie w danej formacji wojskowej.

Przy obliczaniu 10-letniej, względnie 5-letniej służby państwowej, postanowienia art. 16 nie mają zastosowania.

Art. 10. Do wysługi emerytalnej liczy się czas służby nieprzerwanej z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w niniejszej ustawie.

Emerytowany funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy, powołany ponownie z urzędu lub na własną prośbę do stałej służby państwowej lub zawodowej wojskowej (reaktywacja), traci prawo do poprzednio przyznanego mu uposażenia emerytalnego. Przy ponownem przeniesieniu reaktywowanego w stan spoczynku wymierza mu się uposażenie emerytalne według ostatnio pobieranego uposażenia (art. 17 i 18 ustawy), przyczem do wysługi emerytalnej, nabytej przed reaktywacją, dolicza się cały okres służby, odbytej po reaktywacji.

Art. 11. Funkcjonarjuszowi państwowemu i zawodowemu wojskowemu, który po nieprzerwanej co najmniej 10-letniej służbie państwowej stał się trwale niezdolnym do służby, a ponadto utracił bez własnej winy trwale co najmniej 95% zdolności do zarobkowania — dolicza się przy wymiarze uposażenia emerytalnego w granicach art. 19 niniejszej ustawy 10 lat do czasu służby, podlegającego normalnemu zaliczeniu do wysługi emerytalnej.

Do okresu 10-letniej służby państwowej wlicza się jedynie służbę państwową, zaliczalną do wysługi emerytalnej na mocy art. 37 punkt 1 i 2, lub art. 50 ust. 1 i 6 z uwzględnieniem łącznej policzalności państwowej służby cywilnej i wojskowej, zgodnie z ust. 1 art. 9 ustawy.

Art. 12. Funkcjonarjuszowi państwowemu i zawodowemu wojskowemu, który wskutek przypadków, wymienionych w punkcie 2 art. 9 niniejszej ustawy, utracił również zdolność do pracy zarobkowej — wymierza się uposażenie emerytalne według norm art. 19 niniejszej ustawy, doliczając ponadto do wysługi emerytalnej w granicach tegoż artykułu zależnie od stopnia utraty zdolności do zarobkowania, a mianowicie:

przy utracie zdolności od 35% do 54% — 2 lata;
przy utracie zdolności od 55% do 74% — 4 lata;
przy utracie zdolności od 75% do 84% — 6 lat;

przy utracie zdolności od 85% do 94% — 8 lat;
przy utracie zdolności od 95% do 100% — 10 lat.

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących przypadkach, może właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu przyznać uposażenie emerytalne w wymiarze wyższym od przewidzianego w ustępie 1 niniejszego artykułu, aż do pełnej wysokości uposażenia w służbie czynnej (art. 17), będącego podstawą do obliczenia uposażenia emerytalnego.

Praktykantów i funkcjonarjuszów państwowych, mianowanych do odwołania w myśl ustaw o państwowej służbie cywilnej, w przypadkach, wymienionych w niniejszym artytykule, traktuje się narówni z funkcjonarjuszami państwowymi, mianowanymi na stałe.

Art. 13. Doliczenie lat do wysługi emerytalnej w myśl art. 12 niniejszej ustawy następuje pod warunkiem:

1) niezdolności do służby, spowodowanej przyczynami, wskazanemi w punkcie 2 art. 9 niniejszej ustawy, stwierdzonej zarządzonem z urzędu badaniem komisji lekarskiej;

2) zgłoszenia wypadków w ciągu jednego roku tej władzy, przy której dany funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, służył.

W przypadkach, zasługujących na wyjątkowe uwzględnienie, a należycie usprawiedliwionych i udowodnionych, może władza przyjąć zgłoszenie, jeżeli nastąpiło ono nie później, niż w trzy lata po zajściu wypadku.

Art. 14. Skład i sposób urzędowania komisji lekarskiej dla funkcjonarjuszów państwowych, a komisji wojskowo-lekarskiej dla zawodowych wojskowych określi rozporządzenie Rady Ministrów, które też określi sposób oceny zdolności do służby (państwowej, wojskowej), sposób oceny stopnia utraty zdolności do pracy zarobkowej, a także sposób stwierdzenia przyczynowego związku choroby (kalectwa) ze służbą państwową, a względnie wojskową wogóle, specjalnie zaś ustalenie, iż choroba powstała z przyczyn, przewidzianych w art. 9 niniejszej ustawy, sposób stwierdzenia powstania choroby, braku lub istnienia winy chorego (kaleki) w jej powstaniu, a następnie stałej potrzeby pomocy osób postronnych, względnie potrzeby szczególnej opieki, jako to: potrzeby umieszczenia w domu inwalidów, względnie w zakładzie dla umysłowo-chorych.

Art. 15. Czas służby wojskowej, odbytej podczas wojny od dnia rozpoczęcia działań wojennych do dnia podpisania traktatu pokoju, liczy się przy wymiarze uposażenia emerytalnego podwójnie. Również podwójnie liczy się czas rzeczywiście pełnionej służby cywilnej, odbytej na terenie operacyjnym, podporządkowanym dowództwu armji, oraz okresy służby rzeczywiście pełnionej w formacjach wojskowych.

Przy częściowej mobilizacji oblicza się w ten sposób czas służby, odbytej podczas wojny, tylko pełniącym służbę w formacjach zmobilizowanych, a ponadto wojskowym, zatrudnionym w Ministerstwie Spraw Wojskowych i Naczelnem Dowództwie.

Art. 16. Przy ostatecznem obliczaniu lat wysługi emerytalnej nie uwzględnia się części roku do 6 miesięcy włącznie, natomiast okres, przekraczający czas 6 miesięcy, liczy się jako pełny rok.

Art. 17. Podstawą do wymierzenia uposażenia emerytalnego jest uposażenie, pobierane ostatnio w służbie czynnej, przypadające według art. 3

ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9-go października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), względnie dla sędziów i prokuratorów według art. 4 §§ 1 i 3 ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107). Podstawę oblicza się w wymiarze dla samotnego.

Przy wymierzaniu uposażeń emerytalnych funkcjonarjuszom państwowym lub zawodowym wojskowym, pełniącym służbę na placówkach zagranicznych i terenie w. m. Gdańska przyjmuje się za podstawę wymiaru uposażenie czynne, jakie pobieraliby, pełniąc służbę w kraju.

Art. 18. Dodatki określone w punktach w ustawie o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) w artykułach:

37 ust. 1 dla dyrektora szkoły średniej oraz seminarjum nauczycielskiego i ochroniarskiego;

47 ust. 1 dla kierowników szkół powszechnych,

48 i 49 dla inspektora szkolnego i zastępcy inspektora szkolnego;

54 ust. 1 dla dyrektora państwowej szkoły zawodowej;

62 ust. 1 i 2 dla dyrektora i kierownika szkoły specjalnej;

66 lit. a) dla podpułkownika i komandora-porucznika;

118 — dodatek wyrównawczy dla funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, jeżeli ten dodatek przysługiwał danemu funkcjonarjuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu w chwili przeniesienia w stan spoczynku, oraz dodatki, wymienione w art. 8 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) o uposażeniu sędziów i prokuratorów — wliczają się do podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego, obliczone od różnicy w wymiarze dla samotnego.

Niezależnie od postanowienia art. 17 powiększa się uposażenie emerytalne funkcjonarjuszów państwowych, którzy ostatnio przed przeniesieniem w stan spoczynku pełnili służbę na terenie w. m. Gdańska, o różnicę między mnożną, obowiązującą w kraju, a mnożną, obowiązującą na terenie w. m. Gdańska, przez okres zamieszkiwania emeryta lub pozostałej po nim rodziny na tym obszarze.

Art. 19. Uposażenie emerytalne wynosi do 10 lat służby włącznie 40% (czterdzieści procent) i wzrasta za każdy następny rok służby o 2,4% (dwa całe cztery dziesiąte procent), w żadnym jednak razie nie może przenosić 100% (stu procent) podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego.

W tym samym stosunku oblicza się także wszystkie dodatki, do których emeryt ma prawo w myśl przepisów niniejszej ustawy.

Art. 20. Na czas trwania wyjątkowych warunków ekonomicznych otrzymuje ponadto emeryt na żonę, poślubioną przed przejściem w stan spoczynku, dodatek, ustanowiony w art. 4 ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), względnie w art. 5 ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107).

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących, przypadkach, może właściwa władza naczelna za zgodą Ministra Skarbu przyznać emerytowi również dodatek na jedno dziecko.

Art. 21. Funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, ma prawo z powodu przeniesienia go w stan spoczynku do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z rodziną z ostatniego miejsca służbo-

wego do przyszłego miejsca zamieszkania w kraju lub na obszarze w. m. Gdańska, według przepisów, normujących sprawę należności za przeniesienie z urzędu w służbie czynnej.

Z powyższego prawa przeniesienia się można skorzystać w ciągu jednego roku, licząc od dnia przeniesienia w stan spoczynku.

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących, przypadkach Minister Skarbu może przyznawać zwrot kosztów jednorazowego przesiedlenia w razie, gdy przesiedlenie nastąpiło przed przeniesieniem w stan spoczynku, lub po upływie roku od dnia przeniesienia, a zaszły okoliczności, które uzasadniają niedotrzymanie rocznego terminu przeniesienia.

Art. 22. Prawo do pobierania uposażenia emerytalnego rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca, następującego po przeniesieniu w stan spoczynku.

Uposażenie emerytalne płatne jest miesięcznie zgóry.

Uposażenie emerytalne, wymierzone i przyznane, a niepodjęte w ciągu pięciu lat, liczonych od chwili płatności danego uposażenia, przypada na rzecz Skarbu Państwa. Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, może czynić wyjątki od powyższej zasady.

Art. 23. Prawo do pobierania uposażenia emerytalnego gaśnie:

1) w razie śmierci emeryta;

2) gdy emeryt został prawomocnie skazany za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę zdolności do piastowania urzędu publicznego, względnie prawa do uposażenia emerytalnego. Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu może jednak w tym przypadku przyznać żonie i dzieciom emeryta odpowiedni zasiłek na czas, przez który rodzina pozostawałaby bez środków do utrzymania. Zasiłek ten nie może przekraczać ustawowego zaopatrzenia wdowiego, względnie sierocego. Zawieszenie w wyroku sądowym wykonania kary pociąga za sobą utratę prawa do uposażenia emerytalnego tylko o ile emeryt został następnie skazany na odbycie zawieszonej kary; w tym przypadku utrata prawa do uposażenia emerytalnego następuje od pierwszego dnia miesiąca, następującego po uprawomocnieniu się ponownego skazania;

3) gdy emeryt wojskowy został orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego prawomocnie skazany na wykluczenie z korpusu oficerskiego, za czyn popełniony przed wstąpieniem do wojska polskiego, a zwrócony przeciw interesom Narodu Polskiego.

Ponadto emeryt może zrzec się stale lub czasowo prawa do pobierania uposażenia .emerytalnego, zrzeczenie to jednak nie może w niczem szkodzić prawom wdów i sierót do pensji wdowiej i sierocej, tudzież prawom osób uprawnionych do otrzymywania od emeryta alimentów, z tytułu których uposażenie emerytalne podlega zapowiedzeniu i zajęciu w myśl art. 5 niniejszej ustawy.

Art. 24. Prawo do pobierania uposażenia emerytalnego nie przysługuje:

1) na czas przebywania przez okres dłuższy niż pół roku poza granicami Państwa, względnie Wolnego Miasta Gdańska, bez zezwolenia właściwej władzy naczelnej, udzielonego w porozumieniu z Ministrem Skarbu;

2) w razie utraty obywatelstwa polskiego, z wyjątkiem równoczesnego przyjęcia obywatelstwa gdańskiego ;

3) na czas pobierania zaopatrzenia z tytułu niezdolności do służby lub pracy na zasadzie innych ustaw, jeżeli świadczenia te płyną ze Skarbu Państwa (art. 3); postanowienie to nie ma zastosowania do weteranów powstań narodowych, oraz wdów i sierót po nich, o ile otrzymują zaopatrzenie na mocy ustawy z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 212);

4) w razie wstąpienia do klasztoru;

5) przy zastosowaniu przepisów niniejszej ustawy (art. 42, 55, 56, 57 i 58) na czas umieszczenia w domu inwalidów, względnie w zakładach dla umysłowo chorych.

W przypadkach, przewidzianych w niniejszym artykule, wypłaca się uposażenie emerytalne od dnia pierwszego miesiąca, następującego po usunięciu przyczyn, wymienionych w tym artykule, nie wcześniej jednak, niż od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zgłoszeniu się o uposażenie.

Art. 25. Emeryci, którzy zajmują jakiekolwiek płatne stanowisko w urzędzie, instytucji, przedsiębiorstwie lub zakładzie państwowym, czy też samorządu terytorjalnego lub gospodarczego, tudzież w instytucjach ubezpieczeń społecznych, oraz emeryci, którzy pobierają emeryturę z funduszów takiej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu, otrzymują tylko taką część, przyznanego na mocy niniejszej ustawy, uposażenia emerytalnego, która wraz z wynagrodzeniem, względnie zaopatrzeniem, pobieranem z danej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu nie przewyższa 150% uposażenia, ostatnio pobieranego w służbie czynnej.

Za uposażenie, ostatnio pobierane w służbie czynnej w rozumieniu poprzedniego ustępu, uważać należy uposażenie służbowe obliczone według stopnia i grupy, do której emeryt był zaliczony ostatnio przed przeniesieniem w stan spoczynku, z uwzględnieniem dodatków, przywiązanych do pełnienia służby w miejscowości, będącej siedzibą instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu, w których emeryt jest zatrudniony oraz z uwzględnieniem innych dodatków, do których mają prawo wszyscy funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi.

Postanowienie ust. 1 nie dotyczy tych emerytów, których wysokość uposażenia emerytalnego nie przekracza rocznie 3.600 złotych.

Czasowe powierzenie emerytowi ściśle określonych, specjalnych czynności, nie uważa się za objęcie stanowiska w rozumieniu ust. 1.

Rozdział II.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie funkcjonarjuszów państwowych.

Art. 26. Przeniesienie w stan spoczynku funkcjonarjuszów państwowych (art. 2), nie wyłączając sędziów i prokuratorów, zarządza właściwa władza naczelna.

Sędziów i prezesów Najwyższego Trybunału Administracyjnego przenosi w stan spoczynku Prezes Rady Ministrów.

Członków kolegjum Najwyższej Izby Kontroli i prezesów izb okręgowych przenosi w stan spoczynku Prezes Rady Ministrów, natomiast innych urzędników — Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

Władza naczelna może upoważnić podległe sobie bezpośrednio władze do przenoszenia w stan spoczynku pewnych kategoryj funkcjonarju-

szów, których mianowanie jest zastrzeżone kompetencji jej lub podległej jej władzy.

Art. 27. Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emeryta, pensję wdowią i sierocą) przyznaje i wymierza właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu, lub upoważniona przez władzę naczelną właściwa władza II-ej instancji w porozumieniu z odnośną izbą skarbową.

Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emeryta, pensja wdowia i sieroca) winno być przyznane i wymierzone w ciągu 30 dni od daty przeniesienia w stan spoczynku, względnie śmierci funkcjonarjusza państwowego.

W razie niemożności wymierzenia zaopatrzenia emerytalnego w przewidzianym terminie właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu winna przyznać danemu emerytowi (wdowie, sierocie) zaliczkę do czasu wymierzenia zaopatrzenia emerytalnego. Zaliczka ta podlega potrąceniu w całości z pierwszych przyznanych rat zaopatrzenia emerytalnego (uposażenia emeryta, pensji wdowiej lub sierocej).

Art. 28. Przeniesienie w stan spoczynku następuje na prośbę funkcjonarjusza państwowego:

a) bez względu na wiek, jeżeli funkcjonarjusz państwowy z powodu ułomności cielesnej, albo z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolny do służby;

b) bez względu na zdolność do służby, gdy przekroczył sześćdziesiąt lat życia;

c) gdy uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego i ukończył 55 lat życia.

Art. 29. Władza powinna funkcjonarjusza państwowego przenieść w stan spoczynku bez jego prośby:

a) gdy funkcjonarjusz państwowy z powodu choroby nie pełnił służby dłużej niż na to zezwalają ustawy o państwowej służbie cywilnej; za przerwy w tych czasokresach uważane będą tylko te czasokresy czynnej służby, które wynoszą co najmniej połowę czasu, spędzonego poprzednio poza służbą wskutek choroby lub na urlopie dla poratowania zdrowia;

b) gdy z powodów, podanych w punkcie a) art. 28, jest trwale niezdolny do prawidłowego pełnienia służby;

c) jeżeli funkcjonarjusz państwowy w ciągu pół roku od chwili przeniesienia go w stan nieczynny nie został powołany do służby czynnej.

Władza może przenieść funkcjonarjusza państwowego w stan spoczynku bez jego prośby, gdy przekroczył 60 lat życia i uzyskał prawo do zaopatrzenia emerytalnego. Przepis ten nie stosuje się do sędziów, prokuratorów, profesorów szkół akademickich, jako też do członków kolegjum Najwyższej Izby Kontroli, kolegjów departamentów Najwyższej Izby Kotroli, prezesów i wiceprezesów izb okręgowych i członków kolegjów tychże izb, do których stosuje się odrębne przepisy.

Art. 30. Władza musi funkcjonarjusza państwowego przenieść w stan spoczynku bez jego prośby na podstawie prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego o przeniesieniu w stan spoczynku przy zachowaniu postanowień tego orzeczenia.

Ponadto Prezes Najwyższej Izby Kontroli i członkowie kolegjum Najwyższej Izby Kontroli muszą być przeniesieni w stan spoczynku na skutek uchwały Sejmu, powziętej w myśl art. 9 Konstytucji, lub wskutek

utraty praw stanu na zasadzie wyroku sądowego, podanych do wiadomości Prezesa Rady Ministrów.

Przeniesienie w stan spoczynku w powyższych przypadkach następuje wyłącznie przy zachowaniu postanowień ustępu 1 art. 9 niniejszej ustawy.

Art. 31. Funkcjonarjusz państwowy, ubiegający się o przeniesienie w stan spoczynku z powodów, wymienionych w lit. a) art. 28, będzie poddany badaniu komisji lekarskiej I-ej instancji w celu stwierdzenia, czy zachodzi trwała niezdolność do służby oraz z jakich przyczyn, a nadto, czy i w jakiej wysokości zachodzi utrata zdolności do zarobkowania (art. 11 i 12). Komisja lekarska I-ej instancji przesyła swe orzeczenie bezpośrednio tej władzy, która zarządziła badanie, odpis zaś orzeczenia przesyła badanej osobie.

Właściwa władza ma prawo poddać funkcjonarjusza państwowego badaniu komisji lekarskiej II-ej instancji. Również funkcjonarjusz państwowy ma prawo domagać się z uzasadnionych powodów badania przez komisję lekarską II-ej instancji, jeżeli wynik badania przez komisję lekarską I-ej instancji wypadł dla niego niekorzystnie. Odnośne odwołanie wraz z wnioskiem o przedstawienie do zbadania komisji lekarskiej II-ej instancji winien funkcjonarjusz państwowy wnieść w ciągu dni 14-tu od daty doręczenia mu orzeczenia komisji lekarskiej I-ej instancji do tej władzy, która zarządziła badanie.

Art. 32. O zamierzonem przeniesieniu funkcjonarjusza państwowego w stan spoczynku bez jego prośby w przypadkach, przewidzianych w punktach a) i b) art. 29, władza zawiadamia pisemnie funkcjonarjusza państwowego z równoczesnem pouczeniem, że w ciągu dni 14-tu ma on prawo wnieść odwołanie. Jeżeli przeniesienie w stan spoczynku następuje z mocy lit. b) art. 29 ma nadto analogiczne zastosowanie postępowanie przewidziane w art. 31 ustawy, przyczem władza w zawiadomieniu o zamierzonem przeniesieniu w stan spoczynku winna powołać się na orzeczenie komisji lekarskiej.

Art. 33. Przeciw orzeczeniu władzy bezpośrednio podległej władzy naczelnej, wydanemu na zasadzie art. 26 ustęp 4 ustawy, funkcjonarjuszowi państwowemu służy w ciągu 30-tu dni prawo wniesienia zażalenia do właściwej władzy naczelnej.

Przeciw orzeczeniu, opartemu na powtórnem, na własną prośbę funkcjonarjusza państwowego zarządzonem, badaniu komisji lekarskiej nie przysługuje żaden środek prawny.

Art. 34. Bieg terminów, przewidzianych w art. 31, 32 i 33, rozpoczyna się z dniem, następującym po dniu doręczenia zawiadomienia lub orzeczenia.

Jeżeli koniec terminu przypadnie na niedzielę lub święto uroczyste, kończy się termin następnego dnia powszedniego. Terminu nie uważa się za zaniedbany, jeżeli przed jego upływem zażalenie wysłano pocztą listem poleconym, nadanym w dniu ostatnim terminu.

Art. 35. Art. 32 nie stosuje się do sędziów i prokuratorów, asesorów sądowych i aplikantów sądowych. Zasady postępowania celem przeniesienia tych funkcjonarjuszów w stan spoczynku z urzędu określi ustawa o służbie sędziowskiej i prokuratorskiej.

Art. 36. Uposażenie emerytalne przyznaje się i oblicza na podstawie danych, zawartych w osobowych aktach funkcjonarjusza państwowego i po-

partych bądź oryginalnemi dokumentami, bądź też uwierzytelnionemi odpisami takich dokumentów.

Jeżeli funkcjonarjusz państwowy rości sobie prawo do uposażenia emerytalnego w wyższym wymiarze, aniżeli wynika to z danych zawartych w jego osobowych aktach, winien udowodnić swe żądanie dokumentami.

Wyższe uposażenie emerytalne otrzymuje funkcjonarjusz państwowy od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zgłoszeniu i wykazaniu prawa do takiego uposażenia.

Za czas, nieobjęty obliczeniem z powodu późniejszego przedstawienia dokumentów, funkcjonarjusz państwowy otrzymuje różnicę jedynie w tym wypadku, gdy nie ponosi winy opóźnionego przedstawienia dokumentów.

Art. 37. 1) Czas służby liczy się do wysługi emerytalnej od dnia rzeczywistego objęcia służby.

Do wysługi emerytalnej dolicza się również państwową służbę prowizoryczną i przygotowawczą, w myśl zasad obowiązujących przepisów o państwowej służbie cywilnej, o ile nominacja na służbę stałą nastąpiła w czasie służby prowizorycznej lub bezpośrednio po odbyciu służby przygotowawczej.

2) Ponadto właściwa władza naczelna za zgodą Ministra Skarbu może danemu funkcjonarjuszowi zaliczyć do wysługi emerytalnej czas służby, pełnionej w charakterze funkcjonarjusza prowizorycznego lub praktykanta, a niepoliczalnej do wysługi emerytalnej na zasadzie punktu 1 niniejszego artykułu, oraz czas pracy kontraktowej w służbie państwowej, przyczem jeżeli funkcjonarjusz za okres podlegający zaliczeniu nie opłacał żadnych składek ubezpieczeniowych, podlegających przekazaniu na rzecz Skarbu Państwa, doliczenie może nastąpić jedynie po uprzedniem uiszczeniu opłaty emerytalnej, przewidzianej w art. 7 niniejszej ustawy od uposażenia tego stopnia służbowego, który funkcjonarjusz uzyskał przy pierwszem mianowaniu na stałe.

Jeżeli nominacja na służbę stałą lub prowizoryczną, podlegającą zaliczeniu do wysługi emerytalnej w myśl p. 1 niniejszego artykułu, nastąpiła w czasie trwania pracy kontraktowej w służbie państwowej, lub bezpośrednio po ukończeniu tej pracy, praca kontraktowa podlega zaliczeniu w całości do wysługi emerytalnej pod warunkiem uiszczenia opłaty emerytalnej zgodnie z ustępem poprzednim.

3) Do czasu służby, podlegającej normalnemu liczeniu do wysługi emerytalnej, dolicza się:

a) czas, przebyty w stanie nieczynnym, określony w obowiązujacych przepisach o państwowej służbie cywilnej;

b) czas czynnej, również obowiązkowej, służby w wojsku polskiem, gdy funkcjonarjusz nie pełnił jej równolegle z państwową służbą cywilną, zaliczalną do wysługi emerytalnej;

c) czas przebyty w niewoli, jeżeli dostanie się do niej nastąpiło bez winy funkcjonarjusza.

Nadto przy wymiarze uposażenia emerytalnego dolicza się minimalny, odnośnemi ustawami przepisany, nie przekraczający jednak 4 lat, czas rzeczywistych studjów w wyższych zakładach naukowych państwowych i uznanych za równorzędne z państwowemi, jeżeli czas tych studjów nie biegnie równolegle z czasem służby, zaliczalnej do emerytury i tylko w przypadku całkowitego zakończenia studjów przepisanemi egzaminami.

Czas obowiązkowej służby wojskowej oraz studjów wyższych ma wpływ tylko na wysokość uposażenia emerytalnego, a nie na uzasadnienie roszczenia o to uposażenie.

W razie reaktywowania emeryta, który przeszedł w stan spoczynku przed dniem 1 października 1923 r. czas studjów wyższych może być zaliczony do wysługi emerytalnej dopiero po przesłużeniu co najmniej 5 lat w państwowej służbie polskiej.

Do zaliczenia czasu czynnej służby w wojsku polskiem i czasu, przebytego w niewoli, nie ma zastosowania warunek ciągłości służby (art. 10 ust. 1 ustawy).

4) Funkcjonarjuszom, którzy wstąpili ponownie do służby państwowej, zalicza się do wysługi emerytalnej za każdy pełny kalendarzowy rok służby państwowej, pełnionej po przerwie (art. 10 ust. 1) jeden rok pełnionej przed przerwą służby państwowej, określonej w pkt. 1 oraz w ustępie ostatnim pkt. 2 niniejszego artykułu.

W wyjątkowych przypadkach może właściwa władza naczelna za zgodą Ministra Skarbu zaliczyć do wysługi emerytalnej czas służby, pełnionej przed przerwą (art. 10 ust. 1 ustawy) w większym wymiarze, aniżeli ustalono w ustępie poprzednim.

Przy przechodzeniu funkcjonarjuszów państwowych z jednego działu służby do drugiego za przerwy w rozumieniu ustępów poprzednich i art. 10 ust. 1 ustawy uważa się jedynie przerwy, przekraczające dni 30.

5) Funkcjonarjuszom poczt ruchomych (urzędnikom ambulansowym i niższym funkcjonarjuszom pocztowym jeżdżącym w ambulansach) po upływie 10 lat służby w tym charakterze zalicza się do wysługi emerytalnej każdy dalszy rok takiej służby za 14 miesięcy.

6. Wojskowym zawodowym czas, przebyty w służbie Korpusu Ochrony Pogranicza, zalicza się do wysługi emerytalnej w stosunku 16 miesięcy za 12 miesięcy.

Wojskowi zawodowi w czasie służby w Korpusie Ochrony Pogranicza oprócz uprawnień emerytalnych z tytułu niniejszej ustawy korzystają z uprawnień, przysługujących oficerom i szeregowym Straży Granicznej w myśl art. 49 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o Straży Granicznej.

Art. 38. Do wysługi emerytalnej nie wlicza się:

a) czasu służby, spędzonego przed ukończeniem 18 lat życia, wyjątek stanowi służba wojskowa na obszarze operacyjnym;

b) czasu urlopu bez uposażenia, z wyjątkiem urlopu, otrzymanego na czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego, oraz czasu urlopu bez uposażenia, udzielonego nauczycielowi dla pracy w szkolnictwie prywatnem lub w instytucji społecznej, zajmującej się szerzeniem oświaty pozaszkolnej; nauczyciel ten winien za czas tego urlopu opłacić wkładki emerytalne, przewidziane w art. 7 niniejszej ustawy;

c) czasu zawieszenia w służbie, niepoliczalnego do czasu służby czynnej, w myśl odnośnych przepisów;

d) czasu służby, odliczonego orzeczeniem dyscyplinarnem w myśl odnośnych przepisów.

Art. 39. W razie przyznania emerytury z doliczeniem lat wskutek nieszczęśliwego wypadku (art. 9 punkt 2) przysługuje izbie skarbowej, w której okręgu emeryt otrzymuje swe zaopatrzenie, względnie która to

zaopatrzenie wypłaca, lub też innej władzy wypłacającej zaopatrzenie emerytalne — prawo zarządzenia przy analogicznem zastosowaniu postępowania przewidzianego w art. 31 ustawy trzykrotnego badania emeryta w ciągu lat dziewięciu, w okresach trzechletnich od dnia przeniesienia w stan spoczynku, przez komisję lekarską w celu stwierdzenia, czy trwała niezdolność do pracy zarobkowej nadal istnieje. W przypadku stwierdzenia odzyskania w części zdolności do pracy zarobkowej, ma dana izba skarbowa względnie władza wypłacająca, postawić władzy, uprawnionej do przenoszenia w stan spoczynku funkcjonarjuszów państwowych, wniosek o odliczanie częściowe lub całkowite przyznanych dodatkowo lat do wysługi emerytalnej z art. 12 niniejszej ustawy.

W razie stwierdzenia przez komisję lekarską zupełnej zdolności do służby, należy emeryta powołać do służby czynnej w tym samym lub innym dziale zarządu państwowego na stanowisko nie niższe od poprzednio zajmowanego. W przypadku odmowy ze strony emeryta, należy cofnąć przyznane mu zaopatrzenie emerytalne.

Art. 40. Oprócz przypadków, wymienionych w art. 23 niniejszej ustawy, prawo do pobierania uposażenia emerytalnego gaśnie, gdy emeryt, który nie ukończył 50 lat życia, powołany w ciągu 6 lat po przeniesieniu w stan spoczynku w myśl punktu a) art. 28 i punktów a), b) i c) art. 29, odmówi przyjęcia ofiarowanej mu ponownie posady państwowej równej lub wyższej grupy uposażenia, przyczem mają zastosowanie odnośne postanowienia ustaw o państwowej służbie cywilnej.

Art. 41. Do emerytowanych funkcjonarjuszów państwowych, powołanych do służby wojskowej na skutek mobilizacji lub częściowego uzupełnienia wojska do stopy wojennej, mają analogiczne zastosowania postanowienia ust. 3 art. 13 ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924).

Postanowienie powyższe nie dotyczy emerytowanych pracowników kolejowych, względnie pracowników poczt, radiotelegrafów, telegrafów i telefonów, powołanych do służby wojskowej kolejowej, względnie w pocztach, radiotelegrafach i telefonach, na podstawie ustaw z dnia 27 marca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 160) i 18 grudnia 1920 r. (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr. 7, poz. 36).

Art. 42. Emerytowany funkcjonarjusz państwowy psychicznie chory, nie mający prócz emerytury innych źródeł utrzymania, może być na wniosek odnośnego opiekuna, za zgodą Ministra Skarbu, umieszczony i leczony na koszt Skarbu Państwa w zakładzie dla umysłowo chorych, przyczem przez cały czas przebywania w takim zakładzie wstrzymuje się wypłatę uposażenia emerytalnego.

Żonie i dzieciom takiego emeryta przysługuje za czas jego pobytu w takim zakładzie prawo do zaopatrzenia wdowiego, względnie sierocego, obliczonego według ust. 1 art. 61, względnie 62 niniejszej ustawy.

Art. 43. Emerytowani funkcjonarjusze państwowi mają prawo do korzystania z ulg w razie kuracji w państwowych zakładach leczniczych i uzdrowiskach narówni z funkcjonarjuszami w służbie czynnej.

Ponadto władna będzie Rada Ministrów przyznać emerytowanym funkcjonarjuszom państwowym prawo do korzystania z ulg, przyznawanych

funkcjonarjuszom państwowym w zakresie pomocy lekarskiej, przejazdach państwowemi środkami komunikacyjnemi i t. p.

Art. 44. Funkcjonarjusz państwowy, który nie nabył prawa do emerytury, a opuszcza służbę z powodu trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków służbowych, nabytej wskutek choroby lub kalectwa bez własnej winy, względnie zostanie zwolniony ze służby z powodu zmian organizacji władz i urzędów, otrzymuje jednorazową odprawę w wysokości trzymiesięcznego ostatnio pobieranego uposażenia w służbie czynnej.

Rozdział III.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie zawodowych wojskowych.

Art. Art. 45—59 opuszczono.

TYTUŁ III.

Zaopatrzenie rodzin, pozostałych po funkcjonarjuszach państwowych i po zawodowych wojskowych.

Art. 60. Prawo do pensji wdowiej, tudzież do pensji sierocej, jest prawem pochodnem, zależnem od nabycia praw emerytalnych przez męża, względnie ojca.

Pensję wdowią oblicza się według wymiaru dla samotnych.

W razie śmierci funkcjonarjusza państwowego lub zawodowego wojskowego w warunkach, określonych w punktach 1 i 2 art. 9 pozostałe po nich wdowy i sieroty nabywają również prawo do pensji wdowiej, względnie sierocej.

Art. 61. Pensja wdowia wynosi 50% (pięćdziesiąt procent) kwoty uposażenia emerytalnego, które zmarły mąż pobierał, względnie tego, do którego w chwili śmierci miałby prawo.

Pensja wdowia po funkcjonarjuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, poległym lub zmarłym wskutek działań wojennych, wynosi 50% (pięćdziesiąt procent) pełnego uposażenia w stanie czynnym zmarłego męża, służącego za podstawę wymiaru uposażenia emerytalnego w myśl art. 17 i 18 niniejszej ustawy.

Wdowie i sierotom po funkcjonarjuszu państwowym lub zawodowym wojskowym, zmarłym z przyczyn, wymienionych w art. 9 punkt 2 lit. a) do c) niniejszej ustawy, dolicza się przy wymiarze pensji wdowiej i sierocej 10 lat do wysługi emerytalnej zmarłego męża względnie ojca w granicach art. 19 ustawy.

Postanowienie ustępu drugiego art. 12 niniejszej ustawy ma analogiczne zastosowanie do pensji wdowiej i sierocej.

Art. 62. Prawo do pensji sierocej nabywa się po ojcu. Pensja ta wynosi:

a) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa żyje i w chwili śmierci funkcjonarjusza państwowego, względnie zawodowego wojskowego, miała prawo do pensji wdowiej — jedną czwartą część pensji wdowiej;

b) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa nie żyje, lub też w chwili śmierci męża nie miała prawa do pensji wdowiej, albo też później to prawo utraciła — połowę pensji wdowiej;

c) dla jedynej sieroty bez ojca i matki lub dla jedynej sieroty bez ojca, w razie niepobierania przez matkę pensji wdowiej — 2/3 pensji wdowiej.

Jeżeli wdowa nie pobiera pensji wdowiej z powodu pobierania emerytury za własną służbę państwową, sierotom służy prawo do pensji według postanowień punktu a) artykułu niniejszego.

Art. 63. Prawo do pensji sierocej może być również nabyte po matce.

Jeżeli sierota nabyła prawo do pensji po ojcu i po matce, wypłaca się sierocie pensję wyższą.

Sierota nabywa prawo do pensji po matce za życia ojca w razie jego niezdolności do pracy i niemożności zapewnienia jej utrzymania.

Pensja sieroca po matce wynosi 1/4 uposażenia emerytalnego matki.

Art. 64. Łączna kwota pensyj sierocych bez względu na ilość dzieci nie może sama, ani łącznie z pensją wdowią przekraczać wysokości uposażenia emerytalnego, które zmarły funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, faktycznie pobierał, lub do którego miałby prawo w chwili śmierci.

W razie jeżeli suma pensyj sierocych sierot, których matka żyje, i sierot bez matki łącznie z pensją wdowią przekracza wysokość uposażenia emerytalnego, które zmarły funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, pobierał, lub do którego miał prawo w chwili śmierci — należy zmniejszyć proporcjonalnie pensje sieroce.

Art. 65. Gdy mianowanie lub awans zmarłego zawodowego wojskowego na wyższy stopień nastąpiło po jego śmierci, pozostałe po nim osoby, uprawnione do zaopatrzenia, otrzymują pensję, odpowiadającą nadanemu wyższemu stopniowi zmarłego.

Art. 66. Postanowienia art. 27, 33 i 34 mają analogiczne zastosowanie do wdów i sierót po funkcjonarjuszach państwowych, a postanowienia art. 46 do wdów i sierót po zawodowych wojskowych.

Art. 67. Żony i dzieci funkcjonarjuszów państwowych powołanych do służby wojskowej na skutek mobilizacji, jako też zawodowych wojskowych, którzy zaginęli na terenie działań wojennych, otrzymują od dnia 1 miesiąca, następującego po wstrzymaniu uposażenia w myśl art. 14 ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), tymczasowe zaopatrzenie emerytalne w wysokości należnego im ewentualnie stałego zaopatrzenia według zasad ust. 1 art. 61, względnie 62 niniejszej ustawy.

Gdy na podstawie towarzyszących zaginieniu okoliczności istnieje uzasadnione podejrzenie, że zachodzi wypadek dezercji, postanowienia niniejszego artykułu nie mają zastosowania do czasu stwierdzenia, że wypadek dezercji nie zachodzi.

Art. 68. W razie odnalezienia się zaginionego potrąca się przy wypłacie zaległego uposażenia kwotę, wypłaconą jego żonie i dzieciom tytułem tymczasowego zaopatrzenia.

W razie nieodnalezienia się zaginionego w ciągu dwóch i pół lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym podpisano preliminarja pokojowe, żona względnie dzieci, powinny przed końcem tego terminu

przedłożyć orzeczenie sądowe, uznające zaginionego za zmarłego, względnie orzeczenie sądowe, że dowód śmierci należy uważać za ustalony, w przeciwnym bowiem wypadku tymczasowe zaopatrzenia zostają wstrzymane. Orzeczenie to służy za podstawę przy rozpatrywaniu przyznania stałego zaopatrzenia.

Art. 69. Wdowa nie ma prawa do pensji:

a) jeżeli małżeństwo zostało zawarte przez emeryta;

b) jeżeli wspólność małżeńska została sądownie rozdzielona bez obowiązku męża do utrzymania żony.

Dzieci, pozostałe z małżeństwa, zawartego przez emeryta, nie mają prawa do pensji sierocej.

Art. 70. Prawo do otrzymywania pensji wdowiej i sierocej rozpoczyna się z pierwszym dniem miesiąca, następującego po tym miesiącu, za który zmarły funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy (emeryt), pobrał ostatnio należne mu uposażenie w służbie czynnej (uposażenie emerytalne). Dla sierot, które przyszły na świat po tym terminie, prawo do pensji rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca po urodzeniu.

Jeżeli żądanie przyznania pensji wdowiej lub sierocej nie zostało zgłoszone w ciągu jednego roku od dnia śmierci męża, względnie ojca lub matki, należy przyznać pensję wdowią lub sierocą od pierwszego dnia miesiąca po dniu zgłoszenia.

Właścia władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu może przyznać pensję wdowią i sierocą od terminu, ustalonego w ustępie 1 niniejszego artykułu, jeżeli osoby uprawnione wykażą, iż zaszły ważne okoliczności, które uniemożliwiły im wcześniejsze zgłoszenie żądania o zaopatrzenie.

Pensje wdowie i sieroce wymierzone i przyznane, a niepodjęte w ciągu pięciu lat, liczonych od chwili płatności danego zaopatrzenia, przepadają na rzecz Skarbu Państwa. Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu, w przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, może czynić wyjątki od powyższej zasady.

Art. 71. Pensje wdowie i sieroce płatne są miesięcznie zgóry.

Art. 72. Prawo do pensji wdowiej, względnie sierocej, gaśnie:

a) w razie śmierci wdowy lub sieroty — z końcem tego miesiąca, w którym śmierć nastąpiła;

b) w razie ukończenia przez sierotę 18 roku życia, lub też wcześniejszego zawarcia związku małżeńskiego;

c) gdy wdowa, względnie sierota, została prawomocnie skazana za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę prawa do zaopatrzenia wdowiego, względnie sierocego.

Sierotom, odbywającym studja w zakładach naukowych, przyznaje się pensję sierocą z powyższemi zastrzeżeniami na każdy rok szkolny aż do ukończenia studjów, nie dłużej jednak, niż do ukończenia 24 roku życia.

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących, wypadkach może właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu zezwolić na dalsze pobieranie, względnie przy niezdolności do pracy na przyznanie pensji sierocej także po ukończeniu 18, wzlędnie 24 roku życia.

Art. 73. Prawo do pobierania pensji wdowiej lub sierocej nie przysługuje:

a) na czas przebywania przez okres dłuższy niż pół roku poza granicami Państwa, względnie Wolnego Miasta Gdańska, bez zezwolenia właściwej władzy naczelnej, udzielonego w porozumieniu z Ministrem Skarbu;

b) w razie utraty obywatelstwa polskiego, z wyjątkiem równoczesnego przyjęcia obywatelstwa gdańskiego;

c) na czas pobierania zaopatrzenia z tytułu śmierci męża (ojca) na zasadzie innych ustaw, o ile świadczenia te płyną ze Skarbu Państwa; postanowienie to nie ma zastosowania do wdów po weteranach powstań narodowych, które otrzymują zaopatrzenie na mocy ustawy z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 212);

d) na czas zajmowania przez sierotę jakiegokolwiek stanowiska w służbie państwowej lub samorządowej, do którego przywiązane jest stałe uposażenie;

e) na czas uwzględnienia sieroty przy wymiarze uposażenia funkcjonarjusza państwowego, względnie zawodowego wojskowego (ojczyma, matki, macochy);

f) w razie wstąpienia do klasztoru.

W przypadkach, przewidzianych w niniejszym artykule, wypłaca się zaopatrzenie emerytalne od dnia pierwszego miesiąca, następującego po usunięciu przyczyn, wymienionych w tym artykule, nie wcześniej jednak niż od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zgłoszeniu się o zaopatrzenie.

Art. 74. Wdowa po funkcjonarjuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, która weszła ponownie w związek małżeński, otrzymuje na prośbę albo jednorazową odprawę wzamian za pobieraną pensję wdowią, albo zachowuje prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia.

Zgłoszenie o odprawę winno nastąpić w ciągu trzech miesięcy od dnia zawarcia ponownego małżeństwa.

Odprawa wynosi dla wdów w wieku do 45 lat życia dwuletnią, powyżej zaś tego wieku jednoroczną kwotę pensji wdowiej.

Wdowa, która wyszła zamąż za obywatela państwa obcego, otrzymuje odprawę tylko wtenczas, jeżeli ustawodawstwo państwa, którego jej mąż jest obywatelem, udziela wdowom odprawy, jeżeli wychodzą zamąż za obywatela Państwa Polskiego.

Art. 75. Wdowa po funkcjonarjuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, która z tytułu zajmowania stanowiska w służbie państwowej nabyła własne prawa emerytalne, może otrzymać tylko jedno zaopatrzenie według swego wyboru.

Art. 76. Wdowa po funkcjonarjuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, który zmarł w czynnej służbie przed uzyskaniem prawa do emerytury, otrzymuje jednorazową odprawę w wysokości połowy kwoty rocznego uposażenia, służącego za podstawę wymiaru uposażenia emerytalnego zmarłego.

W tej samej wysokości otrzymują odprawę sieroty bez ojca i matki w wieku poniżej 18 roku życia po ojcu, względnie po matce, o ile ci nie nabyli prawa do emerytury, z tem ograniczeniem, że równocześnie można otrzymać tylko jedną odprawę.

Taką samą odprawę należy przyznać sierotom bez ojca i matki w przypadku, określonym w ustępie przedostatnim art. 72, przyczem postanowienie ostatniego ustępu art. 72 niniejszej ustawy ma również zastosowanie.

Sierotom wypłaca się odprawę niepodzielnie.

Sierotom, pochodzącym z różnych małżeństw tego samego funkcjonarjusza, względnie zawodowego wojskowego, wypłaca się odprawę tylko wtedy, jeżeli pozostała po nim wdowa nie korzystała z tego prawa, albo z prawa tego zrezygnowała na rzecz sierot.

Art. 77. Wdowy lub sieroty po funkcjonarjuszach państwowych lub zawodowych wojskowych zmarłych w służbie czynnej, mają prawo do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z miejsca dotychczasowego zamieszkania, do przyszłego miejsca zamieszkania, które obiorą w kraju lub na obszarze w. m. Gdańska, według przepisów, normujących sprawę należności za przeniesienia z urzędu w służbie czynnej. Natomiast do wdów, sierot po funkcjonarjuszach państwowych lub zawodowych wojskowych, którzy zmarli w ciągu roku po przeniesieniu w stan spoczynku, a przed dokonaniem przesiedlenia, przewidzianego w art. 21 ustawy, znajduje zastosowanie ustęp 1 tegoż art. 21 ustawy. Poza tem do wdów i sierót mają analogiczne zastosowanie ust. 2 i 3 art. 21.

Art. 78. W razie śmierci funkcjonarjusza lub wojskowego zawodowego w stanie spoczynku, należy się wdowie, która pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, niezależnie od zaopatrzenia, względnie odprawy (art. 60, względnie 76), pośmiertne w wysokości trzymiesięcznego uposażenia, pobieranego ostatnio przez zmarłego.

Pod temi samemi warunkami w tej samej wysokości należy się pośmiertne w razie śmierci funkcjonarjuszki w stanie spoczynku wdowcowi.

W braku wdowy (wdowca) uprawnionej (ego) do pośmiertnego należy się pośmiertne w tej samej wysokości niepodzielnie dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile zmarły je utrzymywał. W braku wyżej wymienionych członków rodziny można zwrócić udowodnione koszty leczenia i pogrzebu do wysokości pośmiertnego innym krewnym lub osobom postronnym, jeżeli zmarły nie pozostawił majątku ruchomego lub nieruchomego, wystarczającego na pokrycie tych kosztów.

Art. 79. Postanowienia art. 36 mają analogiczne zastosowanie do wdów i sierot po funkcjonarjuszach państwowych, względnie zawodowych wojskowych z tą różnicą, że wdowa i sieroty otrzymują w każdym razie powstałą różnicę za czas, nieobjęty obliczeniem z powodu wadliwego lub nieprawdziwego wpisu do wykazu stanu służby zmarłego męża, względnie ojca.

Art. 80. Wdowom po funkcjonarjuszach państwowych, względnie zawodowych wojskowych wyznania mahometańskiego, jeżeli pozostało ich dwie lub więcej po jednej i tej samej osobie, przyznaje się do równego podziału pensję wdowią według norm, przypadających na jedną wdowę.

Sieroty po takich funkcjonarjuszach państwowych, względnie zawodowych wojskowych, zrodzone z prawnych żon, uważa się za równouprawnione pod względem zaopatrzenia emerytalnego i wyznacza się im pensje sieroce według norm niniejszej ustawy do równego podziału.

Postanowienia art. 64 mają analogiczne zastosowanie do przypadków, o których mowa w niniejszym artykule.

TYTUŁ IV.

Przepisy przejściowe.

Rozdział I.

Postanowienia wspólne.

Art. 81. Funkcjonarjuszom, którzy przed wstąpieniem do służby państwowej polskiej, oraz zawodowym wojskowym, którzy przed wstąpieniem do wojska polskiego, pozostawali na służbie jednego z byłych państw zaborczych, jako też w służbie byłego Wydziału Krajowego Galicyjskiego, lub też którzy byli nauczycielami publicznych szkół ludowych lub wydziałowych i przechodzą w stan spoczynku ze służby państwowej polskiej, względnie ze służby w wojsku polskiem — wlicza się do wysługi emerytalnej pełną ilość lat służby w b. państwie zaborczem, podlegającą zaliczeniu według ustaw emerytalnych odnośnego państwa zaborczego, a względnie według ustaw krajowych galicyjskich, z zastrzeżeniem, że sposób zaliczania czasu tego do wysługi emerytalnej nie może być korzystniejszy, aniżeli w służbie państwowej polskiej, względnie w wojsku polskiem, na mocy niniejszej ustawy, tudzież lata służby państwowej polskiej. Czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego przed wejściem w życie niniejszej ustawy zalicza się przy tem do emerytury.

Funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, którzy służyli czynnie w czasie trwania mocy obowiązującej ustaw z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466) i z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), a którzy przed wstąpieniem do służby państwowej, względnie wojskowej, pełnili służbę samorządową w Państwie Polskiem, zaliczalną do wysługi emerytalnej w myśl punktu d) art. 15 ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466), względnie punktu a) art. 12 ustawy z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), zalicza się do wysługi emerytalnej czas tej służby samorządowej pod warunkami, określonemi w wymienionych ustawach.

Zawodowi wojskowi, którzy z powodu przekroczonego wieku przechodzą w stan spoczynku, nabywają prawo do zaopatrzenia emerytalnego również i w przypadku, gdy ilość lat służby cywilno - państwowej oraz wojskowej wynosi co najmniej 10 lat, obliczonych według czasu kalendarzowego.

Do czasokresu podanego w 3 ustępie, zalicza się tylko taką służbę cywilno - państwową w b. państwach zaborczych, która uprawniała do emerytury i była spełniana nieprzerwanie i bezpośrednio przed przewrotem politycznym w b. państwie zaborczem.

Końcowe daty służby w b. państwach zaborczych ustali rozporządzenie Rady Ministrów.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaliczy do wysługi emerytalnej lata udowodnionej pracy nauczycielskiej tym byłym zawodowym nauczycielom polskich szkół prywatnych w b. zaborze rosyjskim, którzy, posiadając odpowiednie kwalifikacje, wstąpili do służby państwowej polskiej w zawodzie nauczycielskim i pozostają na służbie w dniu 1 października 1923 r. i ze służby tej przechodzą w stan spoczynku, a to pod warunkiem, iż w ciągu pół roku, licząc od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy, przedłożą Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wystar-

czające dowody swej pracy nauczycielskiej w wymiarze co najmniej 14 godzin tygodniowo.

Art. 82. Emerytowani funkcjonarjusze państwowi i emerytowani wojskowi b. państw zaborczych, przeniesieni w stały stan spoczynku, tudzież emerytowani nauczyciele publicznych szkół powszechnych i wydziałowych, jeżeli są obywatelami polskimi w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznani zostali w myśl art. 3 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego — otrzymują uposażenie emerytalne do wysokości 75% tego uposażenia, które należałoby się im według norm art. 19 od podstawy wymiaru, określonej w art. 17 niniejszej ustawy według pierwszego szczebla danej grupy, z zastrzeżeniem, że sposób zaliczania do wysługi emerytalnej czasu służby w b. państwach zaborczych nie może być korzystniejszy, aniżeli w służbie państwowej polskiej, względnie w wojsku polskiem, na mocy niniejszej ustawy.

Rada Ministrów będzie władna na wniosek Ministra Skarbu podwyższyć zaopatrzenie emerytalne do pełnego wymiaru wedle norm art. 19 od podstawy wymiaru, określonej w art. 17 niniejszej ustawy, tak pewnym kategorjom emerytów, jako też poszczególnym osobom, które pełniąc służbę w b. państwach zaborczych, zasłużyły się dla Narodu i Państwa Polskiego. Wysokość jednak zaopatrzenia emerytalnego nie może przekraczać procentowo tych norm uposażenia, do których miały prawo wspomniane osoby wedle odnośnych ustaw b. państw zaborczych.

Sprawę podporządkowania tych emerytów przepisom dyscyplinarnym, obowiązującym funkcjonarjuszów państwowych, ureguluje rozporządzenie Rady Ministrów, które ustanowi kary dyscyplinarne i tok postępowania.

Kary te mogą być również stosowane w postępowaniu dyscyplinarnem za czyny, popełnione w czasach rządów zaborczych, a zwrócone przeciw interesom Narodu Polskiego.

Art. 83. Zaszeregowanie emerytów do poszczególnych grup nastąpi na zasadzie rozporządzenia Rady Ministrów.

Art. 84. Funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi, jako też pobierający w dniu 1 października 1923 r. zaopatrzenie emerytalne ze Skarbu Państwa emeryci (wdowy i sieroty), którzy byli członkami kas emerytalnych lub innych kas zaopatrzenia, albo opłacali składki emerytalne do kas b. państw zaborczych jeśli udowodnią, że praw, z tego tytułu im przysługujących, nie zrealizowali w b. państwach zaborczych, będą mogli korzystać z uprawnień, wynikających z niniejszej ustawy, jedynie pod warunkiem poprzedniego ustąpienia na rzecz Skarbu Państwa wszelkich praw, przysługujących im z tytułu uczestnictwa w tych kasach, względnie opłacania składek emerytalnych.

Funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym (wdowom i sierotom), którzy w całości lub w części zrealizowali swe prawa do powyższych kas i przeszli do służby państwowej polskiej, dolicza się do wysługi emerytalnej czas służby, za który podjęli składki, pod warunkiem wpłacenia do Skarbu Państwa kwot, pobranych z tych źródeł, wedle kursu, który ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej. W przeciwnym razie lata służby za okres podniesionych składek będą mogły być doliczone

do wysługi emerytalnej jedynie jako praca zawodowa (art. 97, względnie 101).

Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu mają analogiczne zastosowanie do wdów i sierót po tych funkcjonarjuszach i wojskowych zawodowych b. państw zaborczych, którzy podnieśli swoje osobiste składki emerytalne, lecz pozostawili składki na rachunek żon i dzieci.

Art. 85. Przerwy w służbie (art. 10), zaszłe przed wejściem w życie niniejszej ustawy — nie stoją na przeszkodzie zaliczeniu poprzedniego czasu służby. Postanowienie to nie narusza jednak przepisów b. państw zaborczych o zaliczalności lat do wysługi emerytalnej z wyjątkiem przypadków, dotyczących zwolnienia ze służby z przyczyny natury politycznej.

Art. 86. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy emerytowanym funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, tudzież pozostałym po nich wdowom i sierotom, którzy przeszli w stan spoczynku w czasie trwania mocy obowiązującej ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466) i z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), wymierza się zaopatrzenie emerytalne w myśl art. 17, 18 (w odniesieniu do podpułkownika i komandora - porucznika), 19 i 20 względnie 60, 61 ust. 1 i 62 niniejszej ustawy przy zastosowaniu art. 83 niniejszej ustawy.

Postanowienia artykułów 3, 4, 5, 6, 8, 22 ust. 2 i 3, 23, 24, 25, 27, 33 ust. 1, 34, 41, 43, 46, 60 ust. 1, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75. 78, i 80 niniejszej ustawy mają do tych osób analogiczne zastosowanie.

Art. 87. Wdowy i sieroty po emerytowanych funkcjonarjuszach państwowych, względnie po emerytowanych zawodowych wojskowych b. państw zaborczych, jeżeli posiadają obywatelstwo polskie w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznane zostały w myśl art. 3 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego — otrzymują pensję wdowią względnie sierocą, w wysokości, określonej w ust. 1 art. 61, względnie 62, od zaopatrzenia emerytalnego, określonego w art. 82, przy zastosowaniu postanowień art. 83 niniejszej ustawy.

Odnośnie przyznania i wymiaru pensyj wdowich i sierocych, jako też prawa wnoszenia zażaleń przeciw przyznaniu i wymiarowi mają analogiczne zastosowanie postanowienia art. 93 niniejszej ustawy.

Art. 88. Postanowiena art. 5 niniejszej ustawy nie mają zastosowania do zapowiedzeń i zajęć, powstałych z jakiegokolwiek tytułu przed 1 października 1921 r.

Art. 89. Postanowienia artyków 2, 3, 4, 5, 6, 8, 16, 17, art. 19, artykułu 20 i ust. 2 i 3 art. 22, punkt 1 i 2 art. 23, artykułów 24, 25, 27 i ustępu 1 art. 33, tudzież artykułów 34, 41, 46, 84 i 88 mają analogiczne zastosowanie do emerytowanych funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych byłych państw zaborczych. Ust. 1 i 2 art. 60 i ust. 1 art. 61, artykuły 62, 63, 64, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 78 i 80, jak również postanowienia artykułów, wymienionych w ust. 1, z wyjątkiem przepisów art. 20 i 25, stosują się analogicznie do wdów i sierót po osobach, wymienionych w 1 ustępie.

Art. 90. Wszyscy emerytowani funkcjonarjusze państwowi i emerytowani wojskowi b. państw zaborczych, jako też wdowy i sieroty po nich, którzy nie zgłosili jeszcze swych praw emerytalnych — powinni w celu uzyskania zaopatrzenia emerytalnego według postanowień niniejszej ustawy wnieść pisemne zgłoszenia do końca kwietnia 1924 r. W tym wypadku wy-

płaca się zaopatrzenie emerytalne od dnia 1 miesiąca po zgłoszeniu się; późniejsze zgłoszenia o zaopatrzenie mogą być uwzględniane jedynie na podstawie art. 8 niniejszej ustawy.

Art. 91. Termin przedłożenia orzeczenia sądowego, ustalony w art. 68 niniejszej ustawy, przedłuża się dla pozostałych po zaginionych w wojnie polsko bolszewickiej do końca 9 miesiąca, licząc od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy.

Rozdział II.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie funkcjonarjuszów państwowych.

Art. 92. Postanowienia art. 37 niniejszej ustawy nie mają zastosowania do funkcjonarjuszów państwowych, którzy przeszli w stan spoczynku przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

Postanowienia art. 105 ust. 1, 2 i 5 mają zastosowanie do funkcjonarjuszów państwowych.

Art. 93. B. funkcjonarjuszom państwowym, którym nie przyznano dotychczas emerytury, względnie emerytom państw zaborczych, przyznają i wymierzają uposażenie emerytalne w myśl art. 82 niniejszej ustawy właściwe władze II instancji w porozumieniu z odnośną izbą skarbową.

Przyznane już w Państwie Polskiem uposażenia emerytalne przerachują te władze II instancji, które je przyznały, względnie przerachowały w myśl ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466).

Dotychczas przez władze naczelne przyznane, względnie przerachowane w myśl ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466), uposażenia emerytalne funkcjonarjuszów, względnie emerytów b. państw zaborczych, przerachują właściwe władze II instancji w porozumieniu z odnośną izbą skarbową.

Przeciw wymiarowi uposażenia emerytalnego służy emerytowi prawo zażalenia do właściwej władzy naczelnej w ciągu dni 30.

Postanowienia art. 34 mają w tym przypadku analogiczne zastosowanie.

Art. 94. Funkcjonarjuszom państwowym, pozostającym na służbie w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy, dolicza się przy wymiarze uposażenia emerytalnego czas studjów wyższych w myśl art. 37 punktu 3 ust. 2 niniejszej ustawy.

Art. 95. Funcjonarjusze b. państw zaborczych przed dniem 1 października 1923 r., nie przyjęci do służby w Państwie Polskiem dla braku etatu, jeżeli są obywatelami polskimi w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznani zostali w myśl art. 3 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego, jeżeli dotychczas nie wymierzono im uposażenia emerytalnego ze Skarbu Państwa Polskiego, uzyskują prawo do zrealizowania nabytych w b. państwach zaborczych praw emerytalnych dopiero po nastaniu warunków, określonych w art. 28 niniejszej ustawy.

Art. 96. Emerytowanych funkcjonarjuszów b. państw zaborczych, którzy nie wysłużyli pełnych lat służby i nie przekroczyli 50 lat życia, a pobierają emeryturę ze Skarbu Państwa Polskiego, może wezwać Minister Skarbu lub właściwa władza naczelna do poddania się badaniu lekarza urzędowego

w celu stwierdzenia ich zdolności, celem powołania ich do służby w jakimkolwiek resorcie. Jeśli emeryt wezwaniu tak do poddania się badaniu lekarskiemu, jak do objęcia służby zadość nie uczyni — traci prawo do emerytury.

Art. 97. Funkcjonarjuszom państwowym, którzy przed wstąpieniem do służby państwowej polskiej pełnili ustawowo niepoliczalną do wysługi emerytalnej służbę państwową albo samorządową, lub oddawali się pracy zawodowej, a którym na zasadzie ustaw o uposażeniu z dnia 13 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 429 do 436), na podstawie ustawy z dnia 13 lutego 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 224), lub na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 368) zaliczono czas tej służby lub pracy do dodatku za wysługę lat, dodatku starszeństwa, dodatku za trzechlecia — zalicza się do wysługi emerytalnej za każdy kalendarzowy rok służby państwowej polskiej, zaliczalnej do emerytury, rok zakwalifikowanej służby względnie pracy zawodowej, przytem, o ile okres podlegającej zaliczeniu służby względnie pracy zawodowej jest krótszy, aniżeli okres służby w Państwie Polskiem, zalicza się cały okres zakwalifikowanej służby względnie pracy zawodowej.

Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu może ponadto doliczyć do wysługi emerytalnej okres zakwalifikowanej służby względnie pracy zawodowej w stosunku korzystniejszym lub nawet w całości, co najwyżej jednak w ilości 20 lat.

Właściwa władza naczelna za zgodą Ministra Skarbu może zaliczyć do wysługi emerytalnej okresy pracy kontraktowej w służbie państwowej, oraz inne okresy służby lub pracy zawodowej, za które Skarbowi Państwa zostały przekazane rezerwy premjowe na podstawie art. 44 ustawy z dnia 10 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 370), w razie zaś niezaliczenia tych okresów uzyskana za danego funkcjonarjusza rezerwa premjowa winna mu być zwrócona.

Art. 98. Pod warunkiem uiszczenia opłaty emerytalnej lub otrzymania składek ubezpieczeniowych (art. 7 ustawy) właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu może zaliczyć do wysługi emerytalnej:

a) profesorom wyższych uczelni okres pracy w zagranicznej szkole akademickiej, jeżeli czas tej pracy został zaliczony zgodnie z art. 6 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 204);

b) pomocniczym siłom naukowym okres pracy w tymże charakterze w zagranicznej szkole akademickiej;

c) nauczycielom przedmiotów zawodowych okres pracy zaliczony do służby nauczycielskiej w myśl art. 15 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 47, poz. 462);

d) funkcjonarjuszom państwowym nie więcej aniżeli 10 lat z czasu zasadniczo niepoliczalnej służby państwowej, samorządowej lub pracy zawodowej w Państwie Polskiem, względnie z czasu służby państwowej, samorządowej lub pracy zawodowej w państwie obcem, jeżeli okres tej służby czy też pracy nie zostały zaliczone do dodatku za wysługę lat, dodatku starszeństwa, dodatku za trzechlecia, na podstawie ustaw wymienionych w art. 97 ust. 1.

Rozdział III.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie zawodowych wojskowych.

Art. 99 — 108 opuszczono.

TYTUŁ V.

Postanowienia końcowe.

Art. 109. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi Skarbu oraz innym ministrom we właściwym każdemu z nich zakresie działania.

Art. 110. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 października 1923 r. i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą dotychczas obowiązujące ustawy i przepisy, wydane w przedmiotach, unormowanych tą ustawą.

16.

Komisje lekarskie dla funkcjonarjuszów państwowych oraz wojskowo-lekarskie dla zawodowych wojskowych.

Rozporządzenie Rady Min. z dnia 30 marca 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 302.

Na podstawie art. 14 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z r. 1924, Nr. 6, poz. 46) zarządza się co następuje:

Rozdział I.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie funkcjonarjuszów państwowych.

§ 1. Ustanawia się następujące komisje lekarskie dla funkcjonarjuszów państwowych:

a) komisje lekarskie I-ej instancji przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) — dla wszystkich funkcjonarjuszów państwowych z wyjątkami, przewidzianemi w punkcie c);

b) komisje lekarskie II-ej instancji przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) — dla wszystkich funkcjonarjuszów państwowych z wyjątkami, przewidzianemi w punkcie d);

c) komisję lekarską I-ej instancji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, która właściwą jest w stosunku do tych funkcjonarjuszów państwowych, co do których właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych uzna za wskazane poddanie ich zbadaniu tej komisji;

d) wyższą komisję lekarską przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, jako komisję II-ej instancji dla orzeczeń komisji wymienionej pod c).

§ 2. Skład komisyj lekarskich jest następujący:

a) komisyj przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) zarówno I-ej jak i II-ej instancji: przewodniczący — lekarz urzędowy, powołany przez Ministra Spraw Wewnętrznych na wniosek wo-

jewody (Komisarza Rządu m. st. Warszawy) i członkowie — dwóch lekarzy, pozostających w służbie państwowej, lub komunalnej, wyznaczonych przez wojewodę (Komisarza Rządu m. st. Warszawy);

b) komisji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych: przewodniczący — lekarz urzędowy, powołany przez Ministra Spraw Wewnętrznych i członkowie — dwóch lekarzy, pozostających w służbie państwowej, lub komunalnej, wyznaczonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych;

c) co do składu wyższej komisji lekarskiej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych ma zastosowanie przepis punktu b) niniejszego paragrafu.

W badaniu funkcjonarjusza przez komisję lekarską II-ej instancji nie może brać udziału lekarz, który uczestniczył w badaniu tego funkcjonarjusza przez komisję lekarską I-ej instancji.

Przy powoływaniu przewodniczących komisyj lekarskich Minister Spraw Wewnętrznych powołuje równocześnie ich zastępców.

§ 3. W przypadkach, kiedy zachodzi rzeczywista potrzeba uzupełniających badań specjalnych, przewodniczący komisji lekarskiej może skierować badanego do odpowiedniego specjalisty, zakładu leczniczego, lub diagnostycznego. W przypadkach tych komisja wydaje orzeczenia dopiero po otrzymaniu wyniku tych badań.

§ 4. Komisje lekarskie I-ej instancji przeprowadzają badania i orzekają:

a) o utracie zdolności do służby w przypadkach, przewidzianych w p. 1 i 2 art. 9 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych;

b) o stopniu utraty zdolności zarobkowej w przypadkach przewidzianych w art. 11 i 12 wymienionej ustawy;

c) o związku przyczynowym choroby (kalectwa) ze służbą państwową, w szczególności, czy choroba (kalectwo) powstała z przyczyn, wskazanych w p. 1 i 2 art. 9 powyższej ustawy, oraz o winie własnej funkcjonarjusza;

d) o potrzebie umieszczenia emeryta w zakładzie dla umysłowo chorych w myśl art. 42 wymienionej ustawy;

e) o zdolności do służby i stopniu utraty zdolności do pracy zarobkowej funkcjonarjusza pozostającego w stanie spoczynku w przypadkach, określonych w art. 39 powyższej ustawy;

f) o zdolności do służby w przypadkach określonych w art. 28 p. a) i 29 p. b) wymienionej ustawy.

§ 5. Do kompetencji komisyj lekarskich II-ej instancji należy ponowne badanie i orzekanie:

a) w przypadkach wymienionych w art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych;

b) w przypadkach wymienionych w § 4 p. a) do f) niniejszego rozporządzenia, jeżeli zdania członków komisyj lekarskich I-ej instancji są podzielone;

c) w przypadkach wymienionych w § 4 p. d) i e) niniejszego rozporządzenia, jeśli domaga się tego funkcjonarjusz; odnośne odwołanie wraz z wnioskiem o przedstawienie do zbadania komisji lekarskiej II-ej instancji winien funkcjonarjusz wnieść w ciągu 14 dni od daty doręczenia mu orzeczenia komisji lekarskiej I-ej instancji do tej władzy, która zarządziła badanie.

§ 6. Badanie przez komisję lekarską funkcjonarjusza zarządza władza właściwa do przeniesienia funkcjonarjusza w stan spoczynku.

Badanie funkcjonarjusza pozostającego w stanie spoczynku zarządza władza, która go przeniosła w stan spoczynku.

§ 7. Orzeczenia komisyj lekarskich są wystawiane według wzoru, oraz na zasadzie tabeli stanów chorobowych ustalonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Orzeczenie podpisują wszyscy członkowie komisji lekarskiej. Odrębne zdanie jednego z członków komisji lekarskiej winno być zanotowane na orzeczeniu i stwierdzone jego podpisem.

§ 8. Orzeczenie komisji lekarskiej zostaje przesłane władzy, która zarządziła badanie funkcjonarjusza i stanowi podstawę do tej decyzji. Funkcjonarjusz otrzymuje odpis orzeczenia komisji.

§ 9. Komisje lekarskie zwoływane są przez władze, przy których istnieją — w miejscach i terminach zależnie od potrzeby. Tryb postępowania komisyj lekarskich ustali Minister Spraw Wewnętrznych.

§ 10. O zdolności do służby państwowej, względnie o trwałej utracie zdolności do tej służby, komisje lekarskie orzekają na podstawie tabeli stanów chorobowych, ujmującej cierpienia według różnego stopnia ich nasilenia.

§ 11. O stopniu utraty zdolności do pracy zarobkowej komisje lekarskie orzekają na podstawie skali przewidzianej w załączniku [1]) do niniejszego rozporządzenia.

Stwierdzenie czasu powstania, związku przyczynowego choroby (kalectwa) ze służbą państwową, oraz winy własnej funkcjonarjusza winna komisja lekarska opierać na aktach przeprowadzonych dochodzeń. Akty te powinny być dostarczone komisji.

§ 12. W razie niemożności stawienia się funkcjonarjusza do komisji lekarskiej z powodu obłożnej choroby, stwierdzonej świadectwem lekarza urzędowego, władza, przy której istnieje komisja, rozstrzyga, czy badanie ma być odłożone do innego terminu, czy też komisja lekarska ma udać się na miejsce pobytu funkcjonarjusza.

§ 13. Członkom komisji lekarskiej, nie będącym funkcjonarjuszami państwowymi, przyznaje się diety w takiej wysokości, jak funkcjonarjuszom państwowym VI. st. sł., o ile zaś nie mieszkają w miejscu urzędowania komisji — przyznaje się im ponadto zwrot kosztów podróży z miejsca zamieszkania do miejsca urzędowania komisji i zpowrotem, na zasadzie przepisów w sprawie diet i kosztów podróży funkcjonarjuszów państwowych — z wyjątkiem zwrotu kosztów przewozu bagażów podróżnych, oraz wydatków na tragarzy.

W przypadkach wyjątkowych specjalistom o wyższych kwalifikacjach fachowo-naukowych według uznania wojewody (Komisarza Rządu m. st. Warszawy), względnie Ministra Spraw Wewnętrznych, mogą być wypłacane diety i koszty w wysokości jak funkcjonarjuszom państwowym V. lub IV. st. sł.

Wydatki połączone z badaniem funkcjonarjuszów państwowych obciążają zarząd Ministerstwa Skarbu.

---

[1]) Załącznika tego, przeznaczonego tylko dla komisyj, nie przedrukowuje się.

Rozdział II.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie wojskowych zawodowych.

§§ 14—26 opuszczono.

§ 27. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 maja 1931 roku.

Równocześnie tracą moc obowiązującą rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 355), z dnia 19 lutego 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 160) i z dnia 29 sierpnia 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 725).

Prezes Rady Ministrów: *W. Sławek,* Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski,* Kierownik Ministerstwa Skarbu: *Ignacy Matuszewski,* Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski.*

Instrukcja w sprawie komisyj lekarskich dla funkcjonarjuszów państwowych.

Instrukcja Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 12 maja 1931 r. (Monitor Polski Nr. 116, poz. 173).

Na podstawie § 7 i 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30-go marca 1931 r. o ustanowieniu komisyj lekarskich dla funkcjonarjuszów państwowych oraz wojskowo - lekarskich dla zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 302) zarządzam, co następuje:

Właściwość komisyj.

§ 1. Badanie funkcjonarjusza zasadniczo odbywa się w komisji lekarskiej przy tym urzędzie wojewódzkim, na terenie którego pełni on służbę.

Badanie funkcjonarjusza w stanie spoczynku odbywa się w komisji właściwej ze względu na jego miejsce zamieszkania.

Terminy urzędowania komisyj.

§ 2. Komisje lekarskie przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) urzędują w terminach, wyznaczonych przez wojewodę (Komisarza Rządu), zaś komisje lekarskie przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych — w terminach wyznaczonych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Dokumenty podlegających badaniu w komisjach lekarskich.

§ 3. Komisje lekarskie otrzymują od władz zarządzających przeprowadzenie badania wyjaśnienie, w jakim celu ma być przeprowadzone badanie, tudzież, czy oprócz niezdolności do służby, ma być przeprowadzone również ustalenie stopnia utraty zdolności do pracy zarobkowej i ewentualnie inne okoliczności, mające w myśl ustawy o uposażeniu emerytalnem znaczenie przy ustalaniu praw emerytalnych; a ponadto otrzymują:

a) kartę ewidencyjną badanego;

b) umotywowaną opinję właściwego przełożonego o służbowej przydatności funkcjonarjusza na zajmowanem stanowisku;

c) spostrzeżenia co do uchyleń od normalnego postępowania życiowego;

d) opis warunków pracy badanego, mogących mieć wpływ na stan jego zdrowia;

e) akta dochodzeń co do tych okoliczności, w których powstało cierpienie (kalectwo), wreszcie opinję właściwego przełożonego co do tychże okoliczności;

f) wszelkie posiadane przez władzę zaświadczenia lekarzy urzędowych o przebytych przez funkcjonarjusza chorobach, oraz

g) świadectwa o stanie zdrowia funkcjonarjusza przy przyjęciu na służbę.

Przygotowanie spraw dla komisyj i warunków, niezbędnych dla pracy komisji.

§ 4. Całkowite przygotowanie spraw dla komisyj, oraz wszystkiego tego, co komisji jest i może być potrzebne dla wykonywania przez nią obowiązków, należy do sekretarza komisji, wyznaczonego w tym celu przez wojewodę (Komisarza Rządu), względnie Ministra Spraw Wewnętrznych.

Personel pomocniczy dla komisji lekarskiej i odpowiednie pomieszczenie na czas urzędowania komisji, oraz potrzebne przyrządy, niezbędne do czynności komisji lekarskiej, przydziela władza, przy której urzęduje komisja (wykaz zał. Nr. 1 — opuszczono).

Obowiązki przewodniczącego komisji lekarskiej.

§ 5. Przewodniczący komisji ustala kolejność badania przybyłych na komisję lekarską funkcjonarjuszów, stwierdza ich tożsamość, kieruje tokiem badania w komisji, sprawdza zgodność podawanych przez badanego okoliczności, dotyczących powstania i przebiegu cierpienia (kalectwa), z danemi, znajdującemi się w dokumentach, dołączonych do akt, i czuwa, by orzeczenie komisji było wystawione zgodnie z obowiązującemi przepisami.

Badanie w komisjach lekarskich.

§ 6. Badanie funkcjonarjusza w komisjach lekarskich przeprowadzają wszyscy wchodzący w skład komisji lekarze.

Przy badaniu należy zwracać uwagę przedewszystkiem na objawy przedmiotowe cierpienia, a o ile objawy, stwierdzone przez lekarzy komisji, są niedostateczne dla rozpoznania cierpienia (kalectwa) i wydania orzeczenia, przewodniczący może skierować funkcjonarjusza do lekarza specjalisty, względnie do specjalnego zakładu, wskazanych przez wojewodę (Komisarza Rządu), względnie, jeśli chodzi o Komisję przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych — przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Wynik uzyskanych badań komisja bierze pod rozwagę przy wystawianiu orzeczenia.

Orzeczenie lekarskie i sposób jego sporządzania.

§ 7. Orzeczenie lekarskie komisja wystawia według wzoru, podanego w załączniku Nr. 2 do niniejszej instrukcji (patrz niżej).

Przy określaniu cierpień oraz zdolności do służby państwowej komisje lekarskie posługują się „tabelą stanów chorobowych", wydaną przez Ministra Spraw Wewnętrznych (okólnik Nr. 82 z dnia 15 maja 1931 r.).

W punkcie 1 orzeczenia należy wymienić wszystkie stany chorobowe, stwierdzone u badanego (podstawowe i inne) z oznaczeniem głównych objawów według określeń, podanych w poszczególnych paragrafach „tabeli".

W punkcie 2 komisja orzeka o stanie zdolności badanego do służby państwowej według podanych we wzorze orzeczenia określeń:

a) określenie „zdolny do służby" stosuje się przy stwierdzeniu cierpień, wymienionych w rubrykach: „kat. A" lub „kat. A_1" tabeli, o ile cierpienia z rubryki „kat. A_1", w zależności od zajmowanego stanowiska (rodzaju służby), nie są przeszkodą do pełnienia służby;

b) określenie „niezdolny do służby na zajmowanem stanowisku" stosuje się przy stwierdzeniu cierpień, wymienionych w rubryce „kat A_1" tabeli, o ile dane cierpienia, w zależności od zajmowanego stanowiska (rodzaju pracy), są przeszkodą do pełnienia służby;

c) określenie „niezdolność do służby jest trwała" stosuje się przy stwierdzeniu cierpień, wymienionych w rubryce „kat. B" tabeli, a nadto w poszczególnych przypadkach cierpień wymienionych w rybryce „kat. A_1", zależnie od rodzaju i nasilenia ich oraz stanu ogólnego badanego, o ile czynią go niezdolnym do służby na zajmowanem stanowisku;

d) określenie: Niezdolność do służby jest czasowa na okres . . . . " stosuje się przy stwierdzeniu cierpień rokujących poprawę i niepodpadających pod „kat. B".

Orzekając o zdolności względnie niezdolności do służby, należy odpowiednie określenie uzupełnić podaniem kategoryj i paragrafów tabeli, wymieniających wszystkie stwierdzone u badanego cierpienia.

W punkcie 3 komisja wydaje swą opinję o czasie powstania cierpienia, o winie badanego w powstaniu cierpienia, oraz o związku przyczynowym cierpienia ze służbą państwową, na podstawie załączonych do aktów świadectw i dowodów.

W punkcie 4 komisja ustala wysokość ogólnego procentu utraty zdolności zarobkowej na podstawie „skali wysokości utraty zdolności do pracy zarobkowej", podanej w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 302). Podane w tej skali normy utraty zdolności zarobkowej o pewnej rozpiętości (np. od 30% do 100%) należy traktować w ten sposób, że najwyższą normę utraty zdolności zarobkowej należy stosować tylko do najwyższego stopnia nasilenia odnośnego cierpienia i właściwych mu objawów, uwzględniając przytem stan ogólny badanego.

Jeżeli utrata zdolności zarobkowej jest następstwem kilku cierpień, przy obliczaniu obowiązują następujące zasady:

Najpierw oznacza się procent utraty zdolności zarobkowej, jaki jest następstwem cierpienia, powodującego utratę tę w stopniu najwyższym, następnie oznacza się procent utraty zdolności zarobkowej, jaki jest następstwem cierpienia, powodującego utratę tę bezpośrednio w mniejszym stopniu, dalej procent utraty zdolności zarobkowej, jaki jest następstwem cierpienia, powodującego utratę w stopniu jeszcze niższym i t. d.

Jeżeli pierwsze cierpienie powoduje więcej, niż 20% utraty zdolności zarobkowej, procent utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej każdem z następnych cierpień, oznacza się w ten sposób, że do liczby procentu, podanego dla tego cierpienia według „skali", dolicza się dla drugiego cierpienia 5, trzeciego 10, czwartego 15 i t. d.

Rzeczywisty procent utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej każdem następnem cierpieniem, oblicza się od reszty procentu zdolności zarobkowej, pozostałej po odliczeniu procentu utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej każdem poprzedniem cierpieniem, np. pierwsze cierpienie spowodowało 70% utraty zdolności zarobkowej, pozostała zdolność zarobkowa wynosi 30%. Drugie cierpienie powoduje 40% utraty zdolności zarobkowej, po dodaniu 5 równa się 45%, zatem rzeczywisty stopień utraty zdolności zarobkowej, spowodowany drugiem cierpieniem, wynosi 45% od 30, t. j. 13,5%.

Ogólną wysokość procentu utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej wszystkiemi cierpieniami, otrzymuje się przez dodanie do procentu utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej pierwszem cierpieniem (według skali), rzeczywistej wysokości procentu utraty zdolności zarobkowej dla każdego z następnych cierpień. W przykładzie powyższym wyniesie ona 70 + 13,5 = 83 i pół. Ułamek poniżej 0.5 odrzuca się, powyżej 0,5 zaokrągla się, dodając 1,0. Wzór obliczenia wysokości ogólnej utraty procentu zdolności zarobkowej dla kilku cierpień podaje załącznik 3 (opuszczono).

Orzekając o wysokości utraty zdolności zarobkowej, komisja lekarska stwierdza, czy utrata zdolności zarobkowej w oznaczonej wysokości jest trwałą, czy też czasową.

W punkcie 5, orzekając o wysokości utraty zdolności zarobkowej dla celów przewidzianych w art. 12, ust. 1) ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem, komisja, o ile stwierdza, że cierpienie istniało uprzednio, a obecnie z przyczyn, wymienionych w punkcie 2 art. 9 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem, uległo pogorszeniu, ustala utratę zdolności zarobkowej tylko w takim stopniu, w jakim nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia.

W punkcie 7 komisja orzeka o potrzebie umieszczenia emerytowanego funkcjonarjusza w zakładzie dla umysłowo chorych i wypełnia wówczas oprócz pkt. 7 tylko punkt 1 orzeczenia.

Badanie w komisjach w drugiej instancji.

§ 9. Wszystkie wyżej wymienione przepisy mają zastosowanie również w postępowaniu komisyj lekarskich II instancji.

W piśmie władzy, skierowującej funkcjonarjusza do komisji II instancji, powinien być podany powód zarządzenia ponownego badania.

Nadzór nad czynnościami komisyj lekarskich.

§ 10. Nadzór nad komisjami lekarskiemi należy do Ministra Spraw Wewnętrznych.

Minister Spraw Wewnętrznych: (—) *Sławoj Składkowski.*

Załącznik Nr. 2.

Orzeczenie Komisji I. instancji (II instancji)

przy . . . .

U p. . . . .

(imię i nazwisko, stanowisko, tytuł służbowy)

. . . .

(w stanie spoczynku)

urodz. . . . . (data i miejsce)

stwierdzamy:

1. Cierpienie (a):
   a) . . . . (podstawowe)
   b) . . . . (inne)
2. Cierpienie (a) to (e) czyni (ą) badanego:
   a) zdolnym do służby . . . .
   (kat. A §§ . . . . kat. A_1 §§ . . . . .)
   b) niezdolnym do służby na zajmowanem stanowisku . . . .
   (kat A_1 §§ . . . .),
   c) niezdolnym do służby państwowej wogóle (kat. B §§ . . . . . .),
   d) niezdolność do służby jest trwała,
   e) niezdolność ta jest czasowa na okres (tygodni, miesięcy).
3. Cierpienie (a) z §§ ...... powodujące trwałą niezdolność do służby:
   a) powstało bez własnej winy badanego,
   b) powstało z winy badanego,
   c) wina badanego jest umyślna,
   d) wina badanego nie jest umyślna,
   e) powstało przed wstąpieniem do służby państwowej,
   f) powstało po wstąpieniu do służby państwowej,
   g) stoi w związku przyczynowym ze służbą państwową,
   h) nie stoi w związku przyczynowym ze służbą państwową.
4. Cierpienie (a) z §§ ..... powoduje (ą) ogólną utratę zdolności zarobkowej:
   a) w wysokości . . . .%,
   b) czasowo,
   c) na stałe.
5. Cierpienie (a) §§ . . . .
   a) powstało z przyczyn wymienionych w pkt. 2 art. 9 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem i
   b) powoduje (ą) utratę zdolności zarobkowej w wysokości ...... %.

6. Cierpienie (a) z §§ ...... powoduje (ą)potrzebę szczególnej opieki na okres .... (na stałe).

7. Cierpienie (a) z §§ ...... powoduje (ą) potrzebę umieszczenia badanego w zakładzie dla umysłowo chorych.

8. Do czasu przeniesienia w stan spoczynku stan zdrowia badanego:
   a) wymaga udzielenia mu urlopu zdrowotnego,
   b) nie wymaga udzielenia mu urlopu zdrowotnego.

Przy wystawianiu orzeczenia przyjęto pod uwagę świadectwa i dowody, załączone do pisma, którem zarządzono badanie, a mianowicie: załączniki Nr. Nr. . . .

Miejscowość
(data)

Przewodniczący:
Członkowie:

17.

Wyroki N. T. A.

(Orzeczenie z dnia 13 listopada 1930 r. L. Rej. 430/29 w sprawie policzenia lat).

Nr. II. 1565/31. W podaniu z dnia 30 marca 1927 r. dr. B. P. nauczyciel państwowego gimnazjum w Tłumaczu, prosił Radę Ministrów o zaliczenie do wymiaru uposażenia: 1) czasu spędzonego w służbie w charakterze członka zarządu i pomocnika konceptowego przy Starostwie w Wolfsbergu (Karyntja) od r. 1914 do r. 1917; 2) czasu od r. 1917 do r. 1920, spędzonego w służbie nauczycielskiej w obozie w Gaya na Morawach w 4-ro klasowej ruskiej szkole powszechnej i gimnazjum ruskiem oraz w charakterze urzędnika przy zarządzie obozu i 3) pracy nauczycielskiej w prywatnem gimnazjum z językiem wykładowym ruskim w Rohatynie w latach 1923—1925.

Rada Ministrów, zgodnie z wnioskiem Ministerstwa W. R. i O. P. na posiedzeniu z dnia 21 grudnia 1927 r. okresy cytowanej służby dr. P. wymienione pod 1) i 2) do wysługi lat nie zaliczyła, ponieważ praca zawodowa petenta nie dała kwalifikacji i uzdolnienia do zawodu nauczycielskiego i była prowadzona dorywczo, bez programów naukowych.

Zawiadamiając o powyższej decyzji Rady Ministrów, Ministerstwo W. R. i O. P. decyzją z dnia 12 stycznia 1928 r. L. II. 491/28 oznajmiło, że czas pracy nauczycielskiej dr. P. w prywatnem gimnazjum ruskiem w Rohatynie od 1 września 1923 do 31 sierpnia 1925 nie może być zaliczony do wymiaru uposażenia, ze względu na postanowienia art. 107 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. poz. 924, Dz. Ust.

Dr. P. wówczas wniósł znowuż za pośrednictwem Kuratorjum i Ministerstwa W. R. i O. P. podanie do Rady Ministrów z dnia 23 lutego 1928 r. w którem usiłował wykazać słuszność swych roszczeń o zaliczenie wszystkich cytowanych wyżej okresów.

Na skutek tego podania Ministerstwo W. R. i O. P. wydało obecnie zaskarżone do Najwyższego Trybunału Administracyjnego orzeczenie.

Ministerstwo oznajmiło, iż nie zamierza przedstawić Radzie Ministrów wniosku o zmianę uchwały z dnia 21 grudnia 1927 r., którą odmówiono dr. P. zaliczenia do służby nauczycielskiej państwowej pracy w b. monarchji austrjackiej w czasie od 1 października 1914 do 15 marca 1920 r., ani o zaliczenie czasu pracy w prywatnem gimnazjum ruskiem w Rohatynie od 1 września 1923 do 31 sierpnia 1925 r., ponieważ ta druga sprawa została ostatecznie załatwioną decyzją Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 12 stycznia 1928 r. L. II. 491/28, a nie zachodzą warunki art. 95 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r., poz. 341 Dz. Ust. o postępowaniu administracyjnem.

Dr. P. we wniesionej do Najwyższego Trybunału Administracyjnego skardze usiłuje wykazać słuszność swych roszczeń ze stanowiska charakteru pełnionych w latach od 1914—1925 obowiązków służbowych, wobec czego twierdzi, że wniosek jego o przedłożenie sprawy Radzie Ministrów jest w zupełności uzasadniony.

Pozwane Ministerstwo w odpowiedzi na skargę twierdzi, że tak zaliczenie poprzedniej służby do wymiaru uposażenia w myśl powołanego art. 107 ustawy uposażeniowej, jak i przedstawienie przez Ministerstwo W. R. i O. P. Radzie Ministrów odpowiedniego wniosku jest zastrzeżone swobodnej decyzji władz, wobec czego skarga dr. P. jest wyłączona z pod orzeczenia Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Co do zaliczenia czasu pracy w gimnazjum prywatnem w Rohatynie, twierdzi Ministerstwo, że odmowna decyzja z dnia 12 stycznia 1928 r. stała się prawomocną i nie może być z powodu upływu przepisanego terminu zaskarżona, a ponadto, że prośba ta powinna być oddalona ze względów na brak warunków art. 95 rozporządzenia Prezydenta Rzpltej z dnia 22 marca 1928 r.

Najwyższy Trybunał Administracyjny rozważył co następuje:

W myśl ostatniego ustępu art. 107 ustawy z dnia 9 października 1923 r. poz. 924 Dz. Ust., którego moc obowiązująca została przywrócona przez ustawę z dnia 1 marca 1927 r., poz. 207 Dz. Ust., decyzję co do zaliczenia nauczycielom lat służby, spędzonej w innej kategorji szkół, aniżeli wskazane w poprzednich ustępach tegoż artykułu, lub przy mniejszym wymiarze godzin, niż artykuł ten określa, względnie w innym zawodzie, oraz służby, spędzonej w szkolnictwie państw obcych (z wyjątkiem wypadków, przewidzianych ustępem 1 tegoż artykułu) zastrzeżono Radzie Ministrów, czyli pozostawiono do swobodnego jej uznania.

Rada Ministrów w dniu 21 grudnia 1927 r. odnośną odmowną decyzję w stosunku do zaliczenia skarżącemu czasu jego pracy w latach 1914—1920, podpadającej pod postanowienia powołanego art. 107, powzięła bez zastrzeżeń, wobec czego decyzja ta winna być uważana za ostateczną.

W tym stanie rzeczy, gdyby nawet pominąć okoliczność, że kwestja niezaliczenia czasu rzeczonej służby dotyczy sprawy pozostawionej swobodnemu uznaniu władzy, które to sprawy w myśl art. 3 punkt b) ustawy o Najwyższym Trybunale Administracyjnym w brzmieniu poz. 400 Dz. Ust.

z r. 1926 z pod orzecznictwa Trybunału są wyłączone, należy uznać, że pozwane Ministerstwo miało podstawę do odmowy wystąpienia z powtórnym wnioskiem do Rady Ministrów i w niczem przez odnośną odmowę praw skarżącego nie naruszyło.

Co się natomiast tyczy odesłania skarżącego do poprzedniej decyzji z dnia 12 stycznia 1928 r., którą zostały oddalone roszczenia skarżącego o doliczenie czasu służby w Rohatynie i której skarżący w ustawowym terminie nie zaskarżył, to i w tej części zaskarżonego orzeczenia nie dopatrzył się Trybunał ani niezgodności z ustawą, ani wadliwości postępowania.

Podanie dr. P. z dnia 23 lutego 1928 r. nie zawiera powołania się na żadne nowe okoliczności, któreby nie były znane skarżącemu przed wydaniem ostatnio cytowanej decyzji, ani też na inne powody, przytoczone w art. 95 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 roku, mogące usprawiedliwiać wznowienie zakończonego postępowania, wobec czego pozwana władza nie miała podstawy do wznowienia tegoż.

Z powyższych względów Najwyższy Trybunał Administracyjny skargę dr. P. jako nieuzasadnioną oddalił.

Zapiski statystyczne.

Wynik egzaminów praktycznych w terminie jesiennym 1929 i wiosennym 1930

nauczycieli szkół powszechnych na obszarze okręgu szk. lwowskiego.

Egzaminy praktyczne odbyły się przed 12 komisjami (w Brzeżanach, Czortkowie, Kołomyi, Krośnie, Lwowie, Przemyślu, Rudniku n/S., Rzeszowie, Samborze, Sokalu, Stanisławowie i Tarnopolu).

7 komisyj urzędowało na terenie województwa lwowskiego, 2 na terenie województwa stanisławowskiego i 3 na terenie województwa tarnopolskiego.

Zgłosiło się do egzaminu praktycznego ogółem 410 nauczycieli (lek), z tej liczby 133 mężczyzn, 277 kobiet.

Otrzymało świadectwo egzaminu praktycznego 105 mężczyzn i 224 kobiet, t. j. 80,25% ogółu nauczycieli dopuszczonych do egzaminu praktycznego.

Odstąpiło od egzaminu 19 osób, z tej liczby 8 mężczyzn i 11 kobiet (4,63% ogółu dopuszczonych).

Nie zdało egzaminu 62 osób, z tej liczby 21 mężczyzn i 41 kobiet (15,12% ogółu dopuszczonych).

Wykaz imienny

nauczycieli szkół powszechnych, którzy otrzymali świadectwa egzaminu praktycznego od komisyj egzaminacyjnych na terenie Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwow. w terminie jesiennym 1929 i terminie wiosennym 1930.

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data świadectwa	liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4		5
1	Adamczykówna Marja	Przemyśl	10 IV 1930	L. 7	Tarnopol
2	Androchowicz Olga	Kołomyja	termin jesien. 1929		Kołomyja
3	Atamaniuk Wasyłyna	Horodenka	termin jesien. 1929		Kołomyja
4	Anweilerówna Helena	Czortków	2 XII 1929	L. 3	Czortków
5	Babij Wanda	Lwów	8 V 1930	L. 44	Lwów
6	Bałacki Jan	Kopyczyńce	8 III 1930	L. 1	Czortków
7	Banachówna Bronisława	Czortków	4 XII 1929	L. 7	Czortków
8	Barańska Jadwiga	Drohobycz	3 IV 1930	L. 19	Sambor
9	Barnicz Olga	Lwów	19 V 1910	L. 47	Lwów
10	Barys Ludwika	Skałat	10 V 1930	L. 15	Tarnopol
11	Bałukiewicz Władysław	Drohobycz	27 V 1930	L. 48	Drohobycz
12	Bereźnicka Stefanja	Sambor	26 III 1930	L. 14	Sambor
13	Berezowska Zofja	Drohobycz	7 III 1930	L. 3	Sambor
14	Bernatówna Ewelina	Zaleszczyki	8 III 1930	L. 27	Czortków
15	Betta Roman	Lwów	9 V 1930	L. 45	Lwów
16	Bętkowska Marja	Radziechów	5 XII 1929	L. 10	Sokal
17	Bętkowska Helena	Drohobycz	14 V 1930	L. 36	Sambor
18	Bieniasz Kajetan	Mościska	11 III 1930	L. 9	Przemyśl
19	Biłyk Włodzimierz	Rudki	19 V 1930	L. 38	Sambor
20	Bodzewicz Marja	Drohobycz	30 V 1930	L. 51	Sambor
21	Bolechowska Zofja	Drohobycz	2 IV 1930	L. 18	Sambor
22	Borczówna Janina	Tarnobrzeg	termin jesien. 1929		Rudnik n. S.
23	Borecka Janina	Lwów	21 V 1930	L. 49	Lwów
24	Borek Ludwik	Sanok	13 III 1930	L. 10	Krosno
25	Borkowska Jadwiga	Złoczów	9 IV 1930	L. 8	Tarnopol
26	Borkowska Stefanja	Krosno	11 III 1930	L. 4	Krosno
27	Bossak Kazimierz	Skałat	24 V 1930	L. 31	Tarnopol
28	Bossak Karolina	Skałat	24 V 1930	L. 20	Tarnopol
29	Brunnenstielówna	Zaleszczyki	8 III 1930	L. 7	Czortków
30	Buczacka Zofja	Złoczów	3 XII 1929	L. 5	Tarnopol
31	Chimiak Eugenja	Rudki	11 III 1930	L. 11	Sambor
32	Chlamtaczówna Marja	Zaleszczyki	8 III 1930	L. 3	Czortków
33	Chmielarz Julja	Żydaczów	5 IV 1930	L. 16	Lwów
34	Czabak Teofila	Kołomyja	termin jesien. 1929		Kołomyja
35	Czarnecka Janina	Przemyśl	7 III 1930	L. 10	Przemyśl
36	Czarniecki Tadeusz	Rawa Ruska	9 V 1930	L. 24	Sokal

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data	liczba	Komisja egzaminacyjna
			świadectwa		
1	2	3	4		5
37	Czaruskówna Klementyna	Nisko	termin jesien. 1929		Rudnik n. S.
38	Czechowska Stanisława	Sambor	25 XI 1929	L. 9	Sambor
39	Czop Bronisław	Podhajce	8 III 1930	L. 17	Brzeżany
40	Czoperówna Janina	Brody	5 IV 1930	L. 15	Lwów
41	Dąbek Juljan	Lubaczów	24 V 1930	L. 29	Sokal
42	Dąbrowska Marja	Rawa Ruska	5 XII 1929	L. 12	Sokal
43	Dąbrowska Zofja	Brody	6 V 1930	L. 42	Lwów
44	Dębicki Jan	Złoczów	12 IV 1930	L. 9	Tarnopol
45	Dobrucki Leon	St. Sambor	26 V 1930	L. 46	Sambor
46	Dolińska Helena	Drohobycz	20 V 1930	L. 42	Sambor
47	Donigiewicz Kazimera	Czortków	3 XII 1929	L. 5	Czortków
48	Dorczak Józef	Brzeżany	18 XII 1929	L. 11	Brzeżany
49	Dublowa Aniela	Rudki	19 V 1930	L. 38	Sambor
50	Dubrawski Józef	Rzeszów	26 III 1930	L. 11	Rzeszów
51	Dubas Stanisława	Żółkiew	25 XI 1929	L. 2	Lwów
52	Dumanowski Bohdan	Kopyczyńce	11 IV 1930	L. 28	Czortków
53	Durska Jadwiga	Przeworsk	termin wiosen. 1930		Rudnik n. S.
54	Dynysiewicz Włodzimier	Rawa Ruska	6 V 1930	L. 21	Sokal
55	Fąfarówna Marja	Rudki	14 XI 1929	L. 7	Sambor
56	Fedorowicz Kazimierz	Rzeszów	26 III 1930	L. 12	Rzeszów
57	Fedorowska Marja	Śniatyn	termin wiosen. 1930		Kołomyja
58	Fedyk Helena	Zbaraż	27 III 1930	L. 2	Tarnopol
59	Fiala Tadeusz	Brzeżany	14 XII 1929	L. 8	Brzeżany
60	Fitz Marja	Horodenka	termin wiosen. 1930		Kołomyja
61	Fleszar Piotr	Łańcut	7 III 1930	L. 4	Rzeszów
62	Godzińska Marja	Zaleszczyki	10 IV 1930	L. 31	Czortków
63	Gorczyński Władysław	Podhajce	6 XI 1929	L. 1	Brzeżany
64	Grabowski Józef	Jarosław	15 V 1930	L. 31	Przemyśl
65	Gretgerewiczówna Julja	Skałat	19 V 1930	L. 18	Tarnopol
66	Greyberowa Elżbieta	Złoczów	11 IV 1930	L. 10	Tarnopol
67	Gromski Antoni	Strzyżów	7 IV 1930	L. 15	Rzeszów
68	Grygusiowa Marja	Przemyśl	7 III 1930	L. 11	Przemyśl
69	Haduch Karol	Sanok	13 III 1930	L. 1	Lwów
70	Hałasowski Karol	Nisko	termin wiosen. 1930		Rudnik n/S.
71	Hanczarek Rudolf	Kosów	termin jesien. 1929		Kołomyja
72	Harasymów Antoni	Bóbrka	14 IV 1930	L. 41	Lwów
73	Herasymowicz Julja	Zborów	27 III 1930	L. 3	Tarnopol
74	Hlawaty Celina	Kołomyja	termin wiosen. 1930		Kołomyja
75	Hnatkowska Olga	Kopyczyńce	2 IV 1930	L. 31	Czortków
76	Hojda Ludwik	Bóbrka	7 XII 1929	L. 10	Lwów
77	Hollendrowa Anna	Drohobycz	9 IV 1930	L. 25	Sambor

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4	5
78	Hołdowa Marja	Mościska	27 III 1930 L. 12	Przemyśl
79	Hołowaty Karol	Kopyczyńce	12 IV 1930 L. 30	Czortków
80	Hołowka Gizela	Gródek Jag.	3 XII 1929 L. 9	Lwów
81	Hull Władysław	Jarosław	13 III 1930 L. 14	Przemyśl
82	Hoszowska Stefanja	Lwów	10 XII 1929 L. 11	Lwów
83	Hrynyk Jan	Mościska	11 III 1930 L. 17	Przemyśl
84	Hrycyniak Michał	Przemyśl	13 XI 1929 L. 6	Przemyśl
85	Hurysz Stanisława	Śniatyn	termin jesien. 1929	Kołomyja
86	Ilnicka Jadwiga	Jarosław	13 III 1930 L. 15	Przemyśl
87	Iwańciów Marjan	Złoczów	3 XII 1929 L. 4	Tarnopol
88	Iwanicki Roman	Skole	21 XI 1929 L. 7	Lwów
89	Iwachów Włodzimierz	Tarnopol	28 V 1930 L. 24	Tarnopol
90	Jabłońska Wanda	Żydaczów	5 IV 1930 L. 23	Lwów
91	Jagiełłówna Marja	Przeworsk	termin wiosen. 1930	Rudnik n/S.
92	Jakubowski Piotr	Złoczów	11 IV 1930 L. 11	Tarnopol
93	Jankowski Władysław	Trembowla	29 XI 1929 L. 1	Tarnopol
94	Jasiński Józef	Borysław	10 IV 1930 L. 26	Sambor
95	Jeżówna Walerja	Czortków	10 III 1930 L. 4	Czortków
96	Jędrusiński Alfred	Rohatyn	11 III 1930 L. 22	Brzeżany
97	Jurkiewicz Czesław	Brzeżany	7 XII 1929 L. 7	Brzeżany
98	Jurkiewicz Irena	Drohobycz	13 V 1930 L. 35	Drohobycz
99	Kaczorowski Władysław	Czortków	8 IV 1930 L. 32	Czortków
100	Kalita Franciszek	Sokal	12 IV 1930 L. 28	Sokal
101	Kaliniewicz Krystyna	Jaworów	26 XI 1929 L. 6	Lwów
102	Kanas Bronisław	Brody	4 IV 1930 L. 17	Lwów
103	Karasiówna Stanisława	Tarnopol	28 V 1930 L. 25	Tarnopol
104	Karczewska Janina	Borszczów	2 III 1930 L. 5	Czortków
105	Karnasiówna Irena	Lwów	29 III 1930 L. 14	Lwów
106	Karocka Zofja	Sanok	14 V 1930 L. 16	Krosno
107	Kawka Marja	Gródek Jag.	8 IV 1930 L. 35	Lwów
108	Kędzierski Teofil	Lwów	21 XI 1929 L. 7	Lwów
109	Kiempa Marja	Drohobycz	21 V 1930 L. 43	Lwów
110	Kinicka Julja	Czortków	10 IV 1930 L. 35	Lwów
111	Kisielówna Bronisława	Tarnobrzeg	termin wiosen. 1930	Rudnik n/S.
112	Kleczkowska Jadwiga	Lwów	20 V 1930 L. 50	Lwów
113	Kleszczyński Arkadjusz	Rudki	9 IV 1930 L. 24	Sambor
114	Klimowicz Zofja	Przeworsk	termin jesien. 1929	Rudnik n/S.
115	Kobel Kazimierz	Żydaczów	5 IV 1930 L. 21	Lwów
116	Koblowa Stefanja	Żydaczów	7 IV 1930 L. 31	Lwów
117	Kobryn Andrzej	Krosno	8 III 1930 L. 2	Krosno
118	Komarowa Irena	Kolbuszowa	8 III 1930 L. 9	Rzeszów

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data świadectwa	liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4		5
119	Komusińska Helena	Rawa Ruska	7 III 1930	L. 14	Sokal
120	Konieczko Adam	Borszczów	12 IV 1930	L. 33	Lwów
121	Korba Edward	Zborów	28 III 1930	L. 4	Tarnopol
122	Kordeczka Anna	Brzozów	11 III 1930	L. 5	Krosno
123	Kornicka Eleonora	Tarnopol	14 V 1930	L. 17	Tarnopol
124	Korpakówna Helena	Drohobycz	11 IV 1930	L. 27	Lwów
125	Kościuszko Jadwiga	Sanok	15 V 1930	L. 19	Krosno
126	Kowalczyk Władysław	Rohatyn	11 III 1930	L. 24	Brzeżany
127	Kowalewska Ewelina	Przemyśl	7 III 1930	L. 24	Przemyśl
128	Kowpak Michał	Gródek Jag.	5 IV 1930	L. 22	Lwów
129	Kozaczek Marja	Trembowla	10 XI 1929	L. 3	Tarnopol
130	Kozubal Henryk	Jarosław	13 III 1930	L. 17	Przemyśl
131	Krasnoid Adam	Lubaczów	5 XII 1929	L. 1	Sokal
132	Kraussówna Helena	Stary Sambor	4 IV 1930	L. 21	Sambor
133	Królikowska Marja	Rzeszów	27 III 1930	L. 10	Rzeszów
134	Kryczykówna Janina	Kolbuszowa	8 III 1930	L. 7	Rzeszów
135	Kryk Leonard	Lubaczów	5 XII 1929	L. 2	Sokal
136	Krzesińska Marja	Buczacz	8 III 1930	L. 6	Lwów
137	Kulczycka Ludmiła	Krosno	8 III 1930	L. 3	Krosno
138	Kulińska Zofja	Rohatyn	12 III 1930	L. 26	Brzeżany
139	Kułynycz Anna	Rohatyn	8 III 1930	L. 17	Brzeżany
140	Kuryj Tadeusz	Sanok	14 III 1930	L. 14	Krosno
141	Kuryłowicz Marjan	Radziechów	8 III 1930	L. 16	Sokal
142	Kuryłówna Janina	Nisko	termin wiosen. 1930		Rudnik
143	Lachanowicz Władysław	Drohobycz	7 III 1930	L. 4	Sambor
144	Langenfeld Janina	Lubaczów	26 V 1930	L. 30	Sokal
145	Layk Irena	Gródek Jag.	11 V 1930	L. 37	Lwów
146	Lederówna Emilja	Przemyśl	8 III 1930	L. 18	Przemyśl
147	Lelo Tadeusz	Gródek Jag.	5 IV 1930	L. 24	Lwów
148	Leoczko Grzegorz	Kałusz	12 III 1930	L. 4	Stanisławów
149	Leszczyńska Helena	Tarnopol	8 V 1930	L. 14	Tarnopol
150	Lewicka Bronisława	Kałusz	9 IV 1930	L. 6	Stanisławów
151	Lewicka Eugenja	Kałusz	20 XI 1929	L. 2	Stanisławów
152	Lis Karolina	Rudki	27 V 1930	L. 47	Sambor
153	Lisiewicz Marja	Podhajce	12 III 1930	L. 27	Brzeżany
154	Litarowicz Bronisława	Kopyczyńce	10 III 1930	L. 7	Czortków
155	Łaska Bazyli	Przemyśl	8 III 1930	L. 19	Przemyśl
156	Łazarewicz Józef	Lubaczów	5 XII 1929	L. 3	Sokal
157	Łazarewicz Marja	Lubaczów	5 XII 1929	L. 5	Sokal
158	Łozińska Marja	Kołomyja	termin wiosen. 1930		Kołomyja
159	Łukajewicz Marja	Żydaczów	5 IV 1930	L. 25	Lwów

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data świadectwa			liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4				5
160	Machówna Kornelja	Kałusz	8	IV	1930	L. 8	Stanisławów
161	Madejska Stefanja	Lubaczów	23	V	1930	L. 31	Sokal
162	Magura Marja	Kopyczyńce	12	III	1930	L. 8	Czortków
163	Majdaniuk Michalina	Podhajce	6	XI	1930	L. 2	Brzeżany
164	Malinowski Eugenjusz	Rudki	19	XI	1929	L. 8	Sambor
165	Marah Natalja	Czortków	2	III	1930	L. 9	Czortków
166	Marczuk Zofja	Lubaczów	5	XII	1929	L. 4	Sokal
167	Markowska Zofja	Podhajce	7	III	1930	L. 15	Brzeżany
168	Masłowski Edward	Krosno	11	III	1930	L. 6	Krosno
169	Matwijów Jan	Rawa Ruska	5	XII	1929	L. 6	Sokal
170	Melnyk Michalina	Przemyśl	13	XI	1929	L. 6	Przemyśl
171	Michalunio Ludwika	Rzeszów	27	III	1930	L. 10	Rzeszów
172	Michałkiewiczowa Anna	Nisko	termin wiosen. 1930				Rudnik n/S.
173	Mielimąka Mikołaj	Kopyczyńce	12	III	1930	L. 10	Czortków
174	Milan Franciszka	Drohobycz	14	V	1930	L. 37	Sambor
175	Milanowicz Michalina	Drohobycz	8	III	1930	L. 7	Sambor
176	Milanówna Kazimiera	Żółkiew	25	XI	1929	L. 3	Lwów
177	Misztalowa Marja	Czortków	2	IV	1930	L. 36	Czortków
178	Mleoch Alojzy	Kołomyja	termin jesien. 1929				Kołomyja
179	Molicka Janina	Rawa Ruska	5	V	1930	L. 20	Sokal
180	Moskalówna Wanda	Nisko	termin jesien. 1929				Rudnik n/S.
181	Muszyńska Kazimiera	Sanok	14	V	1930	L. 17	Krosno
182	Muszyński Józef	Sanok	14	V	1930	L. 18	Krosno
183	Morawska Helena	Tłumacz	15	III	1930	L. 9	Stanisławów
184	Nazarewicz Helena	Bohorodczany	13	III	1930	L. 10	Stanisławów
185	Niedzielska Marja	Sanok	15	V	1930	L. 20	Krosno
186	Nikorak Marja	Drohobycz	21	V	1930	L. 44	Sambor
187	Nimasówna Aniela	Drohobycz	7	XI	1929	L. 2	Sambor
188	Nowak Marja	Przemyślany	6	XII	1929	L. 5	Brzeżany
189	Nowosielska Eugenja	Przemyśl	5	V	1930	L. 32	Przemyśl
190	Obalewska Marja	Lwów	19	V	1930	L. 48	Lwów
191	Olijnykowa Marja	Radziechów	7	III	1930	L. 16	Sokal
192	Oruszowa Paulina	Rohatyn	12	III	1930	L. 26	Brzeżany
193	Ostropolska Marja	Tłumacz	29	IV	1930	L. 11	Stanisławów
194	Osuch Edward	Kosów	termin wiosen. 1930				Kołomyja
195	Palatyńska Katarzyna	Borszczów	10	III	1930	L. 11	Czortków
196	Paluch Katarzyna	Rudki	21	V	1930	L. 45	Sambor
197	Patocki Stanisław	Sanok	14	III	1930	L. 15	Krosno
198	Pawliszyn Michał	Tłumacz	termin jesien. 1929				Kołomyja
199	Pelczarska Jadwiga	Brzeżany	11	III	1930	L. 22	Brzeżany
200	Pieniążkowa Marjanna	Przeworsk	termin wiosen. 1930				Rudnik n/S.

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4	5
201	Pihowicz Roman	Rawa Ruska	5 XII 1929 L. 7	Sokal
202	Pilińska Marja	Drohobycz	30 IV 1930 L. 30	Sambor
203	Pipusz Petronela	Horodenka	termin jesien. 1929	Kołomyja
204	Pirga Piotr	Strzyżów	6 III 1930 L. 3	Rzeszów
205	Pituła Janina	Tłumacz	22 XI 1929 L. 4	Stanisławów
206	Piziakowa Elżbieta	Drohobycz	3 VI 1930 L. 53	Sambor
207	Pollak Stefanja	Lwów	14 IV 1930 L. 40	Lwów
208	Popadiukowa Zofja	Czortków	5 XII 1929 L. 8	Czortków
209	Popiel Helena	Sokal	3 XII 1929 L. 8	Tarnopol
210	Prokop Józef	Sanok	15 V 1930 L. 21	Krosno
211	Przedzimirska Helena	Przeworsk	termin wiosen. 1930	Rudnik n/S.
212	Raba Janina	Tarnopol	26 V 1930 L. 22	Tarnopol
213	Radło Aurelja	Gródek Jag.	15 IV 1930 L. 42	Lwów
214	Rajewska Emilja	Drohobycz	29 IV 1930 L. 29	Sambor
215	Ratycz Anna	Brzeżany	17 XII 1929 L. 9	Brzeżany
216	Raczyńska Marja	Brody	4 IV 1930 L. 18	Lwów
217	Regnerowa Weronika	Drohobycz	8 III 1930 L. 9	Sambor
218	Rembocha Stanisława	Czortków	12 III 1930 L. 13	Czortków
219	Richsówna Ludwika	Kolbuszowa	8 III 1930 L. 8	Rzeszów
220	Robaczewska Janina	Śniatyn	termin wiosen. 1930	Kołomyja
221	Robakowska Ludwika	Sambor	4 IV 1930 L. 22	Sambor
222	Rohatyński Roman	Rawa Ruska	5 XII 1929 L. 9	Sokal
223	Romankiewicz Malwina	Rawa Ruska	5 V 1930 L. 20	Sokal
224	Romanowska Stefanja	Lubaczów	21 V 1930 L. 33	Sokal
225	Rostońska Lubow	Nisko	termin jesien. 1929	Rudnik n/S.
226	Ruczkowska Kazimiera	Tłumacz	17 III 1930 L. 12	Stanisławów
227	Rudeńska Marja	Przeworsk	termin wiosen. 1930	Rudnik n/S.
228	Rudeńska Stefanja	Rudki	2 IV 1930 L. 17	Sambor
229	Rudzińska Marjanna	St. Sambor	12 III 1930 L. 12	Sambor
230	Rzęsówna Marja	Jarosław	14 III 1930 L. 20	Przemyśl
231	Rybakiewiczwówna Aniel	Żydaczów	12 V 1930 L. 38	Lwów
232	Rypołowska Ludwika	Rawa Ruska	8 V 1930 L. 23	Sokal
233	Salanka Stanisława	Przeworsk	termin wiosen. 1930	Rudnik n/S.
234	Samarykowa Anna	Przemyślany	17 XII 1929 L. 10	Brzeżany
235	Sambor Gabryela	Skałat	3 XII 1929 L. 7	Sambor
336	Samborski Mikołaj	Lwów	5 IV 1930 L. 26	Lwów
237	Samira Izydor	Czortków	13 III 1930 L. 15	Czortków
238	Schneider Stanisław	Podhajce	12 III 1930 L. 28	Brzeżany
239	Schnerch Stanisław	Lisko	12 III 1930 L. 7	Krosno
240	Sidorów Albertyna	Kałusz	8 IV 1930 L. 13	Stanisławów
241	Siatkowski Marjan	Rudki	13 XI 1929 L. 5	Sambor

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data świadectwa	liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4		5
242	Siecińska Helena	Gródek Jag.	10 IV 1930	L. 36	Lwów
243	Siomiak Janina	Kołomyja	termin jesien. 1929		Kołomyja
244	Skałecka Janina	Drohobycz	9 XI 1929	L. 3	Sambor
245	Skałowa Anna	Nisko	termin jesien. 1929		Rudnik n/S.
246	Skiba Marjan	Czortków	12 III 1930	L. 16	Czortków
247	Skibińska Janina	Rawa Ruska	10 V 1930	L. 25	Sokal
248	Skulski Aleksander	Kopyczyńce	13 III 1930	L. 17	Czortków
249	Słowikowa Stefanja	Rohatyn	14 III 1930	L. 30	Brzeżany
250	Smalec Stefanja	Lisko	12 III 1930	L. 7	Lwów
251	Soczyńska Janina	Czortków	7 XII 1929	L. 12	Czortków
252	S. Sokołowska Apolonja	Rawa Ruska	5 XII 1929	L. 9	Sokal
253	Sołtycki Mieczysław	Nisko	termin jesien. 1929		Rudnik n/S.
254	Staszkiewicz Marja	Kołomyja	termin wiosen. 1930		Kołomyja
255	Stec Zygmunt	Kołomyja	termin wiosen. 1930		Kołomyja
256	Steliga Bolesław	Czortków	15 III 1930	L. 19	Czortków
257	Strzelbicki Aleksander	Kopyczyńce	15 III 1930	L. 21	Czortków
258	Strzębkówna Bronisława	Tarnobrzeg	termin wiosen. 1930		Rudnik n/S.
259	Strzelecka Władysława	Horodenka	termin wiosen. 1930		Kołomyja
260	Sygnatowicz Edward	Czortków	6 XII 1929	L. 10	Czortków
261	Sygnatowiczowa Kazim.	Czortków	6 XII 1929	L. 9	Czortków
262	Szczepański Juljan	Podhajce	7 III 1930	L. 12	Brzeżany
263	Szajnerówna Genowefa	Stanisławów	21 XI 1929	L. 6	Stanisławów
264	Szczęsnowicz Marja	Brody	7 IV 1930	L. 28	Lwów
265	Szołomiak Marja	Lubaczów	21 V 1930	L. 33	Sokal
266	Szostek Józef	Kamionka Str.	7 V 1930	L. 30	Lwów
267	Szostakowski Emil	Mościska	12 III 1930	L. 21	Przemyśl
268	Szufowa Celestyna	Sokal	12 IV 1930	L. 27	Sokal
269	Szusterowa Kamila	Żółkiew	7 IV 1930	L. 29	Lwów
270	Szwarczykówn Eugenja	Lisko	28 XI 1929	L. 1	Krosno
271	Szybejko Ludwik	Czortków	12 IV 1930	L. 37	Czortków
272	Szydłowska Stefanja	Radziechów	5 XII 1929	L. 11	Sokal
273	Szymańska Wanda	Rohatyn	14 III 1930	L. 31	Brzeżany
274	Śliwak Stefanja	Brzeżany	7 XII 1929	L. 6	Brzeżany
275	Śmiszkiewicz Michał	Rohatyn	7 III 1930	L. 13	Brzeżany
276	Świstun Marja	Rohatyn	13 III 1930	L. 29	Brzeżany
277	Tarnawski Teofil	Rawa Ruska	7 V 1930	L. 22	Sokal
278	Terszak Zofja	Drohobycz	13 V 1930	L. 35	Sambor
279	Tomaha Stanisława	Rudki	20 V 1930	L. 40	Sambor
280	Torońska Karolina	Rohatyn	11 III 1930	L. 20	Brzeżany
271	Tota Władysław	Bóbrka	10 V 1930	L. 46	Lwów
282	Toth Mieczysław	Sambor	28 III 1930	L. 16	Sambor

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data świadectwa	liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4		5
283	Trałka Helena	Rzeszów	26 III 1930	L. 13	Rzeszów
284	Tułasiewicz Marja	Mościska	12 III 1930	L. 22	Przemyśl
285	Turczyńska Rozalja	Śniatyn	termin wiosen. 1930		Kołomyja
286	Turzańska Olga	Zborów	27 III 1930	L. 6	Tarnopol
287	Tymkiewicz Helena	Brody	7 IV 1930	L. 32	Lwów
288	Tyndiuk Jan	Czortków	10 IV 1930	L. 38	Czortków
289	Tyska Leontyna	Stanisławów	10 V 1930	L. 13	Stanisławów
290	Umańska Wanda	Sambor	30 V 1930	L. 50	Sambor
291	Wacykiewicz Czesława	Sambor	5 IV 1930	L. 23	Sambor
292	Wacykowa Marja	Tarnopol	9 XII 1929	L. 9	Tarnopol
293	Wagner Jan	Drohobycz	8 III 1930	L. 7	Sambor
294	Walentynówna Kazimiera	Brody	7 IV 1930	L. 33	Lwów
295	Weber Piotr	Rawa Ruska	5 XII 1929	L. 12	Sokal
296	Werschler Józef	Podhajce	7 XI 1929	L. 4	Brzeżany
297	Werschlerowa Zofja	Podhajce	8 III 1930	L. 18	Brzeżany
298	Wiche Stanisław	Borszczów	10 IV 1930	L. 39	Czortków
299	Windisch Marcin	Żydaczów	14 IV 1930	L. 39	Lwów
300	Wisz August	Lisko	28 XI 1929	L. 3	Krosno
301	Wnękowska Zofja	Czortków	4 XII 1929	L.	Czortków
302	Wnorowska Marja	Lisko	20 XI 1929	L. 2	Krosno
303	Wojeńska Marja	Zborów	30 XI 1929	L. 2	Tarnopol
304	Wojewódka Stefanja	Kołomyja	termin jesien. 1929		Kołomyja
305	Wojtasiewicz Kazimiera	Zbaraż	12 V 1930	L. 16	Tarnopol
306	Wolański Władysław	Zaleszczyki	17 III 1930	L. 23	Czortków
307	Wolska Anna	Tarnopol	21 V 1930	L. 19	Tarnopol
308	Wołoszczak Jadwiga	Radziechów	7 III 1930	L. 17	Sokal
309	Wróbel Marja	Kołomyja	termin wiosen. 1930		Kołomyja
310	Wróblewska Stanisława	Złoczów	9 IV 1930	L. 12	Tarnopol
311	Wygodzianka Stanisława	Jarosław	13 IV 1930	L. 23	Przemyśl
312	Wysocki Stanisław	Złoczów	3 XII 1929	L. 6	Tarnopol
313	Wyszatycka Emilja	Drohobycz	6 VI 1930	L. 53	Sambor
314	Zaczyńska Ludwika	Lwów	28 III 1930	L. 13	Lwów
315	Zającówna Emilja	Zaleszczyki	15 III 1930	L. 24	Czortków
316	Zagwojska Marja	Rudki	3 IV 1930	L. 20	Sambor
317	Zarańska Marja	Tłumacz	29 IV 1930	L. 17	Stanisławów
318	Zawrotnik Irena	Lwów	17 XII 1929	L. 12	Lwów
319	Zazulakowa Marja	Rudki	7 III 1930	L. 5	Sambor
320	Zemlik Stanisław	Sanok	13 III 1930	L. 12	Krosno
321	Zielińska Aleksandra	Zaleszczyki	17 III 1930	L. 25	Czortków
322	Zielińska Bronisława	Nisko	termin wiosen. 1930		Rudnik n/S.
323	Złotnicka Marja	Przemyśl	8 III 1930	L. 24	Przemyśl

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Deta świadectwa	liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4		5
324	Żychówna Jadwiga	Buczacz	2 XII 1929	L. 4	Czortków
325	Żukiewicz Eleonora	Kołomyja	termin wiosen. 1930		Kołomyja
326	Żelazna Janina	Rawa Ruska	7 III 1930	L. 18	Sokal
327	Żurowski Feliks	Kołomyja	termin wiosen. 1930		Kołomyja
328	Żuradówna Wiktorja	Jarosław	14 III 1930	L. 25	Przemyśl
329	Żybura Józef	Horodenka	termin wiosen. 1930		Kołomyja

Organizacja szkół.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 30 maja 1931 r. N. III. 2736/31 udzielił p. Joachimowi Landsmannowi w Przemyślu (ul. Słowackiego 10) zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Przemyślu, przy ulicy Słowackiego Nr. domu 33, prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Pisania na Maszynach Joachima Landsmanna w Przemyślu.

Ruch służbowy.

Inspektoraty.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 6 maja 1931 r. Nr. II. 6626/31 zamianował pana Władysława Węgrzyniaka, zastępcę inspektora szkolnego, p. o. inspektora szkolnego w Zborowie, inspektorem szkolnym w Zborowie.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Bokłak Tomasz, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Petlikowcach Starych (Buczacz).

Demkowicz - Dobrzański Jan, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Bukowsku (Sanok); Dutka Miron, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Olszanicy (Jaworów).

Hartfelder Ludwik, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Ostrowie (Przemyśl).

Kostecki Stanisław, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Wojniłowie (Kałusz). Kryczykówna Ludwika, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Zielonce (Kolbuszowa).

Pełyń Teodor, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Wierzbianach (Jaworów).

Sudomir Grzegorz, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Ostrowach Tuszowskich (Kolbuszowa).

Przeniesieni: Górska Zofja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Albigowej (Łańcut), do 2-klasowej szkoły im. T. Kościuszki w Białobrzegach; Gryczukówna Włodzimiera, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Wołczyńcu (Stanisławów), do 2-klasowej szkoły w Pasiecznej (Stanisławów).

Hołowińska Mirosława, pozostająca w stanie nieczynnym nauczycielka szkoły w Zukowie (Lubaczów), do 7-klasowej szkoły w Dąbrowicach (Kutno).

Kubesiowa Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Bolechowie (Dolina), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Bolechowie (Dolina).

Lukeschówna Józefa, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Soposzynie (Żółkiew), do 7-klasowej szkoły im. kr. Jana III. Sobieskiego w Żółkwi.

Łuszczkówna Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Izdebkach (Brzozów) do 6-klasowej szkoły w Jasienicy (Brzozów).

Pełyń Bazyli, kierownik 3-klasowej szkoły w Hruszowie (Jaworów), do 3-klasowej szkoły w Kobylnicy Ruskiej (Jaworów).

Ryczok Stefan, kierownik 3-klasowej szkoły w Jasienowcu (Dolina), do 3-klasowej szkoły w Hoszowie (Dolina).

Swoboda Zofja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Poddębcach (Rawa Ruska), do 6-klasowej szkoły w Brzózie Królewskiej (Łańcut).

Wójtowiczówna Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Birczy (Dobromil), do 1-klasowej szkoły w Dolinie (Sanok).

Przeniesieni w stan nieczynny: Czuczkiewicz Roman, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Romanowie (Bóbrka).

Spensjowani: Grzycki Zenon, kierownik 2-klasowej szkoły w Dołhem (Trembowla).

Kowalski Paweł, kierownik 4-klasowej szkoły w Kobyłowłokach (Trembowla).

Lipiński Jan, kierownik 5-klasowej szkoły w Batiatyczach (Kamionka Strumiłowa).

Pragłowska Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. ks. Ostrogskiej w Jarosławiu.

Szymański Jan, kierownik 2-klasowej szkoły w Słobódce Janowskiej (Trembowla).

Świstacki Gustaw, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej w Turce.

Zwolnieni: Ks. Błozowski Michał, pozostający w sanie nieczynnym nauczyciel rel. gr. kat. 7-klasowej szkoły w Podhajcach.

Zmarli: Petrina Michał, kierownik 3-klasowej szkoły w Kawsku, (Stryj), zmarł dnia 10 maja 1931 r. w 43 roku życia i 22 roku służby nauczycielskiej.

Pohorilcówna Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Łukowcu-Żurowiskim (Rohatyn), zmarła dnia 26 marca 1931 r.

Schnerch Stanisław, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Stefkowej, powiat Lesko, zmarł dnia 20 maja 1931 r. w 29 roku życia, a w 4 roku służby nauczycielskiej.

Ś. p. Celina Schmidtówna, długoletnia nauczycielka 7-klasowej szkoły powszechnej żeńskiej im. M. Konopnickiej, zmarła po krótkich cierpieniach dnia 2-go czerwca 1931 r. w 56 roku życia we Lwowie. Bardzo sumienna i niestrudzona pracownica na niwie szkolnej, oddała pracy zawodowej wszystkie swe siły do ostatnich niemal dni życia. Pradziwa przyjaciółka i opiekunka

dziatwy, szczera i zawsze uczynna koleżanka pozostawiła po sobie głęboki żal wśród tych, którzy Ją znali. Nieubłagana śmierć przecięła nić Jej życia, tworząc bolesną wyrwę w szkole i rodzinie. Cześć Jej pamięci!

Zakłady kształcenia nauczycieli.

Przeniesieni: Ilczyszyn Aleksander, nauczyciel szkoły powszechnej w Stanisławowie, przydzielony do szkoły ćwiczeń seminarjum naucz. męskiego w Stanisławowie.

Spensjonowani: Helena Janicka, pozostająca w stanie nieczynnym nauczycielka seminarjum naucz. żeńskiego we Lwowie.

Jan Króliński, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel seminarjum nauczycielskiego męskiego we Lwowie.

Szkoły średnie ogólnokształcące.

Pan Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 18 maja 1931 r. Nr. II. 9287/31 zamianował p. Józefa Chmurę, profesora gimnazjum I. w Jarosławiu, dyrektorem gimnazjum Ziemi Kujawskiej we Włocławku.

Spensjonowani: Dr. Dąbrowski Aleksander, profesor VIII. gimnazjum we Lwowie;

Brykowycz Hilarjon, pozostający w stanie nieczynnym profesor b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu;

Tanczakowski Jarosław Bazyli, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu;

Wodianyj Tomasz, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu.

Zwolnieni z powodu nieuzyskania kwalifikacyj zawodowych w ustawowym terminie: Biernacki Rudolf (Stanisławów, gimnazjum III), Dąbrowski Józef (Jarosław II), Gadziński Kazimierz Marjan (Stanisławów I), Hibl Stanisław (Kołomyja gimn. z r. j. n.), Jerschin Stanisław (Stryj II), Jurijczuk Jan (Brody), Kamiński Jan (Lwów XI), Łucówna Jarosława (Sokal), Medon Leonard (Stanisławów II), Ogonowski Józef (Czortków), Ostrowska Eugenja (Stanisławów III), Plockowa Aleksandra (Złoczów), Ponikłówna Aniela (Łańcut), Rotter Alojzy (Stanisławów II), Smoter Władysław (Stanisławów III), Szczurowski Alfons (Buczacz), Szczyrbuła Marjan (Stryj II), Szumski Emil (Lwów VIII), Wałkowski Leopold (Lwów V), Zabawówna Marja (Zbaraż), Zaleski Roman (Krosno), Żurawski Władysław (Sokal).

Szkoły zawodowe.

Mianowani: Dr. Bertyński Władysław, nauczycielem Państwowej Szkoły Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie;

Inż. Czarniecki Ludwik, nauczycielem Państwowej Szkoły Ślusarstwa Maszynowego w Tarnopolu;

Dr. Homik Emil, nauczycielem Państwowej Szkoły Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie.

Zrezygnowali: Edwarda Kruczkowska i Marja Kozubkówna, nauczycielki Państwowej Szkoły Zawodowej Żeńskiej we Lwowie.

Zwolnieni ze służby: Stępkowski Marcin, instruktor Państwowej Szkoły Technicznej we Lwowie.

Konkursy.

Stanowisko zastępcy inspektora szkolnego.

Ministerstwo W. R. i O. P. ogłasza w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 8 czerwca 1931 r. Nr. 6, poz. 72, konkurs na stanowisko zastępcy inspektora szkolnego w Samborze.

Do tego stanowiska przywiązane jest uposażenie, oparte na przepisach art. 48 lub 49 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych ustawą z dnia 22 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 918) oraz ustawą z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207). Należycie udokumentowane podania, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P. winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. w terminie sześciotygodniowym od wyżej podanej daty ukazania się numeru Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Buczacz	Barysz	7 kl.	koeduk.	—	polski	4 ubik.	4 mg	Konk. 2-gi Pierwszeństwo mają kandydaci z w. k. n.,
1	Kołomyja	Kamionka Wielka-Sucharów	2 "	"	—	"	—	2 "	Konk. 3-ci
1	Krosno	Wróblik Królewski	4 "	"	—	pol.-r.	3 "	1 "	Pierwszeństwo będą mieli kand. z w. k. n.
1	Lwów	Lwów	7 "	"	Kolejowa	polski	—	—	
1	Mościska	Mościska	7 "	męska	im. Kr. J. Sobieskiego	"	3 "	—	Konk. 2-gi Pierwszeństwo mają kandydaci w. k. n.
1	Zaleszczyki	Koszyłowce	2 "	koeduk.	—	pol.-r.	—	1 mg	Konk. 2-gi
2	"	Sińków	3 "	"	—	"	3 "	2 "	"
1	Żydaczów	Wołcniów	2 "	"	—	"	2 "	2 "	
2	"	Zabłotowce	3 "	"	—	"	2 "	1 "	

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 15 sierpnia 1931 r.

Unieważnienie ogłoszonych konkursów.

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Unieważnia się konkurs ogłoszony na posadę	w Dz. Urz. Kur. O.S.L. Nr.	Uwaga
1	Śniatyn	Bełeluja	2 kl.	koed.	—	pol.-r.	kierown.	4/931	
1	"	Zadubrowce	2 "	"	—	"	"	4/931	

Wolne stanowiska nauczycieli podwładnych.

W publicznych szkołach powszechnych.

Od 1-go września 1931 r. będzie do obsadzenia w kilku 7-klasowych publicznych szkołach powszechnych w Stryju kilka posad nauczycielskich, zarezerwowanych dla kandydatów (tek), mających ukończony wyższy kurs nauczycielski humanist., fizyko- matemat., geograf - przyrodn. tudzież spiewu i wychowania publicznego.

W gimnazjach państwowych.

Ministerstwo W. R. i O. P. ogłosiło w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 — 5, poz. 56, że z dniem 1 września 1931 r. będą wolne stanowiska nauczycieli (lek).

1) Języka polskiego w Nisku -koed. (hum), siła żeńska.
2) Języka łacińskiego w Tarnopolu -żeń. (hum), siła żeńska.
3) Języka francuskiego w Stanisławowie (III) -męs. (m. p.).
4) Języka niemieckiego: w Brodach -męs. (hum), we Lwowie (VIII) -męs. (m. p.), we Lwowie IX -męs. (hum), w Trembowli -koed. (hum), siła żeńska.
5) Historji: we Lwowie (VI) -męs. (kl. d.), w Samborze (I) -męs. (kl. d.).
6) Matematyki z fizyką w Żółkwi -koed. (hum), siła żeńska.
7) Fizyki z matymatyką: w Czortkowie -koed. (hum.), we Lwowie (XI) -męs. (m. p.), w Sanoku -męs. (hum.).
8) ćwiczeń cielsnych: w Kamionce Str. -koed (hum), siła męska., w Stanisławowie (II) -męs. (n. kl., hum).
9) Ćwiczeń cielesnych z robotami ręcznemi lub śpiewem w Zbarażu -koed. (hum), siła męska.
10) Robót ręcznych we Lwowie (VIII) -męs. (m. p.) — w metalu.
11) Rysunków w Kamionce St. -koed. (hum), siła żeńska.

W zakładach kształcenia nauczycieli:

1) Języka niemieckiego: w Przemyślu (ż), w Rudniku nad Sanem (m.).
2) Matematyki: w Jaworowie (ż).

3) Rysunków i robót ręcznych: w Brzeżanach (ż), roboty ręczne.
4) Nauczycieli szkoły ćwiczeń: w Krośnie (m), w Brzeżanach (ż), we Lwowie (I ż), we Lwowie (m).

O wymienione powyżej stanowiska w gimnazjach i seminarjach mogą ubiegać się osoby, odpowiadające pod względem kwalifikacyj wymaganiom ustawy z dnia 26 września 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 828), zmienionej ustawą z dnia 16 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 740) oraz odpowiadające wymaganiom art. 4— 7 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462).

Do stanowisk powyższych przywiązane jest uposażenie, unormowane ustawą z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924).

Podania, opatrzone potrzebnemi dokumentami, należy wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. Lw. w terminie możliwie najkrótszym.

Osoby, ubiegające się o stanowiska nauczycielskie po raz pierwszy względnie po przerwie w służbie państwowej nauczycielskiej, winny dołączyć do podania w oryginałach następujące dokumety: metrykę urodzenia, dowód obywatelstwa polskiego, dowody odbytych studjów, świadectwo lekarskie oraz deklarację o posiadaniu zdolności do działań prawnych i że nie zachodzą okoliczności, wymienione w art. 5 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462).

Władze szkolne nie będą rozpatrywały podań, do których będą dołączane tylko odpisy dokumentów, a nie oryginały.

Stanowiska w szkołach zawodowych.

Stanowisko dyrektora.

I. Ministerstwo W. R. i O. P. ogłasza w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 72, z dnia 8 czerwca 1931 r. konkurs na stanowisko dyrektora Państwowej Szkoły Budownictwa w Jarosławiu.

O stanowisko to mogą się ubiegać kandydaci, posiadający kwalifikacje określone rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 7 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 271) o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych oraz odpowiadający wymaganiom art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47 ex 1928, poz. 462). Do tych stanowisk przywiązane jest uposażenie unormowane ustawą uposażeniową z dnia 9 października 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych ustawą z dnia 22 grudnia 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 918) oraz ustawą z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207).

Podania należycie udokumentowane, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P. wnosić należy w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. Lw. w terminie do sześciu tygodni, od wyżej podanej daty wyjścia numeru Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Wolna posada w Państwowej Szk. Handlowej w Stanisławowie.

Nr. III. 2568/31. Kuratorjum O. S. Lw. podaje do wiadomości, iż w Państwowej Szkole Handlowej w Stanisławowie jest wolna posada nauczyciela języka polskiego i historji.

O stanowisko to mogą ubiegać się kandydaci, posiadający kwalifikacje, określone postanowieniami rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 29 ex 1928, poz. 271) o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych, oraz przepisami rozporządzenia wykonawczego Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 28 listopada 1930 r. Nr. III. T. 9696/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 ex 1930, poz. 188).

Do posady tej przywiązane jest uposażenie unormowane ustawą z dnia 9 października 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 22 grudnia 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 918), oraz ustawą z dnia 1 marca 1927 (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207).

Podania należycie udokumentowane należy wnosić do Kuratorjum O. S. Lw. za pośrednictwem Państwowej Szkoły Handlowej w Stanisławowie w terminie do 31 lipca 1931.

Konkursy na posady w szkołach prywatnych.

Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej w Rzeszowie ogłasza niniejszem konkurs na posadę kierowniczki żeńskiej szkoły przemysłowej w T. S. L. w Rzeszowie od 1 września 1931 r.

Wymagane studja uniwersyteckie oraz znajomość przedmiotów zawodowych w zakresie szkoły zawodowej żeńskiej. Pierwszeństwo mają kandydatki z działu polonistyki i historji.

Warunki według umowy. Oferty skierowywać do końca lipca do Zarządu Koła T. S. L. w Rzeszowie na ręce przewodniczącej Zofji Ruczkowej w Rzeszowie, ul. Bernardyńska 12.

Prywatne Seminarjum Nauczycielskie Żeńskie SS. Boromeuszek w Łańcucie, ogłasza konkurs na następujące posady:

1) Kierownika seminarjum,
2) Nauczycielki j. polskiego,
3) Nauczycielki przedmiotów pedagogicznych,
4) Nauczycielki gimnastyki.

Podania udokumentowane należy wnosić do końca lipca b. r. na ręce Dyrekcji seminarjum w Łańcucie.

Ogłoszenia.

Propaganda higjeny - plakaty.

Nr. O. 856/31. Państwowa Szkoła Higjeny (Warszawa, Chocimska 24) wydała barwny plakat pod tytułem „Higjena w domu i w szkole".

Plakaty można nabywać w Państwowej Szkole Higjeny po cenie 3 zł za egzemplarz.

Podając powyższe do wiadomości, Kuratorjum poleca rozpowszechnianie tego plakatu w poradniach, ośrodkach zdrowia, szkołach oraz instytucjach, obejmujących swoją działalnością higjenę dziecka i młodzieży.

P. o. Naczelnika Wydziału: *A. Kopacz*, wr.

Muzeum pamiątek zasłużonych Polek.

„Muzeum Pamiątek zasłużonych Polek" mieści się we Lwowie przy ul. Ossolińskich 11, 2-gie podwórze, schody 6-te. Muzeum to gromadzi pamiątki odnoszące się do czynów zasłużonych działaczek na różnych polach pracy społecznej.

Dyżury w poniedziałki i piątki od 11 — 1.

Film p. t. Polska w przeszłości i teraźniejszości.

Nr. O. 1002/31. Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 21 maja 1931 Nr. II. 10055/31 zwróciło uwagę na film p. t. „Polska w przeszłości i teraźniejszości", opracowany nakładem Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny (Zarząd Główny — Warszawa, Nowy Świat Nr. 35 m. 5).

Film ten zasługuje na rozpowszechnienie w szkołach.

Opłata stemplowa od stypendjów.

Nr. O. 915/31. Ministerstwo wyjaśniło pismem z dnia 15 maja 1931 r. Nr. I. R. 14111/30, że zarządzenie Nr. I. R. 10667/30 z dnia 9 października 1930 r. w sprawie opłat stemplowych od zobowiązań majątkowych [1]) wiążących się z przygotowaniem do służby państwowej, ma zastosowanie również i do zobowiązań, składanych przez stypendystów z pośród uczniów wszelkich typów szkół w związku z pobieranemi przez nich stypendjami.

Służba wojskowa.

Prawo do skrócenia służby wojskowej.

Nawiązując do ogłoszenia w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r. str. 550 p. t. „Prawo do skróconej służby wojskowej, podaje się do wiadomości, że w Dz. U. R. P. Nr. 46 z 1931 r., poz. 399, zostało ogłoszone rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 27 marca 1931 r. wydane w porozumieniu z Ministrami W. R. i O. P., Rolnictwa oraz Spraw Wewnętrznych, zawierające nowy wykaz zakładów naukowych tudzież egzaminów, których ukończenie, względnie złożenie, uprawnia do skróconej czynnej służby wojskowej w myśl przepisów art. 49 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. P. Nr. 46 z 1928 r., poz. 458).

Odroczenie terminu służby wojskowej.

Nawiązując do ogłoszenia w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 550 p. t. „Odroczenie terminu służby wojskowej", podaje się do wiadomości, że w Dz. U. R. P. Nr. 52 z 1931 r., poz. 434, zostało ogłoszone rozporządze-

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r. str. 574.

nie Ministra W. R. i O. P. z dnia 23 marca 1931 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, zawierające wykaz zakładów naukowych świeckich i duchownych (zakładów teologicznych), których uczniowie, bądź słuchacze są uprawnieni do żądania odroczenia terminu odbycia czynnej służby wojskowej w myśl przepisów art. 61 punkty 1), 2) i 3) ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 46 z r. 1928, poz. 458.

Upoważnienie władz i urzędów do bezpośredniego zwracania się do Prokuratorji Generalnej.

Nr. O. 870/31. Na zasadzie art. 30 uchwały Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 1919 (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 433) i art. 36 uchwały Rady Ministrów z dnia 17 czerwca 1920 (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 502) Ministerstwo W R. i O. P. zarządzeniem z dnia 2 maja 1931 Nr. I. Pr. 1711/30 upoważniło między innemi także kuratorja okręgów szkolnych do bezpośredniego zwracania się do Prokuratorji Generalnej i jej oddziałów.

Odnośne pisma i wnioski będą podpisywane przez p. kuratorów okręgów szkolnych.

Art. 30 uchwały Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 1919 r. w przedmiocie ustroju i czynności Prokuratorji Generalnej. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 433).

Prokuratorja Generalna spełnia czynności, leżące w jej kompetencji, na żądanie władz centralnych t. j. Kancelarji Cywilnej i Wojskowej Naczelnika Państwa, Marszałka Sejmu, Prezydenta Ministrów, poszczególnych ministrów. Najwyższej Izby Kontroli Państwa. oraz organów bezpośrednio od Rady Ministrów zależnych.

Inne władze, urzędy i instytucje, uprawnione do samodzielnego zarządzania majątkiem lub reprezentowania interesów Państwa, mogą zwracać się bezpośrednio do Prokuratorji Generalnej, o ile mają po temu upoważnienie od przełożonej władzy centralnej.

Wszystkie pozostałe urzędy zwracają się z przedstawieniami do Prokuratorji za pośrednictwem przełożonej władzy centralnej albo władzy niższej, przez władzę centralną upoważnionej.

Jednakowoż w tych wypadkach, w których zwłoka, spowodowana koniecznością uprzedniego porozumienia się z władzą centralną, oczywiście narażałaby Skarb na straty, każdy zainteresowany urząd ma prawo z wnioskami swojemi zwrócić się bezpośrednio do Prokuratorji, zawiadamiając o tem jednocześnie przełożoną władzę.

Art. 36 uchwały Rady Ministrów z dnia 17 czerwca 1920 r. w przedmiocie ustroju i czynności Oddziału Prokuratorji Generalnej Rzpltej Polskiej. (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 502).

Oddział Prokuratorji spełnia czynności, leżące w jego kompetencji na żądanie władz i urzędów, posiadających właściwe w tym celu upoważnienie od władz centralnych oraz na żądanie instytucji, reprezentującej inne prócz Skarbu Państwa podmioty prawne w art. 3-im ustawy o utworzeniu Prokuratorji określone.

Dopóki poszczególne władze centralne właściwych zarządzeń w tym kierunku nie wydadzą, za upoważnione uważane będą w tym względzie urzędy bezpośrednio od władz centralnych zależne.

Pzostałe urzędy zwracają się do oddziału za pośrednictwem swej przełożonej władzy, do bezpośredniego znoszenia się z oddziałami Prokuratorji uprawnionej lub wprost za upoważnieniem władzy przełożonej.

Jednakowoż w tych wypadkach, w których zwłoka, spowodowana koniecznością uprzedniego porozumienia się z władzą przełożoną oczywiście narażałaby Skarb Państwa na straty, każdy zainteresowany urząd ma prawo z wnioskami swojemi zwrócić się bezpośrednio do oddziału Prokuratorji, zawiadamiając o tem jednocześnie przełożoną władzę.

Ubezpieczenie młodzieży szkolnej od wypadków.

Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń przeprowadzają na terenie Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego ubezpieczenia młodzieży szkolnej od nieszczęśliwych wypadków. Akcja ta zasługuje na poparcie i popularyzację wśród rodziców i młodzieży szkolnej ze względu na humanitarny charakter i doraźną pomoc, którą rodzice otrzymują w razie nieszczęśliwego wypadku, choroby czy kalectwa dziecka, wpłacając stosunkowo niewielką składkę ubezpieczeniową.

Część druga.

MARJA JAWORSKA.

Cele i zadania oświaty pozaszkolnej.

Cele i zadania każdej pracy oświatowej a więc i oświaty pozaszkolnej muszą odpowiadać potrzebom życia danej epoki i narodu. Tak stawiał sprawę przed zgórą 130 laty Condorçet, gdy tworzył problem pracy oświatowej nad dorosłymi — i my po 130 latach nie możemy żadnych zmian w ujmowaniu tej kwestji wprowadzać; cele i zadania pracy oświatowej pozaszkolnej muszą i dziś być uwarunkowane potrzebami życia epoki i narodu.

Condorçet jako argumenty podyktowane współczesnemi potrzebami a podkreślające konieczność pracy oświatowej nad dorosłymi podał trzy:

1) oświata pozaszkolna — zdaniem jego — jest konieczna dla zasypania przepaści kulturalnej, jaka istnieje między tak zwaną „górą“ i „dołami“ społeczeństwa;

2) oświata pozaszkolna musi wychowywać „rządzących“,

3) oświata pozaszkolna musi wynagrodzić krzywdę społeczną, jaką jest dla człowieka nieposiadanie pierwocin oświaty — tego klucza do skarbca kultury.

Na tych argumentach Condorçeta, jako na przesłankach ideowych oparli się oświatowcy XIX. i XX. stulecia, określając jako cel oświaty pozaszkolnej: podnoszenie intelektualne i moralne jednostki.

Po 130 latach, latach rewolucyj i wojen, po ostatniej burzy wielkiej wojny, koniecznością się staje rewizja zarówno celu oświaty pozaszkolnej jak i przesłanek ideowych, celem zorjentowania się czy odpowiadają one dzisiejszym potrzebom narodowym i społecznym.

Dalibyśmy wiele za to my oświatowcy, by pierwszy argument Condorçeta: istnienie przepaści między „górą“ a „dołami“ społecznemi był obecnie nieaktualnym. Niestety nie potrzebuję — zdaje się — nikomu tłumaczyć jego żywotności, specjalnie na gruncie naszego — jednego z najniedemokratyczniejszych społeczeństw. Wystarczy odtworzyć sobie w pa-

mięci obrazek życia towarzyskiego czy społecznego któregokolwiek z naszych miasteczek, gdzie trudno zorjentować się, na ile warstw rozpada się ta t. zw. „inteligencja miejska". Jeśli to jest miasto, które ma przypadkiem cukrownię, kopalnię, lub jakieś inne tego rodzaju przedsiębiorstwo — to świat urzędniczy tej instytucji tworzy górną warstwę „inteligencji" miejskiej i odciętą murem chińskim od jej reszty. Pokład drugi to świat sędziów, adwokatów, notarjuszy i lekarzy — trzeci to nauczycielstwo. Każdy z tych „światków" „sobie śpiewa nie komu" i drugiemu najczęściej przeszkadza. Jak w tych warunkach wygląda praca społeczna, mówić nie potrzebuję. Jeśli tyle warstw zdołaliśmy utworzyć w obrębie jednej klasy inteligencji, to zrozumiałą jest rzeczą, iż nie zasypaliśmy przepaści między inteligencją a ludem. Lud zatracił lub traci swoją rodzimą kulturę, a wcale nie stał się uczestnikiem kultury warstw wyższych. Inteligencja nietylko nie ma zrozumienia dla kultury ludowej, ale nią gardzi, a sama niezawsze jest uczestniczką, t. zw. kultury warstw wyższych. Istnieje w naszem życiu społecznem silny antagonizm wsi i miast. Wieś nie rozumie trosk miasta, miasto niedoli wsi. Objawy te dowodzą wyraźnie, iż argument Condorçet'a o przepaści społecznej jest dla nas aktualniejszym, niż dla innych kulturalnych narodów.

Ponadto życie nasze wykazuje i innego rodzaju przepaść, — przepaść między dzielnicami, wytworzoną w okresie niewoli. Faktem jest, iż chociaż z dnia na dzień przepaść ta maleje — jednakże do dziś dnia trudno porozumieć się Poznańczykowi z Małopolaninem i Królewiakiem, Małopolaninowi z Królewiakiem i Poznańczykiem i wreszcie Królewiakowi z dwoma pozostałymi z tej trójcy, skonstruowanej przez zabory. Że i te różnice i antagonizmy przeszkadzają w życiu politycznem i społecznem narodu — nie potrzebuję nikogo przekonywać.

Tedy mozaika naszych przepaści — daleko różnorodniejsza niż u innych narodów, czyni dla nas pierwszy argument Condorçet'a boleśnie aktualnym.

A drugi jego argument — konieczność wychowania rządzących jest dziś aktualny — czy nie?

Znów bodaj, że lepiej rozumiemy tę jego przesłankę, niż on sam i jego pokolenie. Potrzebę wychowywania w masach „rządzących" w czasach Condorçet'a znała Francja i St. Zjednoczone, w dniach dzisiejszych jest ona postulatem życia wszystkich społeczeństw kulturalnych. Coraz mniej głów koronowanych, w kolebce do rządów naznaczonych, coraz więcej tych „rządzących", którzy jeszcze wczoraj byli „rządzonymi".

A my? I tę prawdę lepiej powinniśmy rozumieć niż inne społeczeństwa. Posiadając bowiem 80% ludności wiejsko-robotniczej musimy uznać za rzecz normalną, iż i w przyszłości — jak to już raz było w p r z e s z ł o ś c i, chłop czy robotnik stanie u steru rządów, a uznajemy, bo uznać musimy, iż ten chłop czy robotnik dokonywa pracy ustawodawczej. Idzie jedynie o to, by ten chłop czy robotnik dorastał do zadania. Ułatwi mu to przy wrodzonych zdolnościach posiadanie podstaw ogólnego wykształcenia. Do szkoły pokolenie dorosłych a niewykształconych ludzi nie wróci. Dopełnić ich wykształcenia może jedynie oświata pozaszkolna. Że do tej pory ona roli swej w tym kierunku nie spełnia — jest to jednym z powodów obecnego naszego kryzysu parlamentarnego. Do demokratycznego ustroju państwa nie mamy odpowiednio wychowanego obywatela.

I trzeci argument Condorçet'a: potrzeba wynagrodzenia krzywdy społecznej nie stracił na sile. Jeśli nieposiadanie podstaw oświaty było

krzywdą społeczą na przełomie osiemnastego i dziewiętnastego stulecia — o ileż większą krzywdą jest w dniach dzisiejszych. gdy życie pędzi, dzisiejsza prawda przekreśla wczorajszą i każdy dzień wymaga osobnego nastawienia się na zwalczanie nowych trudności. Jeszcze zaś większą bo niezawinioną najczęściej krzywdą jest ciemnota dla naszego społeczeństwa, któremu niewola nie pozwoliła zaspokoić głodu oświatowego, a tuż po niewoli spadły kryzys ekonomiczny i dziś temu przeszkadza.

Tedy wszystkie trzy argumenty Condorçet'a mają dziś i dla nas większą aktualność niż dla niego i jego pokolenia.

Chwila obecna wykazuje ponadto nowe potrzeby a tem samem stwarza i nowy argument prawie że nieznany Condorçet'owi: żądanie mas. Coraz częściej i ogólniej masy żądają oświaty. Co je do niej pędzi?

Jednych podświadome zdawanie sobie sprawy ze skomplikowania życia obecnego i swojej wobec niego bezradności. Tem sobie tłumaczę obecność tłumów robotniczych na wszelkich wykładach, omawiających powody obecnych trudności ekonomicznych. jakie świat przeżywa. Inni mniej lub więcej świadomie szukają w oświacie pomocy w trudnościach, jakie im sprawia ich zajęcie zawodowe.

Przykłady: oto w jednej z bibljotek popularnych Warszawy metalowiec żąda książki o obróbce metali, a na kursach wieczornych hafciarki żądają nauki rysunku. Inni wreszcie — i tych jest najwięcej — szukają w oświacie pozaszkolnej ratunku dla umierającego w nich człowieka, skutkiem mechanicznej a czasem wstrętnej pracy zawodowej. Trudno od kanalarza żądać entuzjazmu dla zawodu i trudno nie zrozumieć, iż praca jego nie sprzyja rozwojowi ducha. I łatwo zrozumieć iż w pracy oświatowej broni się od śmierci duchowej. Bywają i inne pobudki, które prowadzą masy do oświaty. Są tacy, którzy szukają w niej dróg dla swojej pracy społecznej. Jeśli chłopak-drukarz, który ukończył szkołę wieczorną, uczęszcza na kurs bibljotekarski poto, by prowadzić bibljotekę zespołu uczniów szkoły wieczornej, jeśli żona starosty chodzi na kurs pracy społecznej poto, by prowadzić fachowo organizację kobiecą swojego terenu — to mamy tu do czynienia z chęcią zdobycia fachowości w pracy społecznej.

Są i niższe powody, pędzące masy do oświaty. Są tacy, którzy otwarcie stawiają sprawę, iż idzie im o otrzymanie świadectwa, otwierającego im drogę do tego czy innego zawodu — są jeszcze inni, którym snobizm każe drogą oświaty pozaszkolnej zdobywać tytuł kulturalnego człowieka. Faktem jednakże jest, iż coraz silniej żądają masy oświaty i to jest argument, którego Condorçet nie miał, stawiając problem oświaty dla dorosłych, a który dziś staje przed nami niemniej ważki jak tamte trzy.

Takie są potrzeby epoki. A narodu?

Wywołajmy przed oczy nasze mapę ziem naszych i ich granice. Przypomnijmy sobie tę 1.400 km. granicę wschodnią i 1.900 km. zachodnią i północną. Przypomnijmy o tym wrogu wschodnim i zachodnim i o wątpliwych przyjaciołach naszych. A dalej: cały świat przeżywa kryzys ekonomiczny, przeżywają go ciężko państwa dolarów i funtów szterlingów — jakże on ciężkim musi być dla państwa na dorobku w jego 12 roku istnienia? Jak trudno poradzić sobie z nim społeczeństwu, które przez 123 lat nie żyło samodzielnem życiem państwowem ani gospodarczem.

Jesteśmy społeczeństwem, które wyszło z niewoli i nosi na duszy swej cechy tego życia niewolnego.

Zatraciliśmy swoją własną rodzimą kulturę, odgradzano nas przez wiek od kultury europejskiej. Trzeba dziś sięgnąć do źródeł swej własnej, narodowej kultury, trzeba dopędzić Europę. A tu zamiast okazywanej w ciągu niewoli aktywności społeczeństwa, spotykamy na każdym kroku bierność i ospałość. Część społeczeństwa nic nie robi — bo pociesza się, że „Komendant Dziadek wszystko zrobi" — druga część nic nie robi — bo twierdzi, iż „Piłsudski im przeszkadza". Zamiast radosnej twórczości, jaka powinna cechować naród, który po wiekowej niewoli odzyskał byt państwowy, widzimy ludzi, szukających sobie zmartwienia, pojękujących i popłakujących nad rzeczywistością polską, rozważających od rana do wieczora „coby było, gdyby było". I nic ich z tego chorobliwego stanu nie wyprowadza: ani pamięć niewoli, ani widok granicy, ani postawa wrogów, ani intensywność pracy mniejszości narodowych. Obowiązki swoje w stosunku do państwa ograniczają do krytyki działalności Rządu — nigdy zaś nie zapytają siebie, co oni robią, by było lepiej. I oto staje przed nami konieczność, której inne szczęśliwsze narody nie mają: wychowania rządzonych, wychowania obywateli.

Takie są potrzeby epoki i narodu. Po uznaniu słuszności tych przesłanek łatwo pogodzić się co do celu pracy oświatowej pozaszkolnej. Jak oświatowcy XIX. i XX. stulecia postawimy na pierwszym planie: podnoszenie intelektualne i moralne jednostki z dodatkiem podyktowanym przez nasze warunki życia, budzenie w nich twórczych zdolności, ale równocześnie i równorzędnie stawiamy i drugi cel: wychowanie państwowca, t. zn. obywatela kochającego rzeczywistość polską, to znaczy Polskę taką, jaką ona jest i musi w tej chwili być, czującego się za nią odpowiedzialnym i biorącego aktywny udział w jej tworzeniu.

Takie nakreślenia zadań oświaty pozaszkolnej czyni ten problem poważnym. Nie idzie tu jedynie o nauczenie tego czy innego przedmiotu, ale o wychowanie, przetworzenie człowieka. Nie idzie o wyrwanie go ze środowiska i zrobienie zeń proletarjusza inteligentnego, ale o wychowanie w nim przodownika tego zespołu, w którym żyje i pracuje.

Praca to bardzo poważna i ważna. Nie można odcinać się od niej pocieszaniem siebie, iż szkoła wychowa młode, lepsze pokolenie — bo życie nie czeka. To obecne a nie przyszłe pokolenie buduje dzień dzisiejszy polski i tego dzisiejszego Polaka źle wychowanego przez niewolę musi wychować oświata pozaszkolna.

Zresztą i z innych powodów szkoła nie może spełnić tego zadania. Chłopak czy dziewczyna kończący szkołę powszechną to przeciętnie osobniki 14—15 letnie. Trudno żądać od nich, by przedstawiali typ skrystalizowanego obywatela. Lata najważniejsze dla procesu tworzenia się w nich kręgosłupa ideowego są, że tak powiem, bezpańskie. W latach tych bowiem chłopaka i dziewczynę na wsi wychowuje, jak dotąd, przeważnie karczma, a w mieście ulica. Tedy ten najcenniejszy materjał ludzki musi być wychowywany drogą oświaty pozaszkolnej, jeśli nie ma ulec zmarnowaniu.

Oświata pozaszkolna musi tedy ze współczesnego Polaka wychować stuprocentowego obywatela, bo tylko taki może utrzymać państwo nasze w ciężkich warunkach, w jakich ono się znajduje.

WANDA SABATOWSKA.

Kwestja wyboru zawodu dla abiturjentki gimnazjum.

W maju i czerwcu opuszczają mury gimnazjum liczne zastępy dziewcząt, które po ośmioletnim wysiłku dopięły celu, otrzymując świadectwo dojrzałości. Gdy uspokoi się podniecenie, które opanowuje nawet najspokojniejsze i nadrabiające miną, gdy minie pierwsze oszołomienie z powodu uzyskania patentu na dojrzałość, przychodzi, może po raz pierwszy w życiu, troska bardzo poważna: co obecnie z tym patentem począć, jak pokierować przyszłość swoją.

Kwestja ta dla dziewcząt jest jeszcze trudniejszą do rozwiązania niż dla chłopców.

W ostatnich czasach wykształcenie gimnazjalne stało się dla dziewcząt poniekąd modnem. Przed laty 20 czy 30 do nielicznych gimnazjów żeńskich uczęszczały jedynie dziewczęta o wybitnych zdolnościach, często o ideałach wcześnie sprecyzowanych. Wówczas kwestja wyboru zawodu była zwykle wcześnie rozstrzygniętą, a łatwiejsze warunki bytu umożliwiały kierowanie się wyłącznie zamiłowaniem.

Dzisiaj sprawa inaczej się przedstawia. W samym Lwowie rok rocznie około 300 dziewcząt kończy gimnazja, przez które obok jednostek zdolnych, przepycha się wiele słabo uzdolnionych, obok zdrowych i energicznych, wątłe i nerwowe. Przyczyny tego należy szukać przedewszystkiem w dążeniu dziewcząt i ich rodziców do zabezpieczenia im niezależności materjalnej, co jest w dzisiejszych czasach istotnie koniecznem. A że stosunki nasze nawet od urzędniczki poczty, czy magistratu, żądają świadectwa dojrzałości, mimo iż przedmioty nauki wyższego gimnazjum wcale do wykonywania tych zawodów nie są potrzebne, więc nic dziwnego, że rodzice z wielkiemi nieraz ofiarami zapewniają córce to wykształcenie, a nauczycielstwo czyni różne ustępstwa, by biednej dziewczynie osiągnięcie takiego stanowiska umożliwić.

Nieraz jednak abiturjentka, która pod tym kątem widzenia kończyła gimnazjum, po uzyskaniu świadectwa dojrzałości zmienia postanowienie i poświęca się studjom uniwersyteckim, do których się nie nadaje.

Może ktoś powie: „Jest to wyłącznie jej osobistą sprawą".

Otóż nie! W dzisiejszych ciężkich czasach społeczeństwo ma prawo żądać, by nie nadające się jednostki nie zabierały miejsca na wyższych uczelniach. Poza tem jest w interesie wszystkich, by później w pracy zawodowej nie było nie nadających się i malkontentek. Angielska zasada „The right man on the right place" (odpowiedni człowiek na odpowiedniem stanowisku) musi być ściśle przestrzegana. Wreszcie z punktu widzenia szczęścia osobistego, dostosowanie zawodu do zdolności jest kwestją ogromnie ważną i to ważniejszą jeszcze dla kobiet, niż dla mężczyzn. W Ameryce, kraju statystyk, niedawno obliczono, że do najlepiej płatnych stanowisk dochodzi mniejszy procent kobiet, niż mężczyzn, a powodem tego w przeważającej ilości wypadków jest inny stosunek kobiety do pracy zawodowej. Oprócz wysokich dochodów, ceni ona dobre i miłe warunki pracy i do zajęcia swego się przywiązuje. Polki pewno nie ustępują pod tym względem Amerykankom, a cechę tę kobiety można uważać za dodatnią, lecz tem bardziej trzeba kwestję wyboru zawodu rozważyć dokładnie.

Zasadniczo dzisiaj tylko bardzo nieliczne zawody nie są jeszcze dostępne dla kobiet. Z wyjątkiem fakultetu teologicznego, wszystkie inne

działy szkół wyższych przyjmują kobiety jako słuchaczki. Jakie jednak widoki przedstawia naprzykład uczęszczanie na wydział prawniczy, skoro dependentka u adwokata, czy notarjusza, zarabia około 200 złotych miesięcznie i nie ma widoków na przyszłość. Zapewne, iż zasadniczo stanowisko adwokata czy sędziego, a zwłaszcza sędziego dla nieletnich, zupełnie się dla kobiet nadaje; ale czy wkrótce będzie dla nich dostępnem, wobec braku tych stanowisk dla mężczyzn?

Kobiet inżynierów różnych działów będziemy wkrótce miały liczne zastępy, ale pytanie wielkie czy i one znajdą pracę.

Ukończenie medycyny przedstawia nieco lepsze widoki tylko dla tych, które nie wahają się pójść choćby na zapadłą prowincję, bo w większych miastach jest już dziś znaczny nadmiar lekarzy.

Stanowczo lepsze widoki przedstawia studjum farmaceutyczne, gdyż stanowiska te są dobrze płatne, a przygotowanie nieco krótsze.

Również absolwentki Państwowego Instytutu Dentystycznego mogą mieć widoki na pracę, wobec tego, że w miarę podnoszenia się kultury wzrasta dbałość o stan uzębienia tak młodzieży jak i dorosłych. Tu jednak konieczność przebywania na studjach w Warszawie jest poważnem utrudnieniem dla Lwowianek.

Państwowe kursy wychowania fizycznego przy niwersytetach warszawskim, krakowskim i poznańskim przygotowują zastępy nauczycielek ćwiczeń cielesnych dla szkół powszechnych i średnich. Warunkiem przyjęcia są przedewszystkiem odpowiednie siły i sprawność fizyczna.

Największą frekwencją kobiet cieszą się fakultety filozoficzne wszystkich naszych uniwersytetów. Widoki na stanowisko nauczycielki nie są najgorsze jeszcze, o ile się nie reflektuje jedynie na wielkie miasta. Często jednak abiturjentki, zamierzające poświęcić się temu zawodowi, nie wiedzą, że prócz czterech lat uniwersytetu i egzaminu naukowego, czeka je jeszcze dwuletnia bezpłatna praktyka i egzamin pedagogiczny, co w sumie czyni to studjum dłuższem od innych. Oczywiście przygotowuje wydział filozoficzny także do innych zawodów, przedewszystkiem do pracy naukowej, stanowiska asystentki jakiejś katedry, bibljotekarki i innych.

Dla dziewcząt o zdolnościach handlowo-ekonomicznych nadaje się Wyższa Szkoła dla Handlu zagranicznego we Lwowie, przygotowująca do pracy w bankach tudzież w instytucjach handlowych; zaś dla zamiłowanych do zajęć praktycznych Seminarjum Gospodarcze w Snopkowie i różne kursy ogrodownictwa, pszczelarstwa i t. p.

Bardzo niesłusznie u nas jeszcze wciąż panuje uprzedzenie do tych zawodów. Zapewne, że drób hoduje i kapustę sadzi także i baba analfabetka na wsi, ale przecież w innych działach prace także są wykonywane na różnym poziomie: handlem zajmuje się sklepikarz na przedmieściu i przemysłowiec z wyższem wykształceniem. Wobec tego, że zapatrywania na kwestję odżywiania bardzo się obecnie zmieniły, hodowla jarzyn i owoców musi się podnieść. Czas wielki, byśmy w Polsce postawili ten dział na poziomie wyższym, bo dotychczas stosunek Polski do krajów zachodnich, a zwłaszcza Holandji, przypomina pod tym względem stosunek owego sklepikarza do wielkiego przemysłowca. Na zachodzie ludzie z wyższem wykształceniem nie uważają bynajmniej tego zawodu za nieodpowiedni dla swego poziomu umysłowego.

W końcu dziewczęta o zdolnościach artystycznych powinny się poświęcić studjom w tym kierunku. Bardzo polecenia godnym jest przemysł

artystyczny, zdobnictwo mieszkań, a chociażby wyrób sztucznych kwiatów. Prace te wykonywane są przeważnie w domu, wymagają pewnej pomysłowości, ale dają niezłe dochody a dużo zadowolenia i odpowiadają indywidualności wielu kobiet. Wogóle sprawa zdobycia szybko niezależności materjalnej nie powinna dziś być jedynie decydującą przy wyborze zawodu już dlatego samego, że trudno przewidzieć jak się ułożą stosunki gospodarcze, gdy dana jednostka do zawodu będzie przygotowaną. Osoba sumienna, która pod tym kątem widzenia miałaby doradzać młodzieży, byłaby w niemałym kłopocie i mogłaby łatwo swoją ostrożnością nastroić młodzież zbyt pesymistycznie.

To też trzeba rozpatrzyć tę kwestję inaczej.

Przedewszystkiem w każdym zawodzie wybić się może w ciężkich czasach tylko jednostką naprawdę do tego zawodu się nadająca, dzięki odpowiednim zdolnościom, pewnej dozie zamiłowania i warunkom fizycznym. Kwestję zdolności czasem rozstrzyga się na podstawie świadectw szkolnych, co może niekiedy w błąd wprowadzić, szkoła bowiem, obok zdolności uwzględnia przy klasyfikacji w znacznej mierze pilność uczenic. Może więc uczenica przy słabych zdolnościach dzięki sumiennej pracy otrzymywać stopnie dobre w szkole średniej, a nie podołać wymaganiom szkoły wyższej. Bywa i przeciwnie: wybitnie zdolna jednostka w szkole się zaniedbuje, bo za mało ma pola do rozwinięcia swych zdolności. Najgorzej jednak, jeżeli uczenica przecenia swe zdolności, a sąd szkoły uważa za niesprawiedliwy i dopiero życie błąd jej wykaże. Takich kobiet wiele wstępuje do wyższych uczelni, zabiera tam miejsce zdolnym, od których społeczeństwo wiele spodziewać się może, szkodzi sprawie kobiecej, bo ściąga na słuchaczki zbyt ostre nieraz sądy o ich braku powagi i wytrwałości w pracy; nieraz nawet i zdrowie ucierpi na tym bezcelowym wysiłku i marnowaniu młodości.

Po zdolnościach najważniejszą kwestją jest zamiłowanie, które najczęściej idzie z niemi w parze. Tutaj nieraz grzeszą i starsi, doradzając w najlepszej intencji wybór zawodu, do którego abiturjentka nie ma ochoty, mówiąc: „Trzeba być trzeźwym i sprawę tę brać rozumowo". Zapewne; trzeźwo i rozumowo trzeba wogóle na życie patrzeć, ale czy jest to dowodem trzeźwości, gdy się później pracę zawodową wykonuje jak ciężką karę za grzechy, podczas gdy na innem stanowisku pracowałoby się z całą energją i zapałem? Często też zdarza się, że pod wpływem czy to lektury, czy koleżanek, czy nawet mody, dziewczyna wmawia w siebie zamiłowanie, którego w istocie nie ma, a ta sugestja trwa tak długo, aż zetknięcie się z pracą doprowadzi do niezadowolenia i zniechęcenia, którego następstwa są daleko idące dla kobiety o wątłych nerwach.

Są zawody, do których wogóle w szkole średniej trudno zamiłowanie stwierdzić, np. do zawodu lekarza, handlowca czy urzędnika, dlatego, że żaden z przedmiotów szkoły średniej do tej pracy nie zaprawia. Inne zawody, jak przedewszystkiem praca nauczycielska, z którą młodzież najwięcej się styka, bywają czasem fałszywie oceniane.

Często zamiłowanie do przedmiotu identyfikuje się z zamiłowaniem ucznia do danego przedmiotu, co jest błędem, tak samo jak umieć coś, nie znaczy jeszcze umieć tego uczyć; oprócz tego zawód nauczycielski jest dziś coraz bardziej pracą wychowawczą, co nie jest równoznacznem z samem nauczaniem. Zamiłowanie do przebywania z młodzieżą i zdolność

wywierania na nią pewnego wpływu jest równie potrzebnem, jak opanowanie danej gałęzi wiedzy.

Nie trzeba więc zbyt pochopnie swoje zamiłowanie określać, a raczej w życiu się rozglądać, ludzi, wykonujących dane zawody, się radzić i o ile możności bez uprzedzeń ich pracy się przyglądać.

Obok zamiłowania kwestją bardzo ważną są warunki osobiste: usposobienie, warunki fizyczne, odporność nerwów. Podczas kiedy w pewnych zawodach, np. u handlowca, inżyniera lub urzędnika jest rzeczą dość obojętną, czy ma on usposobienie pogodne, czy zgryźliwe, czy jest optymistą czy pesymistą, to w innych zawodach stanowi to o powodzeniu w pracy. Przedewszystkiem lekarz i nauczyciel muszą być pogodnego usposobienia i to nietylko ze względu na siebie samych, by nie odczuwać zbyt intensywnie związanych z tą pracą momentów zniecierpliwienia lub wręcz przykrości, lecz przedewszystkiem ze względu na cel swej pracy i materjał ludzki, z którym mają do czynienia. Przysłowie „Wiara cuda działa" ma bardzo szerokie znaczenie, i osobisty wpływ sugestywny lekarza czy nauczyciela może wiele zdziałać.

Przy wykonywaniu zawodów inżynierskich, na kierowniczych stanowiskach w przemyśle i urzędach, konieczną jest wielka pewność siebie, która nie zawsze idzie w parze ze zdolnościami. Często ludzie bardzo zdolni i wartościowi są zewnętrznie zbyt skromni, mają sposób mówienia i zachowania się nie dość stanowczy i nakazujący szacunek. W stosunku do wielkiej ilości podwładnych o niskim poziomie kultury, cechy te mogą im utrudniać pracę kierowniczą. To samo dotyczy energji i szybkiej decyzji, które niezupełnie się z ową pewnością siebie pokrywają.

Również liczyć się należy ze zdrowiem i siłami fizycznemi. Dla dziewcząt wątłych stanowczo nie nadaje się zawód nauczycielski, przedewszystkiem z powodu konieczności przebywania w lokalach przepełnionych i źle wietrzonych. Również praca biurowa osobom anemicznym zwykle nie służy, z powodu siedzącego zajęcia. Tu właśnie byłyby odpowiednie owe niesłusznie lekceważone zawody praktyczne i gospodarskie, które pozwalają na przebywanie na słońcu i świeżem powietrzu i na częstą zmianę pozycji. Oczywiście mogą być wypadki tak wątłych sił, że i ta praca będzie za ciężka. W szkołach gospodarczych muszą uczenice zwykle wszystkie prace fizyczne wykonywać własnoręcznie, ale często właśnie ta praca im służy i siły rozwija. Są zawody, w których odporność nerwów jest kwestją zasadniczą; do tych należą zawód lekarski i nauczycielski. Do stanu nerwów swoich musi kobieta dostosować przedewszystkiem wymiar pracy.

Z tem wiąże się jedna sprawa, dla kobiet bardzo ważna, przy wyborze zawodu, która dla mężczyzn prawie że nie istnieje: są to warunki rodzinne. Rodzina i konieczność zajęcia się nią odgrywa w życiu kobiety bardzo ważną rolę, jest dla niej najczęściej źródłem szczęścia i zadowolenia, ale też absorbuje w wielkim stopniu jej siły i czas z tem więc musi się kobieta liczyć, jeżeli nie chce doprowadzić do wyczerpania sił i nerwów, lub przynajmniej do stanu wiecznego niezadowolenia, z powodu niemożności podołania wszystkim obowiązkom. Bardzo niewiele kobiet wolnych jest od tych obowiązków; bo nawet niezamężne często muszą się zająć rodzeństwem lub rodzicami i muszą z tą pracą i troską codzienną pogodzić swą pracę zawodową. O ile ta nie jest zbyt absorbująca ich czas i siły, da się ona pogodzić z obowiązkami kobiety, zwłaszcza jeżeli posiada ona pewien talent

uproszczenia sobie spraw gospodarskich. Wówczas praca zawodowa da środki na urządzenie tego życia rodzinnego, zadowolenie z powodu uczucia niezależności materjalnej, a w wielu wypadkach możność wyżycia się umysłowego. Nie wolno jednak kobiecie poświęcić swoim ambicjom zdrowia i szczęścia innych, a przedewszystkiem dzieci. Jeżeli więc młoda dziewczyna ma zamiar wkrótce założyć własną rodzinę, a zasadniczo każda, a przynajmniej każda zdrowa dziewczyna powinna mieć ten zamiar, to niech przy wyborze zawodu i nad tem się zastanowi, czy zawód ten da się pogodzić z owemi obowiązkami rodzinnemi, względnie, czy wyrzeczenie się później pracy zawodowej dla dobra rodziny nie będzie dla niej ofiarą, której poniesienie odbije się na jej stosunku do rodziny.

Innego rozwiązania kwestji, mianowicie wyrzeczenia się rodziny dla pracy zawodowej, nie można żadnej kobiecie doradzać. Twierdzenie, iż praca zawodowa zastąpi kobiecie życie rodzinne jest frazesem, który może się do pewnego dość rzadkiego typu kobiet odnosić, a wiele innych unieszczęśliwić.

Dr. Mirosław SEKRET'A.

Najnowsze prądy w nauczaniu języka polskiego.

Na marginesie kursu polonistycznego nauczycieli sem. naucz. okr. szk. lw. we Lwowie w dniach 23 — 31 marca 1931.

Szkolnictwo nasze pozostaje obecnie pod znakiem gruntownych i wszechstronnych zmian.

Odzyskanie niepodległości bytu państwowego, zmienione warunki stosunków politycznych, społecznych, ekonomicznych, moralnych, obyczajowych, zdobycze techniki, postępy badawczej myśli naukowej, postawiły szkołę wobec konieczności przystosowania się do nowych form życia. Modernizacja szkoły staje się nieodpartym nakazem chwili.

Zachowanie i uszlachetnienie odrębności narodowej, utrzymanie i rozbudowa organizmu państwowego, duchowy rozwój i materjalny dobrobyt społeczeństwa, wymagają czujnej opieki nad zapewnieniem ciągłości linji rozwojowej w pokoleniach potomnych, drogą celowego i konsekwentnego oddziaływania wychowawczego przez szkołę. Szkoła tradycyjna, odziedziczona po zaborcach staje się dziś przeżytkiem, niezdolnym do spełniania zadań na niej ciążących. Uczynić to może szkoła nowa, w której realizacja socjalnej funkcji wychowania stanie się zasadniczą wytyczną postępowania pedagogicznego.

Zrozumienie postulatu reformy wychowania i nauczania przewija się przez wszystkie poczynania kierujących czynników naszego szkolnictwa. Dotychczasowy bilans prac na tem polu, obejmuje szereg ważnych posunięć w zakresie ustalenia norm prawnych, tworzenia podstaw organizacyjnych, rekonstrukcji władz, rozbudowy sieci, reform ustrojowych, rewizji programów, przygotowania podręczników, wznoszenia budynków, zapewnienia pracowni, stworzenia pomocy naukowych.

Obecnie na czoło poczynań rewizjonistycznych wysunęła się kwestja ulepszenia metod nauczania i wychowania w duchu nowoczesnych pomysłów pedagogiki. Realnym wyrazem troski naszych władz o tę stronę życia szkoły są liczne kursy metodyczne dla nauczycieli, organizowane przez poszczególne kuratorja na terenie całego Państwa. Po odbytych licznych kursach

przyrodniczych i matematyczno-fizycznych przyszła kolej na przedmioty humanistyczne.

Dobrą ilustracją działalności reformistycznej naszych władz w tej właśnie dziedzinie jest ostatni kurs polonistyczny nauczycieli seminarjów naucz. okr. szk. lw. we Lwowie. Analizą prac na tym kursie odbytych będą rozważania dalsze niniejszego szkicu. Chodzić tu będzie o wypuklenie przewodnich idei wygłoszonych tam prelekcyj i naświetlenie ich ze stanowiska wymagań pedagogiki i dydaktyki języka ojczystego.

Układ prac kursu objął wszystkie gałęzie nauczania polonistyki w szkole średniej; a zatem: program jęz. pol. (wiz. W. Dajewski), nauka o jęz. ojcz. (prof. dr. Z. Klemensiewicz), lektura na kursie niższym (prof dr. Laskowski), lektura na kursie wyższym (wiz. W. Dajewski), nauczanie literatury (instr. minister. dr. W. Szyszkowski), ćwiczenia w mówieniu i pisaniu (tenże), wygłaszanie estetyczne (dr. A. Skulska), organizacja czytelnictwa (dr. J. Stankiewiczówna). Ponadto wskazano „Potrzeby szkoły powsz. w związku z nauczaniem jęz. pol. w sem. naucz." (prof. J. Dańcewiczowa), a całość znalazła swe oparcie na szerszem tle, jakie stanowiły „Wybrane zagadnienia z psychologji wychowawczej" (nacz. St. Dańcewicz), z uwzględnieniem „Organizacji pracy samokształc." (tenże).

Wśród ogólnych wytycznych obowiązującego programu jęz. pol. specjalny położono nacisk na punkt II. 3 celów nauczania: „Wychowywać człowieka i obywatela przez wpajanie świadomej miłości języka ojczystego i kultury narodowej". Najwyższy ten cel nabiera właściwego znaczenia w świetle ideałów wychowania państwowego, pojętego nie jako ckliwy patrjotyzm, nie łzawy sentymentalizm rocznic narodowych, ale jako uczucie pozytywne męskiego umiłowania ofiarnej i wytrwałej pracy, z pełną świadomością jej doniosłości dla życia zbiorowości państwowej (wiz. Dajewski).

Ideałem równie często jako cel nauczania i wychowania wysuwanym jest osobowość. W takim razie celem wykształcenia jest zespolenie w harmonijną całość osobowości i dóbr kulturalnych, z których ich wartość kształcąca została przez nauczanie wydobyta (dr. Szyszkowski).

Takie ujęcie osobowości przypomina poglądy G. Kerschensteinera (Theorie d. Bildung) i E. Sprangera (Lebensformen), natomiast samo sformułowanie istoty kształcenia zbliża się do stanowiska B. Nawroczyńskiego (Zasady nauczania).

Co do realizacji celu nauczania, wyrażonego w punkcie II. 2 programu: „Zaprawić do jasnego... myślenia; kształcić wyobraźnię i smak estetyczny, uszlachetniać i rozwijać uczucia", wysuwa się małe zastrzeżenie w odniesieniu do nauki języka, w znaczeniu ściślejszem. Otóż nauka języka (gramatyki) niewielki ma tu zakres oddziaływania. Trudno wzbogacić czyjąś uczuciowość nauczaniem gramatyki, podobnie jak stany wolicjonalne nie wiele na uprawie tej dziedziny zyskują. Natomiast wydatne wzbogacenie zyskuje sfera poznawcza t. j. myślenie (przedstawienia i przekonania). Co najwyżej można wytworzyć dodatnie ustosunkowanie, poszanowanie wobec języka, jako zjawiska życiowego i uzyskać pewien refleks wolowy, w formie chęci posługiwania się nim w sposób właściwy, nie szablonowy, lecz twórczy, jako językową ekspresją stanów psychicznych (dr. Klemensiewicz).

Ten sam cel formalny, zaprawienia do jasnego myślenia, osiągnąć można równie wydatnie przy lekturzę czytanek treści rzeczowej. Robienie

planów, dyspozycyj, dawanie nagłówków i t. p. skłania młodzież do ujmowania i określania istoty pojęć, ich stosunków, sądów, form rozumowania i innych operacyj myślenia refleksyjnego. Zaleca się tylko pewną ostrożność w tym względzie; robienie planów wypracowań opartych na przeżyciach jest szkodliwe, jako tamujące bezpośredniość wyrazu; w odniesieniu do opowiadań zbędne, w opisach wątpliwe, jedynie dla rozprawek konieczne. Dla ćwiczenia można wprowadzić robienie planów bez wypracowań (dr. Szyszkowski).

Pomijając skomplikowaną sprawę podziału życia psychicznego dziecka na poszczególne okresy rozwojowe, zaznacza się charakterystyczny dla wstępnego dojrzewania (10—13 lat) duch przekory, negacji, będący wyrazem buntu wobec rzeczywistości; u dziewcząt występują objawy nagminnych adoracyj, przewrażliwienia, pseudologja phantastica. Zachowanie autorytetu nauczyciela wymaga w tym okresie niezwykłego taktu i oględności. Trudności te zwiększają się jeszcze w okresie następnym, pacholęctwa (13—17 lat), gdy duch negacji poszukuje już wprawdzie racyj uzasadniających, ale zjawia się nadmierne poczucie osobistej wyższości, przy niedostatecznem poznaniu własnej osobowości. Ze względów dydaktycznych ważne jest pierwsze pojawienie sądów moralnych i walka z historyzmem. Konsekwencje pedagogiczne leżą jak na dłoni. Dopiero w okresie młodzieńczym (po r. 17) mamy pogodzenie się z autorytetem, tworzenie światopoglądu, wątpliwości religijne, filozoficzne, społeczne, wrażliwość estetyczną. Na tem stadjum nauczyciel winien zająć wobec młodzieży postawę doświadczonego i życzliwego doradcy (nacz. St. Dańcewicz).

Rozwojowy punkt widzenia zastosować należy przedewszystkiem w nauce języka. Dziecko wstępujące do szkoły posługuje się już pewną mową, opartą na nieświadomej intuicji językowej, odpowiadającą formom myślenia prelogicznego. Psychologja mowy wskazuje, że dalszy rozwój nie może być uzyskany drogą mechanicznego wdrażania paradygmatów, jak tego chce t. zw. gramatyka normatywna, poprawnościowa. Nowsze badania pragmatyki naukowej ustaliły, że język dziecka, jako funkcja jego życia psychicznego, posiada pewne właściwości, wykazujące jakościowe i ilościowe różnice w zestawieniu z językiem dorosłych. Odchylenia te polegają w dziedzinie głosowni na pewnem zabarwieniu regjonalnem, zależnie od podłoża gwarowego, mniejszej pojemności słownika, nieudolności w budowie zdań wieloczłonowych i nielicznych stosunkowo błędach w zakresie fleksji. Metodyczne postępowanie, zmierzające do usunięcia owych usterek będzie miało charakter stopniowych, celowo uszeregowanych ćwiczeń okolicznościowych, jako że poprawne mówienie polega na nawyku, a nie na przyswojeniu prawideł (dr. Klemensiewicz).

Podobnie w nauczaniu literatury uwzględnić należy właściwości psychiki dziecka, normując rodzaj literatury i sposób jej opracowania wedle poszczególnych stadjów rozwojowych.

Stosunek dziecka do literatury ma charakter specyficzny, podlega wahaniom intraindywidualnym i odchyleniom interindywidualnym.

Przeżycia dziecka są konkretne, przepojone uczuciowością, wyobrażenia odtwórcze bardzo żywe, graniczące z majaczeniem na jawie (ejdetyzm). Na lata 10—13 przypada okres realizmu, kult akcji żywej, barwnych opowiadań. W nauczaniu wysuwa się tu konieczność uplastyczniania pomocami naukowemi. W latach 13—15 występuje zrozumienie świata wewnętrznego, przebiegu procesów psychicznych, kult bohaterów, pozostających

w walce z otoczeniem. Dopiero po pokwitaniu pojawia się zainteresowanie problemami religijnemi, społecznemi, filozoficznemi, seksualnemi, a na ostatek poczucie piękna. Wyraźnie zauważyć tu można trzy kolejne fazy: 1) akcji, 2) osób, 3) problemów (dr. Szyszkowski).

Fakty te znajdują swoje potwierdzenie w czytelnictwie. Młodzież lat 10—15 czytuje najchętniej powieści, w latach 15—17 ballady i dramaty, w latach 17—20 poezję liryczną i rozprawy naukowe (dr. Stankiewiczówna).

Realizacja postulatu samodzielności w nauczaniu języka polskiego znajduje szerokie zastosowanie w ćwiczeniach pisemnych. Temat wypracowania pisemnego musi żądać samodzielnego stanowiska i odwoływać się do aktywności młodzieży. Z tego względu niewskazane są tematy reprodukcyjne, dogmatyczne, zgóry przesądzające rozwiązanie. Natomiast godne polecenia są tematy, wymagające rozwiązania zagadnienia, obrony tezy, krytycznej oceny. Zmusić można młodzież do zajęcia zdecydowanego stanowiska, dając tematy dysjunktywne: kino — teatr, literatura — sztuka i t. p. O ile jednak młodzież wogóle ma być skłonną do szczerego wypowiadania swych sądów, należy unikać wszelkiej sztuczności; „złote myśli", moralizowanie, zmyślone listy, fikcyjne przemówienia prowokują nieszczerość, frazeologię, przesadną kwiecistość. Wskazana jest natomiast prostota, naturalność, zadanie winno zaspakajać wrodzoną potrzebę swobodnego i samodzielnego wypowiedzenia.

Również w poprawie wypracowań pisemnych należy unikać korekty mechanicznej, polegającej na bezmyślnem przepisywaniu na marginesie formy, podanej przez nauczyciela. Nowsza dydaktyka wysuwa tu trojaką możliwość: 1) uczeń segreguje błędy wedle kategoryj, 2) uczeń podaje formę poprawną wraz z uzasadnieniem, 3) uczeń sam wyszukuje omyłki w swem wypracowaniu (dr. Szyszkowski).

Nie ulega wątpliwości, że program lektury kursu III. zupełnie nie odpowiada aktualnym zainteresowaniom tego wieku. Literatura zygmuntowska już przez samą swą zewnętrzną szatę językową odstręcza młodzież, niewrażliwą w tym czasie na swoiste piękno staropolszczyzny, niezdolną przytem wczuć się w finezje uczuciowe Trenów Kochanowskiego, ani opanować umysłem głębi myślowej Kazań Skargi, Ponieważ jednak za takiem postawieniem sprawy przemawia wzgląd na korelację z nauką historji, trzeba pogodzić się ze stanem rzeczy, nie rozszerzając oczywiście materjału lektury i ograniczając jej opracowanie do minimum.

Natomiast do zainteresowań młodzieży tego okresu w zupełności przemawia lista lektury uzupełniającej (Sieroszewski, Conrad), z której obficie czerpać wypada.

Proponowana przez niektórych dydaktyków (Koniński) lektura metodą regresyjną budzi skądinąd poważne zastrzeżenia. słusznie więc została tu pominięta.

Korzystniej już przedstawia się lektura na kursie IV. Ideały trzech wieszczów do dziś zachowały większą część swej aktualności, utwory ich tętnią żywą krwią, literackie kreacje nie straciły rumieńca życia.

Najbardziej odpowiada zainteresowaniom religijno-społeczno-filozoficznym młodzieży lektura kursu V. Jeśli ograniczy się lekturę Lenartowicza, Asnyka i Konopnickiej, a całą uwagę młodzieży skieruje na Prusa, Żeromskiego, Ibsena, Wyspiańskiego, Kasprowicza, harmonja między nauczycielem a materjałem i klasą będzie zapewniona.

By już skończyć o zasadach nauczania, wspomnieć jeszcze należy o zasadzie poglądowości. W całej rozciągłości zastosować ją może polonista nader rzadko, jeśli pominąć korzystanie z portretów, ilustracyj i przeźroczy, co nie zawsze da się przeprowadzić ze względów choćby technicznych i... finansowych. Najwdzięczniejsze pole do wprowadzenia poglądowości wysuwa się przy nauczaniu fonetyki. I nietylko poglądowości, ale, co ciekawsze w naukach humanistycznych, eksperymentu. Instruktywne wskazówki podaje Z. Klemensiewicza „Metodyka nauczania głosowni opisowej" Lw-Wa, 1926. Lekcja taka przeprowadzona poglądowo będzie nie mechanicznem obkuwaniem szeregów klasyfikacyjnych i wbijaniem w pamięć martwych definicyj, ale rzeczywistem unaocznieniem istoty przebiegów artykulacyjnych. Dziedzina to niestety wyjątkowa.

Dydaktyka nowoczesna dwie zasadniczo wyróżnia, jak wiadomo, formy nauczania: podawanie i poszukiwanie. Pierwszeństwo daje drugiej.

W pewnych wypadkach użyć można, a nawet należy, także i formy akroamatycznej, a mianowicie odmiany jej zwanej wykładem. Wtedy mianowicie, gdy samodzielne poszukiwania młodzieży zajęłyby zbyt wiele czasu, lub nie dawały gwarancji pozytywnych wyników.

W zakresie nauki o języku wiadomości z semantyki i psychologji mowy muszą być podane młodzieży w formie przystępnych wykładów, przeplatanych współpracą uczniów, w postaci referatów i streszczeń popularnych artykułów z tej dziedziny językoznawstwa (dr. Klemensiewicz).

Wśród licznych postaci heurezy najczęściej stosowana bywa forma erotematyczna, pytająca i odmiana jej, zwana formą dyskusyjną. Taki sposób prowadzenia lekcyj wymaga pewnej ostrożności i umiaru. Inaczej łatwo wyradza się w dialektyczne żąglowanie frazesami bez treści, a wtedy do głosu przychodzi werbalizm i pospolite, wiecowe gadulstwo (prof. Laskowski).

Nauczanie problemowe opiera się na ogólnych zasadach aktywizmu i samodzielności; zniewala młodzież do skrzętnego zbierania, właściwego oświetlania i krytycznej oceny materjału, zmusza ją do samodzielnego rozwiązania zadania, posługiwania się celowo dobranemi metodami pracy. Zagadnienia mogą być młodzieży zgóry podane lub wypływać samorzutnie ze szkolnej sytuacji. W doborze zagadnień poruszanych wyznacznikiem będą wskazówki programu, charakter dzieła, wymagania interpretacji, zainteresowania młodzieży i poziom klasy.

Ilustracją praktycznego zastosowania tego sposobu nauczania były cztery schematyczne przekroje lekcyj: w zakresie nauki o języku, jedna lekcja ze słowotwórstwa o spółgłoskach fonetycznie miękkich i jedna lekcja ze staropolszczyzny o właściwościach językowych Bogurodzicy (dr. Klemensiewicz), w zakresie nauki literatury, jedna lekcja z Konrada Wallenroda, myśl przewodnia utworu i jedna lekcja z Lalki, obraz społeczeństwa w trzech jego pokoleniach (dr. Szyszkowski).

Pojęcie formy nauczania daje odpowiedź na pytanie, jakie są rodzaje nauczania ze względu na jego metodę, pojęcie toku nauczania podaje kolejne następstwo różnych stopni nauczania.

W nauce jęz. pol. ustaliły się zasadniczo dwa sposoby traktowania literatury, w myśl których układano plany lekcyjne wedle dwóch wzorów:

1-y wzór: czytanie, objaśnienia rzeczowe, objaśnienia stylistyczne, streszczenie;

2-gi wzór: czytanie, przegląd treści, rozbiór akcji, charakterystyka osób, myśl przewodnia, analiza języka i stylu.

Sposób pierwszy jest wyrazem najgrubszej postaci materjalizmu dydaktycznego i podlega wszystkim zarzutom, wobec materjalizmu skierowywanym. Nie dozwala on na tworzenie większych syntez, utrwala werbalizm i wyradza się w mechaniczne wbijanie faktów historyczno-literackich. Sposób drugi odźwierciedla przeżyte już stanowisko dydaktycznego formalizmu, usankcjonowanego klasyczną teorją stopni formalnych Herbarta i prowadzi w praktyce do bezdusznego szablonu i oczywistego zwyrodnienia (dr. Szyszkowski).

Przykładowo można plan takiej lekcji problemowej zestawić następująco:

I. Zagadnienie jest punktem wyjścia. Przed przedstawieniem zagadnienia stworzyć:

1) wywołanie posiadanych wiadomości, jako podstawy nowego zagadnienia i rozbudzić zainteresowanie. Przyswojony materjał występuje w nowych skojarzeniach. Na końcu tego stadjum winien powstać stan ciekawości wyczekującej. Teraz następuje:

2) podanie nowego materjału w formie zagadnienia. Gdy materjał sam się nie narzuca, zaleca się:

3) skierowanie uwagi na nowe zagadnienie, a w końcu:

4) sformułowanie zagadnienia.

Teraz następuje:

II. Odpowiedź na zagadnienie. Rozpoczynać od:

1) gromadzenia większej ilości materjału faktycznego, bez narzucania zgóry rzeczy gotowych. Uczniowie, nastawiwszy się na materjał, czynią:

2) próby i hipotezy rozwiązania, do pomocy w czem zarządza się:

3) rozumowanie pod kierunkiem (obserwacja, opis, analiza, wnioskowanie), które daje:

4) przypuszczalne rozwiązanie w formie uogólnienia (nie definicji), przyczem dla kontroli służy:

5) próba słuszności, która dopiero zezwala na:

6) rozwiązanie ostateczne.

Jako stadjum końcowe występuje:

III. Utrwalenie i zastosowanie w postaci ćwiczenia domowego (dr. Klemensiewicz).

Głównym trzonem każdej lekcji, zgodnej z najnowszemi ideałami dydaktycznemi, opartej na uwzględnieniu nowoczesnych dydaktycznych zasad, zbudowanej wedle planu nauczania problemowego, jest zawsze lektura. Ona jest punktem wyjścia i podstawą wszelkich czynności w nauczaniu.

Metody lektury ulegały w dziejowym swym rozwoju kolejnym zmianom. Najstarszą jest metoda filologiczna szkoły aleksandryjskiej, oparta na krytyce i egzegezie tekstu, rozbiorze form gramatycznych. Po niej nastąpiła biograficzno-historyczna metoda wczesnego renesansu, skierowana na ustalanie informacyj żywociarskich o autorach, filacje tekstów i interpretacje logiczne ich treściowej zawartości. Reakcją wobec nadmiernego historyzmu z jego kronikarskiem zestawianiem faktów odpowiednio poszufladkowanych i biografistyką, wyradzającą się w najzwyklejsze plotkarstwo,

jest — popularne u schyłku ubiegłego wieku — hasło analizy estetycznej. Pomijając już jednak metodyczne trudności analizy tego rodzaju, niemożliwej do przeprowadzenia z młodzieżą niewrażliwą przeważnie (do lat 16-tu zasadniczo) na estetyczne walory dzieła, zaznaczyć należy, że zadaniem szkoły średniej nie jest wykształcenie artystycznej kultury czcicieli piękna, a w każdym razie kształcenie estetycznego smaku nie jest jej zadaniem głównem.

Punkt ciężkości w lekturze przenosi się obecnie na kwestje życia samego w jego artystycznem wyrazie. Chodzi o wywołanie estetycznych przeżyć, rzeczywiste przeżywanie zawartości dzieła, przejęcie się całością utworu, jako układu spoistego, a później dopiero dojść może do głosu moment myślowy, rozumienie treści. Przesada w którymkolwiek kierunku, treści bądź formy, musi być uznana za niewskazaną.

Pierwszem zagadnieniem, jakie się w odniesieniu do lektury wysuwa, jest pytanie, kiedy utwór literacki ma być przedmiotem lektury szkolnej, a kiedy domowej. Otóż do kursu III. włącznie czytać należy prawie zawsze w szkole, na kursie IV. częściowo w szkole, na kursie V. z reguły w domu. O doborze odpowiednich partyj utworu na lekturę szkolną względnie domową decyduje sam charakter utworu, rodzaj opracowania, poziom klasy i wyczucie osobiste nauczyciela.

Partje lektury szkolnej w wybranych ustępach winien czytać wprzód nauczyciel, który znając zawartość tekstu, potrafi odpowiednią dykcją zaznaczyć jego uczuciową i ideową dominantę. Zakłada się oczywiście, że umiejętność czytania i estetykę żywego słowa będzie nauczyciel posiadał w stopniu odpowiednim. Na kursie IV. można od tej zasady czynić odstępstwa, powierzając funkcję lektora uczniom, bardziej w tym kierunku uzdolnionym. Przy odczytywaniu utworów scenicznych wskazany jest podział ról. Niekiedy zastosować można czytanie chóralne odpowiednich ustępów Antygony, Odprawy posłów, Dziadów cz. II, Lilli Wenedy. Poprawne czytanie umożliwia i ułatwia obcowanie z utworem, przeżycie jego zawartości ideowej, zapoznanie się z treścią, odczucie formy.

Po odczytaniu danej całości przez nauczyciela i uczniów, oraz po skrystalizowaniu się przeżycia, nastąpią objaśnienia rzeczowe i językowe. W pracy tej zaleca się wielki umiar. Przesada w objaśnianiu rzeczy niekoniecznych do odczucia i przeżycia jest szkodliwa. Znacznem ułatwieniem będzie tu odpowiedni dobór wydań, należycie skomentowanych; obok znanych już wydań Bibljoteki Narodowej, duże usługi oddają wydawnictwa nowej serji Bibljoteki Wielkiej. W razie możności godne wprowadzenia są samodzielne poszukiwania leksykalne i badania źródłowe.

Rozbiór treści nasuwa zagadnienia: obraz ogólny, tło, epoka, krajobraz, scenerja; człowiek działający, jego charakterystyka, motywy czynów, stosunek do otoczenia; zbiorowość społeczna, jej skład, siły kierownicze, cele i dążenia. W doborze zagadnień miarodajne są względy wychowawcze.

Rozbiór formy nie jest jednoznaczny z analizą estetyczną. Szkodliwość pasji estetyzowania wykazano poprzednio. W rozbiorze formy wskazana jest również znaczna ostrożność. Przesadne badania stylistyczne w zakresie rymowania, rytmiki, strofiki, nie budzą wśród młodzieży interesu. Godne zalecenia są ćwiczenia słownikowe, ustalanie rodzajów literackich, badanie języka i stylu poetyckiego.

Analiza historyczno-literacka podaje ostateczny obraz epoki, jej ducha, przejawów, nastrojów. Literackie podobieństwa i wpływy, oraz szczegóły biograficzne mają znaczenie podrzędne. Wyjaśnienia historyczno-literackie są środkiem, a nie celem samym w sobie (wiz. Dajewski).

Spór: historja literatury czy system literatury, jest już dziś sprawą przesądzoną. Nikt nie wątpi, że wszelkie najbardziej wymyślne sztuczki historyczno-literackie nie wskrzeszą zamarłej przeszłości, naodwrót przyczyniają się znakomicie do tem większego zmumifikowania muzealnych zabytków. Raczej należy przeszłość zbliżyć do współczesności, spojrzeć na nią ze stanowiska dzisiejszego, wykrywać wartości i punkty styczne.

Jest to t. zw. aktualizacja w nauczaniu, problem tak żywo obecnie na łamach czasopism dyskutowany. Oczywiście nadają się do tego ustępy bez wątpienia nadal aktualne, np. poglądy Reja na małżeństwo a teraźniejszość, stroje u Reja a moda obecna, problem Nieboskiej w oświetleniu stosunków współczesnych, kwestja kobieca w epoce pozytywizmu i w stosunkach powojennych i t. d. W ten sposób zostaje zniesiony sztuczny podział między przeszłością dokonaną, a płynnem stawianiem teraźniejszości, całość zjawisk zostaje ujęta w jeden strumień chronologicznej i ideologicznej ciągłości.

Reasumując wszystko, co zostało poprzednio powiedziane, stwierdzić należy we wniosku ostatecznym, że ogólnie biorąc całość prądów nauczania języka polskiego idzie ręka w rękę z najnowszemi zdobyczami pedagogiki i dydaktyki ogólnej.

Jako najwyższy cel nauczania przyświeca polonistyce wzniosły ideał wychowania państwowego i obywatelskiego.

Naczelną zasadą nauczania języka polskiego jest podejście psychologiczne do procesu nauczania, uwzględnienie wyników psychologji rozwojowej, oparcie się na samodzielności i zainteresowanie, wykorzystanie poglądowości.

Nauka języka polskiego posługuje się najnowszą formą nauczania problemowego.

W metodzie lektury uwzględnia się równomiernie wszystkie momenty, składające się na zawartość dzieła, traktowanego o ile możności na aktualnem tle chwili bieżącej.

Kursy i Zjazdy.

Kurs metodyczny dla nauczycieli języka ruskiego we Lwowie.

Odbył się we Lwowie w dniach 26—28 maja r. b. trzydniowy kurs metodyczny dla nauczycieli języka ruskiego, pracujących w państwowych lub prywatnych szkołach średnich i seminarjach nauczycielskich. Na kurs ten przybyło z okręgu szkolnego lwowskiego 87 osób, w tem ze szkół średnich ogólnokształcących państwowych 43, prywatnych 12, z seminarjów państwowych 18, prywatnych 13 oraz z prywatnej szkoły handlowej 1. Kurs otworzył imieniem Kuratorjum P. Nacz. St. Dańcewicz, który powierzył stałe przewodnictwo podczas obrad wiz. T. A. Koziarze. Na sekretarzy zostali powołani pp. Stefan Szach i Dr. Łukasz Łuciw.

Program kursu stanowiły następujące zagadnienia: Prof. Dr. Mieczysław Kreutz: Fazy rozwoju psychicznego młodzieży — 2 wykłady, Wiz.

Dr. D. Łukjanowicz: Krytyczny przegląd zasad nauczania w dobie obecnej oraz: Lektura podstawowa i uzupełniająca dla młodzieży, Dr. Konstanty Kisielewski: Nauka gramatyki języka ruskiego w seminarjach nauczycielskich, Dr. Eugenjusz Hrycak z Przemyśla: Nauka gramatyki języka ruskiego w gimnazjach oraz: Przegląd nowoczesnej literatury ruskiej, wreszcie Ks. Michał Zaleski z Brzeżan: O nauczaniu literatury i pielęgnowaniu żywego słowa w wyższych klasach szkoły średniej ogólnokształcącej.

Uzupełnienie wykładów i referatów stanowiły lekcje pokazowe, zorganizowane dla dwóch grup w porządku następującym: Dnia 27 maja, w państwowem gimnazjum z ruskim językiem nauczania, kl. II-ga, lekcja z gramatyki o przydawce przymiotnikowej — p. Stefan Szach; klasa VII-a, lekcja z literatury na tem. Marko Wowczok — p. Miron Fedusiewicz; w filji tegoż gimnazjum przy ul. Rutowskiego 22, kl. IV-a, lekcja gramatyki o zdaniu pobocznem — p. Platon Łuszpiński; kl. VII-a, lekcja z literatury na tem. „Dumy moji" Szewczenki — p. Jarosław Biłeńki.

Dnia 28 maja z uczniami państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego, kurs I-y, lekcja z gramatyki o liczebniku — Dr. Mikołaj Czubaty; kurs IV-y, lekcja z literatury na tem. „Burza na morzu Czarnem" — p. Lewicki Seweryn. Z uczenicami państwowego seminarjum żeńskiego, kurs III-ci, lekcja z gramatyki na tem. „Zdanie równorzędnie złożone"; kurs IV-y, lekcja z literatury na tem. „Czytanie powieści w szkole i w domu". Obie ostatnie lekcje przeprowadził Dr. Konstanty Kisielewski.

Po referatach i lekcjach pokazowych rozwinęła się dyskusja, która miała przebieg nader żywy, interesujący i pożyteczny. Ogólna atmosfera podczas kursu była podniosła, udział uczestników bardzo czynny, rezultaty dla dalszego rozwoju spraw szkolnych całkowicie pomyślne.

Dwumiesięczny kurs robót ręcznych we Lwowie.

Kurs robót ręcznych, urządzony przez Radę Szkolną Miejską przy współudziale Koła Okręgowego Naucz. robót ręcznych i rysunków przy Związku Nauczycielstwa Pol. we Lwowie dla nauczycieli szkół powszechnych lwowskich, odbył się w czasie od 1 lutego do 30 marca 1931.

Na kurs zgłosiło się 78 nauczycielek i 9 nauczycieli. Uczestników podzielono na trzy grupy. Nauka odbywała się w sześciu godzinach tygodniowo dla każdej grupy w czasie od 5 — 8 godziny wieczorem.

Początkowo naukę na kursach prowadzili: p. Władysław Zgodziński, naucz. seminarjum oraz p. Franciszek Madyda, naucz. VIII gimnazjum. Jednak w drugiej połowie lutego z powodu choroby p. Zgodzińskiego naukę we wszystkich trzech oddziałach prowadził do końca lutego p. Madyda. Od 1 marca 1931 r. grupę 16 osób objęła p. instr. Rudzińska, ucząc do końca marca 1931 r. robót kobiecych, zaś pozostałe dwa oddziały prowadził w dalszym ciągu p. Madyda.

Matrjał przerobiony na kursie obejmował:

Metodykę robót, a więc krótki rys historyczny robót ręcznych, ich wartości wychowawcze, roboty jako środek pomocniczy przy uczeniu innych przedmiotów, tok lekcji oraz metodę pracy;

technologię papieru i tektury, wyrób papierów kolorowych, krochmalnych i olejnych, środki pomocnicze.

Omówiono również dokładnie i przerobiono praktycznie program robót ręcznych dla klasy I. II, III, IV i V, szkoły powszechnej, a mianowicie:

Kl. I i II. Wykonano cały szereg ćwiczeń w modelowaniu, składanki najłatwiejszych do najtrudniejszych, przeplatanki, wycinanki, układanie motywów i ornamentów z papierów kolorowych.

Kl. III. Ćwiczenia z kartonu, obejmujące cały szereg modeli, koszyczków, pudełek, brył geometrycznych z uwzględnieniem nacinania i cięcia nożem; rysunek techniczny i jego znaczenie.

Kl. IV. Ćwiczenia w cięciu i łączeniu tektury przy równoczesnem wykonywaniu licznych modeli w zastosowaniu następstwa ćwiczeń. Budowa pomocy naukowych z tektury.

Kl. V. Oprawa bruljonów, szycie i oprawa książek, sposobem teczkowym i obijanym.

Roboty ręczne.

Trzydniowy kurs instruktorski robót kobiecych w Krośnie.

Trzydniowy kurs instruktorski robót ręcznych kobiecych dla nauczycielek szkół powszechnych w powiecie krośnieńskim odbył się w dniach 28 29 i 30 maja 1931 r. w sali rysunków szkoły 7-klasowej powszechnej męskiej w Krośnie.

Kurs rozpoczął się dnia 28 maja 1931 r. o godzinie 8-mej rano powitalnem przemówieniem p. inspektora szkolnego Wiktora Urbańskiego, oraz p. prelegentki M. Rudzińskiej.

Normalny tok zajęć na kursie odbył się w następującym porządku:

Druk. Podpisy prac. Technologja włókna — z ćwiczeniami praktycznemi. Len — materjały lniane, właściwości lnu, nici lniane. Modelowanie i krój — fartuszki, halki, koszule. Ćwiczenia praktyczne — ścieg przed igłą i kombinacje włóczki w cienie, zakładki, poduszki na igły. Koło pracy: Jak przygotować zbiór próbek materjałów i dalsze kombinacje ściegów. Wycieczka do szkoły tkackiej. Modelowanie i krój. Sukienki kimono. Rękaw do koszuli nocnej. Reformy. Koszule nocne dla niemowląt. Bielizna pościelowa. Technologja jak wyżej. Bawełna — materjały bawełniane. Bawełna do szydełkowania i haftu, nici do szycia. Właściwości bawełny. Roboty lokalne i dalsze. Ćwiczenia. Technologja — wełna, materjały, właściwości wełny, włóczki. Naprawa odzieży. Modelowanie i krój — bluzki, kombinacje, spódniczki. Koło pracy. Wystawy i pokazy. Ćwiczenia praktyczne. Ściegi ozdobne. Futerał na przybory do szycia. Zapięcia. Bibljografja, podręczniki, czasopisma, dalsze kształcenie się. Wystawy prac, jako wynik, dyskusje. Wspólna fotografja i rozdanie poświadczeń odbycia kursu. Pożegnalne przemówienie i zamknięcie kursu przez p. inspektora szkolnego.

W kursie brało udział 41 nauczycielek z różnych szkół w powiecie krośnieńskim.

Kurs prowadziła p. Marja Rudzińska, instruktorka robót ręcznych kobiecych.

Uczestniczki kursu okazywały wielkie zainteresowanie.

Kurs przyczyni się w znacznej mierze do podniesienia nauczania robót ręcznych kobiecych w szkołach powszechnych w powiecie krośnieńskim.

Kurs gospodarczy dla nauczycieli szkół powszechnych w Rymanowie - Zdroju.

Rada Szkolna Powiatowa w Sanoku w porozumieniu z Okręgowem Towarzystwem Rolniczem urządziła 6-cio dniowy Kurs gospodarczy dla

nauczycieli tut. powiatu w czasie od 18 do 23 maja br. włącznie, celem zapoznania nauczycieli jako pracowników społecznych z pracami nad podniesieniem kultury rolnej i metodami tychże prac ze szczególnem uwzględnieniem zasad spółdzielczości.

Otwarcie kursu nastąpiło w obecności p. starosty dr. Romualda Klimowa, hr. Jana Potockiego i posła St. Augustyńskiego, oraz przedstawicieli władz samorządowych, organizacyj społeczno oświatowych.

Kurs otworzył inspektor szkolny p. Antoni Szelemowski, który w swojem dłuższem przemówieniu zwrócił uwagę na ważność pracy oświatowo-społecznej na wsi, oraz podniesienia kultury rolnej, sadowniczej, pasiecznictwa i ogrodnictwa. W końcu podziękował władzom za przybycie i otwarcie kursu. Przemawiali: hr. Jan Potocki i poseł Augustyński. Na kursie było 48 uczestników. Materjał naukowy obejmował następujące zagadnienia. 1) Organizacja i metoda pracy społecznej — 3 godz. insp. Szemelowski, 2) Metoda pracy w rolnictwie — 3 godz. inż. Kościuszko. 3) Organizacja hodowli zwierząt domowych — 6 godz. dr. Semsz. 4) Uprawa roli i roślin oraz nawożenie — 5 godz. inż. Kościuszko. 5) Gleboznawstwo i melioracje podstawowe — 2 godz. inż. Kościuszko. 6) Sadownictwo, warzywnictwo i ogródki szkolne — 7 godz. kierownik szkoły Radwański. 7) Zasady spółdzielczości na wsi, dr. Sozański, 7) Zalesianie nieużytków, inż. Kosina.

Ponadto uczestnicy odbyli ćwiczenia praktyczne w sadzie, oborze, ogrodzie, oborze zarodowej, gospodarstwie przykładowem i szkole rolniczej w Suchodole.

W końcu hr. Jan Potocki zreferował sprawę „Święta pracy".

Większa część nauczycieli mieszkała w pensjonacie p. Rajchlowej (4 zł. całe utrzymanie z mieszkaniem) inni w Rymanowie — mieście.

Kurs zakończył inspektor szkolny A. Szemelowski wskazówkami metodycznemi o pracy nad podniesieniem rolnika i zorganizowaniu związków spółdzielczych i instytucyj oświatowo-społecznych. W imieniu nauczycielstwa w serdecznych słowach podziękowała p. W. Pańczukówna inicjatorowi kursu p. insp. Szemelowskiemu i p. T. Kościuszce, prosząc, by takie kursy częściej mogły się odbywać.

Wychowanie fizyczne.

Organizacja przysposobienia wojskowego w szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich i szkołach zawodowych.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. i Ministra Spraw Wojskowych z dnia 4 lutego 1931 r. Nr. I. W. F. 637/31.

(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 3, poz. 31).

Zmieniając rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministra Spraw Wojskowych z dnia 1 grudnia 1922 r. w sprawie organizacji przysposobienia wojskowego w szkołach średnich i zawodowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1 z roku 1923, poz. 2) oraz rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 5 stycznia 1923 r. w sprawie przysposobienia wojskowego mło-

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 149.

dzieży szkolnej (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1 z r. 1923, poz. 3) — ustanawia się następujące przepisy w przedmiocie organizacyj przysposobienia wojskowego w szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich i szkołach zawodowych:

1) Celem przysposobienia wojskowego w szkołach jest:

a) wyrabianie w młodzieży czynnego patrjotyzmu, w szczególności zaś poczucia państwowego, wyrażającego się w gotowości poniesienia wszelkich ofiar w obronie Państwa;

b) rozwijanie hartu woli, obowiązkowości i karności;

c) pomnażanie sił fizycznych młodzieży przez nauczanie sprawności wojskowych i odbywanie ćwiczeń polowych;

d) budzenie zamiłowania do służby wojskowej i przygotowanie do niej;

2) Przysposobienie wojskowe w szkołach prowadzone jest w hufcach szkolnych.

Hufiec szkolny jest organizacją wychowawczą danej szkoły i nosi jej nazwę.

3 Zajęcia z zakresu przysposobienia wojskowego w hufcach szkolnych są obowiązkowe dla młodzieży męskiej tych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych, w których hufce zostaną ustanowione.

Wybór szkół państwowych, w jakich mogą powstać hufce szkolne, należy do kuratora okręgu szkolnego, który w sprawie zorganizowania hufców porozumiewa się z właściwem Dowództwem Okręgu Korpusu (Okręgowym Urzędem Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk.). Właściciele i dyrekcje szkół niepaństwowych uzyskują zezwolenie na utworzenie hufców szkolnych od właściwego kuratora okręgu szkolnego.

Obowiązek brania udziału w zajęciach hufca szkolnego dotyczy:

a) w szkołach średnich ogólnokształcących uczniów klasy VI i VII;

b) w seminarjach nauczycielskich męskich uczniów kursu III i IV;

c) w szkołach zawodowych średnich uczniów II i III roku, w szkołach typu wyższego na I i II roku, w innych szkołach zawodowych (również dokształcających) uczniów, którzy ukończyli lat 16.

Od zajęć w hufcu szkolnym może być uczeń zwolniony czasowo lub trwale na podstawie orzeczenia lekarza szkolnego, który obowiązany jest zbadać w obrębie obowiązującego go czasu przydatność zdrowotną ucznia do hufca szkolnego, i wyeliminować od przynależności do hufca tylko tych, którym stan zdrowia nie pozwala brać udziału w ćwiczeniach przysp. wojsk.

4) Hufiec szkolny danej szkoły stanowi jednostkę przysposobienia wojskowego, pozostającą pod dowództwem komendanta hufca, którym jest z urzędu oficer, komendant powiatowy p. w.

W zależności od stanu liczebnego hufiec zorganizowany jest na sposób wojskowy w drużyny, plutony i kompanje.

5) Organizacją hufca zajmują się dyrektorzy szkół, którzy powierzają jednemu z pośród nauczycieli kierownictwo pedagogiczne hufca. Kierowników pedagogicznych hufca powinni dyrektorzy szkół dobierać przedewszystkiem z pośród nauczycieli ćwiczeń cielesnych, będących oficerami rezerwy i posiadających odpowiednie kwalifikacje wychowawcze.

6) Do obowiązków kierownika pedagogicznego hufca należy:

a) organizacja i nadzór nad administracją hufca, wykonywaną przez uczniów;

b) czuwanie nad porządkiem i karnością wewnętrzną hufca;

c) wykonanie w porozumieniu z komendantem powiatowym p. w. programu przysposobienia wojskowego, ustalonego przez Ministerstwo Spraw Wojskowych (Państw. Urząd Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk.) w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Kierownik pedagogiczny hufca, jako kierownik organizacji wychowawczej szkoły, podporządkowany jest całkowicie władzy szkolnej danego zakładu. Kierownik pedagogiczny jest stale obecny na wszystkich zajęciach hufca i, o ile jest oficerem rezerwy, prowadzi wykłady i ćwiczenia praktyczne, niezastrzeżone dla siebie przez oficera, komendanta hufca.

Kierownikowi pedagogicznemu hufca, o ile jest oficerem rezerwy, przysługuje prawo występowania w mundurze wojskowym podczas ćwiczeń i występów publicznych hufca.

Kierownik pedagogiczny hufca otrzymuje za kierownictwo hufcem szkolnym wynagrodzenie za cztery godziny, płatne, jako godziny nadliczbowe w wymiarze nieprzekraczającym 125% etatu, w myśl postanowień art. 36 ustawy z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116 z 1923 r., poz. 924), przyczem wynagrodzenie za godziny nadliczbowe w wymiarze ponad 125% ilości godzin należy płacić według norm, określonych rozporządzeniem z dnia 13 listopada 1929 r. Nr. II. 28633/29. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 13, poz. 182). O ile jednak nauczyciel nie jest zatrudniony w pełnym wymiarze godzin nauczania, godziny za kierownictwo hufcem szkolnym mogą być wliczane do etatu.

7) Ćwiczenia w hufcach szkolnych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich oraz szkół zawodowych, prowadzi w zasadzie oficer, wyznaczony przez właściwe władze wojskowe, z reguły komendant powiatowy p. w., który jest wyłącznie odpowiedzialny za wyszkolenie p. w. hufca szkolnego. Nauczyciel, kierownik pedagogiczny hufca, o ile prowadzi pewne działy p. w., jako oficer (podchorąży) rezerwy, w zakresie wyszkolenia p. w. podporządkowany jest komendantowi powiatowemu p. w.

O ile oficer, komendant powiatowy p. w. (oficer wyznaczony przez właściwe władze wojskowe, t. j. dowódcę pułku), nie może osobiście stale prowadzić przysposobienia wojskowego w danej szkole, a nauczyciela — oficera rezerwy — w danej szkole niema, obowiązany jest przedstawić dyrekcji szkoły odpowiedniego kandydata na instruktora, komendanta hufca. Kandydatem tym może być osoba, posiadająca cenzus wiedzy i praktyki wojskowej, oficer rezerwy, nauczyciel innej szkoły, lub nawet osoba, niezwiązana zawodowo ze szkolnictwem. W tym wypadku dyrekcja szkoły, po zasięgnięciu opinji rady pedagogicznej, przedstawia kuratorjum okręgu szkolnego wniosek o mianowanie wskazanego przez komendanta obw., względnie powiatowego p. w. kandydata instruktorem hufca szkolnego w danej szkole.

Przydzielani do hufców w charakterze instruktorów podoficerowie mogą prowadzić pewne działy wyszkolenia technicznego p. w. tylko pod nadzorem odnośnego oficera p. w. lub kierownika pedagogicznego hufca.

Oficerowie p. w. (komendanci powiatowi) i podoficerowie p. w. stosują się do wewnętrznego porządku i organizacji szkoły.

8) Dyrekcje szkół zapraszają na posiedzenia Rady Pedagogicznej komendantów powiatowych p. w. (komendantów hufców szkolnych), ilekroć na porządku dziennym są sprawy wychowawcze, związane z zagadnieniem wychowania obywatelskiego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego. Komendant powiatowy (komendant hufca szkolnego) bierze udział w posiedzeniach Rady Pedagogicznej na prawach równorzędnych z innymi nauczycielami szkoły, przyczem obowiązuje go tajemnica obrad Rady Pedagogicznej pod rygorami służbowemi.

Kierownik pedagogiczny hufca zdaje z końcem każdego półrocza na posiedzeniu Rady Pedagogicznej sprawę z prac i stanu hufca. Sprawy hufca i przysposobienia wojskowego winny być przez Radę Pedagogiczną w miarę możności omawiane w obecności oficera p. w. (komendanta powiatowego p. w.).

9) Program przysposobienia wojskowego w szkołach obejmuje:

a) musztrę, walkę na bagnety i walkę granatami;

b) wyszkolenie strzeleckie z nauką o broni;

c) naukę terenu ze służbą polową, szkołą walki, obroną przeciwgazową i przeciwlotniczą;

d) naukę służby.

Poza tem elementy przysposobienia wojskowego mieszczą się w normalnych programach niektórych przedmiotów nauczania, jak ćwiczenia cielesne, fizyka, chemja, geografja. Wykonanie tych elementów programów podlega nadzorowi tych organów nadzorczych władz szkolnych, które kontrolują wykonanie całego programu wychowania i nauczania w szkołach.

10) Wychowanie fizyczne, które w ogólnych programach przysposobienia wojskowego zajmuje naczelne miejsce, objęte jest całkowicie programami szkolnemi, a zatem prowadzone jest w szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich i średnich szkołach zawodowych, przez nauczycieli ćwiczeń cielesnych w normalnych lekcjach ćwiczeń cielesnych oraz obowiązkowych godzinach popołudniowych gier i zabaw. Okresowe próby sprawności fizycznej, według obowiązujących przepisów, przeprowadzają nauczyciele ćwiczeń cielesnych.

W związku z programem przysposobienia wojskowego nauczyciele ćwiczeń cielesnych obowiązani są uwzględniać w ćwiczeniach gimnastycznych musztrę zwartą (bez broni) i ćwiczenia przygotowawcze i wstępne do grenadjerki i szermierki.

11) Program właściwego przysposobienia wojskowego jest dwuletni i dzieli się na program stopnia pierwszego i drugiego.

W niektórych szkołach, zwłaszcza zawodowych, może być zorganizowane również przysposobienie wojskowe specjalne.

Warunkiem ukończenia i uzyskania świadectwa stopnia II p. w. jest odbycie przez ucznia 2—3 tygodniowego kursu wyszkolenia polowego w obozach letnich przysposobienia wojskowego.

Szczegółowy program p. w. w hufcach szkolnych ustala Ministerstwo Spraw Wojskowych (Państw. Urząd Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk.) w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Rel. i Oświecenia Publicznego. Obowiązujący na dany rok szkolny program p. w. hufców szkolnych oraz wszelkie

zarządzenia, dotyczące hufców, otrzymują dyrekcje szkół w drodze urzędowej za pośrednictwem kuratorjów okręgów szkolnych.

12) W szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich i średnich szkołach zawodowych przeznaczać należy na zajęcia p. w. po dwie godziny tygodniowo przez cały rok szkolny, ponadto zaś w ciągu roku szkolnego dwa dni na całodzienne ćwiczenia i gry polowe, połączone z wycieczkami krajoznawczemi, w dnie o znośnych warunkach atmosferycznych, z końcem zaś roku szkolnego, w miesiącach maju lub czerwcu, trzy dni na jednorazowe ćwiczenia z biwakowaniem, wyłącznie jednak w czasie trwania egzaminów maturalnych. Wyboru dni na ten cel dokonywa dyrekcja szkoły na wniosek wspólny kierownika pedagogicznego hufca i oficera p. w. Zwolnienie z nauki szkolnej w tych dniach dotyczyć ma tylko tych klas, których uczniowie należą do hufca szkolnego. Zużywanie na p. w. większej ilości czasu od wyżej ustalonego jest niedopuszczalne.

Zajęcia p. w. hufców szkolnych winny odbywać się z reguły w godzinach popołudniowych, w tych szkołach, w których warunki na to pozwalają — a więc tam, gdzie jest mało dojeżdżających uczniów, zwłaszcza w seminarjach, gdzie należący do hufców szkolnych w przeważnej liczbie mieszkają w internatach i t. p.

O ile zajęcia p. w. odbywają się popołudniu, należy uczniom zmniejszyć w odpowiednim wymiarze materjał zadany na dzień następny.

O ile warunki miejscowe nie pozwalają na prowadzenie przysposobienia wojskowego w godzinach popołudniowych, należy przeznaczyć raz w tygodniu w normalnym planie godzin lekcyjnych łącznie dwie godziny dla hufca w klasach, w których p. w. jest obowiązkowe. W tym wypadku w szkołach średnich ogólnokształcących w dniu zajęć p. w. plan godzin szkolnych obejmuje 6 godzin lekcyj, przyczem 1 godzinę ćwiczeń cielesnych (z 3 obowiązujących) w tygodniu przeznaczyć należy na ćwiczenia hufca.

W szkołach dokształcających na zajęcia p. w. przeznaczyć należy z reguły dwie godziny (w wypadku trudności lokalnych wyjątkowo jedną godzinę) tygodniowo, dodając je do godzin lekcyjnych, wybór zaś czasu przeznaczonego na zajęcia p. w. tak ustalić, aby uzyskać — a jednak nie przekroczyć granic ustawowo zabezpieczonego zwolnienia z 6 godzin pracy na rzecz szkoły. Nadto należy przeznaczyć na zajęcia p. w. jedno przedpołudnie w miesiącu, po nabożeństwach w dniach świątecznych. Zajęcia te należy wprowadzić do obowiązującego planu szkolnego. Niewykorzystanych przedpołudni w szkołach dokształcających nie można łączyć w terminach późniejszych.

13) Warunkiem ukończenia stopnia II p. w. w hufcach szkolnych jest odbycie przez uczniów 2—3 tygodniowego obozu uzupełniającego w okresie wakacyjnym. Organizacją obozów letnich zajmuje się w ścisłym porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Ministerstwo Spraw Wojskowych (Państw. Urząd Wych. Fiz. i Przysp. Wojskowego), oraz podległe władze wojskowe, które troszczą się tak o zaopatrzenie materjalne, jak również o potrzebny personal kierowniczy i instruktorski.

Młodzież szkolna podlega w obozach przepisom i regulaminom wojskowym, korzysta z bezpłatnych przejazdów do i z obozów, wyżywienia w czasie pobytu w obozie, i innych świadczeń władz przysposobienia wojskowego.

Do każdego obozu właściwe kuratorja okręgów szkolnych delegują w charakterze kierowników wychowania fizycznego nauczycieli ćwiczeń cielesnych z pośród kierowników pedagogicznych hufców, których zadaniem jest również sprawowanie opieki i nadzoru pedagogicznego nad młodzieżą.

Listę uczniów, wysyłanych do obozów letnich, ustalają dyrekcje szkół w porozumieniu z komendantami powiatowymi p. w. Uwzględnia się przytem nietylko stan zdrowia i stopień wykształcenia, lecz także zachowanie się i postępy ucznia w szkole. Wydalenie z obozu na skutek nieodpowiedniego zachowania się nastąpić może za zgodą nauczyciela-wychowawcy. Wydalenie to pociąga za sobą zwrot kosztów przejazdu i utrzymania w obozie. O wypadku wydalenia ucznia z obozu władze obozowe zawiadamiają odnośną dyrekcję szkoły.

14) Uczniowie, należący do hufca szkolnego, otrzymują na podstawie przerobionych ćwiczeń i odbytych egzaminów od właściwych władz p. w. świadectwa ukończenia stopnia I, względnie II p. w., ewentualnie także świadectwo ukończenia kursu p. w. specjalnego. Świadectwa te dają uczniom uprawnienia do korzystania w wojsku z ulg i przywilejów, określonych w specjalnem rozporządzeniu Ministra Spraw Wojskowych. Ocen z p. w. na świadectwach szkolnych wystawiać nie należy.

15) Uczniowie klas (kursów), tworzący hufiec szkolny p. w., powinni w miarę możności zaopatrzyć się w przepisowe mundury p. w., jako nakrycie głowy obowiązuje czapka szkolna odnośnego zakładu naukowego.

16) Broni i sprzętu do wyszkolenia hufca dostarczają władze wojskowe.

17) Dyrekcje szkół i grono nauczycielskie obowiązane są stale opiekować się pracą i potrzebami hufca, przyczyniać się do propagowania idei p. w. i wychowania państwowo-obywatelskiego na terenie opiek rodzicielskich, oraz do organizowania przez nie pomocy materjalnej hufcom przez zakup umundurowania, udzielanie zasiłków pieniężnych na obozy letnie i t. p.

18) Szkoły i hufce szkolne biorą udział w świętach w. f. i p. w. na zasadach, określonych okólnikiem Ministra W. R. i O. P. z dnia 1 czerwca 1929 r. Nr. I. WF. 3484/29. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1929, Nr. 6, poz. 87) [1]). Program pokazów i zawodów szkolnych w dziedzinie w. f. ułożony przez szkołę, obejmuje również i uczniów, należących do hufca.

19) Kontrolę nad porządkiem wewnętrznym w hufcach szkolnych sprawują władze szkolne, do nich też należy wymierzanie kar dyscyplinarnych za sprawowanie się uczniów w hufcach.

Władze wojskowe przysposobienia wojskowego mają wgląd w tok wyszkolenia wojskowego przez właściwych komendantów i inspektorów wyszkolenia. Wizytacje delegatów wojskowych mogą się odbywać tylko za uprzedniem zgłoszeniem się u dyrektorów szkół.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 350.

Kontrolę nad obozami i kursami specjalnemi sprawują właściwe D. O. K. Prawo zwiedzania i kontroli wychowawszej mają również delegaci Ministerstwa W. R. i O. P. oraz kuratorjów okręgów szkolnych.

20) Organizację hufców szkolnych żeńskich reguluje okólnik Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 11 maja 1928 r. Nr. O. Hfiz. 476/28. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 13 z 1928 r. poz. 213) [1]. W szkołach koedukacyjnych czas, przeznaczony na przysposobienie wojskowe hufców męskich, może być przez uczenice wykorzystany na wychowanie fizyczne, przysposobienie wojskowe i wycieczki.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*
Kierownik Min. Spraw Wojskowych: (—) *Daniel Konarzewski*, generał.

Państwowa Odznaka Sportowa.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 17 marca 1931 r. Nr. I. W. F. 2132/31. Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 — 5, poz. 50.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1930 r. (Monitor Polski, Nr. 169 z r. 1930, poz. 255) ustanowiona została Państwowa Odznaka Sportowa dla osób, które wykazują dodatnie wyniki w zakresie sprawności fizycznej.

Państwowy charakter odznaki, jej rola i znaczenie wychowawcze pozwoliły przyjąć i wprowadzić ją do systemu tych środków wychowania państwowego w szkole, które przygotowują młodzież fizycznie i duchowo do służby obywatelskiej i wojskowej. W systemie środków wychowania fizycznego w szkole Państwowa Odznaka Sportowa powinna zająć jedno z naczelnych miejsc, jako sprawdzian tężyzny i wszechstronnego wyrobienia fizycznego młodzieży. Państwowa Odznaka Sportowa jest dostępną dla ogółu szkolnej młodzieży męskiej w wieku od lat 14, dla młodzieży żeńskiej od lat 16, jako nagroda za osiągnięcie przeciętnego stopnia sprawności fizycznej.

Warunki zdobywania odznaki określa Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 grudnia 1930 r., wydane w porozumieniu z ministrami: Spraw Wewnętrznych oraz W. R. i O. P. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1930 r. o Państwowej Odznace Sportowej oraz Regulamin Państwowej Odznaki Sportowej, wydany przez dyrektora Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego (Monitor Polski, Nr. 9 z r. 1931, poz. 6 [2]).

Odsyłając do szczegółowych postanowień rozporządzenia z dnia 15 grudnia 1930 r., pragnę podkreślić przedewszystkiem wagę postanowień § 1 pkt. c) oraz § 6 tegoż rozporządzenia. W myśl tych postanowień do organizowania okresowych prób sprawności fizycznej w szko-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 275.

[2]) Przedruk z „Monitora Polskiego“ Nr. 169 (z dn. 24 lipca 1930 r.) i Nr. 9 (z dnia 13 stycznia 1931 r.) p. t. Państwowa Odznaka Sportowa, Rozporządzenie i Regulamin, wyszedł w osobnej odbitce nakładem Pań. Urz. Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk. Warszawa 1931 r. i został rozesłany wszystkim państwowym zakładom naukowym okólnikiem z dnia 26 maja 1931 r. Nr. O. 890/31 w sprawie „Święta sportowego młodzieży szkolnej w roku szkolnym 1930/31“.

łach upoważnieni są dyrektorzy (rki) szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych. (Dla uniknięcia nieporozumień wyjaśniam, iż § 3 Regulaminu P. O. S. dotyczy wyłącznie punktu d) § 1 rozporządzenia z dnia 15 grudnia 1930 r.).

W skład komisji próby w szkołach wchodzą:

a) organizujący próbę, t. j. dyrektor (ka) szkoły lub jego zastępca jako przewodniczący; b) lekarz szkolny; c) nauczyciel ćwiczeń cielesnych jako fachowy kierownik próby.

Powołanie innej osoby, jako dalszego członka komisji nastąpić powinno w przypadku, gdy nauczyciel ćwiczeń cielesnych znajdzie trudności w stwierdzeniu wyników pewnych szczególnych prób. Pożądanem jest zasięganie w tych razach opinji wizytatorów i instruktorów wychowania fizycznego.

Organizację okresowych prób sprawności fizycznej w szkołach przygotowywać i przeprowadzać należy ściśle według postanowień rozporządzenia z dnia 15 grudnia 1930 r. oraz Regulaminu Państwowej Odznaki Sportowej. Fachowym organem doradczym i wykonawczym dyrektorów szkół w sprawach, związanych z Państwową Odznaką Sportową, powinien być zawsze nauczyciel (lka) ćwiczeń cielesnych oraz lekarz szkolny.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

N a b y w a n i e o d z n a k.

Nr. O. 633/31. W ślad za Ldz. 814 (Wyszk. z dnia 18 lutego b. r. zawiadamiam, że w myśl „Postanowień o nagrodach sportowych") instrukcja 27 a [1]) państwowa odznaka sportowa przyjęta przez Komisję Artystyczną P. U. WF. i PW. posiada wybity na odwrotnej stronie znak „PUWF. 928/31".

Jest ona do nabycia za cenę: 2 zł za odznakę bronzową lub srebrną, 2.75 zł za odznakę złoconą, oraz 1.60 zł za minjaturę odznaki bronz. lub srebrnej, 2 zł za minjaturę odznaki złoconej, w firmie A. Nagalski, Warszawa, ul. Bielańska 16, tel. 623-21, która utrzymała się poza tem przy przetargu, co nie przesądza faktu, że i inne firmy będą mogły po przyjęciu wzoru przez wymienioną komisję wyrabiać odznakę po powyższej cenie.

Kurs wychowania fizycznego w Tarnopolu.

W dniach 21 — 28 maja b. r. odbył się w Tarnopolu informacyjny kurs wych. fiz. dla nauczycielek. Uczestniczek na wspomnianym kursie było 65; w tem prócz pań z powiatu tarnopolskiego przybyły panie z powiatu skałackiego, brodzkiego. brzeżańskiego, buczackiego, trembowelskiego, zbaraskiego i stryjskiego.

Program kursu obejmował ćwiczenia cielesne, zabawy, gry, tańce oraz krótki zarys teorji.

Zajęcia odbywały się w szkole żeńsk. im. A. Mickiewicza. Przy tej okazji należy wyrazić specjalne podziękowanie p. dr. Lenkiewiczowi, burmistrzowi m. Tarnopola, którego staraniem wyposażono salę gim. w przyrządy gimnastyczne. Uczestniczki z obcych powiatów korzystały z kwater w szkole im. św. Kazimierza oraz „Ogniska" P. Z. N.

Przygotowaniem kursu zajął się bardzo gorliwie insp. S. Błoński, który był równocześnie organizatorem i kierownikiem kursu.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 192.

Prelegentkami na kursie były pp. Dr. Czarkowska, Tomkiewiczówna L., Uszyńska M.

Zauważyć należy duże zainteresowanie i gorliwość uczestniczek, które istotnie starały się skorzystać jak najwięcej. Widocznem było, że kurs zachęcił je do pracy w dziedzinie wychowania fizycznego, a poznany zasób materjału na długo będzie zasilał, niejednokrotnie szczupłe dotąd wiadomości z zakresu tej dziedziny pracy. Sporo znalazło się jednocześnie ochotniczek, które zamierzają wiadomości swe gruntować na kursach dłuższych, wakacyjnych. W pierwszym dniu Zielonych Świąt odbyła się wycieczka do Trembowli, którą poprowadził p. dyr. Kirchner.

W związku z kursem odbyła się konferencja kierowników (czek) szkół pow., którzy zjawili się w liczbie ponad 50. Prócz podania zebranym dwu lekcyj a to: kl. II. w klasie, kl. VII. na podwórzu, rozwinęła się ożywiona i długa dyskusja, nad warunkami pracy, udostępnieniem tej pracy nauczycielom i pomoc w tworzeniu drobnych przyborów, które dziatwa wykonywać może we własnym zakresie.

Kurs powyższy posunął znowu o krok sprawy ćwiczeń cielesnych w szkołach powsz. żeńskich — oby z jak najlepszym rezultatem.

Krajoznawstwo i turystyka.

Pomoc w pracach Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego nad „Słownikiem geograficznym Państwa Polskiego".

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 25 kwietnia 1931 r. Nr. I. Prez. 3162/31. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 66).

W styczniu r. b. przystąpiło Polskie Towarzystwo Krajoznawcze do wydania „Słownika geograficznego Państwa Polskiego" (Warszawa, ul. Karowa 31) i w tym celu wyłoniło Komitet Redakcyjny, złożony z przedstawicieli nauki. Potrzeba takiego słownika, który byłby Encyklopedją Ziem Polskich i dawał wyczerpujące informacje o wszystkich osiedlach ludzkich, górach, rzekach, jeziorach i t. p. na terenie całej Rzeczypospolitej, stała się niezbędna zarówno dla instytucyj tak państwowych jak i niepaństwowych. Rozpoczęto już prace przygotowawcze. W celu nawiązania kontaktu z poszczególnemi ośrodkami w kraju organizuje się przy pomocy instytucyj naukowych Komisje Regjonalne, które mają współpracować z naczelnemi organami redakcyjnemi „Słownika" na terenie danego województwa. Ażeby jednak praca komisyj regjonalnych mogła dać wyniki niezbędne dla opracowania „Słownika", muszą z komisjami współpracować ci wszyscy, którzy dzięki znajomości warunków miejscowych w okolicy, którą zamieszkują, mogą w pracy nad „Słownikiem" służyć cenną pomocą.

Do zadania tego szczególnie powołani są nauczyciele, którzy do tak epokowej pracy, jaką jest wydawanie „Słownika geograficznego Państwa Polskiego", powinni odnieść się z całem zrozumieniem. Chodziłoby tu w pierwszym rzędzie o dostarczenie komisjom regjonalnym zupełnie wyczerpującego wykazu nazw miejscowych i geograficznych tej gminy, w której nauczyciel wykonywa swą pracę zawodową. Komisje regjonalne dostarczą w tym celu odpowiednich instrukcyj i wskazówek. W pracy tej

mogliby wziąć udział także uczniowie klas wyższych i wszelkie koła i organizacje młodzieży, którym w ten sposób da się możność pracy interesującej i pożytecznej.

Mam nadzieję, że nauczycielstwo pojmie potrzebę i znaczenie stworzenia dzieła tak niezbędnego i poprze gorąco pracę komisyj regionalnych, niosąc im pomoc we wszelkich ich poczynaniach.

Minister W. R. i O. P. (—) *St. Czerwiński.*

Schroniska noclegowe.

Instrukcja z dnia 17 marca 1931 r. Nr. I. W. F. 2130/31 w sprawie utrzymania i korzystania ze szkolnych schronisk noclegowych.
(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 — 5, poz. 53).

Celem robudzenia i rozwinięcia wśród młodzieży szkolnej ruchu turystyczno - krajoznawczego, Ministerstwo W. R. i O. P. organizuje z „funduszu szkolnych domów wycieczkowych" szkolne schroniska noclegowe i domy wycieczkowe, jako punkty oparcia dla wycieczek i wędrówek młodzieży szkolnej.

Wykaz szczegółowy schronisk wraz z mapą ich rozmieszczenia znajduje się w Informatorze, wydawanym corocznie przez Ministerstwo.

Szkolne schroniska noclegowe organizowane są przedewszystkiem w budynkach szkolnych szkół wszelkich typów, poza tem pewna liczba schronisk mieści się w domach wycieczkowych specjalnie na ten cel zbudowanych lub budynkach towarzystw, popierających turystykę wogóle, a turystykę młodzieży w szczególności.

Schroniska noclegowe w budynkach szkolnych, bursach i internatach pozostają pod nadzorem i opieką dyrekcyj względnie kierowników szkół. Dyrektorzy szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i średnich szkół zawodowych mogą wciągnąć do współpracy młodzież szkolną, powierzając administrację schronisk dobrze spełniającej swe zadanie organizacji samorządowej szkolnej, szkolnemu kołu krajoznawczemu lub drużynie harcerskiej.

Schroniska, mieszczące się w domach wycieczkowych i turystycznych, pozostają pod opieką właścicieli tych domów lub towarzystw.

A. Wskazówki dla kierowników schronisk.

1. Szkoły i budynki, w których znajdują się schroniska noclegowe, powinny być w okresie wycieczkowym oznaczone specjalnemi tablicami informacyjnemi, umieszczonemi w sposób widoczny u wejścia do budynku oraz przynajmniej w dwu oknach frontowych. Obok tablic informacyjnych należy również umieszczać plakaty propagandowe oraz ogłoszenia z adresami stowarzyszeń i osób, które podejmą się bezinteresownie udzielać wycieczkom i pojedyńczym turystom szkolnym informacyj, ewentualnie także pomocy i ułatwień w zwiedzaniu miejscowości i okolicy.

2. Schroniska zaopatrzone są w łóżka-leżaki z materacami sprężynowemi oraz w koce i poduszki (niektóre i w sienniki), ponadto w miednice i wiadra do mycia.

3. W okresie wakacyj letnich, kiedy szkoła jest nieczynna, schronisko powinno być stale przygotowane i urządzone do przyjęcia wycieczek

i wędrującej młodzieży, a zatem łóżka powinny być ustawione w izbach szkolnych i zaścielone materacami i kocami, poduszki (sienniki) napełnione sianem lub słomą. W izbie należy, po wyniesieniu ławek, pozostawić tylko te meble szkolne (ławki i stół), które mogą być użyteczne korzystającym ze schronisk. W ciągu roku szkolnego, gdy szkoła jest czynna, ze schronisk korzystać można tylko w godzinach wolnych od nauczania. W związku z tem inwentarz schronisk należy przechowywać tak, aby można było każdej chwili z niego korzystać, a więc o ile możności w pobliżu tej izby, która ma być użyta jako schronisko noclegowe.

4. W okresie zimowym, o ile schronisko nie jest wykorzystywane do sportów zimowych, inwentarz schroniska należy zabezpieczyć przed zniszczeniem. Łóżka należy złożyć w miejscu suchem, koce zaś (sienniki i pościel, jeśli schronisko je posiada) starannie wytrzepane i przesypane środkiem dezynfekcyjnym (naftaliną) należy przechowywać w skrzyniach lub koszach plecionych, specjalnie na ten cel zakupionych.

5. Cały inwentarz schroniska należy wpisać do specjalnego zeszytu, jako do książki inwentarzowej schroniska.

B. Wskazówki dla korzystających ze schronisk.

1. Do korzystania ze schronisk mają prawo:

a) dziatwa i młodzież szkolna, odbywająca wycieczki w grupach pod kierownictwem nauczycieli lub kierowników organizacyj wychowawczych szkolnych;

b) drużyny i zespoły wędrowne uczniów (uczenic) oraz pojedyńczy uczniowie, odbywający wycieczki piesze, wioślarskie, narciarskie, kolarskie i t. p.

c) nauczyciele, towarzyszący wycieczkom młodzieży szkolnej oraz zespoły wycieczkowe nauczycielskie.

O ile lokal schroniska jest wolny, mogą z niego korzystać wycieczki zespołowe młodzieży pozaszkolnej, nauczyciele, studenci szkół akademickich i członkowie towarzystw turystycznych, odbywający wycieczki turystyczne w grupach lub pojedyńczo.

2. Korzystający ze schronisk obowiązani są przedstawić kierownikowi szkoły względnie gospodarzowi schroniska odpowiednią legitymację (legitymację uczniowską, zaświadczenie dyrekcji szkoły, legitymację nauczycielską, akademicką lub turystyczną).

3. Wycieczki liczące powyżej 10 uczestników, powinny zamawiać noclegi wcześniej (8 — 14 dni przed przybyciem) drogą wymiany korespondencji. Zamówienie należy kierować do dyrekcji względnie kierownictwa szkoły, w której mieści się schronisko. Dyrekcje względnie kierownicy szkół odpowiadać będą tylko na telegramy, listy i kartki pocztowe z zapłaconą odpowiedzią. Przy zamawianiu miejsc w schronisku należy podać: nazwisko kierownika wycieczki, liczbę i płeć uczestników, szkołę i miejscowość, z której wycieczka pochodzi, dzień, ewentualnie godzinę przybycia. O przyjęciu wycieczki do schroniska decyduje kolejność zgłoszenia.

4. Wycieczki, liczące mniej niż 10 uczestników (niczek) oraz wędrujący pojedyńczo uczniowie zgłaszają się o nocleg u kierownika szkoły względnie u gospodarza schroniska bezpośrednio po przybyciu do danej miejscowości, nie później jednak jak przed godziną 21. Po tej godzinie

mogą być przyjmowani do schronisk tylko ci, którzy uprzedzili kierownika szkoły względnie gospodarza schroniska o późniejszym przybyciu.

5. Przy rozmieszczaniu wycieczek w schroniskach należy młodzież żeńską umieszczać oddzielnie od męskiej. W schroniskach, składających się z jednej izby noclegowej, przyjmowanie jednocześnie obu płci jest niedopuszczalne.

6. Po przybyciu do schroniska kierownik wycieczki (także i osoba pojedyńcza, korzystająca ze schroniska) obowiązany jest wypełnić szczegółowo druk sprawozdawczy, znajdujący się na miejscu.

7. Opłata za jeden nocleg wynosi 20 groszy od osoby. W schroniskach województwa śląskiego oraz zorganizowanych przez Śląską Wojewódzką Komisję Turystyczną, opłata za jeden nocleg wynosi po 50 groszy od osoby.

W pewnej liczbie schronisk lepiej wyposażonych (woda bieżąca, elektryczność, gaz), specjalnie w wykazie schronisk oznaczonych, opłata za nocleg może za zezwoleniem Ministerstwa być podniesiona do 50 groszy, a nawet do 1 zł.

Opłatę za nocleg uiszczać należy zgóry wieczorem dnia poprzedzającego nocleg, względnie w przeddzień opuszczenia schroniska. Pokwitowań z opłat za nocleg w zasadzie nie wydaje się.

Wpływy z opłat 20 gr. za nocleg przeznaczać należy wyłącznie na rzecz służby schroniska. Wpływy z opłat wyższych dyrekcja (kierownictwo) szkoły lub osoba zarządzająca schroniskiem obraca na wynagrodzenie służby, zakup słomy, opłacanie należności za wodę, elektryczność, gaz, zakup lub uzupełnienie inwentarza.

W tym przypadku wpływy z opłat za noclegi należy notować w książeczce dochodów i rozchodów schroniska.

8. Z tego samego schroniska korzystać można zasadniczo nie dłużej niż przez trzy noce z rzędu. Dłuższy pobyt jest dozwolony tylko wówczas, gdy do schroniska nie zgłosiła się żadna inna wycieczka szkolna oraz gdy zarząd lokalu wyraził na to swą zgodę. Schroniska noclegowego nie wolno używać jako domu kolonijnego.

9. W obrębie schroniska nie wolno używać maszynek spirytusowych, naftowych lub innych, mogących spowodować pożar. Posługiwać się należy w miarę możności latarkami elektrycznemi, jak najbardziej unikać ze względu na niebezpieczeństwo pożaru świateł otwartych, zbędnego palenia świec, zapałek i t. p. Źródła światła (świeca, lampa naftowa) umieszczać w miejscu możliwie bezpiecznem. Ze względów bezpieczeństwa oraz ze względów higjenicznych palenie tytoniu w pomieszczeniach noclegowych jest surowo wzbronione.

10. W schroniskach, w których warunki na to pozwalają, mogą być organizowane stacje posiłkowe. Z kuchni znajdującej się w budynku, korzystać mogą wycieczki i młodzież wędrująca tylko za zezwoleniem gospodarza schroniska, na warunkach z nimi omówionych.

11. Korzystający ze schroniska obowiązani są do zachowania wymaganej przez otoczenie ciszy, do szanowania budynku i inwentarza lokalu, a za wszelkie uszkodzenia muszą wypłacić odpowiednie odszkodowanie. W szczególności przestrzegać należy wzorowej czystości i zachowania porządku, o który dbać musi każdy uczestnik wycieczki, gdyż w schroniskach niema specjalnej służby pokojowej. Do korzystających ze schronisk, należy zaścielenie i uporządkowanie łóżka, przewietrzenie, a nawet gdy

potrzeba wymiecenie sali. Łóżek nie należy użytkować jako ławek lub stołków, unikać o ile można umieszczania na nich plecaków, walizek, płaszczy i t. p. Nie wolno się kłaść na łóżko w obuwiu. Nie wolno opuścić schroniska bez uprzedniego doprowadzenia sali, łóżek, sprzętu i naczyń, z których się korzystało, do wzorowego porządku.

12. Po godzinie 22 nie wolno w schroniskach śpiewać lub hałasować, światła należy o tej godzinie pogasić, aby potrzebującym snu zapewnić spokój. Jeśli noclegujący ruszają o świcie, powinni baczyć, by pozostałym śpiącym w schronisku nie przerywać snu.

13. Ze skargami i życzeniami zwracać się należy do dyrekcyj (kierowników) szkół względnie gospodarzy schroniska. Z uzasadnionemi zażaleniami tak kierownicy wycieczek jak i gospodarze schroniska powinni się zwracać za pośrednictwem swoich przełożonych do odnośnych kuratorjów.

14. Korzystający ze schroniska obowiązani są przestrzegać jak najściślej postanowień niniejszej instrukcji. Za porządek i odpowiednie zachowanie się uczestników wycieczki odpowiedzialni są w pierwszym rzędzie kierownicy wycieczek.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

Wycieczki zbiorowe do Gdańska.

Nr. O. 738/31. W związku z ogłoszeniem w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. Nr. 7/30, strona 391, Kuratorjum podaje do wiadomości następujący komunikat nadesłany przez Biuro dla spraw wycieczkowych i turystycznych Gminy Polskiej w W. M. Gdańsku (Gdańsk, Dworzec Główny).

Program zwiedzania Gdańska ułożyć trzeba każdorazowo zupełnie indywidualnie, stosując się do czasu, który chce wycieczka poświęcić na zwiedzanie, do środków, przeznaczonych na podróż i do kierunku, w którym uczestnicy zamierzają się udać po swej bytności w Gdańsku (do Gdyni lub z Gdyni przez Gdańsk do domu).

Zaleca się zwiedzać Gdańsk zaraz po śniadaniu, obejrzeć ratusz, zbiory Giełdzińskiego, dom patrycjusza Uphagena, katownię, dom astronoma Heweljusza, u którego bywał Sobieski, dom królów polskich, gdzie gościła królowa Marja Gonzaga, następnie wyjechać statkiem, celem zwiedzenia portu, jego urządzeń, stoczni, specjalnie nowoczesnych urządzeń przeładunkowych na Wisłoujściu (pierwsze w Europie), obejrzenie fortecy, którą Batory oblęgał, ujścia Wisły i morza. Po obiedzie wyjazd do Sopot koleją; po drodze zwiedzenie klasztoru oliwskiego z jego sławnemi organami i stołem, na którym podpisany został pokój ze Szwedami. Statkiem wyjechać można na drugi dzień rano do Gdyni lub na Hel.

Kierownictwo wycieczki, udającej się do Gdańska, winno nadesłać przynajmniej na dwa tygodnie przed wyjazdem wykaz imienny w dwóch egzemplarzach, zawierający imię, nazwisko i wiek uczestników z adnotacją odnośnego starostwa, że wszyscy uczestnicy posiadają obywatelstwo polskie. Zbiorowy ten wykaz służyć ma zamiast dowodów osobistych. Po zatwierdzeniu go przez władze tutejsze, odesłany zostanie zpowrotem. Na koszty manipulacyjne nadesłać należy zł. 3 w znaczkach pocztowych.

Przynajmniej na 7 dni przed wyjazdem zwrócić się należy do dyrekcji okr. kolei państwowych o przyznanie odpowiedniej zniżki dla wy-

cieczki. Zniżka normalna wynosi dla wycieczek zbiorowych (najmniej 25 osób) 25%, zaleg. tow. sport. naukow. turyst. (nawet 10 osób) 25%, wycieczek szkolnych 50%, wycieczek szkolnych (dzieci poniżej 10 lat) 75%.

Na każdych 10 płacących uczniów jednego niezamożnego przewozi się bezpłatnie. Na każdych 10 wychowanków przewozi się za opłatą ulgową najwyżej jedną osobę w charakterze nadzorczym.

Przyjazd do Gdańska jest najdogodniejszy o godzinie 8-ej rano. Przy wyjściu na peron okazać trzeba urzędnikom celnym wyżej wspomniany wykaz zbiorowy i w głównej hali dworca zgłosić się do biura naszego (tuż przed wyjściem na prawo). Z usług pokątnych przewodników nie korzystać, gdyż ci, choć nawet mówią po polsku, reprezentują biuro niemieckie, które zakazuje im pokazywać pamiątki polskie. O ile wycieczka jest zawczasu zameldowana u nas, przewodnik odprowadza ją na zgóry zamówione śniadanie w Domu Polskim, gdzie złożyć mogą swoje pakunki.

Przewodnik na cały dzień zł. 25, na pół dnia 15 zł. od wycieczki do 40 osób. Wejściowe do muzeów w Gdańsku i Oliwie zł. 4 od osoby. Przejażdżka po porcie zarezerwowanym statkiem zł. 1 od osoby. Przejazd statkiem na Hel 3 zł., tam i zpowrotem 5 zł. Dla wycieczek zniżki stosownie do ilości uczestników aż do 50%.

Przejazd do Oliwy koleją 40 gr., z Gdańska do Sopot 70 gr. z Oliwy do Sopot 30 gr. Utrzymanie: kupon na śniadanie od 1 zł. — na obiad od 2,20 zł. — na kolację od 1,10 zł. Noclegi masowe: dla dorosłych kupon od 1,75 zł., dla wycieczek szkolnych 1,20 zł., dla szkoły powszechnej po 90 gr. Hotel: pokój z łóżkiem od 8,75 zł.

Uwaga: Po otrzymaniu od kierownika wycieczki dokładnych danych możemy przesłać ścisły kosztorys. Pożądanem jest, aby suma przeznaczona została nam wtedy przekazana do dyspozycji. Umożliwiłoby to nam przygotowanie wszelkich formalności, kuponów śniadań, obiadów, noclegów etc., a wycieczce zaoszczędziłoby dużo czasu, tembardziej, że większość wydatków ponosi się w guldenach gdańskich.

Wychowanie przedszkolne.

Egzamin maturalny w Państwowem Seminarjum Ochroniarskiem im. Jachowicza we Lwowie.

Egzamin odbył się w części piśmiennej w dniach 15 i 16 maja; w części ustnej w dniach 26 i 27 maja 1931 pod przewodnictwem przełożonej zakładu p. Wandy Sobolty.

Od początku roku szk. 1930/31 uczęszczało na III. kurs seminarjum 24 uczenic. Złożyło egzamin 16 kandydatek, czyli 66,4%.

Stosowano w zakładzie ścisłą selekcję tak pod względem rozwoju intelektualnego jak i przygotowania praktycznego do przyszłego zawodu.

Z pośród 16 dojrzałych kandydatek trzy nie otrzymały dyplomu do pełnienia obowiązków wychowawczych w przedszkolach na rok 1931/32 ze względów zdrowotnych.

Następujące kandydatki złożyły egzamin z wynikiem dodatnim: Dzierża Helena z Krakowa, Głowacka Władysława z Sosnowca, Grund Elza ze Lwowa, Felkel Irena ze Lwowa, Landsmann Ernestyna ze Stanisła-

wowa, Mickesa Ernestyna z Wiednia, Pilip Kazimiera ze Lwowa, Pustelniak Janina ze Lwowa, Romanowska Marja ze Lwowa, Sumisławska Ludwika z pow. stanisławowskiego, Schmilowicz Toni ze Lwowa, Szczypek Helena z pow. turczańskiego, Stroczyńska Aniela ze Lwowa, Taler Wiktorja z pow. hrubieszowskiego, Władyka Wanda ze Lwowa i S. Woźniak Marja ze Stryja.

13 abiturjentek jest rel. rzym. kat., 3 wyzn. mojżeszowego; 15 świeckich i 1 zakonnica.

Dzięki intensywnej pracy i ćwiczeniom praktycznym w przedszkolu kandydatki, ożywione duchem zapału i wytrwałości, niewątpliwie z pełną świadomością sprawy podejmą pracę w przedszkolach.

Z 13 kandydatek uprawnionych do pracy zawodowej 5 kandydatek otrzymało już zajęcie od 1 czerwca na czas wakacyjny, z tego 2 na kolonji wakacyjnej w Brzuchowicach, 3 na posadach prywatnych.

Jedna kandydatka objęła od 1 czerwca stałą posadę prywatną w powiecie hrubieszowskim. 1 kandydatka objęła od 1 czerwca stałą posadę w przedszkolu nowo założonem przez Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet w Podwołoczyskach. 1 kandydatka objęła od 1 czerwca prowadzenie przedszkola SS. Marjanek w Radomsku. 2 kandydatki mają zapewnione posady w kieleckiem od 1 września. 1 kandydatka w sierocińcu żyd. w Stanisławowie. 1 kandydatka zakonnica u SS. Józefitek. 1 kandydatka w przedszkolu T. S. L. w Schodnicy. Pozostałych 5 kandydatek pozostaje jeszcze do dyspozycji.

Szczegółowych informacyj o kandydatkach udzieli Dyrekcja Państwowego Seminarjum Ochroniarskiego we Lwowie, ul. Słodowa 6.

Bibljoteka ochroniarki.

Dla wychowawczyń przedszkola doniosłe ma znaczenie samokształcenie się w kierunku pogłębienia pracy zawodowej. Zadaniem bowiem kierowniczek szkółek i ochronek jest wychowanie i kształcenie drugich. Jeśli wychowawczynie mają dobrze wywiązać się ze swego zadania, nie powinny poprzestawać na wiadomościach, jakie posiadają, lecz w zdobywaniu wiedzy podążać stale i wytrwale naprzód. Głęboką prawdą zawierają słowa księdza Piramowicza, zawarte w „Powinnościach nauczyciela“: „Nikt nie przynosi z urodzenia żadnej wiadomości. Trzeba się uczyć, trzeba nabierać wiadomości każdej rzeczy, którą mieć chcemy. Trzeba się pytać ludzi, albo książek, aby przez wprawę i usilność doskonalić się w jakimkolwiek kunszcie“. Z każdym dniem rozszerzają się zdobycze wiedzy ludzkiej, a kto z postępującymi nie postępuje, ten się cofa. Przedszkole i szkoła stoją w ścisłym związku z życiem, muszą zatem postępować z duchem czasu. Obowiązkiem każdej sumiennej wychowawczyni jest czerpanie bogatego materjału wiadomości naukowych z dziedziny pedagogji, psychologji, metodyki, higjeny, wychowania fizycznego, zaznajamianie się z literaturą współczesną, a przedewszystkiem dziecięcą. Podręczniki oraz czasopisma pedagogiczne zaznajamiają kierowniczkę z nowemi prądami w wychowaniu oraz ze sposobami nauczania. Odpowiednio dobrana lektura jest dla wychowawczyni najlepszą doradczynią, kierowniczką i przewodniczką w pracy ochroniarskiej. W celu ułatwienia odpowiedniego wyboru książek osobom poświęcającym się wychowaniu dzieci w wieku przedszkolnym, jest umieszczony poniżej wykaz najpożyteczniejszej lektury z tej dziedziny. Wykaz ten nie jest pełny, zawiera bowiem tylko niektóre dzieła, w następnych numerach będziemy go stale uzupełniali.

Dzieła pedagogiczne i psychologiczne.

Marja Montessori: „Domy dziecięce". Dzieło obejmuje całość poglądów pedagogicznych, psychologicznych i metodycznych. W dziele tem autorka określa jasno i przejrzyście teoretyczne i praktyczne założenie całego systemu, według którego urządzone są włoskie „Case dei Bambini".

Ida Marja Schätzel: „Idea wychowania przedszkolnego". Autorka, określając ideę wychowania przedszkolnego, rozpatruje wszechstronnie naukowe znaczenie, nowe pomysły, idee i dążności reformatorskie systemu Montessori. Wykazuje, co metoda ta dać może pedagogji w przyszłości, a co przynosi pedagogji współczesnej. Zestawia system Montessori z metodą Froebla, na której podstawach oparła się budowa „Domów dziecięcych". Autorka wykazuje związek między „Szkołą pracy" jako ideałem szkoły nowego typu, a instytucją „Casa dei Bambini". Bada znaczenie etyczne, społeczne i wychowawcze systemu Montessori. Zastanawia się, czy metodę tę można prowadzić w naszych ochronkach i szkółkach, dostosowując ją do natury dziecka polskiego oraz do zasad pedagogji polskiej.

Alfred Bineth i Th. Simon: „Pomiary rozwoju inteligencji dzieci" przetłumaczone z francuskiego przez Idę Marję Schätzel. Pierwsza część tej pracy zawiera opis tekstów, służących do badań inteligencji dziecka, oraz wskazówki potrzebne przy ich zastosowaniu. W drugiej części podane są warunki, w jakich powinny odbywać się doświadczenia i sposoby obliczania wyniku przy pomiarach inteligencji dzieci. Książka ta nadaje się jako lektura przygotowawcza do dalszych rozważań i pracy samokształceniowej.

Amelja Hamaïde: „Decroly" tłumaczyła M. Górska. P. Hamaïde, nauczycielka szkół powszechnych podnosi w dziele swem doniosłe znaczenie twórczej pracy wychowawczej szkoły nowego typu, założonej przez dr. Decroly'ego w Brukseli. Szkoła ta dąży świadomie i wytrwale do zdobycia naukowych podstaw dla metod nauczania. Kładzie ona nacisk na samodzielność dziecka, na jego rozwój fizyczny, na przystosowanie programu nauki szkolnej do wymagań i zagadnień praktycznego życia, zapewniając dzieciom harmonijny i swobodny rozwój ich indywidualności.

Dzieła z dziedziny pedagogji i psychologji w obcych językach.

Dr. Decroly et *M-ele Monchamp*: „L'initiation à l'activité intellectuelle et motrice par les jeux éducatifs.

Alice Descoeudres: „L'éducation des enfants anormaux". Le dévélopement de l'enfant de deux à sept ans.

Rassmusent: Psychologie de l'énfant.

Piaget: Le langage et la penseé chez l'enfant. Le jugement et le raisonnement chez l'enfant.

Audemars et *Lafendel*: „Maison des petits".

Dr. E. Claparède: Psychologie de l'enfant et pedagogie experimentale.

Dzieła z dziedziny metody.

Zofja Żukiewiczowa: „Wychowanie przedszkolne". Książka ta zawiera bardzo cenne wskazówki metodyczne, mające na celu reformę wychowania przedszkolnego. Autorka określa obszernie zadania i obowiązki wychowawczyni, omawiając szczegółowo: a) wychowanie fizyczne, este-

tyczne i moralne, b) ćwiczenia zmysłów. Podaje również szczegółowy sposób przeprowadzania zajęć. Praca ta oparta na szerokiem doświadczeniu, ma na celu skierowanie wychowania dzieci w wieku przedszkolnym na tory jak największej samodzielności.

Weryho: „Czem zająć dzieci w wieku przedszkolnym".

M. Weryho: „Cztery pory roku". Dzieło to dostarcza wychowawczyni bogatego i różnorodnego materjału opowiadań, pogadanek, wierszyków i piosenek oraz wiele bardzo cennych wskazówek, mających praktyczne zastosowanie w przedszkolach.

N. Cicimirska: „Moja ochronka". Jest to zbiór pogadanek, opowiadań, wierszy, obrazków scenicznych, oraz wskazówek metodycznych.

N. Cicimirska: „Nowe systemy wychowania przedszkolnego".

N. Cicimirska: „Gry i zabawy w przedszkolach zagranicą". Ogólne zebranie środków oraz pomocy naukowych, używanych w przedszkolach zagranicznych.

Dzieła z dziedziny wychowania fizycznego.

Marja Germanówna i *Dr. Józef Frietz*: „Rozwój fizyczny dziecka, gry, zabawy i ćwiczenia w przedszkolu". Dziełko to, opracowane przez najwybitniejszą znawczynię wychowania fizycznego, składa się z dwóch części. Część pierwsza tej książki, traktuje o fizycznym rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym. Druga, podaje wskazówki metodyczne oraz wzory 24 lekcyj. Książka ta, jako owoc długoletnich doświadczeń autorki, jest nieocenionym podręcznikiem dla wychowawczyń.

Przegląd czasopism dla wychowawczyń przedszkoli.

„Wychowanie Przedszkolne", czasopismo poświęcone sprawom wychowania dzieci w wieku przedszkolnym. Rok. VII, nr. 3, rok 1931 maj-czerwiec, str. 65—96.

Komitet redakcyjny „Wychowania Przedszkolnego" znaczną część numeru poświęca sprawie „Tygodnia Dziecka", podając odpowiedni materjał informacyjny.

Prócz tego zamieszczone są w nim następujące artykuły:

M. Uklejska: Dom rodzinny. Autorka roztrząsa zagadnienie: Jakie powinno być stanowisko wychowawczyni wobec domu rodzinnego dziecka? Czynnikiem bardzo doniosłym pod względem wychowawczym jest odczucie dziecka, iż wychowawczyni szanuje jego dom rodzinny. Jeśli dziecko ma bardzo ciężkie życie w domu, należy unikać przykrych dla dziecka skojarzeń. Niechaj chociaż w przedszkolu żyje wolne od obaw i zmartwień.

Wychowawczyni winna pamiętać o tem, że jak wszystkie urządzenia społeczno - oświatowe i przedszkole powołane jest do tego, by życie ludzkie czynić kulturalniejszem lepszem i szczęśliwszem.

Wanda Grabińska: „Mali uciekinierzy". Autorka, członek sądu dla nieletnich, w artykule tym porusza zagadnienie aktualne, zaczerpnięte z życia rzeczywistego. „Mały uciekinier" z domu to zjawisko codzienne. Autorka bada przyczyny ucieczki z domu. Dochodzi do wniosku, że oprócz złych warunków domowych i konfliktów ze światem dorosłych, jest „jeszcze coś tajemniczego, wspaniałego i nie do pojęcia dla rodziców, co wyrywa chłopców z domu — Świat! Ten świat nieznany, ciekawy, pełen niezbadanych puszcz i ewentualnych przygód".

Pożądanem byłoby wykorzystanie podanego w niniejszym artykule materjału przez wychowawczynie na zebraniu rodzicielskiem.

„Młoda Matka“ dwutygodnik poświęcony zdrowiu i wychowaniu dzieci do lat 7, popierany przez Polskie Towarzystwo Pedjatryczne R. V. 1931 nr. 9 zeszyt majowy.

Dr. Hoppe: Nie całować dzieci. Autor wyjaśnia, że wielu ludzi czujących się zdrowo choruje na ukryte nie dające jeszcze objawów zewnętrznych choroby; jama ustna pełna jest chorobotwórczych drobnoustrojów, które łatwo przenoszą się do innych słabszych osobników, o ile im tylko nadarzy się sposobność. Z tych względów wskazanem jest nie całować dzieci.

„Dziecko i Matka“ dwutygodnik poświęcony zdrowiu i wychowaniu dziecka do lat siedmiu.

Rok VI. 1931 nr. 8.

Dr. C. Bańkowska: Stosowanie sugestji w wychowaniu. Autorka dzieli się doświadczeniem, jakie zdobyła w dziedzinie stosowania sugestji w praktyce pedagogicznej.

Żeby oddziałać na dziecko drogą sugestji, należy znać gruntownie zasady psychologji dziecka oraz znać dobrze dziecko, na które tą drogą chcemy oddziałać.

Oprócz wymienionych artykułów pisma powyższe zawierają wiele materjału pouczającego dla wychowawczyń, pracujących w przedszkolach. Wymieniliśmy tylko niektóre z nich.

Sprawy radjowe.

Sobotnie poranki radjowe.

Audycje radjowe, przeznaczone głównie dla młodzieży szkół powszechnych, odbywają się regularnie w każdą sobotę. Wiadomości otrzymane z różnych stron potwierdzają celowość tych audycyj dla ożywienia tętna życia szkolnego, pobudzenia wyobraźni i rozszerzenia zainteresowań dziatwy.

Poranek piąty zkolei pod ogólną nazwą „Maj w słowie i pieśni“ był wykonany dnia 16 maja b. r. przez szkołę męską im. Marji Konopnickiej we Lwowie, której kierownikiem jest p. Antoni Królik. Na program audycji złożyły się następujące numery: „Otwierajcie wrota“ — chór, „Przybycie wiosny i maja“ — przemówienie, pieśni wiosenne Niewiadomskiego — chór, „Wiosenne rano“ M. Czerkawskiej — deklamacja, „Pieśń majowa“ — chór, „Modlitwa przyrody“ — deklamacja zbiorowa, legenda o Matce Boskiej — odczyt. Organizacją i wykonaniem programu zajęli się p. Janina Gawlikówna i p. Roman Janiszewski.

W sobotę dnia 23-go maja b. r. powszechna szkoła kolejowa pod kierownictwem p. Teodora Martyniaka odegrała z powodzeniem przed mikrofonem obrazek fantastyczny ze śpiewami pod nazwą „Fartuszek Marysi“. Utwór, napisany przez p. Wandę Malicką, zaczerpnięto z Płomyka, melodje zaś zinstrumentował p. Kazimierz Abratowski.

Podczas następnej VII-ej zkolei audycji szkolnej w dniu 30-ym maja b. r. uczenice szkoły powszechnej żeńskiej im. Konarskiego wykonały ku wyróżnieniu Dnia Matki słuchowisko układu p. Eugenji Patrynowej, nauczycielki tejże szkoły. Audycja składała się z kilku momentów. Pierwszy — to posiedzenie Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża, na którem zgromadzona dziatwa naradzała się, w jaki sposób okazać swoją miłość matkom w dniu ich święta. W czasie obrad jedna z dziewczynek, której serduszko było dziwnie obojętne dla matki, znudzona zasnęła, a karzełki, chcąc wzbudzić w niej wdzięczność i miłość, przeniosły ją w świat inny, gdzie dziewczynka mogła poznać i odczuć miłość matki, miłość Matki-Ojczyzny i Matki Bożej.

W drugiej części dziewczynka obudziła się i z sercem pełnem ukochania i z zapałem pomogła innym w urządzaniu uroczystości ku czci Matek.

Akcja była żywa i interesująca, urozmaicona licznemi pieśniami, dostosowanemi do treści ogólnej utworu. Chóry uczenic pod kierunkiem p. Karoliny Dworskiej oraz przy akompanjamencie p. Stanisławy Czapranówny wypadły bardzo dobrze.

Program audycji VIII-ej w dniu 6-ym czerwca b. r. wykonały dziewczęta szkoły ćwiczeń państwowego seminarjum nauczycielskiekgo żeńskiego im. A. Asnyka we Lwowie. Treść audycji była następująca:

Do cichej bibljoteki szkolnej dochodzą dźwięki chopinowskiego walca. W tej chwili budzą się uśpione w szafie książeczki i prowadzą rozmowę. Rozmowa cichnie na odgłos dzwonka, zaś po chwili wbiega do sali bibljotecznej gromadka uczenic. Dyżurna otwiera szafę. Ponieważ nauczycielki jeszcze niema, więc dziewczynki zabawiają się rozmową, odczytywaniem arkusza reklamowego i piosenką. Tego wszystkiego nie słyszy Danusia, która w tym czasie rozmawia z książkami. Nagle otwierają się drzwi i jedna z uczenic zaprasza koleżanki do czytelni, gdzie właśnie ma się odbyć t. zw. godzina przyjemności, urządzona przez „Kółko zabawowe". Rozpoczyna ją solo skrzypcowe, a następnie wchodzą do sali uczenice w okładkach książeczek, które najchętniej czytały. Okładki te wykonano na wzór rzeczywistej okładki ozdobnego wydania każdej z książeczek. Dziewczynki, objaśniając rysunek okładki, podawały tytuł książeczki i zachęcały koleżanki do wypożyczenia książek. Objaśnienia urozmaicone były piosenkami, grą na fortepianie i mandolinie.

Układem audycji i przygotowaniem uczenic zajęły się pod kierownictwem p. Franciszki Arnoldowej, nauczycielki szkoły ćwiczeń, pp. Marja Huthówna i Marja Kurdzielówna, część muzyczną przygotowała p. Marja Huthówna. Audycja wyróżniła się oryginalnością pomysłu i umiejętnem wykonaniem.

Książki, czasopisma.

„Wychowanie fizyczne".

Okólnik Minist. W. R. i O. P. z dnia 7 maja 1931 r. Nr. I. W F. 2653/31.

Nr. O. 865/31. Administracja miesięcznika „Wychowanie Fizyczne" rozsyła dotychczas na rachunek Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego po jednym egzemplarzu miesięcznika do 63 państwowych seminarjów nauczycielskich oraz do 3 kor-

pusów kadetów. Ze względu na konieczną redukcję wydatków Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego postanowił zaprzestać z dniem 1 maja b. r. wysyłania bezpłatnych egzemplarzy tego miesięcznika w nadziei, iż pismu temu zapewni trwałą egzystencję odpowiednia liczba prenumeratorów z pośród szkół i nauczycieli ćwiczeń cielesnych, dla których powinno ono być źródłem zapoznawania się z bieżącemi zagadnieniami wychowania fizycznego, zarówno w kraju, jak i zagranicą.

„Wychowanie Fizyczne" jest jedynem poważnem czasopismem, omawiającem zagadnienia wychowania fizycznego i higjeny szkolnej z punktu widzenia naukowego i potrzeb szkolnych. Uwzględnia w szerokim zakresie zagadnienia programowe i metodyczne związane z nauczaniem gimnastyki, gier i ćwiczeń sportowych w szkołach wszystkich typów — zasługuje przeto na jak największą poczytność i powinno znaleźć się w bibljotekach podręcznych wszystkich szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i średnich szkół zawodowych.

Prenumerata roczna wynosi 12 zł. (konto czekowe P. K. O. Nr. 200.822, Redakcja i Administracja: Poznań, 3. Park Wilsona. Studjum W. F. Uniw. Poznańskiego).

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki*, wr.

Czasopismo „Propaganda".

Nr. III. 2734/31. Kuratorjum O. S. L. zwraca uwagę pp. Dyrektorów i Nauczycieli szkół handlowych i klas handlowych szkół dokształcających na wychodzące od niedawna w Warszawie (ul. Złota 32) czasopismo ilustrowane „Propaganda" poświęcone reklamie kupieckiej, które jednocześnie zamieszcza artykuły, dotyczące i innych umiejętności handlowych. Popularnie ujęte artykuły, pisane dobrą polszczyzną oraz liczne ilustracje mogą zainteresować młodzież szkół handlowych i w pewnej mierze przyczynić się do zachęcenia jej do szukania pracy w handlu zamiast w urzędach.

Dr. J. Reiss: Historja muzyki w zarysie.

Ukazało się trzecie wydanie książki pod powyższym tytułem. Nowe to wydanie zawiera na 700 stronicach najistotniejsze wiadomości z dziejów muzyki. Podręcznik jest pojęty nowocześnie, uwzględnia bowiem związek rozwoju muzyki z ogólną kulturą i prądem życia społecznego. Muzyka rodzima potraktowana jest wyjątkowo obszernie. Podręcznik zasługuje na polecenie dla szerokiego koła czytelników, ale przedewszystkiem dla nauczyciela śpiewu i muzyki, polonisty, neofilologa i historyka. Nakład Gebethnera i Wolffa, cena 20 zł.

„Polonista".

Czasopismo poświęcone sprawom nauczania języka polskiego w szkołach powszechnych, średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz zakładach kształcenia nauczycieli, zeszyt III, marzec—kwiecień 1931. Dział dydaktyczny zawiera następujące artykuły: J. Grodecki: Program nauczania języka polskiego w szkole średniej. F. Chodak: Kształcenie i rozwijanie słownika językowego w szkole powszechnej, J. Saloni: Ortografja w szkole, Dr. K. Klein: Nauka języka polskiego w szkołach zawodowych. — Recenzje

i sprawozdania: Z. Łempicki: Polska i polskość w nauczaniu polskiego (B. Suchodolski), J. Balicki i St. Maykowski: Wypisy polskie t. I, II i III (Dr. J. Zaremba), H. Sienkiewicz: Ogniem i mieczem, wyd. i obj. A. Kaznowski (St. Seweryn). — Dział informacyjno-literacki zawiera artykuł J. Grycza o Bibljotece Narodowej, przegląd najnowszych powieści (L. Pomirowski), recenzję literatury Feldmana w nowem opracowaniu St. Kołaczkowskiego (Z. Ciechanowska), korespondencje literackie ze Lwowa (K. Brończyk) i z Poznania (St. Papée), artykuł o literaturze w radjo (St. Essmanowski) oraz ocenę ostatniego rocznika „Pamiętnika Warszawskiego“ i „Pamiętnika Literackiego“.

Cena zeszytu zł. 2 — prenumerata roczna zł. 9 — półroczna zł. 5. Adres Redakcji: Warszawa, Leszno 73/V p., tel. 540—31. Adres Administracji: Warszawa, Nowy Świat 23/25, „Bibljoteka Polska“, tel. 201—70, Nr. konta P. K. O. 24.195.

„Gazeta Lwowska“.

Wychodząca we Lwowie pod redakcją p. Dr. Marcelego Szaroty „Gazeta Lwowska“ organ codzienny, ukazuje się od trzech lat w powiększonej objętości i w szacie, zastosowanej do wymagań inteligentnego czytelnika polskiego.

„Gazeta Lwowska“ prowadzi stały, tygodniowy dodatek p. t. „Szkoła i wychowanie“, w którym omawiane są i referowane zagadnienia dotyczące wychowania i nauczania oraz spraw nauczycielskich.

Prenumerata miesięczna „Gazety Lwowskiej“ (Lwów, ul. Słowackiego 6, I. p.) wynosi dla nauczycielstwa 3 zł. 30 gr.

Z pisemek szkolnych.

Redakcja Dziennika Urzędowego Kuratorjum O. S. Lw. otrzymała w miesiącu czerwcu r. b. następujące czasopisma młodzieży szkolnej:

D z w o n — pismo uczennic Państwowego Seminarjum Naucz. Żeńskiego im. Adama Asnyka we Lwowie, nr. 6.

N a s z a G a z e t k a — pismo uczniów Państwowego Gimnazjum IV. im. J. Długosza we Lwowie, nr. 7 maj.

N a s z a N i w a — miesięcznik samorządu szkolnego Gimnazjum I. w Kołomyi, nr. 3 maj.

O r g a n i z a c j a i P r a c a — kwartalnik Spółdzielni Uczniowskiej „Samopomoc“ przy 4-klasowej Szkole Handlowej T. S. H. w Jarosławiu, nr. 4 (7).

M y M ł o d z i — czasopismo młodzieży Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego męskiego im. Wł. Dzieduszyckiego w Sokalu, zeszyt 2. Zeszyt jest poświęcony stuletniej rocznicy Powstania Listopadowego.

Sprawozdania za rok szkolny 1930/31.

Niektóre Dyrekcje szkół ogłaszają drukiem sprawozdania za ubiegły rok szkolny. Redakcja Dziennika Urzędowego Kuratorjum prosi o nadsyłanie tych druków, celem zamieszczenia odpowiednich o nich wzmianek w najbliższych numerach Dziennika.

Gimnazjum Polskie w Gdańsku.

(Ze sprawozdania dyrektora zakładu za rok szkolny 1930/31.

Na terenie wolnego miasta Gdańska istnieje od roku 1922-go Gimnazjum Polskie. Zakład ten systematycznie z roku na rok się rozwija, gdy w roku szkolnym 1922/23 było klas zaledwie 5, oddziałów 7, do których uczęszczało 199 uczniów, to w roku szkolnym 1930/31-ym zakład już liczył klas 9 w 20 oddziałach, w których się uczyło 562 uczniów i uczenic. Egzamin dojrzałości odbył się w dniach 23—27 lutego oraz 9 i 10 marca 1931 r. Do egzaminu tego zgłosiło się 16 uczniów i wszystkie uczennice do pisemnego i ustnego egzaminu. Jako tematy do egzaminu pisemnego z języka polskiego podano do wyboru następujące zagadnienia:

a) „Nil desperandum" jako przewodnia idea naszej literatury porozbiorowej.

b) Historyczne prawa Polski do Pomorza.

c) Uwagi na temat zdania Żeromskiego: „Miłość między ludźmi należy siać, jak złote zboża, a kąkol nienawiści trzeba wyrywać i deptać nogami".

Przewodniczącym komisji był dyrektor zakładu p. Jan Augustyński. Egzaminowi ustnemu przysłuchiwali się w charakterze gości prezes Macierzy Szkolnej inż. Dobrzycki i zastępca Komisarza Generalnego R. P. radca Lalickił Komisja przyznała świadectwo dojrzałości wszystkim abiturjentom i abiturjentkom.

Rok szkolny zakończył się nabożeństwem dziękczynnem w kościele św. Stanisława we Wrzeszczu w dniu 28 marca r. b.

Zakład jest bogato zaopatrzony w zbiory, gabinety i pracownie naukowe. Bibljoteka profesorska liczy 8450 tomów, zaś uczniowska polska 3403, angielska 191 i francuska 164 książek. Liczba książek niemieckich w bibljotece nie jest wykazana w sprawozdaniu. Co do technicznej strony, pozostawiono przed rokiem wprowadzony system osobnych bibljoteczek klasowych z samodzielnemi komisjami uczniowskiemi, względnie z opieką uczniów starszych w niższych klasach. Pracownia polonistyczna posiada 600 sztuk przeźroczy i mnóstwo widokówek oraz własną bibljotekę podręczną.

Istnieją również w zakładzie następujące urządzenia: gabinet i pracownia biologiczna, ogród szkolny, w którym oprócz obserwacyj i ćwiczeń biologicznych odbywają się lekcje rysunków i języków, o ile temat lekcji jest związany ze światem roślinnym, stacja meteorologiczna, pracownia robót ręcznych, gabinet psychologa szkolnego oraz rozmaite inne gabinety.

Dziedzina wychowania znajduje swoje rozszerzenie poza lekcjami w rozmaitych organizacjach młodzieży, z których wymieniamy klub sportowy „Bałtyk", harcerstwo, koło krajoznawcze, sekcję fotograficzną, koło młodzieży L. O. P. P., kółko filozoficzne i inne.

Zakład jest koedukacyjny. Wiek młodzieży rozciągał się w roku szk. 1930/31 przeciętnie w klasach od lat 10,2 do19,2.

Obywatelstwo gdańskie posiadało 330 uczniów i uczennic, polskie 229, zaś niemieckie 3.

Różne.

Moja szkoła.

(Z powodu 60-lecia I. Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego żeńskiego im. Adama Asnyka we Lwowie).

Bieżący Wielki Rok 1931-szy, w którym przeżywaliśmy tyle górnych wspomnień z przed wieku, z przed lat kilkunastu i dziesięciu, — rok, który odtworzył w naszych duszach listopadową noc belwederską, Wielkanoc, z wielkoczwartkowem zwycięstwem pod Wąwrem i Wielkim Dębem, — uczcił uroczystym obchodem i pomnikiem bohaterów z pod Stoczka i Ostrołęki, — rok, który stanowi ćwierć wieku wywalczenia polskiej szkoły pod byłym zaborem rosyjskim i 40-stolecie założenia epokowej instytucji w b. Galicji „Towarzystwo Szkoły Ludowej", — dał nam 60-ciolecie państwowych seminarjów nauczycielskich w tymże kraju, kreowanych przez ówczesny rząd austrjacki.

W seminarjum żeńskiem we Lwowie rozpoczęto naukę w dniu 1-go maja 1871 roku po uroczystem nabożeństwie w katedrze ormiańskiej, a pod dyrekcją śp. Antoniego Łuczkiewicza. Do zbożnej pracy stanęło trzynaście osób z grona nauczycielskiego i dwanaście pierwszych seminarzystek, które już z końcem roku szkolnego złożyły egzamin dojrzałości i zarazem kwalifikacyjny, jako kandydatki dawnego kursu pedagogicznego.

Zakład rozwijał się szybko, uczenice garnęły się bardzo licznie, powiększając z każdym rokiem zastęp pracowniczek-apostołek w ubogich, zapadłych wioskach, wśród polskiego i ruskiego ludu.

Prócz samej nauki niosły one dziatwie wiejskiej jeszcze inne skarby, któremi je darzyło przezacne grono nauczycielskie w seminarjum: Wychowanie religijno-moralne i narodowe, nacechowane szczytnemi ideałami rodzinnemi, społecznemi i obyczajowemi.

Ci pierwsi bowiem pracownicy składali się przeważnie z b. uczestników powstania styczniowego. Można sobie wyobrazić, jaki panował nastrój wśród młodzieży i na jakich wyżynach stał jej duch, skoro jednym z owych profesorów był bojownik o wolność Węgrów w r. 1848, drugim ziomek Mickiewicza, wychowaniec zreformowanego Uniwersytetu wileńskiego, który przybył po raz pierwszy w życiu, jako emigrant, do b. Galicji, uwolniony wierzbołowską amnestją z kilkuletniego wygnania wśród lodów północnych, trzecim brat rodzony straconego na stokach Cytadeli, patrjoty polskiego i więźnia-męczennika. Świetlana postać śp. Antoniny Machczyńskiej, długoletniej nauczycielki języka polskiego, córki uczestnika listopadowego powstania, a reprezentującą również styczniową epokę, zajmowała przez lat trzydzieści pierwsze miejsce w sercach uczenic wśród ukochanego grona.

W ośm lat po otwarciu seminarjum i ja znalazłam się wśród uczenic w tymże Zakładzie; jakże serdecznie pokochałam całe grono ówczesne i jak głęboko je czciłam, chlubiąc się dziś, że przez takich ludzi byłam wychowaną.

Jakiemi były wogóle nasze szkoły w b. Galicji, złożył świadectwo dostojny kapłan, ks. biskup Bandurski, bawiąc przed trzema laty we Lwowie. W czasie powitania na dworcu wypowiedział niezapomniane słowa:

„Kim jestem zawdzięczam gimnazjum lwowskiemu, do którego uczęszczałem; profesorowie moi nauczyli mię Polskę kochać i powiedzieli mi, czem Polska jest“.

Podobne słowa padły z ust wiceprezydenta miasta Lwowa, p. Kubali, który żegnając zwłoki ś. p. prof. Finkla, powiedział: „Głównym warsztatem pracy w minionej epoce była szkoła polska. Ta szkoła istniejąca w ramach państwa zaborczego była polską nietylko z języka, ale z ducha nauczycieli. Pokolenia szły i duch ten idąc od Wszechnicy, z warsztatów pracy naukowej promieniował na nauczycielstwo szkół średnich i obejmował coraz szersze masy narodu. Ludzie, którzy ducha tego szerzyli, byli pracownikami naszej niepodległości. Hartując w pracy charaktery i szerząc miłość przeszłości, budowali związek pokolenia żyjącego w niewoli z wielką przeszłością narodu. Uczyli oni prawdy, że życie danego pokolenia jest tylko przejściem od przeszłości do przyszłości. Świadomość tej prawdy staje się w masach podstawą bohaterstwa w chwilach, gdy związek ten staje się zagrożony“.

Słuchając tych pięknych słów u trumny Wielkiego Uczonego, z chlubą i miłością pomyślałam o państw. seminarjum lwowskiem, w którem przed pół wiekiem byłam uczenicą. Nasze grono tak nas właśnie wychowywało. I dziś w 60-tą rocznicę otwarcia owej kresowej Uczelni składam hołd cieniom świetlanych pracowników, którzy w latach niewoli dzierżąc wysoko sztandar prawych synów Ojczyzny „nie tracili nadziei i przed narodem nieśli oświaty kaganiec“.

Prof. Marja Strzelecka.

Działalność Komitetu Floty Narodowej w r. zeszłym.

Sekretarz Komitetu Generał Marjusz Zaruski przedłożył Prezydjum Komitetu szczegółowe sprawozdanie z działalności Biura Centrali za r. 1930.

Dla tego rodzaju instytucyj, jak Komitet Fl. Nar., których dochody (składki roczne przeważnie jednozłotowe) uzależnione są od patrjotycznej ofiarności społeczeństwa, rok ubiegły nie mógł być wdzięcznym okresem rozwoju. Szybko wzrastające, wskutek pogłębiającego się przesilenia gospodarczego, zubożenie musiało nader ujemnie odbić się na akcji zbiórkowej.

A przecież, jak to widać z cyfr sprawozdania, akcja Komitetu, w porównaniu z latami ubiegłemi, dzięki wytężonej pracy organizacyjnej, wydała w roku ubiegłym nadspodziewane rezultaty.

Wpływy (bez subwencji Ministerstwa P. i H. bez dochodów z imprez), wyniosły w roku 1930 zł 625,805.59, a więc w porównaniu z r. 1929 (zł. 408.526) wzrosły o 53,1%.

Rozchody t. j. wydatki na propagandę (na całe państwo), organizację i administrację, preliminowane przez Plenum Komitetu w sumie zł. 129.000, wyniosły tylko zł. 109,991.96, a więc zaoszczędzono blisko zł. 20.000.

Faktycznie wydatki te (razem z propagandą) wynoszą, po potrąceniu subwencji Ministerstwa P. i H. oraz czystych dochodów z imprez, tylko zł. 67,363.79, co stanowi 10,7% wpływów, uzyskanych dzięki bardzo ruchliwej propagandzie i pracy organizacyjnej, z ofiar na budowę floty morskiej.

I kwartał 1931 r. przedstawia się jeszcze lepiej: wydatki nadal, w porównaniu z latami ubiegłemi, spadają, a wpływy są większe o 28%, aniżeli w nadspodziewanie pomyślnym roku 1930.

W roku sprawozdawczym Centrala Komitetu, w związku z rozwojem działalności, przeprowadzała decentralizację pewnych czynności przez powierzenie ich Komitetom Wojewódzkim i Powiatowym.

W dążeniu do dotarcia idei Komitetu do najszerszych warst narodu nawiązano i utrzymywano kontakt z wszystkiemi jego sferami, z bardzo licznemi organizacjami i związkami.

W roku ub. ilość Kół Komitetu wzrosła o 201 i wynosiła na 1. stycznia 1931 r. 750. Członków liczy Komitet blisko pół miljona, przeważnie wspierających, opłacających 1 zł. rocznie, w bardzo licznych wypadkach w ratach miesięcznych po groszy 8—10.

W r. ub. oddano Państwu statek szkolny „Dar Pomorza".

Biuro Centrali przyjęło i wysłało w r. ub. 30.105 listów, okólników, korespondencyj, oraz rozesłało 675.570 egzemplarzy informacyjnych i propagandowych.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.

ROK XXXV. NUMER 8.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 sierpnia 1931

Ś. † P.

Sławomir Czerwiński

Dr. fil.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

zmarł w Warszawie, dnia 4 sierpnia 1931 r.

TREŚĆ

I. Część.

II Część.

Część pierwsza.

1.

Czas trwania godziny lekcyjnej.

Okólnik Pana Ministra W. R. i O. P. z dnia 15 czerwca 1931 Nr. II. 235/31.

Ponieważ dwuletnie doświadczenie wykazało, że w dzisiejszym stanie organizacyjnym i dydaktycznym naszej pracy szkolnej przedłużenie trwania godziny lekcyjnej w większości wypadków nie powoduje odciążenia młodzieży w pracy pozaszkolnej, zmieniam przepis zawarty w § 4 zarządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 2 stycznia 1929 r. Nr. II. 235/29 (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 1) [1]) i nadaję temu paragrafowi brzmienie następujące:

„Od początku roku szkolnego 1931/32 w szkołach powszechnych i gimnazjach czas trwania lekcji wynosi minut 45".

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 9 lipca 1931 r. Nr. O. 1225/31.

Udzielam do wiadomości i stosowania.

Kurator Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.*

2.

Egzamin na nauczyciela szkół średnich.

Zarządzenie Ministra W. R i O. P. z dnia 30 czerwca 1931 r. Nr. II. 13196/31.

Nr. II. 9746/31. Ze względu na trudności w zorganizowaniu t. zw. praktyki przedegzaminowej dla wszystkich kandydatów na nauczycieli szkół średnich ogólno-kształcących i seminarjów nauczycielskich, przedłużam aż do odwołania moc zarządzenia z dnia 17 sierpnia 1929 r. w sprawie dopuszczania w okresie przejściowym do egzaminu na nauczyciela szkół średnich ogólno-kształcących i seminarjów nauczycielskich kandydatów, nie posiadających odbytego studjum pedagogicznego lub odbytej dwuletniej praktyki przedegzaminowej (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 10. poz. 136) [2]).

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

3.

Zbieranie składek wśród młodzieży szkolnej.

Okólnik Kuratrjum O. S. Lw. z dnia 18 czerwca 1931 r. Nr. O. 1017/31.

Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśniło pismem z dnia 28 kwietnia 1931 Nr. I. Prez. 3271/31, że ust. 3. okólnika z dnia 13 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 7813/31 (Dz. Urz. Nr. 1. poz. 9 z 1931 r.) [3]) nie ogranicza działalności kół

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 49.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 432.

[3]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r. str. 44.

szkolnych Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej i nie zabrania zbierania składek wśród młodzieży szkolnej w tych kołach zorganizowanej.

Tworzenie kół szkolnych L. O. P. P. i popieranie idei o. p. p. i obr. przeciwgaz. zostało ponadto polecone specjalnemi okólnikami Ministerstwa (Nr. O. Prez. 1891/27 z 13 kwietnia 1927 Nr. I. 21247/27 z 27 marca 1928 Nr. O. Prez 2337/28 z 6 kwietnia 1928 Nr. II. 25128/29 z dnia 14 stycznia 1930), które nie zostały uchylone i obowiązują nadal bez zmiany.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego: *K. Kwieciński.* wr. Naczelnik Wydziału.

4.

Zniżki kolejowe.

Druk formularzy zaświadczeń na zniżki kolejowe.

Nr. O. 1072/31. Wskutek zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 10 czerwca 1931 Nr. I. Prez. 4420/31 zawiadamiam, że druk i sprzedaż „zaświadczeń szkolnych do uzyskania 50% zniżki kolejowej" powierzyło Ministerstwo wyłącznie Drukarni Państwowej w Warszawie.

Wszelkie zatem zamówienia na powyższe druki kierować należy do wspomnianej drukarni, względnie do księgarń, upoważnionych przez Drukarnię Państwową do sprzedaży druków i świadectw szkolnych.

Spis księgarń tych ogłoszony został w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 3, poz. 33. z r. 1929; Nr. 4, poz. 51 z r. 1929; Nr. 6, poz. 94 z r. 1929; Nr. 4, poz. 64 z 1930 r. i Nr. 11, 180 z 1930 r.[1]).

Za Kuratora Okręgu Szkolnego: (—) *St. Hubert.* Naczelnik Wydziału.

5.

Obniżenie o 15% wynagrodzeń.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 26 czerwca 1931 r. Nr. I. R. 6068/31.

Nr. O. 1226/31. Ministerstwo W. R. i O. P. w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu wyjaśnia, że nie podpadają pod postanowienia uchwały Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1931 r. w sprawie obniżenia o 15% wynagrodzenia pracowników kontraktowych (zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 16 kwietnia 1931 r. Nr. I. R. 4270/31) [2]) następujący pracownicy kontraktowi — ryczałtowi, zaangażowani po dniu 31 marca 1929 roku, którzy osobnego 15% dodatku nie pobierali, ani w zawartych z nimi umowach dodatek nie był włączony do ustalonej kwoty wynagrodzenia ryczałtowego.

1) nauczyciele nieetatowi i duszpasterze w szkolnictwie powszechnem, których wynagrodzenie ustalone zostało w rozporządzeniach z dnia 1 marca 1926 (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 163) i Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 204) [3]),

---

[1]) Prawo wyłącznej sprzedaży na kręg szkolny lwowski (wojew. lwowskie, stanisławowskie, tarnopolskie) posiada Państw. Wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie, ul. Kurkowa L. 21 (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 171).

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 215.

[3]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 147 i 198.

2) wychowawcy w internatach przy państw zakładach kształcenia nauczycieli, których wynagrodzenie ustalone zostało w § 4. ust. 1 rozporządzenia z dnia 18 lutego 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 114) [1]).

Również nie podpada pod postanowienia powyższej uchwały Rady Ministrów dodatkowe wynagrodzenie nauczycieli szkół powszechnych, zastępujących szkoły ćwiczeń, unormowane zarządzeniem z dnia 25 marca 1927 r. Nr. I. 1354/27 [2]), ponieważ od wynagrodzenia tego, ustalonego na podstawie art. 36 ustawy z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), nie był obliczany 15% dodatek (patrz wyjaśnienie Min. z dnia 7 listopada 1930 r. Nr. I. R. 12161/30, ustęp 2) [3]).

Naczelnik Wydziału: *A. Nowak.* wr.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dn. 30 maja 1931 r. Nr. I. R. 5180/31.

Nr. O. 998/31. Związek Niższych Funkcjonarjuszów Państwowych zwrócił się do Ministerstwa pismem z dnia 6 maja r. b. z prośbą o wejrzenie w sprawę obniżenia przez Rektorat Uniwersytetu Warszawskiego o 15% zarobków robotników dniówkowych.

W związku z powyższem Ministerstwo wyjaśnia, że wynagrodzenie robotników dziennie płatnych nie należy do kategorji wynagrodzeń, objętych uchwałą Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1931 r., podaną do wiadomości pismem Ministerstwa Skarbu z dnia 13 kwietnia 1931 Nr. D. III. 920/1/31 w sprawie cofnięcia dodatków miesięcznych do uposażenia (pismo Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16 kwietnia 1931 Nr. I. R. 4270/31). Wobec tego do wynagrodzenia robotników dniówkowych stosować nadal należy normy, ustalone przed dniem 1 maja b. r.

Naczelnik Wydziału: *A. Nowak.* wr.

6.

Potrącenia z zaopatrzeń emerytalnych.

Okólnik Ministerstwa Skarbu Nr. D. I. 20103/5/30 z dn. 18 maja 1931 r.

Nr. O. 1207/31. Ministerstwo Skarbu wyjaśnia co następuje:

W myśl art. 5 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emerytalne, pensja wdowia i sieroca), oraz odprawy mogą ulec zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu lub administracyjnemu z tytułu należności Skarbu Państwa.

W celu ścisłego wykonania powyższego przepisu władze, wypłacające zaopatrzenia emerytalne (pensje wdowie i sieroce) oraz odprawy, obowiązane są stwierdzić w każdym poszczególnym wypadku, w którym ma nastąpić potrącenie pewnego długu z zaopatrzenia względnie odprawy, czy dług ten podpada pod postanowienia art. 5 ustawy emerytalnej i stosownie do wyniku albo zarządzić potrącenie, o ile rzeczywiście zachodzą warunki z tego artykułu, albo też o ile brak warunków — zwrócić interesowanej władzy odnośny wniosek bez wykonania.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 99.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r., str. 202.

[3]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 612.

Ministerstwo zaznacza, że w myśl art. 5 ustawy emerytalnej ulegają administracyjnemu zajęciu tylko te należności Skarbu Państwa, które są oparte na prawie publicznem, t. j. które wynikają ze stosunku publiczno-prawnego funkcjonarjusza względnie osoby do Państwa, a więc będą ulegać potrąceniu nadebrane pobory, nadpłacone emerytury, nieuiszczony podatek państwowy i t. p.

Natomiast nie mogą być administracyjnie zajęte należności, które nie wynikają ze stosunku prawno-publicznego, a oparte są na stosunku prywatno-prawnym, w którym wzajemne prawa i obowiązki kontrahentów reguluje umowa, podlegająca orzecznictwu powszechnych sądów cywilnych i w których Skarb Państwa postawiony jest co do stanowiska narówni z drugim kontrahentem.

Dlatego też nie mogą ulec zapowiedzeniu i zajęciu w powyższym trybie należności Skarbu Państwa, które wynikają np. z umów o wynajem mieszkania w budynku, będącym własnością Skarbu Państwa, należność za dostarczony opał i t. p.

Potrącenie takich należności z zaopatrzenia może jednak nastąpić w tych wypadkach, w których interesowana osoba wyrazi na to zgodę.

Wyjaśnienia powyższe należy mieć na uwadze przy dokonywaniu w przyszłości potrąceń z zaopatrzeń emerytalnych, pensyj wdowich i sierocych oraz odpraw.

Dyrektor Departamentu: (—) *Jan Około-Kułak.*

7.

Opłaty pocztowe.

Art. 23, ust. 1, tudzież ust. 2 p. d., ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 642) w brzmieniu obwiszczenia Ministra poczt i telegrafów z dnia 21 stycznia 1931 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 3 czerwca 1924 (Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 57).

Ustęp 1. 1) Od opłat pocztowych wolne są:

a) wszelkie urzędowe przesyłki, władz, urzędów oraz organów pocztowych, telegraficznych i telefonicznych;

b) urzędowe przesyłki listowe, zwykłe i polecone oraz za zwrotnem poświadczeniem odbioru, wysyłane przez władze i urzędy (organa) państwowe w stosunku wzajemnym, do władz i urzędów (organów) samorządowych tudzież w sprawach dotyczących służby publicznej, — do osób i instytucyj niezwolnionych od opłaty pocztowej;

c) urzędowe zwykłe przesyłki listowe, wysyłane przez władze i urzędy (organa) samorządowe w wykonywaniu poruczonego zakresu działania, w stosunku wzajemnym, do władz i urzędów (organów) państwowych oraz do osób i instytucyj, niezwolnionych od opłaty pocztowej;

d) urzędowe, zwykłe i polecone przesyłki listowe oraz paczki pocztowe, przesyłane między Pocztową Kasą Oszczędności a urzędami Pocztowej Kasy Oszczędności w myśl postanowień § 14 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1924 r. o Pocztowej Kasie Oszczędności i rozdziału V. Statutu Pocztowej Kasy Oszczędności (Dz. U. R. P. Nr. 55, poz. 545);

e) zwykłe przesyłki listowe, wysyłane przez osoby i instytucje niezwolnione od opłaty pocztowej, do władz i urzędów państwowych oraz samorządowych, na wezwanie urzędowe tych władz i urzędów, jak również doniesienia o chorobach zakaźnych i zawodowych, w wykonaniu obowiązku doniesienia, nałożonego przepisami prawnemi;

f) przesyłki pocztowe, dotyczące jeńców wojennych i osób internowanych, przeznaczone dla tych osób lub przez nie wysyłane, w granicach ustalonych światową umową pocztową;

g) przesyłki poczty polowej, w granicach określonych przepisami dla poczt polowych.

Minister Poczt i Telegrafów osobnem rozporządzeniem określi warunki tudzież zasady obowiązujące przy wysyłaniu przesyłek zwolnionych od opłaty pocztowej.

Ustęp 2. p. d. Wymienione w punktach b) i c) ustępu 1 urzędowe przesyłki listowe, wysyłane przez władze i urzędy państwowe względnie samorządowe w wyłącznem interesie adresatów niezwolnionych od opłat pocztowych, podlegają pojedynczej, zwykłej taryfowej opłacie pocztowej, ustanowionej dla danego rodzaju przesyłek pocztowych; opłatę tę uiszcza adresat przy odbiorze przesyłki.

W razie niedoręczalności listu lub kartki z przerzuconą na adresata opłatą, zwraca się je nadawcom bezpłatnie.

Rozporządzenie Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 21 maja 1931 Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 452, o warunkach i zasadach, obowiązujących przy wysyłaniu przesyłek, zwolnionych od opłaty pocztowej.

Na podstawie art. 23, ust. 1, ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. Nr. 58, poz. 584), której tekst jednolity ogłoszony został w załączniku do obwieszczenia Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 21 stycznia 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 57) zarządzam co następuje:

§ 1. Przy wysyłaniu przesyłek pocztowych, wymienionych w art. 23, ust. 1, ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. Nr. 58, poz. 584), której tekst jednolity ogłoszony został w załączniku do obwieszczenia Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 21 stycznia 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 57), obowiązują następujące warunki i zasady:

1. Przesyłki, wymienione w art. 23, ust. 1, punkty a) i d), winny być opatrzone na stronie adresowej odciskiem pieczęci urzędowej wysyłającej władzy lub urzędu, numerem dziennika czynności lub znakiem akt, oraz klauzulą: „Sprawa służbowa — wolna od opłaty pocztowej".

2. Przesyłki, wymienione w art. 23, ust. 1, punkt b) winny być opatrzone na stronie adresowej odciskiem pieczęci, określającej nazwę wysyłającej władzy lub urzędu, numerem dziennika czynności lub znakiem akt, oraz klauzulą: „Sprawa urzędowa — wolna od opłaty pocztowej".

3. Przesyłki, wymienione w art. 23, ust. 1, punkt c), winny być opatrzone na stronie adresowej adciskiem pieczęci urzędowej wysyłającej władzy lub urzędu, numerem dziennika czynności lub znakiem akt, oraz klauzulą: „Sprawa urzędowa w wykonaniu poruczonego zakresu działania — wolna od opłaty pocztowej".

4. Przesyłki, wymienione w art. 23, ust. 1, punkt e), winny być na stronie adresowej oznaczone imieniem i nazwiskiem osoby lub nazwą instytucji wysyłającej i jej dokładnym adresem, oraz klauzulą: „Na wezwanie urzędowe — wolna od opłaty pocztowej".

5. Wszelkie przesyłki, wolne w myśl art. 23, ust. 1, od opłaty pocztowej, winny pod względem rozmiarów, wagi, opakowania i adresu odpowiadać wymaganiom ogólnym, ustalonym w przepisach pocztowych dla danego rodzaju przesyłek pocztowych i z wyjątkiem przesyłek, wymienionych w punktach f) i g) tegoż artykułu, muszą być nadawane w urzędach (agencjach) pocztowych do rąk urzędnika pocztowego. Przesyłki takie, wyjęte ze skrzynek pocztowych, będą zwracane nadawcom, a w braku adresu nadawcy — będą uważane za niedoręczalne.

6. Przesyłki, zwolnione od opłat pocztowych, z wyjątkiem przesyłek, wymienionych w art. 23, ust. 1, punkty e) do g) włącznie, muszą być nadawane zapomocą pocztowych książek nadawczych, do których przesyłki zarejestrowane należy wpisywać pojedynczo, a zwykłe przesyłki listowe w ogólnej sumie. Do nadawania zwykłych przesyłek listowych mogą władze i urzędy używać osobnych książek własnego nakładu i wpisywać te przesyłki pojedynczo, jednak urzędy (agencje) pocztowe stwierdzać będą tylko ogólną ilość nadanych przesyłek.

§ 2. Do przesyłek, wymienionych w art. 23, ust. 2, punkt d) ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie, mają zastosowanie odpowiednie postanowienia niniejszego rozporządzenia z tą zmianą, że na przesyłkach władz i urzędów państwowych winna być umieszczona klauzula: „Sprawa urzędowa — opłatę pocztową uiści adresat", a na przesyłkach władz i urzędów samorządowych — klauzula: „Sprawa urzędowa w wykonaniu poruczonego zakresu działania — opłatę pocztową uiści adresat".

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Jednocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie z dnia 17 sierpnia 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 80, poz. 702), uzupełnione rozporządzeniem z dnia 7 grudnia 1929 r. (Dz. U. R. P. z 1930 r. Nr. 2, poz. 7.).

Minister Poczt i Telegrafów: *Boerner.* wr.

8.

Wynagrodzenie za oddziały równoległe.

Stosowanie przepisu ust. 2, art. 62 ustawy uposażeniowej.

Rozp. Ministr. W. R. i O. P. z dnia 3 czerwca 1931 r. Nr. II. 4141/31.

Nr. I. 18089/31. W sprawie stosowania przepisów ust. II. art. 62 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśnia, że kwestję dodatku, przewidzianego postanowieniem ust. 2 art. 62, za oddziały równoległe normuje okólnik Ministerstwa z dnia 10 stycznia 1931 r. Nr. II. 23966/30.

Za Dyrektora Departamentu: (—) Dr. *M. Mendys.* Naczelnik Wydziału.

Rozporządzenie Ministr. W. R. i O. P. z dnia 10 stycznia 1931 r. Nr. II. 23966/30.

Nr. O. 74/31. Ministerstwo wyjaśnia, że nauczycielom, którym powierzono pełnienie obowiązków dyrektora, przysługuje wynagrodzenie za oddziały równoległe, przewidziane w ustępie 2 art. 37, ustępie 3 art. 54 i ustępie 2 art. 62 ustawy z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924).

9.

Badania zdrowotne kandydatów do szkół zawodowych.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 5 czerwca 1931 r. Nr. I. WF 3945/31. Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7, poz. 80).

(Nr. O. 1073/31). Na podstawie badań lekarskich, przeprowadzonych w związku z badaniami psychotechnicznemi młodzieży kilku szkół rzemieślniczych przez Instytut Psychotechniczny w Warszawie, stwierdzono, że dość znaczny odsetek tej młodzieży nie odpowiada pod względem fizycznym i zdrowotnym wymogom pracy w określonym zawodzie, jak również, że stwierdzone przeciwwskazania zdrowotne istniały jeszcze przed wstąpieniem do szkoły.

Mając na względzie z jednej strony dążność do zapobiegania tak zwanym chorobom zawodowym, a z drugiej pragnienie zaoszczędzenia młodzieży, przygotowującej się do tego lub innego zawodu, rozczarowań i rozgoryczeń z powodu ewentualnej konieczności zmiany zawodu ze względów zdrowotnych — władze szkolne dążyć winny do możliwie jak najstaranniejszego doboru materjału uczniowskiego, zgłaszającego się do szkół zawodowych rozmaitego typu.

Zechcą przeto Dyrekcje żądać od lekarzy (lekarek) szkolnych przeprowadzania badania przed egzaminem lub ostatecznem przyjęciem wszystkich zgłaszających się kandydatów (tek) do szkół zawodowych pod względem ich przydatności fizycznej i zdrowotnej do tego lub innego zawodu. Nieodpowiednich należy dyskwalifikować. Jako wytyczne przy wydawaniu opinij powinny służyć wskazówki, podane w wydawnictwach Instytutu Psychotechnicznego w Warszawie, ulica Mokotowska 51—53: „Zestawienie braków fizycznych i stanów patologicznych w zakresie zawodoznawstwa“ i „Młodzież szkół zawodowych w świetle badań psychotechnicznych“. Książki te winny się znajdować w każdej bibljotece szkoły zawodowej i zapoznać się z niemi winien każdy lekarz szkół zawodowych.

W sprawozdaniach rocznych lekarze szkolni będą podawali liczbę kandydatów, zbadanych przez nich, a także, ilu z pośród kandydatów zdyskwalifikowali i z jakiego powodu.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki* wr.

10.

Organizacja szkół handlowych.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 23 maja 1931 r. Nr. III. D. 2645/31.

Nr. III. 2993131. Ustala się aż do ewentualnego odwołania następującą organizację szkół handlowych na podbudowie pełnej 7 klasowej szkoły powszechnej, względnie 3 klas szkoły średniej ogólnokształcącej:

1) 1-roczne szkoły przysposobienia kupieckiego (męskie, żeńskie lub koedukacyjne);

2) 3-klasowe szkoły handlowe (męskie, żeńskie lub koedukacyjne) z programem dawnym, lub z tak zwanym programem Państwowej Szkoły Handlowej im. Roeslerów, to znaczy — z uwzględnieniem matematyki, fizyki i przyrody;

3) 3-klasowe szkoły handlowe (męskie, żeńskie lub koedukacyjne) z 4-tą klasą specjalną. W tych szkołach obowiązuje program uwzględniający matematykę, fizykę i przyrodę;

4) 4-klasowe szkoły handlowe (męskie, żeńskie lub koedukacyjne) bez wytkniętego kierunku specjalnego z programem, uwzględniającym matematykę, fizykę i przyrodę.

Wszystkie męskie i koedukacyjne szkoły handlowe, stosownie do okólnika z dnia 28 czerwca 1929 r. Nr. III. D. 5150/29, [1]) winny mieć w swych nazwach swoje cechy główne, mianowicie — ilu klasową jest szkoła, czy jest męska. żeńska, czy koedukacyjna, czy posiada 4-tą klasę specjalną i o jakim kierunku oraz nazwę lub nazwisko koncesjonarjusza. Pełna nazwa szkoły winna figurować na wszystkich oficjalnych blankietach szkoły, na jej świadectwach i pieczęciach.

Do specjalnych klas czwartych poza absolwentami 3-klasowych szkół handlowych, gdzie te 4-te klasy egzystują, mogą być przyjmowani absolwenci i innych 3-klasowych szkół handlowych, o ile w nich obowiązywał nowy program, uwzględniający matematykę, fizykę i przyrodę.

Uczniowie, kończący specjalne klasy czwarte, otrzymają poza świadectwem ukończenia 3-klasowej szkoły handlowej świadectwo specjalne z ukończenia klasy czwartej, na zasadzie którego mają w służbie wojskowej te same uprawnienia co i absolwenci liceów handlowych.

Wzór świadectwa ukończenia specjalnej klasy czwartej, których szkoły niepaństwowe nie mają obowiązku drukować bezwarunkowo w Drukarni Państwowej, załącza się przy niniejszem.

O ile szkołom ze specjalnemi klasami 4-mi zostały już wydane koncesje inne, należy je zamienić na zgodne z powyższem.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.* wr.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 378.

Wzór.

3-klasowa (męska, żeńska lub koedukacyjna) szkoła handlowa ze specjalną klasą 4-tą o kierunku (wymienić specjalność)

(nazwa lub nazwisko koncesjonarjusza)

w (nazwa miasta)

Nr. . . . . . . Rok szkolny . . . .

Świadectwo ukończenia 4-tej klasy specjalnej

(Imię i nazwisko) . . . .
urodzony dnia . . . . 19 . . . roku w . . . . . . Województwa . . . . wyznania . . . .
przyjęty do 4-tej klasy specjalnej w dniu . . . . 19 . . . . . r.
na podstawie przedłożonego świadectwa z dnia . . . . 19 . . . r.
Nr. . . . . . 3-klasowej (męskiej, żeńskiej lub koedukacyjnej) Szkoły Handlowej (nazwa lub nazwisko koncesjonarjusza) w (nazwa miast), stwierdzającego całkowite jej ukończenie, odbył roczną naukę w kierunku specjalnie (wymienić specjalność) i złożył egzamin przed Komisją Egzaminacyjną w dniu . . . . 19 . . . roku z wynikiem . . . .

W (nazwa miasta), dnia . . . . . . 19. . . . . r.).

Pieczęć

Dyrektor Szkoły

Członkowie Komisji Egzaminacyjnej

(Imię i nazwisko) . . . .
otrzymał następujące oceny ostateczne . . . . . .

Przedmiot nauki	Ocena postępów
(wyszczególnić przedmioty wykładane w spec. kl. 4-tej)	. . . .
. . . .	. . . .
. . . .	. . . .
. . . .	. . . .

Sprawowanie się . . . .

Dyrektor Szkoły

Skala oceny postępów: b. dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny.
Skala oceny sprawowania się: b. dobre, dobre, odpowiednie, nieodpowiednie.

— — — — — — — — — — — — —

Wzór świadectwa zatwierdzony pismem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 23 maja 1931 r. Nr. III. D. 2645/31.

Absolwenci 4-tych klas specjalnych przy 3-letnich szkołach handlowych posiadają uprawnienia w państwowej służbie cywilnej oraz służbie wojskowej te same co absolwenci liceów handlowych.

4-te klasy specjalne przy 3-klasowych szkołach handlowych.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 13 czerwca 1931 Nr. III. Z. 3967/31.

Nr. III. 3129/31. W związku z pismem okólnem Nr. III. D. 2645/31 z dnia 23 maja b. r. w sprawie 4-tych klas specjalnych przy 3-klasowych szkołach handlowych wyjaśniam, że przez programy dawne (p. 2-gi okólnika) należy w szkołach żeńskich rozumieć programy nauki, wprowadzone do tych szkół zgodnie z projektem Ministerstwa w broszurze p. t. „Organizacja szkół zawodowych żeńskich. Również w 3 i 4 klasowych szkołach handlowych żeńskich (p. 3-ci i 4-ty okólnika) pozostają nadal aż do odwołania dotychczasowe programy nauki, obowiązujące w r. szk. 1930/31.

Przez przyrodę w powyższym okólniku należy rozumieć chemję w połączeniu z wiadomościami z biologji i mineralogji o ile je uwzględnia szczegółowy program nauki danej szkoły.

Za Dyrektora Departamentu: *G. Hensel* wr. p. o. Nacz. Wydz.

11.

Druki świadectw ukończenia kursów dokształc.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dn. 3 czerwca 1931 r. Nr. III. D. 3333/31.

Nr. III. 3080/31. Druki świadectw ukończenia krótkoterminowych kursów dla terminatorów, przewidzianych w § 5 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handu w porozumieniu z Ministrem W. R. i O. P. z dnia 15-go lipca 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 477 [1]) Drukarnia Państwowa w Warszawie, ul. Miodowa 22, wysyłać będzie na zamówienia kuratorjów okręgów szkolnych.

Koszt świadectwa należy włączyć do kosztów kursów i wydać świadectwa bezpłatnie.

Za Dyrektora Departamentu: (—) *G. Hensel*, p. o. Naczelnika Wydziału.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 506; instrukcja str. 577.

Organizacja szkół.

Szkoły powszechne.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 22 czerwca 1931 udzielił prawa publiczności:

1) Prywatnej koedukacyjnej szkole powszechnej z hebrajskim językiem nauczania, utrzymywanej przez Żydowskie Towarzystwo Szkoły Ludowej i Średniej we Lwowie, na rok szkolny 1930/31 (Nr. I. 3879/31).

2) Prywatnej 7 kl. szkole powszechnej męskiej z polskim językiem nauczania im. Kohna we Lwowie, utrzymywanej przez Żydowską Gminę Wyznaniową we Lwowie, na rok szkolny 1930/31 (Nr. I. 7628/31).

3) Prywatnej 7 klasowej szkole powszechnej ewangelickiej z niemieckim językiem nauczania, utrzymywanej przez Gminę Ewangelicką we Lwowie, na rok szkolny 1930/31 (Nr. I. 7629/31).

4) Pryw. koedukacyjnej szkole jordanowskiej p. A. Warzenicy we Lwowie na rok szk. 1930/31 (Nr. I. 10086/31).

5) Prywatnej koedukacyjnej szkole powszechnej p. M. Reginy Goldfarbowej we Lwowie na rok szkolny 1930/31 (Nr. 10087/31).

6) Prywatnej szkole powszechnej koedukacyjnej p. Olgi Żychowiczowej we Lwowie na rok szkolny 1931/32 i następne aż do odwołania (Nr. 12436/31).

7) Rozporządzeniem z dnia 26 czerwca 1931 r .Nr. 17552/31 prywatnej 1-klasowej szkole powszechnej z niemieckim językiem nauczania w Ugartsbergu, utrzymywanej przez Gminę Ewangelicką wyznania reformowanego na lata szkolne 1930/31, 1931/32.

8) Rozporządzeniem z dnia 26 czerwca 1931 r. Nr. I. 17553/31 3 klasowej prywatnej szkole powszechnej z niemieckim językiem nauczania w Josefsbergu, utrzymywanej przez Gminę Ewangelicką wyznania reformowanego na lata szkolne 1930/31 i 1931/32.

9) Rozporządzeniem z dnia 4 lipca 1931 r. Nr. I. 13220/31 4-klasowej prywatnej szkole powszechnej żydowskiej z polskim językiem nauczania w Rzeszowie, utrzymywanej przez Towarzystwo Szkoły Ludowej, Średniej i Zawodowej w Rzeszowie, na rok szkolny 1930/31.

Zakłady kształcenia nauczycieli.

Wykaz prywatnych zakładów kształcenia nauczycieli z prawami zakładów państwowych w r. szk. 1931/32.

(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7. poz. 81).

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 3 czerwca 1931 r. Nr. II. 11944/31. (Kur. O. S. Lw. Nr. I. K. N. 3704/31).

Województwo lwowskie:

1. Cieszanów. Pryw. Semin. Naucz. Koed. im. Stan. Sobińskiego — niepełne prawa.
2. Drohobycz. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Koła Stow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz. — niepełne prawa.
3. Drohobycz. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek — niepełne prawa.

4. Jarosław. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Emilji Plater — niepełne prawa.

5. Jaworów. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek — niepełne prawa.

6. Krosno. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Tow. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. — niepełne prawa.

7. Lwów. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Zofji Strzałkowskiej — pełne prawa.

8. Lwów. Pryw. Sem. Naucz. Żeńskie Anny Rychnowskiej — niepełne prawa.

9. Lwów. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Nazaretanek — niepełne prawa.

10. Lwów. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek im. św. Józefata — niepełne prawa.

11. Łańcut. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Boromeuszek — pełne prawa.

12. Przemyśl. Pryw. Semin. Naucz. Męskie Koła Stow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz. — niepełne prawa.

13. Przemyśl. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie PP. Benedyktynek — niepełne prawa.

14. Rzeszów. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Tow. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk. — niepełne prawa.

15. Sambor. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Adama Asnyka — niepełne prawa.

16. Sambor. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Ukraińsk. Tow. Pedagogicznego — niepełne prawa.

17. Sokal. Miejskie Semin. Naucz. Żeńsk. — niepełne prawa.

18. Żółkiew. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Felicjanek — niepełne prawa.

Województwo stanisławowskie:

19. Stanisławów. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. M. Konopnickiej — niepełne prawa.

20. Stanisławów. Pryw. Sem. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek — niepełne prawa.

21. Stryj. Miejskie Semin. Naucz. Żeńsk. — niepełne prawa.

22. Stryj. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Koła Pedagog. Towarz. Ukraińskiego — niepełne prawa.

23. Tłumacz. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Tow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz. — niepełne prawa.

Województwo tarnopolskie:

24. Czortków. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. M. Konopnickiej — niepełne prawa.

25. Tarnopol. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Komitetu Obywatelskiego — niepełne prawa.

26. Tarnopol. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Koła T. S. L. — niepełne prawa.

27. Złoczów. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie (k) im. M. Konopnickiej — niepełne prawa.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Wykaz szkół średnich ogólno-kształcących które w roku szkolnym 1931/32 posiadają prawa gimnazjów państwowych.

(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7, poz. 81).

Województwo lwowskie:

1. Borysław - Tustanowice. Gimn. Koedukacyjne T-wa Prywatn. Polskiego Gimn. realnego dla Borysławia i Tustanowic, S-ka z ogr. odpow. w Borysławiu — pełne prawa *).

2. Bąkowice pod Chyrowem. Gimn. Męskie OO. Jezuitów — pełne prawa.

3. Chodorów. Gimn. Koedukacyjne im. Artura Grottgera, T-wa zakładów nauk. ogólnokształ. i zawodowych im. A. Grottgera — niepełne prawa *).

4. Dobromil. Gimn. Koedukacyjne Miejskie im. Herburtów — niepełne prawa.

5. Drohobycz. I. Gimn. Żeńskie T-wa I. Pryw. Gimn. Żeńskiego w Drohobyczu — niepełne prawa.

6. Drohobycz. II. Gimn. Żeńskie im. H. Sienkiewicza Polskiego T-wa Pryw. Gimn. Żeńsk. im. Henryka Sienkiewicza w Drohobyczu — niepełne prawa.

7. Jarosław. Gimn. Żeńskie im. M. Marceliny Darowskiej Zgromadzenia SS. Niepokalanego Poczęcia N. M. P. — niepełne prawa.

8. Kolbuszowa. Gimn. Koedukacyjne T-wa Szkoły Gimnazjalnej Męskiej — niepełne prawa.

9. Lwów. Gimn. Żeńskie SS. Bazyljanek — niepełne prawa.

10. Lwów. Gimn. Żeńskie Józefy S. Goldblatt Kamerlingowej — niepełne prawa.

11. Lwów. Gimn. Żeńskie D-ra Adeli Karp - Fuchsowej — niepełne prawa.

12. Lwów. Gimn. Żeńskie im. Adama Mickiewicza, Olgi Żychowiczowej — pełne prawa.

13. Lwów. Liceum Żeńskie im. Adama Mickiewicza Olgi Żychowiczowej — pełne prawa.

14. Lwów. Gimn. Żeńskie Zgromadzenia SS. Najświętszej Rodziny z Nazaretu — pełne prawa.

15. Lwów. Gimn. Żeńskie im. Zofji Strzałkowskiej — Spadkobierców Zofji Strzałkowskiej — pełne prawa.

16. Lwów. Gimn. Żeńskie Zgromadz. SS. de Notre Dame — pełne prawa.

---

*) Nadane rozp. Minist. W. R. i O. P. z dnia 3 czerwca 1931 r. Nr. II. 9332/31 (Kur. O. S. Lw. Nr. II. 8594/31).

17. Lwów. Gimn. Żeńskie Konwentu SS. Sercanek — pełne prawa.

18. Lwów. Gimn. Żeńskie im. Juljusza Słowackiego T-wa Pryw. Gimn. Żeńsk. im. J. Słowackiego — niepełne prawa.

19. Lwów. Gimn. Żeńsk. Zgromadz. SS. Urszulanek — pełne prawa.

20. Lwów. Gimn. Męskie Humanistyczne Żydowsk. T-wa Szk. Lud. i Średn. — niepełne prawa.

21. Lwów. Gimn. Męskie Klasyczne Żydowsk. T-wa Szkoły Lud. i Średn. — niepełne prawa.

22. Lwów. Gimn. Żeńskie Żydowsk. T-wa Szk. Lud. i Średn. — niepełne prawa.

23. Przemyśl. Gimn. Żeńskie PP. Benedyktynek — niepełne prawa.

24. Przemyśl. Gimn. Żeńskie im. Marji Konopnickiej, Anny Kleczyńskiej — niepełne prawa.

25. Przemyśl. Gimn. Żeńskie Ukraińskiego Instytutu dla dziewcząt w Przemyślu — pełne prawa.

26. Przeworsk. Gimn. Koedukacyjne Miejskie im. Króla Władysława Jagiełły — niepełne prawa.

27. Rzeszów. Gimn. Żeńskie T-wa Pryw. Gimnazjum Żeńskiego — niepełne prawa.

28. Sambor. Gimn. Żeńskie im. Marji Konopnickiej, T-wa Pryw. Gimn. Żeńsk. im. Marji Konopnickiej — niepełne prawa.

29. Strzyżów n/W. Miejskie Gimnazjum Koedukacyjne — niepełne prawa.

Województwo stanisławowskie.

1. Dolina. Gimn. Koedukacyjne Polskie im. Zygmunta Krasińskiego, T-wa Szkoły Średniej im. Krasińskiego — niepełne prawa.

2. Horodenka. Polskie Gimnazjum Koedukacyjne T-wa Szkoły Średniej — niepełne prawa.

3. Kałusz. Miejskie Gimnazjum Koedukacyjne — niepełne prawa.

4. Kołomyja. Gimn. Żeńskie Zgromadz. SS. Urszulanek — pełne prawa.

5. Kołomyja. Gimn. Żeńskie Żyd. Tow. Szkoły Ludowej i Średniej — niepełne prawa *).

6. Stanisławów. Gimn. Żeńskie im. Elizy Orzeszkowej, T-wa Pol. Prywatn. Gimn. im. E. Orzeszkowej — niepełne prawa *).

7. Stanisławów. Gimn. Żeńskie Zgromadzenia SS. Urszulanek — pełne prawa.

8. Stanisławów. Gimn. Koedukacyjne Żydowskiego T-wa Szkoły Ludowej i Średniej — niepełne prawa.

9. Stryj. Gimn. Żeńskie T-wa Pryw. Gimn. Żeńskiego — pełne prawa *)

10. Turka n/Str. Gimn. Koedukacyjne im. Marszałka Józefa Piłsudskiego T-wa Gimnazjalnego — niepełne prawa.

Województwo tarnopolskie:

1. Borszczów. Gimnazjum Koedukacyjne T-wa Szkoły Średniej — niepełne prawa *).

2. Brody. Gimn. Żeńskie im. E. Orzeszkowej D-ra Loewina — pełne prawa.

3. Jazłowiec. Gimn. Żeńskie Konwentu SS. Niepokalanego Poczęcia Najśw. P. M. — niepełne prawa.

4. Przemyślany. Polskie Gimnazjum Koedukacyjne im. Królowej Jadwigi. — niepełne prawa.

5. Radziechów. Gimn. Koedukacyjne im. Marszałka Badeniego T-wa Gimn. w Radziechowie — niepełne prawa.

6. Tarnopol. Gimn. Żeńskie im. Marji Konopnickiej — Zofji Lenkiewiczowej — pełne prawa.

7. Tarnopol. Gimn. Żeńskie T-wa „Ridna Szkoła" U. T. P. — niepełne prawa.

8. Złoczów. Gimn. Koedukacyjne Ukraińskiego T-wa Pedagogicznego „Ridna Szkoła" — niepełne prawa.

P. Kurator O. S. Lw.: 1) rozporządzeniem z dnia 25 czerwca 1931 r. Nr. II. 4709/31 uznał prywatne koedukacyjne kursy gimnazjalne w Lubaczowie za prywatne gimnazjum typu humanistycznego, nadał temu gimnazjum nazwę „Gimnazjum Koedukacyjne Powiatowego Towarzystwa Szkoły Średniej w Lubaczowie" i zarazem udzielił Zarządowi koncesji na prowadzenie tego gimnazjum na przeciąg trzech lat, począwszy od dnia 1-go września 1931 r.

2) rozporządzeniem z dnia 8 lipca 1931 r. Nr. II. 9544/31 udzielił Żydowskiemu Towarzystwu Szkoły Ludowej w Rzeszowie koncesji na prowadzenie 1-kl. koedukacyjnej szkoły średniej w Rzeszowie z polskim językiem nauczania przy szczególnem uwzględnieniu przedmiotów judaistycznych na przeciąg roku szkolnego 1931/32 pod nazwą „1-klasowa Szkoła Średnia Żydowskiego Towarzystwa Szkoły Średniej w Rzeszowie".

3) rozporządzeniem z dnia 12 lipca 1931 r. Nr. II. 15916/31 uznał prywatne żeńskie kursy gimnazjalne U. P. T. we Lwowie za prywatne gimnazjum typu humanistycznego, nadał temu gimnazjum nazwę „Prywatne Żeńskie Gimnazjum U. P. T. Ridnej Szkoły we Lwowie" i zarazem udzielił Ukr. Towarzystwu „Ridna Szkoła" koncesji na prowadzenie tego gimnazjum.

Szkolnictwo zawodowe.

P. Kurator O. S. Lw. udzielił zezwolenia: 1) rozporządzeniem z dnia 19 czerwca 1931 r. Nr. III. 3168/31 p. Wolfowi Kopplowi w Drohobyczu (ul. Gołąba 7), na otwarcie i prowadzenie w Drohobyczu w budynku szkoły powszechnej im. Mickiewicza prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Handlowy Wolfa Kopla w Drohobyczu.

2) rozporządzeniem z dnia 15 czerwca 1931 r. Nr. III. 3050/31 p. Jerzemu Polańskiemu w Stryju (ul. Trybunalska 24), na otwarcie i prowadzenie w Krośnie, przy ulicy Dr. Czajkowskiego Nr. domu 86, prywatnej szkoły i kursów pod nazwą: Trzyklasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa i Kursy Handlowe Jerzego Polańskiego w Krośnie.

3) rozporządzeniem z dnia 8 lipca 1931 r. Nr. III. 3145/31 panu Stanisławowi Kochanowskiemu, emerytowanemu profesorowi Państwowej Szkoły Ekonomiczno - Handlowej we Lwowie (ul. Potockiego 42) na otwar-

cie i prowadzenie w Sokalu, w budynku państwowego gimnazjum prywatnej szkoły pod nazwą: Trzyklasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Stanisława Kochanowskiego w Sokalu.

Państwowa Rolnicza Szkoła Sadownictwa, Warzywnictwa i Pszczelnictwa w Zaleszczykach.

Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 maja 1931 roku Nr. III. T. 3569/31 o otwarciu Państwowej Rolniczej Szkoły Sadownictwa, Warzywnictwa i Pszczelnictwa w Zaleszczykach fundacji J. K. I. Hohendorffa w Szutromińcach.

§ 1. Otwieram Państwową Rolniczą Szkołę Sadownictwa, Warzywnictwa i Pszczelarstwa w Zaleszczykach fundacji J. K. I. Hohendorffa w Szutromińcach.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 czerwca 1931 r.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

Ruch służbowy.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Antoniszynowa Józefa kierowniczką 3-klas. szkoły w Malczycach (Gródek Jag.); Adamczyk Władysław kierownikiem 7-klasowej szkoły w Jabłonowie (Kołomyja).

Bajgier Jan kierownikiem 3-klasowej szkoły w Turaszówce (Krosno); Beń Bazyli kierownikiem 7-klasowej szkoły im. Szaszkiewicza we Lwowie.

Dromirecki Antoni kierownikiem 4-klasowej szkoły w Lachowcach (Trembowla).

Klus Tomasz kierownikiem 6-klasowej szkoły w Wysokiej (Łańcut); Krzeczkowski Włodzimierz kierownikiem 7-klasowej szkoły w Bilczu Złotem (Borszczów).

Radomyska Eugenja kierowniczką 4-klasowej szkoły w Kniażołuce (Dolina).

Serbeńska Helena kierowniczką 2-klasowej szkoły w Sokołowie (Buczacz); Sotnicki Seweryn kierownikiem 7-klasowej szkoły w Tłustem (Zaleszczyki).

Powołani do służby: Mottlowa Władysława, nauczycielka w stanie pozasłużbowym, została powołana do służby czynnej na stanowisko nauczycielki 1-klasowej szkoły w Kręciłowie (Skałat).

Przeniesieni: Baczyński Roman, kierownik 2-klasowej szkoły w Trzebusce (Kolbuszowa), do 4-klasowej szkoły w Krzątce (Kolbuszowa).

Huminiłowicz Jerzy, nauczyciel szkoły w Berłohach (Kałusz), do 3-klasowej szkoły w Stankowej (Kałusz); Hyrjak Jan, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Podorosku (Wołkowysk), do 1-klasowej szkoły w Darowie (Sanok).

Kopeszczuk Bazyli, kierownik 3-klasowej szkoły w Hawryłówce (Nadwórna), do 7-klasowej szkoły im. T. Czackiego w Stanisławowie; Konieczko August, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Grabownicy (Brzozów), do 7-klasowej szkoły w Bliznem (Brzozów); Krulicka Kazimiera, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Uszni (Złoczów), do 7-klasowej szkoły w Sasowie (Złoczów); Kubiczkówna Jadwiga, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Błażowej (Rzeszów), do 7-klasowej szkoły im. Jachowicza w Rzeszowie; Kuhajewicz Eustachy, nauczyciel 1-klasowej w Trybuchowcach (Bóbrka), do 7-klasowej szkoły w Brzozdowicach (Bóbrka).

Leszczyński Piotr, kierownik 2-klasowej szkoły w Chmielowej (Zaleszczyki), do 2-klasowej szkoły w Szypowcach (Zaleszczyki).

Milanówna Franciszka, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Medenicach (Drohobycz), do 7-klasowej szkoły w Jasienicy Solnej (Drohobycz).

S. Pawłowska Wiktorja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Sokalu, do 3-klasowej szkoły w Św. Józefie (Kołomyja); Pożakowska Stefanja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Łukowcu (Lesko), do 1-klasowej szkoły w Bóbrce (Lesko).

Stein Ludwik, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Zadwórzu (Przemyślany), do 2-klasowej szkoły w Rozworzanach (Przemyślany).

Weintraubowa Stefanja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Pnikucie (Mościska), do 4-klasowej szkoły w Bortiatynie (Mościska); Ks. Wojtasiewicz Józef, nauczyciel religji rzym.-kat. w 7-klasowej szkole im. Kołłątaja w Drohobyczu, do 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Królowej Jadwigi w Drohobyczu.

Zgud Stanisław, kierownik 3-klasowej szkoły w Kołpcu (Drohobycz), do 1-klasowej szkoły w Litynji (Drohobycz); Zweridowa Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Uniżu (Horodenka), do 1-klasowej szkoły w Kunisowcach (Horodenka).

Spensjonowani. Bukaczewska Julja, nauczycielka szkół powszechnych specjalnych, przydzielona do Zakładu Głuchoniemych we Lwowie.

Jezierska Felicja, nauczycielka szkoły żeńskiej w Rudkach; Jędrzejewska Stanisława, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Dołhem (Trembowla); Jędrzejowski Józef, kierownik szkoły w Wierzawicach (Łańcut).

Krycińska Julja, kierowniczka 3-klasowej szkoły w Krzywczy (Przemyśl).

Nowicka Helena, nauczycielka szkoły w Dobromilu.

Skałkowa Stefanja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Brzegach (Sambor); Skawiński Teodor, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Hukałowcach (Zborów); Szukatkowa Augusta, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Adrjanowie (Rudki).

Wolańska Marja Wanda, nauczycielka szkół powszechnych specjalnych, przydzielona do Zakładu Głuchoniemych we Lwowie.

Zmarli: **Śp. Wanda Kostkiewiczówna,** nauczycielka 7-kl. szkoły powszechnej (Zamarstynów) we Lwowie; zmarła dnia 9 czerwca b. r. w Zakopanem, przeżywszy lat 51, z czego 30 w zawodzie nauczycielskim.

Śp. Zmarła, o głębokim i szlachetnym charakterze, pełna poświęcenia dla ideału wychowawczego Polki-obywatelki, ceniona dla swych zalet,

zdolności i pracy przez władze szkolne, współkolegów, dziatwę szkolną i miejscowe społeczeństwo, była prawdziwym wzorem nauczyciela wychowawcy-społecznika.

Wieść o Jej przedwczesnej śmierci wywołała u wszystkich szczery żal.

Liczny udział w smutnym obrzędzie pogrzebowym, który odbył się dnia 14 czerwca b. r. na cmentarz Łyczakowski we Lwowie, był wyrazem żalu i żałoby obywatelstwa i dziatwy zamarstynowskiej, jak niemniej szerokich sfer nauczycielskich.

Cześć pamięci zasłużonej nauczycielce - obywatelce!

Ś. p. Michał Wrzak, kierownik 7-kl. szkoły męskiej w Buczaczu, zgasł przedwcześnie dnia 1 maja 1931 r. W zmarłym utraciła szkoła bardzo dobrego nauczyciela, kierownika i wychowawcę. Nauczał i wychowywał nietylko wytrawną metodą, ale też oddziaływał ogromnie szlachetnie i wychowawczo na młodzież przezeń ukochaną i grono nauczycielskie swej szkoły całością swego kryształowego życia i systematycznej pracy.

Poza walorami bardzo dobrego nauczyciela i kierownika, wykazywał zdolności administracyjne nietylko w szkole ale i w dziedzinie pracy pozaszkolnej, zakładając i prowadząc wzorowo powiatową bibljotekę nauczycielstwa szkół powszechnych w Buczaczu.

W duszach i sercach wychowanków i współpracowników mieć będzie na zawsze pomnik żalu, czci i uznania.

Ś. p. Stefanja Petrowska, naucz. 2-kl. publ. szkoły powszech. w Mokrem, powiatu sanockiego, zmarła dnia 6 czerwca 1931 r. w 25 roku życia, a w 4 roku służby naucz.

Ś. p. Andrzej Pokój, kierownik 3-kl. publ. szkoły powsz. w Kłyżowie, powiatu Nisko, zmarł dnia 23 lutego 1931 r. w 53 roku życia, a w 33 roku służby nauczycielskiej.

Ś. p. Koczapska Felicja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Skolem, zmarła dnia 4 lipca 1931 r. w 23 roku życia.

Zakłady Kształcenia Nauczycieli.

M i a n o w a n i: P. Minister W. R. i O. P. dekretem z dnia 18 czerwca 1931 r. Nr. II. 12366/31 zamianował p. Ambrożego de Nałęcz Androchowicza, dyrektora Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Żeńskiego w Sokalu, dyrektorem III. Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Żeńskiego we Lwowie.

P. Minister W. R. i O. P. dekretem z dnia 27 czerwca 1931 r. Nr. II. 12365/31 zamianował p. Emila Mysłowskiego, nauczyciela Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Szczebrzeszynie, dyrektorem Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Zaleszczykach.

Hajda Tadeusz nauczycielem Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Sokalu.

P r z e n i e s i e n i: Ginter Wojciech, nauczyciel seminarjum męskiego w Czortkowie, do seminarjum męskiego w Krośnie.

Kopja Helena, nauczycielka seminarjum żeńskiego w Jaworowie, do seminarjum ochroniarskiego im. St. Jachowicza we Lwowie.

Jużakówna Stanisława, urzędniczka I. seminarjum nauczycielskiego żeńskiego im. Adama Asnyka we Lwowie, do Państwowej Szkoły Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie.

Kałyniuk Bazyli, sekretarz seminarjum nauczycielskiego męskiego im. St. Staszica w Rzeszowie, do Państwowej Szkoły Ślusarstwa Maszynowego w Tarnopolu.

Spensjonowani: P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 3 lipca 1931 r. Nr. II. 13869/31 przeniósł w stan spoczynku p. Antoniego Orłowskiego, pozostającego w stanie nieczynnym dyrektora seminarjum nauczycielskiego męskiego w Krośnie.

Nęcki Wojciech, nauczyciel seminarjum nauczycielskiego męskiego w Krośnie.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Mianowani: P. Minister W. R. i O. P. dekretm z dnia 30 czerwca 1931 r. Nr. II. 10359/31 zamianował p. Klemensa Kocowskiego, profesora gimnazjum II. w Rzeszowie, p. o. kierownika gimnazjum w Sanoku, dyrektorem gimnazjum w Łańcucie.

Kuratorjum O. S. Lw. unieważniło zwolnienie z posady Marji Zabawówny, nauczycielki gimnazjum w Zbarażu.

Przeniesieni: Blader Szymon, profesor gimnazjum XI we Lwowie, do gimnazjum II. im. K. Szajnochy we Lwowie; Borecki Stefan, profesor gimnazjum II. im. K. Szajnochy we Lwowie, do gimnazjum XI im. Śniadeckich we Lwowie.

Dąbrowski Zygfryd, nauczyciel gimnazjum w Czortkowie, do Państwowej Szkoły Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie; Dobuszczak Jan, nauczyciel gimnazjum z r. j. n. we Lwowie, do gimnazjum IX. im. Jana Kochanowskiego we Lwowie.

Eliasiewicz Antoni, nauczyciel gimnazjum II. we Lwowie, do gimnazjum X. we Lwowie.

Jaremowicz Marjan, nauczyciel gimnazjum I. im. A. Mickiewicza w Samborze, do gimnazjum w Brzeżanach.

Mul Tadeusz, nauczyciel gimnazjum w Brodach, do gimnazjum II. im. A. Witkowskiego w Jarosławiu.

Dr. Paszkudzki August, profesor gimnazjum XI. we Lwowie, do gimnazjum II. im. Karola Szajnochy we Lwowie.

Vitek Władysław, nauczyciel gimnazjum II. im. A. Witkowskiego w Jarosławiu, do gimnazjum XI. im. Śniadeckich we Lwowie.

Wczelik Władysław, nauczyciel gimnazjum w Brzeżanach, do gimnazjum I. im. A. Mickiewicza w Samborze.

Zakrzewski Jan, dyrektor gimnazjum w Stanisławowie, na stanowisko nauczyciela do gimnazjum VIII. im. Króla Kazimierza Wielkiego we Lwowie; Zawadzki Alfred, nauczyciel gimnazjum IX. im. Jana Kochanowskiego we Lwowie, do gimnazjum V. im. Hetm. Stan. Żółkiewskiego we Lwowie.

Kunstetter Marja, urzędnik prowizoryczny gimnazjum I. w Samborze, do gimnazjum w Brzeżanach.

Mrygłodowicz Włodzimierz, sekretarz gimnazjum I. w Jarosławiu, do gimnazjum z r. j. n. w Przemyślu.

Spensjonowani: Dr. Cehelskyj Porfiry, pozostający w stanie nieczynnym profesor b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu; Chirowski Bazyli, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu.

Diakiw Paweł, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu.

Hałuszczyński Jan, pozostający w stanie nieczynnym profesor b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu.

Kamiński Antoni, nauczyciel II. gimnazjum w Rzeszowie.

Lisiński Mikołaj, profesor V. gimnazjum we Lwowie.

Łukasiewicz Prokop, pozostający w stanie nieczynnym profesor b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu.

Mordawski Szymon, profesor IX. gimnazjum we Lwowie.

Redkiewicz Orest, pozostający w stanie nieczynnym profesor gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Złoczowie.

Zwolnieni ze służby z powodu nieuzyskania kwalifikacyj w ustawowym terminie: Banach Józef, nauczyciel gimnazjum w Czortkowie.

Zwolnieni ze służby prowizoryczni urzędnicy: Białaczewska Helena w gimnazjum V we Lwowie.

Ditz Karol w gimnazjum VIII we Lwowie.

Gawlikówna Janina w gimnazjum IV we Lwowie; Groszek Anna w gimnazjum I we Lwowie.

Hrehorowiczówna Joanna w gimnazjum I. w Stryju.

Nagaj Stanisław w gimnazjum II we Lwowie.

Pollówna Marja w gimnazjum III. we Lwowie.

Strauss Kamil w gimnazjum XI we Lwowie.

Wirski Wilhelm w gimnazjum IX we Lwowie.

Szkolnictwo zawodowe.

Mianowani: Dr. Belohlevka Roman Władysław nauczycielem Państwowej Szkoły Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie; Inż. Bily Zygmunt nauczycielem Państwowej Szkoły Budownictwa w Jarosławiu.

Łomnicka Marja nauczycielką Państwowej Szkoły Zawodowej Żeńskiej we Lwowie.

Dr. Pilatowa Janina nauczycielką Państwowej Szkoły Zawodowej Żeńskiej we Lwowie.

Przeniesieni. Schimanek Jan, instruktor Państwowej Szkoły Przemysłu Drzewnego w Hajnówce, na stanowisko instruktora do Państwowej Szkoły Kołodziejsko-Kowalskiej w Kamionce Strumiłowej.

Zwolnieni: Rejthar Józef, prowizoryczny urzędnik w Państwowej Szkole Wiertniczej w Borysławiu.

Konkursy.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Borszczów	Babince k. Krzywcza	3 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	200 s²	
2	„	Jurjampol	2 „	„	—	polski	3 „	2 mg	Konk. drugi
3	„	Muszkatówka	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	0·62 ha	„ „
1	Brzozów	Harta Górna	3 „	„	—	polski	—	—	Pierwszeństwo mają mężczyz. z kursem ogrod.-sadow.
2	„	Hłudno	3 „	„	—	pol -r.	—	—	
3	„	Krzywe	2 „	„	—	polski	—	—	
4	„	Pawłokoma	2 „	„	—	ruski	—	—	
5	„	Wara	3 „	„	—	polski	—	—	
6	„	Dyląngowa	2 „	„	—	„	—	—	
7	„	Witryłów	2 „	„	—	„	—	—	
8	„	Barycz	3 „	„	—	„	—	—	
1	Dolina	Bełejów	2 „	„	—	ruski	2 „	1 mg	Konk. 4-ty
2	„	Grabów	2 „	„	—	„	3 „	1 mg	Konk. drugi
3	„	Iłemnia	2 „	„	—	„	3 „	4 mg	Konk. 3-ci
4	„	Jasienowiec	3 „	„	—	„	4 „	2 mg	
5	„	Kalna	2 „	„	—	„	3 „	—	Konk. 3-ci
6	„	Perehińsko	7 „	męska	—	pol.-r.	3 „	—	Konk. 2-gi Pierwszeństwo mają kandydaci z w. k. n.,
7	„	Rożniatów	7 „	koeduk.	—	polski	3 „	—	Konk. 2 gi Pierwszeństwo mają kandydaci w. k. n.
8	„	Trościaniec	3 „	„	—	ruski	2 „	6 mg	
9	„	Dolina-Odenica	2 „	„	—	polski	3 „	—	
1	Drohobycz	Podbuż	6 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	Pierwszeństwo mają kand. z w. k. n. Konkurs ponowny
1	Gródek Jag.	Wroców	3 „	„	—	„	3 „	—	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	**Horodenka**	Żywaczów	2 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	—	2000 m²	
2	„	Łuha	3 „	„	—	„	2 ubik.	¼ ha	
3	„	Wierzbowce	4 „	„	—	„	3 „	—	
4	„	Jakobówka	2 „	„	—	„	2 „	¼ ha	
1	**Jarosław**	Morawsko	3 „	„	—	polski	3 „	200 s²	
1	**Jaworów**	Drohomyśl	5 „	„	—	pol.-r.	2 „	2 mg	
2	„	Hruszów	3 „	„	—	„	2 „	2 mg	
3	„	Kobylnica Wołoska	3 „	„	—	„	2 „	2 mg	
4	„	Mużyłowice Narodowe	2 „	„	—	„	2 „	1¾ „	
5	„	Przyłbice	3 „	„	—	„	2 „	⅕ „	
6	„	Ruda Kochanowska	2 „	„	—	„	2 „	2 mg	
7	„	Siedliska	3 „	„	—	„	2 „	1½ „	
8	„	Załuże	3 „	„	—	„	—	1 mg	
1	**Kolbuszowa**	Kolbuszowa Dolna	2 „	„	—	polski	3 „	0·5 h	Konk. 2-gi
2	„	Wilcza Wola	4 „	„	—	„	3 „	0·75 h	
3	„	Trzebuska	3 „	„	—	polski	3 „	0·5 ha	
1	**Kołomyja**	Bania Berezów	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg 75 ar.	
1	**Kopyczyńce**	Tłusteńkie	3 „	„	—	„	4 „	1265 m²	
1	**Kosów**	Kosów	7 „	męska	—	polski	—	—	Pierwszeństwo mają kand. z egz. wydz. lub w. k. n. Konk. 2-gi
1	**Lesko**	Leszczowate	2 „	koeduk.	—	pol.-r.	1 „	6 mg	
2	„	Łobozew	3 „	„	—	„	3 „	5273 m²	
3	„	Polana	2 „	„	—	polski	—	2 mg	
4	„	Ropienka	3 „	„	—	pol.-r.	4 „	1½ mg	
5	„	Teleśnica Oszwarowa	2 „	„	—	„	3 „	½ mg	
1	**Łańcut**	Handzlówka	5 „	„	—	polski	3 „	2 mg	Konk. pon.

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Mościska	Buchowice	3 kl.	koed.	—	pol.-r.	2 ubik.	2 mg	Konk. 3-ci
2	„	Czerniawa	4 „	„	—	ruski	3 „	—	Konk. 2-gi
3	„	Makuniów	2 „	„	—	„	2 „	$2^1/_4$ mg	Konk. 3-ci
4	„	Myślatycze	3 „	„	—	polski	3 „	—	„
5	-	Strzelczyska	3 „	„	—	„	3 „	—	„
6	„	Stojańce	4 „	„	—	„	3 „	—	„
7	„	Pnikut	3 „	„	—	„	2 „	—	„
8	„	Wołczyszczowice	3 „	„	—	pol.-r.	2 „	—	„
1	Przemyśl	Reczpol	2 „	„	—	polski	3 „	—	Konk. 2-gi
2	„	Krzeczkowa	2 „	„	—	ruski	2 „	—	„
3	„	Małkowice	2 „	„	—	pol.-r.	2 „	—	„
4	„	Sierakośce	2 „	„	—	„	3 „	—	„
5	„	Torki	3 „	„	—	ruski	3 „	2 mg	„
6	„	Bolestraszyce	4 „	„	—	pol.-r.	—	—	Konk. 3-ci
7	„	Bachów	4 „	.	—	„	—	—	
1	Przeworsk	Sietesz	6 „	„	im. św. Jadwigi	polski	3 ubik.	11 a 28 m²	Pierwszeństwo dla kandyd. z w. k. n. Konk. pon.
1	Rawa Ruska	Wierzbica	3 „	„	—	ruski	3 „	—	
2	„	Poddębce	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
1	Rzeszów	Borek-Nowy	3 „	„	—	polski	3 „	5864 m²	
2	„	Rzeszów	7 „	żeńska	im. M. Konopnick	„	—	—	Pierwszeństwo mają z w. k. n.
3	„	Słocina	5 „	koed.	—	„	3 „	5222 m²	
1	Sanok	Załuż	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	250 m²	Pierwszeństwo mają kandyd. z w. k. n. lub egz. wydz.
1	Sokal	Tartaków	7 „	„	—	polski	4 „	—	
1	Śniatyn	Karłów	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	
1	Żółkiew	Mosty Wielkie	7 kl.	męska	—	polski	—	—	Pierszeństwo mają z. w. k.n. lub egz. wydz.
1	Żydaczów	Sulatycze	2 „	koeduk.	—	pol.-r.	2 ub.	2 mg	
2	„	Czernice	7 „	„	—	„	4 „	2 mg	

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do końca września 1931 r.

Unieważnienie konkursu.

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im.	Język wykładowy	Unieważnia się konkurs ogłoszony na posadę	w Dz. Urz. Kur. O.S.L. Nr.	Uwaga
			szkoły						
1	**Drohobycz**	Hruszów	6 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	kierown.	8/30	

Wolne stanowiska nauczycieli podwładnych.

We Lwowie.

Nr. I. 17954/31. W Zakładzie Głuchoniemych we Lwowie wakują 4 posady nauczycieli (lek), pozostających na etacie publicznych szkół powszechnych specjalnych. Podania należycie udokumentowane należy wnosić do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Zastrzega się pierwszeństwo kandydatom (tkom), posiadającym dyplomy nauczycielskie szkół specjalnych.

W powiecie jaworowskim:

W 7-mio klasowych szkołach powszechnych w Jaworowie będą wolne posady: 1) dla nauczycielki z wyższym kursem nauczycielskim z grupy rysunków, robót ręcznych i kobiecych; 2) dla nauczyciela z grupy matematyczno - przyrodniczej. Podania należy zaraz wnosić do Rady Szkolnej Powiatowej w Jaworowie.

Zakłady kształecenia nauczycieli.

Ministerstwo W. R. i O. P. ogłosiło w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 4 lipca 1931 r. Nr. 7, poz. 83, konkurs na stanowisko dyrektora państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego im. W. Dzieduszyckiego w Sokalu.

O to stanowisko mogą się ubiegać osoby, odpowiadające pod względem kwalifikacyj wymaganiom ustawy z dnia 26 września 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 828), zmienionej ustawą z dnia 16 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 740) oraz odpowiadające wymaganiom art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462).

Podania, zaopatrzone potrzebnemi dokumentami, skierowane do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wnosić należy w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. Lw. w terminie do czterech tygodni od daty wyjścia wymienionego numeru Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Wolne posady w zakładach prywatnych.

Gmina król. wol. miasta Sokala ogłasza konkurs na posady nauczyli (lek) pedagogiki, języka polskiego, języka ruskiego, śpiewu, gry na skrzypcach i mandolinie, oraz lekarki szkolnej w Prywatnem Miejskiem Seminarjum Nauczycielskiem Żeńskiem w Sokalu. Kandydaci (tki), ubiegający się o te posady, winni (y) wykazać się kwalifikacją nauczania w szkołach średnich lub seminarjach nauczycielskich.

Uposażenie wedle norm państwowych. Oprócz płacy otrzyma nauczyciel (lka) dodatek lokalny w wysokości 10% poborów zasadniczych.

Należycie udokumentowane podania wnosić należy do Dyrekcji Prywatnego Seminarjum Nauczycielskiego Żeńskiego w Sokalu do dnia 1-go września 1931 r.

Ogłoszenia.

Druki rachunkowo - kasowe.

Nr. O. 1150/31. Nawiązując do okólnika z dnia 13 lutego 1931 r. Nr. I. Prez. 1116/31 [1]) i opierając się na wyjaśnieniu Ministerstwa Skarbu z dnia 31 maja 1931 r. Nr. D. I. 7007/3/31, Ministerstwo W. R. i O. P. zaznaczyło pismem z dnia 15 czerwca 1931 Nr. I. Pr. 4541/31, że zapotrzebowania na przepisane druki winny być zgłaszane za pośrednictwem władz II. względnie III. instancji, do których to władz będą następnie kierowane rachunki do uregulowania.

P. o. Naczelnika Wydziału: *A. Kopacz*, wr.

Propaganda szkolnictwa zawodowego.

Nr. III. 3303/31. W okólniku pod powyższym nagłówkiem Nr. III. 2335/31 (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. str. 232 — B. Szkoły techniczne i rzemieślnicze) zaszła pomyłka wskutek przeoczenia. W myśl bowiem zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z 4 lutego 1930 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 3, poz. 31 z r. 1930 [2]) warunkiem przyjęcia do szkoły technicznej jest ukończenie 7 oddziałów szkoły powszechnej lub 3 klas gimnazjum (a nie 4, jak podano w okólniku).

Za Kuratora Okręgu Szkolnego: (—) *St. Hubert*. Nacz. Wydz.

Kradzież pieczęci.

Nr. I. K. N. 4078/31. W nocy z dnia 30 czerwca na 1 lipca br. nieznani sprawcy dokonali włamania do kancelarji Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Samborze i rozbiwszy biurko i 2 szafy zabrali między innemi następujące pieczęcie:

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. Nr. 7, str. 294/5.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 235.

1) 4 pieczęcie metalowe wykonane w Mennicy Państwowej i niedawno przysłane. Jedna pieczęć o średnicy 36 mm miała napis: Państw. Semin. Naucz. M. im. J. Piłsudskiego w Samborze, druga o średnicy 20 mm z napisem: Państw. Sem. N. M. w Samborze, trzecia do laku o średnicy 30 mm z napisem. Pań. Sem. Naucz. M. im. J. Piłsudskiego w Samborze, czwarta o średnicy 40 mm z napisem: Państw. Kom. Egz. dla Naucz. Szk. Powsz. w Samborze. Numery pieczęci wyciśnięte w Mennicy: 1863 na pierwszej, 2027 na drugiej, 2280 na trzeciej, numeru czwartej nie zapisała Dyrekcja.

2) 1 pieczęć kauczukową z napisem: Państwowe Seminarjum Nauczycielskie Męskie im. Marszałka J. Piłsudskiego w Samborze.

3) 1 pieczęć podłużną z napisem: Dyrekcja Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego im. Marszałka J. Piłsudskiego w Samborze.

Kuratorjum O. S. Lw., powiadamiając o powyższem, przestrzega przed ewentualnemi nadużyciami pieczęci urzędowych zakładu.

Wykluczeni.

Nr. III. 3016/31. Kuratorjum O. S. Lwowskiego wyklucza ze wszystkich szkół zawodowych, średnich ogólno - kształcących i seminarjów nauczycielskich Okręgu Szkolnego Lwowskiego Władysława Bokuna, b. ucznia Państwowej Szkoły Handlowej w Stanisławowie.

Nr. II. 10453/31. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego rozporządzeniem z dnia 7 lipca 1931 r. L. 9346/31 wykluczyło Dymitra Korowajczuka, ucznia klasy szóstej B., gimnazjum państwowego z ruskim językiem nauczania w Stanisławowie, ze wszystkich szkół średnich i seminarjów nauczycielskich w Okręgu Szkolnym Lwowskim.

Ś. † p.

STANISŁAW MARCELI GAYCZAK

b. Podsekretarz Stanu w Min. W. R. i O. P.,
Kierownik Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych
zmarł we Lwowie, dnia 16. lipca 1931 r.

Ciężka i bolesna strata dotknęła Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Odszedł na zawsze dzielny i niezmordowany w pracy Kierownik, którego zabiegom, ustawicznym troskom i umiejętnemu prowadzeniu instytucja ta zawdzięcza swój niezwykły rozwój w ciągu ostatnich kilku lat. Obszerna i gruntowna wiedza, którą posiadał Zmarły, głębokie ujmowanie przez Niego prądów społeczno-narodowych i tendencyj ogólno-państwowych, wielka przedsiębiorczość oraz wybitne zdolności pedagogiczne przyczyniły się w znacznej mierze do ożywienia i podniesienia ruchu na polu wydawniczem naszej lite-

ratury podręcznikowej. To też z głębokim smutkiem i serdecznym żalem żegnamy prawego obywatela, szlachetnego i zasłużonego kierownika naszej instytucji, mądrego doradcę i zacnego Kolegę.

Śp. Stanisław Gayczak urodził się w Białej Małopolskiej w roku 1874 jako syn nauczyciela ludowego. Wykształcenie średnie otrzymał w Bielsku, poczem odbył studja wyższe w zakresie prawniczym i neo-filologicznym na Uniwersytecie Jagiellońskim. Zawód nauczycielski rozpoczął w r. 1899 w gimnazjum im. św. Anny w Krakowie, potem pracował w gimnazjach w Tarnowie i we Lwowie. Ponieważ praca w administracji szkolnej przedstawiała dla Jego uzdolnień szerszy teren, przeto w roku 1908 zostaje przydzielony do byłej Rady Szkolnej Krajowej we Lwowie w charakterze referenta.

Wojna światowa przerywa Mu pełnienie tych obowiązków. Jako oficer rezerwowy powołany pod broń dostaje się do niewoli rosyjskiej i przebywa w obozie jeńców — Polaków w Saratowie. Umie jednak i tutaj w tak trudnych warunkach życiowych wykazać swą niezwykłą użyteczność społeczną. Organizuje w obozie dla służby oficerskiej popularne pogadanki, które były tak ciekawe i pouczające, iż wkrótce zjednały Mu szeroki rozgłos.

W roku 1918 powraca do kraju i otrzymuje stanowisko wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lwowskiego. Obejmuje kierownictwo biura gimnazjalnego, następnie zaś pełni obowiązki naczelnika wydziału ogólnego. Na tych stanowiskach śp. Zmarły rozwinął przepięknie wszystkie przymioty bogatej Swej duszy. Jego prawość charakteru, niestrudzona energja w działaniu, głęboka orjentacja w zawiłych na terenie małopolskim problemach oraz konsekwencja w postępowaniu zjednały Mu ogólną szczerą sympatję i wdzięczność.

Powołany w roku 1926 na stanowisko podsekretarza stanu w Ministerstwie W. R. i O. P. oddał się cały, podobnie jak we Lwowie, pracy nad dokonywującą się wówczas reorganizacją Ministerstwa, zaledwie jednak rok pozostawał na tem stanowisku.

Przeszedłszy na emeryturę, nie zerwał ze szkolnictwem, lecz objął stanowisko dyrektora prywatnego gimnazjum im. Zofji Strzałkowskiej we Lwowie, poczem ostatnie dwa lata życia poświęcił pracy wyłącznie w Państwowem Wydawnictwie Książek Szkolnych.

Zmarły był również autorem szeregu podręczników szkolnych z zakresu języka niemieckiego.

Dnia 16. lipca b. r. nieubłagana śmierć przecięła nić Jego pięknego żywota. Spoczął na cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie. Nad świeżą mogiłą śp. Gayczaka pochyliły się zadumane czoła tych, którzy Go znali i pracowali z Nim razem.

Niechaj odpoczywa w pokoju.

Część druga.

Dr. K. ZAGAJEWSKI (Lwów).

Wybór zawodu a szkoła zawodowa [1]).

Tysiące młodzieży opuszcza corocznie szkołę, ukończywszy jej ostatni rocznik, i tysiące rodziców niepokoi myśl, gdzie ich syn lub córka znajdzie stosowną dla siebie pracę i zarobek. Ciężkie są czasy, bezrobocie, ta klęska powojennego świata, dokucza i naszemu krajowi w sposób dotąd niebywały. Szczęściem w nieszczęściu jest, że roczniki 1915—1917, o które tu głównie chodzi, są znacznie mniej liczne niż poprzednie, że i trzy następne do r. 1920, są jeszcze stosunkowo słabe. Zato jednak obecnie, w stosunku do czasów przedwojennych, praca kobiet zajmuje bez porównania szersze miejsce, prócz tego ludzie starzy, renciści i emeryci, pracują ostatkiem sił, by utrzymać pewien skromny standard życiowy — wszystko to czyni t. zw. rynek pracy jeszcze ciaśniejszym. Rodzice wchodzącej w życie zarobkowe młodzieży mają więc trudne zadanie, bo nawet wtedy, gdy dziecko ma wybitne uzdolnienia lub upodobania, doświadczeńszy opiekun musi dbać o to, żeby jego wychowanek nie wstąpił na drogę, któraby się rychło okazała manowcem. Wszak nie wszyscy, nawet bardzo zdolni, mogą sobie obrać karjerę filmową, sceniczną lub lekarską, nauczycielską i t. p., bo w każdem społeczeństwie tylko pewien odsetek może się tym czynnościom poświęcać. Zresztą większość młodzieży nie okazuje wyraźniejszych skłonności do jakiegoś określonego zawodu, jest uzdolnień średnich lub nawet skromnych, do pracy nieskora, — wobec takich zadanie wychowawcy jest szczególnie trudne, a niemniej odpowiedzialne.

Jakie więc okoliczności powinny decydować o wyborze? Jest ich niemało i czasem komplikują się jeszcze w osobliwy sposób. Pierwszym wskaźnikiem winny być zawsze zamiłowania i zdolności chłopca czy dziewczyny, dalej trzeba uwzględnić stosunki majątkowe, możliwość uzyskania pracy w danej dziedzinie, szanse rozwojowe na przyszłość. Ważny jest moment, w którym się wybór odbywa, ważny sposób wykształcenia lub dokształcania w obranym zawodzie. Nie powinny odgrywać roli względy próżności stanowej, małe ambicyjki, wygoda rodziców lub ucznia, bliskość danej szkoły, chwilowa protekcyjka lub podobne, nieistotne okoliczności. Tembardziej nie można tak ważnej sprawy pozostawić przypadkowi lub bezwładności wypadków — chodzi przecież o całe, może długie życie ludzkie, o to, czy ono będzie napełnione szczęściem czy goryczą, zadowoleniem czy bezsilnem, bo spóźnionem szamotaniem się ze źle ukutym losem.

Społeczeństwo nasze jest jeszcze obecnie w olbrzymiej większości rolnicze, więc jego część mieszczańska w znacznej mierze jest bez tradycji, bez kastowości. To utrudnia wybór zawodu, bo człowiek, mający wszystkie możliwości przed sobą, niełatwo się zdecyduje na jedną. Tem się tłumaczy przeogromny rozrost szkolnictwa ogólno-kształcącego, gimnazjalnego. Gimnazjum nie kształci zasadniczo do żadnego zawodu, zostawia do 18 roku życia dziecku decyzję o zawodzie nierozstrzygniętą, co jest i wygodne i obiecujące. Polak nie lubi, żeby „za nim klamka zapadła". Ale drogo opłaca

[1]) Odczyt wygłoszony w rozgłośni lwowskiej Polskiego Radja dnia 24 czerwca 1931 roku.

tę swobodę i wygodę, bo wynik moralny i materjalny przeważnie nie stoi w stosunku do włożonego wysiłku i kapitału. Rodzice polscy powinni się choć trochę nauczyć kalkulować! Niezawsze ofiarność na rzecz dziecka, niezawsze odejmowanie sobie ostatniego kąska chleba od ust, ażeby tylko dziecko miało rzekomo złotą przyszłość, jest dobre i mądre, a nawet szlachetne. Niema, zdaje się, na świecie ofiarniejszych rodziców niż w Polsce! Ale też gdzie indziej nie tak częste są wypadki zupełnie chybionego wychowania i płynącego stąd zgorzknienia i zwątpienia.

Niechaj zresztą wszyscy ci, którzy chętnie i dobrze się uczą, kończą swoje studja gimnazjalne! Będzie i tych za wiele, ale jest ich mimo wszystko tylko drobny odsetek ogółu młodzieży. 90% tych, którzy kończą szkołę powszechną, idzie odrazu w życie. Jest to rzeczą naturalną w biednem społeczeństwie, jakiem jesteśmy. Ale jeśli nie chcemy tonąć jeszcze bardziej w biedzie, musimy te rzesze kształcić, musimy jak największą liczbę robotników niekwalifikowanych przerobić na kwalifikowanych. To jest zadaniem szkoły zawodowej.

W obszerniejszem znaczeniu każda szkoła prowadzi do zawodu. Czyni to i gimnazjum poprzez politechnikę, uniwersytet i inne szkoły akademickie, które wszak tylko wyjątkowo kształcą badaczy naukowych bez określonego zawodu. W niniejszym referacie pomijam jednak tę najdłuższą i najdroższą, a w dodatku często zawodną drogę do zawodu; jest ona tym, którzy do niej mają prawo, dobrze znana, a szczegóły nieznane są corocznie przez organizacje zawodowe tłumaczone obszernie świeżym abiturjentom, którym się nie szczędzi rad i przestróg!

Natomiast szeroki ogół społeczeństwa nie ma przeważnie pojęcia o istocie i celach właściwego, t. j. średniego i niższego szkolnictwa zawodowego. Nie mają go często nauczyciele innych typów szkół, nie można się więc dziwić nieświadomości ludzi, zdala od szkoły stojących.

Zasadniczo szkoła zawodowa kształci praktycznie do pracy w rzemiośle, przemyśle, rolnictwie i handlu. Istnieją szkoły męskie, żeńskie i koedukacyjne. W stosunku do samej pracy zawodowej szkoła zajmuje dwojakie stanowisko: albo ją wyprzedza, zajmując cały dzień ucznia nauką i pracą warstatową, albo jej towarzyszy, wyzyskując wolny od pracy czas ucznia na dokształcanie. Pierwszy rodzaj nazywa się szkołą całodzienną, drugi dokształcającą. Prawie wszystkie rodzaje i typy opierają sie na siedmioklasowej szkole powszechnej, są więc ściśle z jej losem, z jej rozkwitem lub upośledzeniem, związane. Ponieważ cała praca jest skierowana ku osiąganiu jak największych wyników we właściwym zawodzie, wykształcenie ogólne w szkołach zawodowych odgrywa rolę mniej ważną, albo też pewne przedmioty jak matematyka, chemja, geografja itp., które w gimnazjum kształcą ogólnie, są tutaj zastosowane ściśle do potrzeb zawodu, a więc często ilościowo i jakościowo intensywniejsze niż w kształceniu ogólnem.

Jakie dzieci mają pójść do zawodu? W pierwszym rzędzie te, które mają do tego ochotę, następnie te, które mają fizyczne i umysłowe uzdatnienie. O ile chodzi o zawody przemysłowe, to dziś już istnieje specjalna wiedza, zwana psychotechniką, która tę zdatność bada i klasyfikuje. We Lwowie istnieje instytut psychotechniczny przy ul. Bourlarda 5, tam też szkoły i osoby prywatne się zwracają o poradę. Człowiek może być zupełnie zdrów, a jednak posiadać pewne odrębności wzroku, słuchu, czucia dotykowego, szybkości ruchów, spostrzegawczości, reagowania na podniety

i t. d., które go czynią niezdolnym do wykonywania pewnych zawodów. Istnieje też książeczka, która w zrozumiały sposób te braki i wynikające z nich wskazówki podaje (Wydawn. Muzeum Przem. i Roln. w Warszawie, Nr. 2. Zestawienie braków fizycznych i stanów patologicznych w zakresie zawodoznawstwa). Są to przeważnie t. zw. wskaźniki negatywne, naprzykład podają zawody, które należy odradzać osobom posiadającym wybitną próchnicę zębów. Jednak wskazania te, choć ścisłe, choć psychotechnika robi naprzykład w Niemczech wielkie postępy i oparte o nią poradnie zawodowe są tam znakomicie zorganizowane, są jednak tylko cząstkowem zestawieniem zagadnienia, nie dają zupełnie niezdecydowanemu wyraźnej wskazówki na drogę.

Czy niema więc wskazań pozytywnych, jakie osobniki nadają się do szkół zawodowych? Można tylko ogólnikowo postawić zasadę, że do t. zw. zawodów praktycznych powinni być kierowani chłopcy lub dziewczęta, którzy nie mają zamiłowania do nauki teoretycznej, książkowej, do filologji, gramatyki, historji i t. p., natomiast lubią roboty ręczne, rysunki, wszelkie zagadnienia i prace praktyczne jak naprawianie zamków, dzwonków elektrycznych i t. d. W szkole zawodowej obserwuje się często, że taki chłopak, przychodząc z dwóją z gimnazjum, staje się w krótkim czasie wzorowym, pilnym uczniem, poprostu dostał się dopiero tam do swojego rodzimego żywiołu. Jednak trzeba odrazu zaznaczyć, że niektóre zwłaszcza wyższe szkoły zawodowe również wymagają znaczniejszych wysiłków umysłowych (matematyka, języki obce), więc i w szkolnictwie zawodowem istnieje pewnego rodzaju hierarchja, którą trzeba respektować.

Zapytają mnie jeszcze trwożliwsi rodzice: Czy syn lub córka po ukończeniu szkoły zawodowej otrzyma pracę zarobkową? Na to, niestety, muszę odpowiedzieć: Żadna szkoła nie daje gwarancji na uzyskanie stanowiska zarobkowego. Po ukończeniu uniwersytetu lub politechniki można również być bezrobotnym. Tacy „dyplomowani" bezrobotni już dzisiaj są, a za lat kilka będą wcale liczni, jeśli serjowa produkcja inteligentów pójdzie w dotychczasowem tempie. Z dwojga zaś złego wolę bezrobotnego fachowca od równie niezadowolonego półinteligenta. Zresztą w polskiem rolnictwie, przemyśle, komunikacji, handlu, spółdzielczości, organizacji pracy, jest jeszcze tak ogromnie wiele do zrobienia, że sił wykwalifikowanych trzeba nam jeszcze wielu. Oczywiście jest to zawisłe od sytuacji gospodarczej; czasem też pech chce, że właśnie tam i wtedy, gdy ktoś szuka określonego zajęcia, niema go i trzeba albo czekać albo przenosić się w inne miejsce. Ale w Polsce są częste wypadki, mimo znacznego bezrobocia, że niema kandydata (rzadziej kandydatki) do jakiejś specjalnej, kwalifikowanej pracy za dobrem wynagrodzeniem. Wszak dotąd jeszcze automobile, traktory, rozmaite maszyny, liczniki, wagi i precyzyjne, drogie przyrządy naprawiają, a często psują pospolici kowale i ślusarze, umiejący niewiele więcej od swych poprzedników, z przed lat pięćdziesięciu! Niewielkie choćby poprawienie się konjunktury, jakiś skromny przypływ kapitałów do Polski może otworzyć tyle możliwości zarobkowych dla inteligentnych, wyszkolonych pracowników - zawodowców, że trud i koszt ich kształcenia się całkowicie opłacą. Gdyby zaś tak nie miało być, dzielny fachowiec może na całym świecie znaleźć niezgorszy kawałek chleba, pracownik umysłowy zaś zwyczajnie tylko w kraju może wykonywać swoją pracę.

Przechodząc do poszczególnych rodzajów szkół zawodowych, zacznę od najliczniejszych, dokształcających. Obowiązani uczęszczać do nich są wszyscy terminatorzy i praktykanci, jak niemniej praktykantki. Trzeba więc najpierw być przyjętym u mistrza (mistrzyni) i zgłoszonym w cechu. Terminator pracuje cały dzień, nieraz ciężko, czarnemi rękoma, wśród stuku i zaduchu, wieczorem chodzi do „przemysłówki", w której czasem ze zmęczenia zasypia. Twarda to szkoła życia, czasem złamie, czasem niedouczy, ale też i wielu dzielnych, nawet wybitnych ludzi wydała i wydaje. Dlatego nie należy jej dziecku przedstawiać jako kary, jako poniżenia, natomiast wszystkie czynniki są obowiązane opiekować się tym młodocianym pracownikiem, czuwać nad jego zdrowiem fizycznem i moralnem. Winni to czynić w pierwszym rzędzie rodzice i mistrz. Rodzice czuwają nad tem, żeby chłopec (dziewczyna) nie był popychadłem w warstacie i domu mistrza, przedewszystkiem zaś, żeby uczęszczał do szkoły dokształcającej tam, gdzie ona istnieje, a gdzie jej niema, powinni się domagać jej utworzenia. Mistrz winien na terminatora patrzeć jako na tego, który go kiedyś zastąpi, nie szczędzić mu nauki praktycznej, dawać mu czas i swobodę potrzebną na uczęszczanie do szkoły. Zdawałoby się, że to się samo przez się rozumie, ale niestety zbyt często tak nie bywa. Słyszy się często: „Mnie było ciężko, mnie nie żałowano ani pracy, ani wyzwisk, ani pocięgla. Dlaczego dziś chłopcu ma być lepiej"? Trzeba na to odpowiedzieć, że czasy się zmieniły pod każdym względem, że przyszły mechanik lotniczy musi być inaczej chowany niż ślusarz do wszystkiego. Zresztą dziesiejsze ustawy wymagają nauki, bez niej chłopiec nie zda egzaminu czeladniczego. Same izby i organizacje rękodzielnicze starają się o lepszy stan wyszkolenia narybku, od którego przecież zależy przyszły stan gospodarczy kraju.

Byłoby rzeczą daremną namawiać do nauki rękodzieła. Tą wielką doradczynią bywa konieczność życiowa. Ale wysiłkiem całego społeczeństwa winno się dążyć do tego, żeby te krocie tysięcy terminatorów, z których około 120.000 jest w szkołach dokształcających, osiągały maximum sprawności i wiedzy fachowej, tężyzny moralnej i świadomości obywatelskiej!

Inaczej kształci się młody rękodzielnik w całodziennych szkołach rzemieślniczo-przemysłowych. Tu nauka praktyczna, warstatowa i teoretyczna idą w parze, udzielają jej specjaliści o wysokich kwalifikacjach. Można słyszeć głosy, że warstat prywatny lepiej przysposabia do życia zarobkowego z jego skokami i — powiedzmy grzecznie — nieprawidłowościami. Zato szkoła rzemiosł uczy systematyczniej i wszechstronniej, szczególnie jeśli posiada dużo nowoczesnych maszyn. W wyjątkowo pomyślnych warunkach nauka u światłego mistrza daje więcej, ale na ogół szkoła rzemiosł doprowadza wyżej, zaznajamiając z nowoczesnemi metodami pracy. W każdym razie liczy się bardziej z psychologią młodzieńca, uwzględnia jego indywidualne właściwości, kształci i wychowuje, bo to czyni każda szkoła, nawet praktyczna, nawet niskiego stopnia. Dlatego chłopiec, o ile ma wybór, woli szkołę całodzienną.

Niestety szkół rzemieślniczych nie mamy wiele. W Okr. Szk. Lw. posiadamy: 7 szkół przemysłu drzewnego — w Brzeżanach, Jaworowie, Kołomyi, Lwowie (dwie), Stanisławowie i Stryju, 4 ślusarskie — we Lwowie (dwie), Stryju i Tarnopolu, dwie kołodziejsko-kowalskie — w Grzymałowie i Kamionce Strum., jedną koszykarską we Lwowie, jedną szewską w Kołomyi, krawiecką w Rawie Ruskiej, trzy tkackie w Krośnie, Rakszawie

i Stryju, dwie szkoły majstrów budowlanych w Jarosławiu i Lwowie, szkołę mechaników lotniczych w Skniłowie pod Lwowem, szkołę wiertniczą w Borysławiu. Do większości tych szkół przyjmuje się po ukończeniu 4 klasy szkoły powszechnej. Szkoły techniczne, do których trzeba mieć za sobą 3 klasy gimn. lub 7 klas szk. powsz., znajdują się w Drohobyczu (elektromechan.), Jarosławiu (budownictwa) i Lwowie (wydział drogowo-wodny, elektro-mechan., sztuk zdobniczych). Przy wielu z tych szkół istnieją internaty, inne są w kontakcie z miejscową bursą, która uczniów przyjmuje.

Dla dziewcząt istnieją szkoły zawodowe żeńskie w Borysławiu, Czortkowie, Drohobyczu, Kołomyi, Lwowie (sześć), Przemyślu (dwie), Rawie, Rzeszowie, Samborze, Stanisławowie (dwie), Stryju i Żółkwi. Wszystkie mają oddziały krawieckie, niektóre prócz tego bieliźniarski, modniarski, hafciarski, koronkarski, kilimkarski lub galanteryjny. Podstawą jest wszędzie pełna 7-klasowa szkoła powszechna. Szkoły te powinny kształcić dzielne, inteligentne, obdarzone smakiem estetycznym pracownice igły. Jest rzeczą wiadomą, że miljony idą rocznie zagranicę za te tysiące składników garderoby damskiej i męskiej, które snadnie mogłyby być wytwarzane w kraju. Niestety te szkoły nie kształcą dotąd w kierunku komercjalnym i spółdzielczym, który jedynie ich absolwentkom mógłby zapewnić powodzenie w życiu zawodowem. Jak dotąd pracują w kole rodzinnem i znajomych, marzeniem wszystkich zaś jest ukończyć seminarjum nauczycielek rzemiosł i zostać nauczycielkami. Niestety tylko niewielu to się udaje, a to wstrzymuje inne od wstąpienia do szkoły zawodowej. W normalnych warunkach, przy minimalnym kapitale, dziewczyna może sobie i swojej rodzinie ułatwić znakomicie zarobkowanie tą pracą, która nigdy nie przestanie być popłatną, byle była zorganizowana i wyrazem ostatniej mody.

Najbardziej zbliżone do szkół ogólno-kształcących są szkoły handlowe, stąd pochodzi może ich znaczna frekwencja. W okręgu lwowskim istnieją w Brodach, Czortkowie, Drohobyczu, Gródku Jag., Jarosławiu, Kołomyi, Lwowie (ośm), Przemyślu (dwie), Rozwadowie, Rzeszowie, Samborze (dwie), Sanoku, Stanisławowie (dwie), Stryju, Tarnopolu i Złoczowie. Wszystkie opierają się na 7-klas. szkole powszechnej, tylko dwa licea handlowe na 6 klasach gimnazjum. Większość jest trzyklasowa, dwie szkoły (Jarosław, Lwów) są czteroklasowe, oprócz tego są 4 jednoroczne szkoły przysposobienia kupieckiego. Szkoły trzy- i cztero-klasowe dają prawo do skróconej służby wojskowej i do stanowisk II. kategorji w służbie państwowej, więc coraz częściej w rezultacie kształcą urzędników prywatnych i państwowych. Nie jest to jednak ich właściwem zadaniem i na szczęście wielu bardzo ich absolwentów pracuje w przedsiębiorstwach gospodarczych w sensie najobszerniejszym, nierzadko na wybitnych stanowiskach.

Nie wspominam szczegółowo o szkołach rolniczych, ponieważ te szkoły podlegają Min. Rolnictwa i mało mi są znane. Jest jednak rzeczą oczywistą, że w kraju rolniczym o niskiej kulturze rolnej szkoły rolnicze powinny być liczne i licznie uczęszczane.

Wskazałem rodzicom szereg możliwości, nie wybawiwszy ich właściwie z kłopotu, w którym się wielu z nich znajduje. Nie wybawi ich także instytut psychotechniczny, ani najmądrzejszy doradca wychowawczy czy zawodowy. Ale jeśli się jeszcze raz swemu dziecku przypatrzą i przysłuchają, jeśli sobie wspomną rozmaite objawy jego dotychczasowego życia fizycznego i umysłowego, to może dojdą do jakiejś konkluzji, zadowalającej

tymczasowo. O reszcie rozstrzygnie tysiąc czynników, które razem wziąwszy nazywamy losem lub szczęściem, a w które trochę trzeba wierzyć. Bo bez wiary i bez nadziei życie ludzkie nie da się pomyśleć ani wytrzymać.

Sprawozdanie z „Wystawy Rolniczej i Regjonalnej w Tarnopolu".

W dniach od 23 czerwca do 5 lipca 1931 r. trwała Wystawa Rolnicza i Regjonalna w Tarnopolu. Eksponaty rozmieszczono na trzech terenach.

Teren pierwszy obejmował eksponaty umieszczone w wielu pawilonach w parku miejskim i na boisku sportowem; wszystkie ze smakiem urządzone, ilustrujące nasz regjonalny przemysł, rolnictwo, handel, rękodzieło, ogrodnictwo, leśnictwo, wytwórczość instytucyj państwowych, hodowlę zarodowego bydła, koni, nierogacizny,

Działowi temu, który tworzył oś wystawy, należy się uznanie głównie za oddział dydaktyczny, niemal w każdem stoisku, który przedstawiał metodę pracy w każdej dziedzinie produkcji rolniczej, przemysłowej, handlowej i innych.

Na wyróżnienie zasługiwały eksponaty szkoły rolniczej żeńskiej w Witkowie, Olesku i Zagrobeli — z wzorowemi szwalniami i pokazami pracy.

Kioski pozaszkolnej oświaty rolniczej zaopatrywały zainteresowanych w książki ze wszystkich działów rolnictwa.

Dalej wyróżniały się tu stoiska „Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie", oraz firmy „Azot" z Jaworzna.

W ogrodzie imponował pięknemi eksponatami pawilon „Rękodzieło".

W pawilonie „Rolnictwo" zobaczyć było można ciekawe wykresy produkcji rolniczej, hodowlanej, leśnej i t. d.

W osobnych pawilonach zobaczyć można było eksponaty z działu produkcji nasiennej, specjalnych zbóż i traw, meljoracyj i stacyj rolniczo-botanicznych (ze Lwowa) z okazami szkodników, chorób roślinnych oraz sposobami ich zwalczania. Na innych terenach zaprojektowano wzorowe ogrody, sady, cieplarnie, inspekta, szkółki siewek i drzewek, szkółki morelowe, winnic. Wszędzie tablice dydaktyczne, wykresy, statystyka, czasem żywe słowo.

Miłośnicy hodowli bydła, koni, ptactwa, drobiu, gołębi, królików, nierogacizny, ryb, jedwabników, mogli zainteresowania swoje uzupełnić i wzbogacić na żywych przepięknych okazach.

Z zestawień i porównań przebijała żywo dydaktyka, plastycznie ilustrująca nasz stan posiadania, wykazująca braki i niedomagania we wszystkich dziedzinach życia ekonomicznego.

Teren drugi w budynkach państwowych gimnazjów męskiego i żeńskiego obejmował dział ogólny, głównie przemysł ludowy, historję, etnografję, sztukę.

W salach i na ścianach korytarzowych wiele cennych pamiątek: oryginalne, stare, polskie, historyczne dokumenty i akty fundacyjne, dotyczące przeszłości tej ziemi, archeologja, numizmatyka, architektura, zbroje, miecze, odznaczenia, fotografje starych zamków kresowych, świątyń, stara sztuka kościelna i dawny, prymitywny przemysł ludowy.

Ale i nowych rzeczy była moc ogromna. Przecudne kilimy o motywach ludowych, regjonalnych, ceramika, stroje, domowy przemysł — zapełniły sal kilkanaście.

Na uwagę zasługiwała „Wystawa sztuk pięknych" urządzona staraniem syndykatu naszych plastyków.

W osobnych salach mieściły się interesujące eksponaty z chłodnictwa, jajczarstwa.

Osobne stoiska ilustrowały pogląd na rozwój robót publicznych, zdrowia, higjeny, opieki społecznej i samorządu. Znalazła tu wyraz także akcja przeciwalkoholowa.

Kolejnictwo, Liga Obrony Powietrznej Państwa, Liga Morska i Kolonjalna uzupełniały się wzajemnie, budząc powszechne zainteresowanie. Wielce ciekawemi były sale sądownictwa i „Policji Państwowej" ze statystyką przestępczości.

W osobnym budynku mieściła się „kultura i sztuka żydowska" z wielu cennemi eksponatami, sięgającemi XV wieku. Były tu stare księgi pergaminowe, w bogatych oprawach, bardzo drogie stroje rytualne, świeczniki, dokumenta historyczne.

Dział szkolnictwa mieścił się w osobnym budynku szkoły powszechnej św. Jadwigi i Konarskiego.

Dział ten zasługuje na szersze omówienie, ze względu na staranność i przejrzystość w urządzeniu wystawy oraz na bogactwo eksponatów.

Dał on imponujący obraz pracy nauczycielstwa i instytucyj jemu pokrewnych.

Przegląd eksponatów nie nużył zwiedzających ze względu na umiejętne ich zestawienie.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego wzbogaciło eksponaty wystawy szkolnej kilkudziesięciu tomami książek szkolnych i najnowszych podręczników metodycznych.

Wszystkie szkoły zarówno średnie, jak i seminarja nauczycielskie oraz szkoły powszechne i zawodowe, przysłały na wystawę swoje eksponaty. Również instytucje oświaty pozaszkolnej, koła rodzicielskie, „Przysposobienie Wojskowe" oraz inspektoraty szkolne, przyczyniły się swojemi pracami do podniesienia wartości wystawy szkolnej.

Jak bogaty jakościowo i ilościowo był dział eksponatów szkolnictwa powszechnego, średniego i seminarjów nauczycielskich, świadczy o tem konferencja jury sędziowskiej tego działu, na której uchwalono przesłać „Głównemu Komitetowi Wystawy" wniosek wydania szkolnictwu i instytucjom kilkadziesiąt listów pochwalnych oraz listów z podziękowaniem za najlepsze prace wystawowe.

Niepodobna oczywiście omawiać i wymieniać wszystkiego, co na wystawie było godne widzenia, ograniczymy się tylko do rzeczy najciekawszych lub najlepszych, i tak, idąc od początku salami, zauważyć było można:

Salę: „Przedszkola" w Tarnopolu, ze zbiorem zasadniczych eksponatów, ilustrujących program pracy w zakładzie. Na górze w osobnej sali mieściły się prace zbiorowe „Komitetu Rodzicielskiego" przy szkole św. Jadwigi w Tarnopolu, wyróżniające się bogactwem i pomysłowością. Na uwagę zasługiwała sala z eksponatami szkół: zawodowej i handlowej T. S. L. w Tarnopolu. Szkoła handlowa T. S. L. w Tarnopolu przedstawiła bardzo starannie prowadzoną księgowość metody Rufa.

Stoisko oświaty pozaszkolnej Koła T. S. L., z wzorowo urządzoną świetlicą, oraz stoisko 54 P. P. w Tarnopolu z eksponatami p. w, zasługiwały na gólną uwagę.

Szkolnictwo średnie zajmowało cztery sale. Staraniem I. i II. gimnazjum w Tarnopolu wypełniono jedną salę na parterze eksponatami z dziedziny humanistyki głównie filologji klasycznej.

Następnie na wyróżnienie zasługiwała sala rysunków i robót ręcznych, urządzona staraniem gimnazjum III. w Tarnopolu. Wiele bardzo eksponatów z działu robót ręcznych, modeli, ramek, kaset, obrazów haftowanych dostarczyli uczniowie gimn. II. w Tarnopolu.

Salę reprezentacyjną wypełniały wykresy, mapy, tablice statystyczne, odnoszące się do wszystkich działów szkolnictwa województwa tarnopolskiego, bardzo

starannie wykonane przez zespoły uczniów II. i III. gimnazjum, oraz uczniów państw. seminarjum w Tarnopolu, pod wytrawnem kierownictwem prof. II. gimn. p. Józefa Haliczera.

Ciekawy był dział cezelerski z miedzi uczniów tutejszego III. gimn., oraz eksponaty uczniów tutejszej Państwowej Szkoły Ślusarstwa Maszynowego.

Następna sala biologiczna i fizyko-chemiczna mieściła w sobie dydaktyczno pokazowe zestawienie przyrządów do ćwiczeń z mechaniki, optyki, opornic własnego pomysłu; zestawienie ćwiczeń do destylacji wody, suchej destylacji drzewa, otrzymywania sody, chloru, preparaty formalinowe trwałe. Sala ta urządzona była głównie przez tutejsze III. gimnazjum.

Eksponaty seminarjów nauczycielskich były rozmieszczone w osobnem skrzydle budynku w trzech salach.

Sala pierwsza, to dział przyrody i geografji. Umieszczono tu kilkanaście map plastycznych w precyzyjnem i artystycznem wykonaniu przez uczniów Państwowego Seminarjum Naucz. w Tarnopolu, pod kierunkiem prof. Garbiaka Mapy te według znawców posiadają wielką wartość naukową i metodyczną. Na uwagę zasługiwał plan plastyczny „Śródmieścia Tarnopola“ o wartości muzealnej, wykonany również przez uczniów tutejszego seminarjum. W planie zachowano delikatne poczucie form architektonicznych wszystkich budowli, gmachów, kościołów oraz żywych kolorów. Biologię, żywą i martwą przyrodę, ilustrowały akwarja, żywe kwiaty, minerały, okazy wypchane, precyzyjnie wykonane modele, obrazy, zielniki.

Salę drugą przeznaczono na pedagogikę.

Mnóstwo tu było pomocy naukowych, prac z działu psychologji eksperymentalnej, testów do badań inteligencji, wykresów, rysunków i t. d.

Ciekawą kolekcję przyrządów antropometrycznych dostarczyło Państwowe Semin. Naucz. w Tarnopolu. Wzorowe urządzenie I. kl. szkoły ćwiczeń przysłało Prywatne Semin. Żeńskie T. S. L. w Tarnopolu. Na wyróżnienie zasługiwały pomoce naukowe do rachunków oraz czytania i pisania ze szkoły ćw. Seminarjum Obywatelskiego w Tarnopolu. Protokóły praktyki pedagogicznej nadesłały seminarja z Brzeżan i Czortkowa.

Ciekawe wykresy właściwości i funkcyj psychicznych młodzieży pochodziły z seminarjum zaleszczyckiego. Najnowsze dzieła pedagogiczne i podręczniki metodyczne oraz charakterystyczne ilustracje czytanek dopełniały resztę.

Roboty ręczne i rysunki wypełniły salę trzecią.

Na uznanie zasługują prace ręczne uczniów Państwowego Semin. Naucz. Męs. w Tarnopolu jako to: walizki, futerały, anteny, detektory, roboty kartoniarskie, wyroby z drzewa, szkła, metalu. Komplety metodycznie prowadzonych rysunków, a w nich doskonale ujęte ćwiczenia ruchowe; roboty ręczne kobiece, precyzyjnie wykonane kwiaty ze skóry, aplikacje ze sukna, rysunki, firanki, poduszki, bielizna, pomoce naukowe wykonane przez uczenice Prywatnego Semin. Naucz. Żeń. Kom. Obyw. w Tarnopolu wreszcie pewna ilość artystycznych prac z rafji nadesłanych przez pryw. sem. n. żeńskie w Czortkowie. Szkoły powszechne wypełniły eksponatami trzy następne sale oraz korytarze.

Sala pierwsza mieściła roboty dzieci z działu aplikacyj, wyszywanek.

Sala druga to bielizna, koronki, hafty, stroje.

Sala trzecia wypełniona była wszelkiego rodzaju pomocami naukowemi.

We wszystkich salach dała się zauważyć nadzwyczajna wytrwałość i zrozumienie hasła: „wyścigu pracy“. Znajomość programów zastosowana wszędzie, dążność do własnej wytwórczości, uwzględnienie przemysłu domowego.

Ogromna ilość pomocy naukowych, własnym stworzona pomysłem, świadczy o zainteresowaniu się nowemi metodami nauczania, o wytrwałej pracy i samowystarczalności.

Uwagę na siebie zwrócił model nowo zbudowanej szkoły powszechnej, dwuklasowej w Kozinie, p. Skałat (wykonany przez naucz. z Ihrowicy Górnej, p. Tarnopol, p. Tretiakową); makaty i kilimy szkoły tkackiej w Glinianach, p. Przemyślany, komplety do nauki poglądu „Rozwój pszczół i ich pożytek" wykonane przez „Ognisko" Z. P. N. S. P. w Buczaczu. Dalej jakościowo wyróżniały się pomoce naukowe wykonane przez uczniów szkoły powsz. męskiej im. Słowackiego w Tarnopolu, z działu preparatorstwa ptaków szkoły męskiej w Tarnopolu im. św. Kazimierza; roboty kobiece szkół żeńskich w Tarnopolu, a to szkoły Mickiewicza, św. Jadwigi Orzeszkowej i Hofmanowej.

Mapy, wykresy i zestawienia statystyczne, dotyczące szkolnictwa powszechnego, wykonał inspektorat szkolny w Tarnopolu.

Dział szkolnictwa przedstawiał w eksponatach imponujący obraz pracy nauczycielstwa we wszystkich dziedzinach, a zestawiony przejrzyście i ze smakiem, pozwolił łatwo orjentować się i skutecznie obserwować.

Celem wystawy było przedstawienie obrazu gospodarczego i kulturalnego województwa kresowego, wykazanie istotnego stanu bogactw i wytwórczości rolniczej i przemysłowej, a zarazem zilustrowanie sposobem dydaktycznym jego niedomagań i braków. Cel osiągnięto. Wystawę bowiem zwiedzało dziennie kilka tysięcy osób, które niewątpliwie niejednej rzeczy się nauczyły i wzbudziły u siebie nowe siły duchowe oraz nadzieję i wiarę w lepszą przyszłość.

Protokół

konferencji Komisji Sędziowskiej dla działu szkolnictwa na Wystawie Rolniczej i Regionalnej w Tarnopolu, odbytej dnia 5 lipca 1931 r. pod przewodnictwem p. Dr. Wł. Lenkiewicza, prezesa Komisji Sędziowskiej.

Obecni: P. Prezes Dr. Włodzimierz Lenkiewicz. PP. Falendysz, prof. gimn. Haliczer, prof. gimn. Dr. Pastuszczyn, prof. gimn. Szczepanik, prof. gimn. Szymańska, prof. gimn. Kosiak, prof. gimn. Frank, prof. gimn. Kruczkowski, prof. semin. Siwy St. prof. semin. Zgodziński, prof. semin. Łapczyńska, naucz. szk. powsz. Maciulska, naucz. szk. powsz. Mazaczówna, naucz. szk. powsz. Oleniuk, naucz. szk. powsz. Złochowski, naucz. szk. powsz. Bauer, naucz. szk. powsz. Lipa, dyr. państw. szk. ślus. masz. w Tarnopolu.

Porządek dzienny: Przedstawienie i umotywowanie wniosków do odznaczenia najlepszych eksponatów szkolnych, względnie poszczególnych działów. Przed przystąpieniem do porządku obrad oświadczył p. Prezes, że Główny Komitet Wystawy posiada dwa rodzaje odznaczeń: 1. List pochwalny za bardzo cenne prace i eksponaty oraz 2. List z podziękowaniem.

Z kolei przedstawiono następujące wnioski:

Zarówno listy pochwalne jak i listy z podziękowaniem należy przyznawać zakładom i instytucjom, a nie osobom, które wykonały, czy też dostarczyły eksponatów na wystawę. Wniosek przyjęto i uchwalono.

Szkoły powszechne.

Listy pochwalne:

1. Szkole powszechnej im. Słowackiego w Tarnopolu za pomoce naukowe, oraz wyroby z drzewa i metali. 2. Szkole powszechnej im. Kazimierza w Tarnopolu za zbiór okazów przyrodniczych.

3. Szkole powszechnej żeńskiej im. Mickiewicza w Tarnopolu za roboty kobiece. 4. Szkole powszechnej żeńskiej im. Św. Jadwigi w Tarnopolu za bibljotekę, eksponaty biologiczne i roboty. 5. Szkole powszechnej żeńskiej im. Orzeszkowej w Tarnopolu za haftowaną bieliznę. 6. Szkole pwszechnej żeńskiej im. Hofmanowej w Tarnopolu za stylowe dekoracje. 7. Szkole powszechnej męskiej im. Konarskiego w Tarnopolu za pomysłowe tablice pomocnicze do nauczania historji. 8. Sekcji Opieki nad dzieckiem „Związku Pracy Obyw. Kobiet“ w Tarnopolu za eksponaty z przedszkola. 9. Powiatowemu Tow. Opieki nad Dzieckiem i Matką w Tarnopolu za eksponaty z przedszkola w Ihrowicy Dolnej. 10. Komitetowi Koła Rodzicielskiego w Tarnopolu przy szkole św. Jadwigi za urządzenie przedszkola i prace kobiece. 11. Szkole powszechnej w Kadłubiskach (pow. Brody) za stylowe wyszywanki ludowe. 12. Szkole powszechnej żeńskiej w Czortkowie za roboty kobiece. 13. Szkole powszechnej w Streptowie (pow. Radziechów) za roboty kobiece. 14. Szkole powszechnej w Mikulińcach (p. Tarnopol) za roboty kobiece. 15. Szkole powsz. żeń. w Trembowli za roboty kobiece pomoce naukowe. 16. Szkole powsz. ż. w Buczaczu za roboty kobiece. 17. Szkole powszechnej w Zubrcu (pow. Brody) za oryginalne wyszywanki. 18. Szkole powsz. w Glinianach (pow. Przemyślany) za eksponaty z działu kilimkarskiego. 19. Szkole powszechnej w Chorostkowie za model szkoły oraz pomoce naukowe. 20. Szkole powszechnej w Uszkowicach (pow. Przemyślany) za model krakusowego dworu. 21. Szkole powsz. w Jabłonowie (pow. Kopyczyńce) za mapę plastyczną województwa tarnopolskiego. 22. Szkole powsz. w Ihrowicy (p. Tarnopol) za modele wzorowej szkoły powszechnej i za plastyczny plan zagospodarowania ogrodu szk. 23. Szkole powsz. w Przemyślanach za wyroby z drzewa. 24. Szkole powsz. w Hucisku (pow. Brody) za wyroby ze słomy. 25. Szkole powsz. w Hadyńkowcach (pow. Kopyczyńce) za prace uczniów z dziedziny pomocy naukowych z drzewa. 27. Szkole powsz. w Zastawiu (p. Tarnopol) za warstat tkacki. 28. Szkole powsz. m. w Buczaczu za różnorodne roboty ręczne. 29. Szkole pow. w Zaleszczykach za okazy do przyrody. 30. Szkole powsz. w Korszyłówce (p. Skałat) za rzeźby i prace strugane. 31. Szkole powsz. m. w Trembowli za roboty ręcz. i pomoce naukowe. 32. Szkole powsz. m. w Zborowie za roboty ręczne i rysunki. 33. Szkole powsz. m. i ż. w Radziechowie za roboty i rysunki. 34. Szkole powsz. 7 kl. m. w Złoczowie za pracę uczniów. Szkole powszechnej (pow. Trembowla) za mapę sieci szkolnej.

Listy z podziękowaniem:

35. Szkole powsz. m. w Kopyczyńcach za roboty. 36. Szkole powsz. w Rudzie (p. Kamionka Strum.) za pracę naucz. i uczniów. 37. Szkole powsz. ż w Kopyczyńcach za modele ludności województwa tarnopolskiego w strojach i pomoce naukowe do nauki o Polsce współczesnej. 38. Szkole powsz. w Repniowie (p. Kamioka Str.) za eksponaty. 39. Szkole powsz. ż. w Busku za fragment targu w miasteczku (model). 40. Szkole powsz. m. w Czortkowie za plastyczna mapę Polski. 41. Szkole powsz. w Kamionce Str. za pomoc naukową do historji. 42. Szkole powsz. w Skałacie za pomoce naukowe. 43. Szkole powsz. w Krzywem (p. Radziechów) za eksponaty. 44. Szkole powsz. w Bełzcu (p. Złoczów) za eksponaty. 45. Szkole powsz. w Olchowcu za model szkoły. 46. Szkole powsz. w Hłuboczku W. (p. Tarnopol) za eksponaty. 47. Szkole powsz. w Podwołoczyskach (p. Skałat) za eksponaty. 48. Szkole powsz. ż. w Podhajcach za eksponaty. 49. Szkole powsz. w Kozłowie (p. Kamionka Strum.) za eksponaty. 50. Szkole powsz. w Zadnieszówce (p. Skałat) za eksponaty. 51. Szkole powsz. w Żelechowie za wyszywanki.

52. Szkole powsz. w Seredcu za wyszywanki. 53. Szkole powsz. w Białokrynicy za wyszywanki. 54. Szkole powsz. w Kabarowcach (p. Zborów) za eksponaty. 55. Szkole powsz. w Kozłowie (p. Tarnopol) za eksponaty. 56. Szkole powsz. w Siółkach (p. Podhajce) za eksponaty. 57. Szkole powsz. w Peremiłowie (p. Kopyczyńce) za eksponaty. 58. Szkole powsz. w Czarnokońcach (p. Kopyczyńce) za eksponaty. 59. Szkole powsz. w Połowcach (p. Czortków) za eksponaty. 60. Szkole powsz. w Supranówce (p. Skałat) za eksponaty. 61. Szkole powsz. w Hołubicach (p. Skałat) za eksponaty. 62. Szkole powsz. w Jagielnicy Starej za eksponaty. 63. Szkole powsz. w Gajach W. (p. Tarnopol) za eksponaty. 64. Szkole powsz. m. w Brzeżanach za eksponaty. 65. Szkole powsz. w Jasionowie (p. Złoczów) za eksponaty. 66. Szkole powsz. w Rosochowaćcu (p. Skałat) za eksponaty. 67. Szkole powsz. w Sidorowie (p. Kopyczyńce) za eksponaty. 68. Szkole powsz. w Jeziernej (p. Zborów) za eksponaty. 69. Szkole powsz. w Białym Kamieniu (p. Złoczów) za eksponaty. 70. Szkole powsz. w Busku (p. Złoczów) za eksponaty. 71. Szkole powsz. w Zagrobeli (p. Tarnopol) za eksponaty. 72. Szkole powsz. w Oleksińcach (p. Borszczów) za eksponaty. 73. Szkole powsz. w Orzechówcu (p. Skałat) za eksponaty. 74. Szkole powsz. w Berezowicy W. (p. Tarnopol) za eksponaty. 75. Szkole powsz. w Nakwaszy (p. Brody) za eksponaty. 76. Szkole powsz. w Kaczanówce (p. Skałat) za eksponaty. 77. Szkole powsz. w Grzymałowie (p. Skałat) za eksponaty. 78. Szkole powsz. w Obydowie (p. Kamionka Str.) za eksponaty. 79. Szkole powsz. w Chatkach (p. Tarnopol) za eksponaty. 80. Szkole powsz. w Krasnej (p. Zborów) za eksponaty.

Szkoły średnie.

Listy pochwalne:

1. Państw. I. Gimn. w Tarnopolu za model Panteonu i inne pomoce naukowe do filologji klasycznej. 2. Państw. II. Gimn. w Tarnopolu za mapy, wykresy, roboty i rysunki. 3. Państw. III. Gimn. w Tarnopolu za preparaty i pracownię biologiczną, fizykalną, chemiczną oraz za roboty ręczne i rysunki. 4. Państw. Gimn. w Złoczowie za mapy plastyczne.

Listy z podziękowaniem:

1. Państw. Gimn. w Zbarażu, za eksponaty. 2. Państw. Gimn. w Brodach za eksponaty. 3. Państw Gimn. w Kamionce Strum. za eksponaty. 4. Państw. Gimn. ż. w Tarnopolu za roboty. 5. Państw. Gimn. w Brzeżanach za rysunki i roboty. 6. Państw Gimn. w Trembowli za eksponaty.

Seminarja nauczycielskie.

Listy pochwalne:

1. Państw. Sem. Naucz. Męs. w Tarnopolu oraz szkole ćwicz. przy tem seminarjum za artystyczne wykonanie map i planów, eksponaty z przyrody, robót i rysunków i za przyrządy do psychologji eksperymentalnej. 2. Państw. Sem. Naucz. Męs. w Czortkowie za eksponaty z geografji, meteorologji, roboty i rysunki. 3. Państw. Sem. Naucz. Męs. w Zaleszczykach za zbiór preparatów z biologji i roboty ręczne. 4. Pryw. Semin. Żeń. Kom. Obyw. w Tarnopolu za roboty kobiece. 5. Pryw. Semin. Naucz. Żeń. T. S. L. w Tarnopolu za wzorowe urządzenie fragmentu szkoły ćwiczeń i pomoce do psychologji eksperymentalnej.

Listy z podziękowaniem:

1. Państw. Sem. Naucz. Ż. w Brzeżanach za eksponaty. 2. Pryw. Sem. Naucz. Ż. w Czortkowie za eksponaty. 3. Pryw. Semin. Naucz. Ż. w Złoczowie za eksponaty.

Szkoły zawodowe i instytucje kult. oświatowe.

Listy pochwalne:

1. Tow. S. L. w Tarnopolu za stoisko działu, oświaty pozaszkolnej. 2. Państw. Szkole Ślus. Maszyn. w Tarnopolu za precezyjne wykonanie przyrządów fizykalnych do mechaniki. 3. Szkole Handlowej T. S. L. w Tarnopolu za eksponaty z geografji gospodarczej. 4. Kołu Stow. Młodz. Polskiej w Tarnopolu za wzorowe urządzenie świetlicy. 5. Dowództwu 54 pp. w Tarnopolu za wzorowe urządzenie stoiska p. w. 6. Zw. Polsk. Naucz. Szkół Powsz. w Tarnopolu za wzorowe urządzenie własnego stoiska. 7. Zw. Polsk. Naucz. Szkół Powsz. w Buczaczu za eksponaty z działu bartnictwa. 8. Inspektoratowi szkolnemu w Tarnopolu za mapy, wykresy i zestawienia statystyczne. 9.Inspektorowi szkolnemu w Przemyślanach za wykresy z życia szkolnego w powiecie.

Listy z podziękowaniem:

1. Szkole zawodowej żeńskiej za eksponaty.

Powiatowa Wystawa Szkolna w Rohatynie.

Celem powiatowej wystawy szkolnej w Rohatynie było odsłonięcie właściwego oblicza ziemi rohatyńskiej na terenie pracy szkolnej.

Chodziło również i o to, by szkole powszechnej przysporzyć tą drogą jak najwięcej pomocy naukowych, oraz by tą drogą wywołać szersze zainteresowania regjonalne.

Nauczycielstwo, zwiedzające wystawę, miało sposobność do porównań, do zaznajomienia się z ciekawemi pomysłami swoich kolegów, do wysnuwania całego szeregu wniosków, które będą pomocne w dalszej pracy. Publiczność, zwiedzająca wystawę, przekonała się, że szkoła powszechna, pracująca bez rozgłosu, w najcięższych może warunkach, tworzy rzeczy wartościowe, godne nawet podziwu.

Wystawa była podzielona na następujące działy: 1) językowo-historyczny, 2) matematyki i przyrody martwej, 3) przyrody żywej, 4) geografji, 5) rysunków, 6) robót ręcznych, 7) robót kobiecych — oraz 8) dział ogólny.

W dziale językowym znalazły się ilustracje do pogadanek, albumy z ilustracjami, pomoce do nauki języka (ćwiczenia słownikowe, ortograficzne, deklinacje i t. d.), alfabety obrazkowe, ruchome. W dziale historycznym było wiele map historycznych, atlasów, albumów, (wycinki z gazet, widokówki) ilustracyj, modeli z kartonu, drzewa, gipsu i chleba (kusza, zamki obronne, osiedla pierwotne i t. d.).

W dziale matematyki i przyrody martwej metodycznie ułożono pomoce naukowe do poszczególnych klas. Wiele figur pomysłowych, liczmanów, tablic, do liczb mianowanych, dziesiętnych, ułamków i liczb mieszanych. W dziedzinie matematyki było dużo ciekawych i oryginalnych pomysłów. Z fizyki wystawiono wiele pomocy naukowych do elektryczności, mechaniki, akustyki i optyki. Bogate były

gabloty z minerałami danych okolic zwłaszcza prześliczne okazy miejscowych alabastrów. Znalazło się także kilka ciekawych aparatów radjowych.

Dział przyrody żywej obejmował zielniki, kory i przekroje drzew, okazy wypchane ptaków i zwierząt, gabloty z owadami i motylami, gabloty z pracą pszczół, zbiory nasion, kartony z przeróbkami technicznemi, obrazy do nauki poglądu o zwierzętach, roślinach i z uwidocznieniem szczegółów morfologicznych i rozwojowych. Były także gady i raki w spirytusie, ciekawy okaz spreparowanego jesiotra, oraz piękne prace z plasteliny.

Dział geograficzny zawierał kilkanaście większych map plastycznych, wykonanych z masy papierowej, gipsu, dykty i tektury, mapy polityczne, fizyczne, gospodarcze i ludoznawcze, odlewy gipsowe gór, działów wód, delt, limanów i planów sytuacyjnych, rysunki przedstawiające rozmieszczenie flory i fauny w Polsce, wykresy pogody i temperatury, diagramy i t. d.

W dziale rysunków zostały ułożone klasami prace uczniów według układu programu ministerjalnego. Były także piękne obrazy nauczycielki p. Stefanji Hoffmanówny.

Na dział robót ręcznych złożyły się roboty z drzewa, rogoży, słomy, tektury, papieru kolorowego, z blachy, drutu i rafji. Dział ten przedstawiał się nadzwyczaj efektownie i wyróżniał się bogactwem robót, pomysłowością i należytem wykonaniem.

Bardzo bogatym był również dział robót kobiecych, obejmujący wyszywania krzyżykowe, białą i kolorową bieliznę, serwety, makaty, aplikacje, poduszki ozdobne, szale włóczkowe, lalki w strojach regjonalnych i t. d.

Dział ogólny obejmował przedszkola, kółka L. O. P. P., Czerwonego Krzyża, wykresy czytelnictwa, pracy wychowawczej, mapy sieci szkolnej oraz wykresy, dotyczące frekwencji w powiecie, budownictwa, etatów nauczycielskich i t. d.

Otwarcie wystawy nastąpiło 27 czerwca 1931 r. w obecności przedstawiciela Rządu, przedstawicieli duchowieństwa, władz, urzędów, organizacyj oświatowych — oraz znacznej liczby nauczycielstwa. Otwarcia wystawy dokonał inspektor szkolny Karol Dzieduszko, który reprezentował władze szkolne I-ej i II-giej instancji. Popołudniu tego dnia odbyło się przedstawienie w „Sokole" w Rohatynie, urządzone przez młodzież 7-kl. publ. szkoły powszechnej z Bursztyna. Program był starannie opracowany i wykonany.

Zainteresowanie wystawą, która była otwarta do dnia 1 lipca włącznie, było bardzo duże. Wystawę zwiedziło około 4.000 osób, w tem 1.714 uczniów. 35 szkół (w tem jedna z Korzelic, powiat przemyślański) zorganizowało wycieczki zbiorowe. Z nauczycielstwa wystawę zwiedziło 200 osób. Dnia 30 czerwca zwiedził wystawę chwilowo bawiący w Rohatynie p. wizytator Ludwik Juss.

Wiele z eksponatów zostało ofiarowanych przez nauczycielstwo do miejscowego Muzeum Regjonalnego.

Koszta urządzenia wystawy zostały pokryte ze wstępów, prócz tego ofiarowano jeszcze pewne kwoty na cele społeczne **(kolonje)**.

Współdziałanie nauczycielstwa szkół średnich i powszechnych w Jaworowie.

W roku szkolnym 1928/1929 utworzyli w Jaworowie kierownicy miejscowych szkół państwowych i prywatnych: gimnazjów, zakładów kształcenia nauczycielek, szkoły przemysłu drzewnego oraz trzech szkół powszechnych w porozumieniu z p. inspektorem szkolnym powiatowym t. zw. Komisję Międzyszkolną.

Pierwszem dziełem tej Komisji było stworzenie funduszu jubileuszowego z okazji 10-letniej rocznicy wskrzeszenia Państwa Polskiego w sumie 2000 zł. Kwotę tę ufundowały wyżej wymienione szkoły, a z odsetek od tego kapitału wydaje się każdego roku dnia 11 listopada stypendja dla dwóch uczniów (ennic) tutejszych zakładów. Oprócz tego w latach szkolnych 1928/29 i 1929/30 zajmowała się Komisja Międzyszkolna ustalaniem programu oraz urządzaniem uroczystości szkolnych państwowych i narodowych.

W roku szkolnym 1930/1931 Komisja rozszerzyła swą działalność, postanawiając urządzać lekcje praktyczne oraz wykłady i odczyty. W tych wypadkach powoływała oprócz kierowników również nauczycieli (ki), uczących danego przedmiotu. W roku szkolnym 1930/1931 odbyto jedną lekcję ćwiczeniową z fizyki w kl. III. w pracowni gimnazjum państwowego, drugą lekcję ćwiczeniową z fizyki w oddz. VI. szkoły żeńskiej w pracowni przyrodniczej szkół powszechnych. Oprócz lekcyj wygłosił p. Józef Balwirczak, nauczyciel gimnazjum państwowego, odczyt p. t. „O nauczaniu gramatyki języka polskiego“.

Przewodniczącym Komisji Międzyszkolnej jest p. Ludwik Tuleja, dyrektor gimnazjum państwowego, zastępcą przewodniczącego p. Marja Tylawska, kierowniczka szkoły 7-kl. żeńskiej, zaś sekretarzem p. Karol Jasielski, kierownik szkoły 7-kl. koedukacyjnej.

Kursy i Zjazdy.

II. Zjazd matematyków polskich w Wilnie.

Nr. II. 9772/31. Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 18 czerwca 1931 r. zawiadomiło, że w czasie od 23—26 września 1931 r. odbędzie się w Wilnie II-gi Zjazd matematyków polskich. W programie Zjazdu przewidziane są m. i. sekcje dydaktyki i historji matematyki oraz logiki i podstaw matematyki. Udział nauczycieli szkół średnich ze względu na ważność poruszanych zagadnień jest bardzo pożądany.

W związku z tem Dyrekcje udzielą urlopu w terminie od 22 do 27 września 1931 r. tym z pośród nauczycieli, którzy zechcą wziąć udział w Zjeździe.

Po karty uczestnictwa i programy należy się zgłaszać do Komitetu Organizacyjnego przed dniem 1 września b. r. pod adresem: Seminarjum Matematyczne Uniwersytetu Stefana Batorego, Wilno, Zamkowa 11.

Kurator Okręgu Szkolnego: ***St. Świderski.***

Kongres przeciwalkoholowy.

Nr. O. 1016/31. W dniach 11, 12 i 13 października odbędzie się w Krakowie Dziesiąty Polski Kongres Przeciwalkoholowy.

Kongres pracować będzie na zebraniach plenarnych i w sekcjach (duszpasterstwa, pedagogiczna, kobieca, lekarska, kryminologiczna, wojskowa. kolejowa i ogólna).

Prezydjum Komitetu zaprasza do licznego udziału m. in. lekarzy, pedagogów socjologów, publicystów i działaczy społecznych.

Referaty należy zgłaszać najdalej do dnia 1 września 1931 do biura Komitetu: Kraków, ul. Jabłonowskich 22 m. 5.

Uczestnicy Kongresu korzystać będą ze zniżek kolejowych, oraz ułatwień co do noclegów i przy zwiedzaniu zabytków Krakowa, referenci ponadto z zasiłków na koszta podróży.

P. o. Kuratora Ogręgu Szkolnego Lwowskiego: *St. Świderski*, wr.

Kurs wychowania fizycznego w Samborze.

Pragnąc podnieść ćwiczenia cielesne w szkołach powszechnych w powiecie samborskim, Rada Szkolna Powiatowa zorganizowała kurs wychowania fizycznego w Samborze.

Kurs trwał od 25 kwietnia do 7 czerwca b. r. Na kurs zgłosiło się 34 nauczycieli i nauczycielek szkół powszechnych, ukończyło zaś z wynikiem dodatnim 33, w tej liczbie 24 z wynikiem bardzo dobrym.

Prelegentami kursu byli: p. Władysław Ziółkowski, nauczyciel wychowania fizycznego w Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem Męskiem im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Samborze oraz lekarz szkolny dr. Stefan Dobrzański. Ogólne kierownictwo kursu sprawował inspektor szkolny p. Michał Sokołowski. Zainteresowanie programem kursu było nader wydatne, a frekwencja regularna.

Konferencje rejonowe.

Sprawozdanie z konferencji Koła rejonowego w Stanisławowie.

Dążąc do zbudowania wyższej formy konferencyj rejonowych, zwinął inspektor szkolny p. W. Furmankiewicz dotychczas istniejące stare koła pedagogiczne i podzielił w roku 1930 ogół nauczycielstwa powiatu stanisławowskiego na trzy samokształceniowe grupy, a to: rejon miasta Stanisławowa wraz z najbliższemi wioskami — rejon halicki i rejon marjampolski. Przewodnią myślą tego podziału było, by nauczycielstwo powiatu, rwące się do pracy na każdem polu, miało możność skupienia się w gorliwej dla Rzeczypospolitej pracy i wspólnie mogło zwalczać wszelkie niedociągnięcia tak na niwie szkoły jak i własnego wykształcenia. Punktem zaczepnym pracy na zjazdach rejonowych są zazwyczaj lekcje pokazowe. Zadaniem zaś prelegenta jest wykazać trudności napotykane w podawaniu pewnych wiadomości dziatwie i wskazać drogi prowadzące do nowych celów. Z tego właśnie zadania wywiązali się całkowicie prelegenci lekcyj odbytych w czasie konferencji w Stanisławowie dnia 16 maja 1931 r. na ogólnym zjeździe rejonowym. Lekcja zwłaszcza p. Kamińskiej, nauczycielki państw. seminarjum żeńskiego, zawierała wszystkie momenty dobrej lekcji, a co więcej opartą była na gruntownem opanowaniu nietylko danego przedmiotu, ale co najważniejsze, na dokładnej znajomości struktury psychicznej dziecka. Barwne opowiadanie prelegentki, zastosowane do wieku dziatwy klasy IV-tej, dało dokładny obraz, jakich należy używać form, by dziecko wyrwać z apatji i zniewolić do pracy myślowej. Przepięknie namalowała p. Kamińska słowami wygląd okrętu, morza, niebotyczne gmachy, dziewicze lasy i wreszcie udrękę uchodźców. Wykazała na tej lekcji jakiem powinno być opowiadanie nauczyciela. Na podstawie tego opowiadania przystąpiła do właściwego tematu „słowotwórstwo, wyrazy bliskoznaczne i równoznaczne". Dała żywy obraz jak należy podchodzić, by skłonić dziecko do zastanowienia się, do odtwarzania swych przeżyć, wyciągania odpowiednich wniosków i łączenia ich w nowy obraz

o innej szacie i innym wyglądzie. Celem utrwalenia nowych wyrazów czy określeń podała te wyrazy słuchowo, wymawiając głośno i wyraźnie każdy wyraz, następnie pisząc na tablicy, a wreszcie poleciła wpisać je do kajetu. Temat do ćwiczeń pisemnych domowych każda z uczennic sama podawała. Cała ta lekcja zasługuje w zupełności na miano lekcji przykładowej, a potwierdza to rozmowa słuchaczy, jakiemi było nauczycielstwo całego powiatu stanisławowskiego, kandydaci IV-go roku seminarjum męskiego i kandydatki IV-go roku seminarjum żeńskiego.

Po raz pierwszy nauczycielstwo powiatu stanisławowskiego nawiązało kontakt serdeczny i koleżeński z nauczycielami tutejszych seminarjów nauczycielskich. W ten sposób zbudowano pomost porozumienia się wzajemnego, dążąc do oparcia nauczania w szkole na przesłankach najbardziej wartościowych i ideologji „samowystarczalności".

Drugą z rzędu lekcję p. t. „Mieszkańcy Polski" przeprowadził p. E. Łuczyński. Po gorącej dyskusji, przeprowadzonej przez p. Głodkiewiczową, kierowniczkę żeńskiej szkoły ćwiczeń i zamknięciu zjazdu przez inspektora szkolnego p. W. Furmankiewicza, uczestnicy konferencji zwiedzili wystawy „Pomocy naukowych", urządzone przez obydwa tutejsze państwowe seminarja. I tu „Brać młodsza", zetknąwszy się ze starszymi kolegami, przekonała się, że szkoła pracy, szkoła radości, to nie czczy frazes, ale fakt żywy, który już się dokonał w naszej polskiej drogiej nam wszystkim szkole.

KONSPEKTY

lekcyj przyrody martwej w oddziałach VI-tych i VII-mych szkół powszechnych, obowiązujące w lwowskich pracowniach fizyko-chemicznych w I-em półroczu roku szkolnego 1931/32.

Konspekty niżej podane opracowali kierownicy lwowskich pracowni fizyko-chemicznych przy współudziale instruktora przyrody i kierownika pracowni przyrodniczych dla szkół powszechnych na terenie Kuratorjum O. S. L. dra Wł. Budzianowskiego. Stanowią one łącznie z konspektem lekcyj przyrody w II-em półroczu r. szk. 1930/31, drukowanemi w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum O. S. L. z dnia 25 lutego 1931 r. numer 2, całkowity program pracy laboratoryjnej w oddziałach VI-tych i VII-mych szkoły powszechnej. Drukowane w Dzienniku Urzędowym konspekty lekcyj II-go półrocza szk. wywołały zainteresowanie nauczycieli, uczących przyrody martwej w szkołach nieposiadających pracowni i były im pomocne w pracy. Biorąc powyższy wzgląd pod uwagę, zamieszczamy w niniejszym numerze również konspekty lekcyj na okres I-go półrocza szk. Wprawdzie te konspekty w odbitkach maszynowych otrzymali już kierownicy pracowni przyrodniczych na Zjeździe we Lwowie w październiku 1930 r., jednak praktyka laboratoryjna wykazała konieczność wprowadzenia do nich pewnych zmian, jak odmienny nieco rozkład materjału na poszczególne lekcje, opuszczenie niektórych ćwiczeń, niekoniecznych dla zrozumienia zjawiska oraz zastąpienie innych ćwiczeniami bardziej interesującemi.

ODDZIAŁ VI.

Lekcja I.

Ważenie.

Pogadanka o różnych ciężarach ciał.

1) Określić ciężar bryłki drewnianej w przybliżeniu bez użycia wagi;

2) Ciężar bryłki z użyciem wagi z dokładnością do mg.;

Przygotowanie stanowi: a) zaznajomienie z budową wagi; b) zaznajomienie z tarowaniem wagi; c) zaznajomienie z odważnikami; d) ćwiczenia w układaniu i odczytywaniu odważników.

3) Ważenie. Sposób ważenia: a) dostosowanie ciężaru (towaru) do podanej ilości odważników (np. odważyć 20 gr. piasku); b) oznaczenie ciężaru ciał stałych, dowolnie dobranych np. klucza, bryłki ołowianej.

II-ga część lekcji — ważenie cieczy:

4) Ważenie dowolnej ilości cieczy; a) tarowanie naczynia; b) ważenie wody.

Lekcja II.

Mierzenie.

Powtórzenie o wymiarach ciał.

1) Metr jako jednostka długości, jego części dziesiąte, setne, tysiączne; odmierzyć „na oko" metr sznurka; sprawdzić długość metrem.

2) Zmierzyć „na oko" długość i szrokość sali szkolnej z dokładnością do dm.; stwierdzić dokładny wymiar przy użyciu taśmy metrowej.

3) Zmierzyć „na oko" długość i szerokość stołu; pomiar dokładny z użyciem metra.

4) Zmierzyć długość i szerokość zeszytu z dokładnością do mm.

5) Zmierzyć długość, szerokość i wysokość graniastosłupa z dokładnością do mm.

6) Zmierzyć krokami długość sali szkolnej i porównać z wynikiem dokładnego mierzenia.

II. *Miary powierzchni:*

7) Obliczyć wielkość powierzchni podłogi sali szkolnej, stołu.

III. *Pion.*

8. Sporządzenie pionu, lub ćwiczenia z gotowym pionem, sprawdzenie kierunku pionowego ścian, stołów, szafy i t. p.

IV. *Poziomnica.*

9) Pojęcie poziomu (kierunek prostopadły do pionu); a) badanie poziomu przy użyciu naczynia z wodą; b) sporządzenie poziomnicy wodnej z próbówki; c) ćwiczenia z użyciem poziomnicy: badanie poziomu powierzchni stołu, podłogi w różnych miejscach.

Lekcja III.

Mierzenie objętości ciał.

1) Objętość bryłki drewnianej, prostopadłościennej, — obliczyć rachunkiem; metr sześcienny, dm^3, cm^3, jako miary objętości.

2) Mierzenie objętości ciał płynnych i sypkich — litr; dm^3 a litr.

3) Mensurka. Ćwiczenia w mierzeniu przy użyciu mensurki. Zmierzyć pojemność kolbki przy użyciu mensurki. Zmierzyć pojemność flaszeczek aptekarskich o różnej wielkości.

4) Mierzenie objętości ciał o kształtach nieregularnych przy użyciu mensurki. Zmierzyć objętość np. klucza, bryłki ołowiu, ciężarka mosiężnego, korka, powietrza jednego wydechu.

Lekcja IV.

Ciężar właściwy ciał stałych.

1) Porównać ciężar bryłki drewnianej z ołowianą — objętości różne. Ćwiczenie wyzyskać **w** tym kierunku, aby naprowadzić na konieczność równej objętości.

2) Zważyć jeden cm^3 drzewa. Zważyć jeden cm^3 miedzi. Zwarzyć jeden cm^3 ołowiu. Zwarzyć jeden cm^3 żelaza. Zapisać wyniki ważenia, porównać je, podać nazwę: „ciężar właściwy".

3) Oznaczyć ciężar właściwy ciał o innych objętościach niż cm^3, np. mosiężnego odważnika, szkła, korka.

4) Sporządzić wykres poznanych ciężarów właściwych ciał stałych.

Lekcja V.

Ciężar właściwy ciał ciekłych.

Pokaz: 1 dm^3 wody, a ciężar 1 kg.

1) Ciężar właściwy wody, spirytusu, nafty, przy użyciu piknometru. W braku piknometru użyć kolbki lub flaszeczki.

2) Ciężar właściwy rtęci jako pokaz.

Uwaga: Po każdem użyciu piknometru, osuszyć go dokładnie.

3) Ująć ciężary właściwe cieczy w tabelkę, sporządzoną przez uczniów.

Lekcja VI.

I. Zmiana objętości ciał stałych pod wpływem ciepła.

1) Ćwiczenie z pirometrem, wykazujące wydłużanie się pręta żelaznego, mosiężnego i aluminjowego pod wpływem ogrzewania.

2) Ćwiczenie z pierścieniem Gravesanda.

3) Przykłady rozszerzalności ciał stałych pod wpływem ciepła, wzięte z życia codziennego.

II. Zmiana objętości cieczy.

4) Rozszerzalność wody, nafty, spirytusu w kolbkach lub próbówkach zatkanych korkiem gumowym z wąską rurką, opatrzoną podziałką. Ogrzewać przez wstawienie do gorącej wody.

5) Kurczenie się cieczy przy oziębianiu.

III. Rozszerzalność ciał lotnych.

6) Rozszerzalność powietrza w kolbce pod wpływem ciepłej ręki. Kolbka jest zaopatrzona w zgiętą rurkę, w której ruch kropli zabarwionej wody, znaczy rozszerzanie powietrza.

7) Kurczenie się powietrza pod wpływem oziębiania.

8) Bańki powietrza uchodzą z kolbki ogrzewanej palnikiem, do naczyńka z wodą, w którem wyraźnie można je obserwować. Przy oziębianiu woda wchodzi na miejsce kurczącego się powietrza.

9) Przykłady z życia codziennego.

Lekcja VII.

Termometr.

1) Termoskop — pokaz napełniania go rtęcią.

2) Termometr i podziałka termometryczna. a) Stałe punkty podziałki; b) Uzupełnienie podziałki.

3) Ćwiczenia z termometrem: a) temperatura powietrza w sali; b) temperatura powietrza na dworze; c) temperatura ręki; d) temperatura lodu, albo śniegu ze salmjakiem; e) podziałka poniżej zera.

Lekcja VIII.

Kalorja.

1) 100 g wody ogrzewają, oznaczają jej temperaturę po 1, 2, 3 minutach i dochodzą do wniosku, że im więcej ciepła dostarczamy wodzie, tem wyższa jest jej temperatura.

2) Różne ilości wody 100 g, 200 g i 300 g ogrzewają przez jednakowy czas np. 2 minuty.

Wniosek. Im więcej wody ogrzewa się, tem więcej trzeba dostarczyć ciepła.

Z powyższych wniosków wyprowadzić pojęcie kalorji np. w ten sposób: Aby 100 g wody ogrzać o 10^0 C trzeba pewnej ilości ciepła. Aby 100 g wody ogrzać o 1^0 C trzeba mniej ciepła. Aby 1 g wody ogrzać o 1^0 C trzeba jeszcze mniej ciepła i tę ilość ciepła nazywamy kalorją.

3) Obliczyć ilość kaloryj, dostarczonych wodzie w poprzednich ćwiczeniach.

Lekcja IX.

Ciepło właściwe ciał.

Ćwiczenie I. Ogrzewać równe ilości wody (100 g) i nafty przez jednakowy czas (2 minuty).

Przebieg ćwiczenia: a) 100 g wody odmierzyć (mensurką), oznaczyć temperaturę i ogrzewać przez 2 minuty. Zapisać temperaturę wody przed i po ogrzaniu i obliczyć różnicę temperatur; b) to samo ćwiczenie wykonać z naftą.

Wnioski: 1) Różne ciała potrzebują różnej ilości ciepła do podwyższenia swej temperatury (ciepło właściwe); 2) Każde ciało ma inne ciepło właściwe.

2) Każde ciało ma inne ciepło właściwe.

I. Największe ciepło właściwe ma woda.

II. Ilość ciepła oddana przez różne ciała. Ogrzewać równe ilości wody i mosiądzu do jednakowej temperatury (np. 100 g ciała, do 100° C). Wodą i mosiądzem ogrzanemi do 100° C ogrzać 2 równe ilości wody o temperaturze pokojowej (po 100 g). Porównać ilości ciepła oddane przez wodę i mosiądz. Oznaczyć i porównać ciepło właściwe tych ciał.

III. Znaczenie wysokiego ciepła właściwego wody dla klimatu. Podać ciepło właściwe różnych ciał.

Lekcja X.

Ciepło rozpuszczenia.

1) Do zlewki z wodą o oznaczonej temperaturze wsypać salmjak lub sól kuchenną i obserwować zniżkę temperatury.

2) Mieszanina mrożąca. Na śnieg nasypać salmjak i stwierdzić obniżenie temperatury.

3) Temperatura krzepnienia wody i topnienia lodu. Do mieszaniny mrożącej wstawić próbówkę z małą ilością wody. Do próbówki włożyć termometr i obserwować marznięcie — temperatura krzepnienia wody.

4) Po zamarznięciu całej ilości wody obserwować temperaturę topnienia.

5) Ciepło topnienia lodu. 100 gramów wody ogrzać do 80° C — wrzucić do niej 100 gramów lodu (osuszyć lód bibułą) i mieszać bagietką aż do zupełnego zniknięcia lodu. Oznaczyć temperaturę wody.

Lekcja XI.

Parowanie i wrzenie.

1) Parowanie cieczy. a) Parowanie kropli wody, spirytusu, benzyny łekkiej ew. eteru naftowego na płytce. b) Ciepło parowania. Zanurzyć termometr kolejno w wodzie i spirytusie, wyjąć i nie osuszając go, obserwować zniżkę temperatury i parowanie cieczy. c) Powtórzyć ćwiczenie b), poruszając termometrem.

2) Na płytkę szklaną strząsnąć 2 krople spirytusu, z których jedną rozprowadzić bagietką. Wnioski z powyższych ćwiczeń.

3) Wrzenie cieczy: a) Ogrzewać w kolbce z wetkniętym w korek termometrem *a*) wodę, *b*) alkohol (kąpielą wodną) aż do wrzenia i oznaczyć temperaturę wrzenia każdego z tych ciał.

Uwaga: W korku mają być po bokach wycięcia dla ujścia pary.

Wrzenie eteru w pulsometrze (pokaż). b) W kolbce zagotować wodę do 100° C — po usunięciu palnika zatkać ją korkiem, oziębiać i obserwować wrzenie wody mimo niższej temperatury.

Wniosek: Temperatura wrzenia cieczy zależy od ciśnienia.

Lekcja XII

Skroplenie pary.

1) Do kolbki nalać wody (1/3), zatkać ją korkiem gumowym z rurką odprowadzającą, a uchodzącą parę skroplić w oziębianej próbówce.

2) W starowanej zlewce odważyć 100 g wody i oznaczyć jej temperaturę. Wodę tę ogrzewać zapomocą skroplonej pary np. przez 2 minuty od czasu wrzenia — oznaczyć temperaturę ogrzanej wody. Wodę ogrzaną zważyć i stwierdzić przyrost ciężaru. Z przyrostu ciężaru i temperatury obliczyć ilość ciepła, oddaną przez skroploną parę. Zastosowanie wysokiego ciepła skroplenia pary. Kaloryfery.

Lekcja XIII.

Rozchodzenie się ciepła.

1) Ciała stałe jako dobre i złe przewodniki ciepła. a) Ogrzewać w płomieniu palnika równocześnie drut żelazny, miedziany, (srebrną monetę), patyczek drewniany i szklaną bagietkę. b) Płomień palnika przykryć gęstą żelazną siatką. c) Nad uchodzącym gazem umieścić siatkę i zapalić gaz nad siatką. d) Pokaz i użycie lampki bezpieczeństwa.

2) Ciecze jako przewodniki ciepła. a) Próbówkę z wodą i lodem ogrzewać w górnej części (bliżej otworu) tuż pod poziomem wody. b) Wykazać prądy cieplne w cieczach, ogrzewając w kolbce wodę z odrobiną trocin.

3) Przewodnictwo gazów na przykładach praktycznych: budowa termosów, stosowanie podwójnych drzwi i okien, temperatura powietrza na różnych wzniesieniach.

4) Promieniowanie. Przykłady praktyczne (piec, ziemia, budowa inspektów).

ODDZIAŁ VII.

Lekcja I.

Węgiel.

1) a) Obserwacja torfu, węgla brunatnego, węgla kamiennego i oznaczenie ich własności. b) Pokaz antracytu, grafitu (djamentu) wraz z oznaczeniem ich własności.

2) Sucha destylacja drzewa. a) Prażyć w próbówce trociny drzewne — zapalić otrzymany gaz, obserwować tworzenie się cieczy wodnistej i mazistej. b) Kwaśną reakcję cieczy stwierdzić smakiem i papierkiem lakmusowym.

3) Sucha destylacja węgla. a) Prażyć suchy, rozdrobniony węgiel kamienny w próbówce z trudnotopliwego szkła. Próbówkę zatkać korkiem, przez który przechodzi zgięta pod kątem rurka odprowadzająca. Wylot próbówki musi być niżej ułożony od części posklepionej. b) Oziębić uchodzące produkty, gaz zapalić i stwierdzić zasadową reakcję cieczy wodnistej — (ciecz wodnistą z dodatkiem ługu sodowego ogrzać i trzymać nad uchodzącą parą zwilżony czerwony papierek lakmusowy) — podać nazwy: gaz świetlny, woda pogazowa, maź pogazowa, koks.

4) Pogadanka. Tworzenie się pokładów węgla w przyrodzie; górnicze dobywanie węgla, rodzaje węgla, użytek (gaz świetlny, woda i maź pogazowa, koks).

Lekcja II.

Ropa naftowa.

1) Obserwacja ropy naftowej. a) Napełnić próbówkę prawie w całości wodą, dolać kilka kropel ropy naftowej i oznaczyć jej własności (barwa, zapach, tłusta w dotyku, lekka, nie miesza się z wodą, łatwo zapalna, pali się płomieniem kopcącym).

2) Pogadanka: Przeróbka ropy naftowej.

3) Obserwacja benzyny i nafty. a) Na kartce papieru zrobić plamę benzyną i naftą i porównać lotność tych cieczy. b) W parowniczce zapalić parę kropel benzyny (zapalność par benzynowych). c) W parowniczce próbować zapalić naftę o temperaturze pokojowej.

Pokaz. a) ogrzewać na łaźni piaskowej naftę do 40° i próbować zapalić. b) Gasić płomień nafty wodą, a następnie przykryć płomień płytką szklaną.

4) Pokaz dalszych destylatów (olejów ciężkich, parafiny i wazeliny).

5) Pogadanka: Występowanie ropy naftowej. Techniczne dobywanie.

6) Wosk ziemny: a) Obserwacja barwy, zapachu i oznaczenie twardości. b) Sporządzić świeczkę z wosku. c) Pogadanka o występowaniu i oczyszczeniu wosku. Użytek.

Lekcja III.

Węglowodany, skrobia, cukry.

1) Otrzymywanie skrobi z tartych ziemniaków (pokaz). Wykazać nierozpuszczalność mączki w wodzie zimnej i gorącej.

2) Reakcja jodyną: a) na zimno, b) na gorąco, c) wykrycie mączki w śmietanie.

3) Prażenie mączki (na łyżce żelaznej): a) do otrzymania dekstryny, b) drugą połowę aż do zwęglenia, celem ustalenia składu chemicznego.

4) Rozpuszczanie dekstryny i otrzymanie kleju.

5) Pokaz cukrów: a) słodowy, b) gronowy, c) mlekowy, d) trzcinowy.

6) Prażenie cukru — karmel — skład chemiczny.

7) Sporządzić odpowiednią mieszaninę miodu, wody i drożdży celem stwierdzenia fermentacji alkoholowej.

8) Pogadanka o wyrobie napojów alkoholowych i ich zgubnym skutku na organizm ludzki.

Lekcja IV.

Tłuszcze.

1) Pokaz różnych rodzajów tłuszczów i ich podział ze względu na stan skupienia i pochodzenie.

2) Własności tłuszczów (ćwiczenie): a) trwała plama; b) rozpuszczalność w benzynie.

3) Użytek: a) wyrób mydła (ćwiczenie)

tłuszcz + ług sodowy + soda + kalafonia
5 g + 20 g +2—3 g + 2 g

b) Sporządzenie świeczki z kawałeczka łoju.

4) Pokaz stearyny — porównanie z parafiną — świece stearynowe i parafinowe.

Lekcja V.

Ciała białkowate.

I Ćwiczenie: Białko znajduje się w jajach ptasich. Rozkłócić 5 cm³ białka kurzego w 30 cm³ wody, przesączyć rozczyn przez bibułę i zagotować przesącz w próbówce — (białko ścina się w temp. 60—70°).

II Ćwiczenie: Białko znajduje się w ziemniakach. Rozetrzeć na tarce kilka ziemniaków, wycisnąć przez szmatkę sok z ziemniaków. Ciecz przesączyć przez bibułę, przesącz zagotować. Kłaczkowate zmętnienie wskazuje obecność białka.

III Ćwiczenie: Białko jest w mleku. a) Zagotować w próbówce trochę mleka rozcieńczonego wodą. b) Dodać kilka kropel kwasu solnego lub octu. Otrzymany sernik jest białkiem.

IV. Porównać własności białka zawartego w jajach i ziemniakach a białka w mleku.

Lekcja VI.

Magnetyzm I.

Przypomnienie ćwiczeń z magnesem z lekcji w kl. VI-tej „Mieszanina a związek chemiczny".

I Ćwiczenie. Stwierdzić, że magnes przyciąga gwoździe żelazne, nikiel i kobalt a nie przyciąga miedzi, cynku, ołowiu, aluminjum i srebra.

II Ćwiczenie. Obserwować linje magnetyczne, przesuwając magnes pod kartką, na której leżą opiłki; zwrócić uwagę na największe przyciąganie na końcach magnesu i pouczyć o biegunach magnetycznych.

III Ćwiczenie: Indukcja magnetyczna (magnes przyciąga gwóźdź a ten mniejsze gwoździe i szpilki).

IV Ćwiczenie: Obserwować zachowanie się igły magnetycznej, nazwa biegunów — jasny = pd. *S*, ciemny = pn. *N*.

V Ćwiczenie: Namagnesować drut stalowy przez pocieranie go magnesem — magnes trwały. To samo ćwiczenie powtórzyć z drutem z miękkiego żelaza.

VI Ćwiczenie: Pokaz i objaśnianie baterji magnetycznej.

Lekcja VII.

Magnetyzm II.

I Ćwiczenie: Wykazać przyciąganie różnoimiennych i odpychanie równoimiennych biegunów na igiełkach magnetycznych.

II Ćwiczenie. 1) Oznaczyć bieguny: a) na magnesach podkowiastych, b) na drucie namagnesowanym.

2) Podzielić na części drut namagnesowany. Pouczyć. Magnesy naturalne i sztuczne i ich zastosowanie (igła magnetyczna). Przyczyny zwracania się igły w stronę północną i południową.

III. Ćwiczenie: 1) Przy użyciu igiełki oznaczyć strony świata w klasie. Pouczyć o biegunach magnetycznych i geograficznych — rysunek na stole (kredą) lub w zeszycie — wyznaczyć kąt zboczenia magnetycznego.

2) Ćwiczenia z busolą.

Lekcja VIII.

Elektryczność statyczna.

I. Elektryzowanie ciał. 1) Naelektryzować przez pocieranie: a) siarkę, b) bursztyn, c) lak, d) laskę, lub rurę szklaną i ebonitową.

II. Przyrządy, wykazujące stan elektryczny ciał: 1) Wahadełko elektryczne. 2) Elektroskop. Dzieci zaznajamiają się z działaniem i budową przyrządów.

III. Wzajemne oddziaływanie ciał naelektryzowanych wykazane na: a) laskach (rurach) szklanych i ebonitowych, b) wahadełkach, c) elektroskopie.

Lekcja IX.

Przewodzenie elektryczności.

I. Ćwiczenie: Łączyć kolejno 2 elektroskopy drucikiem: a) żelaznym, b) miedzianym, c) nitką jedwabną, d) nitką wełnianą, e) nitką bawełnianą, f) nitką naparafinowaną.

II. Ćwiczenie. Wpływ wilgoci na przewodnictwo. Łączyć dwa elektroskopy: a) jedwabiem zmoczonym, b) wilgotnym patyczkiem.

III. Ćwiczenie. Ciało ludzkie jako przewodnik. Dotknięciem odprowadzić ładunek elektroskopu.

IV. Ćwiczenie. Przewodniki elektryczności w technice.

Lekcja X.

Indukcja elektrostatyczna.

I. a) Wykazać indukcję elektrostatyczną na jednym elektroskopie. b) Wykazać indukcję elektrostatyczną na dwu elektroskopach. c) Wykazać indukcję elektrostatyczną na wahadełku elektrycznem.

II. Maszyna elektrostatyczna. Skutki rozbrojenia elektrycznego. a) Przebić iskrą papier. b) Zapalenie waty napojonej benzyną. c) Eksperyment z wiatraczkiem. d) Znaczenie kolców.

III. Elektryczność atmosferyczna. Gromnik.

Lekcja XI.

Elektryczność galwaniczna.

I. Ogniwo Volty. a) Stwierdzić działanie ogniwa zapomocą próbnej żarówki. b) Zaznajomić z budową ogniwa — oznaczyć bieguny i drogę prądu elektrycznego.

II. Ogniwo Leclanche'a. a) Stwierdzić działanie ogniwa (żarówką, dzwonkiem i igłą magnetyczną). b) Zaznajomić z budową ogniwa.

III. Baterja galwaniczna. a) Łączenie ogniw — nazwa „baterja". b) Stwierdzić różnicę działania ogniwa i baterji (galwanoskopem, żarówką, dzwonkiem).

IV. Baterja sucha. a) Działanie. b) Rozbiór zużytej baterji celem poznania jej budowy.

Lekcja XII.

Galwanoskop.

I. Natężenie, napięcie, opór. a) Działanie prądu elektrycznego na igłę magnesową i wyprowadzenie nazwy galwanoskop. b) Wykazać zmianę kierunku prądu, zależną od sposobu łączenia galwanoskopu z biegunami ogniwa.

II. Wykazać demonstracją prąd, jego napięcie i natężenie na podstawie analogji z prądem, napięciem i natężeniem płynącej wody, przy użyciu dwu kloszy połączonych wężem gumowym.

III. Wykazać zależność natężenia prądu od wielkości wychylenia igły galwanoskopu. Konieczność użycia podziałki. Galwanoskop, a galwanometr.

IV. Natężenie, a przewodnik. Łączyć galwanometr z baterją: a) dwoma drutami żelaznemi: 1) grubemi, 2) cienkiemi; b) dwoma drutami miedzianemi: 1) grubemi, 2) cienkiemi; c) dwoma drutami miedzianemi: 1) długiemi i 2) krótkiemi, ad 1) i 2) o równej długości.

Dzieci zapisują wyniki i wyprowadzają wnioski o natężeniu prądu i oporze przewodnika.

Materjał: druty cienkie o przekroju 0,2 do 0,5; grube około 2 mm. Krótkie druty o długości około 0,5 metra, długie zaś około 5 m bieżących.

Lekcja XIII.

Elektromagnes.

I. a) Owinąć wyżarzony 1) drut żelazny — 2) gwóźdź — 3) drut stalowy izolowanym drutem i połączyć z baterją. b) Wykazać nabyte własności magnetyczne tych ciał (nazwa elektromagnes). c) Stwierdzić różnicę między magnesem z żelaza miękkiego i stali. d) Oznaczyć bieguny elektromagnesów przy pomocy igły magnetycznej. e) Ćwiczenia z elektromagnesem większym i obciążanie zwory. f) Zastosowanie elektromagnesu w dzwonku i telegrafie (zwrócenie uwagi na elektromagnes w tych przyrządach).

Lekcja XIV.

Zastosowanie elektromagnesu. Dzwonek. Telegraf.

I. Dzwonek: a) działanie, b) opis budowy i działania, c) rysunek, d) przycisk (taster) dzwonka i jego znaczenie, e) praktyczne wskazówki uzupełniające lekcję (montaż — szukanie błędu przy nienależytem funkcjonowaniu dzwonka — naprawa dzwonka).

II. Telegraf: a) działanie — budowa stacji — rysunek — opis.

Lekcja XV.

Indukcja elektromagnetyczna.

I. Powstanie prądu indukcyjnego (pokaz): a) użycie cewki, magnesu i czułego galwanometru — nazwa: prąd indukcyjny; b) wykazanie prądu indukcyjnego w prądnicy; c) prąd indukcyjny, wywołany w cewce przy użyciu elektromagnesu.

II. Pokaz działania i zasada induktora przez włączenie rurki Geisslera i elektryzowanie.

III. Telefon (zasada) z mikrofonem. Poza programem pouczenie o radjotelegrafji i radjotelefonji.

Lekcja XVI.

Skutki prądu.

I. Działanie cieplne prądu. Ćwiczenie: rozgrzany prądem drucik w suchej kolbce ogrzewa powietrze w kolbce — to rozszerzając się podnosi zabarwioną ciecz w zgiętej rurce szklanej, złączonej z kloszem.

II. Żarówka (działanie i budowa).

III. Chemiczne działanie prądu. Elektroliza wody.

Krajoznawstwo i turystyka.

Młodzież szkolna u kolebki Wieszcza.

(Z okazji „Dni Mickiewiczowskich“ w Nowogródku, w czerwcu b. r.).

Z niewysłowionem wzruszeniem i świętością w duszy wjeżdżałam w słoneczny ranek czerwcowy, po raz pierwszy w życiu do uroczego Nowogródka, o którym marzyłam od wczesnej młodości, uważając go wraz z Świtezią, Zaosiem i Tuchanowiczami za najdroższe miejsce dla nas Polaków. Nowogródzianie postanowili uczcić przypadającą w r. 1930 75-tą rocznicę śmierci umiłowanego przez cały Naród poety i stulecie rozpoczęcia „Pana Tadeusza“ usypaniem kopca obok góry zamkowej w Nowogródku. Inicjatywę tej wiekopomnej pamiątki podjęto jeszcze w r. 1924 w stulecie wygnania Wielkiego Wychowawcy Narodu z ojczystej ziemi — na zawsze. Kamień węgielny założono w dniu 27-go maja tegoż roku 24-go w obecności ówczesnego Prezydenta Rzpltej p. Stanisława Wojciechowskiego.

W dniu 1-go czerwca b. r. rozpoczęto „Dni Mickiewiczowskie“ uroczystością u stóp Kopca — Pomnika, który przez te kilka lat znacznie urósł, a teraz postanowiono go wykończyć. Komuż jak nie młodzieży szkolnej powinna przypaść w udziale praca nad jego usypaniem; młodzieży — której kilka pokoleń przeszło od wieku przeżywało wraz z poetą swą „młodość górną i chmurną“ i „swój wiek męski, wiek klęski“. Zaroiło się więc w Nowogródku od studentów i uczennic z Baranowicz, Nieświeża, Mira, Lidy, Słucka, Słonima, Grodna, Brześcia, Białystoka, a nawet z dalekiej Warszawy. Cała ta rzesza z rozradowaniem wielkiem, a zarazem z pietyzmem chwytała za taczki, dźwigając ziemię aż po sam szczyt kopca a z jakąż dumą spoglądała na odznakę, którą komitetowi przypinali im na pamiątkę pięknego czynu. Otrząsnąwszy się z grudek ziemi, maszerowały zastępy młodzieży w porządku

i karnie na „wystawę mickiewiczowską", do wspaniałego i pięknego gmachu, dawnego klasztoru SS. Dominikanek, pamiętającego jeszcze wolną Rzpltę Polską.

Wystawa, w której eksponaty rozłożone były w kilkunastu salach I. piętra, czyniła imponujące wrażenie; do salki pierwszej wchodziliśmy wszyscy z wielkiem wzruszeniem; nazwano ją bowiem „Pokój Zosi z Pana Tadeusza" oddany wiernie podług opisu w poemacie:

... Fortepiano?
Na nim nuty i książki; wszystko porzucano
Niedbale i bezładnie; nieporządek miły!
Niestare były rączki co je tak rzuciły.
Tuż i sukienka biała, świeżo z kołka zdjęta
Do ubrania, na krzesła poręczu rozpięta;
A na oknach donice z pachnącemi ziółki
Geranium, lewkonia, astry i fiołki.

„Wystawa złożona prawie wyłącznie z kolekcyj prywatnych daje możność wglądu w nieznane ogółowi bogactwa tych zbiorów. Tym wszystkim, którzy dosypią kilka grud ziemi do Kopca — Pomnika, w dniu tak dlań pamiętnym, powinien stanąć przed oczyma obraz Mickiewicza — jego postaci doczesnej i jego wiecznego dzieła. Dzieło Mickiewicza wyrosło z gleby rodzinnej, związane z nią po latach tułaczych niemniej silnie niż w dobie pierwszego rozkwitu. Wystawa ma właśnie uwydatniać ten związek z krajem lat dziecinnych" wczesnych utworów Mickiewicza „Mieszka", „Ballad", „Grażyny", „II i IV cz. Dziadów" i najdojrzalszego owocu twórczości „Pana Tadeusza".

Wystawa pragnąc przypominać i rozpowszechniać rozumienie Mickiewicza, odnawiać i szerzyć miłość ku Niemu — stawia sobie zadanie społeczno-wychowawcze".

Te kilka pięknych zdań czytamy we wstępie do cennej książki, wydanej p. t. „Dni Mickiewiczowskie" w Nowogródku 1931 r. a w której podano również katalog wystawy, kilka autografów z dzieł wielkiego poety i opis uroczystości.

Parterowe salki dawnego klasztoru zajęła wystawa turystyczna i przemysłowa w niniejszym dziale z przyjemnością przypatrywaliśmy się bardzo pięknym wyrobom z wełny i lnu ludu białoruskiego.

We wchodowym zaś korytarzu rozłożone na stołach pamiątki były do nabycia po bardzo umiarkowanej cenie; a więc przedewszystkiem duży tom w pięknej oprawie płóciennej wszystkich poetycznych utworów Mickiewicza pod redakcją prof. Piniego w cenie 4 zł. 50 gr. Z przyjemnością patrzyłam na liczne zakupywanie tej cennej książki przez starszych studentów. Albumiki i widokówki miejsc pamiątkowych; fotografja metryki chrztu Mickiewicza odnalezionej w archiwum fary nowogrodzkiej rozchwytywaną była setkami.

Dalszą atrakcją dla młodzieży i wszystkich gości było zwiedzanie zabytków i osobliwości Nowogródka: znakomicie zachowane dwie baszty prastarego zamku, gdzie rozgrywała się akcja Grażyny; od ich stóp roztacza się niewymownie prześliczny widok na całą okolicę; dom Mickiewiczów, postawiony w swoim czasie na gruzach spalonego w r. 1862. a który ma być wykupiony w celu urządzenia w nim stałego Muzeum im. Mickiewicza; fara starożytna, czasy Witolda pamiętająca.

Koronę wreszcie doznanych wrażeń stanowiła wycieczka autobusami do Świtezi, która „gęstą dokoła puszczą oczerniona, a gładka jak szyba lodu", uniosła myśl naszą w czasy ubiegłe, gdy poeta-młodzieniec, stojąc nad brzegiem jeziora

i zachwycając się jego pięknością, tak cudnie je opisał. Kto chciał doznać wrażeń poety, opisanych w trzeciej zwrotce ballady „Świteź“, wybrał się do niej późniejszym wieczorem, żeby noc spędzić nad jej brzegiem:

Jeżeli nocną przybliżysz się dobą
I zwrócisz ku wodom lice,
Gwiazdy nad tobą i gwiazdy pod tobą
I dwa obaczysz księżyce.

Niepewny, czyli szklana z pod twej stopy
Pod niebo idzie równina,
Czyli też niebo swoje szklane stopy
Aż do nóg twoich ugina.

Schronisko wygodne i miłe, niedaleko od jeziora położone wśród uroczego lasku, zaprasza gościnnie na spoczynek.

Wycieczki do Tuchanowicz, Zaosia, Worończy i Czombrowa, który ma odpowiadać Soplicowu, dopełniły całości.

Dnia 7-go czerwca odbyło się w Nowogródku „Święto pieśni“, w którem wzięły udział zespoły śpiewacze szkolne i młodzieży wiejskiej z terenu województwa. W dniu 21-go zjazd członków najliczniejszych organizacyj przysposobienia wojskowego, Strzelca, Sokoła, straży ogniowych, organizacyj sportowych i innych. Prócz nich delegacje wszystkich oddziałów wojska kwaterującego na terenie województwa i sąsiednich.

W dniu 28-go czerwca zakończono uroczystości „Dni Mickiewiczowskich“ nabożeństwem i poświęceniem kopca, czego dokonał zaproszony z Wilna ks. biskup Bandurski. Kopiec o wysokości 17 m. a średnicy u podstawy 30 m.. zostaje oddany pod opiekę miasta. W uroczystości tej brał udział bardzo liczny zjazd przedstawicieli Rządu, prof. uniwersytetów, polonistów, literatów i instytucyj społecznych, a straż przy kopcu trzymała w karnym ordynku młodzież szkolna; młodzież — umiłowanie społeczeństw; młodzież - nadzieja, chluba i przyszłość narodów.

Prof. Marja Strzelecka.

Przewodnik po Czortkowie i okolicy.

Powstałe i działające od sześciu lat na obszarze województwa tarnopolskiego Podolskie Towarzystwo Turystyczno - Krajoznawcze może się poszczycić swą dotychczasową rozległą i owocną działalnością.

Postawiwszy sobie za cel racjonalną propagandę turystyczną oraz krajoznawczo - oświatową, rozwinęło ono szeroką i intensywną propagandę Podola w kraju a nawet zagranicą. Do owych środków propagandy zaliczamy: albumy zabytków, widokówki, broszury opisowe, fotografje a przedewszystkiem monografje i przewodniki po powiatach województwa.

Starając się umożliwić poznanie kresów południowo - wschodnich turystom, wycieczkowcom i każdemu interesującemu się osobliwościami i pięknościami przyrody polskiej — dało impuls do szeregu broszurek i przewodników, których celem jest zaznajomienie każdego miłośnika kraju rodzinnego z ciekawemi zabytkami, życiem i malowniczemi kartami krajobrazu podolskiego.

Do takich pożytecznych i ze wszech miar cennych publikacyj zaliczamy Przewodnik po Czortkowie i okolicy, opracowany przez Józefa Opackiego. Autor ujął swą pracę w trzy wytyczne, które następnie szczegółowo opracował.

Pierwsza część zawiera krótki, zwięzły, ale zupełnie wystarczający rys historyczny miasta samego, druga dokładny opis Czortkowa, trzecia zaś obejmuje opis okolic Czortkowa.

Rzecz napisana jest jasno, zajmująco i wyczerpująco.

Tekst urozmaicony licznemi ilustracjami (17). Należałoby jednakże zdaniem naszem dla uwypuklenia i uplastycznienia obrazu położenia Czortkowa, umieścić fotografje ścianek tak charakterystycznych dla całej architektoniki miasta. Widok bowiem na jego stronę południową oraz widok ogólny z góry zamkowej, podany w Przewodniku — pominąwszy już mglistość i niewyraźność fotografji nie potrafi wywołać w czytelniku prawdziwego a tak charakterystycznego obrazu jarowego panoramy Czortkowa.

Byłoby też rzeczą wskazaną umieścić przy końcu dziełka plan miasta Czortkowa, któryby umożliwiał należytą orjentację i szybkie umiejscowienie zabytków i objektów godnych widzenia.

Zwyczaj ten praktykowany zagranicą a także w publikacjach polskich, że wymienimy tylko pracę Karola Estreichera: Kraków. Przewodnik dla zwiedzających miasto, — nadaje książce większą wartość i ścisłość i należałoby go stale stosować w dziełach tego rodzaju.

Powyższe jednak braki nie umniejszają wcale wartości dzieła omawianego, które zawierając ogromne bogactwo szczegółów i dobór ilustracji i będąc wolne od znaczniejszych błędów i nieścisłości, jest znakomitym dorobkiem naszej literatury krajoznawczej.

Książeczka ta powinna się znaleźć w każdej bibljotece, w domu każdego miłośnika ziemi ojczystej.

Kreśląc z uczuciem i dokładnością każdą niemal piędź ziemi pięknej, urodzajnej, bogatej w zaszczytną przeszłość i obecną jej wartość — uczy autor poznawać Kraj Kresowy, interesować się nim, a co najważniejsze, miłować go.

Walory tedy naukowe, pedagogiczne i państwowo - wychowawcze nadają tej książce znaczną wartość i dlatego zasługuje ona na najszersze rozpowszechnienie.

Dr. Józef Kassian, naucz. semin. w Czortkowie.

Schroniska noclegowe.

W Borysławiu.

Nr. O. 1244/31 Kuratorjum O. S. L. zawiadamia, że Zarząd Fundacji Chrześcijańskiej Gminy miasta Borysławia oddał do dyspozycji wycieczek szkolnych lokal na 60 osób, który może służyć jako bezpłatne schronisko noclegowe w miesiącach: maju, czerwcu, wrześniu ewent. październiku każdego roku. Wycieczki winny zgłaszać się uprzednio do Zarządu.

W Wilnie.

Ministerstwo W. R. i O. P. zawiadamia, że dotychczasowe szkolne schroniska noclegowe w Wilnie zostały przeniesione do budynku powystawowego w ogrodzie po - bernardyńskim w Wilnie, ulica Królewska 11.

Schronisko to posiadać będzie 100 łóżek.

Oświata pozaszkolna.

Praca oświatowa w powiecie jarosławskim w roku szkolnym 1930/31.

Pracę oświatową prowadzono w naszym powiecie już od dawnych lat, nie była ona jednak zorganizowana planowo z myślą na dalsze lata i nie miała tego właściwego podejścia, które się dziś szerzy.

Rozmaite stowarzyszenia oświatowe tu istniejące (tak, jak i gdzie indziej) zużywały wiele energji na walkę o wpływy i zamiast budować swą działalność na zgodzie i miłości, jątrzyły jednych przeciw drugim. Nic też dziwnego, że praca taka często mijała się z celem, a niekiedy nawet przynosiła szkodę (zniechęcenie ludu do oświaty). Zaznaczam, że nie mam na myśli uogólniania wyżej przytoczonych zarzutów, ale chcę przez to wyrazić, że rezultaty pracy oświatowej pozaszkolnej prowadzonej systemem dotychczasowym nie stały w żadnym stosunku do zużytej energji.

Dlatego też samo życie narzuciło gwałtowną potrzebę koordynacji pracy oświatowej w porozumieniu z istniejącemi towarzystwami oświatowemi na danym terenie.

Na tem tle, tak samo jak w innych powiatach, powstała i u nas Powiatowa Komisja Oświaty Pozaszkolnej przy Inspektoracie Szkolnym, którą zorganizowano dnia 14-go stycznia b. r.

W skład tej Komisji wchodzą p. p.: 1) starosta Prezentkiewicz, jako przewodniczący, 2) inspektor szkolny Bem, jako zastępca przewodniczącego, 3) powiatowy instruktor ośw. Knotz, jako stały referent, 4) Tyralski, sekretarz samorządu pow. 5) ks. prof. Szypuła, przedstawiciel Kół Związku Kresowej Młodzieży Polskiej, 6) Kopystyńska, przedstawicielka T. S. L., 7) inż. Jarosz, instruktor rol. przy O. T. R. 8) Chudy, przedstawiciel Zw. Naucz. Pol. 9) Dr. Czekałowski, przedstawiciel sekcji ośw. P. W. i W. F., 10) porucz. Głowa, komendant pow. P. W. i W. F., 11) Kilarski, przedstawiciel sekcji ośw. Zw. Strzeleckiego, 12) Smoczkiewiczówna, kier. sekcji świetlicowej Pol. Białego Krzyża.

Powiatowa Komisja O. P. odbyła 3 posiedzenia, na których przedmiotem obrad były sprawy programowo - organizacyjne i budżetowe. Również na terenie gminy dąży się do wytworzenia porozumienia i współdziałania między poszczególnemi organizacjami oświatowemi i społecznemi, a zarazem dąży się do zainteresowania tą sprawą samorządu gminnego, tworząc Miejscowe Komitety Oświatowe, które w swej pracy kierują się zatwierdzonym przez Powiatową Komisję Oświaty Pozaszkolnej regulaminem.

Do zakresu działalności Komitetu należy: a) ujednostajnienie pracy oświatowo - kulturalnej na terenie gminy, b) współdziałanie w zakładaniu ogniska oświatowego (kursów świetlicy) i omawianie wszelkich spraw dotyczących pogłębiania i rozszerzania działalności tegoż, c) pozyskiwanie odbiorców oświatowych z pośród dorosłych i młodocianych w wieku powyżej lat 14-tu, d) zdobywanie i pomnażanie funduszów na miejscowe cele oświatowe przez staranie się o subwencje, organizowanie przedstawień, zabaw ludowych, wieczornic i t. p. W skład Miejscowego Komitetu Oświatowego wchodzą: a) kierownik Ogniska oświatowego, b) pracownicy Ogniska ośw. c) 2 przedstawicieli samorządu gminnego, d) po 1 przedstawicielu miejscowych towarzystw oświat - społecz. e) osoby w pracy oświatowo - społecznej zasłużone, f) przedstawiciel konsumentów oświatowych.

Tworzenie komitetów nie narzuca się, ale są one zakładane tam, gdzie warunki miejscowe na to pozwalają i gdzie wyczuwa się, że ludność jest dostatecznie przygotowaną do zgodliwego współdziałania na polu oświatowem. Równocześnie

z tą akcją rozwija się działalność wychowawcza w kierunku odpowiedniego oddziaływania na wsie, w których ludność jeszcze współpracować nie umie lub nie chce.

Miejscowych komitetów oświatowych w powiecie założono do tego czasu 22. O ich działalności niewiele da się powiedzieć ze względu na zapoczątkowanie pracy.

Ogniska oświatowe obejmują systematyczną formę pracy (kursy) i doraźną (świetlicową).

Kursy dla dorosłych i młodocianych prowadzono w naszym powiecie już od szeregu lat, jednakowoż do tego czasu bez ustalonych programów i planów na przyszłość.

Z nowym rokiem szkolnym nastąpi nietylko w tym kierunku zasadnicza zmiana na lepsze, ale będzie się również kładło większy nacisk na jakość punktów pracy, rezygnując świadomie z ilości.

W ubiegłym roku szkolnym prowadzono kursy wieczorowe dla dorosłych lub młodocianych w 45 punktach powiatu, a w tych było 56 kompletów słuchaczy.

Na poziomie I. stopnia (zupełni analfabeci) 16 kompletów, II. stopnia 5, a na poziomie III. stopnia 4 komplety. Kursów ogólno dokształcających prowadzono 21, społeczno zawodowych 10. — Ogólna liczba słuchaczy w dniu zamknięcia kursów wynosiła 1.010 osób. W tem mężczyzn 710, kobiet 300. Według religji, było rzym. kat. 727, grecko kat. 232, mojż. 51. Ilość godzin faktycznie odbytych wynosiła 2.859.

Kursy te prowadzone były dzięki ofiarnej pracy nauczycielstwa szkół powszechnych, które nie pobierało za wyjątkiem miasta Jarosławia za tę pracę żadnego wynagrodzenia. Nie trzeba dodawać, że na takich podstawach trwale oświaty dorosłych budować nie można.

Od 15-go września b. r. zostanie otwarta w Jarosławiu wieczorowa szkoła dla dorosłych, która będzie się kierowała programem Instytutu Oświaty Dorosłych w Warszawie. (Zapoczątkawaniem tej szkoły były kursy dokształcające prowadzone od 3 lat przez Ognisko Związku Naucz. Pol. w Jarosławiu.

Próby zorganizowania uniwersytetu powszechnego, oraz odczytów popularnych były w mieście, jednakże nie wyrodziły się w formę trwałą i ciągłą.

Przechodząc do omówienia doraźnych form pracy oświatowej, na czoło wysunąć trzeba bibljoteki i czytelnie. Dobra książka jest podstawą pracy oświatowej, albowiem pozwala przez samokształcenie zdobywać wiedzę, a rozwój czytelnictwa jest sprawdzaniem rezultatów akcji systematycznego kształcenia.

W powiecie (oprócz Jarosławia) znajduje się 59 bibljotek polskich (8.056 tomów), 31 ruskich (3.586 tomów). Celem skompletowania bibljotek istniejących i utworzenia choćby kilku bibljotek nowych Powiatowa Komisja O. P. zarządziła zbiórkę książek w całym powiecie. Książki nieodpowiednie dla wsi wymieni się w bibljotekach miejskich na odpowiedniejsze, ewentualnie wysortuje się. Poza tem około 400 książek już zakupiono, w czem pewną ilość podręczników szkolnych dla dorosłych.

Bibljotekę instruktorsko - pedagogiczną dla oświatowców założoną w b. r. stale się uzupełnia. Obecnie liczy 101 dzieł.

W bieżącym roku zapoczątkowano również bibljotekę teatralną, która obecnie dysponuje 56 dziełami scenicznemi.

Czytelnie wiejskie prenumerują 66 czasopism polskich i 46 ruskich. Referatów z dyskusją przeprowadzono 207, odczytów wygłoszono 168. Referaty były na tematy historyczne, geograficzne, z nauki o Polsce współczesnej, rolnicze i spół-

dzielnicze. Odczyty po największej części stosowano okolicznościowo w czasie obchodów rocznic narodowych i państwowych.

Scen stałych jest 22. Przedstawień z dorosłymi zorganizowano w ciągu roku 234.

W tej pracy dąży się do podniesienia wartości literackiej odgrywanych sztuk i do możliwie jak najstaranniejszego ich wykonania. Poza tem czyni się starania, aby wznowić dawne tradycje obrzędów, obchodów i uroczystości ludowych, a tam gdzie istnieją podnieść poziom artystyczny wykonania tychże.

Niektóre jednostki z pośród nauczycielstwa zajęły się spisywaniem pieśni ludowych, charakterystycznych w danej okolicy, szczególnie weselnych, dożynkowych i t. p. — Obecnie zestawia się i inscenizuje „Wesele majdańskie" (z powiatu jarosławskiego).

Rzeczą bardzo potrzebną byłoby zorganizowanie w powiecie objazdowego zespołu dramatycznego, jak również założenie powiatowej szatni teatralnej.

Chórów jedno, dwu i czterogłosowych istnieje 21, orkiestr ludowych 7. Wieczorków i zabaw ludowych urządzono 154, obchodów 176. Z audycyj radjowych korzystała ludność wiejska w 19-tu miejscowościach.

Domów ludowych polskich istnieje 12, ruskich 12, wspólnych 3. Prace świetlicowe w specjalnym lokalu (wynajętym, lub w domu ludowym) odbywają się w 20-tu miejscowościach, w lokalu szkolnym w 28-miu miejscowościach. Średnia frekwencja w świetlicach wynosiła 1.750 osób. Ilość nauczycielstwa szkół powszechnych powiatu jarosławskiego pracującego w dziedzinie oświaty pozaszkolnej wynosiła 248 osób, z poza nauczycielstwa 53 osób.

Organizacje oświatowe, działające na naszym terenie, przedstawiaja się pod względem liczebności następująco: Czytelń T. S. L. 29, Kół Związku Pol. Młodzieży Kresowej 22, Kół Stow. Młodzieży Polskiej 10 Kół Zw. Młodzieży Wiejskiej (Wici) 3, Oddział Pol. Białego Krzyża 1.

Z ruskich towarzystw oświatowych rozwijają się najlepiej „Proświty", które istnieją w 37 miejscowościach.

Akcja wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego zatacza coraz większe kręgi. Oddziałów Związku Strzeleckiego istnieje 34, Oddziałów P. W. 20.

Obok organizacyj oświatowych działają u nas również i związki współdzielcze, odpowiadające objawom życia gospodarczego, a mianowicie: Sp. mleczarskich 50, z filiami 62, sp. sklepowych 49, kas Stefczyka i innych 33, kółek rolniczych 18, sp. cegielnianych i betoniarskich 4, meljoracyjnych 2, piekarska 1, innych 5.

W dniach 23 i 24 czerwca b. r. odbyła się w Jarosławiu powiatowa konferencja oświatowa. W konferencji wzięło udział nauczycielstwo szkół pow. w liczbie przeszło 200 osób, uczennice najwyższego kursu seminarjum naucz. i wiele innych osób, interesujących się zagadnieniami oświatowemi. Wygłoszono referaty p. t.: 1) Zagadnienie pracy oświatowej w Polsce i jej podstawy ideowe, 2) Stan pracy oświatowej zagranicą, 3) Przegląd form pracy oświatowej, 4) Organizacja pracy w świetlicy, 5) Rola państwa, samorządu i organizacyj społecznych w pracy oświatowej. — Po każdym referacie wywiązywała się ożywiona dyskusja. — Referowali p. posłanka Jaworska i referenci ośw. Kuratorjum O. S. L. p. Stebnicki i p. Wieroński. — Zapał okazywany przez słuchaczy na kursach, oraz nadzwyczajnie miłe stosunki nawiązane z prelegentami, pozwalają przypuszczać, że konferencja ośw. zadanie swoje spełniła i przyczyni się do ożywienia ruchu oświatowego w powiecie. Najlepszym dowodem zainteresowania było ogólne żądanie zorganizowania z początkiem nowego roku szkolnego dwutygodniowego kursu instruktorskiego. — Powiatowy instruktor oświaty pozaszkolnej, który został przydzielony do inspekto-

ratu szkolnego od 1-go lutego b. r., brał udział we wszystkich konferencjach rejonowych, udzielając nauczycielstwu odpowiednich instrukcyj, wygłaszał referaty i przygotowywał organizacyjnie teren do planowej i programowej pracy oświatowej z nowym rokiem szkolnym.

Zaznaczyć trzeba z uznaniem, że pracę choć w ramach ze względu na trudną sytuację gospodarczą bardzo szczupłych finansował samorząd. Na rok bieżący wstawił do budżetu samorząd pow. na cele Powiatowej Komisji O. P. kwotę 3.000 zł., rady szkolne miejscowe 2.000 zł., ponadto urządzono festyn, który przyniósł czystego dochodu 1.159 zł. 33 gr. z rozsprzedaży cegiełek, których wypuszczono na 4.000 zł, uzyskano do dnia 15 lipca 1.200 zł.

Jeżeli weźmie się pod uwagę dochód z dalszych zbiórek i imprez, to można przypuszczać, że Powiatowa Komisja O. P. będzie rozporządzała kwotą mniej więcej 10.000 zł., a to na obecne ciężkie czasy już coś znaczy.

Mówiąc o oświacie pozaszkolnej i nauczycielstwie szkół powszech., które tej pracy wiele wolnego czasu poświęca, nie mogę pominąć milczeniem działalności tutejszego inspektora szkol., p. Bema, który z wielkim taktem, zrozumieniem i umiłowaniem sprawy tym wszystkim pracownikom przewodzi.

A wkońcu mimowoli nasuwa mi się na myśl pytanie, dlaczego pracę tak niesłychanie ważną, spycha się prawie że włącznie na barki nauczycielstwa szkół powszech.?! A przecież w interesie całego uświadomionego społeczeństwa powinno leżeć, aby zwalczać największego naszego wroga wewnętrznego — ciemnotę.

Knotz J. instr. ośw.

Wychowanie przedszkolne.

Ćwiczenia rytmiczne w przedszkolu.

Kształcenie zmysłu muzycznego zapomocą nauki rytmiki ruchowej, zatacza coraz szersze kręgi. Najpoważniejszą dotychczas, bo opartą na głębokich studjach muzycznych i dającą nadzwyczajne wyniki na tem polu, jest metoda znanego pedagoga Dalcroze'a. Już najmłodsze dzieci, kształcone tą metodą, wyczuwają wartości nut i reagują z łatwością na zmiany rytmu, nie znając zupełnie teorji ani też nomenklatury muzycznej, a kierując się jedynie słuchem. Dalcroze stworzył zasady rytmiki i rozpoczął jej naukę, jako przedmiotu pomocniczego do nauki muzyki. Znakomity ten pedagog spostrzegł, będąc jeszcze młodym profesorem muzyki w Genewie, że uczniom zwłaszcza najmłodszym, sprawia duże trudności pojęcie wartości nut, a wykonywanie ich mechaniczne na instrumencie jest nużące i zniechęca dziatwę do nauki muzyki. Zrozumiał więc, że dzieciom nie powinno się dać instrumentu, dopóki nie nauczą się słuchać tonów, nie odczują wewnętrznie rytmu i póki cały organizm nie stanie się wrażliwym na muzykę.

Do obudzenia wrażliwości muzycznej, użył ruchu, który jest czemś żywem i ściśle z życiem codziennem związanem. W metodzie Dalcroze'a każda wartość nutowa jest związana z pewnym, stałym ruchem. Już dziecko w wieku przedszkolnym, kierując się słuchem, przyzwyczaja się do mechanicznego zrazu wykonywania wartości nut, podanych umiejętnie na instrumencie. W krótkim czasie chwyta dziecko rytmy kombinowane ze znanych mu wartości i wykonuje je plastycznie bez trudności a z wielką radością. Na dalszych systematycznie prowadzonych lekcjach rytmiki po-

znaje się dziatwa z dynamiką muzyczną, a więc forte i piano, dalej staccato i legato, a wreszcie orjentuje się i z łatwością wykonuje rytmy w tonacjach minorowych i majorowych. Do nauki rytmiki należą też i wiążą się z nią ćwiczenia w szybkiej orjentacji, i tak na krótki rozkaz nauczycielki „hop“, dzieci zmieniają kierunek, szybkość, dynamikę, pozycję całego ciała, lub też pojedyńczych członków, stosownie do umowy poprzedzającej ćwiczenie. Dla urozmaicenia ćwiczeń rytmicznych można używać piłek gumowych i bębenków, przy których to ćwiczeniach pomysłowość nauczycielki ma bardzo duże pole do popisu.

Jak widzimy, rytmika obudza i rozwija wrażliwość słuchową i muzyczną, wyostrza zmysł orjentacyjny, tak w życiu niezbędny, a zarazem wyrabia siłę i giętkość mięśni i zaradność członków ciała oraz działa kojąco i łagodząco na najbardziej sangwiniczne natury. Dzieci systematycznie prowadzone wykonywać będą plastycznie, z łatwością i wdziękiem utwory muzyczne, których realizacja daje najwyższe zadowolenie wzrokowo - słuchowe widzom, a wykonywującym poczucie estetycznej radości, wypływające z pewności i łatwości ruchów w związku z piękną melodją. Lekcje rytmiki powinny zatem należeć do programu wychowania przedszkolnego, bo w tym wieku słuch, umysł i organizm ludzki jest najbardziej podatny i wrażliwy.

Aby zaś osiągnąć dodatnie wyniki pracy na tem polu, musimy systematycznie i ze zrozumieniem lekcje rytmiki prowadzić. A więc dziatwie w przedszkolu nie podaje się żadnych nazw teoretycznych, unikać wogóle należy wszelkiej nomenklatury i zwrotów naukowych. Dzieci mają tylko słuchać muzyki, co czynią z radością i przy pomocy, i krótkich pokazach nauczycielki, bawić się. Rytmy należy dobierać łatwe, podawać je wyraźnie i zdecydowanie na instrumencie, przy zmianach i kombinowaniu rytmów łączyć logicznie i sprawnie. Korygować ruchy dzieci tylko w ostateczności i z wielkim taktem, do realizacji plastycznych używać utworów łatwych i bardzo uchwytnych dla ucha dziecka. W takim zakresie lekcje rytmiki prowadzić może nauczycielka, u której wrażliwość muzyczna i zmysł rytmiczny idzie w parze z poważnem przygotowaniem w studjach muzyczno - rytmicznych. Dalcroze nie uznaje nauczyciela rytmiki, który sam nie potrafi improwizować na instrumencie, kto chce jego zdaniem należycie uczyć rytmiki, musi ją sam zrozumieć, odczuć jej działanie na swój organizm i przeżyć chwile zadowolenia i radości, jakie dają ćwiczenia rytmiczne i plastyczne dobrze wykonane. Mali uczniowie takiego nauczyciela będą mieli ruchy pewne, miękkie i estetycznie proste, bez pretensjonalności i egzaltacji, która odziera dzieci z ich wdzięku naturalnego, a której nabierają przy nieumiejętnem, spaczonem ujęciu nauki. Trudno jednak wymagać takiego przygotowania do nauki rytmiki od wszystkich wychowawczyń przedszkoli, jednak i temu zaradzić można. Otóż kto nie ma poważnego przygotowania muzyczno - rytmicznego, niech naukę rytmiki w przedszkolu sprowadzi do form najprostszych w zakresie dla siebie dobrze zrozumiałym, niech użyje instrumentu perkusyjnego np. bębenka, na którym tak łatwo wyuczyć się można wybijania rytmów, a wtedy przynajmniej nie zrobi szkody w rozwoju zmysłu estetycznego i nie spaczy ruchów dziecka.

Wł. Wondrauschowa.

Książki, czasopisma.

Charakter i znaczenie miesięcznika „Notre Pologne".

Pomimo tak ciasnych węzłów przyjaźni, które nas od wieków łączą z Francją, pomimo powinowactwa duchowego, istniejącego między obu narodami, ogół francuski wykazuje zupełną ignorancję naszych stosunków, a krąg jego zainteresowań Polską był do niedawna niezmiernie ograniczony.

Znalazła się jednak osoba, która rozszerzyła wiadomości Francuzów, pokazała im czem jest Polska w swej najgłębszej istocie.

Osobą tą jest pani Rosa Bailly, tak mile przez Boya - Żeleńskiego „Różyczką" nazwana. Kobieta ta całą duszą do Polski przylgnęła, pokochała ją szczerze i gorąco. Dała ona wyraz swemu uczuciu przez założenie Towarzystwa Przyjaciół Polski, które jest najważniejszym czynnikiem szerzenia znajomości o Polsce nawet w najodleglejszych zakątkach Francji, podobnie jak istniejące u nas Towarzystwo Przyjaciół Francji ma na celu pogłębienie znajomości o Francji w Polsce.

Jako założycielka Tow. Przyjaciół Polski, wydaje p. Bailly miesięcznik „Les amis de la Pologne" (Przyjaciele Polski), który jest najlepszym źródłem wszelkich informacyj o Polsce.

Zachęcona powodzeniem tego miesięcznika wydaje obecnie p. Bailly miesięcznik p. t. „Notre Pologne" (Nasza Polska), organ przeznaczony dla młodzieży.

Już sama nazwa miesięcznika „Nasza Polska" jest dziwnie ciepła, prosta i serdeczna. Cel oraz ideologja, które przyświecały redaktorce przy zakładaniu tego czasopisma, mieszczą się w apelu skierowanym do młodzieży francuskiej.

„A vouns jennes filles et jennes gens de resserer l'amitié franco - polonaise". (Waszą rzeczą młodzi ludzie, jest ścieśnić przyjaźń francusko - polską).

Miesięcznik „Notre Pologne" ma za cel pogłębienie znajomości o Polsce wśród Francuzów, a temsamem ścieśnienie sojuszu franko - polskiego przez stworzenie łącznika między młodzieżą obu narodów.

P. Bailly chodzi głównie o to, by zapoznać młodzież francuską z życiem i kulturą Polski, a stać się to może tylko wtedy, gdy młodzież obu narodów stanie ze sobą w bezpośrednim kontakcie, co ułatwi jej wymianę myśli i korespondencji oraz stworzy wzajemne zainteresowanie sobą.

Treść artykułów redagowanych przez młodzież obu krajów obejmuje najrozmaitsze dziedziny życia polskiego oraz wszelkie objawy mentalności polskiej. Na czele każdego prawie numeru „Notre Pologne" mieści się opis głównych miast Polski z uwzględnieniem ich najistotniejszych cech. Bogate ilustraje i zdjęcia towarzyszą tym opisom.

Aby nauczyć kochać przyrodę polską, p. Bailly umieściła szereg artykułów, wśród których opis Tatr w słowach pełnych entuzjazmu i zachwytu zasługuje na szczególną uwagę; ponadto piękne ilustracje potęgują jeszcze wrażenie opisu.

Miesięcznik nasz uwzględnia w znacznym stopniu element ludowy, co przyczynia się do pogłębienia znajomości kultury polskiej. Bardzo charakterystyczne są: opis wesela na Kujawach wraz z ilustracjami; opis życia chłopów polskich (tłumaczenie wyjątku z „Chłopów" Reymonta) oraz opis strojów ludowych górali i krakowiaków.

Nawet wierzenia ludowe jak np. „Legenda o mistrzu Twardowskim" znalazły tu swoje miejsce.

Aby umożliwić młodzieży francuskiej poznanie historji Polski, redaktorka zamieszcza kilka epizodów z powstania z 1830 r., opisuje oblężenie Lwowa w 1918

roku, podaje życiorysy wielkich bohaterów i bohaterek np. życiorys Kościuszki i t. d.

Z tych kilku ogólnikowo przezemnie podanych szczegółów poznać można jak niezmiernie żywą i bogatą jest treść naszego czasopisma.

Poza tem „Notre Pologne" pośredniczy też w korespondencji szerokich mas młodzieży, które drogą wzajemnej wymiany myśli dążą do stworzenia pomostu między Polską a Francją.

Śmiało zatem można powiedzieć, że duch, który ożywia „Notre Pologne", to szczere i gorące uczucie, które p. Bailly żywi ku Polsce, każdy bowiem szczegół, wypełniający szpalty tego czasopisma, nosi znamię żywego zainteresowania i sympatji dla Polski.

P. Bailly położyła tedy ogromną zasługę przez założenie miesięcznika „Notre Pologne", który z jednej strony ma wartość cywilizacyjną i pedagogiczną, zaznajamia bowiem młodzież francuską z kulturą i życiem narodu polskiego, z drugiej zaś strony ma też znaczenie polityczne, bo wzmacnia sojusz franko - polski.

Nic więc dziwnego, że nasz miesięcznik cieszy się tak wielką popularnością wśród młodzieży obu krajów, o czem świadczy znaczna ilość abonentów.

Byłoby wskazanem, ażeby i nasza młodzież szkolna okazała żywsze zainteresowanie dla „Notre Pologne", a przyczyni się ona tem do kulturalnego zbliżenia Francji z Polską, co jest właśnie myślą przewodnią dzieła p. Bailly.

Charlotte Kaufer - Feuerowa naucz. semin. w Stanisławowie.

„Praca ręczna w szkole".

Organ Tow. Mił. Rob. Ręcz. Nr. 1. z 1931 r., kwartalnik poświęcony rozwojowi rob. ręcznych na terenie szkoły, zawiera następujące artykuły:

1. Jak pracował ś. p. Antoni Kwinta. 2. W. Przanowski: Dlaczego i jak należy uczyć robót ręcznych. 3. Dr. C. Baukowska: Rysunek dziecka w świetle psychologji najnowszej. 4. W. Czyżycki: Jak uczyć robót z papieru, kartonu i tektury. 5. Inż. W. Czerwiński: O śrubach i systemach gwintów. 6. Czarkowski: Wiadomości o glinie. 7. J. Huber i St. Malec: Przyrządy do badania ruchów jednostajnie zmiennych. 8. Okólnik Min. W. R. i O. P. 9. Wiadomości różne.

Dużą wartość dla nauczycieli robót ręcznych w szkołach powszechnych posiada artykuł p. Przanowskiego, w którym omawia poszczególne rodzaje techniki robót ręcznych oraz udziela rad i wskazówek, w jakich szkołach i warunkach należy je stosować.

P. Czyżycki omawia sposób wyrobu tektury, jej gatunki i właściwości oraz podaje wiele cennych wskazówek praktycznych, nadających się do zastosowania przy uczeniu robót tekturowych.

Pp. Huber i Malec bardzo szczegółowo opracowali przyrządy do badania ruchów jednostajnie zmiennych, dołączając odpowiednie rysunki, które z łatwością dadzą się z pożytkiem dla szkoły wykonać w każdej pracowni.

Kwartalnik ten dzięki bardzo starannie i fachowo opracowanym artykułom winien znaleźć się w ręku każdego nauczyciela robót ręcznych.

Katalog prasowy „Para" 1931.

Wyszedł w maju r. b. siódmy już zkolei rocznik „Katalogu Prasowego Para". Rocznik ten zawiera spis wszystkich wydawnictw perjodycznych, które się

ukazują w Polsce oraz tych wszystkich, które są drukowane w języku polskim na obczyźnie. Polska Ajencja Reklamy, czyli „Par", wydając regularnie katalog prasowy, zestawiony zwykle nader bardzo sumiennie spełnia ważną rolę, daje bowiem każdemu, kto się interesuje stanem i rozwojem prasy polskiej lub pragnie dla siebie wyszukać odpowiednią informację, dobrego informatora. Katalog zawiera obok spisu wydawnictw wszelkie zasadnicze objaśnienia wydawnicze. Szereg indeksów oraz mapa gazetowa Rzplitej Polskiej uzupełniają to pożyteczne wydawnictwo.

Opinje bibljograficzne Rady Związku Bibl. Pol.

Grycz Józef: Przewodnik dla korzystających z bibljotek oraz spis dzieł pomocniczych. Kraków 1925. Wydawnictwo Towarzystwa Szkoły Ludowej. 8⁰. Str. IX, 153 nlb. 1. Cena 4 zł.

Treściwa ta książka spełnia cel dwojaki. Czytelników, którzy pragną korzystać z bibljoteki, zaznajamia z jej urządzeniami. Zarazem w sposób zwięzły wprowadza kandydatów na bibljotekarzy w zakres pojęć księgoznawstwa i bibljotekarstwa. Dlatego Przewodnik stanowi niezbędną wstępną lekturę w studjum bibljotekarskiem. Ponadto „Spis dzieł pomocniczych" zawiera trwałe informacje dla bibljotekarzy i dla czytelników o potrzebnych im bibljografjach, encyklopedjach i t. p. publikacjach podręcznych różnej treści i w różnych językach. Z tyw względów Rada Związku Bibljotekarzy Polskich zaleca Przewodnik Grycza do powszechnego użytku w bibljotekach każdego typu.

Łodyński Marjan: Podręcznik bibljotekarski dla kierowników bibljotek wojskowych, opracował ppłk. Dr. . . . . . Dyrektor Centr. Bibl. Wojsk. przy współudziale kust. Dr. Jana Niezgody, mjra oraz bibljotekarza Wiktora Kochanowskiego. Warszawa 1929. Wojskowy Instytut Naukowo - Wydawniczy 8⁰. Str. X, 321, XX, nlb. 2, tablic większych 6 pod opaską. Wydawnictwa Centralnej Bibljoteki Wojskowej Nr. 19. Cena 8 zł. Do nabycia w Gł. Księgarni Wojskowej. Warszawa, Nowy Świat 69.

W przejrzystej kompozycji i jasnym wykładzie przedstawia ten Podręcznik całokształt pracy nad zorganizowaniem, porządkowaniem i zawiadywaniem bibljoteki. Dlatego nadaje się dla początkowego studjum wiedzy bibljotekarskiej, a zarazem jest codzienną pomocą w praktycznej pracy bibljotekarza, bo zawiera gotowe przepisy i instrukcje. W tem znaczeniu Podręcznik M. Łodyńskiego zapełnił lukę w polskiem piśmiennictwie fachowem. Prócz dwu rozdziałów, poświęconych specjalnie bibljotekom wojskowym, może mieć zastosowanie we wszystkich bibljotekach naukowych i większych ogólnokształcących. Korzystanie z książki ułatwiają liczne wzory, przykłady oraz szczegółowy indeks abecadłowy. Z tych wszystkich względów Rada Związku Bibljotekarzy Polskich zaleca Podręcznik Łodyńskiego do powszechnego użytku w bibljotekach.

Urzędowy Wykaz Druków wydanych w Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa. Rocznie 50 zł.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wydaje pod wymienionym tytułem już w trzecim roczniku (od r. 1928) tygodniową rejestrację druków polskich i obcych, wydanych w Polsce. Miesięczne dodatki podają spis czasopism, które zaczęły i które przestały wychodzić, jako też wykaz zagranicznych druków polskich lub dotyczących Polski. Obszerna ta publikacja informuje przedewszystkiem najdokładniej o polskim ruchu wydawniczym. Korzystanie z tygodniowych wykazów ułatwia dołączony do nich indeks rzeczowy. Tylko przy

pomocy tego czasopisma postępować może programowe i sprawne pomnażanie zbiorów bibljotecznych. Urzędowy Wykaz upraszcza zarazem pracę katalogową w bibljotekach. Z jednostronnie drukowanych egzemplarzy dogodnie wycina się poszczególne pozycje i nakleja na karty katalogowe, co pozwala bibljotekarzowi oszczędzić sporo czasu zużywanego na sporządzanie katalogów. Rada Związku Bibljotekarzy Polskich zwraca uwagę na różnorodny pożytek Urzędowego Wykazu Druków, wielostronne korzystanie z niego zaleca bibljotekom przedewszystkiem naukowym i ogólno - kształcącym.

V r t e l - W i e r c z y ń s k i Stefan: Bibljografja, jej istota, przedmiot i początki. Lwów, 1923. 8. Str. 2 nlb., 141, nlb. 1. Archiwum Towarzystwa Naukowego we Lwowie. Dział I. Tom. 2. Zeszyt 1. Cena 6 zł.

Dzieło to zawiera dwie główne części. Pierwsza (do str. 74) jest teorją bibljografji. Wyznacza jej przedmiot i stanowisko wobec innych nauk. Rozpatruje w historycznym toku poglądy uczonych na bibljografję, uwzględniając we właściwej mierze uczonych polskich. Ustala wreszcie terminologję. Część druga daje zaniedbywany w dotychczasowej literaturze zarys historyczny praktyki bibljograficznej w epoce rękopisów, w starożytności i średniowieczu i zatrzymuje się u progu bardziej już opracowanej bibljografji nowożytnej, rozpoczynającej się z chwilą wynalezienia i rozpowszechnienia druku. Książka St. Vrtel - Wierczyńskiego jest w swej części pierwszej jedyną w naszem piśmiennictwie nowoczesną teorją bibljografji. Wydział Bibljotek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zalecił ją na wniosek Rady Związku Bibljotekarzy Polskich (Przegląd Bibljotekarzy IV, 490) jako podręcznik dla kandydatów do państwowego egzaminu bibljotekarskiego I. i II. kategorji. Omawiane dzieło należy przeto do zbiorów podręcznych każdej bibljoteki naukowej typu wyższego i średniego.

D ą b r o w s k a Wanda: Nowoczesne ustawodawstwo w zakresie bibljotek publicznych. Warszawa, 1929. Wydawnictwo Warszawskiego Koła Związku Bibljotekarzy Polskich. 8. Str. 94, nlb. 1, 4. Cena 4 zł.

Jednem z najważniejszych zagadnień bibljotekarstwa polskiego w najbliższej przyszłości jest ustawowa organizacja bibljotek publicznych ogólnokształcących. Zagadnienie to omawia wszechstronnie książka W. Dąbrowskiej. Ustala najpierw główne wytyczne ustawodawstwa w tym zakresie, następnie daje historyczny obraz prac dokonanych w innych państwach, poczem rozpatruje stosunki w Polsce. Niezmiernie ważną częścią książki są zebrane po raz pierwszy teksty zagranicznych ustaw o bibljotekach publicznych i rozporządzeń wykonawczych do tych ustaw. Pracę zamyka bibljografja przedmiotu. Zasadnicza książka W. Dąbrowskiej powinna być znana każdemu bibljotekarzowi bibljoteki publicznej, daje mu bowiem jedyny w naszej literaturze pogląd na podstawy prawidłowej organizacji publicznych bibljotek ogólno - kształcących i na zadanie ich pracy. Nawet niezainteresowany bezpośrednio bibljotekarz naukowy powinien poznać z tej dziedziny przynajmniej tę jedną książkę. Wreszcie prawne ujęcie zagadnienia posiada duże znaczenie dla wszystkich, którzy mają decydować o istnieniu bibljotek gminnych i rozbudowy ogólnokrajowej sieci bibljotecznej w Polsce. Rada Związku Bibljotekarzy Polskich zaleca przeto książkę W. Dąbrowskiej zarówno ogólnokształcącym, jak i naukowym bibljotekom i bibljotekarzom.

F i l i p k o w s k a - S z e m p l i ń s k a J.: Organizacja bibljotek szkolnych. Z przedmową H. Radlińskiej. Warszawa. Pol. Tow. Wyd. Książek 1930. cm. 19,5 × 14. Str. 8 nlb., 115,1 nlb. Ilustracje. Cena 5 zł.

Książka składa się z 2 głównych części: I. część porusza zagadnienia ogólne: rolę bibljoteki w wychowaniu młodzieży, stosunek bibljoteki szkolnej do bibljoteki

publicznej dla dzieci, typy bibljotek szkolnych, charakter oraz warunki pracy bibljotekarza - wychowawcy; II. część omawia wyczerpująco zagadnienia techniki bibljotecznej, dobór i zakup książek, inwentaryzację, oprawę i konserwację, katalogowanie i klasyfikację, ustawianie na półkach, lokal i urządzenia bibljoteczne, wypożyczanie książek, statystykę bibljoteczną; III. dodatkowa część zawiera bibljografję przedmiotu. Książkę cechuje planowy układ, wszechstronność poruszanych zagadnień w danym zakresie oraz jasne, praktyczne i przystępne ujęcie. Liczne zaś ilustracje dopomagają skutecznie do zorjentowania się w temacie nawet laikowi. Książka Filipkowskiej - Szemplińskiej winna znaleźć jak najszersze zastosowanie w bibljotekach szkolnych, przedewszystkiem zaś w bibljotekach publicznych dla dzieci i młodzieży. Wobec braku popularnego podręcznika bibljotekarskiego może ona oddać duże usługi i w bibljotekach ogólno - kształcących różnego typu.

Różne.

Dziatwa lwowska na powodzian w Wileńszczyźnie.

Staraniem RSM., pod protektoratem Pani Prezydentowej Heleny Brzozowskiej oraz Pana Kuratora Okręgu Szkolnego Stefana Świderskiego, odbył się w niedzielę dnia 14-go czerwca b. r. o godz. 11-tej w Teatrze Wielkim interesujący poranek, wykonany przez młodzież lwowskich szkół powszechnych, głównie Szkoły Kolejowej. Chór tej szkoły pod świetnem kierownictwem p. Dyrektora Martyniaka, wykonał precyzyjnie kilka pięknych utworów, w tem 4 własnego układu dyrygenta. Szkoły żeńskie im. Konarskiego i św. Marcina dały Staffa „Deszcz majowy" jako deklamację zbiorową, połączoną z tańcem rytmicznym. Przepiękny ten punkt, subtelny w wykonaniu, gorąco oklaskiwany przez wypełniony teatr, przygotowały Panie Karolina Dworska i Władysława Wondrauschowa. Młodziutka pianistka P. Danuta Bańkowska wykonała solo fortepianowe: Mozarta „Sonatę" i Burgmüllera „Jaskółkę". Wreszcie młodzież Szkoły Kolejowej odegrała obrazek sceniczny W. Malickiej p. t. „Fartuszek Marysi" ze śpiewami i tańcami w instrumentacji p. K. Abratowskiego. Rzecz ta, nadzwyczaj malownicza, ze śpiewami i tańcami przybranych w stroje regionalne Krakowiaków, Łowiczan, Kujawiaków, Górali, Mazurów, Huculów i Ślązaków, budziła żywiołowy zachwyt wśród młodocianej publiczności.

Nauczycielkom PP. Annie Złotnickiej i Wandzie Wrońskiej, dalej PP. Kędzierzawskiemu i Martyniakowi, którzy przygotowali przedstawienie „Fartuszka Marysi", należy się naprawdę rzetelne uznanie.

Całość wypadła barzo udatnie pod każdym względem, nawet w dziedzinie materjalnej. Ceny miejsc były coprawda bardzo niskie (od zł 1.50 aż do 25 gr), ale już w sobotę teatr był wysprzedany, a w dniu poranku odeszło od kasy blisko 200 osób bez biletów.

Cały dochód — po opłaceniu orkiestry i służby scenicznej — przeznaczono na rzecz powodzian w Wileńszczyźnie. Impreza ta — bodaj czy nie pierwsza we Lwowie na ten cel — przysporzy Komitetowi Akcji Ratunkowej Powodzian ponad pół tysiąca złotych.

Charakterystyczny szczegół: Jedna ze szkół powszechnych spóźniła się z zamówieniem biletów i dziatwa nie mogła być na poranku. Koło Młodzieży Czerwonego Krzyża z tej szkoły samorzutnie ofiarowało na drugi dzień ze swej kasy 30 zł. na rzecz powodzian wileńskich.

Protektorowie, inicjatorowie i wykonawcy niedzielnego Poranku mają najzupełniejsze zadośćuczynienie za poniesione trudy.

Święto młodzieży w powiecie podhajeckim.

Tegoroczne „Święto młodzieży" odbyło się we wszystkich szkołach powiatu podhajeckiego.

Święto to było urządzone na wolnej przestrzeni w ogrodzie, lesie lub na łące i miało cechę radosnego święta wiosny, względnie swobodnej majówki. Tam gdzie warunki na to pozwalały urządzały je szkoły wspólnie połączone w jedną grupę. Święto to ma już swoją tradycję. Odbywało się ono poważnie i uroczyście i wywoływało bardzo miły nastrój tak u dziatwy szkolnej, jak również u ludności miejscowej, która obecnie już i po wsiach bierze bardzo chętnie i licznie udział w tej uroczystości szkolnej. Na program Święta składały się: chór dziatwy szkolnej (odśpiewanie pieśni zaleconych przez Kuratorjum) ćwiczenia gimnastyczne, gry i zabawy, pochody, zawody lekko - atletyczne chłopców starszych, a także przedstawienie sceniczne na wolnej przestrzeni i rozdanie nagród.

Na szczególniejsze wyróżnienie zasługuje urządzone „Święto pieśni" przez obie szkoły 7 kl. w Podhajcach i przy współudziale szkół średnich. Odnosi się wrażenie, że święto to zmienia się z uroczystości szkolnej w uroczystość ludności miasta. W miasteczku oddalonem od centrów kulturalnych, którego ludność pozbawiona jest niemal zupełnie godziwych rozrywek, każda uroczystość szkolna posiada doniosłe znaczenie. Przyciągając bowiem, dzięki swoistym warunkom w daleko szerszej mierze rodziców, a nawet ludzi, nie związanych bezpośrednio z życiem szkoły, może oddziaływać ona na ogół bardzo wychowawczo i wiązać ideowo społeczeństwo ze szkołą.

To też nic dziwnego, że „Święto pieśni" młodzieży szkolnej, która 14. 6. gromadnie przybyła na boisko „Sokoła", by złożyć egzamin wokalny ze swej całorocznej pracy, obudziło u widzów silne zainteresowanie, przechodzące w entuzjazm.

Uroczystość rozpoczęła się o godzinie 16-tej.Ogromne masy ludności, zalegającej nietylko boisko „Sokoła", ale także okoliczne pagórki, drzewa, budynki i płoty, świadczą najwymowniej, że święto szkolne w Podhajcach ma już swoją tradycję i dobrą opinję.

Starannie dobrany i wykończony program, przemówienie inspektora szkolnego, zrobiło silne wrażenie na publiczności, która i dziś jeszcze omawia poszczególne punkty programu, czyniąc aluzje do nauczania i wychowania szkolnego. W uroczystości „Święta młodzieży szkolnej" wzięli udział wszyscy urzędnicy władz miejscowych wraz z p. starostą na czele.

Młodzież szkół ze Starego Miasta i Siółka brała czynny udział w „Święcie".

Szczególnie efektownie wypadły produkcje sceniczne młodzieży szkolnej ze Starego Miasta. Przedstawienie, w którem młodzież wystąpiła w kostjumach, specjalnie na ten cel uszytych, wyobrażało przyjście wiosny. Wykonane produkcje świadczą o wielkiej pracy i cierpliwości nauczycielki. Całość wypadła faktycznie ładnie, a dziecinne tańce, naśladujące pląsy motyli i koników polnych, robiły bardzo miłe i przyjemne wrażenie.

Ćwiczenia gimnastyczne chłopców i dziewcząt, chóry jednej i drugiej szkoły, przykuwały uwagę widzów. W czasie trwania „Święta" do produkcyj gimnastycznych przygrywała orkiestra dęta, miejscowej Straży Pożarnej.

Program uroczystości był następujący: 1) Pieśń powitalna; 2) Przemówienie inspektora szkolnego; 3) Ćwiczenia gimnastyczne dziewcząt; 4) Obraz sceniczny „Przyjście wiosny"; 5) Ćwiczenia gimnastyczne chłopców; 6) Chór dziewcząt; 7)

Deklamacja chłopca; 8) Chór chłopców; 9) Zawody i zabawy; 10) Śpiew unisono i hymn państwowy.

Na wyróżnienie zasługuje również „Święto młodzieży“ urządzone przez grupy szkół z nad Strypy w Zbłotnikach, gdzie w program między innemi wchodziło przedstawienie odegrane na wolnem powietrzu p. t. „Baśń królowej Róży“. Przedstawienie to ze względu na kostjumy i dobrą grę, było powodem silnego zainteresowania, to też młodocianych aktorów obdarzono hucznemi oklaskami. Nadto odbył się tam również w dalszym ciągu polonez wykonany przez grupę małych Krakowiaków i Krakowianek w barwnych strojach, co nadało uroczystości uroku i budziło podziw u widzów, którzy nie szczędzili pochwał i podziękowań nauczycielstwu za pracę nad młodem pokoleniem.

W końcu zaznacza się, że święto młodzieży, urządzone od kilku lat w szkołach naszych z coraz większem doświadczeniem, wzmacnia łączność domu ze szkołą, zwiększa zaufanie rodziców i opiekunów do szkoły, co w konsekwencji wpływa na ustalenie dobrego i właściwego stosunku samych dzieci do szkoły. Szkoła bowiem pragnie i czyni wszystko w tym kierunku, aby dziatwa chętnie uczęszczała do niej, aby była do niej przywiązana i tęskniła za nią; aby czuła się w niej zadowolona i radosna, uważając naukę za zajęcie przyjemne i pożyteczne, bo tylko na podstawie takiego stosunku można się spodziewać ostatecznego i pożądanego wyniku pracy szkolnej.

Z działalności Polskiego Czerwonego Krzyża.

Komisja Oddziałowa Kół Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża przyznała na posiedzeniu w dn. 19 czerwca r. b. subwencje na kolonje wakacyjne w ogólnej sumie 1420 złotych, według rozdziału następującego:

Szkołom żeńskim we Lwowie: 1) im. św. Anny zł. 50; 2) PP. Benedyktynek łać. zł. 150; im. Czackiego zł. 50; im. Konarskiego zł. 100; im. Kordeckiego zł. 100; im. Lenartowicza zł. 50; im. M. Magdaleny zł .70; im. św. Marcina zł. 50; im. Reja zł. 30; im. Sienkiewicza zł. 60; im. Sobieskiego 50; im. Staszica zł. 50; im. K. Tańskiej zł. 100; im. Zimorowicza zł. 50.

Szkołom męskim we Lwowie: im. Czackiego zł. 50; im. Kordeckiego zł. 100; im. Lenartowicza zł. 50; im. św. Marcina zł. 50; im. Piramowicza zł. 50; im. Sobieskiego zł. 50.

Gimnazjum V. zł. 60. — Szkole żeńskiej im. M. Konopnickiej w Sokalu zł. 50.

Film p. t. „Szkolnictwo zawodowe żeńskie w Polsce“.

Nr. III: 3429/31. Ministerstwo zwraca uwagę na film pt. „Szkolnictwo zawodowe żeńskie w Polsce“, wykonany przez Instytut Filmowy pod kierunkiem Dep. III. przy współudziale Warszawskiej Poradni Zawodowej dla Dziewcząt Stowarzyszenia „Służba Obywatelska“.

Film ten zasługuje na rozpowszechnienie w szkołach żeńskich wszelkich typów, zwłaszcza w 6 i 7 oddziałach szkół powszechnych.

Wspomniany film może być wypożyczony dla tych celów, począwszy od września b. r. Zgłoszenia należy nadsyłać pod adresem Poradni Zawodowej dla Dziewcząt w Warszawie, ul. Wspólna 81

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller - Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.

ROK XXXV. NUMER 9.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 września 1931

TREŚĆ

I. Część.

II Część.

Część pierwsza.

1.

Taksy i opłaty szkolne w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. II. 19619/31.

Z mocą obowiązującą od dnia 1-go września 1931 r. zarządzam pobieranie następujących taks i opłat szkolnych.

1. Taksa za egzamin wstępny do kl. pierwszej lub wyższej	10 zł.
2. Taksa za egzamin wstępny z różnicy programów . .	10 „
3. Taksa za egzamin prywatny zdawany w państwowej szkole średniej (w okręgach, w których te egzaminy istnieją) .	10 „
4. Taksa ze egzamin dojrzałości w szkołach średnich państwowych i prywatnych	12 „
5. Taksa za pełny egzamin dojrzałości dla eksternów . .	60 „
6. Taksy za uzupełnieniający egz. dojrzałości dla eksternów	15 „
7. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa rocznego, lub półrocznego	5 „
8. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa dojrzałości . .	10 „
9. Taksa administracyjna roczna	220 „
dla uczniów wstępujących po raz pierwszy do państw. szk. średniej	223 „

Z powyższych taks jedynie taksy, wymienione pod pozycją 7 i 8, stanowią dochód państwowy i winny być wpłacone przez zainteresowanych przy pomocy znaczków stemplowych, które dyrekcja szkoły nakleja na wydanym duplikacie.

Taksy wymienione w punktach 1, 2 i 3 rozdzielają dyrekcje szkół pomiędzy egzaminatorów, względnie członków komisyj egzaminacyjnych jako wynagrodzenie za udział w komisjach. Sumy poszczególne winny być wciągane na tę samą listę, na której są pokwitowania z podziału kwoty pomiędzy egzaminatorów.

Taksy wymienione pod pozycjami 4, 5 i 6 za egzamin dojrzałości, szkoły państwowe i niepaństwowe wpłacają do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P. na fundusz specjalny „Taksa administracyjna" i przesyłają kuratorjum wykaz uczniów (enic), od których taksy te zostały pobrane, oraz dowód wpłacenia łącznej kwoty. Kuratorjum po sprawdzeniu wykazy te wraz z dowodami wpłaty odsyła do Ministerstwa.

Taksy wpłacone przez uczniów, zwrotowi zasadniczo nie podlegają. Wyjątkowo mogą być zwrócone taksy, wymienione w punktach, 4, 5 i 6 i to tylko w tym wypadku, gdy uczeń (ekstern) z powodu zasłabnięcia lub choroby, powstałej po wpłaceniu taksy, co winno być stwierdzone świadectwem lekarskiem, egzaminowi poddać się nie może, względnie po wpłaceniu taksy do egzaminu dopuszczony nie zostanie.

Zwrotu taksy dokonywują kuratorja okręgów szkolnych we własnym zakresie działania z przekazanego przez Ministerstwo funduszu specjalnego „Taksa administracyjna".

Dochód z taks, wymienionych w punkcie 9, winny dyrekcje szkół przekazywać za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności na rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej, a mianowicie 75% z taksy

administracyjnej do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P. (Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego) na fundusz specjalny „Taksa administracyjna" zaś 25% z taksy administracyjnej zatrzymać do własnej dyspozycji na pokrycie wydatków rzeczowo - administracyjnych szkoły, w szczególności na opał, światło, utrzymanie porządku, na wydatki biurowe, wydatki różne, drobny remont, urządzenie lokali szkolnych, na pomoce naukowe i t. p. Z tego też dochodu rezerwują dyrekcje szkół półrocznie 3% na wycieczki, urządzenie i przybory do zabaw ruchowych, sporty i t. p. które dyrekcje organizują według własnego uznania. Wszelkie wpływy do funduszu, pozostającego w zarządzie dyrekcyj szkół jak również i wydatki z tego funduszu czynione, obowiązane są dyrekcje szkół zapisywać jako dochód, względnie rozchód, w myśl przepisów rachunkowo-kasowych dla dyrekcyj gimnazjów państwowych.

Unormowana niniejszem zarządzeniem taksa administracyjna winna być przez uczniów wpłacona w dwóch równych ratach półrocznych z początkiem danego półrocza, jednak najpóźniej do końca 3-go miesiąca. Uczniowie, którzy uzyskali zwolnienie od taksy w jednem półroczu, korzystają ze zwolnienia i w następnem półroczu szkolnem, o ile istnieją warunki, od których zależy zwolnienie. Zwolnienie obowiązuje na przeciąg roku szkolnego. Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy występują ze szkoły, można nie żądać opłacenia taksy.

Do uiszczenia taks obowiązani są zasadniczo wszyscy uczniowie (eksterni). Zwolnień można udzielać jedynie od taksy za egzamin dojrzałości eksternów i od taksy administracyjnej.

Ze zwolnień od taksy administracyjnej mogą korzystać:

a) dzieci rodziców niezamożnych, oraz dzieci czynnych funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających ze Skarbu Państwa uposażenie służbowe, względnie wynagrodzenie, o ile nie jest wiadome, że posiadają znaczniejszy majątek. Płacą oni połowę taksy administracyjnej, która przypada do podziału stosunkowo między Ministerstwo W. R. i O. P. i dyrekcję szkoły.

b) w wypadkach zupełnego ubóstwa w całości, jednak w granicach 10% ogółu uczniów całej szkoły, przyczem, zgodnie z tutejszem zarządzeniem z dnia 31 grudnia 1928 r. Nr. II. 17818/28 [1]) w pierwszym rzędzie uwzględniać należy dzieci niezamożnych inwalidów wojennych.

Od taksy za pełny egzamin dojrzałości eksternów mogą być zwolnieni w połowie kandydaci zupełnie niezamożni oraz dzieci czynnych funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, a także i sami funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi. Całkowicie zwolnieni od tej taksy mogą być wyjątkowo kandydaci zupełnie ubodzy i to w granicach 10% wszystkich kandydatów, dopuszczonych do egzaminu, przyczem analogicznie do punktu b) poprzedniego ustępu pierwszeństwo mieć winni dzieci niezamożnych inwalidów wojennych oraz niezamożni inwalidzi wojenni.

Określonych wyżej zwolnień od taksy administracyjnej udzielają co półrocze rady pedagogiczne szkół, stosownie do stanu majątkowego rodziców uczniom (icom), którzy pilnością i postępami w nauce na to zasługują. Rady pedagogiczne winny przy zwolnieniach od taks rozważać dokładnie warunki, w jakich młodzież poza szkołami pozostaje, nadto jej pilność i po-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 261.

stępy w nauce. Zwolnienia od taksy administracyjnej należy odmówić uczniom (icom) bez względu na to, czy są dziećmi funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, którzy nie wykazują należytych postępów w nauce i zachowaniu, a rada pedagogiczna doszła do przekonania, że nie są to objawy przejściowe, ale zasadnicze cechy ujemne inteligencji, lub charakteru. Opieka domowa ucznia może odwołać się od decyzji rady pedagogicznej w wypadku odmówienia zwolnienia do kuratorjum, które rozstrzyga ostatecznie. Od taksy za egzamin dojrzałości eksternów zwalnia kuratorjum.

Zwolnienie od taksy administracyjnej następuje z końcem drugiego miesiąca po rozpoczęciu roku szkolnego na skutek podania wniesionego do dyrekcji szkoły przez rodziców, lub opiekę domową ucznia w terminie najdalej miesięcznym po rozpoczęciu roku. Do podania należy dołączyć stosowne zaświadczenie o stanie majątkowym.

Funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi nie składają podań o zwolnienie od taksy. Dyrekcja może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia zaświadczenia o stanie majątkowym, lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonarjuszem państwowym.

Uczniowie (ice) nie zwolnieni od taksy administracyjnej obowiązani są płacić tę taksę ratami półrocznemi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzyj rady pedagogicznej, najpóźniej jednak do końca 3-go miesiąca danego półrocza.

Kontrolę nad należytem pobieraniem taks od uczniów, względnie rozdziałem i przekazaniem taksy administracyjnej, wykonują w stosunku do wszystkich szkół średnich państwowych niezależnie od organów kontroli państwa, kuratorja.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia uchylam wszystkie dotychczasowe rozporządzenia, dotyczące niniejszem rozporządzeniem objętych taks szkolnych w szkołach średnich ogólnokształcących.

Minister W. R. i O. P. *J. Jędrzejewicz.* wr.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 21 września 1931 r. Nr. O. 1642/31.

Dyrekcjom szkół średnich ogólnokształcących państwowych i prywatnych w okręgu do wiadomości i wykonania.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

2.

Taksy i opłaty szkolne w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. 19620/31.

Z mocą obowiązującą od dnia 1-go września 1931 r. w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli (seminarja nauczycielskie, kursy nauczycielskie, pedagogja, wyższe kursy nauczycielskie, Instytut Nauczycielski, Instytut Pedagogiki Specjalnej, semniarja ochroniarskie, szkoły ćwiczeń przy tych zakładach, preparandy nauczycielskie) oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych ustanawiam niżej wymienione taksy:

1) Taksa za wydanie duplikatu świadectwa rocznego lub półrocznego, jak również duplikatu złożenia części egzaminu dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych . 5 zł.

2) Taksa za wydanie duplikatu świadectwa dojrzałości, dyplomu na nauczyciela szkoły powszechnej, świadectwa ukończenia seminarjum ochroniarskiego, świadectwa egzaminu uzupełniającego względnie pełnego egzaminu dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych, świadectwa praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych, świadectwa z wyższego kursu nauczycielskiego, dyplomu z ukończenia Instytutu Pedagogiki Specjalnej . . . . 10 „

3) Taksa za pełny egzamin na dyplom na nauczyciela szkół powszechnych dla eksternów . . . . 60 „

4) Taksa za uzupełniający egzamin na dyplom na nauczyciela szkół powszechnych dla eksternów . . . . 40 „

5) Taksa za egzamin dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych

a) z jednej grupy przedmiotów lub z jednego przedmiotu artystyczno - technicznego . . . . 10 „

b) z dwóch grup zdawanych łącznie . . . . 15 „

c) z trzech grup zdawanych łącznie . . . . 20 „

d) z czterech i więcej grup zdawanych łącznie . . . . . 25 „

6) Taksa za egzamin na świadectwo praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych . . . . . . 60 „

7) Taksa za egzamin eksternów na wyższych kursach nauczycielskich zdawany w całości w jednym terminie . . . . 40 „

8) Taksa za jedną część egzaminów eksternów na wyższych kursach nauczycielskich . . . . 20 „

9) Taksa za dwie części egzaminu eksternów na wyższych kursach nauczycielskich zdawane łącznie . . . . 30 „

10) Taksa administracyjna roczna . . . . 80 „

Taksy wymienione w punktach 1 i 2 stanowią dochód Skarbu Państwa i winny być wpłacane przez zainteresowanych przy pomocy znaczków stemplowych, które dyrekcja szkoły nakleja na wydanym duplikacie.

Taksy wymienione w punktach 2, 4, 5, 6, 7, 8 i 9 są przeznaczone na wydatki związane z przeprowadzeniem egzaminów i na wynagrodzenie egzaminatorów. Zasady podziału taks są określone w regulaminach odpowiednich egzaminów.

Połowę kwoty pobranej tytułem taksy administracyjnej, wymienionej w p. 10, zatrzymuje dyrekcja zakładu do własnej dyspozycji na pokrycie wydatków rzeczowo - administracyjnych zakładu, a w szczególności na urządzenie lokali szkolnych, pomoce naukowe, na urządzenie ogrodów szkolnych, na różne drobne wydatki, na remont i konserwację lokali szkolnych, wydatki biurowe i t. p. Z tej również części taksy administracyjnej rezerwują dyrekcje zakładów kwotę, równającą się 8% sumy, pozostającej w dyspozycji dyrekcji, na wydatki organizacyjne wycieczek, na urządzenia i przybory do zabaw ruchowych, sporty i t. p. które dyrekcje organizują we własnym zakresie działania.

Drugą część taksy administracyjnej przekazują dyrekcje zakładów najpóźniej w ostatnim dniu każdego miesiąca za pośrednictwem Pocztowej

Kasy Oszczędności na rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P. (Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego) na fundusz specjalny „Taksa administracyjna".

Unormowana niniejszem rozporządzeniem taksa administracyjna winna być przez uczniów wpłacana w dwóch równych ratach półrocznych z początkiem danego półrocza, jednak najpóźniej do końca 3-go miesiąca. Uczniowie, którzy uzyskali od tej taksy w jednym półroczu zwolnienie, korzystają ze zwolnienia i w następnym półroczu, o ile istnieją warunki, od których zależy zwolnienie. Zwolnienie obowiązuje na przeciąg roku szkolnego. Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy występują ze szkoły, można nie żądać opłacenia taksy.

Od taks wymienionych w punktach 1 — 9 nie udziela się żadnych zwolnień.

Ze zwolnień od taksy administracyjnej mogą korzystać:

a) dzieci rodziców niezamożnych, oraz dzieci czynnych funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających ze Skarbu Państwa uposażenie służbowe, względnie wynagrodzenie, o ile nie jest wiadome, że posiadają znaczniejszy majątek. Płacą oni połowę taksy administracyjnej, która przypada do podziału stosunkowo między Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i dyrekcję szkoły;

b) w wypadkach zupełnego ubóstwa w całości, przyczem w pierwszym rzędzie należy uwzględnić dzieci niezamożnych inwalidów wojennych.

Funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi nie składają podań o zwolnienie od taksy. Dyrekcja może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia zaświadczenia o stanie majątkowym, lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonarjuszem państwowym.

Od taksy przewidzianej w punkcie 10 nie mogą być zwolnieni słuchacze wyższych kursów nauczycielskich, Instytutu Pedagogiki Specjalnej i Instytutu Nauczycielskiego, korzystający z urlopu płatnego.

Zwolnień na przeciąg każdego roku szkolnego udziela rada pedagogiczna zakładu po wysłuchaniu wniosków opiekunów klasowych (wychowawców) zainteresowanych uczniów. Zwolnienia następują z końcem drugiego miesiąca po rozpoczęciu roku szkolnego na skutek podań, wniesionych do dyrekcji zakładu przez rodziców względnie opiekunów uczniów (na wyższych kursach nauczycielskich, na kursach nauczycielskich i t. p. przez zainteresowanych słuchaczy) w terminie najpóźniej miesięcznym po rozpoczęciu roku szkolnego. Dyrekcja może żądać uzupełnienia podania zaświadczeniem o stanie majątkowym.

Ponieważ w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli kształci się duży procent młodzieży niezamożnej, może zajść potrzeba zwolnienia od taksy administracyjnej w wielu zakładach znacznej liczby wychowanków; rady pedagogiczne winny jednak baczyć, aby zwolnieni zostali tylko uczniowie, zasługujący na to zarówno ze względu na swą wartość intelektualną i moralną, jak i na stan zamożności. Gdyby zaszła potrzeba zwolnienia ponad 30% ogólnej liczby młodzieży w zakładzie (do powyższej liczby nie wlicza się dzieci funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych), dyrekcja winna się zwrócić do kuratorjum o stosowne upoważnienie.

Poza tem kuratorjum winno zarządzać zwolnienie od taksy dzieci w tych szkołach ćwiczeń, które jako szkoły powszechne są włączone do normalnej sieci szkolnej i do których dzieci są kierowane przez władze nadzorujące wykonania przepisów o obowiązku szkolnym. W takich wy-

padkach dzieci zwolnionych w szkole ćwiczeń, nie wlicza się do wyżej określonej liczby 30%.

Uczniowie nie zwolnieni od taksy obowiązani są wpłacić ją ratami półrocznemi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzyj rady pedagogicznej, najpóźniej jednak do końca 3-go miesiąca danego półrocza.

W sprawach związanych z pobieraniem (egzekwowaniem) taksy oraz umarzaniem w wyjątkowych wypadkach nieściągalnych taks, decyduje kuratorjum.

Kontrolę nad należytem pobieraniem taks od uczniów, względnie rozdziałem i przekazywaniem taksy administracyjnej, wykonują w stosunku do wszystkich zakładów państwowych, niezależnie od organów kontroli państwowej, kuratorja.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia przestają obowiązywać wszystkie dotychczasowe rozporządzenia w przedmiocie taks egzaminacyjnych i opłat szkolnych w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli szkół powszechnych, a w szczególności pierwsza część rozporządzenia z dnia 31-go sierpnia 1928 r. Nr. I. 7055/28, zmieniona niniejszem zarządzeniem.

Rachunkowość i sprawozdawczość omawianych zakładów ureguluje Ministerstwo oddzielnemi przepisami rachunkowo-kasowemi.

Do czasu wydania ich należy w prowadzeniu rachunkowości stosować zasady, zawarte w drugiej części zarządzenia z dnia 31-go sierpnia 1928 r. Nr. I. 7055/28 [1]).

Minister W. R. i O. P. *J. Jędrzejewicz.* wr.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 21 września 1931 r. Nr. O. 1641/31.

Dyrekcjom (kierownictwom) państwowych i prywatnych zakładów kształcenia nauczycieli (P. K. N. i W. K. N.), Prezesom państwowych komisyj egzaminacyjnych dla nauczycieli szkół publicznych powszechnych, Radom szkolnym powiatowym, miejskiej we Lwowie, do wiadomości i zastosowania.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

3.

Zwrot opłat szkolnych.

Wykaz szkół, w których nauka uprawnia do zwrotu opłat szkolnych w roku szkolnym 1931/32.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 24 czerwca 1931 r. Nr. I. Prez. 4864/31.
Monitor Polski z dn. 24 lipca 1931 r. Nr. 168, poz. 243.

Nr. O. 1353/31. Powołując się na punkt 1. okólnika Pana Prezesa Rady Ministrów z dnia 4 września 1925 r. Nr. 95/14604 [2]), podaję do wiadomości wykaz prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych tudzież szkół artystycznych, w których nauka uprawnia do zwrotu opłaty szkolnej w myśl ust. 3, art.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 357.
[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 403.

10 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) względnie art. 6, § 1. ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107).

Wykaz ten obowiązuje na rok szkolny 1931/32 z tem zastrzeżeniem, że w szkołach handlowych uprawnienie do zwrotu opłat szkolnych nie odnosi się do klas przygotowawczych.

Zarazem, opierając się na piśmie Pana Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 czerwca 1931 r. Nr. 7208/IV-OS., podaję do wiadomości, że na okres roku szkolnego 1931/32, funkcjonarjusze państwowi zwolnieni będą od obowiązku przedstawiania zaświadczeń o braku wolnych miejsc w szkołach państwowych we wszystkich okręgach szkolnych.

W sprawie przekazywania odpowiednich kredytów na opłaty szkolne, dokonywania wydatków, zarachowania ich, obowiązują nadal bez zmiany dotychczasowe przepisy.

Podsekretarz Stanu (—) *B. Żongołłowicz.*

1. Szkoły średnie ogólnokształcące.

Województwo lwowskie.

Borysław - Tustanowice. 1. Gimnazjum Koedukacyjne T-wa Prywatn. Polskiego Gimn. realn. dla Borysławia i Tustanowic S-ka z ogr. odpow *.

Bąkowice pod Chyrowem. 2. Gimn. Męskie OO. Jezuitów *.

Chodorów. 3. Gimn. Koedukacyjne im. Artura Grottgera T-wa Zakładów Nauk. Ogólnokszt. i Zawodowych im. A. Grottgera.

Dobromil. 4. Gimn. Koedukacyjne Miejskie im. Herburtów.

Drohobycz. 5. I. Gimn. Żeńskie T-wa I. Pryw. Gimn. Żeńskiego w Drohobyczu, 6. II. Gimn. Żeńskie im. H. Sienkiewicza Polskiego T-wa Pryw. Gimn. Żeńsk. im. Henryka Sienkiewicza w Drohobyczu.

Jarosław. 7. Gimn. Żeńskie im. Marji Marceliny Darowskiej Zgromadz. SS. Niepokalanego Poczęcia N. M. P.

Kolbuszowa. 8. Gimn. Koedukacyjne T-wa Szkoły Gimnazjalnej Męskiej.

Lwów. 9. Gimnazjum Żeńskie SS. Bazyljanek, 10. Gimn. Żeńskie Józefy S. Goldblatt Kamerlingowej, 11. Gimn. Żeńskie Dra Adeli Karp Fuchsowej, 12. Gimn. Żeńskie im. Adama Mickiewicza Olgi Żychowiczowej *, 13. Liceum Żeńskie im. Adama Mickiewicza Olgi Żychowiczowej *, 14. Gimn. Żeńskie Zgromadzenia SS. Najświętszej Rodziny z Nazaretu *. 15. Gimn. Żeńskie im. Zofji Strzałkowskiej — Spadkobierców Zofji Strzałkowskiej *, 16. Gimn. Żeńskie Zgromadz. SS. de Notre Dame *, 17. Gimn. Żeńskie Konwentu SS. Sercanek *, 18. Gimn. Żeńskie im. Juljusza Słowackiego T-wa Pryw. Gimn. Żeńsk. im. J. Słowackiego, 19. Gimn. Żeńskie Zgromadz. SS. Urszulanek *, 20. Gimn. Męskie Humanistyczne Żydow. T-wa Szk. Lud. i Średn., 21. Gimn. Męskie Klasyczne Żydow. T-wa Szkoły Lud. i Średn., 22. Gimn. Żeńskie Żydow. T-wa Szk. Lud. i Średn.

Przemyśl. 23. Gimn. Żeńskie PP. Benedyktynek, 24. Gimn. Żeńskie im. Marji Konopnickiej - Anny Kleczyńskiej, 25. Gimn. Żeńskie Ukraińskiego Instytutu dla dziewcząt w Przemyślu *.

---

*) Gimnazja oznaczone gwiazdką posiadają „pełne prawa".

Przeworsk. 26. Gimn. Koedukacyjne Miejskie im. Króla Władysława Jagiełły.

Rzeszów. 27. Gimn. Żeńskie T-wa Pryw. Gimnazjum Żeńskiego.

Sambor. 28. Gimn. Żeńskie im. Marji Konopnickiej T-wa Pryw. Gimn. Żeńsk. im. Marji Konopnickiej.

Strzyżów. n/W. 29. Miejskie Gimnazjum Koedukacyjne.

Turka n/Str. 30. Gimn. Koedukacyjne im. Marszałka Józefa Piłsudskiego T-wa Gimnazjalnego.

Województwo stanisławowskie.

Dolina. 1. Gimn. Koedukacyjne Polskie im. Zygmunta Krasińskiego T-wa Szkoły Średniej im. Krasińskiego.

Horodenka. 2. Polskie Gimn. Koedukacyjne T-wa Szkoły Średniej.

Kałusz. 3. Miejskie Gimnazjum Koedukacyjne.

Kołomyja. 4. Gimn. Żeńskie Zgromadz. SS. Urszulanek *, 5. Gimn. Żeńskie Żyd. Tow. Szkoły Ludowej i Średniej.

Stanisławów. 6. Gimn. Żeńskie im. Elizy Orzeszkowej Twa Pol. Prywat. Gimn. im. Elizy Orzeszkowej, 7. Gimn. Żeńskie Zgromadzenia SS. Urszulanek *, 8. Gimn. Koedukacyjne Żydowskiego T-wa Szkoły Ludowej i Średniej.

Stryj. 9. Gimn. Żeńskie T-wa Pryw. Gimn. Żeńskiego *.

Województwo tarnopolskie.

Broszczów. 1. Gimn. Koedukacyjne T-wa Szkoły Średniej.

Brody. 2. Gimn. Żeńskie im. E. Orzeszkowej Dra Loewina *.

Jazłowiec. 3. Gimn. Żeńskie Konwentu SS. Niepokalanego Poczęcia Najśw. P. M.

Przemyślany. 4. Polskie Gimn. Koedukacyjne im. Królowej Jadwigi T-wa Polsk. Gimn. im. Król. Jadwigi.

Radziechów. 5. Gimn. Koedukacyjne im. Marszałka Badeniego T-wa Gimn. w Radziechowie.

Tarnopol. 6. Gimn. Żeńskie im. Marji Konopnickiej — Zofji Lenkiewiczowej *.

Tarnopol 7. Gimn. Żeńskie T-wa „Ridna Szkoła" U. T. P.

Złoczów. 8. Gimn. Koedukacyjne U. T. P. „Ridna Szkoła".

Zakłady kształcenia nauczycieli.

Województwo lwowskie.

Cieszanów. 1. Pryw. Semin. Naucz. Koeduk. im. Stan. Sobińskiego.

Drohobycz. 2. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Koła Stow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz., 3. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek.

Jarosław. 4. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Emilji Plater.

Jaworów. 5. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek.

Krosno. 6. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Tow. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk.

Lwów. 7. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Zofji Strzałkowskiej, 8. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Anny Rychnowskiej, 9. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Nazaretanek, 10. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek im. św. Józefata.

Łańcut. 11. Pryw. Seminarjum Naucz. Żeńskie S. S. Boromeuszek. Przemyśl. 12. Pryw. Semin. Naucz. Męskie Koła Stow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz., 13. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie PP. Benedyktynek.
Rzeszów. 14. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Tow. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie.
Sambor. 15. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Adama Asnyka, 16. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Ukraińsk. Tow. Pedagog.
Sokal. 17. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Miejskie.
Żółkiew. 18. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Felicjanek.

Województwo stanisławowskie.

Stryj. 1. Miejskie Semin. Naucz. Żeńskie, 2. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Koła Pedagog. Tow. Ukraińskiego.
Stanisławów. 3. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. M. Konopnickiej, 4. Pryw. Semin., Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek.
Tłumacz. 5. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Tow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz.

Województwo tarnopolskie.

Czortków. 1. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. M. Konopnickiej.
Tarnopol. 2. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Komitetu Obywatelskiego. 3. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Koła T. S. L.
Złoczów. 4. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie (k) im. M. Konopnickiej.

Szkoły zawodowe.

Województwo lwowskie.

Borysław. 1. Szkoła Zawodowa Żeńska T. S. L.
Drohobycz. 2. Średnia Szkoła Techniczna T-wa Średniej Szkoły Technicznej, 3. 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. H. 4. Szkoła Zawodowa Żeńska im. E. Orzeszkowej Tow. Średniej Szkoły Zawodowej Żeńskiej.
Fredrowo. 5. 2-letnie kursy Praktyki Ogrodniczej T-wa Ogrodniczego we Lwowie.
Gródek Jagielloński. 6. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. L.
Jarosław. 7. 4-letnia Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. H.
Lwów. 8. Szkoła Rzemiosł im. Dr. A. Korkisa, 9. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S .H., 10. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Żydowskiego T-wa Szkoły Handlowej, 11. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T-wa „Proświta", 12. Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego T. S. H., 13. Jednoroczna Żeńska Szkoła Przysposobienia Kupieckiego M. Christofa, 14. Liceum Handlowe Koedukacyjne T-wa Liceum Handlowego we Lwowie, 15. Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Z. Olszewskiego, 16. Prywatna Szkoła Zawodowa Żeńska T-wa Warsztatów Rękodzielniczych dla dziewcząt żydowskich, 17. Szkoła Zawodowa Żeńska Zgromadz. SS. Opatrzności Bożej, 18. Szkoła Zawodowa Żeńska Zgromadz .SS. Bazyljanek, 19. Szkoła Zawodowa Żeńska Wyrobów Galanteryjnych T-wa Szkoły Zawodowej, 20. Szkoła Majstrów Elektrotechników T-wa Szkół Przemysłowo-Technicznych.

Przemyśl. 21. Szkoła Zawodowa Żeńska T. S. L., 22. Liceum Handlowe Koedukacyjne T. L. H., 23. Prywatna Szkoła Zawodowa T-wa Warsztatów Rękodzielniczych dla Dziewcząt Żydowskich.

Rawa Ruska. 24. Szkoła Zawodowa Żeńska T. S. L., 25. Szkoła Krawiecka Męska T-wa Szkoły Ludowej.

Rozwadów. 26. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T-wa Szkół Zawodowych.

Rzeszów. 27. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T-wa Szkoły Kupieckiej, 28. Szkoła Przemysłowa Żeńska T. S. L., 29. Szkoła Rzemiosł T-wa Prywatnej Szkoły Przemysłowej.

Sambor. 30. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. H., 31. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Fundacji O. Gotthelfa, 32. Średnia Szkoła Zawodowa im. St. Sobińskiego T-wa Szkoły Średniej Zawodowej Żeńskiej, 33. Szkoła Przemysłowa dla Dziewcząt Żydowskich Fundacji O. Gotthelfa.

Sanok. 34. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Związku Nauczycieli Szkół Powszechnych.

Snopków. 35. Główna Szkoła Gospodarcza Żeńska.

Sygniówka pod Lwowem. 36. Szkoła Mechaników Lotniczych L. O. P. P.

Żółkiew. 37. Szkoła Zawodowa dla Dziewcząt Żydowskich T-wa Ochrony Dzieci i Młodzieży Żydowskiej.

Województwo stanisławowskie.

Kołomyja. 1. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. H., 2. Szkoła Zawodowa Żeńska Zgromadz. SS. Urszulanek.

Stanisławów. 3. Szkoła Przemysłowa Żeńska T-wa Szkoły Przemysłowej Żeńskiej, 4. Szkoła Zawodowa Żeńska Związku dla Szerz. Wykształcenia Zawodowego wśród Żydów w Małopolsce, 5. 3-klasowa Żeńska Szkoła Handlowa T. S. H.

Stryj. 6. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Fr. Świderskiego 7. Szkoła Zawodowa Żeńska Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, 8. Szkoła Rzemieślniczo - Przemysłowa T-wa Warsztatów Rękodzielniczych dla Młodzieży Żydowskiej.

Województwo tarnopolskie.

Brody. 1. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa D. Loewina.

Brzeżany. 2. Szkoła Przemysłu Drzewnego T-wa Szkoły Zawodowej.

Czortków. 3. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Gusty Buchsgang, 4. Szkoła Zawodowa Żeńska T-wa Szkoły Przem. - Handlowej.

Jazłowiec. 5. Seminarjum Gospodarcze Zgromadz. SS. Niepokalanego Poczęcia Najśw. M. Panny.

Tarnopol. 6. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. L., 7. Szkoła Zawodowa Żeńska T. S. L.

Złoczów. 8. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. L.

Szkoły artystyczne.

Województwo lwowskie.

Drohobycz. 1. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie.

Jaworów 2. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie.

Lwów. 3. Instytut Muzyczny im. M. Łysenki, 4. Konserwatorjum Polskiego Towarzystwa Muzycznego, 5. Lwowski Instytut Muzyczny, 6. Szkoła Muzyczna im. Ignacego Paderewskiego, 7. Szkoła Muzyczna Sabiny Kasparek, 8. Zakład Muzyczny Malwiny Reyssówny.

Przemyśl. 9. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie, 10. Instytut Muzyczny im. Fr. Chopina Wandy Cyrbesowej, 11. Szkoła Muzyczna im. L. van Beethovena A. i J. Grzywieńskich, 12. Szkoła Muzyczna J. Eustachji Petersowej.

Województwo stanisławowskie.

Kołomyja. 1. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie, 2. Filja Konserwatorjum Towarzystwa Muzycznego im. St. Moniuszki w Stanisławowie, 3. Filja Lwowskiego Instytutu Muzycznego.

Stanisławów. 4. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie, 5. Konserwatorjum Towarzystwa Muzycznego im. St. Moniuszki.

Stryj. 6. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie (Muzyczne Towarzystwo im. M. Łysenki we Lwowie - Filja Stryj).

Województwo tarnopolskie.

Czortków. 1. Szkoła Muzyczna Stanisława Łukasiewicza.

Tarnopol. 2. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie, 3. Szkoła Muzyczna Towarzystwa Przyjaciół Muzyki.

4.

Uprawianie w urzędach państwowych handlu obnośnego.

Rozp. Prez. Rady Ministrów z dnia 3 lipca 1931 r. Nr. II. 8024/II.

Naczelna Rada Zrzeszeń Kupiectwa Polskiego zwróciła się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z prośbą o wydanie zakazu uprawiania w urzędach państwowych procedury handlu obnośnego przez osoby trudniące się tym procederem zawodowo.

Mając na uwadze straty czasu w urzędach, jakie wynikają z tego powodu, oraz ze względu na to, że uprawianie handlu w urzędach nie licuje z ich powagą, przychylam się do wniosku Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i proszę Pana Ministra o wydanie zakazu uprawiania wszelakiego rodzaju handlu w obrębie poszczególnych biur.

Ponieważ zdarzają się wypadki, że w niektórych urzędach sami urzędnicy zajmują się w godzinach pracy rozsprzedażą rozmaitych artykułów, proszę powyższym zakazem objąć i ten rodzaj handlu.

Prezes Rady Ministrów (—) *Prystor.*

Zarządzenie Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego z dnia 27 lipca 1931 r. Nr. O. 1360/31.

Nawiązując do tutejszego okólnika z dnia 6 czerwca 1931 Nr. O. 893/31[1]) i wskutek zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 15 lipca 1931 r. Nr. I. Prez. 5439/31 podaję powyższy okólnik do wiadomości i zastosowania się.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. str. 294.

5.

Rewizja wykazów stanu służby.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 29 sierpnia 1931 roku. Nr. I. Prez. 1396/31.

W związku z uzupełnieniem wykazów stanu służby Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśnia, że przy wpisywaniu służby wojskowej winny służyć jako dowody przedewszystkiem zaświadczenia odnośnych P. K. U. Jedynie w raźie niemożności uzyskania zaświadczenia władz wojskowych o odbyciu wojskowej służby zaborczej mogą być przyjmowane dowody pośrednie, jak orzeczenia komisyj weryfikacyjnych, zaświadczenia osób trzecich, lub inne dokumenty, przyczem jednak ocena wiarygodności tych dowodów pozostawiona jest władzy służbowej.

Daty wpisane do wykazów stanu służby winny odpowiadać ściśle datom, zamieszczonym w dokumentach. O ile interesowani posiadają dokumenty niekompletne, winni postarać się o uzupełnienie w odnośnych P. K. U. lub w archiwum wojskowem w Warszawie.

Naczelnik Biura Personalnego: *Dr. A. Owsionka.* wr.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 8 września 1931. Nr. O. 1498/31.

Udzielam Dyrekcjom państw. gimnazjów, seminarjów, kursów naucz., szkół zawodowych oraz radom szkolnym pow. (miejskiej we Lwowie) do wiadomości i przestrzegania w związku z okólnikiem Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 30 stycznia 1931 r. Nr. O. 105/31 oraz zarządzeniem Minist. W. R. i O. P. z dnia 3 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 8833/31.

Kurator Okręgu Szkolnego Lwowskiego: p. o. *St. Świderski,* wr.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 3 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 8833/30.

Nr. O. 105/31. Na podstawie dotychczasowej praktyki przy wykonywaniu ustawy emerytalnej z dnia 11-go grudnia 1923 r. stwierdzone zostało, że przy przeniesieniach funkcjonarjuszów państwowych w stan spoczynku, względnie przy wymiarze pensyj wdowich i sierocych w wypadkach śmierci funkcjonarjusza w czynnej służbie, zdarzają się często znaczne opóźnienia w wymiarze zaopatrzeń emerytalnych, względnie pensyj wdowich i sierocych.

Opóźnienia te, dochodzące niejednokrotnie do kilku a nawet kilkunastu miesięcy, powodują interwencje ze strony osób interesowanych, które w wielu wypadkach dają wyraz mniemaniu, że władze rozmyślnie opóźniają przyznanie im należnego zaopatrzenia.

Należy stwierdzić, że opóźnienia w wymiarze zaopatrzenia emerytalnego, względnie pensyj wdowich i sierocych w przeważnej mierze są zawinione przedewszystkiem przez samych funkcjonarjuszów państwowych, którzy w czasie czynnej służby zaniedbali zebrania odpowiednich dowodów swej poprzedniej służby lub też nie dostarczyli we właściwym czasie swym władzom dowodów swej służby wojskowej, względnie cywilnej, pełnionej przed wstąpieniem do ostatnio odbywanej służby cywilnej lub wojskowej polskiej. Z powodu braku takich dowodów służby i skutkiem tego niemożności doliczenia do wysługi emerytalnej lat służby poprzedniej, uzasadniającej prawa emerytalne, wymiar zaopatrzenia nie może nastąpić do czasu zebrania i dostarczenia tych dowodów, często bowiem czas ostatnio

pełnionej służby nie daje prawa do żądania zaopatrzenia (brak 10-ciu lat nieprzerwanej służby państwowej.

Wprawdzie w myśl art. 36 i 79 ustawy emerytalnej uposażenie emerytalne przyznaje się i oblicza na podstawie dat, zawartych w wykazie stanu służby, jednak wykazy stanu służby są często niewypełnione datami i przebiegiem służby poprzedniej, nadto zaś daty służby, spędzonej przed wstąpieniem do ostatnio pełnionej służby, są częstokroć wpisywane na podstawie ustnych zeznań funkcjonarjusza, bez przedłożenia dowodów, wobec czego dat tych nie można uznać za dostatecznie udowodnione.

Z chwilą śmierci danego funkcjonarjusza wdowa niejednokrotnie nie ma nawet możności wydostania odpowiednich dowodów, celem przedłożenia ich władzom wymiarowym, gdyż często nawet nie wie, gdzie jej zmarły mąż dawniej pełnił służbę i w jakim charakterze.

Usunięcie powyższych niedomagań, leżące tak w interesie funkcjonarjuszów państwowych i ich rodzin, jak również w interesie władz, jest możliwe przedewszystkiem w drodze rewizji wykazów stanu służby i uzupełnienia aktów osobowych każdego funkcjonarjusza brakującemi dowodami z czasów poprzedniej służby, wpisanej do wykazu stanu służby, oraz przez ścisłe stosowanie w praktyce zasady, że wpisywanie przebiegu służby do wykazu stanu służby może być dokonane wyłącznie na podstawie odpowiednich dowodów, tudzież, że w chwili dokonania wpisu winien być sporządzony niezwłocznie legalizowany odpis przedłożonego dowodu, w końcu, że odpis ten musi bezwarunkowo być przechowywany łącznie z wykazem stanu służby.

W związku z powyższem Ministerstwo W. R. i O. P., opierając się na okólniku Ministerstwa Skarbu z dnia 17 grudnia r. ub. D. I. 4400/5/30, poleca przeprowadzić uzupełnienie względnie rewizję wpisów, dokonanych w wykazach stanu służby urzędników i nauczycieli jak również wykreślić z wykazów służby te wpisy, które nie są oparte na wiarygodnych dokumentach, nadto uzupełnić wykazy odpisami dokumentów, na których oparto dokonane wpisy.

W sprawie wpisanych już do wykazu stanu służby dat poprzedniej służby Ministerstwo zauważa, że w razie braku odpowiednich dowodów należy wezwać niezwłocznie wszystkich funkcjonarjuszów państwowych i nauczycieli do przedłożenia wiarygodnych dowodów do ściśle oznaczonego terminu z zagrożeniem, że w razie niezadośćuczynienia wezwaniu daty poprzedniej, nieudowodnionej służby, zostaną wykreślone z wykazu stanu służby, jako nieznajdujące uzasadnienia w dowodach, jakie winny być dostarczone przez interesowanego funkcjonarjusza.

6.

Sposób wykonywania robót budowlanych z kredytów pozabudżetowych Ministerstwa W. R. i O. P.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 30 kwietnia 1931 r. Nr. I. Prez. 2023/31.

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) w porozumieniu z Panem Ministrem Robót Publicznych zarządzam, co następuje:

§ 1. Roboty budowlane dzielą się na 3 kategorje: 1. nowe budowle, 2. dobudowy, przebudowy, nadbudowy i t. p. adaptacje, 3. remont.

Roboty 1 i 2 kategorji wykonywane być muszą z zasady przez specjalnie do tego powołany organ „Komitet Budowy". Roboty 3 kategorji wykonuje administracja budynku.

Ministerstwo W. R. i O. P. jako władza naczelna decyduje o wykonaniu budów z funduszów pozabudżetowych, zatwierdza skład „Komitetów Budów" i likwiduje je po wypełnieniu zadania, mianuje przewodniczących tychże, zatwierdza programy i projekty pod względem potrzeb szkolnych, przekazuje potrzebne na ten cel kredyty, zatwierdza wynik kolaudacji.

Kuratorja okręgów szkolnych podejmują inicjatywę budów, proponują skład „Komitetów Budów", opinjują: o wnioskach odnośnie programów i zakresu projektownych budów, odnośnie akceptacji szkiców i projektów pod względem potrzeb szkolnych, odnośnie zmian w zatwierdzonych projektach i kosztorysach wynikłych w trakcie wykonywania budów, zatwierdzają wnioski odnośnie umów z kierownikami (architektami), czuwają nad postępem robót i prawidłowością prowadzenia rachunkowości, dokonują wypłat przedsiębiorcom na wnioski „Komitetów Budów" na podstawie sprawdzonych przez kierowników rachunków, informują Ministerstwo o postępie robót, przedstawiają wnioski o likwidacji „Komitetów Budów" po ukończeniu zleconego im zadania.

„Komitety Budów" przygotowują programy budowlane, zawierają umowy z kierownikami, wyjednują zatwierdzenie tychże przez kuratorja okręgów szkolnych, współdziałają w opracowaniu szkiców, projektów, kosztorysów oraz zatwierdzeniu tychże, ogłaszają przetargi na wykonanie robót, zawierają umowy z przedsiębiorcami, majstrami i t. p., akceptują rachunki, stawiają wnioski odnośnie wypłat i ewentualnych zmian w projektach lub sposobie wykonania w czasie budowy, sporządzają perjodyczne sprawozdania z postępu robót i swych czynności, przeprowadzają zarówno odbiór poszczególnych seryj robót i końcowy odbiór budów (kolaudacje).

Organizację i sposób przeprowadzenia tych zadań określają:

a) Przepisy rachunkowo-kasowe (M. P. Nr. 285 z 1921 r.).

b) Ogłoszone jako załączniki do niniejszego zarządzenia: Regulamin Komitetu Budowy i Instrukcja o trybie postępowania przy wykonaniu robót budowlanych.

c) Przepisy o oddawaniu dostaw i robót w władzach podległych Ministerstwu W. R. i O. P.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Podsekretarz Stanu: (—) *K. Pieracki*, wr.

Regulamin Komitetu Budowy.

Zadania. Komitet Budowy jest organem Ministerstwa W. R. i O. P., powołanym do przeprowadzenia budowy lub przebudowy gmachów szkolnych z kredytów pozabudżetowych.

Do zadań Komitetu Budowy należy więc opracowanie programu budowy, szkiców, projektu, kosztorysu, planu finansowego, przeprowadzenie przetargów, zawarcie umów z kierownikiem, przedsiębiorcami, majstrami, dostawcami i t. p. Uchwalanie wypłat, śledzenie za postępem robót, oraz wykonywanie wszelkich tym podobnych czynności związanych z przeprowadzeniem budowy.

Skład. Komitet Budowy składa się z 5 członków.

W skład ten wchodzą: dyrektor zainteresowanej uczelni, członek grona nauczycielskiego tejże uczelni, przedstawiciel urzędu wojewódzkiego, dyrekcji robót publicznych i przedstawiciele kół rodzicielskich, ewentualnie innych organizacyj społecznych, mianowani na wniosek kuratorjum okręgu szkolnego przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Przewodniczący. Przewodniczącego Komitetu Budowy mianuje Ministerstwo W. R. i O. P. na wniosek kuratorjum okręgu szkolnego.

Przewodniczący zwołuje posiedzenia Komitetu Budowy a) wedle własnego uznania, co najmniej raz w miesiącu, b) na wniosek zgłoszony przez dwu członków Komitetu, wreszcie c) na wniosek technicznego delegata; czuwa nad prawidłowym przebiegiem posiedzeń; podaje sekretarzowi treść zapisków pomieścić się mających w protokóle; czuwa nad prawidłowem spełnieniem czynności, zleconych członkom Komitetu; czuwa nad postępem wykonania całokształtu budowy; na podstawie wniosków delegata technicznego, uchwalonych na posiedzeniach Komitetu Budowy, przedstawia kuratorjum okręgu szkolnego wnioski o wypłatę wszelkich należności.

Delegat techniczny Komitetu Budowy. Komitet Budowy porucza jednemu ze swych członków (delegatowi dyrekcji robót publicznych) czynności nadzoru techniczno - finansowego nad przeprowadzeniem budowy. Do zadań tych należą wszelkie czynności złączone z pracami wstępnemi jak współdziałanie z właściwemi władzami przy ustalaniu wstępnego programu budowy, obraniu i zakupnie placu pod budowę, opracowaniu dla Komitetu wniosku na zawarcie umowy z architektem lub budowniczym o opracowanie szkiców, projektu, kosztorysu, rysunków wykonawczych, oraz wykonanie nadzoru i kierownictwa budowy; opracowanie wniosku co do sposobu przeprowadzenia robót (w przedsiębiorstwie generalnem czy cząstkowem) przygotowanie i przeprowadzenie czynności przetargowych, sformułowanie wniosku co do rozdania robót i treści umowy z przedsiębiorcami, kontrola i nadzór nad wykonaniem umów z przedsiębiorcami pod względem technicznym i gospodarczym, opracowanie wniosków co do częściowych wypłat należności przedsiębiorców za wykonane roboty stawianych na podstawie rachunków sprawdzanych przez kierowników roboty a potwierdzonych przez tegoż delegata dyrekcji robót publicznych wreszcie przeprowadzenie kolaudacji budowy i przedstawienie Komitetowi wniosku co do ostatecznego zamknięcia rozrachunku z przedsiębiorcami.

Członkowie Komitetu. Członkowie Komitetu biorą udział w posiedzeniach, których bez usprawiedliwienia opuszczać nie mogą, stawiają wnioski zmierzające do jak najlepszego rozwiązania projektu budynku i jak najkorzystniejszego przeprowadzenia budowy.

Członkowie Komitetu budowy mają prawo wglądu we wszystkie akta i dokumenty Komitetu Budowy i kierownictwa robót, mają prawo wolnego wstępu na plac budowy w celu badania postępu robót i jakości ich wykonania.

Członkowie Komitetu Budowy komunikują spostrzeżenia swe przewodniczącemu, w ich kompetencji nie leży jednak wydawanie jakichkolwiek bezpośrednich zarządzeń na budowie. To ostatnie wydać może tylko przewodniczący i delegat dyrekcji robót publicznych przez wpisanie treści zarządzenia do dziennika budowy.

Sekretarz. W razie koniecznej potrzeby Komitet Budowy ma prawo powołać do prowadzenia protokołów, prac kancelaryjnych, rachunków i t. p. sekretarza, który jednak nie jest członkiem Komitetu Budowy. Normalnie czynności te spełnia jeden z członków Komitetu Budowy.

Sekretarz podlega służbowo przewodniczącemu Komitetu Budowy.

Doradcy i rzeczoznawcy. Komitet Budowy ma prawo powoływania doradców i rzeczoznawców w wypadkach, gdy tego zajdzie potrzeba.

Plan budowy. Do wykonania szkiców, projektu i kosztorysu i rysunków wykonawczych powołuje Komitet Budowy architekta lub budowniczego, z którym zawiera umowę na warunkach zaprojektowanych przez delegata dyrekcji robót publicznych.

Kierownik budowy. Temu samemu architektowi, lub budowniczemu lub innemu fachowcowi zleca Komitet Budowy na podstawie tej samej lub osobnej umowy czynności kierownika budowy.

Do zadań kierownika należy techniczne przeprowadzenie budowy t. j. nadzór, kierownictwo, sprawdzanie rachunków i rachunkowość techniczna i w tym zakresie kierownik budowy obciążony jest całkowitą odpowiedzialnością za trwałość, celowość i terminowość wykonania budowy. Do dalszych obowiązków kierownika należy.

a) stosowanie obowiązujących przepisów, instrukcyj, norm oraz prawideł nauki technicznej, dotyczących wykonywania odnośnej gałęzi robót, jakości i odbioru materjałów względnie gotowych elementów budowlanych, oraz jakości i wytrzymałości gruntu, w szczególności zaś stosowanie szczegółowych warunków budowy i odbioru materjałów, jakie bywają wymagane w umowach, zawieranych z przedsiębiorcami;

b) stosowanie obowiązujących norm administracyjnych i rachunkowych;

c) stosowanie przepisów ustaw socjalnych, dotyczących ubezpieczeń społecznych (kasa chorych, ubezpieczenie pracowników umysłowych, ubezpieczenie od wypadków, od bezrobocia i t. p.) oraz ustaw normujących stosunek pracy (pracownicy umysłowi, robotnicy — o ile przepisy te dotyczą obowiązków kierownika robót lub pracodawcy).

d) stosowanie postanowień umów (załączników umów) zawartych z przedsiębiorcami lub dostawcami,

e) stosowanie się do wydanych przez właściwe władze i organa oraz kontrolę Państwa, przepisów, zarządzeń i poleceń.

Odpowiedzialność. Członkowie Komitetu Budowy, będący funkcjonarjuszami państwowymi, odpowiadają za swe czynności wymienione wyżej, stosownie do istniejących przepisów o odpowiedzialności służbowej.

Odpowiedzialność kierownika budowy, sekretarza, rzeczoznawców i t. p. o ile nie są funkcjonarjuszami państwowymi normuje zawarta z nimi umowa.

Wynagrodzenie. Przewodniczący, delegat dyrekcji robót publicznych i ewentualnie sekretarz Komitetu Budowy pobierają za czynności w Komitecie wynagrodzenie z funduszów budowy w wysokości zgóry przez kuratorjum okręgu szkolnego określonej.

Pozostałym członkom Ministerstwo W. R. i O. P. na wniosek kuratorjum okręgu szk. może przyznać odpowiednie wynagrodzenie z funduszów budowy.

Wynagrodzenie kierownika budowy, rzeczoznawców i t. p. regulują umowy oparte na normach stosowanych przez Ministerstwo Robót Publicznych.

Tajemnica. Członków Komitetu Budowy obowiązuje tajemnica służbowa co do wszystkich spraw związanych z pracami Komitetu Budowy i prowadzeniem budowy, a w szczególności co do rozpisywanych przetargów, ofert i t. p.

Uchwały. Do powzięcia uchwał potrzebna jest, oprócz przewodniczącego obecność przynajmniej dwóch członków Komitetu w tem delegata dyrekcji robót publicznych. Postanowienia Komitetu Budowy zapadają większością głosów. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

Uchwała Komitetu zakwestionowana przez przedstawiciela dyrekcji robót publicznych musi być bezzwłocznie przedstawiona kuratorjum okręgu szkolnego, które w porozumieniu z dyrekcją robót publicznych poweźmie decyzję.

Realizacja zadania. Zrealizowanie powierzonego zadania Komitet Budowy powinien przeprowadzić w sposób najkorzystniejszy pod względem należytego przystosowania budynku do celów jakim ma służyć, przeprowadzenia robót i przestrzegania interesów Skarbu Państwa.

Zmiany. Zmiany zatwierdzonych projektów, kosztorysów, umów i t. p. zasadniczo są niedopuszczalne.

Zmiany omawiane, spowodowane niedającą się uniknąć, ani przewidzieć, koniecznością, lub roboty dodatkowe, wymagają zatwierdzenia kuratorjum okr. szk.

Kolaudacja. Końcowego odbioru robót (kolaudacji) polegającego na sprawdzeniu zgodności wykonywanych robót z zatwierdzonemi planami i kosztorysami, zawartemi umowami co do sposobu, jakości i terminu, co do sprawności działania instalacyj, co do zgodności ksiąg rachunkowych, protokołów zestawień rachunkowych, kasowych i t. p. dokonuje komisja kolaudacyjna powołana przez Komitet Budowy, w której skład wchodzą: delegat dyrekcji robót publicznych i 2 członków Komitetu.

Delegat dyrekcji robót publicznych przy pomocy kierownika budowy przygotowuje plany wykonawcze, zestawienia rachunkowe i rzeczywistych kosztów budowy, równoległe do odpowiednich pozycyj kosztorysu wstępnego. O terminie kolaudacji Komitet Budowy zawiadamia kuratorjum okręgu szkolnego.

Wynik aktu kolaudacji zatwierdza Ministerstwo W R. i O. P. na wniosek kuratorjum okręgu szkolnego.

Po ostatecznem sprawdzeniu aktów Komitetu Budowy następuje rozwiązanie tegoż przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Instrukcja o trybie postępowania przy wykonywaniu robót publicznych.

Prace wstępne.

Wnioski o potrzebie budowy lub przebudowy zgłaszają zainteresowane zakłady szkolne do kuratorjum właściwego okręgu szkolnego w terminie do dnia 15 października każdego roku.

Kuratorjum okręgu szkolnego przedstawia Ministerstwu W. R. i O. P. w terminie do dnia 1 listopada całokształt otrzymanych zapotrzebowań wraz z opinją, lub składa wnioski własne i po otrzymaniu od Ministerstwa decyzji odnośnie realizacji i najpilniejszych budów, mianuje Komitet Budowy dla każdego objektu i po uzyskaniu zatwierdzenia go przez Ministerstwo przesyła mu potrzebne instrukcje odnośnie placu pod budowę, programu budowlanego i możliwości finansowych. O wyznaczenie delegata technicznego zwraca się kuratorjum okręgu szkolnego do wojewody (d. r. p.).

Komitet Budowy przystępuje do prac wstępnych, t. j. rozwija program budowy, dostosowując go do warunków miejscowych, zawiera umowę z kierownikiem budowy (względnie projektodawcą o ile zamierzony jest rozdział czynności architektonicznych), przejmuje plac pod budowę i przeprowadza pomiary, badania gruntu, niwelację i t. p.

Po uzyskaniu zatwierdzenia programu budowy przez Ministerstwo W. R. i O. P. następuje opracowanie szkiców i projektu budowy według obowiązujących przepisów budowlanych i zatwierdzenie ich przez Ministerstwo W. R. i O. P., poczem Komitet Budowy załatwia formalności związane z ustawowem zatwierdzaniem planów przez wojewodę (dyrekcję robót publicznych).

Na podstawie zatwierdzonego projektu następuje opracowanie kosztorysu i przedłożenie go kuratorjum okręgu szkolnego do zatwierdzenia. Równocześnie przeprowadza delegat techniczny Komitetu Budowy studja warunków miejscowych pod względem konjunktur technicznych i handlowych potrzebnych do przygotowania warunków przetargowych, a po zatwierdzeniu kosztorysu i planu finansowego ogłasza Komitet przetarg na całość lub część robót, sprawdza wyniki rozprawy przetargowej, na tej podstawie dokonuje wyboru firmy, zawiera z nią umowę i przystępuje do wykonywania budowy.

Prace wykonawcze.

Celem zabezpieczenia należytego toku robót, Komitet Budowy zleca zawczasu kierownikowi budowy wykonanie prac, związanych z opracowaniem rysunków roboczych, projektów instalacyj, kosztorysów, przetargów i umów, na dalsze grupy robót i t. p.

W trakcie roboty czuwa Komitet Budowy przez swego technicznego delegata w stałym kontakcie z kierownikiem budowy i pod kontrolą kuratorjum nad prawidłowością wykonywanych robót, dostaw materjałów, bada ich dobroć, dokonuje odbioru poszczególnych grup robót, czuwa nad dotrzymaniem terminów, warunków umowy i wypłat. Te ostatnie uchwala zaliczkowo na podstawie rachunków przedstawionych przez kierownika budowy, sprawdzonych pod względem ilości i cen przez delegata technicznego Komitetu Budowy do wysokości sum przewidzianych w umowie.

Kierownik budowy prowadzi „Dziennik Budowy", w którym wpisywane są wszystkie dane, odnoszące się do postępu robót, zarządzeń, wymiarów robót, niedających się sprawdzić po ich wykonaniu i t. p. Uwagi, żądania odnośnie wykonywanych robót przewodniczący Komitetu Budowy lub delegat techniczny Komitetu Budowy komunikuje kierownikowi budowy, który jest jedyną osobą uprawnioną do wydawania na budowie zarządzeń. Zarządzenia kierownika budowy w „Dzienniku Budowy", odnośnie przedsiębiorców lub dostawców winny być przez tychże podpisywane.

Posiedzenia Komitetu Budowy odbywają się w terminach zgóry określonych oraz ilekroć tego zajdzie potrzeba. Odpisy protokołów z posiedzeń Komitetu Budowy, sprawozdania kasowe i z postępu robót, przesyłane są do kuratorjum okręgu szkolnego z końcem każdego miesiąca.

Po zakończeniu budowy przeprowadzony zostaje odbiór i kolaudacja robót oraz rozwiązanie Komitetu Budowy po zatwierdzeniu wyniku kolaudacji przez Ministerstwo W. R. i O. P.

7.

Ulgi w opłacaniu podatków.

Rozp. Ministerstwa Skarbu z dnia 18 lipca 1931 r. L. D. V. 13199/1.

Celem ułatwienia spłaty zaległości podatkowych tym płatnikom, którzy posiadają należności od Skarbu Państwa za wykonane roboty i dostawy dla instytucyj państwowych, Ministerstwo Skarbu ustanawia następujący tryb postępowania.

Dla uzyskania decyzji, wstrzymującej egzekucję z tytułu zaległości skarbowych, zainteresowani płatnicy winni zwrócić się do właściwej kasy skarbowej o wydanie wyciągów z właściwych kont ksiąg bierczych tych podatków, względnie innych należności skarbowych, z któremi płatnik zalega.

Kasa skarbowa, wydając wyciąg z konta, winna zaznaczyć w uwadze wyciągu wysokość kar i odsetek za zwłokę 1½%, 1% lub ½%, daty, od których biegną kary względnie odsetki zwłoki od każdej przypisanej w księdze bierczej zaległości, sumę należnego 10%-go dodatku i ewentualnie sumę narosłych już kosztów egzekucyjnych.

Otrzymane z kasy skarbowej wyciągi z kont ksiąg bierczych płatnik składa przy podaniu tej władzy państwowej, dla której wykonał do-

stawę, prosząc o wydanie zaświadczenia o wysokości należnej mu za dostawę kwoty oraz o przelanie przez tę władzę z jego należności odpowiedniej kwoty na pokrycie zobowiązań względem Skarbu Państwa, uwidocznionych w złożonych przez niego wyciągach.

Władza państwowa, dla której wykonana została dostawa, wystawia płatnikowi zaświadczenie, w którem winny być wymienione:

a) rodzaj, wysokość i data powstania należności, b) dział, paragraf i pozycja budżetu, z którego należność ma być asygnowana, c) oświadczenie władzy asygnującej, że suma zaległości w określonej w zaświadczeniu kwocie zostanie przelana przez tę władzę na uregulowanie wspomnianych zaległości skarbowych natychmiast po otrzymaniu kredytu.

Urząd skarbowy, z chwilą otrzymania zaświadczenia, zawierającego wszystkie wymienione wyżej dane, obowiązany jest wstrzymać całkowicie względnie ograniczyć odpowiednio kroki egzekucyjne, zależnie od sumy, która ma być przelana przez władzę asygnującą na pokrycie zaległości skarbowej.

Całkowite zwolnienie z pod zajęcia zasekwestrowanych ruchomości następuje z chwilą przelania przez władzę asygnującą należności za dostawy, o ile przelana kwota wystarcza na pokrycie zaległości skarbowej. W przeciwnym razie urząd skarbowy winien zwolnić z pod sekwestru tylko część zajętych ruchomości, zależnie od stopnia zabezpieczenia pretensji Skarbu.

W końcu Ministerstwo Skarbu przypomina, że kary za zwłokę od zaległości skarbowej, stosownie do okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 24 grudnia 1925 r. L. DPO. 8085/I. i z dnia 6 marca 1926 r. L. DPO. 1332/I. w wypadku przedłożenia przez dostawcę zaświadczenia o posiadaniu należności od Skarbu Państwa, oblicza się do dnia powstania prawa płatnika do otrzymania należności za dostawę, o ile data tego prawa została uwidoczniona w wydanem przez instytucję zaświadczeniu, w przeciwnym zaś razie kary za zwłokę oblicza się do dnia wystawienia wspomnianego zaświadczenia.

Minister Skarbu (—) *Jan Piłsudski.*

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 23 lipca 1931 r. Nr. I. R. 7597/31.

Nr. O. 1386/31. Ministerstwo przesyła w załączeniu zarządzenie Ministerstwa Skarbu z dnia 18 lipca 1931 r. Nr. D. V. 13199/1, z poleceniem wydawania omówionych zaświadczeń oraz uskuteczniania przelewów bezzwłocznie po otwarciu właściwych kredytów.

Do asygnacyj przelewowych należy dołączać otrzymane od płatników wyciągi z ksiąg bierczych.

Za Naczelnika Wydziału (—) *E. Waydel*, Radca Ministerjalny.

8.

Podatek dochodowy.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 26 czerwca 1931 r. Nr. I. R. 6536/31.

Nr. O. 1259/31. Ministerstwo w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu wyjaśnia, że w myśl postanowień Działu II. ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. Nr. 58 z r. 1925, poz. 411) obowiązek potrącania podatku z uposażeń służbowych ciąży wogóle na służbodawcach, wypłacających wszelkiego rodzaju wynagrodzenia. Z zasady tej wynika odrębność

opodatkowania w tych wypadkach, kiedy pracownik zatrudniony jest u kilku służbodawców, co jest zresztą zrozumiałe, gdy się zważy, że łączenie dla celów obliczenia stopy procentowej podatku od uposażeń, wypłacanych danemu pracownikowi przez kilku służbodawców, byłoby w praktyce niewykonalne ze względu na to, że do obliczenia i potrącania podatku powołani są służbodawcy, którzy odpowiadają tylko za kwoty wynagrodzeń przez się wypłacanych.

Naczelnik Wydziału: *A. Nowak.* wr.

9.

Listy płatnicze.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 21 sierpnia 1931 roku Nr. I. R. 4173/31.

Nawiązując do pisma okólnego z dnia 13 kwietnia 1927 r. Nr. OR. 4938/27 [1]) w sprawie prowadzenia ksiąg płacy i sporządzania listy płacy, zarządzam, by w sporządzanych przez kuratorja dla podległych urzędów listach płacy za miesiąc październik każdego roku wypełniane były wszystkie rubryki, a zatem i te, które dotyczą części składowych uposażenia.

Niezależnie od powyższego przy każdej zmianie części składowych uposażenia poszczególnego funkcjonarjusza należy wypełniać wszystkie rubryki, dotyczące jego uposażenia.

O powyższem zechcą Kuratorja powiadomić ogół nauczycielstwa, podkreślając potrzebę zwrócenia uwagi na treść list płatniczych za miesiąc październik, celem uniknięcia zbędnej korespondencji w sprawie wymiaru uposażenia.

Podsekretarz Stanu (—) *B. Żongołłowicz.*

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 3 września 1931. Nr. O. 1459/31.

Udzielam Dyrekcjom państw. gimnazjów, seminarjów, szkół zawodowych, radom szkolnym powiatowym (miej. we Lwowie) do wiadomości z wyjaśnieniem, że poprzednie zarządzenie Kuratorjum z 28 stycznia 1930 r. Nr. O.207/30, ogłoszone w Dz. Urz. Kurat. O. S. Lw. Nr. 2 z r. 1930 na str. 76, unieważnia się.

W przyszłości listy płatnicze wypełniane będą tylko 1 października każdego roku, o czem należy poinformować ogół nauczycielstwa, celem skontrolowania list płatniczych oraz ewentualnego odnotowania sobie części składowych uposażenia i potrąceń.

Kurator Okręgu Szkolnego Lwowskiego: p. o. ***St. Świderski,*** wr.

Terminy zwrotu list płatniczych na uposażenie nauczycieli publicznych szkół powszechnych.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 10 sierpnia 1931 r. Nr. 6548/31.

Nr. O. 1435/31. Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśnia, że podany w § 14 rozporządzenia w sprawie wypłat poborów nauczycielom publicz-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 76.

nych szkół powszychnych z dnia 6 grudnia 1922 r. Nr. 5309/F/22 okres miesięczny, przed upływem którego inspektor szkolny powinien zwrócić do kuratorjum pokwitowane listy płatnicze, należy rozumieć w sposób następujący:

1) Listy płacy na uposażenie, wypłacane miesięcznie zgóry w pierwszym dniu każdego miesiąca, winny być zwrócone kuratorjum przed upływem tego miesiąca, za który asygnowano uposażenie.

2) Listy płacy na wszelkie dodatkowe wypłaty, uskuteczniane w ciągu miesiąca, winny być zwrócone kuratorjum przed upływem okresu miesięcznego, licząc od daty zrealizowania odnośnej asygnacji kuratorjum przez kasę skarbową, t. j. od daty przelania pieniędzy na rachunek bieżący inspektora szkolnego.

Za Naczelnika Wydziału (—) *E. Waydel*, Radca Ministerjalny.

10.

Diety dla kierowników pedagogicznych w hufcach szkolnych p. w.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 20 czerwca 1931. Nr. I. W. F. 3861/31.

Nr. O. 1201/31. Ministerstwo nie przewiduje specjalnego wynagrodzenia kierowników pedagogicznych hufców szkolnych za czynności podczas ćwiczeń hufca szkolnego poza miejscem swego stałego zatrudnienia, w szczególności podczas przewidzianych w punkcie 12 zarządzenia Ministra W. R. i O. P. i Ministra Spraw Wojskowych z dnia 4 lutego 1931 roku Nr. I. W. F. 637/31 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 3, poz. 31) [1]) całodziennych ćwiczeń i gier polowych, oraz podczas jednorazowych 3-dniowych ćwiczeń, połączonych z biwakowaniem. Wynagrodzenie za wymienione czynności objęte jest już normami wynagrodzenia, przewidzianemi dla kierowników pedagogicznych w końcowym ustępie punktu 6 cytowanego zarządzenia.

W szczególnych przypadkach dyrekcje szkół mogą zwolnić kierownika pedagogicznego hufca od stałej obecności przy hufcu podczas 3-dniowego ćwiczenia, połączonego z biwakowaniem.

Podsekretarz Stanu: (—) *K. Pieracki.*

11.

Zakaz marszów i biegów w maskach gazowych młodzieży.

Nr. O. 1392/31. Podaję do wiadomości, że Ministerstwo Spraw Wojskowych pismem z dnia 11 lipca 1931 r. L. dz. 4539/wyszk. zabrania przeprowadzania w jednostkach p. w. marszów i biegów w maskach gazowych w formie zawodów dla młodzieży szkolnej z uwagi na zbyt wielki wysiłek stawiany młodemu organizmowi.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 369.

12.

Kurs Abiturjentów przy Państw. Szkole Ekonom. Handlowej we Lwowie — uprawnienia.

Nr. III. 3614/31. Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 1 lipca 1931 r. Nr. III. A. 2434/31 wyjaśniło, iż Kursy Abiturjentów przy Państwowej Szkole Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie są publicznym zakładem naukowym w rozumieniu art. 4, ust. 3, lit. c, ustawy z dnia 9-go października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924).

Za Naczelnika Wydziału: *H. Salówna*, p. o. Okr. Wiz. szkół.

13.

Egzaminy czeladnicze dla głuchoniemych.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 19 czerwca 1931 Nr. III. 3938/31.

Nr. III. 3663/31. Ze względu na brak szkół dokształcających zawodowych dla głuchoniemych i ociemniałych, którzy uczą się rzemiosła w warsztatach szkolnych publicznych lub prywatnych, uważam za wskazane stosowanie do nich w szerszym zakresie ulg przy ocenianiu przez kuratorjum ich kwalifikacyj naukowych przewidzianych w prawie przemysłowem, a mianowicie:

1) brak dla nich szkoły specjalnej uznawać za brak szkoły dokształcającej w miejscu ich terminowania;

2) świadectwo odbycia obowiązku szkolnego w zakładzie specjalnym, stwierdzające elementarną umiejętność czytania, pisania i rachowania, uznawać za równowartościowe z ukończeniem szkoły dokształcającej zawodowej w rozumieniu art. 155 prawa przemysłowego.

Jednocześnie polecam poczynić starania, celem zorganizowania szkół dokształcających zawodowych przy istniejących w okręgu szkolnym zakładach specjalnych.

Szkoły byłyby przeznaczone zarówno dla wychowanków zakładu, pracujących w warsztatach przy zakładzie, jak i dla młodzieży z zewnątrz.

Dla zamiejscowych należałoby organizować przy tychże zakładach krótkoterminowe kursy. Kurs taki organizuje w r. b. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego.

Za Dyrektora Departamentu: (—) *G. Hensel*, p. o. Naczelnika Wydziału.

Organizacja szkół.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

P. Kurator O. S. Lw. udzielił:

1) rozporządzeniem z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. II. 6622/31 Zarządowi Towarzystwa Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego im. Henryka Sienkiewicza w Drohobyczu koncesji na prowadzenie prywatnego gimnazjum koedukacyjnego typu humanistycznego pod nazwą: Gimnazjum Koedukacyjne im. Henryka Sienkiewicza Towarzystwa Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego w Drohobyczu;

2) rozporządzeniem z dnia 29 sierpnia 1931 r. Nr. II. 16781/31 Głównemu Zarządowi T-wa „Ridna Szkoła“ we Lwowie koncesji na prowadzenie ośmio-klasowego koedukacyjnego gimnazjum typu klasycznego w Drohobyczu pod nazwą: Koedukacyjne Prywatne Gimnazjum im. Iwana Franki w Drohobyczu.

Szkolnictwo zawodowe.

P. Kurator O. S. Lw. udzielił zezwolenia:

1) rozporządzeniem z dnia 27 sierpnia 1931 r. Nr. III. 4027/31 Zarządowi „Sojuzu Ukrainek“ w Przemyślu na otwarcie i prowadzenie w Przemyślu, przy ulicy Kopernika Nr. domu 5, II. p., prywatnych 3-letnich warsztatów rękodzielniczych krawieckich dla kobiet pod nazwą: „Warsztaty Rękodzielnicze Krawieckie Sojuzu Ukrainek w Przemyślu“;

2) rozporządzeniem z dnia 27 sierpnia 1931 r. Nr. III. 4233/31 na otwarcie i prowadzenie w Przemyślu, przy ulicy Szpitalnej Nr. domu 10, prywatnych kursów gotowania, pieczenia i porządków dla kobiet od lat 16-tu pod nazwą: Kurs Gospodarczy Tow. Warsztatów Rękodzielniczych Żydowskich w Przemyślu;

3) rozporządzeniem z dnia 3 września 1931 r. Nr. III. 4472/31 Związkowi Rewizyjnemu Zaprzysiężonych Znawców Księgowości we Lwowie na otwarcie i prowadzenie we Lwowie, przy ul. Bourlarda Nr. domu 5, prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Bilansowy Związku Rewizyjnego Zaprzysiężonych Znawców Księgowości we Lwowie;

4) rozporządzeniem z dnia 8 września 1931 r. Nr. III. 4554/31 p. Dr. Zygmuntowi Schenklowi we Lwowie (ul. Głęboka 3), na otwarcie i prowadzenie w Turce n. Str. w budynku Publicznej Szkoły Powszechnej prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Handlowy Dr. Zygmunta Schenkla w Turce n. Str.

Ruch służbowy.

Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 21 sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 6531/31 przeniósł **p. Stanisława Huberta,** naczelnika wydziału szkół średnich w Kuratorjum O. S. Lw., w stan spoczynku.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 9 września 1931 r. Nr. B. P. 7116/31 zwolnił **p. dra Karola Zagajewskiego,** okręgowego wizytatora szkół i p. o. naczelnika wydziału, od pełnienia obowiązków naczelnika wydziału szkolnictwa zawodowego w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 15 września 1931 r. Nr. B. P. 6643/31 powierzył **p. Ludwikowi Jusowi,** okręgowemu wizytatorowi szkół, pełnienie obowiązków naczelnika wydziału szkół średnich w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 9 września 1931 r. Nr. B. P. 6646/31 powierzył **p. inż. Teofilowi Kozłowskiemu,** prowiz. okręgowemu wizytatorowi szkół, pełnienie obowiązków naczelnika wydziału szkół zawodowych w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 20 sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 3982/31 przeniósł **p. dr. Mieczysława Ziemnowicza,** okręgowego wizytatora szkół Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Krakowie, na równorzędne stanowisko do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego we Lwowie.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 14 sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 5470/31 zwolnił **p. Władysława Probulskiego,** dyrektora gimnazjum XI. we Lwowie, p. o. okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw., od pełnienia obowiązków okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw., i powierzył mu zpowrotem obowiązki dyrektora gimnazjum XI. we Lwowie.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 6 września 1931 r. Nr. II. 18765/31 przeniósł **p. dr. Denysa Łukianowicza,** dyrektora gimnazjum z r. j. n. w Przemyślu, p. o. okręgowego wizytatora szkół, na stanowisko dyrektora gimnazjum z r. j. n. we Lwowie, z równoczesnem zwolnieniem z pełnienia obowiązków okr. wizytatora szkół.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 14 sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 5470/31 powierzył **p. Ludwikowi Tulei,** dyrektorowi gimnazjum w Jaworowie, pełnienie obowiązków okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 4 września 1931 r. Nr. B. P. 5586/31 powierzył **p. Sewerynowi Łeszczijowi,** profesorowi gimnazjum z r. j. n. we Lwowie, pełnienie obowiązków okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 21 sierpnia 1931 r. Nr. I. 26779/31 powierzył na podstawie upoważnienia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 10 sierpnia 1931 r. Nr. II. 16483/31 **p. Marji Rudzińskiej,** nauczycielce szkoły żeńskiej im. M. Magdaleny we Lwowie, czynności instruktorki nauki robót kobiecych w publicznych szkołach powszechnych okręgu szkolnego lwowskiego w roku szkolnym 1931/32.

P. Kurator O. S. Lw. przyjął do służby w Kuratorjum O. S. Lw. w charakterze praktykanta:

1) rozporządzeniem z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. O. 69/31 p. Adama Kossowskiego;

2) rozporządzeniem z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. O. 1044/31 p. Stanisława Marjana Piechotę.

Rada Ministrów uchwałą z dnia 3 sierpnia 1931 r. przeniosła w stan nieczynny lekarzy szkolnych: Dra Draka Juljusza (gimn. VI. we Lwowie), Dra Hibla Władysława (gimn. II. w Przemyślu), Dra Lachowicza Wojciecha (sem. męsk. w Czortkowie), Dra Mikiewiczównę Annę (sem. I. żeńsk. we Lwowie), Dr. Popielską Helenę (sem. II. we Lwowie), Dr. Koczenaszową Józefę Janinę (sem. żeńsk. w Przemyślu), Dra Grzegorczyka Józefa (gimn. I. i II. w Rzeszowie).

Inspektoraty.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 3 lipca 1931 r. Nr. II. 10097/31 zamianował **p. Franciszka Lutra,** prowizorycznego zastępcę inspektora szkolnego w Kołomyi, prowizorycznym inspektorem szkolnym w Kałuszu.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 4 września 1931 r. Nr. II. 19195/31 przeniósł **p. Stanisława Bieniowskiego,** inspektora szkolnego w Przeworsku, na równorzędne stanowisko inspektora szkolnego w Brodach.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 5 września 1931 r. Nr. II. 9837/31 przeniósł **p. Longina Pyża,** inspektora szkolnego w Brodach, na równorzędne stanowisko inspektora szkolnego w Przeworsku.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 14 września 1931 r. Nr. I. 28206/31 zamianował **p. Janinę Hrohorowiczównę,** prowizoryczną urzędniczkę gimnazjum I. w Stryju, prowizoryczną urzędniczką w X. st. sł. w Radzie Szkolnej Powiatowej w Brodach.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Beń Bazyli, kierownikiem 7-klasowej szkoły im. Szaszkiewicza we Lwowie; Brodacz Mikołaj, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Podemszczyźnie (Lubaczów); Byrkówna Elżbieta, kierowniczką 7-klasowej szkoły żeńskiej w Samborze.

Czułowski Mieczysław, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Kamionce Starej Wsi (Rawa Ruska).

Fedorowowa Stefanja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Aksmanicach (Przemyśl); Frankiewicz Feliks, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Lipsku (Lubaczów).

Gajewska Adela, kierowniczką 3-klasowej szkoły w Tyrawie-Solnej (Sanok); Grün Rudolf, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Miłkowie (Lubaczów).

Hładuńska Kazimiera, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Św. Stanisławowie (Stanisławów); Howicki Włodzimierz, nauczycielem szkół specjalnych, bez oznaczenia miejsca służbowego z przydzieleniem do Zakładu dla Głuchoniemych we Lwowie.

Jabłoński Alfred, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Maćkówce (Przeworsk); Janiczek Andrzej, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Mraźnicy (Drohobycz).

Kaćma Stanisława, nauczycielką szkół specjalnych bez oznaczenia miejsca służbowego, z przydzieleniem do Zakładu dla Ciemnych we Lwowie; Kogut Tomasz, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Lubieniu Wielkim (Gródek Jagielloński); Kulczycki Michał, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Kruszelnicy (Skole); Krupska Julja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Turzańsku (Sanok);

Łegedza Józef, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Stanili (Drohobycz).

Pasterczykowa Marja, nauczycielką szkół specjalnych bez oznaczenia miejsca służbowego, z przydzieleniem do Zakładu Głuchoniemych we Lwowie; Prokopowiczówna Helena, nauczycielką 7-klasowej szkoły w Kulikowie (Żółkiew) (reaktywowana).

Ruczkowski Zygmunt, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Hostowie (Tłumacz); Rudy Jan, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Białogłowach (Zborów).

Sandowiczówna Marja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Darowcach (Przemyśl); Streicherówna Zofja, nauczycielką szkół specjalnych bez oznaczenia miejsca służbowego, z przydzieleniem do Zakładu dla Głuchoniemych we Lwowie,

Tropaczyńska Stanisława, kierowniczką 3-klasowej szkoły w Derewni (Żółkiew).

Przeniesieni: Andruszkówna Bronisława, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Pantalowicach (Przeworsk), do 4-klasowej szkoły w Hucisku Jawornickim (Przeworsk).

Banasiowa Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Kańczudze (Przeworsk), do 7-klasowej szkoły męskiej w Kańczudze; Baraniecka Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. św. Elżbiety w Stryju, do 7-klasowej szkoły im. Jana Kochanowskiego w Stryju; Basarabowa Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Bohorodczanach Starych (Bohorodczany), do 3-klasowej szkoły w Dźwiniaczu (Bohorodczany); Będkowska Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Medenicach (Drohobycz), do 7-klasowej szkoły w Schodnicy (Drohobycz); Bielakowowa Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Hołotkach (Zbaraż), do 2-klasowej szkoły w Ochrymowcach (Zbaraż); Brzozowska Anna Stefanja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Bieniawie (Podhajce), do 7-klasowej szkoły męskiej w Podhajcach; Buynówna Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Niedźwiedni (Żółkiew), do 3-klasowej szkoły w Doroszowie Wielkim (Żółkiew).

Chachamowiczówna Jadwiga, nauczycielka 5-klasowej szkoły im. Szewczenki w Tustanowicach (Drohobycz), do 7-klasowej szkoły im. Henryka Sienkiewicza w Tustanowicach; Cwenarska Adela, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. król. Jadwigi w Stryju, do 7-klasowej szkoły im. św. Elżbiety w Stryju.

Domaradzka Katarzyna, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Połowcach (Czortków), do 3-klasowej szkoły w Pauszówce (Czortków); Ks. Dutkiewicz Bronisław, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły w Tyczynie (Rzeszów), do 7-klasowej szkoły w Głogowie (Rzeszów).

Gadzińska Helena, nauczycielka szkoły w Kobiernicach, powiatu bialskiego, do 2-klasowej szkoły w Woli Baranieckiej (Sambor); Gajdaczówna Marja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Chołojowie (Radziechów), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Radziechowie; Garbacka Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. św. Kingi w Stryju, do 7-klasowej szkoły im. A. Mickiewicza w Stryju; Gardiasz Marjan, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Wulce Mazowieckiej (Rawa Ruska), do 3-klasowej szkoły w Wierzbicy (Rawa Ruska); Gardiaszowa Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Wulce Mazowieckiej (Rawa Ruska), do 3-klasowej szkoły w Wierzbicy (Rawa Ruska).

Hazik Józef, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Woli Wielkiej (Lubaczów), do 1-klasowej szkoły w Lipiu (Lubaczów); Hutówna Hudia, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Marjampolu (Stanisławów), do 7-klasowej szkoły w Jezupolu (Stanisławów).

Jezierska Zofja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Kołłątaja w Drohobyczu, do 7-klasowej szkoły im. Konarskiego w Drohobyczu.

Ks. Kaczorowski Henryk, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły w Tłumaczu, do 7-klasowej szkoły w Monasterzyskach (Buczacz); Kindykiewicz Szymon, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej w Drohobyczu, do 5-klasowej szkoły w Stebniku (Drohobycz); Klebanowa Irena, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Rakowiskach (Radziechów), do 6-klasowej szkoły w Chołojowie (Radziechów); Komusiewicz Aleksander, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Majdanie Lipowieckim (Przemyślany), do 2-klasowej szkoły w Podusowie (Przemyślany); Komusińska Helena, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Chlewczanach (Rawa Ruska), do 3-klasowej szkoły w Werchracie (Rawa Ruska); Kozaczkowa Karolina, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Połtwi (Przemyślany), do 3-klasowej szkoły w Zadwórzu (Przemyślany); Ks. Kozłowski Kazimierz, nauczyciel religji w Brzozdowcach (Bóbrka), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Buczaczu; Kraćkowa Helena, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Podemszczyźnie (Lubaczów), do 1-klasowej szkoły w Bihalach (Lubaczów); Kucka Julja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Hucisku Brodzkim (Brody), do 2-klasowej szkoły w Hołoskowicach (Brody); Kwaśnicka Elżbieta, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Hucie Różanieckiej (Lubaczów), do 1-klasowej szkoły w Kosobudach (Lubaczów); Kwaśnicki Michał, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Hucie Różanieckiej (Lubaczów), do 2-klasowej szkoły w Żukowie (Lubaczów).

Lewkowiczowa Julja, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Kańczudze (Przeworsk), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Kańczudze; Liebersbachówna Katarzyna, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Lubawie, powiatu lubawskiego (okręgu szkolnego pomorskiego), do 3-klasowej szkoły w Załukwi (Stanisławów).

Łotocka Stefanja, nauczycielka szkoły w Rudzie Wolińskiej (Siedlce), do 2-klasowej szkoły w Burkanowie (Podhajce); Łotocki Leon, nauczyciel szkoły w Rudzie Wolińskiej, powiatu Siedlce, do 2-klasowej szkoły w Burkanowie (Podhajce).

Madeyska Stanisława, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Turynce (Żółkiew), do 7-klasowej szkoły w Żółkwi; Ks. Malski Tadeusz, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły męskiej w Kopyczyńcach, do 7-klasowej szkoły męskiej w Tłumaczu; Mańkowska Franciszka, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Grzęsce (Przeworsk), do 3-klasowej szkoły w Studzianie (Przeworsk); Messnerowa Teodora, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Dżurynie (Czortków), do 4-klasowej szkoły w Połowcach (Czortków); Michcińska Seweryna, nauczycielka 7-klaswej szkoły żeńskiej im. król. Jadwigi w Drohobyczu, do 7-klasowej szkoły im. Kołłątaja w Drohobyczu; Mielnikowa Anna, kierowniczka 3-klasowej szkoły w Skorodnem (Lesko), do 6-klasowej szkoły w Monasterzu (Przeworsk).

Niemczewski Marjan, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. Tadeusza Kościuszki w Kołomyi, do 7-klasowej szkoły im. Jachowicza w Kołomyi.

Onufryj Emiljan, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Koszlakach (Zbaraż), do 2-klasowej szkoły w Dobromirce (Zbaraż).

Pelczarska Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Ostrowie (Jarosław), do 5-klasowej szkoły w Skołoszowie (Jarosław); Petrykówna Marja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Starzawie (Mościska), do 4-klasowej szkoły w Laszkach Gościńcowych (Mościska); Piotrowska Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. król. Jadwigi w Drohobyczu, do 1-klasowej szkoły w Manasterze Dereżyckim (Drohobycz); Piotrowska Stefanja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Michałowicach (Drohobycz), do 1-klasowej szkoły w Dereżycach (Drohobycz); Pitulanka Janina, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Bereźnicy Szlacheckiej (Kałusz), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Kałuszu; Pluszyńska Janina, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Zadnieszówce (Skałat), do 6-klasowej szkoły żeńskiej w Podwołoczyskach (Skałat); Pohorecki Miron, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Dorohowie (Stanisławów), do 5-klasowej szkoły w Wiktorowie (Stanisławów); Popadiukowa Zofja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Krzywołuce (Czortków), do 7-klasowej szkoły w Czortkowie.

Raba Włodzimierz, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Załokciu (Drohobycz), do 3-klasowej szkoły w Pnikucie (Mościska); Rabowa Zofja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Załokciu (Drohobycz), do 3-klasowej szkoły w Pnikucie (Mościska); Radwańska Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Dolinie (Sanok), do 7-klasowej szkoły w Birczy (Dobromil); Rauch Boruch, nauczyciel religji mojż. 7-klasowej szkoły męskiej w Mościskach, do 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Piramowicza w Przemyślu; Rogowska Wiktorja, nauczycielka szkoły w Czuchlebach, powiatu konstantynowskiego, do 7-klasowej szkoły im. J. Słowackiego we Lwowie (Zamarstynów); Romankiewiczowa Malwina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Racie (Rawa Ruska), do 7-klasowej szkoły męskiej w Rawie Ruskiej.

Satkowska Helena, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Bełzcu (Sokal), do 2-klasowej szkoły w Racie (Rawa Ruska); Schmidtowa Stanisława, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Pruchniku-Mieście (Jarosław), do 5-klasowej szkoły w Ostrowie (Jarosław); Skiba Marjan, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Romanówce (Czortków), do 7-klasowej szkoły męskiej im. króla Jana Sobieskiego w Czortkowie; Steliga Bolesław, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Chomiakówce (Czortków), do 1-klasowej szkoły w Czerkawszczyźnie (Czortków); Syrowatka Jan, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Nisku, do 7-klasowej szkoły w Rudniku n. Sanem (Nisko); Szojkowits Juljan, kierownik 4-klasowej szkoły w Husakowie (Mościska), do 4-klasowej szkoły w Bachowie (Przemyśl); Szumilak Mieczysław, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Cieszanowie (Lubaczów), do 7-klasowej szkoły męskiej w Lubaczowie.

Wachułka Antoni, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Jarosławiu, do 7-klasowej szkoły w Pruchniku-Mieście (Jarosław); Wańczycka Stefanja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Kamiennej (Nadwórna), do 1-klasowej szkoły w Buchtowcu (Nadwórna); Warzenicowa Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły utrakwistycznej w Żulinie (Stryj), do 1-klasowej szkoły z pol. j. naucz. w Żulinie (Stryj); Ks. Wilkoń Stanisław, nauczyciel religji szkoły w Zborowie, do 6-klasowej szkoły w Podwołoczyskach (Skałat); Wilkoszewska Jadwiga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Siemiakowcach (Czortków), do 3-klasowej szkoły w Rydodubach (Czortków); Wokrojówna Irena, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Lipiu (Lubaczów), do 1-kla-

sowej szkoły w Woli Wielkiej (Lubaczów); Wołoszczakówna Jadwiga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Baryłowie (Radziechów), do 1-klasowej szkoły w Rakowiskach (Radziechów).

Zaychowska Władysława, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Łężanach (Krosno), do 7-klasowej szkoły w Jedliczu (Krosno).

Spensjonowani: Barniakowa Olga, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Przerośli (Nodwórna); Buchtowa Olga, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Wolance—Tustanowicach (Drohobycz).

Chrzanowiczówna Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Kosowcu (Gródek Jag.).

Danyluk Karol, nauczyciel 2-kl. szkoły w Szeparowcach (Kołomyja); Demkowiczowa Paulina, nauczycielka szkoły powszechnej w Rogóżnie (Jaworów); Dubeltski Juljan, kierownik 4-kl. szkoły w Uścieczku (Zaleszczyki); Dunicz Leonard, kierownik 5-kl. szkoły w Zadwórzu (Przemyślany); Dziubowa Julja, nauczycielka 3-kl. szkoły w Podhajczykach (Trembowla).

Gottwaldowa Wilhelmina, nauczycielka 7-kl. szkoły w Trembowli.

Kleinowa Marja, nauczycielka 5-kl. szkoły w Liszni (Drohobycz); Krawczukowa Józefa, nauczycielka 7-kl. szkoły w Jasienicy Solnej (Drohobycz).

Januszowa Ludwika, nauczycielka 4-kl. szkoły w Wybranówce (Bóbrka).

Lisowski Józef, nauczyciel 7-kl. szkoły męskiej im. M. Magdaleny we Lwowie.

Ławrowska Eufemja, nauczycielka 7-kl. szkoły w Lubaczowie; Łepkówna Natalja, nauczycielka 7-kl. szkoły im. św. Kazimierza w Kołomyi.

Małaniukowa Ahalfja, nauczycielka 4-kl. szkoły w Wierzbowcach (Horodenka); Menkes Hersch, nauczyciel religji mojż. 7-kl. szkoły żeń. im. Piramowicza w Przemyślu; Miarkowska Marja, nauczycielka 2-kl. szkoły w Horodyszczu Cetnarskiem (Bóbrka).

Nowicki Włodzimierz, nauczyciel 3-kl. szkoły w Łanach (Bóbrka).

Ostafiński Władysław, kierownik 3-kl. szkoły w Babicy (Rzeszów).

Pasieka Bazyli, kierownik 2-kl. szkoły w Zawadowie (Stryj).

Radoszewska Michalina, kierowniczka 2-kl. szkoły w Zarębkach (Kolbuszowa).

Schäfferowa Marja, nauczycielka 4-kl. szkoły w Laszkach Gościńcowych (Mościska); Sosnowska Wanda, kierowniczka 7-kl. szkoły w Rzeszowie; Strutyński Józef, nauczyciel 7-kl. szkoły w Stanisławowie; Szerszeń Jan, kierownik 3-kl. szkoły w Hordyni (Sambor).

Tarnowska Józefa, nauczycielka 1 kl. szkoły w Ceniowie - Osadzie (Brzeżany); Tatuch Stefan, nauczyciel 7-kl. szkoły im. Konarskiego w Przemyślu.

Walczakowa Paraskewja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Laszkach (Jaworów); Wilkoszowa Bogumiła, nauczycielka szkoły specjalnej, przydzielona do Zakładu Głuchoniemych we Lwowie; Wojdałowicz Adam, kierownik 7-kl. szkoły męskiej w Przeworsku.

Zaszkiewicz Bronisław, kierownik 2-kl. szkoły w Knihiniczach (Rohatyn); Zawadzka Leonja, nauczycielka 7-kl. szkoły żeńskiej im. Isakowicza we Lwowie; Zawicka Helena, nauczycielka szkoły w Cetuli (Jaworów).

Zmarli: Cieśla Jan, b. kierownik szkoły w Białobrzegach (Łańcut), zmarł dnia 26-go sierpnia 1931 r. w 56 roku życia, a 36 roku służby.

Grodecka Anna, nauczycielka 7-kl. szkoły im. Mickiewicza w Kołomyi, zmarła dnia 17-go sierpnia 1931 w 51 roku życia a 31 roku służby.

Jędrzejowski Józef, kierownik 5-kl. szkoły w Wierzawicach, powiatu łańcuckiego, zmarł dnia 20-go sierpnia 1931 w 56 roku życia i 36 roku służby.

Ks. Olbrycht Władysław, nauczyciel religji rzym. kat. 7-kl. szkoły żeńskiej w Buczaczu, zmarł dnia 20-czerwca 1931 w 49 roku życia, a 27 roku służby nauczycielskiej.

Wenne Julius, nauczyciel szkoły w Zielonej (Buczacz), zmarł dnia 27-go czerwca 1931 w 32 roku życia, a w 8 roku służby nauczycielskiej.

Woźniak Bazyli, nauczyciel 1-kl. szkoły w Ostrożcu (Mościska), zmarł dnia 16-go sierpnia 1931 w 50 roku życia, a w 25 roku służby nauczycielskiej.

Seminarja i kursy nauczycielskie.

Mianowani: Niewiadomski Romuald, nauczycielem seminarjum męskiego w Rzeszowie.

Owadiuk Franciszek, nauczycielem seminarjum męskiego w Tarnopolu.

Wolak Czesław, nauczycielem seminarjum męskiego w Krośnie.

Przeniesieni: Dr. Jupiter Jonas, nauczyciel seminarjum męskiego w Zaleszczykach, do seminarjum żeńskiego w Jaworowie.

Zmarli: **Stefan Patocki,** nauczyciel P. K. N. we Lwowie, zmarł dnia 13 sierpnia 1931 r. w Zakopanem po długich i ciężkich cierpieniach w 56 r. życia po 35 latach służby nauczycielskiej. Śp. Stefan Patocki w czasie swej cichej ale bardzo wocnej pracy w zakładach kształcenia nauczycieli, a mianowicie: w seminarjum w Tarnowie, Krośnie i Rzeszowie, na P. K. N. we Lwowie, oraz jako referent do spraw pedagogicznych w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego we Lwowie, dał się poznać jako wybitny metodyk i znawca szkolnictwa powszechnego.

Szczery przyjaciel młodzieży — uzyskiwał jej szacunek, miłość i zaufanie — szukała też ona u niego rady i pomocy nietylko w czasie pobytu w szkole, ale i po opuszczeniu murów szkolnych, ilekroć znalazła się w ciężkich warunkach czy to zawodowych, czy życiowych. Pomocy i rady nie odmówił.

Ponadto zaznaczył się śp. Stefan Patocki chlubnie w wydawnictwie książek szkolnych, opracowując kilka podręczników do nauki rachunków w szkole powszechnej.

Śmierć Jego wywołała szczery i głęboki żal u tych wszystkich, którzy mieli sposobność poznać jego umysł i serce.

Szkoły średnie ogólno - kształcące.

Mianowani: Pan Minister W. R. i O .P. rozporządzeniem z dnia 5-go września 1931 Nr. II. 14.592/31 zamianował p. Ksawerego Bułkowskiego, profesora p. o. kierownika gimnazjum w Leżajsku, dyrektorem gimnazjum w Leżajsku.

Pan Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 5-go września 1931 r. Nr. II. 10360/31 zamianował p. Andrzeja Graselę, profesora gimnazjum II. w Stryju, dyrektorem gimnazjum w Sanoku.

Pan Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 9-go lipca 1931 r. Nr. II. 10763/31 zamianował p. Henryka Hollendra, nauczyciela gimnazjum VII. we Lwowie, dyrektorem gimnazjum XII we Lwowie.

Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 26-go sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 6703/31 powierzył p. Stefanowi Bakowskiemu, nauczycielowi gimnazjum I. w Przemyślu, pełnienie obowiązków ministerjalnego wizytatora szkół w Ministerstwie W. R .i O. P.

Pan Kurator O. S. Lw .rozporządzeniem z dnia 30-go lipca 1931 r. Nr. II. 11138/31 powierzył p. Dr. Janowi Pyszkowskiemu, profesorowi gimnazjum VII. we Lwowie, pełnienie obowiązków kierownika gimnazjum VIII we Lwowie.

Bator Stanisław, nauczycielem gimnazjum I. w Samborze; Bieszczad Józef, nauczycielem gimnazjum w Tarnobrzegu; Blaschke Engelbert Ignacy nauczycielem gimnazjum w Złoczowie; Blecher Stanisław, nauczycielem gimnazjum w Sokalu; Bojko Włodzimierz, nauczycielem gimnazjum w Rawie Ruskiej; Dr. Breuer Saul, nauczycielem gimnazjum w Rohatynie; Brzozowski Mieczysław, nauczycielem gimnazjum VIII. we Lwowie.

Cinciruk Eljasz, nauczycielem gimnazjum w Brodach.

Erdstein Juljan Henryk, nauczycielem gimnazjum w Buczaczu.

Dr. Fränkel Józef, nauczycielem gimnazjum w Trembowli.

Gellmanowa Sara, nauczycielką gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu; Golczewska Irena, anuczycielką w Złoczowie.

Dr. Hauser Leon, nauczycielem gimnazjum w Tłumaczu.

Kebuz Stefan, nauczycielem gimnazjum w Brodach; Dr. Krampner Irena, nauczycielką gimnazjum w Kamionce Strumiłowej; Kuczkowicz Tadeusz, nauczycielem gimnazjum I. w Jarosławiu; Kuntzl Marja Zofja, nauczycielką gimnazjum w Złoczowie.

Lewicki Michał ,nauczycielem gimnazjum XI. we Lwowie.

Łomnicka Marja, nauczycielką gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu.

Majgier Józef, nauczycielem gimnazjum w Buczaczu; Mazurkiewicz Tadeusz, nauczycielem gimnazjum w Czortkowie.

Dr. Ottenbreiter Rudolf Albin, nauczycielem gimnazjum I. w Rzeszowie.

Proć Michał, nauczycielem gimnazjum z r. j. n. w Przemyślu.

Rattner Calej, nauczycielem gimnazjum w Czortkowie.

Dr. Schächter Regina, nauczycielką gimnazjum w Brzeżanach; Siedlecka Janina, nauczycielką gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu; Szewczyk Tadeusz, nauczycielem gimnazjum w Zbarażu.

Przeniesieni: P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 27-go lipca 1931 r. Nr. II. 16299/31 przeniósł pana Adama Czechowskiego, dyrektora gimnazjum w Tarnobrzegu, na równorzędne stanowisko do gimnazjum w Ostrowie Wielkp.

Barącz Jan, profesor gimnazjum II. w Przemyślu, do gimnazjum I. w Przemyślu; Bienenstock Adolf, profesor gimnazjum I. w Przemyślu, do gimnazjum w Brzeżanach.

Ks. Dajczak Józef, nauczyciel gimnazjum IX. we Lwowie, do gimnazjum III. we Lwowie.

Fediuk Mikołaj, nauczyciel gimnazjum z r. j. w. w Przemyślu, do gimnazjum II. w Przemyślu.

Janicki Roman, nauczyciel gimnazjum w Nisku, do gimnazjum w Tarnobrzegu. Zarazem powierzono p. Janickiemu pełnienie obowiązków dyrektora w tem gimnazjum.

Kalityński Mieczysław, profesor gimnazjum w Kamionce Strumiłowej, do gimnazjum w Śniatynie; Dr. Kijas Juljusz, profesor gimnazjum II. w Rzeszowie, do gimnazjum II. w Przemyślu; Krzaklewski Tomasz, profesor gimnazjum II. w Rzeszowie, do gimnazjum w Brzeżanach.

Lisikiewicz Józef, profesor gimnazjum z r. j. n. w Przemyślu, do gimnazjum II. w Przemyślu.

Mączak Antoni, nauczyciel gimnazjum XI. we Lwowie, do gimnazjum im. J. Słowackiego w Warszawie.

Orzechowski Franciszek, nauczyciel gimnazjum II. w Stanisławowie, do gimnazjum w Toruniu.

Pastuszeńko Jan, nauczyciel gimn. im. Kr. Kazimierza Jagiellończyka w Kołomyi, do gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Zbarażu; Pluta Tadeusz, profesor gimnazjum I. w Rzeszowie, do gimnazjum w Brodach; Podwapiński Franciszek Marjan, nauczyciel gimnazjum X. we Lwowie, do gimnazjum VIII. we Lwowie; Dr. Przyboś Stefan, nauczyciel gimnazjum II. w Rzeszowie, do gimnazjum III. w Stanisławowie.

Skowronek Andrzej, profesor gimnazjum III. w Przemyślu, do gimnazjum I. w Przemyślu; Szewera Marjan, nauczyciel gimnazjum I. w Rzeszowie, do gimnazjum w Krośnie; Szymańska Klotylda, profesor gimnazjum III. w Tarnopolu, do gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu.

Dr. Thullie Kazimierz, profesor gimnazjum X. we Lwowie, do gimnazjum VIII. we Lwowie; Tutek Władysław, nauczyciel gimnazjum II. w Przemyślu, do gimnazjum w Czortkowie.

Wachnianin Bohdan, profesor gimnazjum II. w Stryju, p. o. w gimnazjum r. j. z. we Lwowie, do gimn. z. r. j. n. we Lwowie.

Dr. Józef Zieliński, nauczyciel gimnazjum I. w Stanisławowie, do gimnazjum z r. j. n. w Stanisławowie.

Żukowski Bronisław, nauczyciel gimnazjum VIII. we Lwowie, do gimnazjum X. we Lwowie.

Uchylono zwolnienia: Dąbrowskiego Józefa, nauczyciela gimnazjum II. w Jarosławiu.

Gadzińskiego Kazimierza Marjana, nauczyciela gimnazjum I. w Stanisławowie i przeniesiono do gimnazjum I. w Samborze.

Hibla Stanisława, nauczyciela gimnazjum z r. j. n. w Kołomyi.

Jurijczuka Jana, nauczyciela gimnazjum w Brodach i przeniesiono do gimnazjum w Kamionce Strumiłowej.

Kamińskiego Jana, nauczyciela gimnazjum XI. we Lwowie.

Łucówny Jarosławy, nauczycielki gimnazjum w Sokalu.

Ponikłówny Anieli, nauczycielki gimnazjum w Łańcucie.

Rottera Alfonsa, nauczyciela gimnazjum II. w Stanisławowie.

Smotera Władysława, nauczyciela gimnazjum III. w Stanisławowie; Szczurowskiego Alfonsa, nauczyciela gimnazjum w Buczaczu; Szumskiego Emila, nauczyciela gimnazjum VIII. we Lwowie.

Wałkowskiego Leopolda, nauczyciela gimnazjum V. we Lwowie.

Żurawskiego Władysława, nauczyciela gimnazjum w Sokalu.

Spensjonowani: Kuźmowycz Włodzimierz, w stanie nieczynnym nauczyciel gimnazjum z r. j. n. w Przemyślu.

Zwolnieni: Medon Leonard, nauczyciel gimnazjum II. w Stanisławowie (z powodu nieuzyskania kwalifikacyj).

Tabor Adam, nauczyciel gimnazjum II. w Stryju, p. o. w prywatnem gimnazjum w Dolinie.

Zrezygnowali: Błaszczyk Zygmunt, nauczyciel gimnazjum I. w Samborze.

Zmarli: Pinkas Henryk, profesor gimnazjum w Drohobyczu, zmarł dnia 1-go czerwca 1931 r.

Szkolnictwo zawodowe.

Mianowani: P. Minister W. R. i O. P. rozp. z dnia 24 sierpnia 1931 r. Nr. III. A. 5389/31 zamianował p. Tadeusza Broniewskiego dyrektorem Państwowej Szkoły Budownictwa w Jarosławiu.

Zmarli: Buczek Juljan, nauczyciel państwowej 3-kl. szkoły handlowej męskiej i żeńskiej w Przemyślu, zmarł 13-go września 1931 r. w 24 roku służby nauczycielskiej.

Konkursy.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Dobromil	Sufczyna	2 kl.	koeduk.	—	polski	3 ubik.	½ ha	
1	Gródek Jag.	Zawidowice	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
1	Kamionka Strumił.	Batiatycze	5 „	„	—	„	2 „	2 mg	
2	„	Gawliki ad Sielec B.	2 „	„	—	polski	3 „	1 mg	
3	„	Obydów	2 „	„	—	„	3 „	1 mg	
4	„	Warchoły ad Adamy	2 „	„	—	„	3 „	1 mg	
1	Kołomyja	Ceniawa	2 „	„	—	„	3 „	94 a 27 m²	
2	„	Kowalówka	2 „	„	—	ruski	3 „	1 mg	Konk. drugi
3	„	Młodiatyn	4 „	„	—	pol -r.	—	1 ha 14 a	
4	„	Tekucza	2 „	„	—	„	3 „	1 ha 15a	
1	Łańcut	Białobrzegi	3 „	„	im. A. Mickiewicza	polski	3 „	1 mg	
2	„	Wierzawice	5 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
1	Mościska	Husaków	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	1½ mg	
1	Przeworsk	Łopuszka Wielka	7 „	„	—	polski	3 „	¼ mg	Pierwszeństwo mają z w. k. n. Konkurs ponowny
2	„	Przeworsk	7 „	męska	-	„	4 „	31 a	Pierwszeństwo mają kand. z w. k. n.
1	Rawa Ruska	Monastyrek	2 „	koed.	—	ruski	—	—	Konk. 3-ci
2	„	Rata	2 „	„	—	polski	—	—	Konk. 2-gi
1	Rohatyn	Knihynicze	7 „	„	—	pol.-r.	3 ubik.	1·14 ha	Pierwszeństwo mają kandyd. z w. k. n. lub egz. wydz.
1	Śniatyn	Hańkowce	3 „	„	—	„	3 „	—	Konk. 2-gi
2	„	Zawale	3 „	„	—	„	3 „	1½ mg	Konk. 3-ci

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im. . . .	Język wykładowy	Do użytku kierownika		Uwaga
			szkoły				mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	grunt o obszarze	
1	Tarnopol	Stechnikowce	2 kl.	koed.	—	pol.-r.	—	1 mg	
1	Zborów	Ostaszowce	2 „	„	—	ruski	3 ubik.	22 a	
1	Złoczów	Hucisko Oleskie	2 „	„	—	polski	3 „	100 sąż.	
2	„	Kołtów	3 „	„	—	„	—	$^3/_4$ m	Konk. drugi
1	„	Rozważ	2 „	„	—	„	3 „	375 sąż.	„ „

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do końca listopada 1931 r.

Unieważnienie konkursów.

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im. . . .	Język wykładowy	Unieważnia się konkurs ogłoszony		Uwaga
			szkoły				na posadę	w Dz. Urz. Kur. O.S.L. Nr.	
1	Nisko	Golce	3 kl.	koeduk.	—	polski	kierown.	8/1930	
2	„	Jata	2 „	„	—	„	„	4/1931	
3	„	Kłyżów	3 „	„	—	„	„	3/1931	
4	„	Kurzyna Średnia	3 „	„	—	„	„	2/1931	
1	Sanok	Trepcza	2 „	„	—	pol.-r.	„	11/30	
2	Tarnobrzeg	Durdy	2 „	„	—	polski	„	2/31	

Ogłoszenia.

Ogniska metodyczne.

Nr. II. 8192/31. Od początku roku szk. 1931/32 otwiera Kuratorjum O. S. Lw. ognisko metodyczne:

1) nauki przyrodoznawstwa w państwowem XI. gimn. im. Śniadeckich we Lwowie, pod kierownictwem p. Ludwika Iwanickiego, prof. wspomnianego zakładu.

2) nauki przyrodoznowstwa w państw. gimnazjum matem. przyrodn. w Jarosławiu pod kierownictwem p. Tadeusza Mula, prof. wspomnianego zakładu.

3) nauki robót ręcznych w państw. gimn. VIII. im. Króla Kazimierza Wielkiego we Lwowie pod kierownictwem p. Franciszka Madydy, nauczyciela wspomnianego zakładu.

Rola ognisk metodycznych określona jest w Dz. Urz. K. O. S. Lw. Rok 1931 Nr. 6 — 7, str. 296.

Pieczęcie skradzione.

Nr. I. K. N. 4284/31. Powołując się na ogłoszenie w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. Nr. 8 z 1931 r., str. 423, Kuratorjum podaje dalsze straty zauważone po włamaniu się do kancelarji Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Samborze, a mianowicie:

1 pieczęć prostokątna z napisem: Bibljoteka Państwowego Seminarjum Naucz. Męskiego w Samborze.

1 pieczęć z napisem: Towarzystwo Przyjaciół Młodzieży Szkolnej w Samborze.

Kuratorjum O. S. Lw. przestrzega ponownie przed ewentualnemi nadużyciami pieczęci wymienionego zakładu.

Biuro informacyjne dla abiturjentów.

Nr. O. 1320/31. W Warszawie, przy Instytucie Szerzenia Wiedzy Przemysłowej, uruchomione zostało Akademickie Biuro Informacyjne dla abiturjentów szkół średnich i zawodowych i udziela porad przy obiorze dziedziny wyższych studjów i t. p.

Zgłaszać należy się osobiście lub listownie pod adresem: Akademickie Biuro informacyjne — Warszawa, ul. Marszałkowska 68 m. 11 G. Tel. 8-13-04. Godziny urzędowania: 12 — 14 i 17 — 20 codziennie za wyjątkiem niedziel i świąt.

Stypendjum im. Z. Swatona.

Z okazji przejścia w stan spoczynku Wicedyrektora Kolei Państwowych Zygmunta Swatona utworzył Komitet Humanitarny Kolejowców Okręgu Lwowskiego przy Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych we Lwowie, ku uczczeniu zasług, położonych około rozwoju Komitetu, stypendjum imieniem em. Wicedyrektora Swatona w kwocie 40 zł. miesięcznie,

przeznaczone dla ucznia względnie uczennicy szkoły średniej, sieroty po pracowniku kolejowym dyrekcji kolejowej lwowskiej, na okres trwania nauki t. j. przez 10 miesięcy w roku.

Podania reflektantów (tek) zaopatrzone w świadectwa ubóstwa, metrykę urodzenia oraz świadectwo szkolne z ostatniego półrocza, wykazujące przynajmniej dobry postęp w naukach, przedkładać względnie przesyłać należy w nieprzekraczalnym terminie najpóźniej do dnia 1-go listopada br. na ręce sekretarza Komitetu Humanitarnego w Wydziale IV. Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych we Lwowie I. p. drzwi Nr. 105 ul. Zygmuntowska l. 1. (Patrz Dz. Urz. Kur. O. Sz. Lw. z 1930 r. str. 536.).

Wykluczeni.

Kuratorjum O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 29-go sierpnia Nr. II. 10172/31 wykluczyło z gimnazjum państwowego w Brzeżanach Mikołaja Kłębickiego, ucznia klasy V. urodzonego 5-go września 1915 w Małowodach.

Część druga.

Dyr. KAZIMIERZ MISSONA (Trembowla).

Plan nauki wychowania w szkołach średnich [1]).

Sposoby oddziaływania wychowawczego.

Słyszymy ogólne żądanie nauczycielstwa, aby mu podano dokładny plan pracy wychowawczej w szkole średniej. Czynię to niniejszem na podstawie doświadczeń w gimnazjum o typie wychowawczym w Brzesku, poczynionych od r. 1915.

Wychowanie młodzieży rozpada się na 2 działy:

a) wychowywanie na kółkach młodzieży;

b) wychowywanie na osobnej lekcji szkolnej, t. zw. lekcji wychowania (życia).

Lekcja wychowania powinna odbywać się przed południem (jako ostatnia), na niej będzie skupiało się omówienie wszystkich zabiegów wychowawczych, czynionych dla młodzieży danej klasy: tak wyniki pracy w kółkach, jako też potrzeby wynikające z planu nauki o wychowaniu i bieżące potrzeby z życia młodzieży.

Wychowaniem zajmą się przeto poszczególni opiekunowie kółek młodzieży i opiekun klasy. Potrzeby wychowawcze całego zakładu i wyniki pracy będą omawiane na konferencjach, w których powinno uczestniczyć całe grono nauczycielskie.

---

[1]) Artykuł p. dyr. K. Missony nadaje się do przedyskutowania na zebraniach Rad Pedagogicznych szkół średnich. Redakcja prosi Dyrekcje o nadesłanie w związku z zaprojektowanym planem wychowania uwag krytycznych, ujętych w postaci krótkich artykułów, które ewentualnie zamieszczone będą w następnych numerach Dz. Urz.

Redakcja Dz. Urz.

Dyrektor prowadzi obrady i reguluje pracę wychowawczą w całym zakładzie.

Wychowywanie powinno odbywać się w atmosferze pogodnej i swobodnej. Nauczyciel nie może być krępowany wyczerpaniem materjału, winien wykazać tylko w jakim kierunku pracował.

Lekcje wychowania, na podstawie doświadczeń nauczycieli, bywają najprzyjemniejszemi pośród lekcyj szkolnych i natężają najmniej uczniów i nauczycieli.

2. Kierunki działalności wychowawczej szkoły.

Działalność wychowawcza szkoły rozwija się w następujących kierunkach:

a) Cielesny: kółka sportowe, hufiec szkolny, harcerstwo, wycieczki, nadzór stancyj, nad dochodzącymi i dojeżdżającymi (ew. spostrzeżenia o koedukacji).

b) Religijny: kółko sodalicyjne, śpiew kościelny (cała młodzież śpiewa).

c) Towarzyski: nauka o dobrem wychowaniu i formach towarzyskich (ćwiczenia praktyczne i lektura). Rozwinięcie czytelni zakładu na miejsce zebrań towarzyskich młodzieży (1 raz tyg.). Czasopisma, gry, zabawy, tańce, radjo, wyświetlanie przeźroczy. Wspólny opłatek, święcone. Wieczór zabawowy (1 raz w roku). Zebrania całej młodzieży z dyrektorem (doraźne regulowanie kierunku wychowawczego).

d) Społeczny: gminy klasowe I. — VIII. kl. Sąd klasowy dla jednej klasy. Sąd międzyklasowy dla rozsądzania sporów młodzieży z różnych klas. Kasa oszczędności i pożyczek. (Kółko L. O. P., Czerwonego Krzyża, Morskie).

e) Samokształceniowy: kółka naukowe starszych (i młodszych). Bibljoteczki klasowe. Wycieczki naukowe. Kółko krajoznawcze. Kronika zdarzeń w życiu szkoły, zestawiana przez jednego z uczniów.

f) Artystyczny: kółko teatralne (osobne dla gimn. niż.). Kółko muzyczne (orkiestry). Wystawa rysunków i robót (ew. przyrządów naukowych, sporządzonych przez młodzież). Budowa sceny. Wyjazd do teatru stoł. Założenie muzeum szkolnego.

g) Praktyczny: kółko robót ręcznych (od IV. kl.). Kółko robót kobiecych (od I kl.). Kółko popierania wytwórczości rodzimej. Bufet uczniowski. Sklepik szkolny. Sprzedaż używanych podręczników. Czyszczenie ławek. Urządzanie boiska. Utrzymywanie porządku w klasie (dyżurni).

h) Humanitarny: pomoc koleżeńska (stałe składki). Doraźna pomoc w nagłych wypadkach.

(Liczby kółek i zabiegów należy ograniczyć — nie wszystko może być dokonane odrazu. Lepiej dokładniej, niż powierzchownie).

3. Praca gminy szkolnej i kółek młodzieży.

Celem uspołecznienia młodzieży, zbliżenia jej do życia, usamodzielnienia i wychowania na czynnych obywateli, zakłada się gminę szkolną. Będzie ona ośrodkiem łączącym wszystkie instytucje młodzieży.

Gmina szkolna składa się z tylu gmin klasowych, ile klas zakład liczy.

Naczelnym organem gminy klasowej jest zarząd gminy klasowej: 1. naczelnik; 2. gospodarz; 3. skarbnik (może być nim także naczelnik); 4. sędzia (1 — 2), którzy spełniają swoje czynności pod nadzorem opiekuna klasowego.

Naczelnym organem gmin klasowych (więc całej młodzieży) jest zarząd gminy szkolnej, składający się z przedstawicieli wszystkich gmin klasowych pod nadzorem opiekuna gminy szkolnej (p. Statut).

Zarząd gminy szkolnej jest ośrodkiem, łączącym także wszystkie instytucje młodzieży i kółka. Zdają one sprawę ze swej pracy na posiedzeniach zarządu gminy szkolnej.

4. Statut Gminy Szkolnej.

I. Cel gminy szkolnej.

§ 1. Gminę szkolną tworzą wszyscy uczniowie i uczennice gimnazjum.

§ 2. Dzieli się ona na tyle gmin klasowych ile jest klas.

§ 3. W skład gminy wchodzą także wszystkie instytucje utworzone przez młodzież gimnazjalną.

a) Każda z nich ma obowiązek przysyłać na posiedzenia zarządu gminy delegatów, którzyby zdawali sprawę z jej działalności.

b) Każda ma prawo żądać pomocy w razie potrzeby.

§ 4. Celem gminy jest zorganizowanie młodzieży, przyzwyczajanie jej do życia obywatelskiego, następnie utrzymanie szeregu instytucyj, zapewniających młodzieży pomoc materjalną, moralną, w samokształceniu, w wymiarze sprawiedliwości, jak również możliwość korzystania z pewnych rozrywek.

II. Środki.

§ 5. Środkami wiodącemi do osiągnięcia celu są:
a) tworzenie i kierowanie gminami klasowemi,
b) praca w instytucjach uczniowskich,
c) posiedzenia,
d) opłaty do wspólnej kasy.

III. Członkowie, ich obowiązki i prawa.

Członkami gminy szkolnej jest cała młodzież gimnazjum.

§ 6. Obowiązkiem członków jest:

a) brać udział w głosowaniu na urzędników klasowych, a oddawać głos, nie kierując się względami osobistemi, lecz jedynie dobrem sprawy, poczuciem słuszności i sprawiedliwości;

b) stosować się bezwzględnie do uchwał zapadłych na posiedzeniach zarządu gminy;

c) uczestniczyć w pracach gminy.

§ 7. Członkowie mają prawo:
a) korzystania z urządzeń, opieki i interwencji gminy;
b) prawo interpelacji i uchwalania zarządowi gminy zaufania;

c) prawo wyboru do zarządu gminy;

d) prawo przyjmowania i zatwierdzania rocznego sprawozdania zarządu.

IV. Gmina klasowa.

a) Organizacja.

Gmina klasowa jest jednostką ustrojową w życiu młodzieży zakładu. Składa się z całej młodzieży danej klasy. Gmina ma za cel utrzymanie w klasie porządku, zorganizowanie młodzieży i przysposobienie jej do osiągnięcia wspólnych celów życia młodzieży, złączenia jej z resztą gmin klasowych całego zakładu.

Gmina klasowa wybiera:

a) naczelnika i jego zastępcę,

b) gospodarza klasowego (gospodynię),

c) dwóch sędziów (cenzorów).

Wyboru dokonuje cała klasa na pierwszej lekcji w roku szkolnym, pod kierunkiem opiekuna klasowego.

Obowiązkiem naczelnika względnie jego zastępcy jest organizowanie młodzieży, wyrabianie w niej posłuchu dla wybranego przez nią przodownika, ściąganie od młodzieży składek uchwalonych przez zarząd gminy na potrzeby czy to klasy, czy to na cele całej gminy, wyznaczanie dyżurnych (dziennych), mających dbać o ład w klasie i umożliwienie sprawności w pracy szkolnej.

Obowiązkiem gospodarza klasy jest dbanie o jej czystość i piękność w porozumieniu z naczelnikiem klasy. Potrzebne na to fundusze wydaje naczelnik.

Sędziowie rozpatrują skargi pod kierunkiem opiekuna klasy (osobny regulamin) i wydają wyroki. Jeden z nich prowadzi katalog postępów uczniów.

Zebrania gminy klasowej odbywają się co najmniej raz w miesiącu, poza tem na życzenie jednej piątej części gminy klasowej. Przewodniczy naczelnik. Obecnym jest opiekun klasowy. Protokół pisze zastępca naczelnika.

Na zebraniu załatwia się potrzeby gminy klasowej lub życzenia, mające być przedstawione na posiedzeniu zarządu gminy szkolnej. Uchwały zapadają większością głosów. Naczelnik (lub jego zastępca) przedkłada je na posiedzeniu zarządu gminy szkolnej.

b) Dochody gminy klasowej.

Gmina klasowa (naczelnik) pobiera od członków miesięczną wkładkę, uchwaloną przez zarząd gminy szkolnej. Jedną część obraca na swoje potrzeby (wysokość oznacza zarząd gminy szkolnej), drugą oddaje do kasy zarządu gminy szkolnej.

Naczelnik wylicza się z dochodów i wydatków na cele klasy przed gminą klasową i zarządem gminy szkolnej. Opiekun klasy kontroluje rachunki miesięczne naczelnika.

V. Zarząd gminy szkolnej.

§ 8. Zarząd gminy szkolnej tworzą:

a) delegaci gmin klasowych,

b) delegaci czytelni, pomocy koleżeńskiej, kółek i innych instytucyj, założonych przez młodzież.

§ 9. Delegatami każdej klasy do zarządu są: naczelnik względnie jego zastępca i gospodarz.

§ 10. Członków zarządu obowiązuje bezwzględna karność oraz przestrzeganie zapadłych uchwał.

§ 11. Dochody na potrzeby gminy czerpie zarząd:

a) z wkładek miesięcznych, uchwalonych przez siebie, a płaconych przez klasy,

b) z dochodów z przedstawień, zabaw i przedsiębiorstw, urządzanych przez gminę.

§ 12. Zarząd gminy posiada następujące prawa:

a) prawo uchwalania wniosków,

b) prawo ustanawiania wkładek (n. p. na czytelnię 50 gr, pomoc koleż. 10, gminę klasową 10 — razem 70 gr.).

c) prawo zarządzania funduszami gminy,

d) prawo mianowania urzędników gminy,

e) prawo wyboru marszałka, jego zastępcy, sekretarza, skarbnika, prezesa czytelni, jego zastępcy, oraz delegata pomocy koleżeńskiej,

f) prawo tworzenia kółek i instytucyj i zatwierdzania ich regulaminów,

g) prawo proponowania gronu nauczycielskiemu opiekuna gminy (na pierwszem posiedzeniu w roku, na którem przewodniczy dyrektor),

h) prawo zwracania się do grona nauczycielskiego z potrzebami młodzieży,

i) prawo układania programu obchodów, uroczystości i szkolnych zebrań towarzyskich.

§ 13. Godność delegata pomocy koleżeńskiej może piastować sekretarz zarządu.

§ 14. Godność prezesa czytelni może piastować wicemarszałek.

§ 15. Godność: a) marszałka, b) jego zastępcy, c) prezesa czytelni i skarbnika przysługuje tylko uczniom dwóch klas najwyższych.

§ 16. Z wyjątkiem godności wymienionych w § 13 i 14 żadnych innych ze sobą łączyć nie wolno.

§ 17. Od przyjęcia urzędów nie można się uchylać.

§ 18. Delegatów kółek i instytucyj wybierają ich zarządy, lub w razie braku zarządów mianują ich opiekunowie instytucyj.

§ 19. Marszałek reprezentuje młodzież na zewnątrz, przewodniczy posiedzeniu zarządu gminy szkolnej i zebraniom więcej niż jednej klasy, i przewodniczy wyborom urzędników, dokonywanych przez więcej, niż jedną klasę, czuwa nad wykonaniem uchwał. W razie chwilowej nieobecności lub ustąpienia marszałka z urzędu, w prawa jego wchodzi zastępca.

§ 20. Sekretarz, ewentualnie jego zastępca, pisze protokoły obrad zarządu gminy, przygotowuje i ogłasza program posiedzenia, zawiadamia o terminie zebrania w porozumieniu z opiekunem i marszałkiem.

§ 21. Skarbnik zawiaduje kasą gminy szkolnej.

Może mieć w razie potrzeby pomocnika, którego wybiera zarząd gminy.

§ 22. Prezes czytelni (względnie jego zastępca) zawiaduje kasą czytelni, załatwia korespondencje, czyni zakupy, wyznacza i kontroluje dyżurnych, czuwa nad wykonaniem regulaminu czytelni.

§ 23. Prezes pomocy koleżeńskiej zarządza pomocą sam, lub łącznie z pomocnikami, zamianowanymi przez zarząd gminy.

Kuratorzy z grona nauczycieli nadzorują agendy pomocy, bibljoteki względnie innych instytucyj stale.

Komisja kontrolująca, wybrana przez zarząd gminy w liczbie 3 członków, kontroluje wszystkie rachunki, co najmniej raz w miesiącu.

VI. Posiedzenia zarządu gminy szkolnej.

§ 24. Pierwsze posiedzenie zarządu gminy szkolnej zwołuje na początku roku dyrektor zakładu.

§ 25. W obradach zarządu biorą udział członkowie zarządu. Posiedzenia odbywają się zawsze w obecności opiekuna gminy.

§ 26. Posiedzeniom przewodniczy marszałek, w razie jego nieobecności zastępca.

§ 27. Wnioski przechodzą większością głosów i stają się prawomocne, jeżeli uzyskają zgodę opiekuna i zatwierdzenie grona nauczycielskiego.

§ 28. Członków spóźniających się, lub bez ważnego powodu opuszczających posiedzenia, zarząd karze, a przysługuje mu nawet prawo usunięcia nieodpowiedniego urzędnika.

§ 29. Posiedzenia zwyczajne odbywają się z końcem każdego miesiąca. Oprócz nich są posiedzenia nadzwyczajne; o ich potrzebie stanowi wydział zarządu.

§ 30. Treść obrad posiedzenia zarządu gminy szkolnej:

a) naczelnicy zdają sprawę z życzeń gmin klasowych, z wkładek i wydatków,

b) delegaci instytucyj składają sprawozdania z ich rozwoju,

c) we wnioskach i zapytaniach porusza się wszystkie sprawy gminne.

VII. Wydział zarządu gminy.

§ 31. Wydział zarządu składa się z marszałka względnie zastępcy, głównego skarbnika i sekretarza.

§ 32. Wydział zarządu zbiera się tylko w nagłych wypadkach, ażeby powziąć decyzję w sprawach, wymagających szybkiego załatwienia. Na posiedzenie zaprasza się delegatów tych instytucyj, których sprawy ma się rozpatrywać (z głosem doradczym).

§ 33. Wydział bywa zwołany przez marszałka, za wiedzą opiekuna, który musi być obecny na posiedzeniu.

§ 34. Na najbliższem posiedzeniu pełnego zarządu wydział zdaje sprawę z poczynionych zarządzeń.

VIII. Kółka i instytucje.

§ 35. Wszystkie kółka i instytucje, będące pod zarządem gminy, mają regulaminy, zatwierdzone przez zarząd gminy szkolnej.

IX. Sąd międzyklasowy.

§ 36. Sąd składa się z delegatów klas VI—VIII — po 2 z każdej klasy. Ci wybierają przewodniczącego większością głosów. Sąd rozstrzyga spory międzyklasowe w obecności opiekuna sądu międzyklasowego. Jest nim nauczyciel. Od wyroku sądu przysługuje odwołanie do grona nauczycielskiego. (Osobny regulamin).

X. Postanowienia końcowe.

§ 37. Statut może być zmieniony przez zarząd gminy tylko w porozumieniu z gronem nauczycielskiem.

§ 38. Postanowień statutu nie mogą pomijać ani profesorowie ani uczniowie.

§ 39. Statut odczytuje się co roku wszystkim klasom.

§ 40. Sprawozdania z posiedzeń zarządu gminy odczytuje się w klasach, bezpośrednio po posiedzeniu.

5. Plan nauki wychowania.

(Nauka o życiu w 1 godz. tygodniowo).

a) Gimnazjum niższe, kl. I—III.

Klasa I. Organizacja szkoły. Przepisy szkolne. Swoisty ustrój naszego zakładu. Jego potrzeby. Instytucje utworzone przez młodzież.

Omówienie powstania celów i pracy gminy szkolnej. Wybory zarządu klasy. Kontrola składek i rachunków ze zbiórek pieniężnych w klasie, stałe sprawozdanie naczelników ze stanu i potrzeb klasy. Posiedzenie gminy klasowej raz w miesiącu na lekcji wychowania. Posiedzenie sądu klasowego w razie potrzeby, po lekcjach szkolnych.

Przedmioty nauki. Omówienie podręczników szkolnych. Jak uczeń winien rozłożyć sobie czas pracy, jak uczyć się.

Życie ucznia dotychczas. Stan i majątek rodziców. Przebywa w domu, na stancji. Stosunki na stancji (kwestjonarjusz).

Jak uczeń powinien urządzić sobie życie osobiste. Potrzeby, dochody, wydatki. Prowadzenie rachunków. Prowadzenie pamiętnika ze swego życia (ciąg dalszy w następnych klasach).

Życie ucznia w szkole. Klasa to nie koszary, to nasz wspólny dom. Szanujmy sprzęt klasowy. Kult piękna w klasie (przegląd porządku w klasie co tygodnia). Poszanowanie cudzej własności. Kłamstwo w szkole.

Czystość obuwia i ubrania. Uwagi o zdrowotności i czystości.

Upodobanie ucznia. Zbieranie chrząszczów, motyli, marek (kwestjonarjusz). Przygotowanie do prowadzenia zbiorów w ciągu całej nauki szkolnej. Bibljoteczka klasowa.

Lektura klasowa. „Zasady przyzwoitego zachowania się“ Piątka, wydanie „Książnicy Atlas“, byłaby podstawą zabiegów wychowawczych w tej klasie.

Najbliższe otoczenie ucznia. Dom, miasto, wieś, kraj. Stosunek ucznia do nich. Władze we wsi, mieście, powiecie, kraju. Urzędy i instytucje, stowarzyszenia w miejscowości szkoły — (objaśnienia i wypracowania pisemne).

Uczniowie zamiejscowi (dochodzący, dojeżdżający), ich potrzeby cielesne i kulturalne. Próby połączenia ich z tradycją zakładu.

Polak — obywatel i jego obowiązki względem Polski.

Popierajmy handel i przemysł krajowy. Firmy krajowe.

Obowiązkowe zapiski treści lekcji, wypracowania przeglądane przez nauczyciela od czasu do czasu.

(Zeszyt na naukę wychowania powinien być uzupełniany w następnych klasach i stworzyć dla ucznia kronikę przeżyć i doświadczeń w ciągu pobytu w szkole, jako pamiętnik szkolny.)

Bieżące wiadomości z życia szkoły, miasta, powiatu i państwa, dzienników, czasopism, o wynalazkach i ważnych zdarzeniach narodowych i państwowych. (Uczniowie zgłaszają je także sami).

Lektura „Iskier“, „Orlego Lotu“, „Czynu Młodzieży“ lub też osobnego wyciągu z gazety codziennej na lekcji wychowania. Można wyznaczyć osobnego referenta dziennikowego.

Spostrzeżenia uczniów godne zanotowania.

Rozprawy ustne na zapowiedziany lub zgłoszony temat (ew. doraźnie). Sprawozdanie z publicznych wykładów, wieczorków, przedstawień, wycieczek (notowane w zeszycie).

Katalog postępów uczniów w nauce, prowadzonych przez cenzora klasy, przeglądany przez opiekuna klasy i omawiany w czasie między okresami klasyfikacyjnemi, dla podniesienia pilności klasy i pobudzenia uczniów do oceny postępu klasy w naukach.

(Po każdej wywiadówce z rodzicami omówienie spostrzeżeń o uczniach, podanych nauczycielom przez rodziców.)

Klasa II. Omówienie, jak klasa przedstawiała się w poprzednim roku. Jakie wartości wnosi w roku obecnym do życia szkoły.

Braki miejscowych uczniów, dochodzących, dojeżdżających, stancyjników.

Nowi uczniowie przedkładają swój życiorys w specjalnym zeszycie. Nauczyciel przegląda go.
wanie. Nauczyciel przegląda go.

Do jakich kółek uczniowie należą, pozostawienie ich tamże lub usunięcie.

Co to jest organizacja, istota, potrzeba karności, łączność.

Próba zawiązania kółka deklamatorskiego lub teatralnego.

Higjena w ogólnych zarysach stale na jednej lekcji.

Sporządzanie rzeczy praktycznych, przydatnych do życia i nauki. Popieranie pracy praktycznej i wynalazczości.

Omówienie nowych wynalazków w dziedzinie techniki.

Uzupełnienie wiadomości o zachowaniu się w domu, na ulicy, w szkole i t. d.

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami. Wychowawca ma się stosować do ogólnych ram materjału, a postępować swobodnie pod względem treści.

Klasa III. Wstępne omówienie wydarzeń z minionego roku szkolnego i nowych potrzeb klasy.

Życie człowieka w walce z przyrodą. Rolnictwo, rzemiosło, przemysł, wynalazki, handel, komunikacja.

Praca ręczna a umysłowa. Praca ręczna dla użytku szkoły.

Organizowanie samopomocy w uczeniu się. Korepetytorzy, ich obowiązki.

Krajoznawstwo na podstawie życia najbliższej okolicy, znanego każdemu uczniowi.

Omówienie zwyczajów i obyczajów wsi, miasta, powiatu na podstawie zapisków młodzieży, zbieranych w miejscu swego urodzenia i pobytu (ew. podczas wycieczek, które uczeń musi opisywać).

Krótki zarys prawa państwowego i obywatelskiego, życie w społeczeństwie. Rząd, społeczeństwo, samorząd, podatki, stany, zawody, wybór zawodu, szkoły handlowe.

Omawianie nowych wynalazków.

Lekcje uzupełniające stylu, wymowy, krótkie wykłady na dany temat, doraźne przemówienia.

Pisanie listów, telegramów, próśb i t. p. (Część młodzieży przerywa naukę po ukończeniu III. kl.).

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami.

b) Gimnazjum wyższe.

Klasa IV. Przygotowanie ucznia do dalszej pracy w kierunku naukowym.

Omówienie planu nauki w wyższych klasach. Omówienie sposobów uczenia się i pracy samodzielnej (lektury, ćwiczenia, kółka naukowe).

Organizacja korepetytorów, ich obowiązki.

Gimnazjum to twój dom i pole działania. Obywatel gimnazjalny, w przyszłości akademicki. Prawa i obowiązki. Stworzenie tradycji szkolnej. Jak doskonalić się. Kształcenie woli. Moje zamiary na przyszłość.

Nie zapominaj o wartości pracy ręcznej i samopomocy w załatwianiu potrzeb życiowych. Umysłowość nie może zabijać cielesności, żywego życia. Kółko pracy ręcznej dla potrzeb szkoły i własnych.

Szkoła pożycia z ludźmi, dobry ton (jako wypracowanie lub wykłady od czasu do czasu, gdy okażą się jeszcze jakieś braki w zachowaniu się młodzieży).

Krajoznawstwo na podstawie znajomości najbliższej okolicy (stałe notatki, jako ciąg dalszy pracy w kl. III.).

Rozwijanie popędów estetycznych (wiek dojrzewania).

Lektura dziennika (na jednej lekcji) według wyboru nauczyciela (ewentualnie stały referent dziennikarski).

Krótkie wykłady, przemówienia. Pisanie listów, telegramów, podań i t. p.

Uzgadnianie materjału uczniowskiego, zebranego w tej klasie (wielu nowych uczniów przychodzi ze szkoły powszechnej). Wytwarzanie harmonji klasowej.

Poza tem materjał wychowawczy jak w kl. I, względnie w innych klasach, stosownie do potrzeb młodzieży i wyczerpania poprzedniego materjału. (Materjał z poprzednich klas należy uzupełniać stale).

Klasa V. Człowiek wśród przyrody (łącznie z nauką o człowieku). Higjena człowieka, choroby ogólne, szkolne, zakaźne. Uświadomienie płciowe.

Wartość ćwiczeń cielesnych, sportów i zawodów. Towarzystwa gimnastyczne, sportowe, ich znaczenie.

Życie osobiste człowieka. Ideał życia domowego, rodzina. Prawo człowieka do życia. Dobrobyt. Nędza społeczna. Towarzystwa filantropijne, Wartość i potrzeba organizacji. Ubezpieczenia życiowe.

Lektura czasopisma „Higjena ciała" lub pokrewnego sportowego.

Czytanie dziennika względnie odpowiednich sprawozdań.

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami.

Klasa VI. (Łącznie z nauką języka polskiego). Co to jest kultura? Rozwój jej i stopnie. Środki kultury nowoczesnej. Dziennik, czasopismo, książka, telefon, kino radjo.

Nauka, historja, literatura, sztuka. Praca naukowa a literacka. Pogląd naukowy a literacki. Historja a literatura — rzeczywistość życiowa i fantazja (złuda). Dziennikarstwo i jego rola w naszem życiu.

Język ojczysty a obce. Etymologja porównawcza (zajmuje ogromnie), Czystość języka, obce wyrażenia i naleciałości, nowotwory. Odczyszczanie języka.

Styl naukowy a literacki. Pisanie listów, telegramów, podań, próśb, korespondencyj, sprawozdań.

Ćwiczenia w mówieniu.

Kółko teatralne.

Referat bibljoteczek klasowych.

Główne zasady prawa karnego potrzebne każdemu obywatelowi.

Czytanie dziennika (ewent. innego niż w poprzednim roku).

Omawianie nowych wynalazków.

Omawianie kwestyj wysuwanych przez młodzież samodzielnie.

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami. Należy powracać wciąż do materjału z poprzednich lat, poruszać go ponownie, utrwalać i uzupełniać.

Klasa VII. Obowiązki Polaka (łącznie z historją Polski). Wady narodowe.

Dzielnice a wspólność narodowa. Regjonalizm jako czynnik rozwoju kultury. Narzecza polskie.

My a Słowianie. Najważniejsze wiadomości o liczebności, obecnym stanie ekonomicznym i kulturalnym Słowiańszczyzny (referaty uczniów).

Organizacja życia stanów w Polsce. Wieś i miasto. Rolnictwo, przemysł, handel. Kwestja robotnicza. Reforma rolna. Życie kulturalne. Rozwój kultury w przyszłości czy na tle literatury i sztuki, czy techniki? Co dają poszczególne stany dla życia i rozwoju Polski?

Rozwój życia ekonomicznego w Polsce. Spółki, towarzystwa udziałowe, ubezpieczenia. Kasy oszczędności — w mieście, na wsi i w kraju.

Lektura artykułów dziennikarskich z dziedziny ekonomicznej, rozprawy na temat ekonomiczny. Tematy z otoczenia.

Referat i organizacja sklepiku szkolnego dla całego zakładu.

Redakcja „Gazety Szkolnej".

Emigracja polska. Jej rodzaje, rozwój i życie. Poznanie dzienników emigracji polskiej.

Życie polityczne w Polsce. Stronnictwa. Lektura artykułów politycznych z dzienników przeciwnych sobie partyj politycznych i poznanie ich programów (bez ich oceny).

Najważniejsze wiadomości z prawa cywilnego, jako stała lektura szkolna.

Określenie typu Polaka w kierunku dodatnim i ujemnym. W czem widziałbyś ideał Polaka? Wychowanie narodowe i państwowe.

Lektura jednego dziennika (ewentualnie naprzemian z różnych partyj). Osobny referat.

Prowadzenie kroniki szkolnej, omawiającej, co zdarzyło się w zakładzie w ciągu tygodnia.

Referat i organizacja wycieczek szkolnych.

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami.

Klasa VIII. Wiadomości społeczne w związku z nauką o Polsce współczesnej.

Mężczyzna i kobieta. Miłostki, dzikie związki a związki uprawnione Rodzina i jej cel.

Państwo, kościół, organizacje społeczne.

Postęp w państwie. Oświata i moralność dźwignią postępu. Praca oświatowa, pozaszkolna, towarzystwa oświatowe w Polsce, ich cele.

Towarzystwa naukowe, społeczne, abstynenckie.

Szerzenie oświaty obowiązkiem oświeconego młodzieńca. Towarzystwa młodzieży. Sposób zakładania ich, prowadzenia obrad, stosunek do władz państwowych.

Ludowe przedstawienia sceniczne, ich ważność dla kultury narodowej.

Referat przysposobienia wojskowego w zakładzie.

Moralność osobista a publiczna. Etyka a polityka. Dzielność obywatelska a wady społeczne. Rozwój woli w życiu jednostek i narodu. Czyn wykładnikiem życia w społeczeństwie. Ćwiczenie woli do czynu, wyrabianie charakteru, odwaga cywilna.

Co Polacy dają odrębnego ze siebie dla życia i kultury świata. Duch dziejów Polski.

Uzupełnienie wiadomości z prawa cywilnego i obywatelskiego. Lektura Konstytucji Polski.

Mój rozwój cielesny dotychczas. Mój rozwój duchowy. Mój cel w przyszłości.

Zawody. Rodzaje szkół wyższych, naukowych i praktycznych. Wybór zawodu (kwestjonarjusze).

Omówienie nowych wynalazków i postępu w technice. Kino, radjo, somoloty, walka gazowa.

Stała lektura jednego dziennika.

Przypomnienie młodzieży odchodzącej w życie zasad przyzwoitego zachowania się (doraźnie, stosownie do nastręczającej się potrzeby).

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami.

Rozważałem możliwość rozłożenia wychowawczej pracy przed południem na większą ilość nauczycieli, niż liczba klas i opiekunów. Doprowadziłoby to do zmniejszenia liczby uczniów podlegających zabiegom wychowawczym jednego nauczyciela, coby było z korzyścią dla wychowania. Możnaby osiągnąć to tylko rzadko, bo przecież trzeba się liczyć zawsze z tem, że będą wśród grona nauczyciele, nie nadający się bardzo do tej pracy, którym trudno będzie powierzyć przedpołudniowe zabiegi. Natomiast niektórzy z nich mogą się nadać do wykonywania zabiegów popołudniowych (w kółkach naukowych).

Możnaby próbować wogóle rozbić zakład na mniejsze liczebnie jednostki niż jego klasy i powierzyć każdemu nauczycielowi wychowanie indywidualnie jednej grupy.

Trudno jednak to uczynić; musiałoby się zmienić cały dotychczasowy system szkolny, opierający się na pracy nauczycieli fachowców.

Trzeba tedy obracać się w działaniu wychowawczem w ramach dotychczasowego systemu szkolnego i przydzielić każdej jednostce klasowej osobnego opiekuna, dbającego o jej wychowanie (systemem naszym).

Podany tutaj materjał jest bardzo obszerny. Nauczyciel ma swobodę wyboru rzeczy, które odpowiadają najbardziej potrzebom jego wychowanków.

6. Rozkład lekcji wychowania.

Jak przedstawia się u nas lekcja wychowania, podaję pokrótce.

Nauczyciel wchodzi do klasy. Młodzież wita go przez powstanie z miejsc, nauczyciel pozdrawia ich: Dzień dobry!

Dyżurni przedstawiają się, ew. składają raport.

Nauczyciel rzuca okiem po klasie, czy wszystko w porządku: stolik nauczyciela, przybory do pisania, dziennik. Podłoga, okna, kwiaty, firanki (bibułkowe), ściany, obrazy (jak wiszą), umywalnia, dzbanek z wodą, ławki (czy odczyszczone szklakiem). Kontrola czystości i całości ubrania, obuwia, rąk, włosów, głowy.

Przegląd książek (wszystkich od czasu do czasu) zeszytów „na wychowanie", krótkiego streszczenia z ostatniej lekcji wychowania. Uwagi nauczyciela, doraźne poprawki.

Zapytania dotyczące ostatniej lekcji. Wykonanie poleceń (ew. uchwał klasowych).

Nowa lekcja: Co się wydarzyło nowego w klasie. Raport naczelnika, uwagi nauczyciela.

Co się wydarzyło w mieście. Omówienie ważniejszych wydarzeń.

Wydarzenia w Polsce: narodowe, kulturalne (rocznice, obchody) społeczno-polityczne. Epokowe wynalazki najnowsze.

Raport sprawozdawcy dziennikarskiego (w klasach niższych czyni to sam nauczyciel).

Odczytanie referatu, poleconego do opracowania uczniowi na lekcję (z dziedziny zachowywania się w towarzystwie, w szkole, lub zagadnień ogólnych).

Sprawy pożycia koleżeńskiego, ew. przekazanie ich sądowi klasowemu (cenzor klasowy) lub sądowi międzyklasowemu. Oznaczenie terminu sądowego (po lekcjach szkolnych — w razie potrzeby).

Program lekcji może się zmienić, stosownie do potrzeb klasy i uznania nauczyciela.

Raz w miesiącu na lekcji wychowania:

Posiedzenie gminy klasowej — przewodniczy naczelnik klasowy. Sekretarz pisze protokół. Potrzeby i życzenia klasy wogóle. Sprawy zarządu gminy szkolnej. Życzenia klas do zarządu gminy szk. (przedkłada naczelnik).

Kontrola składek na rzecz gminy i kółek.

(Ew. omówienie zarządzeń grona lub dyrekcji, uchwał zarządu gminy, wywieszanych w klasie na osobnej tablicy ogłoszeń. Odczytanie protokółu posiedzenia zarządu gminy szkolnej).

W środku okresu konferencyjnego: przejrzenie przez opiekuna katalogu not ze wszystkich przedmiotów, prowadzonego przez cenzora klasowego. Uwagi o postępach. Pochwały, nagany.

Po okresie konferencyjnym i wykazach: uwagi opiekuna o postępie i karności.

Kontrola stancyj.

Po występach szkolnych i przedstawieniach szkolnych lub publicznych: omówienie ich i krytyka wartości.

Doraźnie: odpowiedzi na ankiety i omówienie ich z uczniami. Sprawa stancyj. Zdrowotność (referaty uczniów). Sprawy bibljoteczki klasowej. Sprawy ogólnych potrzeb zakładu i młodzieży. Kontrola zadawanego materjału nauki — przeciążenie lektury prywatnej.

Poza tem inne sprawy:

Oszczędność a kasa szkolna. Popieranie wytwórczości rodzimej. Popieranie sklepu i bufetu uczniowskiego. Poparcie składek na cele Państwa. Odczytywanie artykułów popularno-naukowych, będących na czasie. Wiadomości z prawa karnego i cywilnego.

(Dla podniesienia znaczenia nauki o wychowaniu dawaliśmy uczniom w świadectwie noty z niej i wyróżnialiśmy pochwałą w świadectwie uczniów zasłużonych w pracy dla dobra gminy szkolnej).

7. O ideał wychowawczy.

Czy szkoła średnia ma ideał wychowawczy?

Miała do niedawna tylko ideał naukowy (nauczaniowy), streszczający się w wyrobieniu z ucznia człowieka wykształconego, z patentem maturzysty.

Wobec tego, że zajmowała się wychowaniem mało i doraźnie, nie zdołała wytworzyć sobie ideału wychowawczego. Wychowywała coprawda poniekąd, wytwarzając przez naukę przedmiotów (jako produkt uboczny) pewne wartości wychowawcze. Odbywało się to jednak na podłożu umysłu; dziedzina uczuć, woli i życia młodzieży leżała odłogiem, wyjąwszy nieliczne poczynania pod tym względem niektórych postępowych zakładów.

Szkoła nie zajmowała się uczniem jako człowiekiem, mającym także inne potrzeby oprócz umysłowych, t. j. potrzeby życia, leżące w sferze czynu, działania i nie przygotowywała go do życia. A wychowanie do życia powinno właśnie zająć się tą sferą potrzeb i wyrabiać w uczniu człowieka, przyszłego członka społeczeństwa, dobrego obywatela.

Szkoła, w której uczeń przebywa prawie połowę życia, nie może być tylko zakładem kształcącym. Powinna zająć się jego zainteresowaniami życiowemi, wychowaniem cielesnem, obywatelskiem, społecznem, estetycznem i określić sposoby rozwijania tegoż.

Na podłożu tak pojętej pracy, na podstawie pragnień, potrzeb, zmagań się i doświadczeń, może dopiero powstać ideał wychowawczy szkoły, jako ideał młodzieży, łącznie z ideałem instytucji nauczająco-wychowującej.

Praca taka nie rozwinie się na podłożu bierności, receptywności i reproduktywności młodzieży. Młodzież musi brać w niej czynny udział: odkrywać swoje potrzeby, wydobywać siły potrzebne do ich zaspokojenia, musi chcieć samowychowywać się. Nauczyciel ma obudzać takie pragnienia, sam zaś będzie przy urabianiu się ich tylko pomocnikiem i kierownikiem. Z tych zmagań się młodzieży wytryśnie samorzutny czyn młodzieży, który będzie czynem wychowawczym szkoły.

Dać odpowiednio pokierowane i uregulowane zaspokojenie zainteresowaniom młodzieńca, poruszyć jego życie do gruntu, wyczerpać wszystkie możności rozwinięcia go, znaczy wychować go i przygotować do życia w społeczeństwie. Wyżycie się w szkole musi poprzedzić jego życie jako samodzielnego obywatela w państwie.

Ideał wychowawczy szkoły musi tedy pokrywać się (w znacznej części) z ideałem młodzieży, wzgl. uzupełniać go.

W poszukiwaniu swoich ideałów i realizowaniu ich, młodzież dotychczas wysuwała się poza ramy szkoły. Ideały wychowawcze tworzyły się dotychczas poza szkołą, a nawet w przeciwieństwie do niej. Stąd rozdźwięk pomiędzy dążeniami szkoły a młodzieży. Poza szkołą powstały: ideał pracy obywatelskiej młodzieży (Szczepanowskiego), ideał tajnych związków, ideały polityczne, ideał harcerski, ideał strzelecki, peowiacki, Orląt.

Należy wciągnąć młodzież pod względem wychowawczym w orbitę szkoły i dać jej możność realizowania swego ideału na terenie szkoły. Trzeba wydobyć ze szkoły, nauki i życia w szkole czyn młodzieży, czyn wychowawczy. I tak:

a) przetworzyć wiedzę martwą szkoły w wiedzę czynną przez zużytkowanie jej w kółkach naukowych,

b) wiadomości literacko - śpiewno - muzyczne przeobrażać stale w czynne występy i produkcje szkolno - publiczne,

c) umiejętność robót ręcznych zużytkować zapomocą kółek pracy ręcznej dla celów przedstawień i prac szkoły, samozadowolenia i wyżycia się młodzieży,

d) ćwiczenia cielesne zużytkować w kołach sportowych młodzieży,

e) wiadomości wojskowe zużytkować w szkolnem kole wojskowem, mającem wzmocnić siłę obrończą przyszłych obywateli - żołnierzy,

f) bierną receptywność w klasie i posłuch dla przepisów przeobrazić w czynne życie obywatelskie w gminie szkolnej (jednej dla całego zakładu),

g) popędy humanitarne ująć w łożysko czynnej pomocy koleżeńskiej i pozakoleżeńskiej,

h) wiadomości z życia szkolnego, miejskiego i państwowego zużytkować do tworzenia opinji szkolnej, a coraz to nowe potrzeby życia zaspakajać zapomocą czasopisma szkolnego,

i) potrzeby życia codziennego uczniów omawiać na osobnych lekcjach wychowania (część ustna i piśmienna), prowadzonych (o ile możności) przez samą młodzież.

Wszystko to ująć w system wychowawczy, a nie traktować jako przygodny wytrysk i upust sił młodzieży, lub wybujanie się temperamentu.

Należy pobudzić wszystkie siły młodzieży do swobodnego rozwoju w czyn młodzieży — wywołać w zakładzie stały ruch, życie — a z niem radość z życia. Wtedy wyłonią się potrzeby duszy młodzieży, rozegrają się ukryte siły, obudzi współzawodnictwo, wytrysną pomysły, wytworzą się wartości wychowawcze. Należy je zbierać, badać, szeregować, uszlachetniać i podnosić do wysokości ideału wychowawczego, który będzie tworzył się na ich podłożu.

Minęło 12 lat od czasu uzyskania niepodległości. Dwanaście roczników maturzystów poszło w świat, przysposobionych jako tako pod względem wiedzy, lecz nie wychowanych do życia i pracy dla rozbudowującego się Państwa. Zaniedbanie to należy naprawić co rychlej. Raczej mniej wiadomości książkowych, a więcej przygotowania do czynnego i owocnego życia w państwie!

Szkoła nie powinna być ogrodzonem więzieniem młodzieży, lecz wolnem boiskiem, na którem mogłyby się rozwijać swobodnie i zaspakajać godziwe potrzeby życia młodzieży, przyszłych obywateli. Młodzież chce żyć swojem życiem i zbliżać je do życia starszych. Należy dopomóc jej do wychowania siebie na ludzi nie papierowych, lecz żywych, państwowotwórczych.

Ideałem tedy wychowawczym będzie wychowanie młodzieńca państwowo-twórczego, członka pogotowia państwowego młodzieży.

Z takim ideałem można iść w młodzież. Przyjmie go ona za swój, bo daje jej możność wyżycia się i pracy twórczej w szkole i późniejszem życiu.

Terenem do zdobywania tego ideału będzie każda szkoła, która będzie rozwijać się samodzielnie i oryginalnie i uzupełniać swoją treść naukową treścią wychowawczą czynu młodzieży i nauczycieli. Szkoły powinny w tych zmaganiach współzawodniczyć o lepsze, a każda starać się o stanie się wzorową.

Jeżeli szkoła chce zbliżyć się do ideału, musi umieć żyć — pozbyć się kwietyzmu, literatyzowania, a odpowiedzieć potrzebom życia młodzieży. Taka szkoła nie będzie nudną i suchą, bo będzie rozbrzmiewała życiem, radością pracy wspólnej wychowanków i wychowawców i wytworzy żywe, radosne i ochocze do pracy państwowe pogotowie młodzieży.

Słyszymy wszędzie wołanie o silnego człowieka. Takiego silnego człowieka da nam właśnie szkoła. Nie będzie to człowiek reprodukcyjny, lecz oryginalny, rozumiejący potrzeby życia i drugich — nie odpoczywający na laurach niepodległości, lecz pragnący rozwijać państwo i utrwalać jego byt, jako były członek państwowego pogotowia młodzieży.

Ideał państwowego pogotowia młodzieży powinien połączyć wszystkie warstwy oświecone bez względu na zapatrywania dzielnicowe i polityczne. Może on pozyskać dla pracy obywatelskiej także młodzież innych narodowości w naszem państwie, bo zapewnia także im swobodny rozwój sił ich młodzieży, osobiste bezpieczeństwo i poszanowanie odrębności narodowej.

F. SZAJNER.

Rys historyczny 100-lecia Zakładu Głuchoniemych we Lwowie.

W zamierzchłej starożytności nie zajmowano się wcale głuchoniemymi, upatrując w nich objaw gniewu Bożego, odwracano się od nich ze wstrętem. Prawodawca spartański Likurg kazał nawet pozbawiać życia głuchoniemych, jako istoty dla społeczeństwa nieużyteczne. Mojżesz był daleki od takiego okrucieństwa — swoje dla głuchoniemych uczucia objawiał tem, że zakazał im złorzeczyć, z nich się naśmiewać, co więcej, zalecał miłosierdzie dla nich.

Dopiero, gdy dobroczynne światło nauki chrześcijańskiej, równając wobec P. Boga wszystkie ludy, stany i jednostki, rozniosło pokój i szczęście po wszystkiej ziemi, dola głuchoniemych polepszyła się znacznie. Nie usuwano już ich od korzystania z miłosierdzia.

Aż do drugiej połowy wieku XVIII musieli głuchoniemi czekać na możność korzystania z nauki. Wprawdzie historja przekazuje nam sporadyczne wypadki, że tu i ówdzie wybitni nauczyciele osiągali bardzo dobre rezultaty w nauczaniu głuchoniemych, jednak nie potrafili oni zorganizować dla nich szkoły i swego systemu nauczania przekazać następcom.

Pierwszym, który ten cel osiągnął był ks. Michał de l'Epée. Przy poparciu i pomocy ludzi dobrej woli mógł w roku 1760 otworzyć w Paryżu, na całym świecie wówczas jedyną, pierwszą szkołę dla głuchoniemych. Wyszedł on z zasady naturalnego sposobu porozumiewania się głuchoniemych z otoczeniem t. j. gestykulacji. Metoda jego uzasadniała się na umówionych znakach czyli migach, któremi oznaczał wszystkie składniki mowy i tym sposobem dostawał się do władz umysłowych głuchoniemych i dawał im możność wyuczenia się mowy piśmiennej. Metoda nauczania ks. de l'Epée ma nazwę metody mimicznej albo francuskiej.

Zupełnie inny system nauki głuchoniemych powstał w Niemczech. Wychodząc z założenia, że głuchoniemi mają, prócz słuchu, wszystkie inne zmysły i władze umysłowe, jak też organa mowne normalnie rozwinięte, a jedynie tylko brak słuchu pozbawia ich mowy, przez układanie tych organów sposobem sztucznym do każdej litery, uczyli wymawiania pojedynczych liter, każdej z osobna, następnie łączyli je w sylaby, słowa i całe zdania. Metoda ta nazywa się metodą ustną albo niemiecką. Pierwszy zakład głuchoniemych w Niemczech powstał w Lipsku w r. 1778, założony przez Samuela Heinickego. Metoda nauczania francuska miała tę niedogodność, że tylko ludzie znający znaczenie znaków mimicznych mogli się z głuchoniemym wprost porozumieć. Metoda niemiecka miała tę wyższość nad metodą francuską, że dawała

głuchoniememu możność porozumiewania się z otoczeniem wprost zapomocą mowy artykulacyjnej.

Z połączenia metod francuskiej i niemieckiej powstała metoda mieszana mimiczno-artykulacyjna. Metodą tą posługiwały się zakłady austrjackie i polskie. Nauczyciele szkół głuchoniemych są bezwzględnymi zwolennikami metody ustnej, sami głuchoniemi jednak wolą metodę mieszaną, bo ta daje im możność porozumiewania się między sobą ich mową naturalną t. j. mimiką, a z otoczeniem słyszącem mową ustną.

Możliwość uczenia głuchoniemych była uważana w początkach jako zdarzenie nadzwyczajne. Szkoła ks. de l'Epée nabrała takiego rozgłosu, że ze wszystkich krajów zjeżdżali się do Paryża uczeni, aby przekonać się naocznie o rezultatach osiągniętych w nauce głuchoniemych i poznać metodę ich nauczania. Cesarz austrjacki Józef II, będąc w Paryżu, po zwiedzeniu szkoły ks. de l'Epée wyraził się, że ze wszystkiego co widział, najgodniejszem podziwu i budzącem najwięcej zainteresowania była szkoła głuchoniemych.

W niedługim czasie za przykładem Paryża w stolicach państw niezależnych powstają zakłady dla głuchoniemych.

Jak wspomniałem w Niemczech, w Lipsku w r. 1778, we Wiedniu 1779, w Berlinie 1788, w Linzu 1812, w Polsce w Warszawie 1818.

Małopolska — kraj zubożały, nie mając samodzielnego bytu państwowego, będąc pod naporem cisnącego się ze wszystkich stron i do wszystkich dziedzin życia intelektualnego germanizmu, nie mogła zdobyć się na wysiłek powołania do życia własnej szkoły dla głuchoniemych.

W czasie, kiedy samodzielny wysiłek społeczeństwa na założenie własnej szkoły zdawał się być niemożliwy, znalazł się dobroczyńca obcej narodowości w osobie austr. biskupa polowego ks. Michała Leonharda, który pod pseudonimem Franciszka Holdheima dał inicjatywę założenia zakładu dla głuchoniemych w Małopolsce, ofiarowując w r. 1828 na rzecz powstać mającej fundacji znaczną na ówczesne czasy kwotę 18.000 fl. austr. Za przykładem szlachetnego ofiarodawcy poszło i społeczeństwo polskie, ofiarowując na założenie zakładu znaczne datki, tak, że już w r. 1830 z procentów zebranego funduszu można było wynająć na szkołę mieszkanie, przyjąć nauczyciela i zakupić najniezbędniejsze przybory szkolne. Uroczyste otwarcie szkoły nastąpiło 4 października 1830 r.

Fundacja opiera się na akcie fundacyjnym, który wyznacza na protektora każdoczesnego naczelnika kraju, nadzór powierza ks. arcybiskupowi obrz. łac., a zarząd majątkiem dyrektorjatowi złożonemu z przedstawicieli Kapituły Metropol. obrz. łac., Namiestnictwa, Wydziału Kraj., Magistratu m. Lwowa i 2 członków Rady gminy m. Lwowa. Przewodnictwo dyrektorjatu spoczywa w rękach członka kapituły.

Pierwszym nauczycielem był nauczyciel głuchoniemych w Pradze, Dominik Wichitil. Uczniów umieszczonych na koszt zakładu było 10, dochodzących 5. Wychowankowie zakładu umieszczeni byli początkowo na stancji u mieszczan rękodzielników, którzy sami się do tego dobrowolnie zgłosili. Mieli oni obowiązek dać im całe utrzymanie i odzież, posyłać do szkoły i uczyć rzemiosła, którym się sami trudnili.

Sprawozdanie z r. 1831 wymienia następujących rękodzielników, którzy dobrowolnie zgłosili się utrzymywać i kształcić głuchoniemych: Bonny — rękawicznik, Dembicki — ślusarz, Gaćkiewicz — grzebieniarz, Göbel — instrumenciarz, Gröschel — gwoździarz, Hennemann — cukiernik, Keller — piekarz, Kurzweil — szewc, Machniewski — szewc, Mayer — rękawicznik, Menczek — garncarz, Pohl — krawiec, Salzer — nożownik, Schumann — mechanik, Sidorowicz — mydlarz, Töpfer — rusznikarz, Stock — fryzjer, Weissberger — piekarz, Zabrodzki — stelmach.

Gotowość swoją leczyć bezpłatnie wychowanków instytutu ofiarowali: profesorowie: Dr. Med. Franciszek Babel de Frohnsberg, Ferdynand Stecher de Sebenitz, Wojciech Żerdziński, Antoni Sławikowski, fizyk miejski Józef Berbl. Gremjum aptekarzy lwowskich obowiązało się przez lat 10 dawać leki bezpłatnie chorym instytutu.

Jak ciężkie było życie dzieci głuchoniemych świadczy następujący ustęp wyjęty ze wspomnianego sprawozdania:

Powyżej wymienieni 10 nieszczęśliwych, są to dzieci ubogich rodziców, przybyli bez wszelkiej prawie odzieży, przez co dyrekcja zmuszona była dać im bieliznę i odzienie. Sześciu z tychże głuchoniemych przez słabość zdrowia, równie jak i zaniedbanie początkowe, nie mogli być oddanymi obywatelom miejscowym, a dyrekcja przymuszoną została mieć o nich staranie pod nadzorem nauczyciela Wichitila.

Plan nauki był następujący:

Głuchoniemi uczyć się mają nietylko czytać i pisać, ale także języka głosowego, jako nieodzownego środka do powiększenia poznań, jak i możności utwierdzenia w nich pamięci udzielanych im pojęć i wyobrażeń. Dalsze przedmioty tej mozolnej nauki, rozłożone na lat sześć, są następujące: Poznanie Boga, nauka wiary. nadzieja chrześcijanina, sakramenta święte wraz z głównemi rysami historji Starego i Nowego Testamentu, z wykładem obowiązków ku bliźniemu, jako chrześcijanina i obywatela, nauka rachunków, język niemiecki podług zasad gramatyki ogólnej, nauka nazwisk, stopniowanie i znamiona pojęć, sposoby mówienia w ich znaczeniu właściwem i przez przenośnie, czyli figury, historja naturalna i technologja, geografja państwa cesarskiego, język przez znaki, czyli na migi.

Tymczasowo dawane będą nauki w języku niemieckim, wszelako będzie staraniem, aby na przyszłość i w języku krajowym były udzielane.

Godziny do nauki są: rano od 9-tej do 11-tej, z południa od 2-giej do 4-tej. We czwartek popołudniu wolno jest obcym odwiedzać instytut.

Do nauki religijnej dla głuchoniemych byłby potrzebny osobny nauczyciel, na teraz jednakże ofiarował się dobrowolnie ks. Głuziński, katecheta w szkole płci żeńskiej sióstr miłosierdzia, tenże, i kandydaci do stanu nauczycielskiego tutejszej wzorowej szkoły głównej, Łukasz Prześlakiewicz i Mikołaj Ilnicki, bywają obecni nauce profesora Wichitila, dla nauczenia się metody i wspierania go w jego zawodzie.

W r. 1834 nabyto na zakład dom własny, a ponieważ ten okazał się do tego celu nieodpowiednim zamieniono go na parcelę przy ul. Łyczakowskiej, celem wybudowania budynku mogącego pomieścić 50 wychowanków. Budowę rozpoczęto w r. 1840, a w następnym oddano do użytku. Budynek ten kilkakrotnie dobudowywany i rozszerzany do dziś służy swemu celowi.

Słusznie trzeba przyznać, że ówcześni gubernatorzy Małopolski jako protektorzy zakładu gorliwie się nim zajmowali, przyczyniając się swoim wpływem i inicjatywą do powiększenia funduszów, co wpływało korzystnie na jego stały rozwój. Do rozwoju zakładu przyczyniła się też znacznie pomoc stanów krajowych a następnie Sejmu Małopolski, która od początkowej kwoty 1000 zł. w r. 1836 stopniowo wzrastała do 35.000 K. w r. 1914. Również i gmina m. Lwowa przyjęła na siebie znaczny ciężar ponoszenia kosztów utrzymania zakładu, wynoszący przed wojną 6.600 K. Nie opuściły go też i osoby z zamożniejszych sfer społeczeństwa, składając w darze niekiedy znaczne fundusze, np. Marja z Kołłątajów Sikorska 1/3 część swych dóbr rodzinnych Buków i Trześniów, wartości szacunkowej 99.360 K., duchowieństwo diecezji przemyskiej 5.671 K., hr. z Golejewskich Czarkowska 20.000 K., właściciel dóbr Walerjan Czajkowski 10.000 K., ks. Kucharski 9.448 K., Magdalena i Bonifacy Stillerowie 10.000 K. Bilans z 31 grudnia 1913 r. wykazuje w papierach wartościowych, w których były umieszczone fundusze fundacyjne kwotę 316.363.12 K. Dochód z subwencyj w tym roku wynosił 42.218.68 K.

W roku 1856 wprowadzony został język polski nauczania. Nauczycielem, który zaczął uczyć w języku polskim był Tadeusz Chocholausek. Wydał on pierwszy podręcznik do nauki języka p. t. „Obraz i słowo". W latach 1875—1878 nastąpiła reforma zakładu na wzór wysoko wówczas stojącego pod względem nauczania instytutu warszawskiego. Stamtąd też sprowadzono 3 siły nauczycielskie. Od tego czasu następuje stały rozwój zakładu tak pod względem liczby wychowanków, jak też grona nauczycielskiego, oraz metody nauczania. Przyczyniła się do tego znacznie osoba kierownika ś. p. A. Mejbauma, który z prawdziwem poświęceniem i niezmordowaną pracą poświęcił cały swój trud i siły dla dobra zakładu. Jak zakład spełniał swoje posłannictwo może zaświadczyć fakt, że w latach 1918—1920 w obronie Lwowa stanęli z orężem w ręku głuchoniemi, byli wychowankowie zakładu.

Wojna i jej skutki zniszczyły cały dorobek wieloletniej pracy zakładu i poderwały zupełnie podstawę jego materjalnego bytu. W tem ciężkiem położeniu przyszło zakładowi z częściową pomocą Państwo Polskie, biorąc na siebie ciężar płac personelu nauczycielskiego przez przyjęcie grona nauczycielskiego na swój etat i udzielanie stałego subsydjum w kwocie 10.000 zł. rocznie.

Ujemną stroną zakładu jest jego prywatny charakter. Brak podstaw materjalnego bytu zmusza do szukania pomocy u społeczeństwa, a obecny kryzys gospodarczy ogranicza ją do minimum.

Obowiązujący statut zezwala na przyjmowanie dzieci religji katolickiej, a katolicy nie mają do niego przystępu. Mając do obsługi 5 województw, jest stale przepełniony, co nie wpływa korzystnie tak na higjenę jak też na naukę. Brak funduszów nie pozwala na dalszą rozbudowę.

Wyręczając przez wiek cały Państwo z obowiązku utrzymywania szkoły, zakład spełnił swe zadanie. Głuchoniemi, którzy z bronią w ręku stanęli w obronie Ojczyzny, dobitnie dowiedli, że są pełnowartościowymi obywatelami Państwa.

Obchód stulecia odbył się dnia 28 czerwca. Uroczyste nabożeństwo odprawił ks. biskup Lisowski, a następnie odsłonił i poświęcił tablicę pamiątkową, ufundowaną przez byłych wychowanków, zrzeszonych w towarzystwie „Nadzieja" ku czci zmarłych: fundatora, kierowników i nauczycieli zakładu.

W uroczystej Akademji wzięli udział J. E. Ks. Arc. Twardowski, biskup Lisowski, reprezentanci Województwa, Kuratorjum Okr. Szk. Lw., Gminy m. Lwowa, Uniwersytetu, delegaci zakładów głuchoniemych z całej Polski. tow. nauczycielskich, oświatowych i społecznych i wiele osób z grona rodziców i przyjaciół głuchoniemych oraz liczna rzesza byłych wychowanków z całej Małopolski.

W przemówieniach poszczególni delegaci podnosili wielkie znaczenie zakładu jako placówki oświatowej dla głuchoniemych, w której w okresie 100-lecia otrzymało wykształcenie 2371 wychowanków, otrzymując możność samodzielnego bytu.

Pełny obraz działalności zakładu dała wystawa prac uczniów i byłych wychowanków zakładu, zaś pracy grona nauczycielskiego urządzenie wzorowe klasy szkolnej. Miało się namacalny dowód, że głuchoniemy wykształcony niczem nie ustępuje ludziom pełnozmysłowym, a nawet może dojść na bardzo znaczny stopień artyzmu. Prace rękodzielnicze głuch. wykazywały, że mogą oni zdobyć się na samoistny byt, jako pierwszorzędni majstrowie, rękodzielnicy.

W klasie szkolnej szczególniejszą uwagę zwracały pomoce naukowe wykonane przez nauczycieli, oraz wykresy z rocznego okresu wzrostu i wagi uczniów dwu klas. Do poszczególnych wykresów dołączone były portrety uczniów wykonane przez nauczycieli prowadzących klasy. Życie internatu przedstawione było w wykresie działalności gminy i sądu koleżeńskiego. Obraz wyników nauczania dawały wypracowania piśmienne uczniów oraz redagowana przez nich gazetka szkolna.

Wychowanie fizyczne.

Święta sportowe szkolne w lwowskich szkołach średnich żeńskich w roku szkolnym 1930/1931.

W czerwcu b. r. prócz ogólnego Święta Wychowania Fizycznego ogółu młodzieży szkół lwowskich odbyły się święta sportowe oddzielnie na terenie poszczególnych zakładów żeńskich średnich i były dalszym etapem ewolucji, jaką te święta od kilku lat przechodzą. Osiem szkół średnich lwowskich umieściło w programie swego święta szkolnego zawody zespołowe w biegu, w rzucie i skoku w dal. Zestawienie wyników wykazało, że minima, określone przez regulamin Państwowej Odznaki Sportowej, zostały przez ogół młodzieży szkół w tych 3 konkurencjach z łatwością osiągnięte. Wobec tego święto sportowe przez swój charakter było doskonałą próbą sił dla młodzieży przed poddaniem się próbom sprawności fizycznej dla zdobycia Państwowej Odznaki Sportowej, które organizować będą dyrekcje szkół średnich od b. roku szkolnego co roku dla młodzieży po ukończonym 16-tym roku życia.

W tym roku, jak zawsze dotychczas, otrzymają zespoły szkolne za swe wyniki nagrody wędrowne, ale po raz ostatni, gdyż następnym etapem ewolucji święta sportowego szkolnego będą próby sprawności, a jako nagrody, odznaki P. O. S.

Dla zorjentowania dyrekcyj i wychowawczyń fizycznych podaję liczbę punktów zdobytych przez poszczególne zespoły (po 10 uczennic) w biegu, rzucie i skoku w dal:

gimnazjum państwowe im. król. Jadwigi	10579.09	punktów
gimnazjum i seminarjum im. Strzałkowskiej	9914.97	„
gimnazjum im. Adama Mickiewicza	9760.89	„
seminarjum II. państwowe	9710.56	„
seminarjum I. państwowe	8927.88	„
seminarjum Rychnowskiej	7281.47	„
gimnazjum ewangelickie	4067.78	„
gimnazjum im. Słowackiego	3706.88	„

UWAGA: gimnazjum im. Słowackiego dało zespół tylko 5 uczennic, wszystkie inne zakłady 10 uczennic.

Do biegu rozstawnego 5 × 50 m stanęły zespoły tylko 2 zakładów: gimnazjum państwowe im. król. Jadwigi, osiągając czas 37 sekund i 38 sekund; gimnazjum im. A. Mickiewicza 38,1—5 sek. i 38,2—5 sek.

Czterotygodniowy wakacyjny kurs wychowania fizycznego w Rudniku n/S.

Kuratorjum O. S. Lw. zorganizowało w roku bieżącym ponownie kurs wychowania fizycznego dla nauczycieli szkół powszechnych w czasie od 3—30 sierpnia 1931 r.

Zajęcia odbywały się w budynku i na boisku państw. seminarjum nauczycielskiego; tam również mieściły się kwatery oraz kuchnie dla uczestników kursu. Nauka pływania oraz kąpiele odbywały się w Sanie.

Serdeczną opiekę i troskliwość dla poczynań kursu wykazywał ks. dyr. Lasocki. Kierownictwo kursu spoczywało w ręku p. inspektora J. Wagnera, który nie szczędził żadnego trudu, celem stworzenia jak najlepszych warunków dla uczestników kursu.

Prelegenci na kursie: pp. Polasekowa Helena, Wasilewska Zofja, Sztaba Stanisław, Wojnarowski Apolinary.

		K. O. S. — Lwów		Poza K. O. S. — Lwów	
kobiet	mężczyzn	kobiet	mężczyzn	kobiet	mężczyzn
Grupa „A":					
31	6	19	4	12	2
Grupa „B":					
20	20	13	4	7	16

Wszystkich uczestników kursu — w liczbie 77 — podzielono na dwie grupy. Grupa „A" dla uczestników przebywających po raz pierwszy na kursie wychowania fizycznego — grupa „B" dla uczestników zaawansowanych. Zajęcia prowadzono od godziny 7 do 18 z przerwami 1 godz. na śniadanie, 3 godz. na obiad i odpoczynek.

Ponadto nadobowiązkowo dla obu grup łącznie prowadziły panie Polasekowa i Wasilewska tańce narodowe i pląsy w godz. 19,30 do 21, zaś panowie Sztaba S. i Wojnarowski w sobotnie popołudnia próby chóru zorganizowanego z pośród kursistów, przyczem pieśni kościelne śpiewał chór w niedziele na wspólnem nabożeństwie.

Materjał nauczania na kursie został skrupulatnie przez prelegentów przerobiony. Kursiści obu grup wykazali bardzo duże zainteresowanie i nader gorliwie wypełniali wszystkie obowiązki i prace na kursie. Dodatnie wyniki dały lekcje praktyczne prowadzone przez kursistów na miejscowej — zawsze do ćwiczeń i zabaw chętnej — młodzieży.

Z ramienia kuratorjum przebywała na kursie w dniach 9—12 sierpnia instruktorka wychowania fizycznego L. Tomkiewiczówna. Ponadto zaszczycił kurs swoją bytnością P. Kurator St. Świderski oraz pp. wiz. Dr. Pisch i Koziara.

O dużem znaczeniu wychowawczem była wycieczka 1-dniowa kursu śpiewackiego z Jarosławia, która przybyła pod kier. p. insp. Bema.

Korzyści kursu wychowania fizycznego w Rudniku są niewątpliwie duże, ponieważ dały: pogłębienie wiadomości z zakresu teorji wychowania fizycznego — duży zasób materjału ćwiczebnego, rozbudziły zamiłowanie i odczucie potrzeby ruchu i jego zbawiennych wpływów na młodociane organizmy.

Ponadto wspólne dole i ciężkie warunki pracy zespolą znowu garstkę wychowawców fizycznych, którzy po powrocie z kursu poczynią z pewnością wszelkie starania, by dziatwie — ich opiece oddanej — przysporzyć dużo zdrowego ruchu, radości i zabawy, oraz dać jej silny fundament dla przyszłej a koniecznej tężyzny ducha i ciała.

Krajoznawstwo i turystyka.

Regjonalne Muzeum Podolskie T. S. L. w Tarnopolu.

Tarnopolskie Koło T. S. L. przystąpiło w roku 1907 do założenia Regjonalnego Muzeum Podolskiego, jako najdzielniejszego środka, uzupełniającego ogólną działalność Towarzystwa w kierunku krzewienia i podniesienia oświaty w tej części kraju. Dzięki pierwszym wysiłkom i trudom ówczesnego zarządu koła, jak również dzięki ofiarności społeczeństwa, już w krótkim czasie powstała na terenie ziemi tarnopolskiej nowa placówka kultury polskiej, która stała się ostoją i strażnicą wielu cennych pamiątek przeszłości. Wojna światowa, która szczególnie w tej połaci kraju tak dotkliwe spustoszenia wyrządziła, nie oszczędziła również i owej skromnej świątyni wielkiej przeszłości narodu. Muzeum poniosło bardzo dotkliwe straty. Jednak w zrozumieniu szczytnego posłannictwa takiej instytucji, zaczęto pracować intensywnie nad odbudową Muzeum i udostępnieniem zbiorów dla ogółu. Uporządkowanie lokalu, odszukanie i zgromadzenie pozostałości dawnych zbiorów, sprawienie nowych gablot i szaf dla pomieszczenia nowych zbiorów wymagało niemałych trudów i kosztów, poniesionych dla dobra sprawy t. j. uratowania Muzeum od całkowitego upadku.

Ta żmudna praca, zapoczątkowana w roku 1925 wśród warunków niezwykle trudnych, prowadzona jednak wytrwale i systematycznie, osiągnęła w roku 1930 swój pierwszy cel, mianowicie otwarcie Muzeum Regjonalnego Podolskiego.

Z chwilą otwarcia tej ważnej placówki, powołanej do wypełnienia doniosłych zadań kulturalno - oświatowych i naukowych, musi praca muzealna podążyć szerszym torem i objąć całą połać województwa tarnopolskiego. Wielką usługę dla zgromadzenia cennych pamiątek przeszłości oraz przedmiotów o wartości naukowej i muzealnej może oddać nauczycielstwo, które przez swoją częstą styczność ze społeczeństwem i charakter swego posłannictwa może samo zdziałać wiele oraz zjednać do współpracy jednostki dzielne i ideowe. Nauczycielstwo, któremu niewątpliwie leży na sercu sprawa ratowania pamiątek naszej kultury, wykazującej tyle cech charakterystycznych, pośpieszy niezawodnie zarządowi muzeum z pomocą i w wielkiej swej liczbie przyłączy się do ratowania zabytków kultury i zasilenia zbiorów muzealnych. Z tego powodu zamieszczamy poniżej szczegółowe wskazania praktyczne, które ułatwią orjentację w zakresie zbierania przedmiotów, nadających się do przesłania.

Muzeum w ogólności ma odtworzyć przeszłość i teraźniejszość Ziemi Podolskiej w dziedzinie wszystkich działów przyrody, oraz życia i kultury jej mieszkańców od czasów przedhistorycznych do chwili obecnej — możliwie najwszechstronniej i najściślej. Stosownie do tego pożądane są okazy z następujących działów:

I. Geologja — Geografja: Próbki skał i minerałów, karty geologiczne, przekroje i modele formacyj geologicznych, karty geograficzne, grafikony, tabele, modele hypsometryczne, atlasy, tabele metereologiczne. statystyczne i t. p.

II. Fauna: Zwierzęta ssące, płazy, ryby, ptaki, owady i wogóle stworzenia żywe w okazach wypchanych spreparowanych lub podobiznach fotograficznych, rysunkowych i modelach, trofea myśliwskie, rogi, głowy, czaszki, skóry, tudzież okazy fauny kopalnej, lądowej i wodnej.

III. F l o r a: Próbki wszelkich na Podolu trafiających się gatunków drzew i krzewów tudzież okazy botaniczne, zestawione w zielnikach — flora kopalna i jej odciski w formacjach geologicznych.

IV. A n t r o p o l o g j a: Resztki szkieletowe człowieka od najdawniejszych czasów przedhistorycznych do XIX. wieku, wyłącznie z terytorjum Podola i jedynie ze znalezisk przypadkowych.

V. P r e h i s t o r j a (w y k o p a l i s k a p r z e d h i s t o r y c z n e): Wszelkie wyroby krzemienne i z innych kamieni, próbki kamieni, z których wyrabiano narzędzia, broń i ozdoby z miedzi, bronzu, żelaza, wyroby ozdobne z bursztynu, kości, gliny, szkła i barwne kamienie, naczynia i przedmioty gliniane i metalowe w całych lub w samych fragmentach — wyłącznie z terytorjum Podola i tylko ze znalezisk przypadkowych.

VI. W y k o p a l i s k a h i s t o r y c z n e: Monety, wykopywane w skarbach lub znajdowane pojedyńczo, naczynia gliniane, szklane, metalowe, wyroby metalowe, broń i jej fragmenty, stare kafle, cegły i dachówki, flaszki, dzbanki, misy, rzeźby kamienne, całe i w fragmentach, tablice marmurowe, alabastrowe, metalowe i p. t. z napisami i rzeźbami, stare okucia, podkowy, części uprzęży, sarkofagi kamienne, okucia metalowe trumien, medale, medaliki, krzyżyki, kamienie rznięte, tłoki pieczętne, pierścienie i tp.

VII. P r z e m y s ł a r t y s t y c z n y: Dawne meble, stoły, szafy, serwantki, sekretarzyki, skrzynki, klawikordy, tkaniny, dywany, pasy, szale, koronki, dawne części strojów, porcelana, zegary, stare ramy do obrazów, przedmioty do ozdoby mieszkań, przedmioty kultu religijnego, kadzielnice, dzwonki, kielichy, ornaty, obrusy, serwety, oprawy książek,dawne wyroby szklanne, metalowe, drewniane, kamienne figurki, rzeźby, stare lalki i zabawki dziecinne, łyżki, noże, widelczyki, kałamarze, okucia mebli i t. p.

VIII. E t n o g r a f j a (w y r o b y l u d o w e): Skrzynie, stoły, stołki, ławki, półki, kołyski, obrazy na szkle, drzewie i płótnie, zamki, kłódki, garnki, misy, dzbanki, cebrzyki, konewki, łyżki, noże, nożyczki, czerpaki, kaganki, lichtarze, świeczniki, kądziele, kołowrotki, międlice, cierlice, warstaty tkackie, garncarskie, kuśnierskie, pługi, żarna, biczyska, uprząż na konie, jarzma na woły, stępy, przyrządy do tłoczenia oliwy, stroje codzienne i świąteczne, letnie i zimowe, kobiece, męskie i dziecinne, pająki ze słomy i drewienek, ptaszki z jaj lub makówek, wycinanki, pierścienie, szpilki, szpinki, kolczyki, krzyżyki, medaliki, laski, tabakierki, fajki, bukiety, szopki, gwiazdy, wieńce dożynkowe, wiązki ziela święconego, palmy, różdżki weselne, kołacze, korowaje, pisanki, piszczałki, trąby i trębity, skrzypki wyrobu wiejskiego, liry, kobzy, rogi, gwizdawki, i wogóle wszelkie instrumenty, zabawki dziecinne jak: piłki, grzechotki, lalki, i wogóle czem posługuje się lud podolski w życiu codziennem i praktykach świątecznych.

Przy wszystkich tych przedmiotach podać zawsze miejscowość, z których pochodzą, sposób użycia, bliższe objaśnienia i nazwę, której lud używa na ich określenie w brzmieniu najdokładniej zanotowanem z ust ludu danej okolicy.

IX. P a m i ą t k i h i s t o r y c z n e: Medale, medaljony, monety metalowe i papierowe, odznaki honorowe, godła cechów, emblematy, znaki pańszczyźniane, krzyżyki historyczne i medaliki, dokumenty, dyplomy, pergaminy, autografy, portrety, rysunki, fotografje, sztychy, drzeworyty, litografje, sprzęt wojenny, mundury, odznaki wojskowe i t. p. odnoszące się wyłącznie do Podola lub tu zachowane.

X. Obrazy: Portrety osób historycznych, związanych z przeszłością Podola, typy ludowe, sceny historyczne, widoki miast, osad, dworów, zamków, kościołów, krajobrazy dawne i obecne — wyłącznie, odnoszące się do Podola.

XI. Archiwum muzealne: W tym dziale pożądane są wiadomości o wszelkich zabytkach Podola, nadsyłane do Zarządu Muzeum z podaniem miejscowości i powiatu oraz opisem danego zabytku z zaznaczeniem stanu, w jakim się w danym czasie znajduje, a więc: zamków, kościołów, cerkwi drewnianych i murowanych, bożnic drewnianych i murowanych, pałaców, dworów, starych budynków, pomników, figur przydrożnych, nagrobków cmentarnych i kościelnych, napisów i odcisków ze starych dzwonów i tablic napisowych. Uprasza się o nadsyłanie widokówek z podobiznami wszelkich zabytków na Podolu, widokami miast, wsi, rzek, gór, lasów, mostów, fabryk, zakładów przemysłowych i t. p. tudzież zdjęć fotograficznych z Podola, zawsze jednak dokładnie podpisanych na odwrocie. — Pożądane też są bardzo dawne ilustracje i rysunki z przeszłości Podola, tak liczne np. w dawnych rocznikach „Tygodnika Ilustrowanego", „Kłosów", „Wędrowca", „Przyjaciela Ludu" i t. p. w czasopismach ilustrowanych, które należy nadsyłać w całych tomach lub w poszczególnych zeszytach i częściach: Wogóle w tym dziale pożądane są wszelkie plany, karty, podobizny, ilustracje stare i najświeższe, obejmujące wszelkie działy, wchodzące w zakres zbiorów muzealnych, które postawiło sobie za zadanie zebranie całego materjału do inwentaryzacji zabytków Podola.

Należy donosić Zarządowi Muzeum o wszelkich dokonanych odkryciach, tudzież o istniejących na Podolu zbiorach po dworach, kościołach, cerkwiach, klasztorach i poszczególnych kolekcjonerów.

XII. Bibjoteka muzealna: Dzieła, druki, rękopisy, karty, plany, autografy, odnoszące się do dziejów Podola lub traktujące o powyżej wymienionych dziełach, wchodzących w zakres zbiorów Muzeum. Pożądane są zwłaszcza opracowania monograficzne powiatów i poszczególnych miejscowości podolskich, monografje historyczne, kulturalne, zabytkowe, przyrodnicze, etnologiczne, dzieła podstawowe, jak encyklopedje, słowniki, biografje, bibljografje i t. p. tudzież dzieła z zakresu muzeologji, katalogi zbiorów polskich i obcych, przewodniki muzealne, katalogi wystaw, zestawienia zbiorów polskich, statuty instytucyj muzealnych, bibljotecznych i archiwalnych tudzież ich katalogi drukowane.

Z przedmiotów wymienionych bardzo wiele tuła się zupełnie bezpożytecznie po kątach i strychach wielu domów na prowincji i bez żadnej szkody dla właścicieli mogą być ofiarowane zbiorom Muzeum, które w programie swym postanowiło nie rywalizować z muzeami wielkomiejskiemi, a zająć się wyłącznie gromadzeniem i ratowaniem od zniszczenia pamiątek Podola. Odnośnie do działu antropologji, prehistorji i wykopalisk historycznych zaznacza się, iż Zarząd Regjonalnego Muzeum Podolskiego uprasza o ofiarowywanie do jego zbiorów tylko znalezisk przypadkowych, przestrzegając przed samowolnem prowadzeniem rozkopów, które przeprowadzać można wyłącznie za wiedzą i zezwoleniem odnośnego konserwatora państwowego.

Koszta posyłek pod adresem Regjonalnego Muzeum Podolskiego (Tarnopol, ulica Kaczały l. 2) poniesie zawsze chętnie Zarząd Muzeum.

W razie żądania pokrycia innych wydatków, należy każdorazowo porozumieć się się listownie z Zarządem Muzeum w Tarnopolu.

Wykopaliska archeologiczne w Trójczycach.

Trójczyce leżą na granicy powiatu przemyskiego i jarosławskiego. Teren wsi jest pagórkowaty, dawniej — t. zn. przed wojną światową — był bardzo zalesiony. Obecnie na miejscach dawnych lasów osiedli koloniści, przybyli częściowo z Ameryki, a częściowo z powiatów łańcuckiego i rzeszowskiego.

W czerwcu b. r. gospodarz Wasyl Gałęzyka przystąpił do kopania stawu przy swoich zabudowaniach na mokrej łące. Pod 50 cm warstwą iłu i glinki posnej natrafiono na pokład gruby torfu. W głębokości 3 m znaleziono dwie czaszki ludzkie i kości oraz szczęki jakiegoś zwierzęcia. Robotnicy, którzy kopali staw, myśleli, że to może kości poległych w wojnie światowej. Gdy się o tem dowiedziałam, poszłam tam i zabrałam kości do siebie.

Z wyglądu czaszek, które są dziwnej budowy, bo kości czołowe są bardzo skośne o silnie wystających kościach policzkowych, osądziłam, że pochodzenie tych czaszek i kości jest dawne. Również dwie szczęki zwierzęce są duże, z zębami silnemi i kłami rozmiarów o wiele większych od zębów naszego dzika.

Tak czaszki jak i szczęki zwierzęce są bardzo twarde, zupełnie skamieniałe, a ponieważ znajdowały się w torfowisku, przeto sczerniały, jak węgiel kamienny.

Kości te zabrałam do siebie, a następnie zaniosłam je do muzeum przemyskiego. Inżynier Kazimierz Osiński, kustosz muzeum przemyskiego, oświadczył, że pochodzenie tych kości jest bardzo dawne.

Żywo interesuję się tem wszystkiem i sądzę, że w Trójczycach znajdują się jeszcze inne ciekawe dla nauki wykopaliska.

Iza Kudlanka
kier. 3-kl. szk. powsz. w Trójczycach.

Sprawozdanie z działalności Nauczycielskiego Powiatowego Komitetu Regionalnego w Rohatynie.

Samo pojęcie regionalizmu w tutejszym powiecie było wśród ogółu ludności mało znanem. Wiadomo, że tyczy się to pojęcie czegoś odnoszącego się do pewnej okolicy, ale nie zdawano sobie jasno sprawy, czem jest właściwie regionalizm, jakie ma zadania i cele w kulturze ogólnej i jak należy zorganizować pracę na tem polu. Więcej o tem wiedziało nauczycielstwo szkół powszechnych. W „Głosie Nauczycielskim" często wspominano o nim, ale nie było dokładnego opisu organizacji, zadań i celów regionalizmu. Dlatego sam regionalizm jako nowa gałąź kultury w naszym powiecie interesował małą garstkę osób, a nikt jeszcze o czynnej pracy nad regionalizmem nie myślał. Dopiero w grudniu 1930 r. zwołał nowo mianowany inspektor szkolny p. Karol Dzieduszko do biura Rady Szkolnej Powiatowej w Rohatynie zebranie osób, które stworzyło Komitet Regjonalny. Okazało się, że najwięcej mogłoby pracować na polu regionalizmu nauczycielstwo szkół powszechnych, które, przebywając w każdej miejscowości powiatu, może zbierać materjały do pracy i wiedzy regionalnej. Dlatego na tem zebraniu postanowiono przedewszystkiem nauczycielstwo wciągnąć do tej pracy. Nie wykluczano pracy osób z poza nauczycielstwa, ale liczono

się z tem, że nauczycielstwo da najwięcej pracowników. Pewne prace regjonalne bywały już podejmowane w powiecie. Najbardziej zasłużonym pod tym względem jest p. Franciszek Prus Biesiadecki, ziemianin, wydający już czwarty rok „Kronikę Powiatu Rohatyńskiego" i mający piękne zbiory, przeważnie z działu historji, literatury i sztuki. Rusini przed kilku laty wydawali miesięcznik „Rohatyneć". Starostwo rohatyńskie przed kilku laty zebrało pewne dane statystyczne tyczące powiatu. Te dane miały służyć do monografji wszystkich powiatów, ale na tem dalsza praca utknęła. Celem spopularyzowania samego regjonalizmu postanowiono wydrukować i rozesłać wszystkim zainteresowanym osobom z pośród inteligencji w powiecie treściwy artykuł p. inspektora Karola Dzieduszki. Następne zebranie, które się odbyło 12 stycznia 1931 r., posunęło sprawę naprzód. Utworzono komitet pod nazwą Nauczycielski Powiatowy Komitet Regjonalny. Na czele komitetu stanął p. inspektor Karol Dzieduszko, a do komitetu weszły następujące osoby:

P. Juljusz Adamski, dyrektor gimnazjum, p. Franciszek Biesiadecki, właściciel dóbr, p. Stanisław Harmata, starosta rohatyński, p. Andrzej Grochal, nauczyciel szkoły powszechnej, p. Jan Kowal, nauczyciel szkoły powszechnej, p. Franciszek Kościówko, burmistrz Rohatyna.

Sekretarstwo powierzono p. Janowi Kowalowi. Zastanawiano się nad dalszą akcją. Uchwalono zwołać w czasie najbliższym zebranie liczniejsze inteligencji z całego powiatu. Na tem zebraniu wygłosił p. Andrzej Grochal referat o regjonaliźmie, o celach propagandowych. P. Franciszek Biesiadecki przyrzekł ofiarować komitetowi swoje zbiory regjonalne, o ile komitet postara się o odpowiedni, dobrze zabezpieczony lokal. Dlatego jednomyślnie uznano za rzecz konieczną postarać się o odpowiedni lokal, gdzieby można zbierać okazy muzealne i tworzyć zaczątek muzeum regjonalnego, około którego skupiłaby się cała praca regjonalna. P. Franciszek Kościówko, burmistrz miasta Rohatyna, przyrzekł pomoc i opiekę dla przyszłego muzeum imieniem miasta. Omawiano też w następnych zebraniach prawną organizację komitetu i przyszłego muzeum.

Praca dalsza potoczyła się w dwóch kierunkach: propagandowym i założenia muzeum, — właściwie zdobycia funduszów na jego założenie. W tym celu wydano drukowaną odezwę do całego społeczeństwa, napisaną przez p. inspektora Karola Dzieduszkę. Najwięcej starań poświęcono teraz muzeum. Akcja propagandowa wydała piękne wyniki. Różne instytucje nie szczędziły grosza, aby dać warunki rozwoju muzeum i wspartej na niem pracy regjonalnej. Na pomieszczenie muzeum i jego zbiorów wynajęto lokal niewykończony w budynku „Gwiazdy" w Rohatynie. Lokal ten Komitet Regjonalny wykończył swoim kosztem za 1.220 zł. i zawarł umowę, że za tę kwotę używać będzie tego lokalu w ciągu 6 lat. Lokal to nieduży, ale widny, suchy i ogniotrwale zbudowany. Sprawiono dużą oszkloną szafę, sosnowe półki, stolik, krzesło, duży szyld i t. p. drobiazgi. Gdy zdobyto lokal, natychmiast zaczęły wpływać pierwsze zbiory. Najobficiej zaopatrzyło młode muzeum w zbiory — jak dotychczas — nauczycielstwo szkół powszechnych, które z okazji powiatowej wystawy szkolnej ofiarowało dużo cennych przedmiotów. W ten sposób w krótkim czasie założono trwałe podwaliny pod muzeum i dano zaczątek zbiorów. Obecnie zaczynamy akcję w kierunku zbierania zbiorów z najrozmaitszych działów. Dochody komitetu wynoszą z dniem 1 sierpnia 1931 r. — 1559 zł. 50 gr., a rozchody 1541 zł. 90 gr. Tu należy wyszczególnić ważniejsze pozycje przychodów,

aby oddać podziękowanie instytucjom, które przez swe ofiary umożliwiły całą pracę regjonalną pod względem materjalnym:

Ognisko Związku Polskiego Nauczycielstwa w Rohatynie	500 zł.
Gmina miasta Rohatyna	200 „
Tymczasowy Wydział Powiatowy . .	200 „
T. S. L. w Rohatynie	100 „
Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół“ . .	50 „
Dom Handlowy w Rohatynie . . .	38 „
Związek Ziemian	100 „
Kasa Stefczyka w Rohatynie . . .	225 „
Towarzystwo „Gwiazda“ w Rohatynie . .	25 „
Kółko Rolnicze w Rohatynie . . .	50 „
Nauczyciele i nauczycielki szkoły powszechnej męskiej i żeńskiej w Rohatynie	59 „ 50 gr

Dzięki inicjatywie p. inspektora Karola Dzieduszki, pracy i ofiarności nauczycielstwa utworzono nową placówkę kulturalną, około której skupi się praca regjonalistyczna powiatu rohatyńskiego w najszerszym zakresie.

(—) *Jan Kowal*
nauczyciel publ. szkoły powsz. w Rohatynie.
Sekretarz Muzeum Regjonalnego.

Książki, czasopisma.

Czasopisma dla dzieci i młodzieży.

Dzisiejsza literatura piękna dla dzieci stara się dawać szeroką opowieść o życiu i człowieku, zbliżonym pd względem wieku, rozwoju i zainteresowań do małego czytelnika. Dzięki książce dziecko zaznajamia się stopniowo ze światem zjawisk, który występuje w jego przeżyciach nietylko jako przedmiot bacznej obserwacji, lecz także jako czynnik głęboko sięgający w sferę wzruszeniową. Zagadnienia współczesności, wśród której dziecko rozwija się i wzrasta, stają się w literaturze dziecięcej podstawą koncepcji artystycznej, która przez książkę działa pobudzająco na aktywność dziecka, nastawiając je czynnie do warunków bieżącego życia.

Z rosnącem coraz uznaniem dla wartości książki dziecięcej budzi się w dobie obecnej świadomość wartości czynnika, który poniekąd zastępuje książkę, poniekąd zaś ją uzupełnia, względnie wyprzedza. Tym czynnikiem jest czasopismo dziecięce.

Książka posiada pewną zwartość i stałość treści i jakkolwiek interesująca i odbijająca w sobie pierwiastki bieżącego życia, nie ma jednak możności utrzymywania trwałego kontaktu ze zjawiskami aktualnemi, które życie równie szybko przesuwa przed oczyma dziecka jak i dorosłego. Dynamika zainteresowań dziecięcych wymaga silnego zaczepienia o grunt nietylko trwały, lecz równocześnie dający gwarancję żywej wymiany wyobrażeń celem zaspokojenia budzącego się coraz intensywniej instynktu ciekawości. W szkołach zwłaszcza, w których przy wielkiej liczbie dziatwy ubóstwo ilościowo książek w bibljotece staje się czynnikiem hamującym naturalny rozpęd czytelnictwa, czasopismo spełnia rolę odbiorcy energji

zainteresowań dziecięcych, zastępując książkę lub uzupełniając treść lektury, nieco cofniętej poza współczesność.

Nie można jednak zaprzeczyć, że i w szkołach dość nawet bogato wyposażonych w książki dziecięce, czasopismo spełnia równie doniosłe zadanie. Treść jego — choćby częściowo tylko związana z wypadkami życia bieżącego — utrzymuje świadomość dziecka w ścisłej łączności z łańcuchem tych wydarzeń aktualnych, które sięgają w sferę zainteresowań dziecięcych, włączając dziecko jako składnik istotny w rytm pulsu życia ogólnego.

Zmiany pór roku i związane z tem obserwacje zmian otoczenia, lud i jego życie łącznie z pewnemi okresami lub momentami, ważne wydarzenia kulturalne, uroczystości państwowe i narodowe, wiadomości aktualne z zagranicy, przygody i przeżycia małych podróżników — wszystko to stanowi w czasopiśmie dziecięcem bogaty materjał przeżyciowy, dostarczający w stałych okresach coraz nowych wiadomości i wrażeń. Zarówno ujęcie literackie materjału jak i odtwarzająca charakterystyczne sytuacje i momenty ilustracja malarska i graficzna — składają się na całość, interesującą małego czytelnika i utrzymującą go zarazem w nastroju oczekiwania każdego następnego numeru ulubionego pisemka.

Celem zaznajomienia szerokich rzesz nauczycielstwa z pismami dla dzieci i młodzieży, istniejącemi na terenie Polski, zamierzam umieszczać w poszczególnych numerach Dziennika Urzędowego Kuratorjum O. S. Lw. informacje o ukazujących się czasopismach.

Z nadesłanych pism wymieniam następujące:

Płomyk. Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży. (Warszawa, Świętokrzyska 18).

Pisemko ma charakter beletrystyczny, uwzględnia wszechstronnie różnorodne działy zainteresowań dziecięcych. Powiastka realistyczna występuje obok baśni fantastycznej, dbałość zaś o piękno formy i dziecięcy koloryt stylu zaznacza się zarówno w prozie jak i w poezji. Wartość pisemka podnosi duża rozpiętość skali doboru tematów opracowanych: życie dziecięce, ograniczone w małym światku domu i szkoły — i życie pracy, tętniące dokoła dziecka (praca strażaka, szofera, listonosza i t. p.), motywy z życia ludu, próby popularyzowania folkloru wśród dziatwy, świat zwierząt dzikich i swojskich — nadto momenty z życia dzieci emigracji polskiej na obczyźnie, obrazki z przyrody i życia zwierząt egzotycznych — to wszystko stanowi bogaty i barwny skarbiec motywów i problemów. Dużą wartość posiada również dział praktyczny, informujący o szeregu poczynań i zajęć pożytecznych, np. o technice radja, o sporządzaniu przedmiotów codziennego użytku w mieszkaniu (np. półek na kwiaty, ramek do obrazów), zabawek, witraży ludowych i t. p.

Na szczególną uwagę zasługuje w „Płomyku" dział korespondencyj dziecięcych z redakcją, które są często bezpośrednią reakcją na artykuły i odezwy pisemka. Jeśli dodamy jeszcze dział rozrywek kształcących i umiejętnie dobranych, oraz trafny dobór ilustracyj, wykonanych pomysłowo i artystycznie, stwierdzić musimy, że „Płomyk" zajmuje najbardziej zaszczytne miejsce w czasopiśmiennictwie dziecięcem i spełnia swe zadanie wychowawcze i kulturalne.

Płomyczek, redagowany równocześnie z „Płomykiem", przedstawia te same wartości rzeczowe i artystyczne co „Płomyk". Pewne jednak odchylenia od założeń „Płomyka" zostały podyktowane koniecznością przystosowania pisemka do poziomu umysłowego dzieci młodszych. Punkt ciężkości zainteresowań, przeniesiony na powiastkę realistyczną, zakres doboru tematów bardziej ograniczony, wzbogacony natomiast materjał ilustracyjny oraz trafnie do umysłowości młodszej dziatwy dostosowany dział rozrywek umysłowych — winny pisemko uczynić źródłem ważnych momentów przeżyciowych nietylko dla dziatwy najniższych klas szkoły powszechnej, lecz i przedszkola.

Moje pisemko. Tygodnik obrazkowy dla dzieci. (Warszawa, Czerniakowska 225).

Pisemko o charakterze zasadniczo beletrystycznym — uwzględnia w dużej mierze aktualne momenty z życia oraz wiadomości przyrodnicze i krajoznawcze. Pisemko w tym samym egzemplarzu uwzględnia zarówno zainteresowania dzieci starszych jak i młodszych, włączając w środek tekstu „Moje pisemko" cztery stronice „Małego pisemka", obficiej ilustrowane, o druku grubszym. Dobór opowiadań jest urozmaicony, podobnie jak i dział rozrywek. Na szczególną uwagę zasługuje dział „Nasi ulubieńcy" w formie nadsyłanych przez dziecięcych czytelników komunikatów o ulubionych i własnoręcznie pielęgnowanych zwierzętach. Poszczególne jednak opowiadania wypełniają cały szereg numerów, osłabiając przez zbytnią rozciągliwość treści dynamikę zainteresowań dziecka, które w tempie zbyt powolnem ogarnia całość skomplikowanych często i wprawiających w stan naprężenia wypadków. Większem zwarciem wewnętrznem odznacza się całość „Małego pisemka", które w bardzo skromnych rozmiarach (4 stronice) daje wartościowy materjał opowiadaniowy i ilustracyjny.

„Orlątko". Gazetka dla młodzieży. (Wydawca: Drukarnia urzędnicza, Lwów, ul. Zielona 7). Tygodnik.

Gazetka — skromna w rozmiarach i formie zewnętrznej — nie posiada określonego charakteru, jest jakby zawiązkiem, z którego może się rozwinąć pismo celowe i pożyteczne. W poszczególnych ośmiostronicowych numerach naprzemian pojawia się przewaga powiastki z życia nad opowiadaniem przyrodniczem — i odwrotnie. Działy: „Rzeczy ciekawe", „Rozmaitości", „Złote myśli Mickiewicza" mają charakter przypadkowy; w zestawieniu materjału rzeczowego brak głębszej celowości — zaś informacje ze świata przedstawiają wprawdzie materjał pouczający, który jednak wskutek swej zwięzłości i przeglądowego charakteru nie spełnia zadania w całej rozciągłości założeń pisma. Urozmaicenie wprowadzają „Roboty ręczne", „Zagadki" i „Wesoły kącik" — kontakt bezpośredni z życiem bieżącem starają się podtrzymać notatki „Sport" oraz „Teatr i radjo".

„Nasza jutrzenka". Pismo polskie (ilustrowane) dla dzieci i młodzieży żydowskiej. (Lwów, ul. Janowska 26). Miesięcznik.

Pisemko to należy powitać z radością jako wyraz współżycia rasy żydowskiej ze społeczeństwem polskiem, opartego na dziejowem wspólnictwie wysiłku kulturalnego i współpracy dla Polski. Odpowiednio dobrane artykuliki i opowiadania ukazują młodzieży karty z przeszłości i kultury żydowskiej na tle jej stosunku do kultury światowej i polskiej, uwydatnia-

jąc rolę bohaterskich postaci żydowskich w dziale polskich walk o wolność (np. Berek Joselowicz). W całości jednak „Nasza jutrzenka“ jako pismo, przeznaczone dla dzieci, posiada zbyt koturnowy zakrój z powodu braku artykułów i opowiadań, któreby potrącając o współczesność i przeszłość, wnosiły równocześnie radosny pierwiastek, urozmaicając i rozjaśniając poważny nastrój pisemka. Dział zagadek zaś, umieszczony na stronicy okładkowej, razi brakiem wyrazistości druku na tle ciemnej barwy okładki, zlewając się tem samem jakby w jedną całość z działem reklamowym, co oczywiście wpływa ujemnie na zainteresowanie się tą dziedziną, treści pisemka.

Dr. Janina Stankiewicz.

Dezydery Szymkiewicz: **„Badania ekologiczne wykonane na torfowisku Czemerne“.**

Prace Biura Meljoracji Polesia, Tom I., zeszyt 4; część pierwsza. Brześć nad Bugiem, 1931. 39 stron 4°, 4 tablice i 9 tabel poza tekstem.

Praca powyższa obejmuje wyniki badań ekologicznych, prowadzonych w latach 1929 i 1930 na torfowisku Czemerne obok Sarn, celem poznania życia roślinnego na mokradłach tego kraju, oraz zmian, którym życie to ulegnie po osuszeniu. Wyniki tych badań mają być wzięte pod uwagę przy rolniczem zagospodarowaniu zmeljorowanych terenów.

Autor wykazuje zależność życia roślinnego od mikroklimatu t. j. całokształtu warunków klimatycznych w warstwie przyziemnej w pewnem miejscu o ograniczonym zasięgu poziomym, oraz od różnic mikroklimatycznych spowodowanych stopniem zachmurzenia, konfiguracją terenu, właściwością podłoża i charakterem roślin.

Obserwacje mikroklimatyczne były prowadzone w terenie zmeljorowanym w różnym stopniu osuszenia i odbywały się w czterech punktach: dwa na dzikiem torfowisku, jeden na kulturalnem i jeden na suchym gruncie piaszczystym w lesie, na poziomach 5, 50 i 200 cm.

Wyniki pomiarów dwóch głównych cech termicznych badanych mikroklimatów t. j. temperatury maksymalnej i minimalnej wykazały pewną różnicę w poszczególnych punktach obserwacyjnych, co najwidoczniej jest związane z szatą roślinną i stopniem osuszenia mokradeł. Różnice te jednak maleją ze zwiększeniem zachmurzenia i wzniesieniem nad poziom gruntu.

Wielkie znaczenie dla ekologji roślin ma zdolność ewaporacyjna powietrza, którą charakteryzuje wskaźnik parowania, zależny od temperatury. Pomiędzy poszczególnemi stanowiskami obserwacyjnemi zachodzą charakterystyczne różnice w wartościach wskaźnika parowania, a mianowicie: na dolnym poziomie (5 cm) parowanie na torfowisku kulturalnem jest o wiele silniejsze niż na łące torfowiska dzikiego, w lesie natomiast słabsze. Na górnym poziomie (200 cm), tak stanowisko kulturalne, jak i las wykazują parowanie słabsze od torfowiska dzikiego. Poziom środkowy (50 cm) zachowuje się chwiejnie. Zachmurzenie wyrównuje silnie te różnice.

Pomiary parowania terenu pokrytego roślinnością wykazują dla mokrego torfowiska dzikiego wartości znacznie większe, niż dla osuszanego kulturalnego.

W wyniku badań nad koncentracją dwutlenku węgla w powietrzu okazuje się, że w dzień zawartość CO_2 na Polesiu przedstawia się prawie normalnie ($^1/_2$ g na m^3). Widocznie substancja organiczna, zawarta w torfowiskach, nie wytwarza większej ilości tego gazu.

Pomiędzy torfowiskiem dzikiem a kulturalnem zachodzi pewna różnica w koncentracji CO_2 w powietrzu; na dzikiem tego gazu jest więcej. Przyczyną tego jest mniejsza siła wiatru na dzikiem torfowisku z powodu częściowego porośnięcia lasem, oraz oddychanie glebowe.

Zjawisko oddychania glebowego związane jest z wydzielaniem się z gleby dwutlenku węgla. Pomiary wykazały, że znowu największe wartości przedstawia torfowisko dzikie zapewne z powodu wzmożonej działalności mikroorganizmów.

Ze względu na cenne wyniki badań naukowych i aktualność zagadnienia, jakiem jest sprawa meljoracji Polesia, praca powyższa może być wydatną pomocą dla nauczyciela gografji, zwłaszcza w seminarjach nauczycielskich przy objaśnianiu znaczenia klimatu na kursie I. oraz na kursie III. przy opracowywaniu tak charakterystycznej krainy geograficznej, jaką jest Polesie.

Helena Ziemska — Przemyśl.

Czasopismo Przyrodnicze Ilustrowane.

Ukazał się rocznika 5, zeszyt 5 i 6 Czasopisma Przyrodniczego, wydawanego przez Towarzystwo Przyrodnicze im. Stanisława Staszica w Łodzi, pod redakcją E. M. Potęgi. Zeszyt obejmuje 80 stronic druku oraz wiele ilustracyj. — Na treść zeszytu składają się następujące artykuły: Prof. Oskar Kossmann, Łódź — Zabudowanie miasta Łodzi pod względem krajobrazowym; Prof. Dr. Tadeusz Wiśniowski, Warszawa — Kilka uwag w związku z artykułem „Język i terminologja"; Józef Eugenjusz Iwiński, Warszawa — Stalaktytowe jaskinie Demenowskie w Czechosłowacji; A. A. Waszek, Katowice — Przyczynki do znajomości owadów w okolicach Katowic—Ligoty; Stanisław Rumszewicz, Łódź — Godne ochrony drzewa w Widawie; Dr. Biszhoff, Grudziądz — Kształcenie oka jako środek wychowawczy; K. Hessówna, Łódź — Rysunek w nauczaniu przyrody żywej; Dr. Wadna Karpowiczówna ,Warszawa — Próba realizacji systemu Daltońskiego na lekcjach zoologji i botaniki; Prof. E. Dokowski, Łódź — Badanie środków pokarmowych w dostosowaniu do nauczania szkolnego; Emil Jarmulski, Przemyślany—Uszkowice — Artykuły przyrodnicze w czasopismach pedagogicznych; Sprawozdania i komunikaty; Książki i czasopisma nadesłane.

Adres Redakcji i Administracji: Towarzystwo Przyrodnicze im. St. Staszica, Łódź, Muzeum Przyrodnicze. Park Sienkiewicza.

Monografija o Ignacym Łukasiewiczu.

Jest to, niestety, prawdą niezaprzeczoną, że Polacy nigdy nie umieli się należycie reklamować i wskutek tego wiele nazwisk wybitnych naszych mężów ginie w pyle zapomnienia.

Jednem z takich wielkich a zapomnianych nazwisk to Ignacy Łukasiewicz, odkrywca nafty i twórca przemysłu naftowego. Odkrycie jego wywołało przewrót w wielu dziedzinach życia. Olbrzymi rozwój przemysłu, nowy niebywały rozwój środków lokomocji, jak automobilizm, lotnictwo, usprawnienie nawigacji i t. p. stały się możliwemi jedynie dzięki odkryciu nafty.

Każde dziecko już z czytanki szkolnej dowiaduje się, kto wynalazł proch, lecz nawet przeciętny inteligent nie wie, kto odkrył naftę.

Dla uczczenia pamięci Łukasiewicza w 75-tą rocznicę odkrycia nafty zawiązał się w Krośnie, gdzie powstała pierwsza kopalnia i rafinerja nafty, specjalny komitet pod protektoratem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego. Komitet ze skromnych swych środków wydał monografję, poświęconą Ignacemu Łukasiewiczowi. Książka opracowana jest przystępnie i interesująco, niska zaś cena, mianowicie 3 zł. za jeden egzemplarz, pozwala przypuszczać, iż będzie ona nabytą przez każdą szkołę. Dochód ze sprzedaży poświęcony będzie na budowę pomnika w Krośnie, w którego okolicy żył i pracował Ignacy Łukasiewicz. Zamówienia zechcą Kierownictwa i Dyrekcje szkół nadsyłać do Komitetu Uczczenia Ignacego Łukasiewicza w Krośnie.

Kazimierz Missona: **Śpiewniczek studencki.**

Księgarnia Ch. Krautera w Brzesku wydała w r. 1926 „Śpiewniczek studencki", zawierający teksty (bez nut) 57 pieśni, zebranych przez p. Kazimierza Missonę. Są to pieśni religijne, narodowe, wojenne i studenckie, przeznaczone dla młodzieży szkół średnich, seminarjów nauczycielskich i wyższych klas szkół powszechnych. Autor, pragnąc zachęcić młodzież oraz nauczycielstwo do uprawiania śpiewu jednogłosowego w myśl okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 22 stycznia 1926 r. L. I. 22800/25, podaje w całości teksty pieśni ogólnie znanych i cenionych, umożliwiając tym sposobem uwzględnianie ich w całej pełni na lekcjach śpiewu, języka polskiego, historji i geografji, jak również na wycieczkach, podczas zbiórek rozmaitych i uroczystości szkolnych. Niejednokrotnie bowiem tak się dzieje, że pieśń po odśpiewaniu pierwszej jej zwrotki urywa się, ponieważ młodzież dalszego ciągu nie umie na pamięć, tekstu zaś pełnego pod ręką w danej chwili nie posiada. Takie właśnie zadanie ma spełnić wydana książeczka, poręczna w formacie i umiejętnie opracowana.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller - Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.

ROK XXXV. NUMER 10.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 października 1931

TREŚĆ

I. Część.

II. Część.

Część pierwsza.

1.

Opłaty szkolne w szkołach zawodowych.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 12 września 1931 r. Nr. III. T. 5944/31.

(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 106).

Z mocą obowiązującą od początku 1931/32 roku szkolnego, zatem od 1 września 1931 r., zarządzam pobieranie w państwowych szkołach, seminarjach i na kursach zawodowych następujących opłat szkolnych.

I. Opłata za egzamin wstępny, którą uiszczają wszyscy kandydaci, przystępujący do tego egzaminu:

a) na kurs pierwszy w szkołach technicznych, średnich technicznych kolejowych, w szkołach i liceach handlowych, oraz w szkołach agrotechnicznych . . . . . . zł 5.—

b) w szkołach rzemieślniczo-przemysłowych (męskich i żeńskich), w szkołach majsterskich, w szkołach rękodzielniczych i gospodarczych żeńskich, seminarjach zawodowych żeńskich i w szkołach niższych technicznych kolejowych . . „ 3.—

II. Opłata za badania psychotechniczne, którą uiszczają wszyscy kandydaci poddawani tym badaniom:

a) w szkołach wymienionych w p. I ust. a) . . . „ 2.—

b) w szkołach wymienionych w p. I ust. b) . . . „ 1.—

III. Opłata wstępna czyli wpisowe, którą uiszczają wszyscy uczniowie nowoprzyjęci do szkoły lub na kurs, we wszystkich szkołach oraz na kursach z wyjątkiem kursów wędrownych i kursów korespondencyjnych . . . . . . „ 10.—

IV. Opłata za egzamin końcowy we wszystkich szkołach . . . . „ 10.—

V. Opłata za świadectwa:

a) za świadectwo ukończenia szkoły lub kursu . . „ 5.—
(świadectwa (wykazy postępów) roczne, półroczne względnie semestralne wydaje się bezpłatnie)

b) za duplikaty świadectw ukończenia szkoły lub kursu „ 10.—

c) za duplikaty świadectw (wykazy postępów) rocznych, półrocznych względnie semestralnych . . . . „ 12.—

V. Opłata za korzystanie z warsztatów, laboratorjów, pracowni, narzędzi mierniczych, maszyn do pisania i rachowania oraz za zużycie materjałów:

A. W szkołach

a) na wydziałach szkół technicznych: mechanicznych, elektrycznych, elektromechanicznych, mechaniczno-elektrotechnicznych, lotniczych, samochodowych, chemicznych, ceramicznych, młynarskich, piwowarskich, włókienniczych, górniczych, hutniczych, kolejowych (mechanicznych), przemysłowo-leśnych, półrocznie . . . . „ 60.—

b) na wydziałach szkół technicznych: budowlanych, drogowych, drogowo-budowlanych, drogowo-wodnych, mierniczych, melioracyjnych, miernictwa kopalnianego, wiertniczych, eksploatacyjnych (kolejowych) półrocznie . . . . . „ 40.—

c) w szkołach agrotechnicznych średnich półrocznie . „ 60.—

d) w Szkole Ogrodnictwa w Poznaniu półrocznie . . „ 75.—

e) w szkołach kolejowych niższych półrocznie . . „ 35.—

f) w szkołach rzemieślniczo-przemysłowych męskich półrocznie . . . . „ 35.—

g) w szkołach rękodzielniczych i gospodarczych żeńskich oraz w seminarjach zawodowych żeńskich półrocznie . . „ 30.—

h) w szkołach i liceach handlowych półrocznie . . „ 50.—

i) w szkołach mistrzów mechaników oraz na Kursie Majstrów i Podmajstrzych Młynarskich w Bydgoszczy półrocznie „ 35.—

j) w szkołach mistrzów budowlanych, drogowych i meljoracyjnych półrocznie . . . . „ 35.—

k) w szkołach rzemiosł budowlanych, koszykarskich i szewckich, rocznie . . . . „ 5.—

Opłaty wymienione w powyższym punkcie obowiązują wszystkich bez wyjątku uczniów, niezależnie od tego, czy uczeń korzysta w danym semestrze, lub na kursie z warsztatów, laboratorjów, pracowni i t. p. urządzeń szkolnych.

B. Na kursach

a) na kursach radjotechnicznych, na kursach ogrodnictwa w Poznaniu i w Wilnie rocznie płatne zgóry . . . . zł 80.—

b) na kursach rocznych dla elektromonterów i dla pracowników przemysłu metalowego, za cały kurs płatne zgóry w dwóch równych ratach . . . . . . „ 60.—

c) na kursach półrocznych dla elektromonterów, dla maszynistów i palaczy, za cały kurs płatne zgóry . . . „ 30.—

d) na kursach kilimkarstwa miesięcznie płatne zgóry . „ 5.—

e) na kursach rysunków zawodowych dla rzemieślników przemysłu metalowego, budowlanego i drzewnego miesięcznie, płatne zgóry . . . . „ 3.—

f) na kursach rysunku odręcznego miesięcznie płatne zgóry „ 3.—

g) na kursach snycerstwa i rzeźbiarstwa dla rzemieślników przemysłu drzewnego, kamieniarskiego i sztukatorskiego miesięcznie, płatne zgóry . . . . . . „ 3.—

h) na kursach rękodzielniczych, gospodarczych i handlowych, zorganizowanych przy średnich szkołach zawodowych żeńskich i seminarjach zawodowych żeńskich miesięcznie, płatne zgóry . . . . „ 5.—

i) na kursach rękodzielniczych i gospodarczych, zorganizowanych przy niższych szkołach zawodowych żeńskich miesięcznie, płatne zgóry . . . . „ 3.—

j) na kursach trykotarstwa maszynowego i haftu maszynowego oraz na kursach gorzelniczych za cały kurs, płatne zgóry . . . . „ 20.—

k) na kursach wieczornych kroju i szycia, zorganizowanych przy państwowych szkołach i seminarjach zawodowych żeńskich, miesięcznie, oraz na kursach korespondencyjnych półrocznie od przedmiotu, płatne zgóry . . . . . . „ 5.—

l) na kursach wędrownych, prowadzonych przez państwowe szkoły zawodowe żeńskie, miesięcznie, płatne zgóry . . „ 3.—

Całkowite opłaty, wymienione w punkcie I i II, wzięte łącznie, przeznacza się do ogólnego podziału między egzaminujących nauczycieli narówni z prowadzącymi badania psychotechniczne; wszystkie opłaty wymienione w punktach III, IV, V-a i VI powinny być wpłacane przez dyrekcje szkół za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności na rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej [1]), na fundusz specjalny „taksa administracyjna" do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P.

Taksy, wymienione pod V-b i c, stanowią dochód państwowy i winny być wpłacane przez zainteresowanych przy pomocy znaczków stemplowych, które dyrekcja szkoły nakleja na wydanym duplikacie.

VII. Opłaty na fundusz doraźnych pomocy naukowych, bibljotek uczniowskich, urządzeń higjenicznych i gier ruchowych, półrocznie, semestralnie:
w Poznaniu oraz w szkołach ina wydziałach chemicznych, ce-

a) w szkołach agrotechnicznych średnich i ogrodnictwa w Poznaniu oraz w szkołach i na wydziałach chemicznych, ceramicznych i piwowarskich . . . . zł 35.—
z której to sumy przeznacza się na potrzeby pracowni szkolnych zł 18; na bibljotekę uczniowską (książki i prenumerata

[1]) Od 1 października b. r. na rachunek czekowy Nr. 30.400 Centralnej Księgowości Ministerstwa (patrz niżej „Zarachowywanie dochodów...").

pism, zwłaszcza zawodowych) zł 5; na gry ruchowe i przyrządy gimnastyczne zł 2; na apteczkę szkolną, pomoc dentystyczną i urządzenia natryskowe zł 2; na doraźne pomoce naukowe i wycieczki szkolne zł 8;

b) w szkołach technicznych, wyliczonych w p. VI A ust. a) i b), oprócz szkół chemicznych, ceramicznych i piwowarskich zł. 25.—
z czego na bibljotekę uczniowską (książki i prenumerata pism, zwłaszcza zawodowych) przeznacza się zł 6; na gry ruchowe i przyrządy gimnastyczne zł 2; na apteczkę szkolną, pomoc dentystyczną i urządzenia natryskowe zł 2; na doraźne pomoce naukowe i wycieczki szkolne zł 15;

c) w szkołach i na kursach wyliczonych w p. VI A ust. e, f, g, h, i, j, k . . . . „ 15.—
z czego przeznacza się: na bibljotekę uczniowską (książki i prenumerata pism, zwłaszcza zawodowych) zł. 4; na gry ruchowe i przyrządy gimnastyczne zł 2; na apteczkę szkolną, pomoc dentystyczną i urządzenia natryskowe zł 2; na doraźne pomoce naukowe i wycieczki szkolne zł. 7;

d) na kursach radjotechnicznych, na Kursach Ogrodnictwa w Poznaniu i Wilnie . . . . „ 25.—
które przeznacza się na bibljoteki kursów, renowację sprzętu naukowego i uzupełnienie pomocy naukowych;

e) na kursach kilimkarstwa, oraz kursach trykotarstwa i haftu maszynowego, co miesiąc, płatne zgóry . . . „ 7.—
które przeznacza się na zakup materjałów do pracy.

U w a g a: Z funduszu gier ruchowych i przyrządów gimnastycznych 25 gr. przeznaczone jest stosownie do okólnika z dnia 19 maja 1926 r. Nr. O. Prez. 3460/26 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 105) [1]) na budowę domów wycieczkowych

W wypadkach szczególnych, za każdorazowem zezwoleniem kuratorjum, opłaty przewidziane w p. VII, mogą być podzielone w inny sposób i zużyte na cele szersze, związane z podniesieniem nauczania, jak np. zakup przyrządów, instrumentów lub tablic do wykładów. Inwestycje większe jak np. zakup maszyn, koszty wystaw szkolnych i wycieczek naukowych, wydawanie podręczników przez Biuro Zawodowych Pomocy Naukowych i t. p., mogą być dokonane z tego funduszu jedynie za zewoleniem Ministerstwa.

Sposób pobierania, przechowywania i księgowania sum, otrzymanych z tytułu powyższych opłat, normują do chwili wydania innych zarządzeń przepisy dla dyrekcyj, jako specjalnych poborców.

Z końcem roku szkolnego, najpóźniej do dnia 15 sierpnia, dyrekcje powinny złożyć kuratorjum szczegółowe sprawozdania z użycia sum, jakie wpłynęły od uczniów z tytułu opłat przewidzianych w p. VII.

VII. Opłaty za druki.

Oprócz wyżej wymienionych opłat, uczniowie powinni opłacać wszelkiego rodzaju zaświadczenia i druki, jak np. dla celów wojskowych, dla

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 314.

uzyskania ulg na kolejach i t. p. po 20 gr. za każdy druk lub zaświadczenie. Kwoty uzyskane z powyższego tytułu powinny być wpłacane przez dyrekcje do kas skarbowych na odnośny § i poz. preliminarza przychodowego Ministerstwa W. R. i O. P.

Opłaty wymienione w punktach I, II i IV winny być uiszczone przed przystąpieniem ucznia do egzaminu; opłata wymieniona w punkcie III powinna być uiszczona po przyjęciu ucznia do szkoły, nie później jak w ciągu trzech tygodni od daty rozpoczęcia roku szkolnego.

Opłaty wymienione w punktach VI-A i VII powinny być uiszczane w I półroczu, najpóźniej do dnia 30 listopada, a w II półroczu najpóźniej do dnia 30 kwietnia (w szkołach rzemiosł budowlanych do 30 czerwca), pod rygorem bezwarunkowego niedopuszczenia ucznia do zajęć szkolnych.

Opłaty wpłacane przez uczniów nie podlegają zwrotowi.

Ze zwolnienia częściowego lub całkowitego od opłat, wymienionych w punktach IV i VI-A, mogą korzystać dzieci niezamożnych rodziców, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne, a sprawowanie dobre, przyczem w pierwszym rzędzie należy uwzględnić dzieci niezamożnych inwalidów wojennych. Dzieci czynnych funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających ze Skarbu Państwa uposażenie służbowe, względnie wynagrodzenie, są wolne od opłat, wymienionych w punktach III, IV i VI-A, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne, a sprawowanie dobre, z zastrzeżeniem, że rodzice ich nie posiadają znaczniejszego majątku.

Funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi nie składają podań o zwolnienie od wymienionych opłat. Dyrekcja może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia zaświadczenia o stanie majątkowym, lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonarjuszem państwowym.

Zwolnień na przeciąg każdego roku szkolnego udziela rada pedagogiczna. Zwolnienia następują z końcem drugiego miesiąca, po rozpoczęciu roku szkolnego na skutek podań, wniesionych do dyrekcji zakładu przez rodziców względnie opiekunów w terminie najpóźniej miesięcznym po rozpoczęciu roku szkolnego. Dyrekcja może zażądać uzupełnienia podania zaświadczeniem o stanie majątkowym. Uczniowie nie zwolnieni od powyższych opłat obowiązani są wpłacić je ratami półrocznemi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzyj rady pedagogicznej, najpóźniej jednak do końca 3-go miesiąca danego półrocza.

Nowowstępujący uczniowie w I półroczu szkolnem od żadnych opłat nie mogą być zwolnieni; nie dotyczy to dzieci funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Ogólna liczba uczniów niezamożnych, zwolnionych z opłat szkolnych przez radę pedagogiczną, nie może przekraczać 20% całkowitej liczby uczniów w szkole (do powyższej liczby nie wlicza się dzieci funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych). Rada pedagogiczna może jednak, w wyjątkowych wypadkach, zakwalifikować większą liczbę uczniów do zwolnienia; w tym wypadku dyrekcja szkoły występuje, na podstawie uchwały rady pedagogicznej, z odpowiednim wnioskiem do kuratorjum okręgu szkolnego o stosowne upoważnienie. Wnioski o zwolnienie

Państw. ....

w ....

I półrocze roku szkolnego 193 /3

Wydział	Klasa lub kurs	Liczba uczniów				Liczba zwolnionych				Liczba uczniów wnoszących opłaty szkolne	Pobrano									Uwagi *)
		nowowstępujących	dawnych	kończących	Razem	dzieci funkcj. państw. i zaw. wojskowych	niezamożnych w granicach 20%	niezamożnych ponad normę 20%	Razem		Liczba uczniów od których pobrano wpisowe po 10 zł	Liczba uczniów, od których pobrano za warsztaty, laboratorja i t.d. po złotych								
												75	60	50	40	35	30	20	5	

.... dnia .... 193 .... r.

Dyrektor Szkoły

*) Podać w uwagach datę i numer pisma władzy wyższej, mocą którego zwolniono ponad 20% normę pewną ilość uczniów niezamożnych.

uczniów ponad 20% normę winny być złożone przez dyrekcję szkół właściwej władzy w I półroczu najpóźniej do dnia 10 października, a w II półroczu najpóźniej do dnia 10 marca (w szkołach rzemiosł budowlanych do dnia 30 kwietnia).

Dyrekcje szkół składają kuratorjum okręgu szkolnego cyfrowe sprawozdania z ilości uczniów, podlegających opłatom oraz zwolnionych od opłat z podaniem podstawy zwolnienia (według załączonego schematu), w I półroczu przed dniem 1 grudnia, a w II półroczu przed dniem 1 kwietnia (w szkołach rzemiosł budowlanych przed dniem 1 czerwca).

Od opłat przewidzianych w p. III (z wyjątkiem dzieci funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych) i VII zwolnień zasadniczo nie udziela się. Jednak w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie zwolnień od tych opłat, jak również zwolnień od opłat nowowstępujących uczniów w I-em półroczu szkolnem, w drodze wyjątku, będzie udzielało kuratorjum okręgu szkolnego.

Od opłat przewidzianych w pp. I, II, V, VI-B i VIII nikt zwolniony być nie może.

Wszelkie dotychczasowe przepisy w powyższej sprawie tracą moc obowiązującą.

Minister W. R. i O. P. *J. Jędrzejewicz.* wr.

2.

Zarachowywanie dochodów, administrowanych przez Władze Centralne.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 6 października 1931 r. Nr. O. 1814/31.

Ministerstwo W. R. i O. P. zawiadomiło Kuratorjum, że otwarty w Pocztowej Kasie Oszczędności w Warszawie rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej przestał istnieć z dniem 1 października 1931, z powodu zwinięcia z tym dniem Centralnej Kasy Państwowej, oraz, że od tej daty otworzono w Pocztowej Kasie Oszczędności w Warszawie rachunek czekowy Nr. 30400 Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu.

Wobec powyższego zarządzam, aby Dyrekcje zaniechały wszelkich wpłat, dotychczas uskuteczniamych za pośrednictwem P. K. O. na rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej, a natomiast począwszy od 1 października 1931 uskuteczniały wszelkie wpłaty na otwarty w P. K. O. w Warszawie rachunek czekowy Nr. 30400 Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu. Na odwrocie blankietu nadawczego P. K. O. należy podawać dokładnie do czyjej dyspozycji i na jaki rachunek uskuteczniono wpłatę.

Kierowanie wpłat z tytułu dochodów budżetowych Ministerstwa W. R. i O. P. na odpowiednie działy, rozdziały i paragrafy do dyspozycji (na rachunek) Kuratorjum O. S. Lw. nie doznają narazie zmiany i winny być uskuteczniane nadal zapomocą przepisanych deklaracyj.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

3.

L. O. P. P.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 24 września 1931 r. Nr. O. 1663/31.

Należyte przygotowanie obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej, mającej w swym całokształcie pierwszorzędne znaczenie dla bytu Państwa i jego rozwoju, wymaga tak ze strony władz państwowych, jak i społeczeństwa szeregu ofiar i wysiłków. Ofiary te i wysiłki poczynione być mogą, jeśli społeczeństwo będzie należycie uświadomione o znaczeniu tej sprawy i jeśli udział jego w sprawie obrony powietrznej będzie mu ułatwiony. Obowiązkiem władz państwowych jest zatem nietylko działać w tym kierunku w zakresie swej kompetencji, ale także najwydatniej popierać pracę i akcję tego rodzaju, wychodzące z łona samego społeczeństwa.

Zadania tego podjęła się przedewszystkiem organizacja „Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej Państwa". Dotychczasowa żywa działalność tej instytucji daje gwarancję należytego wywiązania się z przyjętych zadań, a zarazem daje podstawę do zajęcia względem niej nietylko życzliwego stanowiska ze strony władz państwowych, ale do udzielania jej pomocy i jak najszerszego poparcia tak moralnego jak i materjalnego.

„Ligę Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej Państwa" nie należy więc traktować jako instytucję o charakterze dobroczynno-społecznym, lecz jako organizację współdziałającą w przygotowaniu obrony Państwa.

Dlatego dotychczasowa działalność szkół i nauczycielstwa na terenie L. O. P. P. nietylko nie powinna osłabnąć, ale przeciwnie powinna ulec znacznemu nasileniu. Wzywam przeto ogół pracowników szkolnych, aby w pracy swojej na rzecz L. O. P. P. nie ustawano mimo trudności czasów dzisiejszych, propagowano zapisywanie się na członków komitetów lokalnych, jak również współdziałano czynnie w tworzeniu miejscowych kół L. O. P. P.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

4.

Nazwy i pieczęcie grecko-katol. urzędów parafjalnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 29 września 1931 r. Nr. O. 1615/31.

Ponieważ doszło do wiadomości Ministerstwa W. R. i O. P., że niektóre urzędy parafjalne używają pieczęci urzędowych z napisem w języku ruskim: „Grecko-ukraińsko-katolicki urząd parafjalny" oraz posługują się taką samą nazwą urzędu parafjalnego w podaniach do władz państwowych, wskutek tego przypomniał Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 5 września 1931 r. Nr. II-17845/31, iż używanie tego rodzaju pieczęci urzędowych i posługiwanie się tego rodzaju nazwą dla określenia urzędu parafjalnego jest niewłaściwe i niezgodne z nomenklaturą przyjętą w konkordacie (Dz. U. R. P. Nr. 47 i 72 z r. 1925, poz. 324 i 501) i polecił, ażeby na przyszłość podania władz i urzędów kościelnych, które będą zaopatrzone niewłaściwą pieczęcią lub nazwą, zwracać bez rozpatrzenia.

O tem zawiadamiam z poleceniem ścisłego przestrzegania.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

5.

Wymiary i liczby pomieszczeń w budynkach publicznych szkół powszechnych i domach mieszkalnych dla nauczycieli.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Spraw Wewnętrznych i Robót Publicznych z dnia 15 maja 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 524.
(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 101).

Na podstawie art. 5 i art. 11 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o budowie publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 144) zarządza się co następuje:

§ 1. Rozporządzenie z dnia 5 kwietnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 383) zmienione i uzupełnione rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245) ulega następującym zmianom:

1) § 8 otrzymuje brzmienie: „§ 8. Zezwala się na wznoszenie budynków szkolnych częściami, plan całego budynku szkolnego musi być jednak zgóry zatwierdzony".

2) Po § 12 dodaje się nowy § 13 o następującem brzmieniu: „§ 13. W okresie przejściowym zezwala się, o ile przepisy prawa budowlanego nie stoją temu na przeszkodzie, na wznoszenie drewnianych budynków dla publicznych szkół powszechnych poniżej norm podanych w tablicy II (program minimalny). W budynkach tych powierzchnia podłogi izb szkolnych (klas) nie może być mniejsza niż 50 m^2, wysokość izb lekcyjnych i pomieszczeń rekreacyjnych nie może być mniejsza niż 3,2 m, a pomieszczenia rekreacyjne (korytarze) muszą mieć szerokość co najmniej 2,1 m. Powierzchnia podłogi mieszkań dla kierowników nie może być mniejsza niż 60 m^2, a mieszkań dla woźnych nie mniejsza niż 30 m^2. Powierzchnia podłogi wymienionych w § 10 mieszkań nauczycielskich nie może być mniejsza niż 60 m^2 dla mieszkań 3- lub 2-pokojowych z kuchnią i 30 m^2 dla mieszkań 1-pokojowych z kuchnią".

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister W. R. i O. P.: (—) *Sł. Czerwiński.* Kierownik Ministerstwa Skarbu: (—) *Ignacy Matuszewski.* Minister Spraw Wewnętrznych: (—) *Sławoj Składkowski.* Minister Robót Publicznych: (—) *Norwid Neugebauer.*

Jednolity tekst

rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 5 kwietnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 383), zmienionego i uzupełnionego rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245), tudzież rozporządzeniem z dnia 15 maja 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 524).

Na podstawie art. 5 i art. 11 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o budowie publicznych szkół powszechnych (Dz. Ust. Rzp. P. z roku 1922 Nr. 18, poz. 144), zarządzam w porozumieniu z Ministrami Skarbu, Spraw Wewnętrznych, Robót Publicznych i Zdrowia Publicznego, co następuje:

§ 1. Budynki publicznych szkół powszechnych winny posiadać oprócz niezbędnych przedsionków i klatek schodowych, pomieszczenia, których przeznaczenie, liczbę i wymiary podaje tablica 1 (Program normalny).

§ 2. Odstępstwa ponad normy, przewidziane w tablicy 1, czy to pod względem liczby pomieszczeń, czy ich wymiarów, mogą być zatwierdzone, z tem jednakże zastrzeżeniem, że nadwyżka kosztów, wynikających z budowy ponad normy podane w tablicy 1, nie może obciążać Skarbu Państwa.

§ 3. (w brzmieniu § 1. rozp. z dnia 28 lutego 1925 r. Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245). Odstępstwa poniżej norm podanych w tablicy I (program normalny) są dozwolone, nie mogą jednak sięgać poniżej norm określonych w tablicy II (program minimalny) (załączniki).

§ 4. Pomieszczenia dla oddziałów równoległych może zawierać tylko budynek szkoły 7-klasowej; liczba oddziałów równoległych nie może przekraczać sześciu.

§ 5. W jednym budynku szkolnym mogą się mieścić co najwyżej dwie oddzielne szkoły 7-klasowe; sala gimnastyczna, natryski i kuchnia do nauki gospodarstwa domowego mogą być wspólne dla obu szkół.

§ 6. Powierzchnia podłogi izby szkolnej nie może wynosić mniej, niż 42 m^2, a nie więcej, niż 60 m^2.

W szkole 4-klasowej dwie izby szkolne, a w szkole 5-klasowej jedna winny być większe od pozostałych.

W szkole 7-klasowej bez oddziałów równoległych dwie izby szkolne winny być większe, a dwie — mniejsze od pozostałych.

W szkołach 2-klasowej, 3-klasowej, 6-klasowej, oraz w szkołach 7-klasowych z oddziałami równoległemi wszystkie izby szkolne winny być w zasadzie równe.

§ 7. (w brzmieniu § 3. rozp. z dnia 28 lutego 1925 r. Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245). W przedkładanych do zatwierdzenia planach budynków dla szkół 4 i 5-klasowych, nieposiadających sali robót ręcznych, bądź natrysków, oraz dla szkół 6 i 7-klasowych, nieposiadających sali robót ręcznych, bądź natrysków, bądź wreszcie sali gimnastycznej, winna być przewidziana możność dobudowy lub budowy w przyszłości brakujących wyżej wymienionych pomieszczeń. Czas, w którym taka budowa lub dobudowa będzie uznana za właściwą, określi Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 8. (w brzmieniu § 1. p. 1. rozp. z dnia 15 maja 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 524). Zezwala się na wznoszenie budynków szkolnych częściami, plan całego budynku szkolnego musi być jednak zgóry zatwierdzony.

§ 9. Gmina wiejska winna równocześnie z budynkiem szkolnym budować również mieszkania dla nauczycieli, jeżeli nie może zapewnić nauczycielom odpowiednich mieszkań w inny sposób.

W razie uznanej przez władze szkolne konieczności będą budować domy mieszkalne dla nauczycieli również i gminy miejskie.

§ 10. (w brzmieniu § 4. rozp. z dnia 28 lutego 1925 r. Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245). Z pośród budowanych przez gminę mieszkań dla nauczycieli połowa mieszkań powinna składać się z trzech pokoi z kuchnią i przynależnościami o łącznej powierzchni podłogi 75 m^2 (mieszkanie większe), a połowa — z dwu pokoi z kuchnią i przynależnościami o łącznej powierzchni podłogi 50 m^2 (mieszkanie mniejsze).

Jeżeli liczba nauczycieli, nie licząc kierownika, jest nieparzysta, to liczba mniejszych mieszkań winna być o jeden większa od liczby mieszkań większych.

Odstępstwa od norm podanych w ustępie pierwszym niniejszego paragrafu są dozwolone, musi być jednak przy szkołach 4, 5 i 6-klasowych wybudowane przy-

najmniej jedno, a przy szkołach 7-klasowych przynajmniej dwa mieszkania trzy lub dwupokojowe z kuchnią o łącznej powierzchni podłogi 63 m^2 każde, pozostałe zaś mieszkania mogą być jednopokojowe o powierzchni podłogi co najmniej 20 m^2 i jednopokojowe z kuchnią o łącznej powierzchni podłogi 35 m^2, przyczem liczba mieszkań jednopokojowych nie może być większa od liczby mieszkań jednopokojowych z kuchnią.

§ 11. Do każdego mieszkania nauczycielskiego, budowanego przez gminę, należą oprócz pomieszczeń określonych w § 10, pomieszczenia gospodarcze o powierzchni co najmniej 10 m^2. Dla nauczycieli, korzystających z gruntów szkolnych, należy prócz tego wybudować zabudowania gospodarcze o łącznej powierzchni co najmniej 25 m^2.

§ 12. (w brzmieniu § 5. rozp. z dnia 28 lutego 1925 r. Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245).

W mieszkaniach dla kierownika, nauczycieli i woźnego wysokość 2.4 m dozwolona jest jedynie w mieszkaniach poddasznych, wysokość 2.6 m jedynie w domach parterowych i jednopiętrowych, w domach zaś o więcej niż dwóch kondygnacjach wysokość mieszkań nie może być mniejsza niż 2.75 m.

Jeżeli mieszkania dla kierownika i woźnego są umieszczone w samym budynku szkolnym, zezwala się w wyjątkowych wypadkach, w razie niemożności innego rozwiązania, na zwiększenie wysokości do 3.5 m.

§ 12. (w brzmieniu rozp. z dnia 5 kwietnia 1922 r. Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 383). Szczegółowe przepisy o budowie publicznych szkół powszechnych i domów mieszkalnych dla nauczycieli zostaną ogłoszone w oddzielnem rozporządzeniu.

§ 13. (w brzmieniu § 1, p. 2, rozp. z dnia 15 maja 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 524).

W okresie przejściowym zezwala się, o ile przepisy prawa budowlanego nie stoją temu na przeszkodzie, na wznoszenie drewnianych budynków dla publicznych szkół powszechnych poniżej norm podanych w tablicy II (program minimalny). W budykach tych powierzchnia podłogi izb szkolnych (klas) nie może być mniejsza niż 50 m^2, wysokość izb lekcyjnych i pomieszczeń rekreacyjnych nie może być mniejsza niż 3,2 m, a pomieszczenia rekreacyjne (korytarze) muszą mieć szerokość co najmniej 2,1 m. Powierzchnia podłogi mieszkań dla kierowników nie może być mniejsza niż 60 m^2, a mieszkań dla woźnych nie mniejsza niż 30 m^2. Powierzchnia podłogi wymienionych w § 10 mieszkań nauczycielskich nie może być mniejsza niż 60 m^2 dla mieszkań 3- lub 2-pokojowych z kuchnią i 30 m^2 dla mieszkań 1-pokojowych z kuchnią.

TABLICA I. (program normalny)

w brzmieniu § 1 rozp. z dnia 5 kwietnia 1922 r. Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 144.

L. porządkowa	NAZWA POMIESZCZEŃ	Wysokość w metrach	Powierzchnia podłogi w metrach kwadratowych							Przyrost powierzchni podłogi w m² w szkole VII-klas. z oddziałami równoległ na każdy oddział równoległ.
			w szkole I-klasowej	w szkole II-klasowej	w szkole III-klasowej	w szkole IV-klasowej	w szkole V-klasowej	w szkole VI-klasowej	w szkole VII-klasowej bez oddziałów równoległych	
1	Pomieszczenia rekreacyjne (sień rekreacyjna, korytarze, sale rekreacyjne)	3,5	30	60	75	100	125	150	175	25
2	Szatnie oddzielne (ewentualnie w pod ziemiu)	3,0 - 3,5	—	—	25	31	37	43	50	7
3	Izby szkolne	3,5	1 izba 60	2 izby ogółem 108	3 izby ogółem 162	4 izby ogółem 216	5 izb ogółem 270	6 izb ogółem 324	7 izb ogółem 378	54
4	Sala robót ręcznych, zajęć praktycznych i rysunków	3,5	—	1 sala 30	1 sala 48	1 sala 48	1 sala 54	1 sala 70	2 sale ogółem 124 (54+70)	—
5	Kancelarja ewentualnie jednocześnie jako pokój na pomoce naukowe i pokój nauczycielski	3,5	15	15	20	15	18	18	20	—

L. porządkowa	NAZWA POMIESZCZEŃ	Wysokość w metrach	Powierzchnia podłogi w metrach kwadratowych							Przyrost powierzchni podłogi w m² w szkole VII-klas. z oddziałami równoległ. na każdy oddział równoległ.
			w szkole I-klasowej	w szkole II-klasowej	w szkole III-klasowej	w szkole IV-klasowej	w szkole V-klasowej	w szkole VI klasowej	w szkole VII-klasowej bez oddziałów równoległych	
6	Pokoje na pomoce naukowe (ewentualnie jednocześnie dla nauczycieli)	3,5	—	—	—	20	24	30	1 lub 2 pokoje ogółem 35	2,5
7	Pokój dla nauczycieli	3,5	—	—	—	—	—	20	20	*)
8	Natryski (w podziemiu lub przyziemiu budynku szkolnego, ewentualnie w oddzielnym budynku)	3,0—3,5	—	—	—	30	30	30	30	—
9	Rozbieralnia przy natryskach	3,0—3,5	—	—	—	20	20	20	20	—
10	Kuchnia do nauki gospodarstwa domowego w szkołach koedukacyjnych i żeńskich (w podziemiu przyziemiu lub na poddaszu)	3,0—3,5	—	—	—	—	—	48	48	—
11	Sala gimnastyczna (ewentualnie w oddzielnym budynku)	5,0	—	—	—	—	—	150	150	—

*) Powierzchnia podłogi pokoju dla nauczycieli przy ogólnej liczbie jedenastu lub więcej izb szkolnych powinna wynosić 24 m².

12	Garderoba przy sali gimnastycznej oraz pomieszczenie na przyrządy gimnastyczne	3,0—3,5	—	—
13	Ustępy w oddzielnym budynku lub w budynku szkolnym, o ile budynek szkolny jest skanalizowany	2,4—3,5	12	16
14	Mieszkanie dla kierownika, składające się co najmniej z trzech pokoi z kuchnią wraz z przynależnościami	2,4—3,0	75	75
15	Mieszkanie dla woźnego	2,4—3,0	—	—
16	Pomieszczenia gospodarcze szkoły w budynku szkolnym, ewentualnie oddzielne zabudowania gospodarcze szkoły	—	20	20
17	Pomieszczenia gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach), należące do kierownika nie korzystającego z gruntu szkolnego	—	20	20
17a	Pomieszczenia gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach) należące do mieszkania kierownika, korzystającego z gruntu szkolnego	—	55	55
18	Pomieszczenia gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach), należące do mieszkania woźnego	—	—	—

—	—	—	29	29	—
20	24	28	32	36	4
80	80	80	80	80	—
—	45	45	55	55	—
30	40	50	60	70	10
20	20	20	20	20	—
55	55	55	55	55	—
—	10	10	10	10	—

TABLICA II (program minimalny)

w brzmieniu § 2 rozp. z dnia 28. lutego 1925 r., Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245.

L. porządkowa	NAZWA POMIESZCZEŃ	Wysokość w metrach	Powierzchnia podłogi w metrach kwadratowych w szkole I-klasowej	w szkole II-klasowej	w szkole III-klasowej	w szkole IV-klasowej	w szkole V-klasowej	w szkole VI-klasowej	w szkole VII-klasowej bez oddziałów równoległych	Przyrost powierzchni podłogi w m^2 w szkole VII-kl. z oddziałami równoległemi na każdy oddział równoległ.
1	Pomieszczenie rekreacyjne (sień rekreacyjna, sale rekreacyjne, korytarze) służące jednocześnie i za szatnie	3·2 3·5	20	35	45	60	75	90	105	15
2	Izby szkolne	3·2—3·5	1 izba 50	2 izby ogółem 100	3 izby ogółem 150	4 izby ogółem 200	5 izb ogółem 250	6 izb ogółem 300	7 izb ogółem 350	50
3	Sala robót ręcznych (ewentualnie w podziemiu lub na poddaszu) . .	3·0 - 3·5	—	—	—	—	—	—	50	—
4	Kancelarja (ewentualnie jednocześnie jako pokój na pomoce naukowe i dla nauczycieli)	3·2 - 3·5	—	—	15	20	25	15	15	—
5	Pokój na pomoce naukowe . . .	3·2 - 3·5	—	—	—	—	—	15	20	2,5
6	Ustępy w oddzielnym budynku lub w budynku szkolnym, o ile budynek szkolny jest skanalizowany .	2·4—3·5	9	10	12	14	16	18	20	2

7	Mieszkanie dla kierownika, składające się co najmniej z dwóch pokoi z kuchnią, wraz z przynależnościami	2·4 - 3·0	63	63
8	Mieszkanie dla woźnego, składające się z pokoju i kuchni	2·4 3 0	—	—
9	Pomieszczenie gospodarcze szkoły w bubynku szkolnym, ewentualnie odd ielne zabudowania gospodarcze szkoły	—	10	15
10	Pomieszczenia gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach), należące do mieszkania kierownika nie korzystającego z gruntu szkolnego	—	15	15
10a	Pomieszczenia gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach), należące do mieszkania kierownika korzystającego z gruntu szkolnego	—	40	40
11	Pomieszczania gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach) należące do mieszkania woźnego	—	—	—

63	—	20	15	40	—
70	—	25	15	40	—
70	—	30	15	40	—
70	35	35	15	40	10
70	35	40	15	40	10
—	—	5	—	—	—

6.

Zakładanie i utrzymywanie publicznych szkół powszechnych.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P., wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewn. i Ministrem Skarbu z dnia 6 czerwca 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 570. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 102).

Na podstawie art. 24 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 143) w brzmieniu, nadanem jej ustawą z dnia 25 listopada 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 126, poz. 898) [1]) zarządza się co następuje:

§ 1. Paragraf 18, ustęp 1 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Skarbu z dnia 5 lipca 1923 r. w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 574) [2]) otrzymuje następujące brzmienie:

„Projekt budżetu wydatków, ciążących w myśl art. 11 ustawy na gminach i obszarach dworskich, układa corocznie organ samorządu szkolnego tej gminy, na której obszarze znajduje się szkoła, a jeżeli jest kilka szkół, dla każdej zosobna i przesyła przed dniem 15 września poprzedzającego roku właściwej radzie szkolnej powiatowej, która obowiązana jest powziąć uchwałę do 1 listopada i po dokonaniu w razie potrzeby zmian przesłać budżet zarządowi gminy, celem uchwalenia pokrycia przez właściwą władzę gminy".

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister W. R. i O. P.: (—) *St. Czerwiński.* Minister Spraw Wewnętrznych: (—) *Sławoj Składkowski.* Minister Skarbu: (—) *Jan Piłsudski.*

7.

Organizacja i zadania powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 września 1931. Nr. I. 31706/31.

Na zjeździe inspektorów szkolnych we Lwowie w dniach 21 i 22 maja 1931 r. przedyskutowano i ustalono podstawy organizacyjne i założenia ideowe powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej, które w bieżącym roku szkolnym winny rozpocząć w powiatach realizację programu, streszczającego się w 3 punktach:

1) skoordynowanie poczynań towarzystw i organizacyj oświatowych w powiecie,

2) ujęcie całokształtu poczynań w dziedzinie pracy społeczno-oświatowej w ramy uzgodnionego i przemyślanego programu na każdy okres pracy,

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 13.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1924 r., str. 158.

3) spowodowanie samorządów do okazywania pomocy finansowej niezbędnej do wykonania w całości przedłożonego przez komisję oświatową planu pracy kulturalno-oświatowej w powiecie.

Samodzielna, a uzgodniona akcja oświatowa, wypływająca z inicjatywy zrzeszonych w komisji towarzystw, winna się stać punktem wyjścia w organizacji oświaty pozaszkolnej w r. 1931/32.

Realizacja założeń podstawowych, ujętych w 3. powyżej podanych punktach, może być w znacznym stopniu ułatwiona inspektorom szkolnym w wypadku działania na terenie organizacyjnie przygotowanym, co niewątpliwie może nastąpić, jeśli oprze się o instytucję powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej.

Rola Panów Inspektorów Szkolnych, jako reprezentantów władz szkolnych, do których należy kontrola, nadzór i opieka nad ogólnym stanem oświaty na powierzonych im terenach, sprowadzać się będzie w działalności powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej do przeprowadzenia następujących zadań:

1) by czynnik fachowy przy układaniu programów odegrał decydującą rolę,

2) by na podstawie dokładnej znajomości potrzeb i możliwości terenu czynione były zamierzenia odnośnie do różnych środowisk pracy oświatowej (wsie, peryferje miast, osady i t. p.),

3) by stwarzać warunki dla realizacji ustalonego programu przez wpływ moralny na podwładną rzeszę pracowników oświatowych (nauczycieli), oraz usuwać trudności, przez ingerencję na miejscu, lub interwencję u czynników kompetentnych,

4) by czuwać nad tem, ażeby całość akcji była zgodną z duchem i najgłębiej pojętym interesem Państwa.

Poza tem wielki nacisk należy położyć na cały szereg tych doraźnych form pracy oświatowej (akademje, obchody rocznic państwowych, zabawy ludowe i t. p. imprezy kulturalne), które można urządzać wspólnym wysiłkiem towarzystw oświatowych. Ta bowiem droga prowadzi skutecznie do zgodnej współpracy towarzystw w dziedzinie oświaty pozaszkolnej.

Szczegółowy regulamin, normujący zasady organizacji powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej, został radom szkolnym powiatowym przesłany dnia 7 października 1930 r. Nr. I. 35111/30.

Ministerstwo W. R. i O. P., pragnąc dopomóc w usprawnieniu akcji społeczno-oświatowej przez całkowite i celowe wykorzystanie inicjatywy czynnika obywatelskiego przy fachowej pomocy, udzielonej w tym kierunku ze strony Państwa, przyznało dla terenu Kuratorjum O. S. L. 4 etaty nauczycielskie, które zostaną zużyte na utworzenie w większych ośrodkach tutejszego okręgu szkolnego instytucji instruktora oświaty pozaszkolnej, a to: we Lwowie, Przemyślu, Stanisławowie i Tarnopolu, czyli w siedzibach zarządów okręgowych i podokręgowych towarzystw i organizacyj oświatowych. Okręgowi instruktorzy oświaty pozaszkolnej przydzieleni zostali do rad szkolnych powiatowych w wymienionych miastach z tem, że teren działania instruktora oświaty pozaszkolnej w Stanisławowie i Tarnopolu pokrywać się będzie z granicami tychże województw, natomiast instruktorowi oświaty pozaszkolnej we Lwowie zostały przydzielone powiaty: Lwów — powiat, Bóbrka, Żółkiew, Sokal, Rawa Ruska, Lubaczów, Jaworów, Gródek Jagielloński, Rudki, Drohobycz, Sambor, Stary Sambor, Mościska i Turka, zaś

reszta powiatów województwa lwowskiego instruktorowi oświaty pozaszkolnej w Przemyślu.

Rola i zadania okręgowych instruktorów oświaty pozaszkolnej są określone w szczegółowej instrukcji, którą do niniejszego okólnika dołącza się wraz z formularzem dziennika czynności.

Instruktorzy oświaty pozaszkolnej obowiązani są do dnia 15 października b. r. przedłożyć program pracy do zatwierdzenia Kuratorjum, wobec tego Panowie Inspektorowie Szkolni dołożą wszelkich starań, by w tych powiatach, w których dotychczas komisja oświaty pozaszkolnej nie istnieje, w najbliższym czasie doprowadzić do jej zorganizowania.

Zechcą Panowie Inspektorowie Szkolni zawiadomić Kuratorjum o terminie ukonstytuowania się tych komisyj, oraz poinformować o tem równocześnie te rady szkolne powiatowe, przy których utworzono instytucje instruktora oświaty pozaszkolnej, mającego obsłużyć odnośny okręg.

Do okólnika dołącza się również szczegółową instrukcję dla organizacji pracy na terenie powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej wraz z regulaminem.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

Instrukcja

dla okręgowych instruktorów oświaty pozaszkolnej.

1) Instruktorzy oświaty pozaszkolnej działają przy radach szkolnych powiatowych w porozumieniu z inspektorem szkolnym, a na podstawie dyrektyw i instrukcyj wydanych przez Kuratorjum w zakresie oświaty pozaszkolnej. Ponadto utrzymują oni ścisły kontakt z powiatowemi komisjami oświaty pozaszkolnej — o ile takowe w danym powiecie zostały już utworzone — według zasad i form ustalonych na podstawie uchwał tychże komisyj.

2) Podejmują wraz z inspektorem szkolnym przez utworzone już komisje oświaty pozaszkolnej starania, by samorządy powiatowe, oraz zrzeszone w komisjach organizacje oświatowe wyznaczały ryczałty na koszta podróży instruktorów z budżetu oświaty pozaszkolnej, lub też zapewniły w jakikolwiek inny sposób pokrycie kosztów przejazdu i diet.

3) W przypadku, gdyby na terenie któregoś z powiatów nie istniała komisja oświaty pozaszkolnej i nie było możliwe zorganizowanie jej w warunkach obecnych, rolą instruktora oświaty pozaszkolnej będzie współdziałać z towarzystwami i organizacjami oświatowemi, które pracę oświatową prowadzą, starając się działalność ich uzgadniać i przygotowywać w ten sposób warunki do stworzenia komisji oświaty pozaszkolnej.

4) Instruktorzy oświaty pozaszkolnej pracują w biurze w godzinach biurowych, załatwiając sprawy społeczno-oświatowe.

5) Wyjazdy w teren układają instruktorowie oświaty pozaszkolnej z początkiem każdego miesiąca, na podstawie zatwierdzonego przez Kuratorjum programu i przedkładają w ten sposób sporządzone terminarze wyjazdów inspektorom szkolnym w miejscu swego przydziału służbowego. Miesięczne terminarze wyjazdów winny być sporządzone przez instruktorów oświaty pozaszkolnej w dwu egzemplarzach, z których jeden zatrzymują u siebie inspektorowie, drugi zaś przesyłają do Kuratorjum O. S. Lwowskiego.

6) W okresie intensywnej pracy wyjazdy instruktorów oświaty pozaszkolnej w teren winny zająć minimum 15 dni w miesiącu.

7) Instruktorzy oświaty pozaszkolnej prowadzą dzienniki czynności, oraz terminarze wyjazdów, w których uwidoczniają przegląd najważniejszych prac biurowych, oraz podróży służbowych z dokładnem oznaczeniem czasu trwania, celu podróży i dokonanych prac.

8) Sprawozdanie z każdej podróży służbowej składają odpowiednim inspektorom szkolnym, oraz na miesięcznych posiedzeniach powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej.

9) Miesięczne zestawienia pracy przesyłają instruktorzy za pośrednictwem rady szkolnej powiatowej, przy której mają siedzibę służbową, do Kuratorjum Okręgu Szkolnego w terminie do 10-go każdego następnego miesiąca.

10) Z początkiem każdego roku przedłożą instruktorzy oświaty pozaszkolnej ramowy program pracy na okres roczny, w którym — po uwzględnieniu warunków terenowych, uprzedniej pod względem nasilenia rozbudowy pracy różnych towarzystw oświatowych, oraz możliwości finansowych, określonych budżetem samorządowym i pozycjami, któremi dysponują na ten cel zrzeszone w komisjach organizacje oświatowe — nakreślą w jakim kierunku zmierzać będzie ich praca projektowana na okres sprawozdawczy.

W programie przesłanym do zatwierdzenia Kuratorjum winny być uwzględnione następujące punkty:

1) zamierzenia w kierunku spopularyzowania nowych form pracy oświatowej i jej metod;

2) projekty w dziedzinie organizowania systematycznych form pracy wśród dorosłych (wszelkiego rodzaju kursy, świetlice, chóry i t. p.);

3) tworzenie w miarę możności (na to kładzie się silny nacisk) przynajmniej w kilku ośrodkach bibljotek komunalnych miejskich, lub powiatowych przez ewentualne scalanie bibljotek poszczególnych towarzystw;

4) organizacja doraźnych form pracy (odczytów, pogadanek, akademij, koncertów popularnych i t. d.). Przy odczytach mogą być uwzględniane tematy i zagadnienia wybitnie aktualne, budzące powszechne zainteresowanie w danej chwili: bezrobocie, przyczyny kryzysu gospodarczego, propaganda pewnych haseł o znaczeniu ogólno-państwowem, tłumaczenie zjawisk życia gospodarczego i społecznego;

5) organizowanie w większych ośrodkach szkół powszechnych dla dorosłych;

6) organizowanie wspólnych poczynań i imprez kulturalnych przez wszystkie zrzeszone w komisjach towarzystwa, celem zdobycia jednego ogólnego funduszu dla dalszej pracy tych towarzystw.

Naszkicowane wytyczne dla programu rocznego należy uważać jedynie jako podstawę przy układaniu planu pracy.

Instruktor wybierze z pomiędzy nich tylko te punkty, które w chwili obecnej uważa za możliwe do przeprowadzenia, ponadto podejmie inne prace oświatowe, których wymagać będzie zbadane przez niego środowisko.

Do niniejszej instrukcji dołącza się wzór dziennika czynności (a zarazem zestawienia miesięcznego) dla instruktorów okręgowych i powiatowych.

Wzór dziennika czynności (zarazem zestawienia miesięcznego) dla powiatowych instruktorów społeczno-oświatowych.

Miesiąc dzień czynności	Data (dzień godzina wyjazdu)	Data powrotu	Dokąd podróż odbyto	Cel szczegółowy podróży. Czego dokonano?	Długość drogi. Środki lokomocji	Data nr. pisma i zwięzła treść pism, wydanych w związku z podróżą	Ważniejsze czynności w biurze

Instrukcja

dla powiatowej komisji oświaty pozaszkolnej [1]).

1) Fachowym organem Kuratorjum w zakresie oświaty pozaszkolnej są referenci oświaty pozaszkolnej przydzieleni do Kuratorjum.

2) Praca oświatowa pozaszkolna na terenie powiatów w zakresie jakim są zainteresowane władze szkolne, należy do kompetencji inspektorów szkolnych. Fachowym organem inspektoratów szkolnych są instruktorzy oświaty pozaszkolnej, przydzieleni do inspektoratów szkolnych. Oficjalny tytuł brzmi: „Instruktor Oświaty Pozaszkolnej przy Inspektoracie Szkolnym na powiat. . . . .".

3) Instruktora do inspektoratu szkolnego przydziela Kuratorjum z pośród nauczycielstwa szkół powszechnych, na wniosek inspektora szkolnego, za zgodą kandydata. Wniosek inspektora szkolnego nie jest warunkiem koniecznym. Przydział może być pod względem czasu ograniczony lub nieograniczony w każdym czasie może być przez Kuratorjum odwołany bez podania powodów. Instruktor ma prawo zastrzec sobie zatrzymanie poprzedniego etatu nauczycielskiego.

Poza instruktorami przydzielonymi do pracy oświatowej z urlopem płatnym, tworzoną będzie instytucja instruktorów powiatowych ze zniżką godzin do połowy ustawowego wymiaru.

Przydział następuje na podstawie art. 64 ustawy z dnia 1 lipca 1926. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) i zgodnie z zarządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 1 maja 1930 Nr. I. Prez. 2589/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6 z 1930 r., poz. 80 [2]). Przez czas pełnienia czynności instruktorskich są instruktorzy traktowani pod względem praw i obowiązków według przepisów ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 164).

4) Inspektor szkolny stara się o zapewnienie instruktorowi oświaty pozaszkolnej funduszów samorządowych ewentualnie z instytucyj społeczno-oświatowych na pracę oświatową w powiecie.

5) Zakres działania instruktorów przy Kuratorjum i inspektoratach stanowi praca oświatowa pozaszkolna, zatem instruktorzy nie mogą być używani do prac z oświatą pozaszkolną niezwiązanych.

6) Zadaniem instruktora oświaty pozaszkolnej przy inspektoracie szkolnym jest ujęcie całej akcji oświatowej na terenie powiatu względnie miasta a mianowicie:

a) nawiązywanie i utrzymywanie kontaktu ze wszystkiemi instytucjami prowadzącemi akcję społeczno-oświatową,

b) rejestrację tej działalności i układanie sprawozdań rocznych,

---

[1]) Instrukcja niniejsza jest instrukcją rozwojową, zatem liczącą się z potrzebą dostosowywania jej w przyszłości do zmieniających się warunków. Gdyby więc który z P. Inspektorów, opierając się na warunkach lokalnych, przyszedł do przekonania, że w interesie tej pracy leżałaby zmiana instrukcji, zechce z odpowiednim wnioskiem, szczegółowo umotywowanym, zwrócić się do Kuratorjum. Zatem wszelkie odchylenia, niezaakceptowane przez Kuratorjum, od tej instrukcji są niedopuszczalne.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 496.

Uwaga: W tym celu prowadzi statystykę pracy społecznej na terenie powiatu. W tej sprawie zostanie wydana osobna instrukcja.

c) inicjowanie, opracowywanie i uzgadnianie programu pracy z poszczególnemi instytucjami,
d) organizowanie wszelkich form pracy oświatowej (ogniska wiejskie, kursy, bibljoteki i t. d.),
e) wyjazdy, instruowanie, udzielanie porad pracownikom oświatowym,
f) stawianie wniosków w sprawach oświaty pozaszkolnej,
g) badanie potrzeby powiatu w zakresie oświaty pozaszkolnej,
h) układanie budżetu wydatków,
i) czuwanie nad wykonaniem planów prac oświatowych,
j) przedstawianie kandydatów na pracowników oświatowych,
k) urządzanie zebrań pracowników oświatowych na terenie powiatu.

7) Inspektor szkolny dąży do zorganizowania powiatowej komisji oświaty pozaszkolnej z przedstawicielami czynników zainteresowanych zagadnieniem oświaty pozaszkolnej jako członkami (państwo, samorząd, organizacje społeczne, organizacje nauczycielskie). Instruktor oświatowy jest sekretarzem, referentem i organem wykonawczym komisji.

8) Roczny program pracy oświatowej pozaszkolnej, preliminarz budżetowy na ten cel, roczne sprawozdanie z pracy, wreszcie plany pracy i sprawozdania miesięczne referuje na komisji oświaty pozaszkolnej instruktor po uzgodnieniu tych spraw z inspektorem szkolnym. Program i preliminarz uzgodnione między inspektorem i instruktorem winny być przedłożone Kuratorjum do akceptacji wraz ze wskazaniem różnic w poglądach w tym zakresie, jeśli takie istnieją.

Jeżeli nie może się zbierać pełna komisja dla akceptowania miesięcznych planów pracy, inspektor dąży, by odbywały się przynajmniej posiedzenia prezydjum komisji. W czasie do 10 każdego miesiąca inspektor szkolny przesyła do Kuratorjum krótkie treściwe sprawozdanie miesięczne instruktora.

9) Należy dążyć, by samorząd powiatowy przekazywał sumy przeznaczone na oświatę pozaszkolną na specjalny rachunek komisji oświaty pozaszkolnej w komunalnej kasie oszczędności, z którego dysponowałaby ona niemi na sfinansowanie uchwalonego przez komisję planu pracy.

10) Należy dążyć do ujęcia realizacji budżetów gminnych w następujący sposób: a) sumy przeznaczone na realizację prac niezwiązanych specjalnie z pewnym terenem n. p. akcja bibljoteczna, przekazują samorządy gminne samorządowi powiatowemu, b) sumy przeznaczone na akcję lokalną n. p. świetlice, realizują samorządy gminne w swym zakresie, c) jeśli pewna gmina ma własny budżet znaczny, a pracę należycie rozbudowaną, samorząd powiatowy udziela gminnemu zapomogi na zwiększenie jego budżetu, d) jeśli gmina ma własny budżet nieznaczny i pracę w stadjum początkowem, samorząd powiatowy przejmuje cały budżet gminny i administruje nim, realizując plan pracy na terenie danej gminy.

11) Przychodzące do inspektora szkolnego pisma w sprawie oświaty pozaszkolnej wpisuje się do dziennika podawczego inspektora szkolnego. Inspektor szkolny przydziela je instruktorowi, który je wpisuje do swej

kontrolki, prowadzonej w formie dziennika korespondencyjnego. Pisma wychodzące wpisuje się również do kontrolki i dziennika. Kontrolka daje przegląd spraw załatwianych przez instruktora.

12) Pisma załatwione i odpisy pism wychodzących przechowują się w osobnej teczce (O. P.) według numerów bieżących. Jeśli zachodzi potrzeba, mogą być dla poszczególnych działów pracy oświaty pozaszkolnej osobne teczki. Okólniki Kuratorjum, instrukcje, zarządzenia w sprawie ujęcia organizacyjnego programu i metod winny być zebrane w osobnej teczce również roczny program pracy, preliminarz powiatowy i gminny, sprawozdania roczne, wreszcie miesięczne plany pracy i sprawozdania miesięczne.

13) Pisma w sprawie oświaty pozaszkolnej wychodzą z firmą inspektora szkolnego i z podpisem inspektora szkolnego. Pismo o charakterze doradczo-informacyjnym do poszczególnych osób z pośród nauczycielstwa wysyłać może instruktor z własną firmą i własnym podpisem, ich odpisy winny być przechowywane w teczce.

14) Instruktor sporządza dużych rozmiarów mapę powiatu ilustrującą stan i rozwój organizacyj społecznych.

15) Pomoce naukowe, zakupione z zapomóg udzielonych przez władze szkolne inspektorowi, są własnością władz szkolnych, winny być przeto wpisane do księgi inwentarzowej inspektoratu, jak również do oddzielnej księgi inwentarzowej oświaty pozaszkolnej, prowadzonej przez instruktora. Zakupione z funduszów samorządu są tylko administrowane przez inspektorat zatem wpisuje się je jedynie do księgi inwentarza oświaty pozaszkolnej. Dzięki temu zawierać ona będzie wszystkie pomoce oświaty pozaszkolnej. Księga ta ma działy: a) systematyczne nauczanie (podręczniki, programy, mapy i t. d.) b) bibljoteki oświatowe, książki, szafy i t. d.), c) teatry i chóry: książki, nuty, kostjumy, przybory teatralne i t. d.), d) akcja odczytowa: radja, aparaty kinowe i filmy, latarnie projekcyjne i przeźrocza, e) bibljoteka podręczna instruktora, f) inne.

Do oznaczenia tych przedmiotów używa się pieczęci: „Inspektor szkolny w . . . . Oświata Pozaszkolna".

16) Obrót sum przekazanych przez władze szkolne na oświatę pozaszkolną ma być prowadzony we właściwej księdze kasowej inspektoratu a obrót sum z funduszu samorządowego w oddzielnej księdze kasowej oświaty pozaszkolnej prowadzonej przez instruktora na terenie komisji.

By mieć obraz całego obrotu do tej księgi wpisuje się również obrót sum księgi kasowej inspektora szkolnego.

17) Instruktor prowadzi dziennik podróży służbowych, w którym wpisuje: czas, miejscowość, cel podróży, krótkie sprawozdanie z prac wykonanych.

18) Terminarz sprawozdań przesyłanych przez inspektora szkolnego do Kuratorjum:

a) systematyczne nauczanie do 31 grudnia o rozpoczęciu kursów dla dorosłych, do 20 czerwca o zakończeniu kursów,

b) sprawozdanie miesięczne do 10 każdego miesiąca,

c) sprawozdanie roczne do 15 lipca.

Regulamin

powiatowej komisji oświaty pozaszkolnej.

Art. 1. Rada Powiatowa . . . . . . uchwałą z dnia . . . ustanowiła do spraw oświaty pozaszkolnej komisję oświaty pozaszkolnej.

Art. 2. Do zakresu działalności komisji należy: piecza nad zapewnieniem pomocy kulturalno-oświatowej szerokim rzeszom ludności powiatu poza ramami normalnego szkolnictwa niższego i średniego. W tym celu komisja dąży do zorganizowania w powiecie sieci ognisk oświatowych dla dorosłych i młodzieży powyżej lat 14-tu i na ich terenie sieci systematycznych kursów wieczornych, sieci bibljotek stałych i wędrownych i innych działów pracy oświatowo-kulturalnej.

Art. 3. W szczególności do obowiązków komisji należy:

a) ustalenie zasad i opracowanie planów i projektów pracy powiatowego związku komunalnego w zakresie oświaty pozaszkolnej,

b) opracowywanie na każdy rok budżetu na cele oświaty pozaszkolnej,

c) czuwanie nad wykonaniem ustalonych w drodze właściwych instancyj, planów i projektów oświatowo-kulturalnych i nadzór nad działalnością poszczególnych komunalnych i subsydjowanych przez powiatowy związek komunalny instytucyj oświatowych,

d) koordynacja działalności oświatowo-kulturalnej na terenie powiatu,

e) współdziałanie z czynnikami rządowemi w działalności oświatowo-kulturalnej na terenie powiatu, porozumiewanie się z instytucjami społecznemi w sprawie prowadzenia przez nie działalności oświatowo-kulturalnej,

f) opinjowanie w sprawie podziału sum przeznaczonych w budżecie na zapomogi dla instytucyj prowadzących pracę oświatowo-kulturalną,

g) ustalanie i przedstawianie do nominacji kandydatów na pracowników komunalnych w dziedzinie oświaty pozaszkolnej,

h) rejestracja i statystyka pracy, oraz składanie sprawozdań władzom zwierzchnym,

i) przedstawianie Oddziałowi Oświaty Pozaszkolnej przy Kuratorjum O. S. Lwowskiego wniosków w sprawie zmiany niniejszego regulaminu.

Art. 4. W skład komisji wchodzą: 1) starosta powiatowy, 2) trzy osoby wybrane przez radę powiatową, przyczem jedna z nich winna być członkiem wydziału powiatowego, a dwie pozostałe mogą być wybrane z poza członków organu samorządowego, 3) inspektor szkolny powiatu, 4) fachowo wykwalifikowany instruktor oświaty pozaszkolnej przydzielony do inspektoratu szkolnego, 5) lustrator rady powiatowej jako stały sekretarz, 6) przedstawiciel organizacji nauczycielskiej o ile prowadzi ten związek dział oświaty pozaszkolnej, 7) przedstawiciel zorganizowanych „odbiorców oświatowych" np. kół młodzieży, kółek rolniczych i t. p., 8) pracownicy oświatowi.

Uwaga: Członek komisji, który nie przybył na trzy kolejne posiedzenia bez usprawiedliwienia powodu, traci mandat.

Art. 5. W skład prezydjum komisji wchodzi: a) przewodniczący wydziału powiatowego, wchodzący w skład komisji jako prezes komisji z urzędu, b) inspektor szkolny na zastępcę przewodniczącego, c) lustrator powiatowy jako sekretarz, d) instruktor oświaty pozaszkolnej jako stały referent komisji, e) w razie braku wykwalifikowanego instruktora oświatowego, zastąpi go czasowo nauczyciel szkół powszechnych, który w tym kierunku wykazuje zdolności, zamiłowanie i t. p.

Art. 6. Komisja oświaty pozaszkolnej ma prawo powołania rady pedagogicznej złożonej z rzeczoznawców, oraz stałych lub czasowych podkomisyj dla specjalnych działów pracy. Rada pedagogiczna obraduje pod przewodnictwem okręgowego instruktora oświaty pozaszkolnej.

Art. 7. Posiedzenia komisji zwołuje przewodniczący rady powiatowej, poza tem komisja musi być zwołana na żądanie trzech członków komisji.

Art. 8. Posiedzenia komisji odbywają się nie rzadziej niż raz na miesiąc. Posiedzenia są ważne w obecności przewodniczącego lub jego zastępcy i przynajmniej 3-ch członków.

Art. 9. Komisja decyduje zwykłą większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego komisji.

Art. 10. Komisja oświaty pozaszkolnej pokrywa wydatki związane z jej działalnością z budżetu powiatowego związku komunalnego.

8.

Kwalifikacje zawodowe.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 17 września 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 689, w sprawie kwalifikacyj zawodowych, wystarczających dla ustalenia nauczycieli państwowych: Pedagogjów, Kursów Nauczycielskich, Wyższych Kursów Nauczycielskich, Seminarjów Ochroniarskich, Instytutu Robót Ręcznych, Instytutu Nauczycielskiego oraz Instytutu Pedagogiki Specjalnej.

Na podstawie ostatniego ustępu art. 146 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 530), której tekst jednolity ogłoszony został w załączniku do rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministra Rolnictwa z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) zarządzam co następuje:

§ 1. Kwalifikacjami zawodowemi, wystarczającemi dla ustalenia nauczycieli państwowych: Pedagogjów, Kursów Nauczycielskich, Wyższych Kursów Nauczycielskich, Seminarjów Ochroniarskich, Instytutu Robót Ręcznych, Instytutu Nauczycielskiego oraz Instytutu Pedagogiki Specjalnej są kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych.

§ 2. W wyjątkowych wypadkach Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może uznać inne kwalifikacje, posiadane przez nauczyciela jednego z wymienionych w § 1 zakładów, z wyjątkiem państwowych Seminarjów Ochroniarskich i państwowych Kursów Nauczycielskich, za kwalifikacje, wystarczające do ustalenia, o ile nauczyciel ten posiada odpowiednie przygotowanie, uzdalniające go do nauczania w danej kategorji szkół, a praca jego w szkole zostanie uznana za wybitną.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister W. R. i O. P. *J. Jędrzejewicz.* wr.

9.

Nadzór pedagogiczny nad zakładami kształcenia nauczycieli.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 12 października 1931 r. Nr. I. KN. 6200/31. do dyrekcyj państwowych i prywatnych zakładów kształcenia nauczycieli.

Celem wykonywania nadzoru pedagogicznego nad zakładami kształcenia nauczycieli szkół powszechnych ustanawiam aż do odwołania następujący podział okręgu na rejony wizytacyjne:

Rejon wizytacyjny I. Kierownik Oddziału K. N., okręgowy wizytator szkół Dr. Mieczysław Ziemnowicz.

a) Zakłady państwowe. 1. Lwów — Wyższy Kurs Nauczycielski, 2. Lwów — I żeńskie semin. im. A. Asnyka.

b) Zakłady prywatne: 1. Lwów — semin. żeńskie im. Z. Strzałkowskiej, 2. Żółkiew — semin. żeńskie SS. Felicjanek.

Rejon wizytacyjny II. Okręgowy wizytator szkół Teofil Adam Koziara.

a) Zakłady państwowe: 1. Lwów — Państw. Kursy Naucz., 2. Lwów — seminarjum ochroniarsk., 3. Brzeżany — semin. żeńskie, 4. Czortków — semin. męskie, 5. Kołomyja — semin. żeńskie, 6. Stanisławów — semin. męskie, 7. Stanisławów — semin. żeńskie, 8. — Zaleszczyki — semin. męskie.

b) Zakłady prywatne: 1. Lwów — żeńskie A. Rychnowskiej, 2. Lwów — żeńskie SS. Nazaretanek, 3. Czortków — żeńskie, 4. Kołomyja — żeńskie U. T. P., 5. Stanisławów — żeńskie polskie, 6. Stanisławów — żeńskie ruskie SS. Babyljanek, 7. Tłumacz — żeńskie.

Rejon wizytacyjny III. Okręgowy wizytator szkół Seweryn Bilinkiewicz.

a) Zakłady państwowe: 1. Lwów — żeńskie II, 2. Jaworów — żeńskie, 3. Krosno — męskie, 4. Przemyśl — żeńskie I, 5. Przemyśl — żeńskie II, 6. Rudnik n/S. — męskie, 7. Rzeszów — męskie.

b) Zakłady prywatne: 1. Lwów — żeń. rus. SS. Bazyljanek, 2. Jaworów — żeń. rus. SS. Bazyljanek, 3. Krosno — żeńskie, 4. Jarosław — żeńskie, 5. Łańcut — żeńskie SS. Boromeuszek, 6. Przemyśl — żeńskie PP. Benedyktyn. 7. Przemyśl — męskie, 8. Sanok — żeńskie, 9. Rzeszów — żeńskie, 10. Tarnobrzeg — żeńskie.

Rejon wizytacyjny IV. Okręgowy wizytator szkół Władysław Dajewski.

a) Zakłady państwowe: 1. Lwów — męskie, 2. Sambor — męskie, 3. Sokal — męskie, 4. Tarnopol — męskie.

b) Zakłady prywatne: 1. Lwów — koedukacyjne im. Bol. Prusa, 2. Lwów — żeńskie, ruskie, U. T. P., 3. Cieszanów — koedukacyjne, 4. Drohobycz — żeńskie, polskie, 5. Drohobycz — żeń. rus. SS. Bazyljanek, 6. Stryj — żeńskie, polskie, 7 Stryj — żeńskie, ruskie U. T. P., 8. Sambor — żeńskie, polskie im. A. Asnyka, 9. Sambor — żeńskie ruskie U. T. P., 10. Sokal — żeńskie, 11. Tarnopol — żeńskie T. S. L., 12. Tarnopol — żeńskie Kom. Obywatelskiego, 13. Złoczów — żeńskie T. S. L.

Referaty specjalne.

I. Dr. Mieczysław Ziemnowicz, okr. wiz. szkół i kierownik Oddziału K. N. — Sprawy personalne i budżetowe, praktyka przedegzaminowa, sprawy programowo-dydaktyczne.

II. Teofil Adam Koziara, okręgowy wizytator szkół. — Dokształcanie nauczycieli, organizacja praktyki pedagogicznej w seminarjach.

III. Seweryn Bilinkiewicz, okręgowy wizytator szkół. — Budynki i urządzenia szkolne, pomoce naukowe, pracownie, ogrody szkolne.

IV. Władysław Dajewski, okręgowy wizytator szkół. — Sprawy wychowawcze.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

10.

Opłaty szkolne.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 września 1931 r. Nr. O. 1664/31. do dyrekcyj państwowych zakładów kształcenia nauczycieli.

W myśl rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z 16 września 1931 r. Nr. I. R. 7051/31 w sprawie poświadczania kwitarjuszy Kuratorjum zarządza, by zakłady kształcenia nauczycieli przedkładały Kuratorjum (Oddziałowi Rachunkowemu) do poświadczenia kwitarjusze na pobierane w zakładach opłaty.

Kwitarjusze winny być sporządzone ściśle według wzoru podanego w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1928, na stronie 360 (wzór Nr. 1.) i przed rozpoczęciem zapisów ponumerowane i wysłane do Kuratorjum, celem poświadczenia i oznaczenia numerem bieżącym ewidencji ksiąg.

Na pobierane opłaty należy wydawać kwity pisane chemicznym ołówkiem, zaś kwity wtórne (kalkowe) należy pozostawiać w kwitarjuszu.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

11.

Czynsze za ogrody.

Rozp. Min. Robót Publicznych z dnia 25 sierpnia 1931 r. Nr. Dz. X. 1891/31.

Nr. O. 1537/31 (Urząd Wojewódzki Tarnopolski — Dyrekcja Robót Publicznych z dnia 1 września 1931 r. Nr. D. R. P. III. 2665/31). Zmieniając okólnik tutejszy z dnia 26 kwietnia 1930 r. L. X. 1118/30 [1]) Ministerstwo Robót Publicznych po uzgodnieniu sprawy z Ministerstwem Skarbu oznajmia, iż w wypadkach oddawania ogrodów przy seminarjach nauczycielskich do użytku osób lub instytucyj prywatnych (jak rady opiekuńcze internatów przy seminarjach, personel szkoły i t. d.) wysokość czynszów winna być ustalona przez właściwe urzędy wojewódzkie w zależności od miejscowych warunków, jednakże nie niżej jak 1% normalnego oszacowania.

Bezpłatne oddawanie ogrodów do użytku rad opiekuńczych lub internatów przy szkole pod żadnym pozorem jest niedopuszczalne.

W z. Kierownik Depart.: (—) podpis nieczytelny.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 342.

12.

Ubezpieczenie pracowników w szkołach zawodowych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 28 września 1931 r. Nr. III. 3916/31. do dyrekcyj wszystkich państwowych szkół zawodowych z wyjątkiem państw. szkół handlowych.

Nr. III. 3916/31. Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z 14 lipca 1931 Nr. III. A. 4302/31 w porozumieniu z Ministerstwem Pracy i Opieki Społecznej wyjaśniło, iż z uwagi na brzmienie postanowień § 1. ustawy z dnia 28 grudnia 1887 r. w brzmieniu ustalonem ustawą z dnia 7 lipca 1921 r. Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 413, obowiązkowi ubezpieczenia od wypadków podlegają wszyscy pracownicy bez wyłączenia od tego ubezpieczenia jakiejkolwiek kategorji pracowników, którzy są zatrudnieni w szkołach zawodowych, używających motorów lub kotłów parowych.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski*, wr.

Organizacja szkół.

Szkolnictwo powszechne.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 7 października 1931 r. Nr. I. 24599/31 nadał 4-klasowej prywatnej szkole powszechnej, utrzymywanej przez Zgromadzenie SS. Urszulanek w Stanisławowie, prawa publicznych szkół powszechnych za rok szkolny 1930/31 i 1931/32.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 21 września 1931 r. Nr. II. 13903/31 udzielił Głównemu Zarządowi Tow. „Ridna Szkoła“ we Lwowie (Rynek 10) koncesji na otwarcie i prowadzenie prywatnego 8-klasowego koedukacyjnego gimnazjum typu klasycznego dawnego w Rohatynie pod nazwą: Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum w Rohatynie.

Szkolnictwo zawodowe.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 31 lipca 1931 r. Nr. V. L. M. T. 3091/31 zezwolił p. Annie Niementowskiej, właścicielce i kierowniczce Lwowskiego Instytutu Muzycznego we Lwowie (ul. Sobieskiego 4) na zmianę nazwy Lwowskiego Instytutu Muzycznego na „Lwowskie Konserwatorjum Muzyczne im. Karola Szymanowskiego“.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 26 września 1931 r. Nr. III. 5183/31 udzielił Zarządowi Kolejowego Przysposobienia Wojskowego, Ogniska Lwów, we Lwowie zezwolenia na otwarcie i prowadzenie we Lwowie, na Dworcu Głównym, prywatnych kursów kierowców samochodowych pod nazwą: Kursy Kierowców Samochodowych Kolejowego Przysposobienia Wojskowego, Ogniska Lwów.

Ruch służbowy.

Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 29 września 1931 r. Nr. B. P. 965/31 powierzył p. **Romanowi Koestlichowi,** okręgowemu wizytatorowi szkół w Kuratorjum O. S. Lw., pełnienie obowiązków naczelnika wydziału w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Koestlich obejmuje stanowisko naczelnika Wydziału ogólnego.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 26 sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 6711/31 przeniósł p. **Stefana Dańcewicza,** okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw., na równorzędne stanowisko do Ministerstwa W. R. i O. P.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 29 września 1931 r. Nr. B. P. 6965/31 zwolnił p. **Artura Kopacza,** dyrektora Państwowych Kursów Nauczycielskich we Lwowie, p. o. okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw., od pełnienia obowiązków okręgowego wizytatora szkół z poleceniem objęcia zpowrotem stanowiska dyrektora Państwowych Kursów Nauczycielskich we Lwowie.

Inspektoraty.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 27 sierpnia 1931 r. Nr. II. 18207/31 przeniósł w stan spoczynku p. **Zenona Zaklikę,** inspektora szkolnego powiatu lwowskiego.

Janina Krzyżakowa, kancelistka XII st. sł. Rady Szkolnej Powiatowej w Kamionce Str., zrezygnowała z posady.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Bogdański Leonard, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Jaśliskach (Sanok).

Ciosek Tadeusz, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Klatkach (Kolbuszowa).

Fedankiw Włodzimierz, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Maniawie (Bohorodczany).

Jakubowski Łukasz, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Jacowcach (Zbaraż).

Kowal Władysław, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Czudcu (Strzyżów).

Mruczkowa Rozalja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Staniszewskiem (Kolbuszowa).

Omelanówna Stanisława, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Brześcianach (Sambor).

Pawlukówna Bronisława, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Płonnej (Sanok).

Radoniewicz Janina, kierowniczką 7-klasowej szkoły żeńskiej im. kr. Zofji w Stanisławowie; Rufer Adolf, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Nisku.

Wajda Stanisław, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Tyśmienicy (Tłumacz); Waysówna Stefanja, kierowniczką 2-klasowej szkoły im. Karpińskiego w Hołoskowie (Tłumacz); Wiąckowa Marja, kierowniczką 5-klasowej szkoły w Dołhomościskach (Mościska).

Przeniesieni: Aleksiewicz Mikołaj, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Grębowie (Tarnobrzeg), do 7-klasowej szkoły męskiej w Tarnobrzegu.

Baczyńska Karolina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Trzebusce (Kolbuszowa), do 4-klasowej szkoły w Krzątce (Kolbuszowa); Basówna Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Radymnie (Jarosław), do 1-klasowej szkoły w Charytanach (Jarosław); Blokówna Agnieszka, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Muninie (Jarosław), do 4-klasowej szkoły w Tuczempach (Jarosław); Błaszczukówna Zofja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Jastrzębicy (Sokal), do 6-klasowej szkoły w Sielcu Bełzkim (Sokal); Bobrichowa Zofja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Sokolnikach (Tarnobrzeg), do 1-klasowej szkoły Zabrniu ad Grębów (Tarnobrzeg); Borsukówna Stanisława, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Nowosiółkach (Lesko), do 2-klasowej szkoły w Zawadce (Lesko); Burghardtowa Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Hofmanowej w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. kr. Jadwigi w Stanisławowie; Buszydłówna Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Lipinie (Jaworów), do 1-klasowej szkoły w Hruszowie (Jaworów).

Chojnacka Zofja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Grębowie-Wydrzy (Tarnobrzeg), do 6-klasowej szkoły w Grębowie (Tarnobrzeg); Costres Dionizy, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Hruszowie (Drohobycz), do 3-klasowej szkoły w Załokciu (Drohobycz); Czuprynówna Janina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Machowie (Tarnobrzeg), do 4-klasowej szkoły w Sobowie (Tarnobrzeg).

Diwinówna Mieczysława, nauczycielka 6-klasowej szkoły żeńskiej w Winnikach (Lwów), do 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Isakowicza we Lwowie; Dobrzańska Izabela, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Pruchniku-mieście (Jarosław), do 5-klasowej szkoły w Ostrowie (Jarosław); Dubas Juljan, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. św. Stanisława w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. A. Mickiewicza w Stanisławowie; Dzwonkowska Stanisława, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Brankach-Kutach (Bóbrka), do 4-klasowej szkoły w Wybranówce (Bóbrka).

Fedorowicz Józef, nauczyciel 4-klasowej szkoły w Przędzelu (Nisko), do 7-klasowej szkoły w Rudniku n/Sanem (Nisko); Frankiewiczówna Stanisława, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Cielążu (Sokal), do 7-klasowej szkoły w Krystynopolu (Sokal).

Gdulanka Adela, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Opólsku (Sokal), do 7-klasowej szkoły męskiej w Sokalu; Górska Helena, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Wiązownicy (Jarosław), do 7-klasowej szkoły w Pruchniku mieście (Jarosław).

Hałkówna Apolonja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Kupnie (Kolbuszowa), do 4-klasowej szkoły w Krzątce (Kolbuszowa); Hebda Klemens, kierownik 3-klasowej szkoły w Woli Rafałowskiej (Rzeszów), do 7-klasowej

szkoły im. A. Mickiewicza w Rzeszowie; Hirnykówna Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Sobowie (Tarnobrzeg), do 2-klasowej szkoły w Żabnie (Tarnobrzeg); Hładkowa Stanisława, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Nienadowej Górnej (Przemyśl), do 1-klasowej szkoły w Podmojscach (Przemyśl); Hoszowska Stefanja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Rokitnie (Lwów), do 1-klasowej szkoły w Borkach Janowskich (Lwów); Hrycykówna Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Ulwówku (Sokal), do 2-klasowej szkoły w Horbkowie (Sokal).

Ilnicki Jan, kierownik 7-klasowej szkoły w Czernelicy (Horodenka), w drodze konkursu na równorzędne stanowisko do 7-klasowej szkoły w Gwoździcu (Kołomyja); Iwaniec Józef, nauczyciel 4-klaswej szkoły w Siebieczowie (Sokal), do 4-klasowej szkoły w Jastrzębicy (Sokal); Juźwiak Piotr, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Kniażpolu (Dobromil), do 7-klasowej szkoły męskiej w Dobromilu.

Kabarowska Kamila, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Sułkowszczyźnie (Mościska), do 7-klasowej szkoły męskiej w Mościskach; Kaczorówna Kazimiera, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Łówczy (Lubaczów), do 7-klasowej szkoły w Cieszanowie (Lubaczów); Kłapouszczak Jan, nauczyciel 4-klasowej szkoły w Toustem (Skałat), do 3-klasowej szkoły w Krasnem (Skałat); Kłapouszczakowa Eugenja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Toustem (Skałat), do 3-klasowej szkoły w Krasnem (Skałat); Koch Kazimierz, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Żeglcach (Krosno), do 1-klasowej szkoły w Tylawie (Krosno); Koczaj Władysław, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. A. Mickiewicza w Przemyślu, do 7-klasowej szkoły męskiej im. św. Jana Kantego w Przemyślu; Kopcowa Stanisława, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Torkach (Przemyśl), do 1-klasowej szkoły w Kupnej (Przemyśl); Kosecka Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Dąbrowicy (Sarny), do 3-klasowej szkoły w Rzeczycy (Rawa Ruska); Kowalewska Ewelina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Popowicach (Przemyśl), do 1-klasowej szkoły w Średniej (Przemyśl); Kozłowska Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Sieniawie (Jarosław), do 4-klasowej szkoły w Surochowie (Jarosław); Kozubalowa Anna, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Charytanach (Jarosław), do 2-klasowej szkoły w Miękiszu Starym (Jarosław); Krsek Zdzisław, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Skołoszowie (Jarosław), do 3-klasowej szkoły w Morawsku (Jarosław); Krzyżanowska Janina, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Borkach Janowskich (Lwów), do 2-klasowej szkoły w Rokitnie (Lwów); Kulikowski Józef, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Żurawicy (Przemyśl), do 4-klasowej szkoły w Ujkowicach (Przemyśl).

Łuszczowa Zofja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Twierdzy (Strzyżów), do 7-klasowej szkoły w Frysztaku (Strzyżów); Łużecka Stefanja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Wolinie (Nisko), do 1-klasowej szkoły w Groblach (Nisko).

Maćkowski Romuald, kierownik 3-klasowej szkoły w Pikulicach (Przemyśl), do 7-klasowej szkoły męskiej im. Piramowicza w Przemyślu; Miarczanka Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Łojowej (Nadwórna), do 7-klasowej szkoły w Łanczynie (Nadwórna).

Nadybska Olga, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Dublanach (Sambor), do 5-klasowej szkoły w Czukwi (Sambor); Nawrotówna Marcela,

nauczycielka 2-klasowej szkoły w Zawadce (Lesko), do 1-klasowej szkoły w Nowosiółkach (Lesko).

Olechowska Elżbieta, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Czarnej (Łańcut), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Leżajsku-Podklasztorze (Łańcut); Ks. Walenty Opaliński, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły im. św. Józefa w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. św. Alojzego w Stanisławowie.

Panatowska Teresa, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Hofmanowej w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. św. Alojzego w Stanisławowie; Ks. Ludwik Peciak, nauczyciel religji szkoły męskiej im. św. Alojzego w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły żeńskiej im. M. Konopnickiej we Lwowie; Początkówna Kazimiera, nauczycielka 2-klasowej szkoły im. Kr. Jadwigi w Niechobrzu (Rzeszów), do 4-klasowej szkoły w Budziwoju (Rzeszów); S. Zofja Podczaska, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Krystynowie-Wodnej (Chrzanów), do 5-klasowej szkoły w Krościenku Niżnem (Krosno); Poluchówna Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Nisku, do 3-klasowej szkoły w Kłyżowie (Nisko); Puzonówna Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Tuczempach (Jarosław), do 5-klasowej szkoły w Wiązownicy (Jarosław).

Rosadzińska Wanda, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Gródku Jagiell. na Czerlańskiem Przedmieściu, do 4-klasowej szkoły w Gródku Jagiell. na Zastawiu.

Sendecka Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Kłubowcach (Tłumacz), do 2-klasowej szkoły w Hostowie (Tłumacz); Seńkowska Kazimiera, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Hruszowie (Jaworów), do 3-klasowej szkoły w Kobylnicy Wołoskiej (Jaworów); Sikorczyk Jan, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Drohobyczce (Przemyśl), do 4-klasowej szkoły w Stubnie (Przemyśl); Ks. Skiba Wincenty, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły męskiej w Radziechowie, do 7-klasowej szkoły w Chorostkowie (Kopyczyńce); Smoczkiewiczówna Mieczysława, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Ostrowie (Jarosław), do 5-klasowej szkoły w Skołoszowie (Jarosław); Stachówna Kinga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Dobrzanicy (Przemyślany), do 1-klasowej szkoły w Polance (Stary Sambor); Stebnicka Katarzyna, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Srokach Lwowskich (Lwów), do 7-klasowej szkoły męskiej im. Czackiego we Lwowie; Strutyńska Wanda, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. E. Orzeszkowej w Samborze, do 7-klasowej szkoły żeńskiej im. król. Jadwigi w Samborze; Surowiecki Piotr, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. Czackiego w Przemyślu, do 7-klasowej szkoły im. St. Konarskiego w Przemyślu; Szary Tadeusz, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Wysokiej (Łańcut). do 5-klasowej szkoły w Krzemienicy (Łańcut); Szczurkówna Stefanja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Strzelczyskach (Mościska), do 7-klasowej szkoły męskiej w Mościskach; Szczurowska Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Golcowej (Brzozów), do 3-klasowej szkoły w Grabownicy (Brzozów); Szczurowski Marjan, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. Piramowicza w Przemyślu, do 1-klasowej szkoły w Tyszkowicach (Przemyśl); Szpilkówna Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Nisku, do 3-klasowej szkoły w Kłyżowie (Nisko); Szymańska Konstancja, nauczycielka 2-klasowej szkoły im. król. Jadwigi w Łukawcu (Rzeszów), do 7-klasowej szkoły w Błażowej (Rzeszów); Święch Józef, nauczyciel 1-klasowej

szkoły w Rozalinie (Tarnobrzeg), do 1-klasowej szkoły w Skopaniu (Tarnobrzeg).

Tatarynowa Kazimiera, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Porażu (Lesko), do 1-klasowej szkoły w Serednem Wielkiem (Lesko); Tatomirowa Seweryna, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Cieszanowie (Lubaczów), do 5-klasowej szkoły w Horyńcu (Lubaczów); Ks. Tustanowski Franciszek, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły w Cieszanowie (Lubaczów), do 7-klasowej szkoły w Tartakowie (Sokal); Tyczyńska Emilja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Suchorzowie (Tarnobrzeg), do 2-klasowej szkoły w Dymitrowie Dużym (Tarnobrzeg).

Urbanikówna Bronisława, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Hucie Gogolowskiej (Strzyżów), do 2-klasowej szkoły w Bożance (Strzyżów).

Wagner Jan, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Manasterze Letniańskim (Drohobycz), do 4-klasowej szkoły w Horucku (Drohobycz); Wiszniewska Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Konopnickiej w Kołomyi, do 7-klasowej szkoły im. Mickiewicza w Kołomyi; Wojnarowicz Stanisław, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. św. Stanisława Kostki w Przemyślu, do 7-klasowej szkoły im. Konarskiego w Przemyślu; Ks. Wojtanowski Bronisław, nauczyciel religji szkoły w Jeziernej (Zbaraż), do 7-klasowej szkoły w Kozłowie (Tarnopol); Wójciakowa Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Jaworniku (Strzyżów), do 2-klasowej w Niebylcu (Strzyżów); Wykówna Janina, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Żupawie (Tarnobrzeg), do 4-klasowej szkoły w Grebowie-Wydrzy (Tarnobrzeg); Wysocka Antonina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Hnilicach Wielkich (Zbaraż), do 2-klasowej szkoły w Kobyli (Zbaraż); Wyszyńska Zofja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Medyce (Przemyśl), do 2-klasowej szkoły w Hermanowicach (Przemyśl).

S. Zarzycka Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Krystynowie-Wodnej (Chrzanów), do 5-klasowej szkoły w Krościenku Niżnem (Krosno).

Spensjonowani: Axenti Jadwiga, nauczycielka 7-kl. szkoły im. św. Jadwigi w Stanisławowie.

Borodziej Leopold, kierownik 3-kl. szkoły w Zadwórzu (Przemyślany); Brygidowiczowa Emilja, nauczycielka szkoły w Peczeniżynie (Kołomyja).

Chrystewiczowa Olga, nauczycielka 2-kl. szkoły w Jabłonowie (Kopyczyńce); Ciepanowska Walerja, kierowniczka 3-kl. szkoły w Buszkowicach (Przemyśl); Ciszecka Bronisława, nauczycielka 7-kl. szkoły żeńskiej im. Ks. Issakowicza we Lwowie.

Demkowiczówna Emilja, nauczycielka 6-kl. szkoły w Toporowie (Radziechów); Ducheńska Michalina, nauczycielka 7-kl. szkoły w Żurawicy (Przemyśl).

Ehrenfeldówna Helena, nauczycielka 7-kl. szkoły w Batorówce (Lwów).

Frączkowa Domicela, nauczycielka 2-kl. szkoły w Kolbuszowej Dolnej (Kolbuszowa).

Hanasiewicz Klementyna, nauczycielka 1-kl. szkoły w Budzyniu (Jaworów); Hołotówna Stefanja, nauczycielka 1-kl. szkoły w Hawrylaku (Horodenka); ks. Hopek Stanisław, nauczyciel religji szkoły żeńskiej im. Konopnickiej we Lwowie.

Jakubska Marja, kierowniczka 7-kl. szkoły w Brzozowie.

Lackówna Helena, nauczycielka szkoły w Uściu Zielonem (Buczacz).

Olszańska Klementyna, nauczycielka szkoły w Białymkamieniu (Złoczów); Orłowska Helena, nauczycielka 3-kl. szkoły w Bachórcu (Przemyśl).

Petruniakowa Józefa, kierowniczka 3-kl. szkoły w Niezwiskach (Horodenka); Pękalska Zofja, nauczycielka 7-kl. szkoły w Przemyślanach; Pieprzakowa Zofja, nauczycilka 7-kl. szkoły w Trembowli; Przybylska Sabina, b. nauczycielka 2-kl. szkoły w Brzostowej Górze (Kolbuszowa).

Romanów Bazyli, kierownik 2-kl. szkoły w Czyżykowie (Lwów).

Schreiber Tewl, nauczyciel 7-kl. szkoły męskiej im. Czackiego we Lwowie; Skoczyńska Kazimiera, nauczycielka 7-kl. szkoły im. Konarskiego w Jarosławiu; Szarowa Michalina, nauczycielka 5-kl. szkoły w Krzemienicy (Łańcut).

Śliwińska Bronisława, nauczycielka 6-kl. szkoły w Wielkich Oczach (Jaworów).

Tryniecki Feliks, kierownik 2-kl. szkoły w Przychojcu (Łańcut).

Wachsmanowa Helena, nauczycielka 7-kl. szkoły żeńskiej w Chodorowie (Bóbrka).

Zajszły Grzegorz, kierownik 2-kl. szkoły w Mykietyńcach (Kosów); Zielska Aleksandra, nauczycielka 5-kl. szkoły w Glinianach (Przemyślany).

Żukowa Julja, nauczycielka 1-kl. szkoły w Wulce Krowickiej (Lubaczów).

Przeniesieni w stan pozasłużbowy: Olimpja Skórczyńska, nauczycielka 2-kl. szkoły w Hermanowicach (Przemyśl).

Zwolnieni: Ks. Stefan Chwatowski, nauczyciel religji rzym.-kat. 7-kl. szkoły w Kozłowie (Tarnopol).

Seminarja nauczycielskie.

Przeniesieni: Liskowicz Zbigniew, nauczyciel seminarjum męskiego w Czortkowie, do seminarjum męskiego w Zaleszczykach;

Szczepanowska Kamila, nauczycielka seminarjum żeńskiego w Brzeżanach, do seminarjum żeńskiego w Stanisławowie.

Spensjonowani: Czajkowski Stanisław, nauczyciel seminarjum męskiego w Samborze;

Germanówna Marja, nauczycielka I. seminarjum żeńskiego we Lwowie.

Zmarli: **Ks. Leonard Lasocki,** kanonik honorowy Kapituły Przemyskiej, dyrektor Państw. Seminarjum Naucz. Męskiego w Rudniku n. Sanem, zmarł we Lwowie dnia 23 września 1931 r. Nieubłagana śmierć przecięła nić żywota ś. p. ks. Leonarda Lasockiego, dyrektora Państw. Seminarjum Naucz. w Rudniku n. S. Nie danem Mu było nawet umrzeć wśród swoich, lecz zdala od rodziny w chwili, gdy udał się w sprawach służbowych do Lwowa, nagle i niespodziewanie uszedł w zaświaty troskliwy ojciec młodzieży, sumienny kierownik, dobry pedagog i prawdziwy przyjaciel grona nauczycielskiego.

Ś. p. ks. Lasocki, urodzony w r. 1874 w Sędziszowie, w woj. lwowskiem, studja teologiczne ukończył w Przemyślu, następnie pracuje jako wikary w miasteczku Strzyżowie nad Wisłokiem i tu daje się poznać z powodu niezwykłych zalet ducha szerszemu ogółowi. Wnet jednak przenie-

niono Go na inne stanowisko, bo w niedługim czasie zostaje katechetą przy szkole powszechnej im. Adama Mickiewicza w Rzeszowie.

Tu działalność ś. p. Zmarłego koncentrowała się nietylko w szkole, ale wychodziła daleko poza jej mury, zwłaszcza w dziedzinie spółdzielczości. Władze szkolne zamianowały Go w roku 1912 katechetą w państw. seminarjum naucz. w Rudniku n. Sanem, awansując w roku 1916 na kierownika tegoż zakładu, a w roku 1919 na dyrektora.

Przez 20 lat stykał się z młodzieżą tut. zakładu, wykształcił całe rzesze nauczycieli dla Narodu, dla Polski, żył tylko zakładem, w nim widział cel i treść swego życia. Dla młodzieży był nietylko dyrektorem, ale i wyrozumiałym opiekunem, nic też dziwnego, że wychowankowie odpłacali Mu się wdzięcznością i serdecznem umiłowaniem.

Bardzo miły w obejściu towarzyskiem, przykuwał serca wszystkich do Siebie, gdziekolwiek się ukazał. Grono nauczycielskie tut. zakładu straciło w ś. p. ks. Leonardzie Lasockim prawdziwego przyjaciela, który zawsze śpieszył z pomocą, ile razy zaszła tego potrzeba.

Całe miasteczko Rudnik n. Sanem zostało poruszone nagłym zgonem ś. p. ks. Lasockiego, bo też to był człowiek, który na tutejszym terenie ma niepospolite zasługi, a nie istnieje tu prawie żadne towarzystwo, w któremby ś. p. Zmarły nie pozostawił śladu Swej działalności.

Cześć Jego pamięci!

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 24 września 1931 r. Nr. B. P. 6874/31 powierzył **p. Henrykowi Hollendrowi,** dyrektorowi gimnazjum XII. we Lwowie, pełnienie obowiązków okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego.

Pan Kurator O. S. Lw. zarządzeniem z dnia 1 października 1931 r. Nr. II. 15434/31 powierzył **p. Piotrowi Urbanowi,** profesorowi gimnazjum XII. we Lwowie, pełnienie obowiązków kierownika gimnazjum XII. we Lwowie.

Pan Kurator O. S. Lw. zarządzeniem z dnia 12 października 1931 r. Nr. II. 15625/31 powierzył **p. Janowi Babijowi,** nauczycielowi gimnazjum z r. j. n. we Lwowie, pełnienie obowiązków kierownika filji gimnazjum z r. j. n. we Lwowie.

Mianowani: Dr. Berman Izydor, nauczycielem gimnazjum w Kamionce Strumiłowej; Bętkowski Walerjan, nauczycielem gimnazjum II. w Stryju; Dr. Blaustein Leopold, nauczycielem gimnazjum IX. we Lwowie.

Drogomirska Leontyna, nauczycielką gimnazjum w Brzozowie.

Dr. Hausknecht Ludwik, nauczycielem gimnazjum II. w Przemyślu.

Ks. Konowalec Włodzimierz, nauczycielem gimnazjum z r. j. n. w Stanisławowie; Ks. Krzyżanowski Kazimierz Teofil, nauczycielem gimnazjum II. w Stryju.

Róg Tadeusz, nauczycielm gimnazjum w Buczaczu.

Dr. Schreiberówna Karolina, nauczycielką gimnazjum w Kamionce Strumiłowej; Dr. Stachoń Bolesław, nauczycielem gimnazjum II. w Stryju.

Przeniesieni: Fediuk Mikołaj, nauczyciel gimnazjum II. im. Kazimierza Morawskiego w Przemyślu, do gimnazjum w Rawie Ruskiej.

Dr. Kernycznyj Daniel, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu, do gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego w Zduńskiej Woli; Kowbuz Aleksy, nauczyciel gimnazjum z r. j. n. w Kołomyi, do gimnazjum w Rohatynie.

Łuszpiński Platon, profesor filji gimnazjum z r. j. n. we Lwowie, do gimnazjum II. we Lwowie.

Tymoszczuk Grzegorz, profesor gimnazjum I. im. Mieczysława Romanowskiego w Stanisławowie, do gimnazjum w Trembowli.

Szczerbowska Stanisława, sekretarka seminarjum męskiego we Lwowie, do gimnazjum żeńskiego im. kr. Jadwigi we Lwowie; Szpetkowska Zofja, sekretarka seminarjum żeńskiego w Przemyślu, do gimnazjum I. im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Stryju.

Przeniesieni w stan nieczynny: Oleg Celewicz, profesor gimnazjum z r. j. n. w Stanisławowie.

Uchylono zwolnienia: Biernackiego Rudolfa Tadeusza, nauczyciela gimnazjum III. w Stanisławowie i przeniesiono do gimnazjum w Sanoku.

Ogonowskiego Stefana, nauczyciela gimnazjum w Czortkowie.

Szkolnictwo zawodowe.

Mianowani: Dr. Golińska Jadwiga, nauczycielką Państwowej Rolniczej Szkoły Sadownictwa, Warzywnictwa i Pszczelarstwa w Zaleszczykach fundacji im. J. K. I. Hohendorffa w Szutromińcach.

Spensjonowani: Juljan Krupski, nauczyciel Państw. Szkoły Technicznej we Lwowie.

Zmarli. **Juljan Buczek,** nauczyciel Państw. Szkoły Handlowej i Liceum Handlowego w Przemyślu, zmarł dnia 13 września 1931 r.

Niespodziewana śmierć zasłużonego pedagoga wywarła bardzo silne wrażenie na znajomych, kolegach i wychowankach. Do ostatniej chwili czynny, po raz ostatni odprowadził w tragiczną niedzielę młodzież do kościoła na nabożeństwo, jakgdyby z nią chciał się pożegnać.

Odszedł w zaświaty w sile wieku, pełen energji i życia, pozostawiając w smutku żonę i troje małych dzieci.

Zawód nuczycielski kochał ś. p. Zmarły całą duszą; wpajał w młodzież prócz wiedzy umiłowanie porządku i sumiennej pracy. Stworzył prawie z niczego bogaty i wzorowy gabinet towaroznawczy, będący chlubą zakładu. Wykonał własnoręcznie wiele godnych uwagi gablot na okazy towaroznawcze. Wszystkie wolne chwile spędzał w tym gabinecie, przygotowując coraz to nowe okazy, by niemi uprzystępnić młodzieży naukę swego przedmiotu.

Praktykę nauczycielską rozpoczął w szkolnictwie powszechnem. W następstwie wytrwałej pracy nad sobą zdaje potem na uniwersytecie lwowskim egzamin na nauczyciela średnich szkół handlowych z geografji gospod. i towaroznawstwa.

Liczne rzesze społeczeństwa przemyskiego i młodzież obu zakładów naukowych odprowadziły śmiertelne szczątki na miejsce wiecznego spoczynku dnia 15 września b. r.

Cześć Jego pamięci!

Konkursy.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Bohorodczany	Babcze	2 kl.	koeduk.	—	ruski	3 ubik.	400 m²	
2	„	Bohorodczany Stare	5 „	„	—	pol.-r.	—	2 mg	
3	„	Dzwiniacz	3 „	„	—	„	3 „	2³/₄ mg	
4	„	Hlebówka	3 „	„	—	ruski	3 „	2 mg	
5	„	Horocholina I	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
6	„	Hryniówka	2 „	„	—	ruski	3 „	¹/₄ mg	
7	„	Iwanikówka	3 „	„	—	„	3 „	2 mg	
8	„	Kryczka	2 „	„	—	„	—	2 mg	Pierwszeństwo mają kand. z egz. wydz. lub w. k. n.
9	„	Lachowce	6 „	„	—	„	—	2¹/₄ „	
10	„	Horocholina Las	2 „	„	—	„	2 „	—	
11	„	Posiecz	3 „	„	—	„	—	2 mg	
12	„	Sadzawa	4 „	„	—	„	3 „	2 mg	
13	„	Starunia	3 „	„	—	„	3 „	2 mg	
14	„	Starunia Krasza	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
1	Drohobycz	Delawa	2 „	„	—	„	—	—	Konk. 3-ci
1	Horodenka	Czernelica	7 „	„	—	„	3 „	1 mg	Pierwszeństwo mają z w. k. n.
1	Kołomyja	Kamionka Wielka-Garby	2 „	„	—	polski	2 „	52 ar.	
1	Nadwórna	Dobrotów	2 „	„	—	pol.-r.	—	1·1 ha	Konk. 3-ci
2	„	Hawryłówka	4 „	„	—	„	3 „	2 mg	
3	„	Mołotków	2 „	„	—	„	—	0·4 h	Konk. 3-ci
4	„	Osław Biały	4 „	„	—	„	—	1·1 ha	Konk. 2-gi
5	„	Osław Czarny	2 „	„	—	„	3 „	0·6 ha	Konk. 3-gi

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im	Język wykładowy	Do użytku kierownika		Uwaga
			szkoły				mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	grunt o obszarze	
6	**Nadwórna**	Majdan Górny	2 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	1·1 ha	Konk. 2-gi
7	„	Wołosów	3 „	„	—	polski	2 „	3 ha	Konk. 2-gi
8	„	Worochta	2 „	„	—	„	—	—	Konk. drugi
1	**Przemyślany**	Zadwórze	5 „	„	—	„	3 „	0·9035 ha	
1	**Przeworsk**	Krzeczowice	5 „	„	—	„	3 „	13 a 68 m²	Pierwszeństwo mają kand. z w. k. n.
1	**Radziechów**	Szczurowice	4 „	„	—	„	—	15 a	
2	„	Witków Nowy	5 „	„	—	„	—	213 a	
1	**Rohatyn**	Bołszowce	7 „	„	—	„	4 „	0 58 h	Pierwszeństwo mają kandyd. z w. k. n.
1	**Sanok**	Zagórz	7 „	„	–	„	—	—	Konk. 2-gi
1	**Zborów**	Bohutyn	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	½ ha	Konk. 2-gi
2	„	Bzowica	2 „	„	—	polski	3 „	½ ha	
3	„	Jarosławice	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	1½ „	Konk. 3-ci
4	„	Meteniów	2 „	„	—	ruski	3 „	1 ha	
5	„	Młynowce	2 „	„	—	pol.-r.	—	½ ha	Konk. 3-ci
6	„	Gaje Roztockie	3 „	„	—	„	—	0·56 ha	Konk. 3-ci
7	„	Hodów	3 „	„	—	„	3 „	½ ha	Konk. 3-ci
8	„	Nesterowce	3 „	„	—	polski	3 „	½ ha	Konk. 3-ci
9	„	Zarudzie	4 „	„	—	pol.-r.	4 „	1 ha	Konk. 3-ci
1	**Żydaczów**	Cucułowce	2 „	„	—	polski	—	2 mg	Konk. pon.
2	„	Manasterzec	3 „	„	—	pol-r.	3 ubik.	2 mg	

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do końca grudnia 1931 r.

Wolne posady nauczycieli podwładnych.

W powiecie krośnieńskim:

Posada nauczyciela samoistnego 1-kl. szk. powsz. w Chorkówce. Język wykładowy polski, mieszkanie służbowe składa się z 2. pokoi i kuchni, budynek murowany, ogród szkolny (6 a.), odległość od Krosna 10.6 km.

W powiecie śniatyńskim:

Posada nauczyciela religii mojżeszowej w 7-klasowej szkole męskiej w Śniatynie. Kandydat będzie obowiązany udzielać nauki religii swego wyznania w szkole 7-klasowej żeńskiej w Śniatynie i 5-klasowej mieszanej w Śniatynie na Bałkach.

Ogłoszenia.

Statut organizacyjny Ministerstwa W. R. i O. P.

(Wyciąg z Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 100).

Uchwałą Rady Ministrów z dnia 9 września 1931 r. (Monitor Polski z dnia 9 września 1931 r. Nr. 213, poz. 287), został zatwierdzony nowy statut organizacyjny Ministerstwa W. R. i O. P.

Ministerstwo W. R. i O. P. składa się z Biura Personalnego i 5 departamentów: I. Ogólnego, II. Szkolnictwa Ogólno-kształcącego, III. Szkolnictwa zawodowego, IV. Nauki i Sztuki, V. Wyznań Religijnych, — oraz z Wydziału Archiwów Państwowych, który jednak nie wchodzi w skład departamentów.

Na czele Biura Personalnego stoi podległy bezpośrednio ministrowi, względnie podsekretarzowi stanu, szef Biura Personalnego, na czele Departamentu Ogólnego i jednego z departamentów stoją podsekretarze stanu, innemi kierują dyrektorowie departamentów, na czele Wydziału Archiwów Państwowych stoi naczelny dyrektor Archiwów Państwowych.

Biuro Personalne opracowuje w porozumieniu z właściwemi departamentami projekty ustaw, rozporządzeń i zarządzeń o charakterze normatywnym w sprawach osobowych; współpracuje w ustalaniu zasad organizacji personalnej i szkoleniu personelu urzędniczego; w porozumieniu z właściwemi departamentami załatwia sprawy osobowe profesorów i nauczycieli wszelkich kategoryj szkół, podległych Ministerstwu, oraz urzędników i niższych funkcjonarjuszów Ministerstwa i podległych mu władz, urzędów i instytucyj; załatwia sprawy uposażeniowe, emerytalne, sprawy związane z zaopatrzeniem, opartem na specjalnych tytułach prawnych; prowadzi obronę w sprawach personalnych przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym; załatwia sprawy odznaczeń; prowadzi ewidencję i statystykę personalną profesorów i nauczycieli oraz urzędników i niższych funkcjonarjuszów.

I. Departament Ogólny składa się z 5 wydziałów: 1) Organizacyjno-Prawnego, 2) Budżetowo-Rachunkowego, 3) Polityki Oświatowej, 4) Pro-

gramowego i 5) Wychowania Fizycznego i Higjeny Szkolnej; nadto w skład Departamentu Ogólnego wchodzi Sekretarjat Ministerstwa, obejmujący sekretarjat osobisty Ministra, kancelarję główną, intendanturę oraz administrację wydawnictw.

II. Departament Szkolnictwa Ogólno-kształcącego składa się z 3-ch wydziałów: 1) Wydział szkolnictwa Powszechnego, 2) Szkolnictwa Średniego, 3) Oświaty Pozaszkolnej.

III. Departament Szkolnictwa Zawodowego składa się z 3-ch wydziałów: 1) Szkół Techniczno-Przemysłowych, 2) Szkół Rzemieślniczo-przemysłowych oraz 3) Szkół Handlowych i Gospodarczych.

IV. Departament Nauki i Sztuki składa się z 2-ch wydziałów: 1) Nauki i Szkół Wyższych i 2) Sztuki.

V. Departament Wyznań Religijnych załatwia sprawy, wynikające ze stosunku Państwa do wyznania katolickiego, innych wyznań chrześcijańskich i wyznań niechrześcijańskich.

(Wydział Archiwów Państwowych obejmuje zarząd archiwów państwowych i ich kompletowanie oraz rewindykację państwowych zbiorów archiwalnych w kraju i z zagranicy, ochronę zabytków archiwalnych i opiekę naukową i techniczną nad archiwami i zbiorami archiwalnemi niepaństwowemi).

Komisje egzaminacyjne dla nauczycieli szkół powszechnych.

Zmiana rejonów komisyj egzaminacyjnych dla egzaminów praktycznych.

Nr. I. K. N. 5199/31. Kuratorjum O. S. Lw., zmieniając zarządzenie tutejsze z dnia 26 lutego 1929 r. Nr. I. 7904/29 (Dz. Urz. Kur. z roku 1929, strona 127), przyłączyło rejon egzaminacyjny VII. z siedzibą w Rudniku nad Sanem, do rejonu egzaminacyjnego VI. z siedzibą w Przemyślu do końca obecnej kadencji, t. j. do końca roku kalendarzowego 1931.

P. Kurator O. S. Lw. zamianował:

1) rozporządzeniem z dnia 12 października 1931 r. Nr. I. K. N. 5199/31 p. Franciszka Grodzickiego zastępcą przewodniczącego komisji egzam. rejonu VI. z siedzibą w Przemyślu, zaś wszystkich członków komisji egzam. rejonu VII. w Rudniku n. S. członkami komisji egzam. rejonu VI. w Przemyślu na ten sam okres czasu.

2) rozporządzeniem z dnia 3 października 1931 r. Nr. I. K. N. 5915/31 p. Marję Smoczkiewiczównę, nauczycielkę szkoły powszechnej w Jarosławiu i p. Leopolda Trochanowicza, nauczyciela szkoły powszechnej w Jarosławiu, na resztę okresu egzaminacyjnego 1929—1931 członkami państwowej Komisji egzaminacyjnej dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych dla rejonu VI. w Przemyślu.

3) rozporządzeniem z dnia 12 października 1931 r. Nr. I. K. N. 6198/31 p. Józefa Romanowskiego, nauczyciela seminarjum nauczycielskiego męskiego w Sokalu, zastępcą prezesa komisji egzaminacyjnej rejonu X. z siedzibą w Sokalu na czas do końca roku 1931.

Okręgowa Komisja Dyscyplinarna we Lwowie.

Dr. Józef Marczyński, komisarz rządowy Kasy Chorych i dr. Józef Reinländer, em. starosta grodzki we Lwowie, zostali na podstawie art. 156 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) powołani na członków Okręgowej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli szkół istniejących na obszarze okręgu szkolnego lwowskiego w miejsce Antoniego Szultisa i dr. Władysława Hojnackiego. (Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 36).

Zakładanie i utrzymywanie publicznych szkół powszechnych.

(Sprostowanie błędu).

Obwieszczeniem Ministra W. R. i O. P. w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Skarbu z dnia 6 czerwca 1931 roku Dz. U. R. P. Nr. 70, p. 576, sprostowano błąd w rozporządzeniu z dnia 5 lipca 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 574) w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1924 r., str. 158) w sposób następujący:

W wierszu szóstym § 23 zamiast: „nie umożliwione“ — powinno być: „nie uniemożliwione“.

Wydalenie ze służby nauczycielskiej.

Kuratorjum O. S. Lw. zarządzeniem z dnia 23 września 1931 roku Nr. O. 604/31 wydaliło p. Marjana Nawojskiego, kierownika 5 kl. publicznej szkoły powszechnej w Krzeczowicach (Przeworsk), ze służby nauczycielskiej na zasadzie postanowień art. 79 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 530), w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. Rz. P. Nr. 47, poz. 462).

Wykluczenie ucznia.

Nr. II. 14291/31. Kuratorjum O. S. Lw. wykluczyło Tadeusza Krasonia, b. ucznia klasy siódmej państwowego gimnazjum w Tarnobrzegu, urodzonego dnia 29 maja 1909 r. w Miechocinie, powiat Tarnobrzeg, od studjów w szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich i szkołach zawodowych państwowych i prywatnych w tutejszym okręgu.

Państwowy Instytut Nauczycielski w Warszawie — zmiana adresu.

Nr. O. 1847/31. Państwowy Instytut Nauczycielski został przeniesiony z lokalu na ul. Szopena 16, w Aleje Ujazdowskie Nr. 20, wobec czego należy kierować wszelką korespondencję pod nowym adresem.

Tablice fabrykacji ołówków i stalówek.

Towarzystwo Akc. Fabryk Ołówków St. Majewski i S-ka w Pruszkowie oświadczyło gotowość dostarczenia szkołom bezpłatnie nieoszklonych tablic fabrykacji ołówków i stalówek.

Szkoły lwowskie mogą otrzymać tablice u zastępcy tejże firmy dr. T. Gutkowskiego we Lwowie, ul. Spółdzielcza 4 (Telefon Nr. 97-12), zaś szkoły pozalwowskie mogą kierować zamówienia wprost do fabryki w Pruszkowie.

Diorama miasta Lwowa.

Nr. O. 1617/31. Na Placu Targów Wschodnich we Lwowie, w pawilonie Polskiego Banku Handlowego, otwartą została Diorama miasta Lwowa, ukazująca w plastycznej a barwnej formie Lwów dawny, a Lwów współczesny.

Pożądanem jest, by Dyrekcje i Kierownictwa szkół zwróciły młodzieży uwagę na ten obraz i zachęciły ją do zwiedzania Dioramy.

Administracja Panoramy Racławickiej i Dioramy poczynią wszelkie udogodnienia i ulgi byle jak najszersze koła młodzieży mogły zobaczyć te pożyteczne i prawdziwe dzieła sztuki.

Część druga.

JAN PNIEWSKI
Instruktor Ministerjalny.

Uzasadnienie układu materjału w programie nauki fizyki w seminarjach nauczycielskich.

Program każdego przedmiotu nauczania można rozpatrywać z dwóch punktów widzenia:

1. co do treści — czyli doboru materjału i 2. co do układu tego materjału.

O doborze materjału decydują: a) przygotowanie uczniów, wstępujących do szkoły — czyli zasób wiadomości, jakie przynoszą ze sobą z domu lub innej szkoły; b) wiek uczniów; c) charakter samej szkoły, dla której dany program jest opracowany; d) wreszcie czas, przeznaczony na nauczanie tego przedmiotu.

Te same mniej więcej czynniki wpływają i na układ materjału w programie; odgrywają tu jednak rolę i względy dydaktyczne oraz wzajemna zależność między programami pokrewnych przedmiotów.

Zastanówmy się pokrótce nad temi czynnikami, decydującemi o doborze i układzie materjału programu przyrody martwej w seminarjach nauczycielskich.

Młodzież wstępująca do seminarjów, w wieku od 14 do 16 lat, w większości swej przychodzi ze szkół powszechnych, znajdujących się w okolicznych wsiach i miasteczkach, nieliczni tylko kandydaci zgłaszają się z gimnazjów lub innych szkół. Pozornie więc zdawaćby się mogło, że zasób

wiadomości i poziom umysłowy tej młodzieży powinien być mniej więcej jednakowy.

Wiemy jednak, choćby z egzaminów wstępnych, że tak nie jest, że kandydaci do seminarjów mają bardzo różne przygotowanie, wpływają bowiem na to rozmaite warunki pracy w szkołach powszechnych.

Ażeby się zorjentować w stanie przygotowania naukowego młodzieży, wstępującej na kurs pierwszy, prezprowadziłem ankietę w dwóch seminarjach.

W ankiecie były takie pytania:

1. W jakiej szkole uczyłeś się przed wstąpieniem do seminarjum?
2. Czy w tej szkole była pracownia fizyko-chemiczna?
3. Czy były robione jakie doświadczenia z fizyki i chemji?
4. Czy uczniowie robili ćwiczenia własnoręcznie czy też doświadczenia demonstrował nauczyciel.

Wynik ankiety był następujący: na 80 uczniów i uczennic tylko 1 był w takiej szkole, gdzie była pracownia fizyko-chemiczna i ten właśnie wykonywał ćwiczenia własnoręcznie; 25% widziało doświadczenia, demonstrowane przez nauczyciela w klasie; reszta, t. j. 75% wogóle żadnych doświadczeń nie widziała, a przyrządy zna tylko z rysunków w podręczniku.

Ankietę tę przeprowadziłem w roku 1928-ym.

W ubiegłym roku zastosowałem podobną ankietę i na 71 odpowiedzi otrzymałem następujące wyniki: 45% przerabiało ćwiczenia własnoręczne (częściowo pokazy), 38% widziało tylko pokazy, ale nie ze wszystkich działów fizyki i chemji, wreszcie 17% nie widziało wogóle doświadczeń.

Obecnie więc sprawa nauczania propedeutyki fizyki i chemji w szkołach powszechnych posunęła się znacznie naprzód, ale tylko w większych miastach, gdzie są już zorganizowane pracownie fizyko-chemiczne. (W ostatniej ankiecie na 71 uczniów i uczennic — 53 kończyło szkoły powszechne w miastach).

Pocieszać się więc należy, że w przyszłości, gdy będziemy dostawali do seminarjów materjał, który całkowicie przejdzie przez pracownię szkoły powszechnej, możliwem będzie zredukowanie całego szeregu ćwiczeń elementarnych, wchodzących raczej w zakres programu propedeutyki fizyki i chemji a znajdujących się obecnie w programie seminaryjnym. Możnaby wtedy więcej czasu poświęcić na teoretyczne pogłębianie przerabianego materjału naukowego.

Tymczasem musimy w seminarjum w ciągu 4-ch pierwszych lat przy 11 godzinach tygodniowo przygotować nauczycieli, którzyby wynieśli ze szkoły wraz z odpowiednim zasobem wiadomości teoretycznych dostateczną wprawę w wykonywaniu doświadczeń.

To też materjał, zawarty w programie przyrody martwej w seminarjach nauczycielskich tak jest ułożony, aby wszystkie czynniki, jak wiek uczniów, przygotowanie oraz czas na nauczanie fizyki i chemji, mogły być w nim uwzględnione.

Prócz tego wzięto również pod uwagę programy pokrewnych przedmiotów, jak matematyki i przyrody żywej i geografji, z któremi przyroda martwa ma wiele punktów stycznych.

Tak więc pierwsze trzy czynniki wpłynęły na dobór i układ materjału w ten sposób, że przesunięto punkt ciężkości na stronę doświadczalną, rezygnując często z teoretycznych wywodów.

Szczególnie wyraźnie zaznacza się to w I. części programu (I. i II. kurs), gdzie mowa jest o fizycznych i chemicznych własnościach ciał.

Mamy tu właśnie możność stosowania bardzo licznych i stosunkowo łatwych doświadczeń, nadających się w większości na ćwiczenia własnoręcznie nawet w średnio zaopatrzonej pracowni. Uczeń będzie miał tu możność nabycia dostatecznej wprawy w wykonywaniu doświadczeń i umiejętnego obchodzenia się z przyrządami.

W II-giej części programu, gdzie mowa jest o energji, doświadczenia są już o wiele trudniejsze, a często nawet niemożliwe do wykonania w zakresie szkoły średniej, wymagające nieraz subtelnych, skomplikowanych i kosztownych przyrządów.

Musimy tu już z konieczności częściej zastępować ćwiczenia uczniowskie pokazem, a nieraz nawet wogóle zrezygnować z doświadczenia, poprzestając na teoretycznem ujęciu danego zjawiska.

Będziemy to jednak mogli uczynić tem łatwiej, im lepiej pod względem metodycznym potraktujemy I-szą część programu, im więcej ćwiczeń wykonają sami uczniowie.

A właśnie w I-ej części programu mamy możność potraktowania wielu partyj programu pod względem metodycznym bez zarzutu.

Możemy tutaj zastosować metodę właściwą naukom doświadczalnym, a polegającą na tem, że praca ucznia podzielona będzie na 4 etapy:

1. gromadzenie materjału doświadczalnego,
2. systematyzowanie tego materjału, wnioskowanie, uogólnianie i konstruowanie teorji (indukcja),
3. przewidywanie faktów nieznanych, a wynikających z poznanych teoryj (dedukcja) i
4. sprawozdanie doświadczalne tych przewidywań.

Etapy 1 i 4 odbywają się z reguły w pracowni, 2 i 3 w klasie lub w domu.

Rozumie się, że niezawsze uda nam się w całości zastosować tę metodę, ale powinniśmy starać się zawsze stosować ją tam, gdzie to jest tylko możliwe. Pamiętać bowiem musimy, że lekcje nasze powinny być prowadzone pod względem metody możliwie jak najlepiej, gdyż znaną jest rzeczą, że nasi uczniowie w przyszłości, jako nauczyciele, będą się wzorowali jedynie na naszych lekcjach.

I nie należy się łudzić, że w ciągu tych kilkunastu godzin metodyki fizyki na kursie piątym zdołamy przygotować swoich wychowanków do właściwego nauczania fizyki i chemji w szkołach powszechnych, jeżeli w ciągu 4-ch lat nie będziemy starali się dawać im wzorów ze swoich lekcyj.

Na lekcjach metodyki będziemy mogli tylko uzasadnić teoretycznie naszą metodę pracy, jaką stosujemy przy nauczaniu przyrody martwej na niższych kursach, ilustrując nasze wywody przykładami, zaczerpniętemi z tych partyj programu, które mogliśmy przeprowadzić wzorowo pod względem metodycznym.

Po tych ogólnych uwagach, dotyczących doboru i układu materjału w programie przyrody martwej w seminarjach nauczycielskich, postaram się uzasadnić układ poszczególnych części programu oraz wykazać wzajemne ich powiązanie.

Wbrew ogólnie i oddawna przyjętemu zwyczajowi, rozpoczynamy naukę o przyrodzie martwej nie od mechaniki, która na tym poziomie nie mogłaby być traktowana systematycznie, choćby ze względu na niedostateczne jeszcze przygotowanie młodzieży z matematyki, lecz od zaznajomienia uczniów z łatwemi do ustalenia ogólnemi własnościami ciał. Rozpoczynając nauczanie fizyki od mechaniki, musielibyśmy zaraz na początku zrezygnować z laboratoryjnej metody pracy, gdyż trudno byłoby nam, zwłaszcza przy skromnem zaopatrzeniu pracowni, zorganizować tu ćwiczenia uczniowskie.

Wreszcie na tym poziomie nie byłoby wskazanem rozpoczynanie nauczania fizyki od pojęć tak abstrakcyjnych, jak np. pojęcie masy, przyśpieszenia, szybkości w ruchu zmiennym i t. p.

Należy raczej rozpocząć naukę od rzeczy bardziej konkretnych i zjawisk możliwie najprostszych, a nawet często już znanych młodzieży z życia codziennego.

Dlatego też w pierwszej części programu (kurs I i II) umieszczona — jak to wyżej zaznaczyłem — jest nauka o własnościach fizycznych i chemicznych ciał.

Jako punk wyjścia bierzemy pomiary rozciągłości i ciężaru ciał. Aby jednak uzasadnić konieczność robienia pomiarów, poprzedzamy je ocenę wielkości „na oko", sprawdzamy następnie wyniki, stosując pomiary coraz dokładniejsze, omawiając za każdym razem popełnione błędy oraz wskazując ich źródło.

Jednocześnie staramy się wskazać uczniom celowość stosowania odpowiedniej dokładności tam, gdzie to jest potrzebne. Zdarza się bowiem nieraz, że uczniowie ważą jakieś ciało z dokładnością do 0.01 gr, a pomiar objętości tego ciała cylindrem miarowym mogą wykonać tylko z dokładnością do 0,5 cm^3; wreszcie obliczają ciężar właściwy tego ciała z dokładnością do 0,0001, a nieraz i większą jeszcze, jeżeli liczby nie dzielą się bez reszty.

Pomiary rozciągłości i ciężaru ciał traktujemy jako wstęp. Korzystamy przytem z licznych tu doświadczeń i ćwiczeń własnoręcznych i staramy się odrazu wdrożyć ucznia do pracy laboratoryjnej, umiejętnego prowadzenia notatek, rysowania przyrządów i t. p.

Po tym wstępie rozpoczynamy właściwy program. Gromadzimy najpierw materjał doświadczalny, z którego następnie wyniknie pierwszy zarys cząsteczkowej budowy materji.

Przerabiamy w tym celu szereg ćwiczeń jakościowych na rozszerzalność cieplną ciał, ich ściśliwość bez zmiany ciężaru całkowitego, rozpuszczalność wreszcie dyfuzję i osmozę.

Mamy tu właśnie pierwszy i drugi etap pracy ucznia: gromadzenie materjału doświadczalnego, wyciąganie wniosków, uogólnienia i konstruowanie teorji.

Wyłoni się tu jednak wątpliwość, jak mianowicie pogodzić cząsteczkową budowę ciał, zwłaszcza stałych, z ich trwałym kształtem. Zkolei więc zjawi się tu zagadnienie spójności, której istnienie w ciałach stałych jest nieomal oczywiste, dla cieczy jednak wypadnie ją potwierdzić doświadczalnie.

Jak widzimy, następuje tu trzeci i czwarty etap pracy ucznia: przewidywanie nowych faktów i doświadczalne ich sprawdzanie.

W związku ze spójnością zapoznajemy uczniów ze zjawiskiem przylegania.

Nastręczy się tu jednocześnie przy badaniu przylegania cieczy konieczność bliższego zapoznania się z własnościami błonki powierzchniowej i związanego z nią zjawiska włoskowatości.

W ten sposób w umysłach uczniów wytwarza się coraz pełniejszy obraz cząsteczkowej budowy materji.

Już w tej pierwszej partji programu widoczna jest charakterystyczna cecha układu materjału, która zresztą będzie się przejawiać i w dalszych partjach, a zwłaszcza w programie chemji, mianowicie ścisła łączność poszczególnych tematów.

Mamy tu możność uniknięcia narzucania uczniom tematów ćwiczeń, gdyż wynikają one, jako logiczna konieczność z poprzednich już przerobionych zagadnień. Wystarczy tu nieraz lekkie napomknięcie czy też nieznaczne naprowadzenie ze strony nauczyciela, a już uczeń sam dalej wysunie nowe zagadnienia i zaprojektuje plany ćwiczeń.

Takie wreszcie wiązanie poszczególnych zagadnień w pewną logiczną całość ma i tę zaletę, że przyczynia się do łatwiejszego utrwalenia w pamięci ucznia przerobionego materjału. Będzie ono tym cementem, łączącym cegiełki poszczególnych lekcyj w trwałą i harmonijną budowę.

Przy omawianiu wewnętrznej struktury materji coraz wyraźniej zarysowuje się podział jej na trzy stany skupienia. Zkolei więc zajmiemy się teraz nieco szczegółowiej zbadaniem własności cieczy i gazów, odkładając na później właściwości ciał stałych. Tu zaś wskażemy tylko charakterystyczną ich cechę — sprężystość kształtu.

Stwierdziwszy na wstępie zasadnicze różnice między cieczami i gazami, rozpatrzymy następnie wspólne ich własności jako płynów oraz warunki ich równowagi, gdy są w spoczynku (hydrostatyka i aerostatyka); zaznaczamy przytem różnice ilościowe w zachowaniu się cieczy z jednej strony, z drugiej — gazów.

Badamy wreszcie równowagę hydrodynamiczną, która posłuży nam jako model do zrozumienia równowagi termodynamicznej (przepływ ciepła).

W kalorymetrji znów będziemy mogli posługiwać się modelami, zaczerpniętemi z hydrostatyki.

Podział ciał na trzy stany skupienia jest oczywiście względny, zależny od temperatury tych ciał. To też jako dalszy ciąg nauki o cieple następują zmiany tych stanów skupienia pod wpływem ogrzewania.

Dochodzimy tu do własności ciał w stanie znacznego rozrzedzenia (własność par i gazów).

W tem miejscu uzupełniamy jakościowe ćwiczenia na rozszerzalność cieplną ciał ćwiczeniami ilościowemi.

Mamy teraz już dosyć dużo poznanych zjawisk, które łącznie ze zjawiskami dyfuzji i osmozy oraz ruchami Browna pozwolą nam wytworzyć pierwszy, aczkolwiek niezupełny jeszcze, elementarny zarys teorji kinetycznej.

Dalszym etapem nauki o budowie materji byłby zarys teorji atomowej. Do tego jednak trzeba przygotować odpowiedni materjał doświadczalny. Musimy więc najpierw przerobić szereg ćwiczeń jakościowych i ilościowych z początków chemji, aby stworzyć sobie dostateczną podstawę doświadczalną, na której następnie możnaby oprzeć teorję atomową.

Od tych właśnie ćwiczeń rozpoczynamy program kursu II-go.

Łącznikiem wiążącym materjał przerabiany na kursie II-gim z materjałem zawartym w programie kursu I-go, są własności ciał stałych, o których była tylko wzmianka na początku programu kursu I-go.

Program więc kursu I-go kończymy rozpatrzeniem ważniejszych własności ciał stałych, a zwłaszcza metali.

Szczegółowe uzasadnienie układu materjału programu chemji będzie tematem osobnego referatu, ponieważ układ materjału w tej części programu różni się zasadniczo od powszechnie przyjętych schematów.

Ograniczę się więc tylko do rozpatrzenia tej części programu kursu II-go, która wiąże się ze zjawiskami elektrotechnicznemi i prądem galwanicznym.

W programie przyrody martwej zespolone zostały w jedną całość trzy dziedziny nauki: fizyka, chemja i mineralogja. I słusznie, wszak wytłumaczenie wielu zjawisk chemicznych wymaga znajomości fizyki — i odwrotnie — nie będziemy często mogli dokładnie wyjaśnić niektórych zjawisk fizycznych bez wiadomości z chemji.

Z tego też względu w program chemji przy rozpatrywaniu rozkładu soli wpleciona została część nauki o elektryczności, aby potem, korzystając z zasadniczych wiadomości o jonach, można było lepiej oświetlić szereg reakcyj chemicznych.

Przy okazji w związku z elektrochemją przerabiamy ćwiczenia z prądem galwanicznym.

Naukę o własnościach ciał fizycznych i chemicznych kończymy działem, omawiającym zasadnicze wiadomości z chemji organicznej.

Tę pierwszą część programu, znacznie odbiegającą w swym układzie od schematów, przyjętych w programach szkół średnich, spróbowałem ująć schematycznie; chodziło mi też o wykazanie przewodniej myśli w tej części programu oraz przedstawienie powiązania poszczególnych tematów i zagadnień w jedną logiczną całość. Zdarzało mi się bowiem nieraz słyszeć z ust młodszych zwłaszcza kolegów, którzy, pracując w seminarjum pierwszy rok, nie zdołali jeszcze dostatecznie wniknąć w ideę tego programu, że w tej właśnie części brak związku między poszczególnemi działami, że panuje tu jakoby chaos w układzie materjału.

Kto jednak przepracował ten program w seminarjum, stosując jak najszerzej metodę ćwiczeń uczniowskich, ten przyzna, że taki właśnie układ materjału w programie seminarjum najbardziej odpowiada warunkom, które już poprzednio wymieniłem.

Jedynie w wyjątkowych warunkach, gdyby nie było w seminarjum pracowni, a więc bez ćwiczeń uczniowskich, program ten, jak zresztą i każdy inny, mógłby istotnie nie dać dobrych wyników. Obecnie jednak mamy już we wszystkich seminarjach pracownie lepiej lub gorzej urządzone i wyposażone w przyrządy, a do ćwiczeń w tej części programu potrzebne są przyrządy dość proste i niedrogie, tak że każde seminarjum może się w nie zaopatrzyć nawet przy bardzo skromnych środkach pieniężnych.

Na kursie III-cim rozpoczynamy drugą część programu, w której układ materjału niewiele odbiega od ogólnie przyjętych zasad w programach innych szkół. Ograniczę się więc tylko do kilku uwag o tej części programu.

Mechanikę rozpoczynamy od nauki o ruchach, przechodząc następnie do zasad dynamicznych Newtona.

Przy rozpatrywaniu ruchu jednostajnego po kole zapoznajemy uczniów z mechaniką nieba.

Wreszcie dajemy uczniom zasadnicze pojęcia o ruchach harmonicznych i ruchu falowym, a w związku z tem bierzemy naukę o głosie i tem kończymy pierwszy dział mechaniki.

Zkolei przystępujemy do obszernego działu, traktującego o pracy i energji. Korzystamy tu ze sposobności, aby dać zasadnicze pojęcie z termodynamiki i uzupełnić nieco teorję kinetyczną.

Program III-go kursu kończymy rozpatrzeniem różnych rodzajów energji.

Na kursie IV-tym wracamy jeszcze raz do elektryczności. Będziemy mogli na tym stopniu nieco szczegółowiej rozpatrzeć pole elektryczne i magnetyczne.

W związku z polem elektromagnetycznem i zmianami zachodzącemi w tem polu omawiamy fale elektromagnetyczne, które będą punktem wyjścia do nauki o promieniowaniu cieplnem i świetlnem.

Jak już wspomniałem na wstępie, w drugiej części programu rzadziej będziemy mogli stosować ćwiczenia uczniowskie, jednak i tu znajdziemy takie partje programu, jak składanie i rozkład sił, machiny proste, magnetyzm, optyka geometryczna i t. p., które można będzie przerobić na ćwiczeniach uczniowskich.

Mimo wszystko przeważać mogą na tym szczeblu wiedzy pokazy i teoretyczne wywody, ponieważ mamy do czynienia z młodzieżą starszą, zaprawioną już do umiejętnego obserwowania zjawisk, wyciągania wniosków i operowania pojęciami naukowemi.

Nie ulega wątpliwości, że materjał, zawarty w programie przyrody martwej, jest obszerny, a na przerobienie go mamy czasu bardzo niewiele (11 godzin tygodniowo), zwłaszcza jeżeli się stosuje ćwiczenia uczniowskie w szerszym zakresie. Zachodzi przeto nieodzowność podjęcia specjalnej troski w kierunku wyczerpania programu.

Przedewszystkiem musimy zastosować jak najdalej posuniętą oszczędność czasu, musimy starannie przygotowywać przed lekcjami przyrządy i materjały do ćwiczeń uczniowskich i pokazów, aby w czasie lekcji nie tracić na to cennego czasu.

Prócz tego dobra organizacja pracy uczniów również przyczyni się do znacznej oszczędności w czasie.

Wreszcie nie wszystkie partje programu można traktować jednakowo wyczerpująco. Zależy to od całego szeregu czynników, jak zaopatrzenie pracowni w przyrządy, urządzenie pracowni, zainteresowanie uczniów wreszcie osobiste zamiłowanie nauczyciela.

Spostrzegamy naprzykład, że uczniowie szczególnie interesują się zjawiskami elektrycznemi, a właśnie mamy dobrze zaopatrzony ten dział

w pomoce naukowe, możemy więc, a nawet powinniśmy, szczegółowiej potraktować ten dział, choćby nawet wypadło potem skrócić czas, przeznaczony na inne działy. Wszak każdy dział nauki, odpowiednio ujęty i dobrze przeprowadzony pod względem metodycznym, może być kształcącym i dać odpowiednie korzyści.

Nie znaczy to jednak, by można było opuszczać z programu całe rozdziały; musimy bowiem dać naszym uczniom zasadnicze wiadomości w zakresie całego programu, aby potem, gdy znajdą się w szkole powszechnej, mogli oprzeć się na tych wiadomościach i odpowiednio je tylko rozszerzać i pogłębiać.

Sprawozdanie roczne z pracy wychowawczej w 7 kl. publicznej szkole powszechnej żeńskiej im. Ks. St. Konarskiego we Lwowie.

Wychowanie w pełnem znaczeniu tego wyrazu to sprawa wogóle trudna i odpowiedzialna; wychowanie, które podejmuje szkoła, to częstokroć problem bardzo trudny, zwłaszcza gdy dziatwa pochodzi ze środowisk różnorodnych, a więc w różnych żyjąca warunkach i gdy klasy są bardzo liczne. Wychowawczyni, chcąc spełnić to główne zadanie, musi włożyć w pracę swą wiedzę i doświadczenie, rozum i serce a wraz z tem wszystkiem moc dobrej i wytrwałej woli.

Szkoła nasza, licząca w roku 1930/31 675 uczennic, ma właśnie powyżej wskazane trudności. Jest bardzo liczna i posiada materjał niejednolity. Uczennice szkoły tutejszej pochodzą ze sfery robotników, rzemieślników, handlowców i niższych funkcjonarjuszy państwowych lub miejskich, mały stosunkowo procent ze sfery zawodowej inteligencji. Większość to dzieci ludzi ubogich, pozostających w bardzo złych stosunkach materjalnych, a wielu z powodu obecnego bezrobocia wprost w rozpaczliwych. Warunki mieszkaniowe wogóle są ciężkie a często niemożliwe, zdarza się bowiem, że jedna izba jest mieszkaniem rodziny, składającej się z sześciu i więcej osób. Rzecz prosta, że stan zdrowotny dzieci z takich środowisk nie jest pomyślny.

Oddziaływanie intelektualne rodziny jest często bardzo słabe a nawet ujemne. U większości rodziców można stwierdzić na podstawie przedkładanych pisemnych usprawiedliwień nieobecności dzieci w szkole zaledwie elementarne lub wyłącznie fachowe wykształcenie, a pewien procent często dość znaczny to analfabeci. Natomiast opieka rodziców pod względem moralnym jest wogóle troskliwa, zaledwie nieliczne jednostki pozostawały w otoczeniu nieodpowiedniem czy zgubnem dla istot młodocianych.

Stosunek domu do szkoły jest na ogół dobry, co oznacza się w tem, że niema skarg i utyskiwań rodziców; wyniki klasyfikacyj i uwagi na konferencjach przyjmują rodzice spokojnie a nawet z pewną wdzięcznością, sami zaś najczęściej stosują do swoich dzieci dwie skrajne metody: kary cielesnej lub zbytniego pobłażania.

Grono nauczycielskie szkoły naszej ma pełne zrozumienie swego zadania wychowawczego i istotnie wkłada w tę odpowiedzialną pracę całą duszę. Większość opiekunek klas zna dobrze swą dziatwę, więc umie na nią oddziaływać, stosując odpowiednie środki; postępowanie z dziećmi jest serdeczne, prawdziwie macierzyńskie, lecz nie pobłażliwe. Troska o zdro-

wie i potrzeby materjalne zbliża dziatwę do opiekunek, które starają się obudzać u swych wychowanek miłość koleżeńską, wyrabiać poczucie potrzeby wzajemnej pomocy, czy to materjalnej, czy pomocy w nauce. Dziewczynki zamożniejsze zaopatrują uboższe w odzież i obuwie, przynoszą śniadania, opłacają nawet dla nich przyjemności (kino, teatr, wycieczki), a czynią to w sposób tak delikatny, że koleżanki, otrzymujące pomoc, nie czują upokorzenia, wskutek tego współżycie jest przyjacielskie i radosne.

Bardzo pomocnem w tej pracy wychowawczej, łączącej dom ze szkołą, jest tutejsze Koło Rodzicielskie, którego stosunek do szkoły i grona nauczycielskiego był bez zarzutu, a pełen zrozumienia i poświęcenia dla dziatwy. Jest to zasługa przedewszystkiem Wydziału, który swym taktem i staraniem potrafił pociągnąć większość rodziców. Członkowie Wydziału pracowali ofiarnie, nie pragnąc rozgłosu, poświęcając wiele czasu i trudu tej sprawie. Ich to zasługą były znaczne dochody ze składek rodziców uczennic, wynoszące do 150 zł miesięcznie, jak i licznych imprez, które miały na celu przysporzenie funduszu na wysyłkę uczennic na kolonje wakacyjne i dożywianie dziatwy.

Na kolonje ofiarowało Koło Rodzicielskie 1200 złotych, na dożywianie 506 zł.

Każda jednak potrzeba szkoły zyskiwała poparcie lub była przez Koło spełniana. Koło przyczyniło się do założenia w kancelarji szkolnej telefonu i daje co miesiąc na opłatę tegoż 10 zł, co czyni razem 240 zł; do zakupna lampy kwarcowej dodało 300 zł, do radja 150 zł, na wycieczkę krajoznawczą 200 zł. Zaopatruje też najbardziej potrzebujące uczennice w odzież.

Trudno nie ocenić pracy członków Koła przy dożywianiu, które odbywało się od 1-go grudnia aż do świąt Wielkanocnych. W tym celu ustanowiono stałe dyżury matek. Śniadania wydawano 2 razy dziennie: w czasie drugiej przerwy o godzinie 10-tej i dla oddziałów południowych o 13-ej. O godzinie 10-tej rano wydawano równocześnie śniadania na parterze i na drugiem piętrze, zajęte więc były zawsze wtedy 4 matki. Dyżury swe spełniały z wielką akuratnością, a porządku pilnowała niestrudzona przewodnicząca, która najczęściej bywała wówczas dwa razy dziennie w szkole. We wszelkich uroczystościach szkoły, obchodach narodowych, przedstawieniach, wycieczkach Koło Rodzicielskie brało żywy udział. Zwłaszcza podnieść należy dwa momenty: urządzenie wspólnego śniadania po pierwszej Komunji świętej o nastroju szczerze rodzinnym i współudział w wycieczce uczennic całej szkoły do Brzuchowic, gdzie urządzono Święto Dziatwy.

W szkole tutejszej niema „Ogniska" dla dziatwy w godzinach pozaszkolnych. Potrzebujące tej opieki przydzielono do Ognisk w szkole im. Kordeckiego i św. M. Magdaleny. Uczennice, zwłaszcza starsze niechętnie śpieszą do obcej im szkoły. Dlatego z wielkiem zadowoleniem przyjąć należy projekt przewodniczącej Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża, by w roku przyszłym urządzić świetlicę, gdzie uczennice, zwłaszcza starsze, mogłyby spędzić mile i pożytecznie czas w godzinach popołudniowych na rozrywce, lekturze czasopism lub książek.

Izby szkolne są dobrze utrzymane; jest dążność do ich przystrojenia i trzeba wstrzymywać dziatwę, by nie używała za wiele dekoracyj.

Mimo niezbyt odpowiedniego światła hodują uczennice kwiaty w doniczkach; staraniom uczennic starszych klasy 7-ej powierzone są kwiaty na korytarzach.

W każdej klasie znajduje się umywalnia, kosz na papiery, a delegatki Czerwonego Krzyża dbają o czystość klasy.

Karmienie ptaszków jest bardzo przestrzegane: dziatwa młodsza oddaje się temu z zapałem, a że najliczniejsze są klasy niższe, więc ptakom w okolicy szkoły na pożywieniu nie braknie.

Nauka śpiewu we wszystkich prawie klasach prowadzona jest prawidłowo, zgodnie z programem, który już w klasie 1-szej każe dziecku zapoznać się z pięcioma tonami gamy, wartością nut i miarami taktu. Ale z wielkiem zamiłowaniem śpiewają wszystkie uczennice pieśni, najmłodsze często ilustrują je ruchami rąk, starsze doprowadzają już do pewnej doskonałości, czego dowodem była pieśń „Bogarodzico", odśpiewana w czasie scenicznych obrazów w dniu Święta Książki Polskiej. Śpiewają bardzo chętnie a uczą się łatwo pieśni nawet na trzy głosy, co jest wielką zasługą nauczycielki prowadzącej śpiew choralny.

Pięknie rozbrzmiewa pieśń w czasie nabożeństw szkolnych. Chór uczennic przyczynia się również do uświetnienia wszystkich uroczystości szkolnych, których tak wiele święci szkoła, czy to w czasie obchodów o charakterze państwowym, gdy słowa hymnu narodowego, pieśni patrjotycznej lub piosnki żołnierskiej budzą umiłowanie ojczyzny, jej świetnej i chlubnej przeszłości a przedewszystkiem szczęśliwej teraźniejszości, czy też obchodów innych. A jak przystało na czasy panowania radja, uczennice szkoły tutejszej brały udział w 2-ch audycjach szkolnych, urządzanych przez Kuratorjum OSL. każdej soboty o godzinie 12.10. Pierwsza audycja — to inauguracyjne słuchowisko na zapoczątkowanie tych imprez, ułożone przez nauczycielki szkoły tutejszej, w którem udział brało około 50 uczennic; — druga 30 maja dla uczczenia Dnia Matki w jeszcze większym zespole, ułożona przez przewodniczącą Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża i odtworzona przez członkinie tej organizacji.

Nowością w przedstawieniach dziecięcych a po raz pierwszy zainicjowanych we Lwowie, był teatr kukiełek. Inicjatorką była również przewodnicząca Koła Młodzieży Czerw. Krzyża, aktorami zaś wygłaszającymi role kukiełek, były uczennice klasy czwartej. Pierwsza sztuczka ludowa była o „Kasi, która gąski zgubiła", druga zaś na tle baśni pod tytułem „Baba Jaga". Rzecz była bardzo pięknie oddana, ogólnie się podobała: pierwsze przedstawienie odegrane było kilkakrotnie dla uczennic sąsiednich szkół, co przyniosło Kołu M. C. K. znaczny dochód (około 200 zł).

Z inicjatywy Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża istnieje już drugi rok gazetka ścienna (rama obszerna w widocznem miejscu na korytarzu), w której prócz rycin, obrazów, wykresów, umieszczone są artykuły z czasopism dla młodzieży, niekiedy sprawozdania lub wiersze okolicznościowe układu uczennic.

Gazetka ta informuje dzieci o ważnych, aktualnych chwilach, takich jak rocznica śmierci M. Konopnickiej, poświęcenie lampy kwarcowej, w dniu powstania Państwa Polskiego i t. p. Poszczególne klasy przygotowują tematy gazetki, co kształci je, budzi większe zainteresowanie, rozwija także ducha państwowego przez większość tematów odnośnej treści.

Uroczystości o charakterze państwowym i gazetka, dostosowana do tych momentów, były to czynniki wychowawcze w duchu państwowym; bardziej jednak oddziaływano pod tym względem na uczennice przez naukę o Polsce współczesnej, geografję, historję i naukę języka ojczystego. Zaznajamiano dziatwę z prawami i obowiązkami obywateli, wdrażano do poszanowania władzy i jej przedstawicieli, wskazywano na świetlane postacie historyczne, akcentowano konieczność zbiorowej twórczości pracy i „zestrzelenia myśli w jedno ognisko". Ta metoda wychowania, działająca na młodzież przez podniety uczuciowe, ma swe wielkie wartości. Wyrabia entuzjazm, ofiarność, idealizm, gotowość do poświęceń. By jednak istotnie wychowywać młodzież obywatelsko, osiągnąć świadomość samodzielności i dobrowolności, kształcić musimy nietylko uczucie, ale i zrozumienie konkretnych, życiowych zagadnień zbiorowości, a do tego są nam pomocne społeczne organizacje uczniowskie, jak Koło Młodzieży Czerw. Krzyża, spółdzielnia uczennic, samorządy szkolne.

Koło Młodzieży Czerwonego Krzyża jednoczy w naszej szkole około 300 członkiń. Praca skupia się w kilku sekcjach.

1) Sekcja higjeniczna prowadzi apteczkę i kontrolę czystości; zaopatruje klasy w mydło, utrzymuje porządek w pokoiku dla naświetlań.

2) Sekcja samarytańska zakupuje lekarstwa dla potrzebujących, kupuje okulary, wysyła na kolonje, co miesiąc posyła jakąś sumę dla dzieci repatrjantów; sekcja ta zakupiła lampę kwarcową dla szkoły, urządziła swoim kosztem pokoik do naświetlań, wyposażając go w linoleum, materace, prześcieradła, ceratę, taborety, firaneczki, ręczniki, zegar kontrolny i termometry. Prócz tego ofiarowała sekcja pewną kwotę na przybory dla biednych uczennic.

3) Sekcja oświatowa prowadzi gazetkę Czerwonego Krzyża, prenumeruje „Ilustrację szkolną", której zbiór wynosi obecnie około 380 obrazów, prenumeruje „Czyn Młodzieży". Również opłaca sekcja wkładkę za 20 legitymacyj do L. O. P. P., udzieliła na wycieczkę do Krakowa, Wieliczki i Zakopanego 172 zł 75 gr.

4) Sekcja przysparzania dochodów i przedsiębiorstw urządziła szereg przedstawień teatru kukiełek, loteryjkę, audycję radjową ku czci matek, zakupiła radjo dla szkoły i urządziła odpowiednią instalację, odesłała do Zarządu Głównego do Warszawy zdjęcia fotograficzne oraz dwie lalki do wymiany, prowadziła korespondencję z członkiniami Czerwonego Krzyża w kraju, urządziła „Dzień Książki", brała udział w pochodzie Czerwonego Krzyża.

Dochody z wkładek członków, przedsiębiorstw, opłat za naświetlanie lampą kwarcową i darów wynoszą w roku bieżącym 4992 zł 61 gr, wydatki zaś 4936 zł 99 gr. Saldo na rok 1931/32 wynosi 55 zł 62 gr.

Zamierzenia Koła Czerwonego Krzyża w najbliższej przyszłości: 1) otworzenie świetlicy Czerwonego Krzyża w naszym zakładzie, 2) zakupienie wagi osobowej dla dzieci, 3) urządzenie ślizgawki w zimowych miesiącach, 4) urządzenie kursu gimnastyki rytmiczno-zdrowotnej, 5) urządzenie kursu języka francuskiego.

W roku 1930/31 została zorganizowana spółdzielnia uczennic tutejszej szkoły. W myśl statutu, uchwalonego przez członkinie, do spółdzielni należą uczennice od klasy 5-tej, zobowiązując się do pozostania w tej instytucji do ukończenia klasy 7-ej i wpłacania udziału (od 50 gr).

Członkinie spółdzielni zajmują się pracą w kramie pod kierunkiem nauczycielki i założyły kasę pożyczkową. Obrót spółdzielni w roku bieżącym wynosi 9172 zł 92 gr.

Od kilku lat istnieje szkolna kasa oszczędności. Wkładki uczennic w bieżącym roku szkolnym wynosiły 747 zł, co na obecne czasy dla niezamożnej naszej młodzieży jest sumą znaczną.

Szkoła żeńska im. Konarskiego mieści się obok szkoły męskiej w budynku 2-piętrowym, na ten cel wzniesionym jeszcze przed laty 40-tu, nie posiada zatem takich urządzeń, jakich wymaga nowoczesna szkoła. Położenie u zbiegu bardzo ruchliwych ulic, większa część okien zwrócona ku północy, małe i wąskie korytarze — to ujemne strony naszego budynku szkolnego. Szczerą troską kierownictwa i grona nauczycielskiego jest zdrowie młodzieży, dokładamy więc wszelkich starań, by warunki higjeniczne były możliwie najlepsze, dbamy troskliwie o czystość, jako najpierwszy warunek zachowania zdrowia. Ten wzgląd skłonił przed rokiem Koło Czerwonego Krzyża do zakupienia kosztownego odkurzacza elektrycznego dla skutecznego odczyszczania ścian.

O dożywianiu dziatwy dodam tylko, że śniadanie składało się ze szklanki gorącego pełnej wartości mleka i bułki. Bezpłatnie otrzymywało codziennie śniadanie 108 uczennic; prawie taka sama ilość opłacała śniadanie, zwykle tylko mleko, gdyż pieczywo przynosiły z domu.

Z lampy kwarcowej (własność tutejszego Koła Młodzieży) korzystało 138 dzieci: w tem 84 za bardzo niską opłatą (60 gr. jednorazowe naświetl). 17 za połowę lub 1/4 opłaty, 37 zupełnie bezpłatnie.

Lekarka szkolna odwiedza szkołę raz w tygodniu (od 9-12) dla tak licznej szkoły nie jest to wystarczające. Badania lekarskie odbywają się raz w tygodniu. Higjenistka zajęta jest w szkole 3 razy w tygodniu po 5 godzin. Do czynności lekarki i higjenistki należą: badania indywidualne, prowadzenie kart zdrowia, pomiary wzrostu, wagi, objętości klatki piersiowej i t. p., kontrola czystości, odsyłanie dzieci do kąpieli, względnie mycie w szkole, doraźna pomoc, kontakt z opieką domową (konfer.), wpływ na rodziców za pośrednictwem dziecka i t. p. Dziatwę potrzebującą leczenia, odsyła się do odpowiednich poradni szkolnych. Odesłano do poradni okulistycznej 78 uczennic, do internistycznej 28 uczennic, do dentystycznej 39 uczennic. Do poradni przeciwgruźliczej, kasy chorych, kolejowej i innych odesłano ogółem 175 uczennic.

Wycieczki naukowe odbywały uczennice wszystkich klas stosownie do planów szczegółowych. Nadto w Dniu Dziecka uczennice wszystkich oddziałów były na całodziennej wycieczce w Brzuchowicach.

Wysyłka dziatwy na kolonje kosztuje dużo trudu, jeżeli sobie szkoła postawi za cel,.by wysłać dzieci najsłabsze i najbiedniejsze. Na kolonje, urządzone przez Polskie Tow. „Dzieci na wieś“ wyjechało 46 uczennic, z tego 4 na 2 sezony. Ta znaczna liczba uczennic mogła wyjechać tylko dzięki pomocy Koła Rodzicielskiego, które złożyło na ten cel 1200 zł., 110 dał Czerwony Krzyż, 93 zł 32 gr. otrzymano z drobnych składek. 50 zł. wpłaciła spółdzielnia uczennic, resztę złożyli rodzice t. j. 1213 zł 63 gr, a za 8 uczennic kasa chorych opłaciła po 60 zł.

Wiele byłych uczennic utrzymuje kontakt ze szkołą, często uczestniczą one w uroczystościach szkolnych, pożyczają książki z bibljoteki szkolnej, przynoszą świadectwa, otrzymane w szkołach średnich lub zawodowych,

nieraz proszą o poparcie dla uzyskania posady. Niektórzy członkowie grona nauczycielskiego pomagali przez 3 lata uczennicy-sierocie do ukończenia szkoły zawodowej.

Bibljoteka uczennic szkoły liczyła na początku roku szkolnego 506 — z końcem 546 tomów, zaś wypożyczono w ciągu roku szkolnego 2547 tomów. Uczennice młodsze czytają najchętniej bajki i powiastki, starsze opowiadania z przeżyć dziewcząt także powieści Sienkiewicza (Trylogja. W pustyni i puszczy) i nowele Prusa, Konopnickiej, Orzeszkowej.

Lekturę prowadzi się już od klasy drugiej. Z początkiem roku szkolnego opiekunki klas niższych otrzymują pewną ilość odpowiednich książek i wypożyczają je dzieciom, prowadząc dokładną ewidencję. Uczennicom klas wyższych (od 4-tej) wydaje książki nauczycielka - bibljotekarka.

Każdy stopień nauki ma przydział dzieł, stosowny do swego poziomu z osobnym katalogiem kartkowym, na podstawie którego uczennice wybierają książki. Po wydaniu żądanego dzieła, karton z tytułem wkłada bibljotekarka do notatki, przy stronicy, na której wpisano nazwisko wypożyczającej. Po zwrocie książki, karton powraca do odpowiedniego pudełka. Przy tej czynności dwie uczennice pomagają pani bibljotekarce. Ten sposób wypożyczania daje wiele pracy, ale korzyść jest też wielka: 1°, że bibljotekarka ma łatwy przegląd tego, co jest w rękach uczennic, 2° poznaje zamiłowanie czytającej do pewnych dzieł, a przez to jej usposobienie, może więc dać dobrą radę, wskazówkę, zachęcić do czytania rzeczy dobrych i pożytecznych, a niekiedy z niewiadomych powodów bojkotowanych.

Uczennice składają bez przymusu za pożyczenie książki 5 groszy. Pieniądze te są używane przedewszystkiem na naprawę i oprawę książek, częściowo na zakupno nowych.

Święto Książki było urządzone z wielkim nakładem pracy, bo chodziło o podniesienie dwóch spraw ważnych w szkole: 1) znaczenie wielkie książki jako czynnika kultury i 2) konieczności szanowania książki, jako dobra ogółu.

Dłuższą wycieczkę krajoznawczą odbyła szkoła tutejsza w roku bieżącym jedną, ale zakres jej i koszta były znaczne, co wymagało dłuższego przygotowania i większego wysiłku. Poznano Kraków, Wieliczkę, Zakopane. W wycieczce brało udział 30 uczennic z klasy 6-ej i 7-ej. Koszt dla jednej uczennicy wynosił 70 zł, większość jednak uczennic, jako dzieci kolejarzy, miała wolne karty kolejowe. Ogólny koszt wycieczki wynosił 1727 zł 46 gr. Na pokrycie wydatków złożyły się: a) subwencja Gminy 153 zł, b) datek Koła Rodzicielskiego 200 zł, c) datek Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża 172 zł, d) datek Spółdzielni uczennic 128 zł, a uczennice złożyły 974 zł 46 gr.

Szkoła posiada tylko dochody z wpisowego, bo wszelkie imprezy, urządzane bywają na dochód Młodzieży Czerwonego Krzyża lub Koła Rodzicielskiego. Nadto otrzymała szkoła dotacje Gminy: a) ryczałt na drobny remont 813 zł (na 4 kwartały), b) subwencję na materjały pisemne 270 zł, c) na podręczniki szkolne dla ubogich uczennic 300 zł, d) na odzież i obuwie ubogich uczennic 1800 zł, e) na dożywianie 500 zł, f) na wycieczkę krajoznawczą 153 zł, na wycieczkę do Brzuchowic 150 zł. Dochód z wpisowego uczennic wynosił w roku bieżącym 1569 zł 16 gr.

Szkolna bibljoteka nauczycielska liczy obecnie 416 tomów.

Sprawozdanie niniejsze to świadectwo pracy grona nauczycielskiego, które głęboko przejęte ideą, znajduje inicjatywę, sposoby i środki do jej urzeczywistnienia. W roku przyszłym pójdzie tą samą drogą pracy i trudu.

Zamierzenia nasze nie są ostatniem słowem. Czas niesie nowe prądy: jakaś chwila osobliwa może przynieść dobry pomysł, projekt, który nasze grono nauczycielskie zrealizuje.

St. Kopystyńska — Kierowniczka szkoły.

Wychowanie fizyczne.

Państwowa odznaka sportowa.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 25-go września 1931 r. Nr. O. 864/31.

W uzupełnieniu okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. w sprawie P. O. S. ogłoszonego na str. 375 Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. Nr. 6 — 7 z czerwca b. r. zwracam uwagę PP. Dyrektorów (rek) wszystkich szkół średnich na terenie tut. okręgu szkolnego, w szczególności na następujące punkty:

1. Prawo do odznaki — wiek.

Prawo otrzymania P. O. S. przysługuje tej młodzieży szkół średnich, która ukończyła 14 (chłopcy) względnie 16 (dziewczęta) rok życia i odpowiedziała przepisanym warunkom.

2. Organizacja na terenie szkoły średniej.

Okresowe próby sprawności fizycznej, zarówno w porze letniej jak i zimowej, organizują na terenie szkół średnich wyłącznie pp. dyrektorzy (rki) państwowych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich, szkół zawodowych, tudzież prywatnych zakładów naukowych o typie powyższym a posiadających prawa szkół państwowych.

3. Przyjmowanie i odrzucanie zgłoszeń.

Przyjmowanie zgłoszeń do uczestnictwa w próbach i odrzucanie ich wychowankom, nieodpowiadającym warunkom określonym w § 3 i 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27-go czerwca 1930 o P. O. S. jest również wyłączną kompetencją pp. dyrektorów (rek) szkół, przyczem od decyzji odmownej (z podaniem powodów) niema odwołania. Np. decyzja odmowna z racji konstytucji fizycznej wychowanka winna opierać się na wytrawnem orzeczeniu lekarza.

W szczególności prawo ubiegania się o odznakę względnie prawo noszenia jej wychowanek traci, gdy nie wykaże się co najmniej dostatecznemi postępami w naukach, a dobrą oceną w sprawowaniu się.

4. Skład komisji.

W skład komisji próby na terenie szkoły wchodzą:

a) dyrektor (rka) lub jego (jej) zastępca jako przewodniczący;

b) lekarz szkolny lub w braku tegoż inny lekarz;

c) nauczyciel ćwiczeń cielesnych, a w razie potrzeby i po zasięgnięciu opinji wizytatora względnie instruktora wychowania fizycznego także instruktor (delegat) związku sportowego, jako potrzebny specjalista w danej gałęzi ćwiczeń.

Uwaga: 1. Wymienieni pod b) i c) stanowią organ doradczy i wykonawczy dyrektora (rki).

2. W skład komisji dla dziewcząt winny wchodzić z reguły osoby płci żeńskiej.

5. Rola komitetów w. f. i p. w.

O każdorazowem powołaniu „Komisji próby" przez dyrektora (rkę) zakładu należy zawiadomić tamtejszy powiatowy (stołeczny, miejski) komitet w. f. i p. w., który ma prawo delegować swego przedstawiciela do każdej komisji, przyczem kandydatów do P. O. S. zgłaszają tamże pp. dyrektorowie (rki) zbiorowo (wedle przepisanych formularzy).

Odznakę przyznaje przewodniczący wojewódzkiego (stołecznego) komitetu w. f. i p. w. na wniosek przewodniczącego powiatowego (miejscowego) komitetu w. f. i p. w. Ten ostatni wydaje również świadectwa uprawniające do noszenia odznaki.

6. Odbywanie poszczególnych ćwiczeń przed komisją próby.

Odbycie poszczególnych ćwiczeń przed komisją próby przez uczniów (ce) zasadniczo nie może być zastąpione świadectwem odznaki specjalnej lub innem zaświadczeniem (upoważnionych skądinąd związków i stowarzyszeń sportowych) o wypełnieniu przez kandydata (tkę) przepisanych warunków. Wyjątek stanowią te zaświadczenia lub świadectwa odznaki specjalnej, które kandydat (tka) uzyskał w danym okresie ubiegania się o P. O. S. w organizacjach działających prawnie na terenie szkoły jak np. harcerstwo, p. w., kursy w. f., obozy i t. p., z zachowaniem jednak przepisanych warunków o zdobycie P. O. S.

7. Obowiązki natury ogólnej.

Nawiązując do okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 17 marca 1931 r. Nr. I. W. F. 2132/31 Kuratorjum z naciskiem przypomina, że do obowiązków pp. dyrektorów (rek) należy organizowanie, popularyzowanie tudzież ułatwianie ogółowi młodzieży odbywanie prób, przy bezwzględnem przestrzeganiu zasady, iż próby nie są zawodami i że wobec tego ustalanie kolejności wyników, osiągniętych przez kandydatów (tki), jest niedopuszczalne. Efektem tych prób ma być nadanie P. O. S.

Liczbę odznaczonych w ciągu roku szkolnego wychowanków zechcą Dyrekcje podać w sprawozdaniach rocznych o wychowaniu fizycznem.

Przypomina się również, że zdobycie P. O. S. jest warunkiem ukończenia II. stopnia p. w. w hufcach szkolnych.

Uwaga: Wszystkie kwestje sporne lub inne jakiekolwiekby zresztą były należy rozstrzygać w oparciu o „Rozporządzenia i Regulamin" P. O. S. wydane przez Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przy-

sposobienia Wojskowego — Warszawa 1931 — przedruk z Dz. Urzęd. R. P. „Monitor Polski" Nr. 169 z dnia 24 lipca 1930 i Nr. 9 z dnia 13 stycznia 1931 r. a w razie potrzeby zasięgać opinji dotyczącego wizytatora względnie instruktora Kuratorjum.

Potrzebne formularze mogą Dyrekcje nabywać w Głównej Księgarni Wojskowej w Warszawie — Nowy Świat 69.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego (—) *St. Świderski* wr.

Oświata pozaszkolna.

Praca oddziału oświaty pozaszkolnej na terenie Kuratorjum O. S. L.

Celem skoordynowania pracy społeczno - oświatowej na terenie okręgu szkolnego i ujęcie wszystkich poczynań w tej dziedzinie w ramy przemyślanego i uzgodnionego programu, oraz celem spopularyzowania nowych metod pracy oświatowej wśród młodocianych i dorosłych Oddział Oświaty Pozaszkolnej Kuratorjum O. S. Lw. urządza m. in. powiatowe konferencje oświatowe, w których biorą udział przedstawiciele władz administracyjnych, szkolnych, samorządowych tudzież pracownicy społeczno - oświatowi.

Do chwili obecnej t. j. do 30 września 1931 urządzono 51 podobnych konferencyj w powiatach. W konferencjach tych wzięło udział ogółem 5800 osób, w tem 2567 osób z poza nauczycielstwa.

Tematem tych konferencyj były następujące zagadnienia:

1) założenia ideowe i cel oświaty pozaszkolnej, 2) stan pracy społeczno-oświatowej zagranicą, 3) formy pracy oświatowej na wsi, 4) organizacja i metoda pracy w świetlicach, 5) regjonalizm, jako metoda pracy oświatowej, 6) rola rządu, samorządu i organizacyj społeczno-oświatowych w oświacie pozaszkolnej.

Program tych konferencyj realizowali: p. p. posł. Marja Jaworska, Alfred Stebnicki i Tadeusz Wieroński.

W dniach 1 i 2 października b. r. odbyła się konferencja społeczno - oświatowa w Turce nad Stryjem z udziałem 95 osób, przedstawicieli obu narodowości. W konferencji tej wzięli udział p. Kurator O. S. Lw. Stefan Świderski, tudzież wizytator ministerjalny oświaty pozaszkolnej Antoni Konewka.

Pana Kuratora przywitał inspektor szkolny p. Bereźnicki, podając krótki rys warunków pracy oraz ofiarnych wysiłków nauczycielstwa w tej dziedzinie. Konferencję otworzył pan Kurator i w krótkiem, lecz wyczerpującem przemówieniu nakreślił wytyczne dla pracy społeczno - oświatowej w Polsce, kończąc słowami: „Miejsce dotychczasowego typu obywatela, który pragnie żyć z Państwa, musi zająć świadomy i twórczy typ obywatela wychowanego dla Państwa".

Całość konferencji nacechowana była głęboką troską o wynalezienie dróg naprawy i podniesienia stanu kulturalnego i obywatelskiego szerokich mas naszego społeczeństwa. Nad referatami toczyła się ożywiona dyskusja.

Wynikiem tej konferencji było powołanie powiatowej komisji oświaty pozaszkolnej, w której zespolone czynniki rządowe, samorządowe i oby-

watelskie zajmą się zgodnem zorganizowaniem pracy oświatowej w powiecie.

Analogiczna konferencja odbyła się w dniach 5 i 6 października w Łańcucie. Dalsze wytyczne dla pracy Oddziału Oświaty Pozaszkolnej K. O. S. L. w najbliższym okresie prowadzić będą do organizowania dwutygodniowych kursów świetlicowych dla przodowników wybranych z pośród młodzieży wiejskiej. Założenia i przebieg tej pracy zostaną podane w najbliższej przyszłości.

Dotychczas Oddział Oświaty Pozaszkolnej ma już zgłoszenia od panów inspektorów szkolnych na trzy kursy świetlicowe tego rodzaju.

Oddział Oświaty Pozaszkolnej zdołał już w poprzednim roku szkolnym przeprowadzić jednomiesięczny kurs świetlicowy dla przodowników wiejskich, zorganizowany przez Zarząd Okręgowy Koła T. S. L. w Tarnopolu, przy współudziale Kur. O. S. Lw.

Nowe wydawnictwa.

1. K. Frelek. Początkowe ognisko oświatowe na wsi. Instytut Oświaty Dorosłych — Warszawa 1930. stron 35.
2. Pracownik Oświatowy. Biuletyn XIV. Konferencji Oświatowej, poświęconej sprawie kształcenia pracowników oświaty dorosłych — Ministerstwo W. R. i O. P. — Warszawa 1930, stron 157.
3. Wybrane zagadnienia oświatowe. Instytut Oświaty dorosłych — Warszawa 1931, stron 108.
4. St. Chyczewska i M. Rörichowa. Wieczorem. Czytania na II. stopień kursów dla dorosłych. Instytut Oświaty Dorosłych — Warszawa, 1931, stron 107.
5. Instytut Oświaty Dorosłych — z prac i doświadczeń. Praca zbiorowa pod redakcją J. Baranowskiej — Warszawa 1930, stron 156.

Czasopismo „Młoda Wieś".

Leży przed nami Nr. 18 — 19 dwutygodnika „Młoda Wieś" organu Związku Młodzieży Ludowej. Pismo to bije żywem tętnem współczesności, dając szereg artykułów z życia rożnych stron Polski. Numer 18 — 19 poświęcony prawie wyłącznie uroczystościom dożynkowym, tym najbardziej może charakterystycznym obrzędom wsi polskiej. Czasopismo bogato ilustrowane przynosi nam obrazki strojów regionalnych z różnych dzielnic Polski.

Ideał, jaki przyświeca organizatorom Związków Młodzieży Ludowej ujęty w 4 i 5 § Statutu, brzmi: „Wychowanie młodzieży na pełnowartościowych obywateli Państwa, gotowych do oddania na usługi Rzeczypospolitej swoich sił duchowych i fizycznych" — może więc jedynie chyba znaleźć poklask u wszystkich.

Czasopismo to winno się znaleźć, jeżeli nie w każdej chacie polskiej, to przynajmniej w każdym Domu Ludowym lub świetlicy.

Wychowanie przedszkolne.

Bibljoteka okręgowa dla ochroniarek.

Z inicjatywy Kuratorjum utworzono w bieżącym roku szkolnym bibljotekę okręgową dla ochroniarek, zajętych na terenie okręgu szkolnego lwowskiego.

Bibljoteka obejmuje na razie 101 dzieł z zakresu psychologji, pedagogiki, metodyki i literatury dziecięcej, mieści się zaś w lokalu Państwowego Seminarjum Ochroniarskiego im. Jachowicza we Lwowie, ul. Słodowa 6.

Bibljoteka jest otwarta w każdy poniedziałek, począwszy od 5 października r. b. w godzinach od 4 — 7 wieczorem.

Związek byłych uczennic Seminarjum Ochroniarskiego im. Jachowicza we Lwowie.

Z inicjatywy pierwszych abiturjentek 3-letniego Państwowego Seminarjum Ochroniarskiego im. Jachowicza we Lwowie został zorganizowany w końcu roku szkolnego 1930/31 związek b. uczennic seminarjum, celem utrzymania kontaktu ze wszystkiemi byłemi uczennicami, dalszego samokształcenia oraz wzajemnego porozumiewania się w sprawach działalności pedagogicznej.

Na walnem zebraniu, odbytem dnia 30-go maja 1931 r., uchwalono statut związku oraz wybrano zarząd. W dniu 4-go października 1931 r. odbyło się pierwsze zebranie członków związku w lokalu Państwowego Seminarjum Ochroniarskiego we Lwowie.

Bibljoteka ochroniarki i literatura dziecięca.

Jednym z najdonioślejszych czynników, wpływających dodatnio na rozbudzenie umysłu i uszlachetnienie serca małej dziatwy, jest żywe słowo wychowawcy. Opowiadanie kształci umysł i charakter dziecka, albowiem wpływa na rozwój pamięci, rozumu, dowcipu, bystrości, rozsądku, uwagi, fantazji; działa na uczucie dziecka, a wpływając dodatnio na jego wolę, pobudza ją do szlachetniejszych czynów. Opowiadanie powiastek i bajek stwarza dziatwie świat, w którym ona myśli i czuje, słuchając z wielkiem zainteresowaniem, przeżywa całą ich treść. Odpowiedni wybór powiastek, bajek i wierszy dla dzieci w wieku przedszkolnym stanowi dla wychowawczyni niełatwe zadanie. Dobór opowiadań i wierszy powinien być zastosowany do wieku, stopnia rozwoju umysłowego i temperamentu małych wychowanków. Ważną jest rzeczą w doborze utworów literatury dziecięcej samodzielna i bezstronna krytyka wychowawcy tych opowiadań i wierszy, które przeznaczamy dla małych uczniów. Wychowawczyni powinna umieć w razie potrzeby odpowiednio przekształcić opowiadanie z książek lub podręczników, zastosowując je do indywidualności dzieci i danej chwili.

W przedszkolach wprowadzamy bądźto opowiadanie z przyrody, rozwijające zdolności spostrzegawcze, myślenie oraz zakres wiadomości małej dziatwy, bądźto powiastki z życia dzieci o nauce moralnej, w których podnosimy zalety, a potępiamy wady, unikając bezcelowego moralizowania. Często opowiadaniem o treści komicznej wywołujemy szczerą radość

małych słuchaczy. Trudno wyobrazić sobie świat dziecięcy bez bajek. Bajka jest czemś bardzo ponętnem dla dziecka. Rozbudza ona i rozwija jego wyobraźnię. Wiemy przecie jak jest ta władza pożądaną i pomocną we wszystkich czynnościach wyższych człowieka, czy to w pracy naukowej, czy poetyckiej, nawet w życiu codziennem w mowie i piśmie. Nic tak nie zachęca do szlachetnych czynów w życiu, do przejęcia się wzniosłemi przykładami, nic nie budzi w tej mierze wyższych uczuć moralnych, które oddziaływują na dalszy rozwój człowieka, jak odpowiednie skierowanie wyobraźni wychowanka już w pierwszym okresie jego dzieciństwa. Natomiast bardzo niepożądaną jest wybujałość wyobraźni i skierowanie jej na fałszywe tory. Wady te mogą się łatwo rozwinąć u dzieci wtedy, gdy materjał opowiadań dla nich przeznaczony sprzeciwia się rozumowi, logice i etyce. Z tego względu stanowczo za szkodliwe uważać należy bajki o zbójach, czarownicach, duchach, strasznych potworach, złych macochach i t. p. Bajki celowe z życia zwierząt, roślin, podkreślające wady i zalety zwierząt, czy też ludzi, przynoszą wielką korzyść małej dziatwie. Opowiadanie jest bardzo ważnym czynnikiem wychowawczym, z tego względu należy dobierać dla dzieci tylko utwory prawdziwie wartościowe. Polska literatura dla dzieci stoi na wysokim poziomie artystycznym i pedagogicznym, obejmując wszystkie rodzaje utworów.

Utwory poetyckie.

Jachowicz, twórca poezji dla dzieci, autor bajek i powiastek, potrafił zniżyć się do poziomu umysłowego dziecka, a chociaż jego wiersze cechuje kierunek moralizatorski, to jednak wierszyki takie, jak „Chory kotek", „Piesek Kruczek" i wiele innych, nie tracą nigdy na swej wartości pedagogicznej.

Marja Konopnicka. Genjalna poetka polska, obdarzona niepospolitym talentem, mistrzyni formy i języka, oddająca najsubtelniejsze uczucia w swych pięknych poezjach, wzbogaciła literaturę dziecięcą wierszami o wysokiej wartości artystycznej i pedagogicznej, jak „Nowe latko", „Pod majowem słonkiem", „O krasnoludkach i sierotce Marysi", „Wiosna i dzieci", „W domu i w świecie", „O Janku wędrowniczku".

Wiersze ***Władysława Bełzy***, bardzo dostępne dla umysłu dzieci, tchną gorącem uczuciem patrjotycznem, np. „Katechizm polskiego dziecka", „Matka", „Dzieci i ptaszki", „Święty Mikołaj", „Wiersze i bajki".

Artur Oppman (Or-Ot). Artystyczne utwory tego wybitnego poety, piszącego dla dzieci najmłodszych, tchną prawdziwą prostotą, np. „Światek dziecięcy", „Baśń o szopce".

Nowy odmienny kierunek w fantastycznej poezji dla dzieci ujawnia się w ostatnich czasach w utworach ***Józefy Rogoszówny*** „Dzieci pana majstra" i ***Porazińskiej*** „W Wojtusiowej izbie".

Proza.

Klementyna z Tańskich Hoffmanowa to pierwsza pisarka polska, której twórczości zawdzięcza literatura dziecięca bogaty dział powiastek dla dzieci i opisów. Niektóre jej opowiadania nie zadowalają wprawdzie obecnych wymagań artystycznych, lecz wiele z nich można dziś jeszcze zastosować w przedszkolach.

Krakowowa. Wielką poczytność zyskiwały do niedawna dziełka tej autorki: cykl powieści historycznych dla młodzieży i opowiadania dla najmłodszych p. t. „Powiastki prawdziwe".

Jan Chęciński. Autor ten pierwszy wydał u nas dziełka obrazkowe, połączone z wierszykami i powiastkami, np. „Malowanki", „Zabawki dla najmłodszych".

Marja Julja Zaleska. Z utworów tej autorki największą wartość dla najmłodszych dzieci mają „Bajeczki prawdziwe".

Anna Lewicka, redaktorka „Małego Światka" oraz autorka wielu bardzo pięknych opowiadań i powiastek przyrodniczych; wymieniam jej książkę p. t. „Z naszych pól i lasów".

Jadwiga Warnkówna opracowała z *Jahołkowską* zbiór zabaw, piosenek i opowiadań z przyrody pod tytułem „W ogródku dziecięcym".

Jadwiga Chrząszczewska, umiejąca zniżyć się do poziomu dzieci najmłodszych, wydała zbiór piosenek „Lutnia dziecięca", „Bal u pani żaby", „Królestwo grzybów", „Szare kaczątko".

Brunona Bruchnalska jest autorką licznych, przystępnych opowiadań dla dzieci.

Marja Weryho. Autorka ta ma wielkie zasługi na polu wychowania przedszkolnego. Wydała liczne dziełka dla najmłodszych, dostosowując je do poziomu dziecięcych umysłów. Piękne, przystępne powiastki na tle przyrody, kształcą uczucia, wzbogacają umysł i trafiają do wyobraźni dzieci. Na wyliczenie zwłaszcza zasługuje: „Las", „Nasi przyjaciele", „W ogródku Naci", „Wśród swoich", „Wróble", „Nieproszeni goście", „Opowiadania prawdziwe", „W ich świecie", „Co słonko widziało", „Co się z czego robi".

Barbara Żulińska wprowadza pierwiastek religijny do literatury dziecięcej. Wszystkie wychowawczynie dzieci w wieku przedszkolnym powinny poznać utwory tej zasłużonej autorki, np. „Mały Jezus", „Legendy", „Anioł Stróż", „Mała Święta", obrazki z dzieciństwa ś. Teresy, „Królowa Korony Polskiej".

Zofja i Irena Mrozowickie wydawały wspólnie pismo dla małej dziatwy i młodzieży „Wiek Młody"; liczne wiersze, powiastki, powieści i obrazki sceniczne tych autorek mają wielką wartość zarówno literacką, jak i pedagogiczną.

Fryderyka Lazarusówna. Autorka dziełek: „Moja gromadka", „Na Maciejówce", „Złoty pokoik", „Obrazki sceniczne" oraz trylogji „Myszki w fartuchach", „Świat krasnoludków", „Mali robotnicy", dostarcza ochroniarkom bogatego materjału do zajęć w przedszkolach, opowiadań i rozmówek z dziećmi.

Kornel Makuszyński napisał ładne i przystępne „Bardzo dziwne bajki".

Oprócz wyżej wymienionych autorów zasługują na uwagę liczne prace prozą i wierszem, pełne prostoty, doskonale dostosowane do poziomu umysłowego dzieci — *Ostrowskiej, Rogoszówny, Porazińskiej* i *Maykowskiego.*

Natalja Cicimirska.

Sprawy radjowe.

Szkolne poranki radjowe.

Dyrekcja Polskiego Radja we Lwowie przy współudziale Kuratorjum O. S. Lw. organizuje podobnie jak w roku ubiegłym szkolnym poranki radjowe dla młodzieży szkolnej. Zadaniem tych poranków jest uzupełnić działania wychowawcze i kształceniowe w szkole temi wszystkiemi środkami, któremi już dziś radjo może rozporządzać. Aczkolwiek radjo nie jest wstanie zastąpić nauczyciela, jego bezpośredniego wpływu na młodzież, tem nie mniej przyczynić się ono może w znacznym stopniu do ożywienia tętna życia szkolnego, podniesienia kultury estetycznej oraz uzupełnienia treści i formy pracy lekcyjnej. Z tego więc względu należy oczekiwać, iż wszystkie czynniki organizujące życie szkolne, zatem Rady Szkolne Powiatowe, Dyrekcje i Kierownictwa szkół, Koła Rodzicielskie i Zarządy gmin podejmą szeroką inicjatywę i wyzyskają wszystkie dostępne im środki, by umożliwić młodzieży w każdej szkole stałe korzystanie z audycyj, specjalnie dla niej nadawanych przez Rozgłośnię Lwowską.

Poranki będą nadawane w każdą sobotę szkolną o godzinie 12-tej min. 15. Pierwszy poranek odbędzie się dnia 31 października r. b. i poświęcony będzie zagadnieniu oszczędności. Drugi zkolei poranek wyznaczony jest na dzień 7 listopada. Tematem audycji będzie historja, język i obrządek religijny Ormian w Polsce. Do tego poranku Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie ul. Kurkowa 21 (tel. 28-47) wydało 4 duże tablice ścienne, rozmiaru 100 × 70 cm. Treść tablic jest następująca:

I. Katedra Ormiańska we Lwowie — ogólny widok architektury z zewnątrz (wiek XIV — XX).

II. Chór kapłański (wiek XIV i XV). U góry mozaika J. Mehoffera, w absydzie „Ostatnia Wieczerza" J. H. Rosena.

III. Chrystus na Krzyżu — malowidło ścienne J. H. Rosena.

IV. Ewangeljarz ormiański z XII wieku — tablica kanonowa, poniżej tekst ormiański „Ojcze nasz".

Tablice te należy rozwiesić w dniu audycji w pobliżu głośnika, by młodzież jednocześnie mogła uzupełnić sobie treść słyszaną odpowiedniemi wrażeniami wzrokowemi. Ze względu na wysoką wartość naukową i artystyczną, którą posiadają owe tablice niezależnie od audycji radjowej, należy się spodziewać, iż każda szkoła zdobędzie się na ich nabycie, jako trwałej ozdoby sal szkolnych, tembardziej iż cała serja złożona z 4-ch tablic kosztuje zaledwie 2 złote wraz z przesyłką. Zamówienia mogą Dyrekcje kierować bezpośrednio do Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych, Kierownictwa zaś szkół powszechnych za pośrednictwem Rad Szkolnych Powiatowych lub również wprost do Wydawnictwa. Pieniądze można przekazać bądź czekiem P. K. O. Nr. 141.751 lub przekazem pocztowym. Wskazane są rychłe zgłoszenia, by uniknąć nadmiernego stłoczenia zamówień w ostatnich dniach przez 7-ym listopada b. r.

Programy następnych sobotnich poranków radjowych będą stale ogłaszane co najmniej na 2 tygodnie naprzód przez Polskie Radjo, Dziennik Urzędowy Kuratorjum oraz specjalną prasę radjową. Ogólny program został już zaprojektowany na cały rok szkolny, do szczegółowego zaś opracowania i następnie wykonania zostały zaproszone wybitne siły naukowe i artystyczne. Większość audycyj będzie wykonana przez samą młodzież szkół różnych typów. Nauczycielstwo, rozumiejąc doniosłość całej sprawy, bierze szeroki i nader chętny współudział zarówno w projektowaniu programów jak i technicznem ich przygotowaniu.

Wszelkie uwagi krytyczne i życzenia w związku z organizacją sobotnich poranków radjowych należy kierować do Redakcji Dziennika Urzędowego Kuratorjum O. S. Lwowskiego.

Program poranków szkolnych radjowych, które będą nadane przez Polskie Radjo we Lwowie.

Poranek 1-szy dnia 31-go października, w sobotę, o godz. 12 min. 15, przeznaczony będzie dla 5, 6 i 7 oddziałów szkoły powszechnej, niższych klas szkół średnich i zawodowych oraz I. i V. kursów seminarjów nauczycielskich.

1. Słowo wstępne — P. Kurator Okręgu Szkolnego Stefan Świderski.
2. Prof. dr. Stanisław Niemczycki, prezes Twa Oszczędności Ludowych — odczyt na temat: „Kto kocha Polskę, musi być oszczędnym“.
3. Sztuka radjofoniczna na temat: „Z naszego skarbczyka“, opracowana przez p. Janinę Ruczajównę. W wykonaniu weźmie udział pod kierunkiem autorki młodzież szkoły powsz. im. Staszica we Lwowie. Kierownik szkoły p. Władysław Nowakowski.

Przygotowaniem śpiewu zajął się p. Romuald König, naucz. szkoły.

4. Lwowski Chór Nauczycielski wykona pod batutą p. Teodora Martyniaka pieśń na 4 głosy mieszane „W słońce nam patrzeć“ Miłka, słowa Marji Gerson-Dąbrowskiej.

Poranek 2-gi dnia 7-go listopada, w sobotę o godz. 12 m. 30, przeznaczony będzie dla 6 i 7 oddz. szkoły powszechnej, średnich klas gimnazjów, szkół zawodowych i seminarjów nauczycielskich.

1. Ormianie w Polsce — Dr. Bronisława Wójcik-Keuprulian.
2. Język i obrządek ormiański — Ks. Prałat Dionizy Kajetanowicz.

3. Katedra ormiańska — Ks. Kan. Leon Isakowicz — wykład na tle tablic.

4. Śpiew w wykonaniu zespołu młodzieży ormiańskiej (przed śpiewem recytacja tekstu po polsku), a) liturgiczny: 1. Hymn żałobny „Kahanajk" (kapłani) z tow. fisharmonji; 2. Pieśń rezurekcyjna: śpiew kapłana naprzemian z chórem: „Kristos harjaw". b) świecki: recytacja po ormiańsku. 1. Sahakjan „Skarga poety" — dumka ormiańska z tow. fortep. 2. Ormiański hymn narodowy z płyty gramofonowej.

Poranek 3-ci w sobotę dnia 14. listopada r. b. o godz. 12 min. 15 — dla średnich i wyższych klas szkół powszechnych, niższych klas szkół średnich i pierwszych dwóch kursów seminarjów nauczycielskich.

Temat ogólny „*Listopad w przyrodzie*".

Opracowaniem i wykonaniem programu zajęło się Państwowe Seminarjum Nauczycielskie Męskie we Lwowie pod ogólnym kierunkiem dyrektora zakładu p. Kazimierza Zimmermanna. Chór i zespół smyczkowy prowadzić będzie prof. Walenty Adamczak.

1. Słowo wstępne wygłosi P. Kurator Stefan Świderski.
2. Referat na temat „Listopad w przyrodzie" — odczyta ucz. kursu IV-go.
3. Deklamacja: a) A. Lange „Śnieżne ptaki", b) J. Żuławski „W jesieni" — ucz. kursu II-go.
4. Referat „Przeloty ptaków" — ucz. kursu III.
5. Słuchowisko „Wiec ptaków" — wygłoszą uczniowie 3-ciej klasy szkoły ćwiczeń.
6. Zespół smyczkowy odegra St. Niewiadomskiego z cyklu „W chac) Gdzieżeś to, gdzieżeś bywała.
7. Chór seminarjalny wykona pieśni o jesieni: Z. Noskowskicie wiejskiej", cz. I. Jesień: a) Rosłeś, grochu, rosłeś, b) Wiatr się wybrał, Hlawiczka: a) Wiatr, b) Sokół, c) Na pastwisku, d) Dobranoc, ty wiosko.
8. Zapowiedź następnych audycyj wygłosi Wiz. T. A. Koziara.

Poranek 4-ty odbędzie się w sobotę dnia 21 listopada o godz. 12 min. 15 z programem następującym: prelekcja o Chopinie, koncert fortepianowy, kwartet wiolonczelowy — utwory Chopina.

Koncert ten przeznaczony jest dla wyższych klas gimnazjalnych oraz wyższych kursów seminarjów nauczycielskich.

Poranek ku czci Henryka Sienkiewicza.

Koło T. S. L. im. Stefana Żeromskiego we Lwowie z siedzibą na Bogdanówce urządza dnia 15 listopada 1931 w Teatrze Wielkim o godzinie 12 w południe uroczysty poranek ku czci H. Sienkiewicza w 15-to-letnią rocznicę jego zgonu.

Aby umożliwić zamiejscowej młodzieży i szkołom korzystanie z tej uroczystości, Rozgłośnia Polskiego Radja we Lwowie transmitować będzie przebieg poranku. Wskazanem więc jest, ażeby Dyrekcje szkół, w których jest radjo, zgromadziły na tę godzinę młodzież przed radjo, aby wzięła również i ona żywy udział w hołdzie, jaki składa naród nieśmiertelnemu swemu powieściopisarzowi-poecie.

Program:

1. Loebl Czesław: Kantata na cześć H. Sienkiewicza (słowa dra Gawlika) — odśpiewa chór Hejnał.

2. Przemówienie o H. Sienkiewiczu — wygłosi dyr. P. K. N. Artur Kopacz.

3. Sołtys M.: Śluby J. Kazimierza (wyjątek) — odegra orkiestra 19. P. P.

4. O Trylogji H. Siekiewicza, odczyt — wygłosi wicepr. dr. Albin Gawlik.

5. Gorczycki: Gaude Mater Polonia — odśpiewa chór Hejnał.

6. Gounod: Ave Maria — odśpiewa p. Sternal, sopran, prof. Konserwatorjum.

7. Orkiestra 19. P. P.

8. Żukowski: Na Sybir — odśpiewa p. Kapuściński, tenor operowy.

9. a) Lachman: Sztandary Polskie na Kremlu, b) W. Walewski: Hymn na cześć Lwowa — odśpiewa chór Hejnał.

Chóry mieszane pod batutą p. Wł. Plenia, orkiestra pod batutą p. kap. Knysaka.

Książki, czasopisma.

Nowe prace naukowe z zakresu klimatologji.

W czasopiśmie Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika „Kosmos" ukazał się szereg prac naukowych z dziedziny klimatologji [1]). Badania te obejmują różne rejony geograficzne jak n. p.: Nową Zelandję, Filipiny, Japonję, Chiny, Indochiny, Ocean Spokojny, Australję i Amerykę Południową.

Autor tych prac, dr. Stanisław Zych, wykazał między innemi:

1) zachodzącą zmienność klimatu już w okresie dziesięcioletnim (1910—1919);

2) związek między różnemi elementami meteorologicznemi w wahaniach klimatycznych;

3) zależność wahań klimatycznych nie od regjonalnego zróżnicowania klimatu, lecz od ogólnej cyrkulacji atmosfery;

4) równoczesność wahań w różnych regjonach geograficznych, pozornie zupełnie niekorespondujących ze sobą jak n. p.: Alaska, Kanał Panamski, Peru i t. d.

---

[1]) H. Artowski i St. Zych „Wahania temperatury w latach 1910—1919 na obszarze Filipin", Kosmos 1924.

H. Artowski i St. Zych „O wahaniach temperatury na Nowej Zelandji w latach 1910—1919", Kosmos 1925.

St. Zych, „O wahaniach temperatury na obszarze Japonji, Chin i Indochin w latach 1910—1919", Kosmos 1927.

St. Zych, „Wahania temperatury na obszarze Pacyfiku i Australji w latach 1910—1919", Kosmos 1929.

St. Zych i M. Czerniewicz „Wachania temperatury w Ameryce Południowej w latach 1910—1919", Kosmos 1930.

Poza zagadnieniami, związanemi z wahaniami klimatycznemi, są tam też poruszane dociekania z klimatologji regjonalnej. I tak np. w pracy „Wahania temperatury na obszarze Filipin" jest podany bardzo pouczający przykład, jak czasami na bardzo małych odległościach może zachodzić zupełne odwrócenie zjawisk klimatycznych (w tym przypadku opadu atmosferycznego). W następnej pracy St. Zycha i M. Czerniewicza „Wahania temperatury w Ameryce Południowej w latach 1910—1919" mamy bardzo instruktywne wykresy przebiegu rocznego temperatury (rys. 2, 3, 4), które wykazują wyraźne występowanie nieciągłości, a nawet przesunięcia w rocznym przebiegu temperatury. W pracy „Wahania temperatury na obszarze Pacyfiku" uwypukla się zarazem i zagadnienie, związane ściśle ze zjawiskami gospodarczemi. Autor wykazał, jak na poczynionych obserwacjach meteorologicznych jednej stacji można przewidzieć naprzód, jaki będzie mniej więcej przebieg elementów meteorologicznych na prawie całym tak dużym obszarze jak Australja.

Sama treść tych prac wprawdzie nie odpowiada poziomowi umysłowemu ucznia szkoły średniej, lecz umiejętnie zeksploatowana przez nauczyciela stać się może doskonałem uzupełnieniem literatury, a przedewszystkiem źródłem szeregu dat statystycznych przy nauczaniu klimatologji w klasie VI gimn. Zawarte daty dotyczą średnich temperatur, opadów i kierunków wiatrów za okres dziesięcioletni 1910—1919. Szereg bardzo instruktywnych mapek i wykresów uzupełnia te studja.

Prócz wspomnianych prac ukazało się jeszcze w „Kosmosie" kilka innych, dotyczących stopnia geotermicznego: St. Zych i A. Tabor „Wyniki pomiarów geotermicznych w szybie Tesp IV w Kałuszu" Kosmos 1927; St. Zych „Temperatury wgłębne w szybie Stebnik 1", Kosmos 1929 i St. Zych „Pomiary temperatur w głębokim szybie Ciechocinka", Kosmos 1930.

Prace te nadają się do omówienia z uczniami kl. VI. gimn. na posiedzeniach szkolnych kółek geograficznych, a nawet na lekturę domową. Liczne daty statystyczne i wykresy unaoczniają uczniowi, jak temperatura wnętrza ziemi jest zależna od tektoniki i stratygrafji, jak też przy pomocy określeń temperatury wgłębnej można wnioskować o budowie geologicznej danego obszaru.

Dr. W. Przepiórski.

Nowe wydanie podręcznika „Higjeny Szkolnej".

Z dniem 1 listopada r. b. zacznie wychodzić nakładem firmy „M. Arct" w Warszawie w zeszytach miesięcznych zbiorowy podręcznik p. t. „Higjena Szkolna".

Dzieło to jest przeznaczone dla kierowników szkół, nauczycieli i lekarzy szkolnych. Pierwsze wydanie zostało polecone do bibljotek i czytelń szkolnych przez Ministerstwo i nagrodzone na konkursie im. Piramowicza przez Warszawskie Towarzystwo Lekarskie. Wydanie drugie będzie znacznie rozszerzone i bogato ilustrowane.

Redaktorem dzieła jest naczelny wizytator higjeny szkolnej w Ministerstwie dr. Stanisław Kopczyński, a współpracownikami jego są znani specjaliści w poszczególnych dziedzinach tej ważnej gałęzi wiedzy.

Wydawnictwo zasługuje na gorące polecenie do wszystkich bibljotek szkolnych. Warunki ulgowe prenumeraty do dn. 1-go listopada: w przedpłacie tylko zł 45, całość dla wpłacających tę sumę przed 1. listopada 1931 r. zł 50, dla zamawiających przed 1. listopada i wpłacających zł 30 przy zamówieniu, zł 20 zaś przed 1. stycznia 1932 r.

Z zagadnień wychowawczych.

Nakładem Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego wyszła z druku książka p. t. „Z zagadnień wychowawczych", na którą złożyły się referaty wygłaszane na konferencji dyrektorów szkół okręgu szkolnego łódzkiego w roku szkolnym 1930/31.

W referatach tych zostały poruszone ważne i aktualne zagadnienia wychowawcze z życia i pracy szkolnej, obchodzące każdego wychowawcę i nauczyciela.

Aby umożliwić pp. Wychowawcom (czyniom) i Nauczycielom (kom) zapoznanie się z treścią tej książki, ustalono cenę możliwie najniższą a mianowicie 6 zł za egzemplarz.

Zamówienia na książki przyjmuje Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego (Administracja Dziennika Urzędowego) w Łodzi, ul. Piotrkowska Nr. 104.

Należność należy wpłacać do P. K. O. na konto Rady Szkolnej Okręgowej Łódzkiej Nr. 65312.

A. M. Rusiecki i A. Zarzecki. Matematyka.

Podręcznik dla uczniów szkoły powszechnej. Oddział IV. Nakład Księgarni św. Wojciecha w Poznaniu. 1931.

Podręcznik zawiera materjał naukowy zgodny z obecnie obowiązującym programem nauczania w szkole powszechnej.

Metodyczne opracowanie jest dostosowane do psychologji wieku uczniów, a urozmaicony dobór materjału wzbudza zainteresowanie dzieci i daje rzetelną wiedzę.

Tematy do zadań czerpane są z życia polskiego. Trudniejsze pojęcia nietylko z dziedziny matematyki, ale i z innych dziedzin, są objaśnione w sposób przystępny.

Rękopis podręcznika uzyskał aprobatę wstępną Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w czerwcu b. r.

Nauka solfeża.

Nr. O. 1493/31. Ministerstwo W. R. i O. P. rozp. z dnia 27 sierpnia 1931 r. Nr. II. 18250/31 uznało książkę p t.: Kucij M. Nauka solfeża osnowana na narodnich piśniach. Druha czastyna. Stanisławów. Nkł. Kooperatywy Narodnij Bazar i Ukraińska Kniharnia, 1930, za dozwoloną do użytku szkolnego jako książkę pomocniczą dla nauczycieli szkół powszechnych z ruskim językiem nauczania.

Zrąb.

Kwartalnik poświęcony zagadnieniom wychowania obywatelskiego. Rok 1930. Tom 1, 2, 3, 4. Rok 1931. Tom 5, 6—7.

Najbardziej aktualnem zagadnieniem naukowej literatury pedagogicznej polskiej są sprawy ideologji wychowawczej a w szczególności naszego ideału wychowawczego. Piśmiennictwo pedagogiczne ostatnich dwóch lat bardzo żywo się tem zajmuje i roztrząsając problemy poszczególnych kierunków wychowawczych, propaguje ideał wychowania obywatelsko-państwowego. Wyrazem tego zainteresowania są liczne rozprawy i artykuły na powyższe tematy w prasie pedagogicznej, oraz powstanie specjalnego czasopisma wyłącznie temu zagadnieniu poświęconego. Czasopismem tem jest kwartalnik „Zrąb", wychodzący w Warszawie od r. 1930. Dotychczas wyszły w r. 1930 nry: 1, 2, 3, 4, i w r. 1931 nry 5, 6—7. Nie mogąc wchodzić z braku miejsca w szczegółowe omówienie poruszonych tamże zagadnień, ograniczyć się wypada tylko do wymienienia najważniejszych. I tak sprawę ideału wychowawczego omawiają artykuły Janusza Jędrzejewicza, obecnego ministra oświaty p. t. „Współczesne zagadnienie wychowawcze" nr. 1. i „Wychowanie Państwowe" nr. 3., Jerzego Ostrowskiego p. t. „Fundamenty ideologji i próba analizy", Józefa Konrada Targowskiego p. t. „Wychowanie państwowe w Polsce wczoraj i dziś", oraz Dr. Hanny Pohoskiej p. t. „W walce o nową Polskę". Sprawie wychowania obywatelskiego przez poszczególne przedmioty nauczania poświęcone są artykuły następujące: Kazimierz Kosinski: „Wychowanie obywatelskie a nauka historji literatury w szkole średniej" nr. 2., Adam Skwarczyński: „Wyspiański — dla Polski dzisiejszej" nr. 1., H. Mrozowska: „Wychowanie obywatelskie a nauczanie historji" nr. 3., Michał Kreczmar: „Nauczanie historji starożytnej z punktu widzenia obywatelskiego i państwowego" nr. 6—7, Dr. Andrzej Zand: Wychowanie obywatelskie a Nauka o Polsce Współczesnej" nr. 6—7, Stanisław Arnold: „Teoretyczne podstawy nauki o Polsce współczesnej" nr. 3., St. Baziński: „Nauczanie języków obcych jako dyscyplina wychowawcza" nr. 3., Tadeusz Wałek-Czernecki: „Kultura klasyczna a wychowanie państwowe" nr. 3., Al. Patkowski: „Poznanie własnej ziemi jako podstawa wychowania obywatelskiego" nr. 3. Ponadto znajdujemy tam szereg artykułów zawierających bogaty materjał do nauki o Polsce współczesnej, omawiających problem społeczny wychowania, poświęconych sprawie organizacyj szkolnych wreszcie zagadnieniom dydaktycznym. Bardzo bogato przedstawia się dział recenzyjno-sprawozdawczy poświęcony zagadnieniom wychowania obywatelskiego w zagranicznej literaturze i prasie pedagogicznej oraz bibljografja polskich, francuskich, niemieckich, angielskich i czeskich prac dotyczących wychowania obywatelskiego. Czasopismo to winno znaleźć się w każdej szkole powszechnej czy średniej, ogólnokształcącej czy zawodowej.

Wacław Zaykowski: „Szkolne uprawy zagonkowe".

Wydawnictwo to wyszło nakładem Towarzystwa Popierania Ogrodów Szkolnych, Warszbawa, 1931.

Dla nauczyciela, chcącego zapoczątkować ogród szkolny na wsi, a nie znającego się na ogrodnictwie, będzie to wydawnictwo elementarzem i uchroni go od częstych w praktyce niepowodzeń i niespodzianek. Bro-

szurka zawiera praktyczne wskazówki tyczące się rozmieszczenia zagonków, przygotowania gleby, wyboru nasion a nawet narzędzi i przekonywa, że nie w bogatym wyborze materjału roślinnego, lecz w sumiennie przemyślanej organizacji pracy na zagonkach leży moment dydaktyczno-wychowawczy. Nauczyciel mający inwencję zapewne dostosuje podane wskazówki do miejscowych warunków. Na szczególną uwagę zasługuje rozdział o uprawach konkursowych i organizacji pokazów, co możnaby mutatis mutandis dostosować do poziomu szkół średnich a zwłaszcza seminarjów naucz. Broszurka, pisana przez wytrawnego praktyka, winna się znaleźć w każdej szkolnej bibljotece wiejskiej. Nie zabraknie jej zapewne i w bibljotekach naszych seminarjów nauczycielskich.

Mieczysław Sygnarski: Lekcje języka światowego Esperanto.

Naukowe Koło Esperanckie w Bydgoszczy wydało podręcznik pod powyższym tytułem. Jest to pierwszy podręcznik, przeznaczony specjalnie dla młodzieży polskiej szkół średnich. Książka ukazała się na czasie, ponieważ w niektórych gimnazjach nauka Esperanta jest wprowadzona nadobowiązkowo na podstawie okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16. V. 29 nr. II. 7805/29. Cały materjał w podręczniku został ujęty w 20 lekcyj, które w ciągu roku, licząc po dwie godziny pracy w tygodniu, można z łatwością przerobić. Po upływie zatem rocznej pracy młodzież może opanować całkowicie język, tak już dziś nieodzowny w stosunkach międzynarodowych.

Rozkład materjału jest przejrzysty, teksty wszędzie przystępne, oparte przeważnie na oryginalnych pracach twórcy Esperanta Dra L. Zamenhofa, ćwiczenia zaś w dostatecznej ilości i umiejętnie zestawione. Z tego powodu na wydawnictwo powyższe zwracamy specjalną uwagę.

Różne.

Dzieci tarnobrzeskie dzieciom wileńskim.

Z inicjatywy inspektora szkolnego p. Franciszka Grodzickiego i Komitetu Rodzicielskiego odbyło się w Tarnobrzegu w dniu 21 czerwca 1931 r. Powiatowe Święto Młodzieży Szkół Powszechnych pod hasłem „dzieci tarnobrzeskie — dzieciom wileńskim". O godzinie 3-ciej po południu przy dźwiękach orkiestr szkolnych wkroczyły zastępy młodzieży na obszerny stadjom sportowy. Około 3.000 młodzieży i publiczności zapełniło stadjon. Bogaty program rozpoczęło odśpiewanie chóralne podniosłej pieśni „Pod Twoją Obronę", następnie sprawnie i bez zarzutu wykonywała młodzież poszczególnych szkół dalsze punkty programu, na który składały się produkcje chóralne, muzyczne, ćwiczenia gimnastyczne, oryginalne zabawy, tańce, korowody i ćwiczenia rytmiczne w strojach przeważnie ludowych. Rozbawioną młodzież uczęstowano obficie podwieczorkiem, poczem po odśpiewaniu pieśni patrjotycznych imprezę zakończono.

Całość wywarła na obecnych nadzwyczaj miłe wrażenie i wzbudziła prawdziwy szacunek i podziw dla czynników kierujących tą akcją.

Czysty dochód z Święta w kwocie 315 zł 58 gr wraz z listami dzieci tarnobrzeskich do dzieci wileńskich przesłał inspektorat szkolny do dyspozycji Kuratorjum Okręgu Szkolnego w Wilnie.

Bibljoteka Wojskowa Dowództwa Okręgu Korpusu Nr. VI. we Lwowie, ul. Wałowa Nr. 16, w parterze — telefon Nr. 22-18 dod.

Bibljoteka Wojskowa Dowództwa Okręgu Korpusu Nr. VI. we Lwowie, przy ul. Wałowej Nr. 16, w gmachu Komendy Placu Lwów (w parterze, wejście przez drzwi Nr. 11, otwarta jest codziennie, z wyjątkiem niedziel i świąt, w godzinach: przed południem od 9—13, po południu od 16—19 (w soboty tylko przed południem).

Z Bibljoteki Wojskowej D. O. K. VI., jako z publicznej instytucji naukowej, korzystać mogą wszyscy, którzy interesują się wiedzą wojskową i nauką o wojnie.

Bibljoteka Wojskowa D. O. K. VI. liczy przeszło 17.000 dzieł i czasopism, treści wyłącznie naukowej, ściśle wojskowej lub z innych dziedzin wiedzy, prenumeruje 60 fachowych czasopism polskich i zagranicznych, wypożycza książki na zewnątrz lub na miejscu — do czytania w wygodnie urządzonej czytelni.

Katalogi: alfabetyczny, działowy i specjalne — ułatwiają czytelnikom korzystanie z księgozbioru.

Każdego nowego czytelnika informuje kierownik bibljoteki o warunkach korzystania z księgozbioru, przyczem: 1. wojskowi, w czynnej służbie, korzystają z bibljoteki bezpłatnie, 2. cywilni za opłatą 1 zł. miesięcznie i złożeniem odpowiedniej kaucji, w razie wypożyczania książek na zewnątrz.

Z Polskiego Czerwonego Krzyża.

Komisja Główna Kół Młodzieży P. Cz. Krz. pismem okólnem nr. 6001 do Komisyj Okręgowych, Oddziałowych i Zarządów Kół Młodzieży zwróciła się z apelem zorganizowania zbiorowej i stałej pomocy koleżeńskiej dla tych wszystkich, którzy tej pomocy potrzebują. Komisja proponuje podjęcie zbiórki odzieży, bielizny, obuwia i podręczników szkolnych, wzmocnienie prowadzonej dotychczas akcji dożywiania dzieci, przez wydawanie obiadów w domach prywatnych (u członków Kół) stale lub w oznaczonej kolejności oraz obmyślenie sposobów zdobycia opału na zimę. Komisja nie wątpi, że młodzież szkolna, rozumiejąca i współczująca niedoli ludzkiej, chętnie zajmie się stałą akcją pomocy dla swych kolegów i koleżanek. Śpieszyć się należy chętnie z radą, dobrem słowem i skuteczną pomocą.

Dyrekcje i Kierownictwa szkół poprą niewątpliwie dobroczynną akcję Komisji Gł. P. C. K.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.

ROK XXXV. NUMER 11.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 listopada 1931

TREŚĆ

I. Część.

II. Część.

Część pierwsza.

1.

Dożywianie dziatwy szkolnej.

Okólnik P. Ministra W. R. i O. P. z dnia 31 października 1931 r. Nr. I. WF. 8320/31.

Światowy kryzys ekonomiczny i jako jego następstwo klęska bezrobocia oraz obniżenie poziomu życia szerokich warstw społecznych skłania mnie do zwrócenia uwagi Dyrekcyj, Kierownictw szkół i ogółu Nauczycielstwa na konieczność wzmożenia akcji dożywiania niezamożnej dziatwy szkolnej.

Zły stan zdrowia i niedorozwój fizyczny wielkiego bardzo procentu młodzieży niewątpliwie mają swą przyczynę w niedostatecznem jej odżywianiu. W okresie przeżywanego wstrząsu ekonomicznego o wiele silniej zagraża młodemu pokoleniu jako następstwo głodu zwyrodnienie fizyczne, charłactwo, silna niedokrwistość a przedewszystkiem gruźlica.

Pragnąłbym, aby w ogólnej akcji zwalczania bezrobocia i niesienia pomocy głodującym zajęto się przedewszystkiem zagrożoną dziatwą szkolną. W poczuciu obowiązku czuwania nietylko nad umysłowym i moralnym, lecz i nad fizycznym rozwojem dziatwy i młodzieży szkolnej, zwracam się z gorącym apelem do Dyrekcyj i Kierownictw szkół, by sprawę tę żywo wzięły do serca i zajęły się jak najprędzej przy współudziale sił społecznych, wydziałów opieki społecznej, istniejących przy wielu magistratach, instytucyj opiekujących się dziećmi, przedewszystkiem zaś rad i komitetów rodzicielskich zorganizowaniem w lokalach szkół masowego dożywiania niezamożnej dziatwy szkolnej, zwłaszcza po miastach, miasteczkach i w okręgach fabrycznych. Niezależnie od dożywiania należy też umożliwić dzieciom naukę i przebywanie w godzinach pozalekcyjnych w należycie ogrzanych i oświetlonych salach szkolnych. Akcją tą powinna być objęta cała uboga dziatwa szkolna, szczególnie jednak uczęszczające do szkół dzieci rodziców bezrobotnych.

Jestem pewien, że akcja dożywiania dzieci, o której zapoczątkowaniu z różnych stron państwa dochodzą do mnie pomyślne wieści, tak się rozwinie, iż nadchodząca zima zastanie we wszystkich szkołach zorganizowaną pomoc dla dzieci głodujących.

Od PP. Inspektorów Szkolnych będę oczekiwał w sprawozdaniach za bieżący rok szkolny zaznaczenia, ile szkół i w jakim stopniu stosowało u siebie dożywianie niezamożnej dziatwy szkolnej.

Minister: w. z. *B. Żongołłowicz.* wr.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 13 listopada 1931. Nr. O-2176/31.

Podaję do wiadomości okólnik Pana Ministra w przekonaniu, że znajdzie on należyte zrozumienie u ogółu nauczycielstwa i zachęcam gorąco PP. Dyrektorów i Inspektorów Szkolnych do zorganizowania akcji dożywiania w ten sposób, aby dała ona jak najlepsze wyniki.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

2.

Spis ludności.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 17 listopada 1931 r. Nr. O. 2227/31.

W związku z mającym się odbyć w dniu 9 grudnia r. b. spisem ludności na obszarze całej Rzeczypospolitej, wobec potrzeb jakie w tym względzie odczuwają władze spisowe i w interesie rzetelnej służby obywatelskiej, zwracam się z gorącym apelem do ogółu nauczycielstwa szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli oraz szkół zawodowych, jak również publicznych szkół powszechnych, by w zrozumieniu dobrze pojętej pracy dla Państwa dobrowolnie zgłaszało się do służby spisowej.

Celem umożliwienia swobodnego i należytego wypełnienia tych obowiązków ze strony nauczycielstwa polecam wskutek zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 7 listopada 1931 Nr. I. Pol. 8387/31 zawiesić w dniach 7, 9, 10 grudnia 1931 r. naukę w tych szkołach względnie klasach, których nauczyciele będą zatrudnieni jako komisarze spisowi.

Dla ułatwienia akcji spisowej może zajść również konieczność wzięcia udziału w tej akcji ze strony młodzieży dwóch starszych klas szkół średnich i zakładów kształcenia nauczycieli.

O ile ważne względy wychowawcze nie staną temu na przeszkodzie. Dyrekcja szkoły udzieli poszczególnym uczniom zezwolenia na ich udział w pracy spisowej. O ile skutkiem tego większość uczniów czynną będzie przy pracy spisowej, kierownictwa szkół zawieszą naukę w odnośnych klasach na czas od 7 do 10 grudnia włącznie.

Zarządzam w końcu w drugiej połowie listopada poświęcenie jednogodzinnej lekcji na zaznajomienie uczniów w wyższych oddziałach szkół powszechnych, oraz w szkołach ogólnokształcących i zawodowych z celami i programem spisu. Wiadomości o spisie, przenikając przez młodzież, przyczynią się do należytego uświadomienia szerokich warstw ludności i wytworzenia stosunku zaufania do akcji spisowej.

Materjał wyjaśniający zadania spisu w formie broszury p. t.: „Co nam da drugi powszechny spis ludności“, będzie nauczycielstwu doręczony przez władze spisowe. Dla informacji podaję, że władzą spisową na całym obszarze Państwa jest powiatowa władza administracji ogólnej, a we Lwowie miejscowy Magistrat.

Zechcą PP. Dyrektorzy i Inspektorzy Szkolni w zrozumieniu doniosłości wyników dla Państwa mającego się dokonać spisu powszechnego wszelkiemi rozporządzalnemi środkami i osobistym wpływem dopomóc, by spis ludności mógł się dokonać najsprawniej i możliwie najdokładniej.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

3.

Zawieszenie awansów w szczeblach.

Ustawa z dnia 14 października 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 98, poz. 749, o zmianie niektórych postanowień ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska oraz ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów.

Art. 1. Zawiesza się moc obowiązującą ustępu pierwszego art. 6 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), mającego zastosowanie w myśl art. 6 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) także do sędziów i prokuratorów, a dotyczącego automatycznego przechodzenia do wyższych szczebli w obrębie tej samej grupy uposażenia.

Art. 2. Termin, od którego zawieszone art. 1 postanowienia ustawy z dnia 9 października 1923 r. będą ponownie obowiązywały, ustali na wniosek Ministra Skarbu rozporządzenie Rady Ministrów.

Ar. 3. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi Skarbu oraz właściwym ministrom.

Art. 4. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 30 czerwca 1931 r., a w stosunku do funkcjonarjuszów przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe“ i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“ oraz w stosunku do członków zarządu i pracowników związków komunalnych (rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073) z dniem ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.* Prezes Rady Ministrów: *A. Prystor.* Minister Skarbu: *Jan Piłsudski.* Minister Spraw Wewnętrznych: *Bronisław Pieracki.* Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski.*

Art. 6 ustawy z dnia 9 października 1923 r. Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924.

Art. 6. W obrębie danej grupy uposażenia przejście na szczebel wyższy odbywa się automatycznie co 3 lata w stałych terminach półrocznych: 1 stycznia i 1 lipca każdego roku.

Termin posunięcia z jednego szczebla uposażenia do następnego ustala się w ten sposób, że czasu od dnia mianowania (awansu) do najbliższego terminu posunięć nie uwzględnia się.

Do czasokresu posunięć nie zalicza się:

a) czasu pełnienia obowiązkowej służby wojskowej w szeregach (art. 13, ustęp 1);

b) czasu urlopu bezpłatnego, z wyjątkiem urlopu na czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego oraz z wyjątkiem urlopu, udzielonego nauczy-

cielowi przez Ministerstwo W. R. i O. P. w celu pełnienia obowiązków nauczycielskich w instytucjach oświatowych w kraju lub zagranicą;

c) czasu zawieszenia w służbie lub osadzenia w areszcie śledczym, o ile nie zapadł wyrok lub orzeczenie uwalniające, względnie o ile nie nałożono jedynie kary porządkowej;

d) u funkcjonarjuszów — okresu nałożonej w drodze dyscyplinarnej kary odliczenia lat służby oraz okresu, spędzonego w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby, z wyjątkiem wypadku, gdy niezdolność powstała z przyczyn służbowych;

e) u wojskowych czasu trwania kary pozbawienia wolności na podstawie prawomocnego wyroku sądowego;

f) u wojskowych — czasu pozostawania w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby, z wyjątkiem wypadku, gdy niezdolność ta powstała z przyczyn, związanych ze służbą wojskową.

Przy ustalaniu terminu najbliższego posunięcia po ustaniu powodu, wstrzymującego posunięcie do wyższego szczebla, pierwotny termin posunięcia przesuwa się w ten sposób, że niepełne półrocze, większe od 3 miesięcy, liczy się za pełne, okresu zaś, nie przekraczającego 3 miesięcy, nie bierze się w rachubę.

4.

Opłaty pocztowe.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 10 października 1931 r. Nr. O. 1640/31.

Wskutek uchwały Rady Ministrów z dnia 12 lutego 1931 r. oraz zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 12 września 1931 r. Nr. I. Prez. 3834/31 w sprawie uregulowania opłat instytucyj państwowych za świadczenia przedsiębiorstwa Polska Poczta, Telegraf i Telefon oraz Polskie Koleje Państwowe, celem zapobieżenia bardzo znacznemu wzrostowi bezpłatnych urzędowych przesyłek listowych, a zwłaszcza przesyłek listowych poleconych oraz za zwrotem poświadczenia odbioru, jako też zapobieżeniu nadużywania urzędowych przesyłek listowych, wolnych od opłat pocztowych dla celów prywatnych, zarządzam:

a) przestrzeganie przez podległe mi urzędy i zakłady postanowienia zawartego w art. 23, pkt 2, lit. d) [1]) ustawy o poczcie, telegrafie i telefonie, w myśl którego urzędowe przesyłki listowe wysyłane przez władze, urzędy i zakłady w wyłącznym interesie adresatów, niezwolnionych od opłat pocztowych, winno podlegać pojedyńczej zwykłej opłacie pocztowej, ustanowionej dla danego rodzaju przesyłek pocztowych, a opłaty te winne być uiszczane przez adresata przy odbiorze przesyłki;

b) ograniczenie wysyłania urzędowych przesyłek listowych w ogólności, a w szczególności ograniczenia wysyłania listów poleconych oraz za zwrotnem potwierdzeniem odbioru tylko do koniecznych wypadków;

c) zwrócenie uwagi podległym pracownikom, iż nadużywanie urzędowych przesyłek listowych, wolnych od opłat pocztowych dla celów prywatnych, jest przestępstwem, za które grozi odpowiedzialność służbowa karno-sądowa;

---

[1]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 402—404.

d) polecam kontrolowanie osobiście, lub przez wyznaczony w tym celu organ, czy wysyłane i nadchodzące urzędowe przesyłki listowe wolne od opłat pocztowych, nie są nadużywane dla celów prywatnych, oraz by w wypadkach nasuwającego się podejrzenia o nadużycie urzędowych przesyłek listowych, wolnych od opłaty pocztowej, dla celów prywatnych, otwierano na wniosek władz i urzędów (organów) pocztowych podejrzane urzędowe przesyłki listowe, badano czy nie zachodzi nadużycie prawa zwolnień od opłat pocztowych, oraz udzielano tym organom pocztowym pisemnych zaświadczeń wyników badania.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

5.

Zwrot nadpłaconego uposażenia.

Rozporządzenie Ministerstwa Skarbu z dnia 15 września 1931 r. L. D. III. 1939/31.

Nr. O. 1839/31. Art. 48 ustawy o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 164 i 1922 r.)[1] i analogiczne postanowienia innych ustaw względnie rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej w sprawie stosunku służbowego funkcjonarjuszów państwowych ustalają maksymalną granicę zajęcia administracyjnego uposażeń.

Celem ujednostajnienia postępowania w tej dziedzinie oraz celem całkowitego zabezpieczenia interesów Skarbu Państwa, Ministerstwo Skarbu prosi, ażeby w wypadkach, w których wierzytelność Skarbu Państwa skutkiem nadpłaty przekracza kwotę 500 (pięćset) zł. o wysokości raty miesięcznej zwrotu nadpłaty rozstrzygała właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu, we wszystkich natomiast innych wypadkach władza asygnująca uposażenie w porozumieniu z równorzędną władzą skarbową. Wysokość miesięcznego potrącenia winna być ustalona w każdym przypadku z osobna, w zależności od wysokości nadpłaconej kwoty, ogólnej sumy obciążenia uposażenia danego funkcjonarjusza państwowego i tym podobnych okoliczności.

Ministerstwo Skarbu nadmienia, że niniejszy okólnik nie dotyczy osób wojskowych, a to z uwagi na ustawę z dnia 2 kwietnia 1925 r. o potrąceniach z uposażenia osób wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 312) i rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy.

Minister Skarbu: (—) *Jan Piłsudski.*

6.

Podatek dochodowy.

Wyjaśnienie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 19 września 1931 r. Nr. I. R. 7824/31.

Nr. O. 1791/31. Ministerstwo wyjaśnia, że w rozumieniu ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. Nr. 58 z 1925 r., poz. 411) za służbodawcę uważać należy władzę asygnującą wszelkiego rodzaju wynagrodzenia, na której w myśl art. 112 cytowanej ustawy ciąży obowiązek potrącenia podatku dochodowego.

---

[1]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 239 pod linją.

Ministerstwo podkreśla, że wyjaśnienie, zawarte w okólniku z dnia 26 czerwca 1931 r. Nr. I. R. 6536/31 [1]) w sprawie potrącenia podatku dochodowego od wynagrodzeń pobieranych w dwóch instytucjach, dotyczy podatku dochodowego od uposażeń, jakie pracownik uzyskuje od służbodawcy z tytułu swego stosunku służbowego lub z tytułu najmu pracy.

Zasada zatem odrębnego opodatkowania uposażeń otrzymywanych u kilku służbodawców nie może być stosowaną przy wypłacaniu wynagrodzeń za specjalne czynności, jak np. w resorcie Ministerstwa za ocenę książek i pomocy naukowych, organizowanie kursów specjalnych, wygłaszanie odczytów, redagowanie referatów do wydawnictw, wogóle za wszystkie te czynności, przy których nie zawiązuje się stosunku służbowego. Co do sposobu potrącania podatku dochodowego od tego rodzaju wynagrodzeń zachodzą pewne różnice, zależnie od tego, czy omawiane wynagrodzenia pobierają funcjonarjusze państwowi, czy też osoby zawodów wolnych. Gdy wynagrodzenie takie wypłacane jest funkcjonarjuszowi państwowemu, któremu perjodyczne podstawowe uposażenie wypłaca instytucja rządowa — przypadający podatek dochodowy oblicza się w sposób wskazany w okólniku Ministerstwa z dnia 7 grudnia 1927 r. Nr. O. R. 15635/27 [2]), przyczem w wypadku, gdy dany funkcjonarjusz zatrudniony jest stale w innej instytucji rządowej, należy odnosić się każdorazowo do władzy asygnującej podstawowe wynagrodzenie o podanie jego wysokości.

Wynagrodzenia, wypłacane z omawianego tytułu osobom wolnych zawodów, podlegają opodatkowaniu według postanowień działu I-go przytoczonej na wstępie ustawy o państwowym podatku dochodowym. Corocznie, najpóźniej w ostatnim dniu każdego roku, należy przesyłać izbie skarbowej urzędu asygnującego wykaz osób, którym wypłacone zostały w ciągu roku omawiane wynagrodzenia. Wykaz winien zawierać imię i nazwisko danej osoby, miejsce jej zamieszkania i sumę wypłaconych wynagrodzeń.

Naczelnik Wydziału: (—) *A. Nowak.*

7.

P. A. T.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 15 października 1931 r. Nr. O. 1428/31.

Wobec powtarzających się wypadków ogłaszania w prasie komunikatów z pominięciem P. A. T. przypominam rozporządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 10 marca 1930 r. Nr. I. S. 1490/30 (ogłoszone w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. Nr. 4 ex 1930, str. 177) o obowiązku podawania do prasy wszelkich komunikatów i informacyj, zawierających dane oficjalnie ustalone, wyłącznie za pośrednictwem P. A. T.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 488.

[2]) Dz. Urz. K. O. S. Lw. z 1927 r., str. 483.

8.

Ulgi kolejowe.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 28 października 1931 r. Nr. O. 2011/31.

Zdarzają się wypadki, że uczniowie, którzy opuścili zakład naukowy, korzystają w dalszym ciągu z bezpłatnych biletów szkolnych, względnie ze zniżkowych przejazdów na podstawie dowodów tożsamości osoby.

W celu zabezpieczenia skarbu kolejowego przed stratami, mogącemi stąd wyniknąć, zechcą Dyrekcje zawiadomić właściwą dyrekcję kolei państwowych natychmiast o ustąpieniu (wydaleniu) danego ucznia z zakładu, podając imię i nazwisko ucznia i powód opuszczenia zakładu.

Naczelnik Wyziału: (—) *R. Koestlich.*

9.

Dojeżdżanie młodzieży na naukę szkolną.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 16 października 1931 r. Nr. II. 16457/31.

Warunki ekonomiczne wywołały w czasach powojennych na terenie szkolnym dojeżdżanie młodzieży, które często przybiera charakter masowy i odbywa się na znacznych przestrzeniach. Spostrzeżenia i doświadczenia związane z tem zjawiskiem, zmuszają władze szkolne nietylko do roztoczenia szczególniejszej opieki nad tą kategorją młodzieży, ale także narzucają konieczność ujęcia dojeżdżania w pewne ramy organizacyjne. W tym celu podaje się PP. Dyrektorom i Inspektorom Szkolnym następujące polecenia do wiadomości i wykonania:

Przy wpisach i w miarę potrzeby w ciągu roku szkolnego winny Dyrekcje zwracać uwagę rodzicom na trudności i ujemne następstwa dojeżdżania, a nawet dążyć do ograniczenia go, jeżeli ze względu na stan majątkowy rodziców umieszczenie dzieci na stancji jest możliwe, albo wskazane ze względu na słabe postępy w naukach, zdrowie lub nadmierną odległość od szkoły (census odległości). Znane bowiem są wypadki, że młodzież wychodzi z domu już o godz. 4-tej rano, a wraca o 6 lub 7 godz. wieczorem.

Każdy zakład winien prowadzić stałą ewidencję uczniów (nic) dojeżdżających i zbierać potrzebne dane, celem stwierdzenia, czy i w jakim stopniu dojeżdżanie wywiera ujemny wpływ na młodzież pod względem zdrowotnym, wychowawczym i naukowym.

Każdy zakład winien nadto zorganizować stałą opiekę i nadzór nad dojeżdżającymi przez wyznaczenie im w zakładzie świetlicy lub sali szkolnej, w której młodzież mogłaby po przyjeździe do szkoły otrzymać ciepły posiłek, a po nauce pozostać aż do odejścia pociągów powrotnych. Instytucje szkolne (koła rodzicielskie), finansujące dożywianie, winny utrzymywać kontakt z rodzicami młodzieży dojeżdżającej.

Opiekę w świetlicy i w pociągach powierzać należy uczniom (uczennicom) starszym, wybranym przez ogół dojeżdżających, a zatwierdzonych

przez dyrekcję zakładu. Uczniowie ci składać mają co pewien czas opiekunom klasowym oraz p. p. dyrektorom sprawozdanie z zachowania się dojeżdżających, załatwiać sprawę zaświadczeń u urzędnika ruchu w razie spóźnienia się pociągu i t. p.

Na dworcu, w którym gromadzi się z zakładu największy procent dojeżdżającej młodzieży, sprawować winni nadzór członkowie grona nauczycielskiego lub delegaci koła rodzicielskiego. Częstość i kolejność dyżurów zależy od miejscowych warunków; dążyć jednak należy, by w miejscowościach, w których znajdują się 2 zakłady średnie, dyżury odbywały się jak najczęściej, nawet codziennie. Delegatów gron nauczycielskich i kół rodzicielskich winny dyrekcje zaopatrzyć w porozumieniu się z pp. naczelnikami stacyj w odpowiednie legitymacje, celem umożliwienia im wstępu do poczekalni i na peron.

Opiekunowie klas zechcą przez odpowiednie pogadanki wpajać w młodzież potrzebę kulturalnego zachowania się na dworcach kolejowych i w pociągach (np. na temat palenia papierosów, lektury, krzyków, śpiewu, szacunku dla osób starszych i t. d.), nadto pouczać ją o następstwach wyskakiwania względnie wskakiwania do pociągów w ruchu, o konieczności przestrzegania przepisów higjeny i regulaminu kolejowego.

Byłoby dalej rzeczą pożądaną, by każdy zakład ubezpieczył dojeżdżających uczniów (nice) od nieszczęśliwych wypadków.

W miastach, w których istnieje większa ilość szkół, korzystających z jednego dworca, a we Lwowie w rejonie poszczególnych dworców, winny odbyć się w powyższej sprawie wspólne konferencje delegatów szkół średnich i seminarjów państwowych i prywatnych łącznie z przedstawicielami kół rodzicielskich i inspektoratów szkolnych. Posiedzenie zwołuje dyrektor gimnazjum, którego zakład jest oznaczony początkowym (najniższym) numerem (we Lwowie pp. dyrektorowie gimnazjów państwowych V, VI i IX). Do skuteczniejszego unormowania nadzoru nad młodzieżą przyczyni się niewątpliwie współpraca pp. naczelników stacyj kolejowych, o którą Kuratorjum zabiega za pośrednictwem odnośnych dyrekcyj kolejowych, żywiąc równocześnie nadzieję, że także Dyrekcje gimnazjów ze swej strony dążyć będą do nawiązania kontaktu z lokalnemi władzami kolejowemi [1]).

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

---

[1]) Porównaj w tej sprawie okólniki:

1) z dnia 21 listopada 1925 r. L. 16736/II (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 507);

2) z dnia 15 lutego 1926 r. L. O. 427/26 (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 118);

3) z dnia 21 października 1927 r. Nr. II. 10486/27, p. III. (Dz. Drz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r., str. 400—402);

4) z dnia 29 grudnia 1927 r. Nr. O. 3371/27 Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 roku, str. 6).

10.

Wykazy kwalifikacyjne.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 16 października 1931 r. Nr. II. 16458/31 do dyrekcyj państw. gimnazjów, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych.

Przy wypełnianiu wykazów kwalifikacyjnych, wprowadzonych ustawą z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli oraz rozporządzeniem wykonawczem Pana Ministra W. R. i O. P. z dnia 22 grudnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 131, poz. 787) [1]) zdarzają się często niedokładności, świadczące o niewłaściwem zrozumieniu przeznaczenia poszczególnych rubryk. Przypominając obowiązek ścisłego wypełniania wykazów zgodnie z istniejącemi przepisami, podaję następujące dodatkowe wskazówki i wyjaśnienia:

Wykaz kwalifikacyjny zawiera dwie zasadnicze rubryki: spostrzeżenia o pracy nauczyciela i ocenę pracy nauczyciela, których nie należy z sobą mieszać ani utożsamiać. W rubryce „Spostrzeżenia" umieszcza dyrektor (względnie wizytator) uwagi nietylko z hospitowanych lekcyj, lecz także spostrzeżenia o pracy nauczyciela wychowawczej, organizacyjnej i t. p. Uwagi muszą być oparte bezpośrednio na faktach, zbadanych podczas wizytacji, przyczem nie należy tego rozumieć w ten sposób, by dyrektor musiał notować w wykazie każdą lekcję przez siebie wizytowaną. Spostrzeżenie może zawierać krótkie syntetyczne ujęcie kilku lekcyj, z których możnaby wnioskować, czy nauczyciel miał możność zastosowania się do rad i poleceń dyrektora. Spostrzeżenia te winny dawać dokładny obraz pracy i wartości nauczyciela.

Nauczyciel ma prawo po myśli art. 19 ustawy przeglądać swój wykaz kwalifikacyjny, czynić z niego odpisy, a przeciwko treści spostrzeżeń wnosić zażalenia do władzy bezpośrednio wyższej od tej, która spostrzeżenie wpisała. W wykazie kwalifikacyjnym musi być umieszczona treść zażalenia w skróceniu (rubryka g), które wpisuje jednak nie odwołujący się nauczyciel (jak to w kilku wypadkach konkretnie stwierdzono), lecz wyłącznie dyrektor zakładu, jako władza szkolna, zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli, jedynie powołana do prowadzenia wykazu kwalifikacyjnego dla nauczycieli.

Ocenę otrzymuje każdy nauczyciel stały raz na trzy lata, nadto każdy nauczyciel tymczasowy w końcu trzeciego roku służby po uzyskaniu przepisanych kwalifikacyj naukowych i zawodowych; o ile uzyska je dopiero po upływie 3 lat służby, wówczas wpisuje się mu ocenę nie później, niż w 3 miesiące od chwili uzyskania przepisanych kwalifikacyj zawodowych.

Nauczycielom stałym wpisują ocenę do wykazu kwalifikacyjnego na podstawie spostrzeżeń dyrektorowie (nie wizytatorowie, jak mylnie tu i ówdzie się sądzi), nauczycielom tymczasowym Kurator Okręgu Szkolnego na podstawie odpowiednio umotywowanych wniosków dyrekcji.

Jakkolwiek 3-letni termin do wpisania nauczycielom stałym okresowej oceny już dawno upłynął, bardzo wiele zakładów nie zastosowało się do przepisu, zawartego w art. 20 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli. Wobec tego polecam pp. Dyrektorom bezzwłocznie wpisanie

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r., str. 1 i 265.

omawianych ocen wszystkim nauczycielom stałym, którzy ich dotąd nie otrzymali.

Potrzebne wyjaśnienia i polecenia w sprawie oceny pracy nauczycieli tymczasowych zawiera tutejszy okólnik z dnia 6 maja 1931 r. Nr. O. 773/31 [1]); polecenia te z całą ścisłością i punktualnością winny być wykonane.

W myśl art. 20 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli prowadzą władze szkolne również wykazy kwalifikacyjne dla dyrektorów szkół średnich i seminarjów nauczycielskich. Ponieważ Kuratorjum nie otrzymało wszystkich wykazów, zarządzam, by pp. dyrektorowie, którzy zalegają z wysyłką, nadesłali w terminie do dnia 31 listopada one wykazy kwalifikacyjne, celem wpisania im ocen pracy.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

11.

Praktyka przedegzaminowa.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 16 października 1931 r. Nr. II. 16460/31.

Spostrzeżenie lat ostatnich stwierdza, że praktyka przedegzaminowa, którą normuje rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 3 lipca 1926 r. Nr. II. 7722/26 [2]) bywa w rozmaitych zakładach rozmaicie interpretowana i organizowana, a naogół nie cieszy się zbyt wielką popularnością. Ze względu na doniosłość sprawy praktycznego kształcenia nauczycieli początkujących winna nastąpić zasadnicza zmiana w tej dziedzinie. Celem ujednostajnienia postępowania przypominam w krótkości zasadnicze normy cytowanego powyżej rozporządzenia Ministerstwa, z odpowiedniem naświetleniem pszczególnych punktów.

Praktykę przedegzaminową odbywają kandydaci w charakterze albo 1) nauczycieli kontraktowych, albo 2) praktykantów bezpłatnych, przydzielonych w tym charakterze do danego zakładu przez Kuratorjum.

Nauczyciel kontraktowy, odbywający praktykę, nie może mieć większej ilości gdzin od normalnej, określonej jako wymiar pracy nauczyciela etatowego danej grupy. Podstawę praktyki winien stanowić przedewszystkiem główny przedmiot praktykanta.

Praktykanci bezpłatni, przydzieleni w tym charakterze przez Kuratorjum, odbywają praktykę w 8 godzinach tygodniowo. Zmniejszenie tego wymiaru jest możliwe wówczas, gdy do zakładu przydzielono większą liczbę praktykantów z tego samego przedmiotu. Inne względy, np. materjalne kandydatów, pracujących równocześnie w gimnazjach prywatnych, mogą być uwzględnione tylko wówczas, gdy nie cierpi na tem praktyka. Zarówno nauczyciel kontraktowy, jak i praktykant bezpłatny musi być, niezależnie od liczby lekcyj, powołany do pracy wychowawczej w dostatecznym wymiarze.

Nauczyciel kontraktowy, odbywający praktykę, pozostaje pod opieką kierownika dydaktycznego, który ma ułożyć plan praktyki, uwzględniając

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 218.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 415 i z 1928 r., str. 5 (§ 1).

czas jej trwania. Planu tego, obejmującego zasadnicze składniki praktyki, podane w rozporządzeniu Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 3 lipca 1926 r., nie należy przesyłać Kuratorjum, lecz przechować go w aktach szkolnych. Z pomiędzy klas, w których uczy nauczyciel kontraktowy, odbywający praktykę, wybiera się jedną lub dwie klasy, któremi opiekować się ma specjalnie kierownik dydaktyczny i dyrektor. Pracę kierownika i praktykanta należy tak ułożyć, by mogli swe lekcje nawzajem hospitować. Ilość lekcyj, hospitowanych w ciągu roku, zależy od uznania dyrektora i kierownika dydaktycznego.

Dyrektor winien interesować się pracą dydaktyczną praktykanta, hospitować lekcje wedle uznania, a głównie opiekować się pracą wychowawczą. Plan praktyki wychowawczej ma być również w głównych zarysach ustalony.

Praktykant bezpłatny hospituje w pierwszych 2 miesiącach lekcje kierownika dydaktycznego, następnie sam prowadzi lekcje w obecności kierownika. Zczasem może kierownik dydaktyczny pozostawić praktykanta w klasie samego, gdy przekona się, że ten panuje nad uczniami, materjałem naukowym, jednak w zasadzie lekcje bez kierownika winny przytrafiać się bardzo rzadko. Praktykant uczęszcza też na lekcje innych nauczycieli swego przedmiotu za pośrednictwem kierownika dydaktycznego.

Jednym z najważniejszych obowiązków kierownika dydaktycznego jest omawianie konspektów lekcyj. Liczba opracowanych konspektów zależy od uznania kierownika dydaktycznego, nie chodzi tu jednak o ich ilość ale o gruntowne opracowanie i omówienie tak celu lekcji, jak i sposobu jej przeprowadzenia. Poprawa zadań należy z reguły do tego, kto prowadzi lekcje; nad tą częścią pracy winien też czuwać kierownik. Ocenę wiadomości uczniów przeprowadza nauczyciel kontraktowy, odbywający praktykę, o ile naukę prowadzi praktykant bezpłatny, ocenę uskutecznia nauczyciel, kierujący praktyką i on za nią odpowiada.

Wnioski w sprawie oceny przedkłada praktykant bezpłatny kierownikowi. Kierownik udziela rad praktykantowi i zwraca uwagę na to, jak i czy praktykant korzysta z jego wskazówek.

Bezpośrednio po zorganizowaniu praktyki dyrektor donosi o tem Kuratorjum i przesyła tabelaryczne zestawienie.

Z końcem roku szkolnego składa kierownik dydaktyczny na ręce dyrektora sprawozdanie z przebiegu i wyniku praktyki, dyrektor zaś uzupełnia je swemi uwagami, zwłaszcza o pracy wychowawczej. W sprawozdaniu, które należy przesłać do Kuratorjum w czerwcu, ma być podany czas praktyki (dokładnie od dnia jej rozpoczęcia, przedmiot i klasy, w których praktyka się odbywała). Należy podać, jak długo trwał okres biernego uczestnictwa w lekcjach (u praktykantów bezpłatnych), od kiedy i czy bez przerwy praktykant czynnie występował. Jeśli były przerwy, zaznaczyć powód. W ocenie należy zwrócić uwagę na: 1) przygotowanie naukowe praktykanta, 2) opanowanie języka wykładowego, 3) znajomość teoretyczną przedmiotu, 4) stosowanie zasad metodyki na lekcjach, 5) stosunek do uczniów, w szczególności panowanie nad klasą, 6) egzekutywę i ocenę wiadomości, gdy zaś nauka odbywa się metodą laboratoryjną, należy podać, jak praktykant organizuje pracę uczniów w laboratorjum, 8) ocenę zainteresowania się pracą wychowawczą, 9) inne specjalne uwagi, jakie nasunęła obserwacja pracy praktykanta. Jeśli po rocznej pracy można

ją już ocenić, należy podać, czy była zadowalająca, czy nie; po ukończeniu przepisanej praktyki jest konieczne ustalenie oceny.

Przy organizowaniu praktyki przedegzaminowej w zakładach prywatnych obowiązują te same przepisy.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

12.

Posiedzenia komisyj klasowych, promocje uczniów i posiedzenia rad pedagogicznych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 października 1931 r. Nr. II. 16459/31.

Wprowadzony rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 22 marca 1926 r. Nr. II. 2440/26 [1]) regulamin rad pedagogicznych w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących określa między innemi obowiązki komisyj klasowych, które winny się zbierać kilka razy do roku, przedewszystkiem celem omówienia postępów danej klasy i ustalenia ocen okresowych i rocznych lub załatwienia mniej ważnych spraw dyscyplinarnych.

Tymczasem posiedzenia komisyj klasowych ograniczają się często w niektórych zakładach do mechanicznego dyktowania dyrektorowi przez opiekunów poszczególnych klas stopni niedostatecznych z katalogów okresowych.

Jest rzeczą oczywistą, że przy takiem postępowaniu wśród powodzi stopni dodatnich i ujemnych nie rysują się wyraźnie ani sylwetki poszczególnych uczniów, klas i przedmiotów, ani poziomu naukowego całego zakładu. Ile stąd płynie pomyłek, błędów, nawet tragedyj dla ucznia, rodziców a często i samego nauczyciela, to rzecz powszechnie znana. Komisje klasowe w ten sposób pojęte są anachronizmem wobec postulatów nowoczesnej pedagogiki, domagającej się gruntownego poznania psychiki dziecka w celu rozwinięcia tych wszystkich dodatnich dyspozycyj i impulsów, które drzemią na dnie jego duszy, są rażącą anomalją, której należy kres stanowczy położyć. Pp. Dyrektorowie winni przeto żądać od każdego nauczyciela, od opiekuna klasowego w szczególności, poznania ucznia, dawać inicjatywę do dyskusji i prowadzenia systematycznych spostrzeżeń nad każdym wychowankiem zosobna i nad klasą, jako całością. Niech opiekun klasowy będzie obowiązany do podania na posiedzeniu komisji możliwie szczegółowej charakterystyki swej klasy zarówno pod względem postępów w nauce i pilności uczniów, jak ich wyrobienia społecznego, karności, ducha doskonalenia się, inicjatywy i t. d. Niechaj nad tem sprawozdaniem rozwinie się dyskusja, niech podkreśli objawy dodatnie, zwróci uwagę na strony ujemne i zastanowi się nad sposobami ich usunięcia. Materjał tą drogą nagromadzony pozwoli pp. Dyrektorom uzgodnić swe własne spostrzeżenia z obserwacjami grona i podać na plenum do wiadomości całej rady pedagogicznej, które przedmioty w gimnazjum wysuwają się na czoło, a które pozostają na szarym końcu, które klasy przodują, a które wykazują zaniedbania, czem taki czy inny stan należy uzasadnić, co wogóle zrobiono

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 204, nadto patrz str. 254.

i robi się, aby podnieść wydatność pracy uczniów i rozwinąć ich samodzielność. Ponadto PP. Dyrektorowie podkreślą przejawy zbiorowej psychiki w zakładzie, szczególnie troskliwie zajmując się stosunkiem młodzieży do pracy społecznej i jej uświadomieniem państwowem.

Tak pojęte posiedzenia komisyj klasowych ułatwią nauczycielstwu spełnienie nader ważnego obowiązku oceniania postępów młodzieży szkolnej i wytworzą w zakładzie atmosferę pracy wychowawczej, pogłębią zainteresowanie nauczycieli i ich życzliwość dla młodzieży. A w tej dziedzinie dzieją się często rzeczy niewłaściwe — nauczyciel ocenia pracę ucznia w ciągu trzech okresów jako niedostateczną; ale pod koniec roku szkolnego, uczeń czując nadciągającą katastrofę, zaczyna intensywnie pracować w obawie utraty roku, a w duszy nauczyciela zjawia się nagle wątpliwość, której przez tyle miesięcy nie było, co do przyznania względnie odmówienia uczniowi promocji do klasy następnej. W wielu zakładach stosuje się w takich wypadkach t. zw. egzamin promocyjny w obecności dyrektora względnie jego delegata, których rola jest nader kłopotliwą, albo też nauczyciel dla spokoju swego sumienia urządza t. zw. zdawkę cichą z całego materjału bez świadków.

Stwierdzam, że tego rodzaju postępowanie demoralizuje młodzież; dlatego zarządzam z n i e s i e n i e wszelkich egzaminów, promocyj i zdawek z wyjątkiem wypadków usprawiedliwionych chorobą ucznia. Nauka ma być prowadzona w ten sposób, aby uczeń miał świadomość konieczności ciągłej pracy, aby na każdej lekcji widział się zmuszony wiązać nowe wiadomości z dawnemi, słowem aby zrozumiał, że żądane od niego wiadomości nie są tylko materjałem chwilowego egzaminu i klasyfikacji, ale wartościami stałemi, do których odwoływać się można na każdej lekcji roku, w różnych klasach i życiu całem.

Inną anomalję przedstawiają promocje z t. zw. zastrzeżeniem, które według ducha przepisów miały być czemś wyjątkowem, a w rzeczywistości z każdym rokiem mnożą się i zaczynają przybierać charakter masowy. Stają się one dogodnem dla nauczyciela wyjściem wtedy, kiedy nie chce ucznia klasyfikować tak, jak na to zasłużył. Uczniowie również spekulują przy tej formie przechodzenia do klasy następnej, skutkiem czego wytworzył się typ ucznia lichego, który co roku przedostaje się do klasy następnej z t. zw. zastrzeżeniem, oczywiście co roku ze stopniem niedostatecznym z innego przedmiotu. Dobro szkoły i młodzieży wymaga, by tę formę promocji stosować bardzo oględnie i tylko w odniesieniu do uczniów istotnie na to zasługujących. W ten sposób przeprowadzona rozumna selekcja młodzieży pozwoli uniknąć t. zw. tragedyj maturalnych, o których mówi okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z 25 kwietnia 1931 r., podany do wiadomości państwowych komisyj, przeprowadzających egzamina dojrzałości w szkołach średnich ogólnokształcących.

Z kwestją reformy posiedzeń komisyj klasowych wiąże się ściśle sprawa reorganizacji prac w łonie rad pedagogicznych i potrzeba dalszego doskonalenia się nauczycieli. Nie brak jeszcze zakładów, które w tej dziedzinie kroczą udeptanym szlakiem, ograniczając t. zw. konferencje plenarne do odczytywania okólników władz szkolnych, do uwag dyrektora o stanie nauki i wychowania w zakładzie i do uczniowskich spraw dyscyplinarnych. Znane są nawet odosobnione wypadki, że posiedzeń rady pedagogicznej w ciągu roku szkolnego nie zwoływano wcale, ani nie prowadzono proto-

kołów posiedzeń, zasłaniając się okólnikiem Kuratorjum z dnia 18 listopada 1929 r. Nr. II. 17346/29 [1]), znoszącym tylko obowiązek nadsyłania sprawozdań okresowych.

Celem przeprowadzenia zmian w tej dziedzinie, zechcą P. P. Dyrektorowie dążyć w ramach wytrzymałości swego budżetu szkolnego do stałego zaopatrywania bibljoteki nauczycielskiej w najnowsze dzieła i czasopisma z dziedziny nauczania i wychowania, oraz zachęcić grono nauczycielskie do opracowywania i wygłaszania referatów na posiedzeniach rad pedagogicznych według pewnego zgóry na cały rok obmyślanego planu i systemu, obejmującego kompleks związanych ze sobą zagadnień z dziedziny wychowawczej i naukowo-metodycznej. W tym celu należy wytworzyć potrzebną atmosferę w zakładzie, a grono nauczycielskie przeistoczyć w prawdziwą radę pedagogiczną, którąby miała poczucie pełnej odpowiedzialności wobec szkoły i społeczeństwa za swą pracę.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

13.

Wynagrodzenie lekarzy i dentystów szkolnych.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 28 października 1931 r. Nr. I. WF. 8220/31.

W związku ze zniesieniem etatowych stanowisk lekarzy i dentystów szkolnych uchylam okólnik z dnia 18 listopada 1924 r. L. 9383/II w sprawie wynagrodzenia lekarzy i dentystów szkolnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 z r. 1925, poz. 41 [2]) i zarządzam, co następuje:

1. Lekarze i dentyści szkolni, zatrudnieni jako pracownicy kontraktowi w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących oraz w państwowych seminarjach nauczycielskich i ochroniarskich, otrzymują miesięcznie za każdą godzinę swej pracy tygodniowej wynagrodzenie w kwocie zł 14.
2. Wynagrodzenie lekarzy szkolnych za nauczanie higjeny i ratownictwa reguluje okólnik z dnia 5 listopada 1927 r. Nr. O. H. Fiz. 803/27 [3]) w sprawie wynagrodzenia lekarzy szkolnych za wykłady higjeny.
3. Zarządzenie niniejsze nie dotyczy lekarzy i dentystów szkolnych zatrudnionych w państwowych szkołach zawodowych, w których lekarze i dentyści pobierają wynagrodzenie na zasadzie osobnych przepisów.
4. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1931 r.

Minister: w. z. *B. Żongołłowicz.* wr.

---

[1]) *Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 18 listopada 1929 r. Nr. II. 17346/29 do dyrekcyj (kierownictw) państwowych i prywatnych szkół ogólno-kształcących.*

Kuratorjum O. S. Lw. zwalnia Dyrekcje (Kierownictwa) od obowiązku przedkładania półrocznego sprawozdania przy zakończeniu drugiego okresu konferencyjnego. W związku z tem zechcą Dyrekcje (Kierownictwa) zakładów położyć szczególny nacisk na sprawozdania związane z zakończeniem roku szkolnego w tym kierunku, by dały one dokładny i wszechstronny obraz działalności szkoły tak pod względem dydaktycznym jak i wychowawczym.

Kurator O. S. Lw.: *Ign. Pytlakowski.*

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 76.

[3]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r., str. 439.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 3 listopada 1931 r. Nr. O. 2145/31.

Dyrekcjom państwowych szkół średnich ogólnokształcących oraz państwowych seminarjów nauczycielskich i ochroniarskich do wiadomości i uskutecznienia w punkcie 2 umowy służbowej z lekarzem szkolnym zmiany, nadając mu następujące brzmienie:

„Pan Dr. . . . . otrzymywać będzie po myśli zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 28 października 1931 r. Nr. I. W. F. 8220/31 wynagrodzenie w wysokości 14 złotych za każdą godzinę swej pracy tygodniowej".

Ostatni zaś ustęp tego punktu od słów „W razie podróży służbowych . . . . do końca należy skreślić.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

14.

Zaopatrywanie szkół w środki i pomoce naukowe.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 października 1931 r. Nr. I. KN. 6406/31 do dyrekcyj państwowych zakładów kształcenia nauczycieli i szkół średnich ogólnokształcących.

Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 6 października 1931 r. Nr. II. 20787/31 zarządziło, celem uporządkowania sprawy zgłaszania wniosków o przyznanie zasiłków na pracownie i pomoce naukowe, aby dyrekcje szkół ściśle stosowały się do następujących zasad:

1. Zgłoszenie wniosku o zasiłek może dotyczyć tego tylko przedmiotu nauczania, co do którego ukazał się już w druku (przed zgłoszeniem wniosku) odpowiedni zeszyt „Poradnika" w sprawach nauczania i wychowania oraz administracji w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich, wydanego przez Ministerstwo W. R. i O. P.

2. Przy zgłaszaniu wniosku należy załączyć do podania wykaz pomocy naukowych, o które szkoła prosi, w dwóch egzemplarzach, z podaniem cen przy każdej pozycji i powołaniem się na odpowiednie działy „Poradnika".

3. Obok zapotrzebowań należy równocześnie podawać dla orjentacji ilość przyrządów, kompletów i t. p., już posiadanych w danym dziale przez szkołę.

4. Przy wyborze pomocy naukowych należy tak co do jakości jakoteż ilości ściśle przestrzegać zasad, podanych w „Poradniku" dla danego przedmiotu nauczania.

W zapotrzebowaniach należy kierować się najdalej posuniętemi względami oszczędnościowemi. Ze względu na bardzo uszczuplone kredyty będzie Ministerstwo uwzględniać w bieżącym roku szkolnym tylko niezbędne dla prowadzenia nauki zapotrzebowania.

Wnioski dyrekcyj będą dokładnie sprawdzane, czy odpowiadają one wyłuszczonym wyżej wymogom, w zastosowaniu do warunków lokalnych i indywidualnych potrzeb oraz możliwości danego zakładu.

Wnioski opracowywane bez uwzględnienia powyższych zasad nie będą przez Kuratorjum i Ministerstwo W. R. i O. P. rozpatrywane.

Za Kuratora Okr. Szkoln.: *R. Koestlich.* wr. Naczelnik Wydziału.

15.

Organizacja pracy w ogniskach metodycznych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 5 listopada 1931 r. Nr. II. 17702/31 do dyrekcyj państwowych i prywatnych gimnazjów.

Uzupełniając komunikaty [1]) dotychczasowe w sprawie organizacji ognisk metodycznych, Kuratorjum O. S. Lwowskiego podaje do wiadomości nauczycielstwa dalsze szczegóły.

Ognisko metodyczne przyrodoznawstwa w XI gimnazjum państwowem we Lwowie obejmuje właściwy rejon lwowski oraz tymczasowo rejon stanisławowski i tarnopolski.

Ognisko metodyczne przyrodoznawstwa w II gimnazjum państwowem w Jarosławiu obejmuje właściwy rejon jarosławski, do którego wejdą także gimnazja w Przemyślu oraz gimnazja, położone w tutejszym Okręgu na zachód od Sanu.

Ognisko metodyczne fizyki w VIII gimnazjum państwowem we Lwowie obejmuje właściwy rejon lwowski oraz tymczasowo rejon przemyski, stanisławowski, stryjski i tarnopolski.

Ognisko metodyczne robót ręcznych w VIII gimnazjum państwowem we Lwowie obejmuje właściwy rejon lwowski oraz tymczasowo rejon przemyski, rzeszowski, stanisławowski i tarnopolski.

Kierownik ogniska metodycznego przyrodoznawstwa w XI gimnazjum państwowem we Lwowie nie ma godzin nauki w poniedziałek i sobotę, ma natomiast we wtorek dwie pierwsze godziny (ćwiczenia), we środę trzy pierwsze godziny (2 ćwicz. + 1 omów), we czwartek dwie pierwsze godziny (ćwiczenia), w piątek trzy pierwsze godziny (2 ćwicz. + 1 omów), oraz pracuje po południu w pracowni od godz. 16—19.

Kierownik ogniska metodycznego przyrodoznawstwa w II gimnazjum państwowem w Jarosławiu nie ma godzin nauki w piątek i sobotę.

Kierownik ogniska metodycznego fizyki w VIII gimnazjum państwowem we Lwowie nie ma godzin nauki w piątek i sobotę, ma natomiast w poniedziałek pięć godzin (2 pierwsze i 2 ostatnie ćwiczenia), we wtorek trzy pierwsze godziny (2 ćwicz. + 1 omów.), oraz pracuje po południu w pracowni od godz. 16—20; we środę dwie pierwsze godziny (wykładowe); we czwartek dwie ostatnie godziny (wykładowe).

Kierownik ogniska metodycznego robót ręcznych w VIII gimnazjum państwowem we Lwowie nie ma godzin nauki we wtorki, piątki i soboty, ma natomiast w poniedziałek sześć godzin, we środę prócz pierwszej i drugiej godziny, pracuje po południu w pracowni od godz. 16—20; we czwartek dwie pierwsze godziny i dwie ostatnie.

Kuratorjum zachęca nauczycielstwo do wydatnego korzystania z pomocy ognisk metodycznych we wszelkich sprawach, dotyczących urządzenia pracowni, zakupna środków naukowych, pokonywania trudności metodycznych i innych łączących się z nauką szkolną.

Pożądaną jest obecność i współpraca nauczycieli fachowych na wspólnych rejonowych konferencjach, o których zakłady otrzymają zawiadomienie od kierowników ognisk metodycznych.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 296, 505.

Kuratorjum przewiduje, że Dyrekcje zakładów w planie finansowo-gospodarczym zarezerwują odpowiednią kwotę na pokrycie kosztów, związanych z pracą nauczycieli w ogniskach metodycznych, zarazem żywi nadzieję, że zakłady obmyślą nowe źródła dochodów potrzebne na pokrycie kosztów z tej pracy wynikających.

Kuratorjum uważa za rzecz pożyteczną i konieczną, by nauczyciele fachowi odwiedzali i oglądali urządzenia ognisk metodycznych przy każdej nadarzającej się dla nich sposobności w porach poprzednio podanych lub w innych terminach do porozumienia się z kierownikami ogniska.

Kuratorjum O. S. Lwowskiego upoważnia Dyrekcje zakładów, które są siedzibą ognisk metodycznych, do traktowania korespondencji służbowej kierowników ognisk jako pism służbowych, wolnych od opłaty pocztowej.

Za Kuratora Okr. Szkoln.: *R. Koestlich* wr. p. o. Naczelnika Wydziału.

16.
Zniżka godzin kierowników szkół ćwiczeń.

Rozporządzenie Min. W. R. i O. P. z dnia 7 kwietnia 1931 r. Nr. II. 97/31.

Nr. I. K. N. 5969/31. Wyjaśniam, że kierownikom względnie p. o. kierownikom szkół ćwiczeń państwowych seminarjów nauczycielskich, korzystającym ze zniżenia obowiązujących godzin zajęć w myśl § 6 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 8 lutego 1924 r. w sprawie organizacji szkół ćwiczeń (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 15-go kwietnia 1924 r. Nr. 6/128, poz. 52) [1]), przysługuje również odpowiednie zniżenie obowiązujących godzin zajęć na zasadzie ustawy z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207) [2]).

Podsekretarz Stanu: *Pieracki* wr.

17.
Plan godzin szkolnych.

Nr. II. 17631/31. Zmieniając częściowo tutejsze rozporządzenie z dnia 1 października 1929 r. Nr. II. 14.773/29 [3]) wprowadzam ze względu na 45 minutowe godziny szkolne poniższe plany godzin z ważnością od dnia

---

[1]) *§ 6 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 8 lutego 1924 r. Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6 z 1924 r., poz. 52.*

Kierownik szkoły ćwiczeń jest obowiązany do udzielania lekcyj w wymiarze następującym: jeżeli jest nauczycielem przedmiotów pedagogicznych w seminarjum, przy szkole ćwiczeń o 7 klasach czynnych — 9 godzin, przy szkole o 5—6 klasach — 11 godzin, przy szkole o 3—4 klasach — 13 godzin, przy szkole o 2 klasach — 15 godzin tygodniowo; jeżeli jest nauczycielem szkoły ćwiczeń przy szkole ćwiczeń o 7 klasach czynnych — 12 godzin, przy szkole o 5—6 klasach — 14 godzin, przy szkole o 3—4 klasach — 16 godzin, przy szkole o 2 klasach — 18 godzin lekcyj tygodniowo.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r., str. 145.

[3]) W Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. nie ogłoszone.

1 lutego 1932 r. do państwowych gimnazjów z ruskim językiem nauczania. Prywatne gimnazja z ruskim językiem nauczania mogą również wprowadzić je w życie w powyższym terminie.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

Gimnazja klasyczne dawnego typu z ruskim językiem nauczania.

Przedmioty	Klasy I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Religja	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Język polski	4	4	4	4	4	3	4	3	30
Język ruski	4	4	3	4	4	3	4	3	29
Język łaciński	6	4	4	4	4	5	5	4	36
Język grecki	—	—	—	5	5	4	5	4	23
Język niemiecki	—	4	4	3	3	3	3	3	23
Geografja	2	2	2	2	2	—	— }	3	17½
Historja	2	2	—	3	3	3	3 }		11½
Przyroda	2	2	—	—	—	4	—	—	8
Fizyka	—	—	5	—	—	—	3	4	12
Matematyka	3	3	3	2	2	2	2	2	19
Propedeut. filoz.	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Rysunki	2	2	2	—	—	—	—	—	6
Śpiew	1	1	1	—	—	—	—	—	3
Ćwiczenia cielesne	3	2	2	3	3	3	2	2	20
Razem	31	32	32	32	32	32	33	33	257

Gimnazja humanistyczne z ruskim językiem nauczania.

Przedmioty	Podbudowa I	II	III	Razem	Klasy IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Religja	2	2	2	6	2	2	2	2	2	10
Język polski	4	4	4	12	4	4	3	4	4	19
Język ruski	4	4	4	12	4	4	3	4	4	19
Język łaciński	—	—	—	—	6	5	5	5	4	25
Język niemiecki	5	5	4	14	3	3	4	3	3	16
Geografja	2	2	2	6	2	2	2	— }	3	17½
Historja	2	2	—	4	3	4	4	5 }		7½
Przyrodozn.	2	2	5	9	2	2	—	—	—	4
Fizyka z chem.	—	—	—	—	—	—	1+2	2+2	2+2	11
Matematyka	3	3	3	9	3	3	3	3	3	15
Propedeut. fil.	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Rysunki	2	2	2	6	—	—	—	—	—	—
Śpiew	1	1	1	3	—	—	—	—	—	—
Ćwiczenia ciel.	3	3	3	9	3	3	3	3	3	15
Roboty ręczne	2	2	2	6	—	—	—	—	—	--
Razem	32	32	32	96	32	32	32	33	33	162

Zapiski sta

Wynik egzaminów praktycznych nauczycieli

L. p.	Siedziba Komisji Egzaminacyjnej	Zgłosiło się do egzaminu			Odstąpiło od egzaminów z powodów					
					a) usprawiedliwionych			b) nieusprawiedliwionych		
		ogółem	mężczyzn	kobiet	ogółem	mężczyzn	kobiet	ogółem	mężczyzn	kobiet
1	Brzeżany	56	21	35	—	—	—	1	—	1
2	Czortków	49	23	26	—	—	—	—	—	—
3	Kołomyja	50	16	34	1	—	1	—	—	—
4	Krosno	41	12	29	1	—	1	—	—	—
5	Lwów	132	36	96	—	—	—	—	—	—
6	Przemyśl	52	11	41	2	—	2	—	—	—
7	Rudnik n/S.	28	13	15	—	—	—	—	—	—
8	Rzeszów	44	13	31	—	—	—	—	—	—
9	Sambor	62	17	45	4	1	3	—	—	—
10	Sokal	36	15	21	—	—	—	—	—	—
11	Stanisławów	67	24	43	13	3	10	—	—	—
12	Tarnopol	58	21	37	1	—	1	—	—	—
	Razem	675	222	453	22	4	18	1	—	1

Lwów, dnia 22. paździer

tystyczne.

szkół powszechnych za rok szkolny 1930/31.

Nie zdołano przeegzaminować			Zdawało egzamin według §	Z pośród egzaminowanych						Uwaga
				a) zdało			b) nie zdało			
ogółem	mężczyzn	kobiet		ogółem	mężczyzn	kobiet	ogółem	mężczyzn	kobiet	
—	—	—	1 a 1 b	28 20	10 6	18 14	5 3	3 2	2 1	
—	—	—	1 a 1 b	30 10	13 4	17 6	7 2	5 1	2 1	
—	—	—	1 a 1 b	39 9	12 3	27 6	— 1	— —	— 1	
—	—	—	1 a 1 b	26 13	7 5	19 8	— —	— —	— —	
—	—	—	1 a 1 b	101 17	24 8	77 9	9 5	4 —	5 5	
—	—	—	1 a 1 b	24 17	8 6	16 11	2 7	— 2	2 5	
—	—	—	1 a 1 b	11 13	5 4	6 9	3 1	3 1	— —	
—	—	—	1 a 1 b	26 10	8 2	18 8	2 6	2 1	— 5	
—	—	—	1 a 1 b	46 8	10 4	36 4	2 2	1 1	1 1	
—	—	—	1 a 1 b	22 12	8 5	14 7	1 1	1 1	— —	
—	—	—	1 a 1 b	34 14	11 5	23 9	2 4	2 3	— 1	
—	—	—	1 a 1 b	32 17	9 7	23 10	6 2	4 1	2 1	
—	—	—	1 a 1 b	419 160	125 59	294 101	39 34	25 13	14 21	

nika 1931 r. Nr. I. 6356/31.

Organizacja szkół.

Organizacja szkół.

P. Kurator O. S. Lw. udzielił:

1) rozporządzeniem z dnia 22 października 1931 r. Nr. III. 5705/31 p. Klemensowi Kozaczkiewiczowi w Zaleszczykach zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Zaleszczykach, przy ulicy Mickiewicza Nr. domu 2, prywatnych kursów krawiectwa pod nazwą: Prywatny Kurs Krawiectwa Męskiego Klemensa Kozaczkiewicza w Zaleszczykach.

2) rozporządzeniem z dnia 31 października 1931 r. Nr. III. 3474/31 zatwierdził szkołę dokształcającą handlową Stowarzyszenia Kupców Polskich w Stanisławowie jako V publiczną szkołę dokształcającą handlową w Stanisławowie;

3) rozporządzeniem z dnia 7 listopada 1931 r. Nr. III. 6046/31 Towarzystwu Przyjaciół Francji we Lwowie (ul. Romanowicza 11 a) zezwolenia na otwarcie i prowadzenie we Lwowie, przy ulicy Batorego Nr. domu 5, prywatnych kursów pod nazwą: Kursy Języka i Literatury Francuskiej Towarzystwa Przyjaciół Francji we Lwowie.

Ruch służbowy.

Kuratorjum O. S. Lw.

Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 2 października 1931 r. Nr. BP. 7236/31, przeniósł **Eugenjusza Marcelego 2-im. Balińskiego,** okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w Wilnie, na równorzędne stanowisko do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Inspektoraty.

Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 9 października 1931 r. Nr. BP. 268/31 przeniósł na własną prośbę p. **Karola Michalika,** inspektora szkolnego w Zaleszczykach, na równorzędne stanowisko inspektora szkolnego w Borszczowie, zaś p. **Jana Rygla,** inspektora szkolnego w Borszczowie, na równorzędne stanowisko inspektora szkolnego do Zaleszczyk.

Pan Kurator zarządzeniem z dnia 13 listopada 1931 r. Nr. I. 21636/31 przeniósł p. Adama Szymbińskiego, kancelistę Rady Szkolnej Powiatowej w Bóbrce, na równorzędne stanowisko do Brzozowa.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Cichoń Leopold, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Krzywicach (Przemyślany); Czyrniański Konstanty, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Bilczu Dolnym (Stary Sambor);

Delijewska Jadwiga, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Salówce (Czortków);

Fesołowicz Dymitr, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Klebanówce (Zbaraż);

S. Kaszyńska Prakseda, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Zaleszczykach Małych (Buczacz); Kunkiewicz Konstanty, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Stronnej (Drohobycz);

Lubieńska Marja, kierowniczką 3-klasowej szkoły w Błotni (Przemyślany);

Małańczuk Grzegorz, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Sołowej (Przemyślany); S. Maślukiewiczówna Paulina, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Kretowcach (Zbaraż); Misiak Władysław, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Połonicach (Przemyślany); Mochówna Marja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Gajach Starobrodzkich (Brody);

Nowakowski Mikołaj, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Uniowie (Przemyślany); Nowicki Józef, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Białem (Przemyślany);

Poterałowicz Antoni, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Dźwinogrodzie (Buczacz);

Sandecki Adam, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Milczy (Sanok); Schreiber Juljusz, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Głęboczku (Borszczów); Sebastjański Adolf, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Turylczu (Borszczów); Sobański Karol, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Wołkowie (Przemyślany); Sopotnicka Janina, kierowniczką 3-klasowej szkoły w Wiśniowczyku (Przemyślany); Spittalówna Stefanja, kierowniczką 7-klasowej szkoły w Załoźcach Starych (Zborów);

Zahorodna Józefa, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Leszczańcach (Buczacz);

Żołyński Leon, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Wołkowcach (Borszczów); Żukówna Władysława, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Terszowie (Stary Sambor).

Przeniesieni: Babijowa Jadwiga, nauczycielka 6-klasowej szkoły męskiej w Ostrowie (Przeworsk), do 3-klasowej szkoły w Żurawiczkach (Przeworsk);

Dąbrowski Jan, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Strusowie (Trembowla), do 1-klasowej szkoły w Nałużu (Trembowla); Dynysiewicz Włodzimierz, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Kamionce Starej Wsi (Rawa Ruska), do 3-klasowej szkoły w Lubyczy - Kułajce (Rawa Ruska);

Ederówna Jadwiga, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Nadybach (Sambor), do 7-klasowej szkoły męskiej w Żółkwi; Enisowa Etla, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Tyszkowcach (Horodenka), do 7-klasowej szkoły męskiej w Perehińsku (Dolina);

Gaczołowa Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Annówce (Sokal), do 7-klasowej szkoły w Debecznie (Włodawa); Gołębiowski Kazimierz, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Hleszczawie (Trembowla), do 7-klasowej szkoły w Strusowie (Trembowla); Grzycka Natalja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Janowie (Trembowla), do 2-klasowej szkoły w Dołhem (Trembowla);

Hlawatowa Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Kobakach (Kosów), do 2-klasowej szkoły w Sokołówce (Kosów); Holejko Marja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Lutczy (Strzyżów), do 4-klasowej szkoły

w Godowej (Strzyżów); Hornicka Helena, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Biliczu Dolnem (Stary Sambor), do 2-klasowej szkoły w Wołoszynowej (Stary Sambor);

Jaźwiecki Henryk, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Jaryczowie Nowym (Lwów), do 4-klasowej szkoły w Brzuchowicach (Lwów);

Ks. Kalinowski Kazimierz, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły męskiej w Skałacie, do 7-klasowej szkoły w Delatynie (Nadwórna); Kanicki Albin, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Ustjanowej (Lesko), do 3-klasowej szkoły w Łobozwi (Lesko); Karzyńska Agnieszka, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Szczercu (Lwów), do 5-klasowej szkoły w Czyszkach (Lwów); Kopiowa Irena, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Mierzwicy (Żółkiew), do 7-klasowej szkoły męskiej w Żółkwi; Korczyńska Józefa, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Serednem (Podhajce), do 1-klasowej szkoły w Honiatyczach (Lwów); Kornaga Jan, kierownik 4-klasowej szkoły w Zapałowie (Lubaczów), do 3-klasowej szkoły w Srokach Lwowskich (Lwów); Kowalska Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Załukwi (Stanisławów), do 5-klasowej szkoły w Załukwi (Stanisławów); Kowalska Zuzanna, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Bełzie (Sokal), do 7-klasowej szkoły męskiej w Bełzie (Sokal); Kulakowa Irena, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Łobozwi (Lesko), do 3-klasowej szkoły w Ustjanowej (Lesko); Kruczkowska Helena, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Białohorszczu (Lwów), do 1-klasowej szkoły w Horbaczach (Lwów); Kuczyńska Bolesława, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Rzęśnie Ruskiej (Lwów), do 5-klasowej szkoły w Rzęśnie Polskiej (Lwów);

Lebküchlerówna Czesława, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Odajach (Tłumacz), do 1-klasowej szkoły w Uhornikach (Tłumacz); Leszczyńska Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Chmielowej (Zaleszczyki), do 2-klasowej szkoły w Szypowcach (Zaleszczyki); Lewandowska Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Magierowie (Rawa Ruska), do 7-klasowej szkoły męskiej w Rawie Ruskiej;

Makowiecka Jadwiga, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Berestku (Zaleszczyki), do 1-klasowej szkoły w Kościelnikach (Zaleszczyki); Marczuk Zofja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Cewkowie (Lubaczów), do 4-klasowej szkoły w Zapałowie (Lubaczów); Maruszczak Włodzimierz, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Białem (Przemyślany), do szkoły męskiej im. św. Zofji we Lwowie; Mazur Franciszek, nauczyciel 4-klasowej szkoły w Dzikowcu (Kolbuszowa), do 6-klasowej szkoły w Raniżowie (Kolbuszowa); Mychajlukowa Helena, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Zazdrości (Trembowla), do 1-klasowej szkoły w Małowie (Trembowla);

Nowakówna Zofja, nauczylka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Krośnie, do 7-klasowej szkoły męskiej w Krośnie; Nowosielski Edward, kierownik 2-klasowej szkoły w Ilniku (Turka), do 3-klasowej szkoły w Łużku Górnym (Stary Sambor);

Ks. Oleniacz Stanisław, nauczyciel religji 3-klasowej szkoły w Rudzie (Żydaczów), do 7-klasowej szkoły męskiej w Kamionce Strumiłowej;

Pawłowska Anna, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Żołynii (Łańcut), do 7-klasowej szkoły męskiej w Żołynii (Łańcut); Pawłowski Seweryn, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Chlewczanach (Rawa Ruska), do 2-klasowej szkoły w Browarach (Buczacz); Piekarowa Józefa, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Strowach Tuszowskich (Kolbuszowa), do 4-kla-

sowej szkoły w Dzikowcu (Kolbuszowa); Pilchówna Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Żołynii (Łańcut), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Żołynii (Łańcut); Piskozub Jan, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. Jachowicza w Kołomyi, do 7-klasowej szkoły im. T. Kościuszki w Kołomyi; Pukowska Jadwiga, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Uniowie (Przemyślany, do 5-klasowej szkoły w Glinianach (Przemyślany);

Schmidt Kazimierz, p. o. kierownika 2-klasowej szkoły w Siworogach (Przemyślany), do 2-klasowej szkoły w Zawadowie (Stryj); Sierakowska Wiktorja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Piramowicza w Kołomyi, do 7-klasowej szkoły im. Jachowicza w Kołomyi; Słocka Stefanja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Teklówce (Kopyczyńce), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Przemyślanach; Sochacka Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Zielińcach (Borszczów), do 3-klasowej szkoły w Uściu Biskupiem (Borszczów); Sowowa Bronisława, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Woronie (Tłumacz), do 1-klasowej szkoły w Niwach ad Busk (Kamionka Strumiłowa) ;Stączkówna Stanisława, kierowniczka b. 2-klasowej szkoły w Posadzie Jaśliskiej (Sanok), do 4-klasowej szkoły w Jaśliskach (Sanok); Stysińska Janina, nauczycielka szkoły im. św. Barbary w Katowicach„ do 2-klasowej szkoły w Tołszczowie (Lwów); Sukniewiczówna Bronisława, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Bełzie (Sokal), do 7-klasowej szkoły męskiej w Bełzie (Sokal);

Torbacki Władysław, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Mościskach, do 3-klasowej szkoły w Strzelczyskach (Mościska); Tryszczyło Franciszek nauczyciel 7-klasowej szkoły im. Jachowicza w Kołomyi, do 7-klasowej szkoły im. Piramowicza w Kołomyi; Trzcińska Domicela, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Czyszkach (Lwów), do 7-klasowej szkoły w Szczercu (Lwów);

Wieroński Tadeusz, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. J. Sobieskiego w Żółkwi, do 7-klasowej szkoły męskiej im. Zimorowicza we Lwowie; Ks. Witkowski Władysław, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły męskiej w Kamionce Strumiłowej, do 3-klasowej szkoły w Rudzie (Żydaczów);

Ks. Ziegler Stanisław, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły w Delatynie (Nadwórna), do 7-klasowej szkoły męskiej w Skałacie;

Żychowa Bronisława, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Krośnie, do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Krośnie.

Spensjonowani: Barabaszówna Paulina, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Turce (Kołomyja); Bębnowiczówna Józefa, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Czupernosowie (Przemyślany); Bękowa Katarzyna, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Liszni (Drohobycz); Bielecki Bazyli, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. A. Mickiewicza w Stryju; Błońska Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Skałacie; Bober Józef, kierownik 2-klasowej szkoły w Tadaniu (Kamionka Strumiłowa); Borecka Kazimiera, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Staszica we Lwowie; Bzowska Elżbieta, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Rudołowicach (Jarosław);

Cieszanowski Jan, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. A. Mickiewicza w Jarosławiu; Cisakowski Marcin, kierownik 7-klasowej szkoły w Monasterzyskach (Buczacz);

Domańska Helena, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Ostrowczyku (Trembowla); Drohomirecki Antoni, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Borszczowie (Śniatyn); Drozdowiczowa Marja, kierowniczka 7-klasowej szkoły w Glinianach (Przemyślany); Dubowec Maksymiljan, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. J. Kochanowskiego w Stryju; Dutkowa Zofja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Drohomyślu (Jaworów);

Fałendyszowa Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Iwaczowie Dolnym (Tarnopol); Faranowska Seweryna, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Bazarzyńcach (Zbaraż); Ferensowa Wanda, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Brzeżanach;

Handziukowa Stefanja, nauczycielka szkoły w Oleszkowie (Śniatyn); Hauptmanówna Stanisława, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Worochcie (Sokal); Hirschhautowa Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Synowódzku Wyżnem (Skole); Hulkowa Marja, pozostająca w stanie pozasłużbowym nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. św. Zofji we Lwowie.

Kapłańska Wanda, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Brodach; Kiernicka Romana, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Różniatowie (Dolina); Kiszczakowska Karolina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Lubieniu Wielkim (Gródek Jag.); Kosińska Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Podhajcach; Krajkowski Gabrjel, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Węgliskach (Łańcut); Krókowska Józefa, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Marji Magdaleny we Lwowie;

Lachówna Helena, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Polanie (Stary Sambor); Lewicka Anna, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Jasienicy (Brzozów); Lipińska Dioniza Aurelja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Batiatyczach (Kamionka Strum.);

Łaganówna Bronisława, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Grzędzie (Lwów); Łuczakowska Zofja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Janowie (Gródek Jag.); Łukawski Jan, kierownik 5-klasowej szkoły w Babinie (Sambor);

Niementowski Albin, kierownik 2-klasowej szkoły w Zapłatynie (Stryj); Nikodemowiczówna Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Narajowie Mieście (Brzeżany);

S. Paulówna Bronisława, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Krasnem (Rzeszów); Pfeifferowa Ludwika, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Honiatyczach (Lwów); Pietschówna Amalja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Samborze; Pokorny Juljan, kierownik 3-klasowej szkoły w Dobrzanach (Stryj); Polański Władysław, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Rudniku n/S. (Nisko);

Radkiewiczówna Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Budyłowie (Śniatyn);

Sarmatiuk Jan, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Dzieduszycach Wielkich (Stryj); Sarmatiuk Konstanty, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Dobrowlanach (Stryj); Sawczyńska Stefanja, kierowniczka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Bolechowie (Dolina); Schlesinger Maciej, nauczyciel rel. mojż. 7-klasowej szkoły im. Scholastyki w Rzeszowie; Smyk Michał, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Lachowicach Podróżnych (Żydaczów); Suchy Franciszek, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Iskrzyni (Krosno); Szablowska Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Duchińskiej w Rzeszowie; Szeremeth Wiktor Adam, kierownik 4-klasowej szkoły im. J. Słowackiego w Złoczowie;

Śpiewakowa Zofja, nauczycielka szkoły w Starzawie (Dobromil);

Tarnawska Zofja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Rusiłowie (Buczacz); Teysler Michalina, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Olszanicy (Lesko); Türklowa Regina, nauczycielka 5-klasowej szkoły im. król. J. Sobieskiego w Stryju;

Zajączkowski Leon, kierownik 4-klasowej szkoły w Krasnem (Skałat).

Zwolnieni: Ks. Złotek Karol, nauczyciel rel. rz.-kat. 7-klasowej szkoły w Rymanowie (Sanok).

Zmarli: Stefanja Gałanówna, nauczycielka 3-klasowej szkoły pow. w Łubnie, powiatu brzozowskiego, zmarła 28 października 1931 r., w 46 roku życia, a 11 roku służby.

Seminarja nauczycielskie.

Mianowani: Dr. Demiańczyk Jerzy, nauczycielem seminarjum męskiego w Sokalu; Dr. Łuciów Łukasz, nauczycielem seminarjum żeńskiego w Krośnie; Stipalówna Helena, nauczycielką I. seminarjum żeńskiego w Przemyślu.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Mianowani: Aleksiewicz Marjan, nauczycielem gimnazjum I. w Rzeszowie; Hrycek Kazimierz, nauczycielem gimnazjum II. w Tarnopolu; Jacyk Roman, nauczycielem gimnazjum III. w Stanisławowie; Ks. Kulanowski Stanisław, nauczycielem gimnazjum I. w Rzeszowie; Łogińska Janina, nauczycielką gimnazjum w Rawie Ruskiej; Rzerzycha Stanisław, nauczycielem gimnazjum w Tłumaczu; Szayna Tadeusz, nauczycielem gimnazjum w Zbarażu.

Przeniesieni: Kosiński Mieczysław, profesor gimnazjum XII. we Lwowie, do gimnazjum X. we Lwowie.

Przeniesieni w stan nieczynny: Gładyszowski Roman, profesor I. gimnazjum w Stanisławowie.

Spensjonowani: Berger Franciszek, profesor gimnazjum I. we Lwowie; Ks. Dr. Ciemniewski Jan, profesor gimnazjum VIII. we Lwowie; Droba Zenon, nauczyciel gimnazjum w Rawie Ruskiej; Dr. Handel Jabób, profesor gimnazjum VII. we Lwowie; Dr. Hirniak Juljan, profesor gimnazjum IX. we Lwowie; Dr. Jarecki Kazimierz, profesor gimnazjum IX. we Lwowie; Klucznik Dymitr, nauczyciel gimnazjum I. we Lwowie; Kubrakiewicz Juljan, pozostający w stanie nieczynnym profesor gimnazjum II. w Przemyślu; Sobczuk Antoni, profesor gimnazjum w Drohobyczu; Terner Eljasz, nauczyciel gimnazjum IV. we Lwowie;

Szkoły zawodowe.

Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 8 października 1931 roku Nr. BP. 329/31 zamianował p. inż. **Marjana Lityńskiego** dyrektorem Rolniczej Szkoły Sadownictwa, Warzywnictwa i Pszczelnictwa w **Zaleszczykach** fundacji im. J. K. I. Hohendorffa w Szutromińcach.

Konkursy.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Borszczów	Iwanków	5 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	4 ubik.	67 a	
2	„	Filipkowce	2 „	„	—	„	2 „	13 a	
3	„	Jezierzany	7 „	„	—	polski	2 „	0·45 ha	Konk. 4-ty
4	„	Szerszeniowce	2 „	„	—	pol.-r.	—	—	Konk. 2-gi
1	Jarosław	Pruchnik miasto	7 „	„	—	polski	—	—	Konk. 2-gi
2	„	Wierzbna	2 „	„	—	„	2 „	2 mg	Konk. 2-gi
3	„	Łowce	3 „	„	—	„	3 „	610 m²	Konk. 2-gi
4	„	Czerce	2 „	„	—	„	3 „	2 mg	Konk. 4-ty
5	„	Dobkowice	2 „	„	—	„	2 „	1200 sążni²	Konk. 2-gi
6	„	Wylewa	2 „	„	—	„	3 „	1½ mg	Konk. 2-gi
1	Kołomyja	Kamionka Wielka-Sucharów	2 „	„	—	„	—	2 mg	Konk. 4-ty
1	Rudki	Andrjanów	2 „	„	—	„	3 „	980 m²	
2	„	Brzezice	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	200 m²	
3	„	Burcze	2 „	„	—	„	3 „	1040 m²	
4	„	Michalewice	2 „	„	—	polski	3 „	—	
5	„	Pohorce	5 „	„	—	„	3 „	1475 m²	
1	Zaleszczyki	Sińków	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	Konk. 3-ci
2	„	Uścieczko	4 „	„	—	„	3 „	1 mg	
3	„	Winiatyńce	3 „	„	—	„	4 „	2 mg	Konk. 3-ci
1	Złoczów	Poczapy	2 „	„	—	„	3 „	0·75 ha	Konk. 3-ci
2	„	Żulice	3 „	„	—	„	3 „	80 ar	Konk. drugi
1	Żydaczów	Rozdół	7 „	mieszan.	—	polski	3 „	½ mg	Pierwszeństwo mają kand. z egz. wydz. lub w. k. n.

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do końca stycznia 1932 r.

Unieważnienie konkursów.

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . szkoły	Język wykładowy	Unieważnia się konkurs ogłoszony na posadę	w Dz. Urz. Kur. O.S.L. Nr.	Uwaga
1	**Przemyśl**	Hurko	2-kl.	koed.	—	pol.-r.	kierow.	1/31	

Konkurs na stanowiska kierowniczek szkół w okręgu pomorskim.

W okręgu szkolnym pomorskim wakują stanowiska kierowniczek siedmioklasowych publicznych szkół powszechnych żeńskich w Chełmnie i Wejherowie.

Pierwszeństwo mają kandydatki posiadające wyższy kurs nauczycielski. Podania należy wnosić do Kuratorjum O. S. Pomorskiego w Toruniu.

Ogłoszenia.

Plakaty Polskiego Radja.

Nr. O. 2167/31. Komunikuję, że Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 22 października 1931 r. Nr. II. Op. 21.351/31 na prośbę dyrekcji Polskiego Radja zezwoliło na wywieszenie plakatów propagandowych Polskiego Radja w biurach i lokalach szkolnych w miejscach przeznaczonych na ogłoszenia.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

Termin wiosenny gimnazjalnych egzaminów dojrzałości eksternów.

Nr. II. 17814/31. Kuratorjum O. S. we Lwowie podaje do wiadomości interesowanych, że pełne i uzupełniające egzaminy dojrzałości dla eksternów w terminie wiosennym 1932 odbędą się w marcu i kwietniu.

Podania należy wnosić do Kuratorjum do dnia 15 grudnia 1931 r. włącznie i dołączyć do nich następujące dokumenty w oryginale:

1) Metrykę urodzenia. 2) Posiadane świadectwa szkolne, wzgl. przy egzaminie uzupełniającym gimnazjalne świadectwo dojrzałości. 3) Świadectwo moralności najnowszej daty, wydane: we Lwowie przez Starostwo Grodzkie, w innych miejscowościach przez urząd gminny. 4) Curriculum vitae. 5) Pokwitowanie Pocztowej Kasy Oszczędności na kwotę 60 zł (za egzamin uzupełniający 15 zł), wpłaconą na rachunek czekowy Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu Nr. 30400 do dyspozycji Min. W. R. i O. P. na fundusz specjalny „Taksa administracyjna". 6) Trzy fotografje formatu wizytowego, własnoręcznie podpisane na podobiźnie, jedna z fotografij winna

być potwierdzona co do tożsamości osoby przez urząd gminny. 7) Wykaz lektur polskich i z języków obcych.

Podania nienależycie udokumentowane i wniesione po dniu 15 grudnia 1931 r. nie będą uwzględnione.

Równocześnie Kuratorjum zawiadamia, że t. zw. „egzaminy poprawcze" przy I. części egzaminu dojrzałości zostały zniesione.

Skradzione pieczęcie.

Nr. I. 34306/31. W nocy z 24 na 25 września 1931 r. skradziono z kancelarji 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej im. H. Sienkiewicza w Rzeszowie okrągłą pieczęć szkolną z godłem Państwa.

Nr. O. 1752/31. Dnia 18 sierpnia 1931 r. włamano się do lokalu Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy w Chrzanowie i skradziono urzędową pieczęć (okrągłą) gumową o średnicy $3^1/_2$ cm. z napisem „Państwowy Urząd Pośrednictwa Pracy i Opieki nad Wychodźcami w Chrzanowie".

Wskutek pisma Wojewody Krakowskiego z dnia 29 sierpnia 1931 r. L. OB. I. 1196/Ca/2/31 zawiadamia się o powyższem Dyrekcje szkół i Rady Szkolne, celem zwrócenia baczniejszej uwagi na ewentualne falsyfikaty pism urzędowych.

Wykluczeni.

Nr. II. 10326/31. Nie zezwalam na przyjęcie do szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych państwowych i prywatnych w okręgu szkolnym lwowskim Dominika Kiszki, b. ucznia klasy VI. państwowego gimnazjum w Rohatynie, urodzonego dnia 23 kwietnia 1909 w Piątkowie, powiat rzeszowski.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. *St. Świderski* wr.

Część druga.

Dr. JAN KUCHTA (Warszawa).

Pismo szkolne.

2. O treści pisma szkolnego — uwag kilka [1]).

1. O „treści" pisma szkolnego wogóle. Żywa współczesna szkoła w dążeniu do harmonijnego rozwoju osobowości dziecka przywiązuje wielką wagę do twórczej inicjatywy młodzieży w każdym kierunku, we wszystkich jej przejawach, a więc i w dziedzinie obecnie omawianej.

Stąd też, gdy chodzi o treść pisma szkolnego, należałoby zostawić młodzieży bardzo wiele swobody i możności umieszczania w piśmie szkolnem tego, co „ją" interesuje i czego „ona" pragnie. Wtedy dopiero bowiem „wy-

[1]) Por.: Dr. Jan Kuchta: „Pismo szkolne". Cz. I. Dz. Urz. K. O. S. Lw. Nr. 5 z dnia 25 maja 1931 r., str. 257.

siłek twórczy“ dzieci zdołamy spotęgować, wtedy dopiero znajdzie młoktoś zaintrygowany tem powiedzeniem.

A co pragnie znaleźć młodzież sama w „piśmie szkolnem“, zapyta ktoś zaintrygowany tem powiedzeniem!

Odpowiedź na to poda materjał ankietowy [1]). Oto wyjątki z niego:

Kl. III. gimn. (żeńska). ...W piśmie szkolnem powinny być omawiane przedewszystkiem bieżące sprawy szkolne. Więc działalność samorządu, samopomocy, ważniejsze zdarzenia z życia szkoły...

...Powinny w niem znaleźć się oddźwięki myśli i przeżycia dziewczynek poza szkołą, aby można było wiedzieć, czytając pisemko, co uczennice interesuje...

...Wiersze i wspomnienia to także nasze myśli. Powinny więc być również drukowane w „piśmie szkolnem“, jednak pod warunkiem, że mają jakiś możliwy poziom...

Klasa IV. (żeńska). ...Chciałabym, aby nasze pisemko stało na odpowiednio wysokim poziomie literackim. Lecz nie chciałabym, aby były w niem same tylko poważne artykuły lub pełno wzniosłych frazesów nad tem, jaki to powinien być ideał uczennicy, a co powinnyśmy robić dla społeczeństwa i t. d.

Uważam, że w naszej gazetce, która wyraża nasze myśli, powinno być dużo pogody i wesołości.

Lecz wesołość to nie znaczy pisanie wszystkiego, co strzeli do głowy i co ma pozory śmieszności, a jest prostem wygłupianiem się.

Jednem słowem pragnęłabym, aby gazetka była prawdziwie „nasza“ i żeby były poruszane w niej sprawy, zarówno dziejące się wewnątrz, jak i nazewnątrz szkoły.

Klasa V. (żeńska). ...Pismo szkolne musi zawierać zagadnienia interesujące młodzież, musi być takie, żeby każda z uczennic mogła w niem znaleźć coś z siebie i coś dla siebie. Pismo musi zawierać nasze własne myśli, wypowiadane szczerze i otwarcie, bez sztucznej przesady, ale też i bez sztucznej swobody...

...Wogóle uważam, że gdyby pismo spełniało ten jeden warunek, że każda uczennica znalazłaby w niem coś z siebie i dla siebie, byłoby bez zarzutu...

Klasa VI. ...Jeśli każda czytelniczka znalazłaby swoje utwory w piśmie, to zainteresowanie byłoby większe, mimo że poziom pisma przypuszczalnieby się obniżył...

Klasa VII. ...Pismo powinno być, według mnie, oddźwiękiem życia szkolnego. Pożądane są naturalnie artykuły, poruszające jakiekolwiek inne dziedziny, czy to z dziedziny literatury, czy z życia kulturalnego i państwowego poza szkołą, główny jednak nacisk powinien być położony na życie szkolne. Oprócz wesołych feljetonów, które zawierają w sobie bądź co bądź dużo przesady, chciałabym widzieć na łamach pisma krytykę naszego życia, naszych urządzeń, niektórych imprez, postępków. Wszystko, co wzbudza jakiekolwiek wątpliwości, niezadowolenie, czy też radość — powinno znaleźć się w pisemku...

---

[1]) Dr. A. Żebrowska: „Prasa szkolna“. Warszawa, 1931. „Komisja Doradcza Min. W. R. i O. P.“ (rkps.).

...Pismo powinno być organem całej szkoły, gdzie każdemu wypowiedzieć się wolno, a nie dla jednostek tylko, mających pewne zdolności literackie...

Ujmując krótko ogólne refleksje, nasuwające mi się w czasie czytania tych odpowiedzi, stwierdziłbym, gdy chodzi o treść gazetki szkolnej wogóle:

a) konieczność pozostawienia młodzieży dużej, omal że zupełnej swobody w doborze materjałów t. j. treści numerów i treści artykułów. Nie wolno zmuszać młodzieży do pisania „pseudonaukowych" artykułów, lub czegokolwiek wogóle, kiedy ona nie czuje potrzeby tego, nie pragnie tego, a ma wręcz odmienne zainteresowania i zamiary.

b) konieczność uznania faktu, iż młodzież pragnie znaleźć w gazetce „coś z siebie" i „coś dla siebie", „coś o sobie".

Zresztą w różnych fazach rozwoju dziecka będą te treści poszczególnych numerów „pisma szkolnego" i artykułów — różne.

Różne będą w okresie „średniego dziecięctwa" w szkole powszechnej, w fazie w której dominuje jeszcze „fantastyczny światopogląd" dziecka, wierzącego w świat baśni, naiwnie uznającego jego realność — dziecka, dla którego baśnie i bajki nie przestały być „bajkami tylko", w okresie triumfu fantazji nad rzeczywistością, subjektywności nad objektywnością.

Inne będą treści w okresie późnego dziecięctwa, fazie „naiwnego realizmu", okresie rodzącego się „naiwnego materjalistycznego światopoglądu" dziecka. Podkopaną bajeczną, magiczną, wiarę dziecka zastąpi chęć wiedzy i poznania całego szeregu zjawisk tak symptomatyczna dla dziecka „małego badacza" i „początkującego przyrodnika", zajętego już światem realnym, choć jeszcze zamorskim, wymarzonym, awanturniczym, robinzonowskim...

Odmienne zupełnie będą te treści w „okresie pokwitania" i „tremy duchowej", kiedy dziecko porzuci świat faktów, i przejdzie do... „świata problemów". Wtedy zaistnieją przed nim zagadnienia celu i sensu własnego życia, płci, niedostateczności środków poznania umysłu ludzkiego. Po świecie marzeń i świecie realnym, zacznie dziecko poznawać świat własnego „ja" i „świat ideałów".

Na tle walki wewnętrznej wyłonią się teraz problemy religijne, etyczne, społeczne, państwowe, filozoficzne, płci i t. p.

Inne w końcu będą w „okresie młodzieńczym", u ucznia w najwyższych klasach szkoły średniej (6, 7 i 8) i odpowiadających im klasach zakładów kształcenia nauczycieli, kiedy to „negatywność" zastąpi „pozytywne" ustosunkowanie się do różnicy zagadnień.

Wobec tego do poprzednio wypowiedzianych ogólnych dwu uwag o treści „pisma szkolnego" dodamy teraz trzecią, stwierdzającą:

c) konieczność liczenia się z faktem, iż w różnych fazach rozwoju psychcznego młodzieży treść pisma będzie i powinna być inna. Stąd wypływa konieczność odrębnego pisma dla dzieci, w różnych fazach rozwojowych.

2. *Uwagi szczegółowe o „treści" artykułów*. (Artykuły młodzieży o „sobie" wiadomości bieżące, artykuły literackie, artykuły naukowe, artykuły z życia państwowego, artykuły wstępne, artykuły etyczne, odpowiedzi redakcji i t. p.).

Artykuły młodzieży „o sobie". Jak zaznaczyłem, młodzież pragnie mieć w piśmie szkolnem „coś z siebie — o sobie". I słusznie zupełnie! Pozwólmy jej więc na to w całej pełni. Dzieci chcą wypowiadać się (a nawet niezgorzej umieją) w różnych sprawach i zagadnieniach, dotyczących własnego życia szkolego i pozaszkolnego (otwarcie, w gazetce) i chcą tego przedewszystkiem. Więc zgoda! Niechaj się wypowiadają i wyżywają w ten sposób „twórczo". Będą to karty wcale ciekawe. Wiemy bowiem wszyscy z doświadczenia, jak trafnie zauważa w „Prasie szkolnej" dr. A. Żebrowska, ...ile spostrzegawczości i zdrowego krytycyzmu wykazują dzieci w ocenianiu czy to objawów życia szkolnego, czy stosunków koleżeńskich, czy nawet faktów, zdarzeń i zagadnień z dziedzin szerszych, pozaszkolnych. Idzie przecież o to, aby wszelkie „te tendencje", „nagromadzona energja", wreszcie „wartości wewnętrzne" — ujawniły się nazewnątrz, tak iżby można je zwrócić w pożądanym kierunku.

Artykuły o treści powyżej wspomnianej to pierwszy rodzaj artykułów wogóle, których autorami może być bez wyjątku każdy z uczniów (nic); nie wymagają bowiem specjalnego uzdolnienia literackiego czy naukowego.

Dlatego też są one bardzo ważne. Jest bowiem rzeczą znaną ogólnie, że im więcej „kolporterów" i „autorów" będzie miało pismo na terenie szkoły, tem szerszy będzie udział szkoły i ogółu w pracach i sprawach z pismem związanych.

Nie wolno przytem w dążeniu do postawienia pisma na możliwie wysokim poziomie dyskwalifikować artykułów mniej zdolnych uczniów, jako mało wartościowych i błahych. Byłby to błąd nie do darowania! Jeżeli materjał dostarczony odpowiada pewnym minimalnym wymaganiom, a jest szczery i bez zbytnich pretensyj, powinien być bezwarunkowo przyjęty. Bo pismo szkolne, jak trafnie zauważa dr. Żebrowska, nie jest „polem popisów literackich, czy publicystycznych, ale jest wyrazicielem myśli i twórczości dzieci... wogóle gdy chodzi o ujęcie go ze „strony dziecięcej". W tym jednym zresztą wypadku tylko będzie ono dla wychowawców naprawdę wskaźnikiem, na co młodzież stać — i rzec można — „źwierciadłem odbijającem duszę dziecka"; ja dodałbym i „duszę szkoły".

Porzućmy więc stanowczo „chorobliwe ambicje", tak bardzo rozpowszechnione w niektórych zakładach wśród nauczycieli, „opiekunów pism".

Jednem słowem: jak najwięcej swobody i samodzielności w wypowiadaniu się dzieci, miarkowanej taktem i niespostrzeżonym wpływem rady pedagogicznej.

I tu zaznaczyć muszę, że jakkolwiek jestem zwolennikiem „swobody" i tę dałbym „autorom" artykułów w wysokim stopniu, to jednak rozumne kierownictwo, bardzo taktowne i niezbyt wpadające w oczy, uważam za konieczne. Jego rzeczą będzie nie dopuścić do zbytniego krytycyzmu, złośliwości, niezdrowego zbytecznego mędrkowania, wypowiadania opinij nieprzemyślanych, „manii wielkości" stałych korespondentów i t. p. Pismo bowiem unikać musi wszystkiego, co może do pisma rozżalić i zniechęcić i przeciwnie nie zaniedbywać niczego, co może pismu zdobyć przyjaciół.

Pismo, poruszając tematy szkolne, musi od czasu do czasu wspomnieć o nauczycielach, ma prawo głosu w sprawach regulaminu i porządku. Janusz

Korczak[1]) słusznie nie radzi od tego zaczynać. Uważa za niesłuszny uniżony stosunek pisma do władz szkolnych. Ale dążąc do tego, aby było szanowane przez wszystkich, pismo winno zabierać głos sprawiedliwy w tem, co może przynieść pożytek i nauczycielom. Wtedy będzie mogło pozwolić sobie i na krytykę, będzie mogło liczyć na pomoc ze strony nauczycieli. Takt i bezstronność przytem muszą być zachowane koniecznie.

Wyjątki z kronik. Aby ułatwić dzieciom zdobycie materjałów do artykułów o sobie, winna w każdej klasie być zaprowadzona „Kronika klasowa".

Kronika prowadzona jest samodzielnie przez chłopców (dziewczęta) w ten sposób, że wybrany na miesiąc w każdej klasie kronikarz codziennie notuje wszystko, co ciekawego zdarzyło się w szkole, na lekcjach, przerwach, wycieczkach i t. d.; stara się on także o współpracę innych kolegów w postaci uwag, aforyzmów, opisów, rysunków i fotografij.

Co miesiąc, opuszczając swój urząd, kronikarz odczytuje kronikę, a klasa wyraża swoją opinję o jego pracy[2]).

Pomimo, że młodzież prowadzi kronikę samodzielnie, wychowawcy zwracają uwagę w trakcie lekcyj lub przerw na tematy, które warto w niej zamieścić.

Prócz zanotowanych faktów z życia danej grupy winny znaleźć się w kronice nadto jeszcze wszelkiego rodzaju uwagi, spostrzeżenia, oceny różnych objawów życia szkolnego, wreszcie „utwory literackie" dzieci. Taka kronika spełniałaby podwójną rolę: wciągałaby ogół młodzieży do pracy twórczej, — powtóre, jak już wspomniałem, ułatwiłaby znakomicie żmudną często pracę komitetu redakcyjnego. Poza tem pozwoliłaby tejże redakcji orjentować się w nastrojach i gustach ogółu młodszych i starszych kolegów (Żebrowska o. c.).

Byłoby oczywiście jeszcze lepiej, gdyby i poszczególni uczniowie, zachęceni przez wychowawców, pisali odrębnie swe własne „dzienniki".

„Dzienniki" prowadzone przez chłopców (dziewczęta) byłyby oczywiście ich tajemnicą i wychowawca miałby do nich dostęp jedynie na samorzutną propozycję i prośbę chłopca. Tu także znalazłoby się później bardzo wiele materjałów do artykułów „o sobie".

A nie będzie trudno do ich pisania nakłonić, bo ileż „takich rzeczy" pisuje młodzież „samorzutnie" w tajemnicy najgłębszej przed starszymi.

Wiadomości bieżące. Oprócz omówionego rodzaju artykułów mogą się znaleźć w piśmie szkolnem i krótkie „wiadomości bieżące", zawierające aktualny w danej chwili materjał. Aby go nie zabrakło, winien każdy współpracownik i członek komitetu redakcyjnego prowadzić dzienniczek, do którego wpisuje wiadomości „swego działu". Działów zaś tych może być bardzo dużo. Oto przykłady: najnowsze wiadomości sportowe, wiadomości z polskiego, wiadomości z matematyki, wiadomości o klasówkach, wiadomości z pauz krótkich, książki przeczytane, wiadomości z teatru, wiadomości o nauczycielach, kłótnie i bójki, imieniny i urodziny kolegów, różne wiadomości i t. p.

---

[1]) Janusz Korczak: „O gazetce szkolnej". Warszawa, 1921, str. 11.

[2]) Ostrowski: „Żywa szkoła" o. c. str. 209.

Oczywiście korespondenta obowiązuje „sumienne informowanie“ i „nieopuszczanie“ żadnej wiadomości danego działu.

Artykuły „literackie“. W gazetce można i należy chętnie nawet umieszczać także utwory literackie młodzieży, a więc wiersze, nowele, opowiadania, wspomnienia, sztuki. Młodzież gorąco sobie tego życzy, jak widać z ankiet, to też te jej pragnienia uwzględnić należy. Tego rodzaju „literackiemi artykułami“ szczególniej winien się interesować nauczyciel polonista. Umożliwi mu to poznanie „ukrytych talentów“, śledzenie ich stopniowego rozwoju i zaopiekowanie się niemi. Jednostki obdarzone zdolnościami literackiemi znajdą w tych artykułach nietylko możność „twórczego wyżycia się“, ale także możność wyrobienia się literackiego, opanowania formy i jej zharmonizowanie z treścią wewnętrzną, możność krytycznej oceny swych własnych wyczynów autorskich.

Artykuły naukowe. Oprócz „rzeczy o sobie“ i „z siebie“ pragnie młodzież znaleźć w piśmie szkolnem i coś „dla siebie“. W związku z tym jej postulatem wyłania się potrzeba omówienia możności pomieszczania w niem dalszego rodzaju „artykułów“, które zresztą w każdem omal piśmie szkolnem się spotyka, t. j. „artykułów naukowych“. Otóż w związku z temi właśnie „naukowemi artykułami“ podkreślić należy, że pismo szkolne w żadnym wypadku nie powinno być szeregiem „mądrych“, a wysmażonych w pocie czoła referatów, pisanych z urzędu, na polecenie i komendę nauczycieli, gdyż w tym wypadku traci ono zupełnie swą wartość wychowawczą, co bardzo silnie podkreśla dr. Żebrowska, Ostrowski, Korczak.

A ileż to razy, w jak najlepszej intencji zresztą, bo z troski o „wysoki poziom“ pisma, nauczyciele wpływają na jego zapełnianie takiemi właśnie artykułami!

Jest to jednak błąd zasadniczy.

A więc czy usunąć „artykuły naukowe“ z pisma szkolnego, zapyta ktoś.

Stanowczo nie! I nie o charakter artykułów tu chodzi, ale raczej o „to pisanie na komendę“.

Można, rzecz oczywista, podsuwać młodocianym autorom pewne zagadnienia i tematy z tej dziedziny, które nadawałyby się do omówienia na łamach pisma, ale trzeba to robić bardzo dyskretnie i tak aby ów wpływ stał się raczej „bodźcem“ i „rozbudzeniem pewnych zainteresowań“ w tym kierunku, a nie nakazem lub nawet konkretną radą.

I to zdanie dr. Żebrowskiej winno stać się „prawem“ bezwzględnie obowiązującem każdego opiekuna „pisma szkolnego“ w odniesieniu do „naukowych artykułów“.

A jest to rodzaj artykułów cenny, bo może stać się ujściem dla „zainteresowań specjalnych“, indywidualnych młodzieży, które dotychczas nasza szkoła uwzględnia w swej pracy w bardzo małym stopniu.

Artykuły polemiczne. W związku z wymienionemi wyżej rodzajami artykułów spotyka się w czasopismach młodzieży i „artykuły polemiczne“, tudzież „gorące dyskusje“ na różnorodne tematy. Otóż nabywanie umiejętności polemizowania z kolegami przy zachowaniu umiaru kulturalnego i taktu w sporze jest dopuszczalne i pożądane.

Uważa się dlatego „artykuły polemiczne“ za jeden z dobrych środków pracy nad młodzieżą w tym kierunku.

Artykuły z dziedziny życia państwowego. Bardzo pożądane będą nadto artykuły z dziedziny życia państwowego i społecznego, zmierzające do przepojenia wychowanka duchem obywatelsko-państwowym, ideą służby dla państwa. Z naciskiem podkreślić należy, że „pismo szkolne“ uważa się za jeden z najznakomitszych wprost środków wychowania państwowo-obywatelskiego. Ale trzeba to umieć zrobić! Nie jest to bowiem rzecz tak prosta, jakby się napozór wydawać mogło. Nie powinien bowiem opiekun pisma narzucać gotowych projektów, tylko całym szeregiem konsekwentnych i planowych wpływów sprowokować winien inicjatywę młodzieży w tym kierunku, podsycać jej zainteresowania samorzutne i zapał. Jak to praktycznie przeprowadzić omówiłem w poprzedniej części niniejszego szkicu.

Na tle „życia szkolnego“ zakładu, przepojonego ideą państwową, okazyj do tego znajdzie się zresztą aż za wiele. Dostarczyć jej może chociażby każde święto państwowe, każde zdarzenie ważniejsze w życiu państwa.

Może napisać zresztą, w odpowiedniej chwili, umiejętnie i z taktem taki artykuł i nauczyciel „opiekun pisma“. Nadają się do tego oczywiście tylko chwile podniosłe. Tylko wtedy bowiem oddziałać można artykułem takim na serce młodzieży i trafić do jej uczuć.

A wtedy tendencje już istniejące i głęboko tkwiące w duszach grup dzieci, a tyko nieuświadamiane sobie jasno, przestaną być ukrytemi tendencjami, a staną się świadomemi, niezłomnemi zamiarami „pracy dla dobra państwa“.

Wstępne artykuły. W związku z tem, co powiedziałem, pozostaje sprawa „wstępnych artykułów“.

Nauczyciel może je dawać sam niekiedy, gdy to uzna za słuszne. Lepiej jednak, by opracowała je także sama młodzież, chociażby przy pomocy starszych kolegów, przy dyskretnej tylko opiece ze strony nauczyciela.

Może wkońcu dać nauczyciel także jakiś „temat konkursowy“ (np. Jak może uczeń szkoły średniej służyć ojczyźnie? Pochlebstwo a godność osobista. Jak się u nas robota pali w ręku?).

Artykuły etyczne. W piśmie szkolnem muszą się znaleźć od czasu do czasu i „artykuliki etyczne“ (lub feljetony), ujmujące poprostu zagadnienie z otaczającego nas życia, ilustrowane przykładami lub od nich wychodzące, — piękne czyny bądź z własnych wspomnień, bądź ze wspomnień młodzieży, z gazet (odwaga policjantów, żołnierzy, górników, dzieci, złote myśli i t. p. Tylko nie wolno przepajać tych rzeczy zbytniem i nudnem moralizowaniem. Tego młodzież nie znosi i nie chce!

Rozmaitości. Umieścić można w niem nadto anegdoty, wycinki z gazet z odpowiedniemi komentarzami, rozmaitości t. j. pewne ciekawostki, dziwy przyrody, techniki, recenzje z książek i pism, sport, ankiety i konkursy, humor.

O d p o w i e d z i   r e d a k c j i. Bardzo ważną rubryką wychowawczą w końcu są, zdaniem Ostrowskiego, „odpowiedzi od redakcji". Rolą ich jest w indywidualnem ujęciu dać wskazówki i rady, które zresztą dadzą do myślenia i innym czytelnikom. Prowadzenie tego działu jest niezmiernie trudne, wymagające wielkiej życzliwości i znajomości młodzieży, aby nie zranić jej „suchem załatwianiem kawałków" lub ciągłem moralizowaniem a nawet drwinami, jak to się nieraz zdarza. Unikać trzeba zwłaszcza, jak ognia, ironji i przypominania o tem, że czytelnik jest niedorosły. Z każdej nawet śmiesznej nawet dziecinnej myśli, z każdego pretensjonalnego nawet i nieudolnego wierszyka można coś wartościowego wydobyć, do czegoś zachęcić, wskazać jakąś drogę! [1]).

Czemu zamiast odrzucać młodociane próby i radzić brać się do nauki nie rozpatrzyć rzeczowo nadesłanego utworu? Jest to bądź co bądź iskierka, której gasić nie wolno, która może się rozpalić pięknie, a która jeśli ma zgasnąć, sama zgaśnie.

U r o z m a i c e n i e   t r e ś c i. Kończąc swe uwagi o „treści" pisma szkolnego, zaznaczę, że podstawowym postulatem końcowym jest konieczność, by stale urozmaicać treść pisma. Czytelnik lubi niespodzianki. Lubi znaleźć coś, czego jeszcze nie było...

Dlatego ważną rolę odgrywają „numery specjalne" pisma i „jednodniówki". Jeśli więc np. pismo nie jest ilustrowane, radzi Janusz Korczak wydać jeden numer świąteczny czy jubileuszowy z rysunkami. Można wydać „numer humorystyczny", można „numer naukowy", poświęcony specjalnie jakiejś jednej dziedzinie wiedzy (np. etnograficzny, historyczny, polonistyczny; może to być nawet zeszyt poświęcony tylko „jednemu zagadnieniu"), „numer sportowy", „literacki".

Czytelnik bowiem lubi wprawdzie, aby pewne działy się powtarzały, ale lubi też i nowości.

Jedną rzecz atoli, reasumując swe rozważania, chciałbym raz jeszcze — w związku z treścią pisma — podkreślić i uwidocznić, a mianowicie to, że żadnych gotowych projektów pisma młodzieży narzucać, ani też jej samorzutnej twórczej inicjatywy niczem krępować nie wolno!

Każda nieomal szkoła, jak subtelnie zauważa dr. Żebrowska, posiada swoją odrębną fizjognomję duchową, zależną nietylko od kierownictwa, ale i od przypadkowego doboru dzieci i z tem trzeba się bardzo liczyć. Niech więc pismo szkolne i jego treść będzie wyrazicielem i niejako zobrazowaniem tej swoistej, niepowtarzalnej w czasie i przestrzeni, ogólnej fizjognomji szkoły, niech będzie czemś indywidualnem!

Sprawozdania dyrekcyj szkół średnich za rok szk. 1930/31.

Redakcja Dziennika Urzędowego Kuratorjum O. S. Lw. na skutek odezwy, zawartej w numerze 6—7, str. 389, otrzymała liczne wydane drukiem sprawozdania dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących za ubiegły rok szkolny 1930/31. Nadesłały mianowicie sprawozdania następujące dyrekcje państwowych gimnazjów:

---

[1]) Ostrowski: „Żywa szkoła" o. c. str. 191.

Dyrekcja gimnazjum II. im. Augusta Witkowskiego w Jarosławiu,

Dyrekcja gimnazjum koed. humanist. w Jaworowie (sprawozd. XII),

Dyrekcja gimnazjum koed. humanist. im. Kornela Ujejskiego w Kamionce Strumiłowej,

Dyrekcja gimnazjum humanist. im. Kazimierza Jagiellończyka w Kołomyi,

Dyrekcja gimnazjum VIII. matem.-przyrod. im. Kazimierza Wielkiego we Lwowie,

Dyrekcja gimnazjum I. humanist. im. Juljusza Słowackiego w Przemyślu,

Dyrekcja gimnazjum humanist. im. Piotra Skargi w Rohatynie,

Dyrekcja gimnazjum II. humanist. im. Stanisława Sobińskiego w Rzeszowie,

Dyrekcja gimnazjum typu dawnego klasycznego im. Adama Mickiewicza w Samborze,

Dyrekcja gimnazjum typu dawnego klasycznego im. Królowej Zofji w Sanoku (XLIV spr.),

Dyrekcja gimnazjum nowo-klasycznego im. Antoniego Malczewskiego w Sokalu,

Dyrekcja gimnazjum III. matem.-przyrod. im. Stanisława Staszica w Stanisławowie,

Dyrekcja gimnazjum koed. humanist. im. Franciszka Karpińskiego w Śniatynie,

Dyrekcja gimnazjum I. klasycznego dawnego im. Wincentego Pola w Tarnopolu,

Dyrekcja gimnazjum koed. humanist. w Trembowli,

Dyrekcja gimnazjum koed. humanist. im. Hetmana Stanisława Żółkiewskiego w Żółkwi,

Dyrekcja gimnazjum koed. humanist. im. Henryka Sienkiewicza w Zarażu.

Z pośród gimnazjów prywatnych nadesłały:

Dyrekcja gimnazjum żeńskiego w Rzeszowie,

Kierownictwo gimnazjum koed. humanist. im. Król. Jadwigi w Przemyślanach.

Cechą wspólną wszystkich sprawozdań jest świadomość głównego celu szkoły średniej w odrodzonej Polsce i znajomość dróg do celu tego wiodących; a celem tym jest wychowanie obywatela zdrowego fizycznie i duchowo, uspołecznionego, państwowotwórczego, człowieka o wysokiej kulturze wewnętrznej i zewnętrznej, wytrwałego pracownika, dzielnego żołnierza, zdolnego czynem i poświęceniem okazać swój patrjotyzm. Drogi do tego celu wiodące — to wychowywanie i nauczanie. Pracę wychowawczą prześwietla wszędzie duch religijno-moralny, umacniający się w praktykach i kółkach religijnych i etycznych. W procesie nauczania znać staranie o rozwój uzdolnień umysłowych ucznia oraz o trwałe przyswojenie przepisanego zasobu wiadomości; metody pracy zdążają do wyrobienia w uczniu samodzielności, do wydobycia z ucznia sił twórczych.

Gabinety i pracownie biologiczne, fizykalne, chemiczne, matematyczno-geometryczne, historyczno-geograficzne, przyrodnicze, rysunkowe, pracownie robót ręcznych, nieraz bogato uposażone, są terenem sa-

modzielnej pracy uczniów, nie pozwalają na bierną rolę ucznia, powołując go do roli czynnej, do samodzielnego zdobywania i rozważania prawdy; w wielu pracowniach uczniowie sami sporządzają modele i przyrządy potrzebne do ćwiczeń praktycznych i demonstracyj, łącząc się w kółka techniczne. Wybitną rolę w rozszerzaniu, pogłębianiu i utrwalaniu materjału naukowego i w rozwoju specjalnych zdolności i zamiłowań młodzieży odgrywają kółka fizyczne, matematyczne, filologiczne, filozoficzne, krajoznawczo-fotograficzne i literackie. Kółko miłośników dziejów ojczystych budzi kult bohaterów narodowych i górnych chwil naszej przeszłości, uczy oceniać zalety i wady narodowe, wnioskować z przeszłości o teraźniejszości i z doby współczesnej o przyszłości i każe dla tej przyszłości pracować. Kółko miłośników przyrody ojczystej roznieca znajomość i ukochanie polskich niw, lasów, wód i gór, a odsłaniając ich piękno, pożytek i osobliwości zachęca do ich obrony. W wielu zakładach jest muzeum szkolne np. archeologiczne, numizmatyczne, przyrodniczo - krajoznawcze. Kino szkolne — jakaż to wartościowa i interesująca pomoc w lekcjach, odczytach, pogadankach, jaka dźwignia dla propagandy w celach szkoły! Niektóre zakłady mają własny epidjaskop z dodatkowemi przyrządami do wyświetlania diafilmów, filmów ruchomych, przeźroczy, preparatów mikroskopowych. Bibljoteki dla uczniów pogłębiają wiedzę, dostarczają źródeł do referatów. Czytelnie uczniowskie, budząc zamiłowanie w czytaniu, tworzą potężny filar w budowie naszej kultury; powołują dobrą książkę do roli najmilszego, najwierniejszego i najszlachetniejszego przyjaciela człowieka, wyrabiają poczucie wybrednego smaku w doborze rozrywek; przy niektórych czytelniach istnieją „Kółka szachistów". Czytelnie prenumerują czasopisma jak: „Iskry", Nasze życie", „Sternik", „Skrzydlata Polska", „Stadjon", „Sport wodny", „Radjo" „Radjo - amator", „Mój Przyjaciel", „Harcerz", „Płomyk" i inne.

Młodzież kilku zakładów redaguje samodzielnie czasopisma i gazetki szkolne np. w Jarosławiu „O własnych siłach", w Kamionce Str. „Nasz Świat", w Kołomyi „Nasza Niwa", w Rohatynie „Próbny lot"; w Trembowli jest gazetka szkolna ścienna, informująca młodzież o wypadkach codziennych w świecie, w dziedzinie nauki i wynalazków. O czasopismach młodzieży pisze bardzo aktualnie p. Kazimierz Missona, dyrektor gimnazjum w Trembowli, w dodatku do sprawozdania p. t.: „Z trembowelskich doświadczeń wychowawczych". (Rocznik II/1).

Pamiętniki uczniów uczą ich samoanalizy psychicznej i mogą stać się źródłem poznawania młodzieży. Radjo jest cennym pomocnikiem w szkole, łącznikiem z szerokim światem, głoszącym zdobycze wiedzy i techniki, rozsiewających piekno i radość życia. W niektórych zakładach są kółka radjo-amatorów; szerzą one zamiłowanie do radjotelefonji, zaznajamiają praktycznie z konstrukcją aparatów radjowych, uczą samodzielnie sporządzać aparaty detektorowe do własnego użytku. Dużo radości i wrażeń estetycznych daje teatr szkolny, wspierany przez kółka dramatyczne, orkiestry i chóry szkolne. Widoczne są usiłowania wzniesienia przedstawień szkolnych, koncertów, na wysoki poziom artystyczny; są także dążenia w celu stworzenia osobnego teatru zakładowego; np. w Trembowli urządzili uczniowie scenę w ruinach zamku, a trembowelskie wakacyjne kółko teatralno muzyczne jeździ w czasie wakacyj po okolicy z imprezami artystycznemi, zbierając fundusze na dożywianie szkolne. Repertuar teatrów

szkolnych z r. 1930/31 to Wyspiańskiego: „Noc Listopadowa", „Warszawianka", Słowackiego: „Balladyna", „Marja Stuart", Rydla: „Betlejem Polskie", Kamińskiego: Krakowiacy i Górale", Korzeniowskiego: „Karpaccy Górale", Anczyca: „Łobzowianie", Bałuckiego: „Grube ryby", a „Jasełka" grane prawie we wszystkich teatrach.

Zakres uroczystości szkolnych prawie we wszystkich zakładach jednolity, a więc: Rozpoczęcie roku szkolnego. 10. XI. 1930. Obchód 12-tej rocznicy odzyskania Niepodległości oraz związany z tem obchód rocznicy zwycięskiego odparcia najazdu bolszewickiego. 100-letnia Rocznica Powstania Listopadowego. Obchód ku czci Powstania Styczniowego. 30. I. Imieniny Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Prof. Ignacego Mościckiego. 19. III. 1931. Imienimy Marszałka Józefa Piłsudskiego. Uroczystości z okazji: Tygodnia Dziecka; Tygodnia L. O. P. P.; Miesiąca Morza i Pomorza; 25-lecia walki o Szkołę Polską; 400-lecia urodzin Jana Kocanowskiego; Trzeci Maj; Święto Pieśni; Święto Sportowe; Święto Patrona Zakładu; Akademji ku czci tragicznie zmarłego Kuratora Szk. ś. p. Stanisława Sobińskiego; Imieniny dyrektora.

W kilku zakładach odbył się uroczysty „Wieczór Trzech Wieszczów", „Opłatek" i Zjazd dawnych wychowanków zakładu. Wystawy szkolne przeważnie rysunków i robót ręcznych, dają realny obraz rezultatów pracy nauczycieli i uczniów. Wystawa Rolnicza i Regjonalna w Tarnopolu obudziła żywe zainteresowanie; zakłady wysłały na wystawę rozmaite prace, fotografje z życia szkoły, wykresy dotyczące rozwoju szkół i t. p. Zakłady urządzały wycieczki naukowe i turystyczne do miejsc historycznych jak Podhorce, Olesko, Halicz, na Targi Wschodnie, na Wystawę Regjonalną w Tarnopolu, w Karpaty, do hangarów lotniczych i czołgowych, do zabytków i przybytków sztuki, do fabryk, gazowni, elektrowni, browarów, warsztatów kolejowych. Ogrody szkolne istnieją przy niektórych zakładach, uczniowie uprawiają w nich warzywa i rośliny przemysłowe, pielęgnują szkółki drzewek i grzędy kwiatowe, utrzymują żerowiska dla ptaków; w czasie pogody niektóre lekcje odbywają się w ogrodzie. Rozrywki szkolne to przeważnie przedstawienia teatralne, koncerty, kuligi, wieczornice, majówki, sporty, gra w szachy; niektóre zakłady pozwalają na lekcje tańców; są i lekcje savoir-vivr'u. Zakłady dbają o zdobienie budynków, sal, korytarzy; do tego celu używają roślin, reprodukcyj dobrych mistrzów, artystycznych prac młodzieży. Życie ekonomiczne, idea oszczędności i samowystarczalności realizują się w szkolnych kasach oszczędności i kramach. Akcja humanitarna rozwija się w „Kole Polskiego Czerwonego Krzyża", Bratniej Pomocy, herbaciarniach, w zbieraniu książek dla szpitali. Kontakt młodzieży polskiej z kolegami zagranicą zaznaczył się wysłaniem książek i innych upominków dziatwie polskiej w Niemczech. Wychowanie fizyczne pojęte wszędzie poważnie, a postulaty tego działu kształtują się w drużynach harcerskich, szkolnych hufcach przysposobienia wojskowego, w kołach sportów zimowych i letnich, w zawodach sportowych, w święcie sportowem. Koło L. O. P. P. uświadamia o nowoczesnych środkach wojennych, konieczności skrzydlatej floty, budzi cześć dla rozumnej odwagi, przytomność umysłu i tężyzny fizycznej. Liga Morska i Rzeczna wykazuje znaczenie morza i dróg wodnych dla Polski. Kółka abstynentów od alkoholu i tytoniu uczą ochraniać zdrowie, cenić trzeźwość i kształcą

siłę woli. Lekarze szkolni czuwają nad zdrowiem młodzieży, czynią pomiary antropometryczne; niektóre zakłady mają własną lampę kwarcową. Młodzież zakładów wyjeżdża na kolonje. Świetlica dla młodzieży dojeżdżającej pożądana jest we wszystkich zakładach. Asekuracja młodzieży od wypadków nieszczęśliwych w obrębie zakładu, podczas nauki, wycieczek, w drodze do szkoły, w czasie powrotu od zajęć szkolnych, istnieje np. w gimnazjum VIII. we Lwowie. Wszystkie usiłowania i przejawy życia szkolnego zdążają — jedne bezpośrednio, inne pośrednio do najważniejszego celu dzisiejszej szkoły, do wychowania obywatela Państwa Polskiego i znaczna część tych usiłowań należy do gmin szkolnych. Gminy szkolne kształcą bezpośrednio zmysł społeczny, poczucie potrzeby zrzeszania się, zdolność do współpracy, poczucie odpowiedzialności zbiorowej, konieczność podporządkowania swoich interesów interesom ogółu, budzą miłość i umiejętność pracy ideowej. Gminy szkolne we wszystkich klasach istnieją: w Jarosławiu, Jaworowie, Kołomyi, Stanisławowie, Trembowli i Żółkwi. W Kamionce Strumiłowej jest od IV. kl., w Przemyślu we wszystkich klasach z wyjątkiem I i VIII a. W klasie I. istniało przygotowanie do samorządu, a w kl. VIII a. „kółko polonistyczno-wychowawcze“, w Samborze gmina w kl. V., w Sokalu istnieją przy czytelni „sądy uczniowskie“.

Nauczycielstwo zakładów, rozumiejąc swe szczytne posłannictwo, pogłębia swe wykształcenie w bibljotekach nauczycielskich; czytuje czasopisma jak: „Przegląd literacki“, „Ruch Literacki“, „Ruch filozoficzny“, „Język polski“, „Lwowskie Wiadomości Muzyczne i Literackie“, „Kwartalnik historyczny“, „Ziemia“, „Wszechświat“, „Wiedza i wynalazczość“, „Przyroda i Technika“, „Czasopismo Przyrodnicze“, „Journal de Matematique“, „Parametr“, „Oświata i wychowanie“, „Poradnik w sprawie wychowania i nauczania“, „Wychowanie fizyczne“, „Stadjon“, „Praca ręczna w szkole“, „Sprawozdania Akademji Umiejętności“, „Zrąb“, „Tygodnik ilustrowany“, „Tęcza“ i in. W sprawach wychowawczo-naukowych porozumiewa się wzajemnie na posiedzeniach rad pedagogicznych; sprawność metodyczną kształci na lekcjach pokazowych między-szkolnych i przez dyskusje polekcyjne; korzysta z kursów metodycznych i wychowawczych urządzanych staraniem władz szkolnych; pracuje na niwie społeczno-oświatowej w T. S. L., w P. W., w „Związku Strzeleckim“, „Sokole“, „Kole Dramatycznem“ i t. p.

Roztacza opiekę nad pozaszkolnem życiem młodzieży, tworzy „komitety stancyjne“, prowadzi „karty charakterystyki“. Rozumie doniosłość współdziałania domu ze szkołą i udowadnia to zrozumienie inicjatywą i pracą w kołach rodzicielskich i patronatach klasowych. Płynąc z bystrym prądem życia, chce wychowywać dla życia i krzewić życia tego radość i twórczość. Wiele sprawozdań umieściło kronikę zakładu i ważniejsze rozporządzenia władz. We wszystkich sprawozdaniach są działy: skład grona nauczycielskiego, zmiany i ruch w gronie, pomieszczenie zakładu, służba, statystyka egzaminów dojrzałości, tematy maturalne zadań pisemnych, statystyka uczniów, wykaz uczniów według klas, informacje na rok szkolny następny 1931/32 (egzaminy wstępne, uzupełniające, przepisy karności, wykaz podręczników szkolnych na rok następny). Forma zewnętrzna sprawozdań różna: jedne na dobrym papierze, z fotografjami zakładu i scen z życia szkoły, inne w szacie skromniejszej. W kilku sprawozdaniach są rozprawy naukowe członków grona nauczycielskiego. Jaro-

sław — inż. Alfred Jabubowski: „Rola bakteryj w przyrodzie". Kamionka Strumiłowa — Bronisław Faliński: „Z dziejów kościoła parafjalnego w Kamionce Strumiłowej". Przemyśl — dyr. Zygmunt Skórski: „Nowe kierunki w wychowaniu i nauczaniu". Rohatyn — dyr. Juljusz Adamski: „Pierwsze dziesięciolecie 1921—1931 Państwowego Gimnazjum im. Piotra Skargi w Rohatynie" (Szkic historyczny). Sambor — Stanisław Bator: „Bijące serce wiecznego człowieka". Próba syntezy ducha A. Mickiewicza. Stanisławów — „Dzieje Założenia i Krótka Historja Zakładu". Śniatyn — Władysław Cichocki: „Sejm Warszawski w r. 1563/4", dalszy ciąg rozprawy będzie drukowany w sprawozdaniu następnego roku. Trembowla — Kazimierz Missona: „Bolszewicy w Trembowli w roku 1920" i „Z trembowelskich doświadczeń wychowawczych". Zbaraż — dyr. Wawrzyniec Mazur: „Do Młodzieży".

H. Grabikowska.

ANNA POLAKOWSKA.

Metoda wyrazowa nauki czytania i pisania.

Sprawozdanie z konferencji Rady Pedagogicznej Powszechnej Szkoły Męskiej im. Lenartowicza we Lwowie, odbytej dnia 3 września 1931 r. Skrót referatu.

Nauka czytania wymaga współdziałania funkcji wzrokowej, słuchowej motorycznej i umysłowo skojarzeniowej. Badania wykazały, że u dzieci najszybciej rozwija się wzrok i dlatego racjonalne jest stosowanie metody wzrokowej w nauce czytania. Według metody wyrazowej punktem wyjścia jest pełna myśl, pełne zdanie skojarzone bądź z przedmiotem konkretnym, bądź z obrazem. Od zdań i wyrazów ugruntowanych z pomocą gier przechodzą dzieci w drodze naturalnej do analizy słów na sylaby i litery.

Mając spostrzeżenie przedmiotu, kojarzymy jego obraz z zasłyszaną nazwą lub napisem, czyli wyobrażeniem bądź wzrokowem, bądź dźwiękowem. Przez częste powtarzanie związek ten zacieśnia się i wyraz staje się symbolem, nabiera znaczenia do tego stopnia, że słowo związane z działaniem zastępuje u dziecka samo działanie. Przebieg procesów psychicznych zależny jest od automatyzacji wpływającej na opuszczenie ogniw pośrednich, a szybkość automatyzacji uzależniona jest od metody, która powinna opierać się na kojarzeniu wyobrażenia graficznego z fonetycznem a przez nie z realnem, bo wyraz graficzny jest symbolem wyrazu fonetycznego. W przeciwnym razie proces czytania jest sztuczny, dla uczącego się trudny i uciążliwy. Należy więc od zdań i wyrazów przystępować do analizy dźwiękowej i literowej. Początkowe tygodnie nauki w pierwszym oddz. poświęcone są wycieczkom, pogadankom, obserwacji. Po 2—3 tygodniach zaznajamia się dzieci z czytaniem zapomocą poleceń ujętych graficznie, polecenia są bowiem naturalną formą wymowy. Dzieci ujmują obraz wzrokowo, nauczyciel wygłasza napisane zdanie, dzieci powtarzają za nim i wykonują związaną z niem czynność. Po pewnym czasie umieszcza się na przedmiotach, znajdujących się w klasie, kartki z nazwiskami i imionami dzieci, oczywiście po kilka dziennie. Gdy dzieci już dobrze czytają, wprowadza się gry. Np. dziecko wyciąga kartkę z poleceniem i wykonuje je. Kartkę z nazwą przedmiotu umieszcza się na odpowiedniem miejscu. Po tych ćwiczeniach poznaje dziecko całe zdania skojarzone z obrazkami. Dalej wyszukuje zdania po-

dobne na podstawie podobieństwa wzrokowego, wyszukuje zdania wygłoszone przez nauczyciela, dzieli zdania na wyrazy, miesza je a następnie samodzielnie odbudowuje. Miesza wyrazy dwóch i trzech zdań i odtwarza je. Układa wyrazy w grupy według liter początkowych. Dzieli słowa na sylaby, a wreszcie kojarzy poznane sylaby w nowe wyrazy i — czyta.

Przy nauce pisania, która następuje znacznie później, dziecko odtwarza obrazy wzrokowo graficznie tak jak rysunki. Początkowo kopjuje zdania, modelując je lub rysując, potem odtwarza z pamięci krótkie zdanie napisane przez nauczyciela na tablicy. Wreszcie przystępuje do analizy i ugrupowania dźwięków, układając tablice wyrazów wedle początkowej litery aż do wyczerpania alfabetu.

Ujemną stroną tej metody jest przyzwyczajanie do pewnego rodzaju zgadywania, do werbalizmu. Poza tem metoda ta ma raczej zastosowanie w językach, gdzie pisownia różni się od wymowy.

Dodatnią jej stroną jest oparcie się o podstawowy proces psychologiczny, wyzyskanie aktywności ucznia i oparcie się o jego naturalne zainteresowanie.

W dyskusji nad referatem zabierali głos: pp. Gajekowa, Kipiniak, Nowogrodzki, Balicki, Polakowska.

Pani Gajekowa. Metoda Decroly'ego uwzględnia wyłącznie typ wzrokowców. Uzasadnienie psychologiczne autorki p. Hamaïde jest jednostronne i nie wytrzymuje krytyki. Jakkolwiek moment rozpoczęcia czytania od zdania i wyrazu jest szczęśliwy, to jednak Decroly nie potrafił metody tej doprowadzić konsekwentnie do końca, lecz użył metody analityczno-syntetycznej przez podział na sylaby i dźwięki. Także dzieci, ucząc się czytać metodą Decroly'ego, nie mają zrozumienia dla całości wyrazu, lecz najczęściej początkowych liter. Poza tem uważam, że metoda ta jest kosztowna, a nawet w naszych warunkach luksusowa, nie uczy dziecka samodzielnego podejścia do czytania, lecz opiera się na zmechanizowanem kojarzeniu. Porównanie jej z metodą analityczno-syntetyczną musi wypaść dodatnio dla tej drugiej, gdyż jest łatwiejsza dla dzieci, daje klucz do czytania każdego tekstu, a nauka czytania tą metodą trwa krócej.

Pan Kipiniak. Metoda wyrazowa nie wypełnia luk, które powstaną wtedy, gdy dziecko dłużej nie uczęszcza do szkoły. Mam na myśli dzieci biedne, pozbawione opieki. Przy metodzie analityczno-syntetycznej uczeń z łatwością mógł uzupełniać braki i poszczególne głoski wyprowadzać z rysunku, dzisiaj tego nie uczyni. Znam takie wypadki, że uczeń, którego uczono metodą wyrazową, miał przed sobą rysunek „orzeł". I wszystko inne czytał, jak kaczka, gęś i t. p. a nie orzeł. Można jednak w miastach używać tej metody, bo uczniowie spotykają na każdym kroku napisy, które czyta im matka lub ojciec i powoli wzrokowo obejmują je. Na wsi tej metody nie powinno się stosować z łatwo zrozumiałych powodów.

Pan Nowogrodzki. Metoda wyrazowa raczej nadaje się do użytku przy nauce takich języków, jak np. francuski lub angielski. Tam jest ona niemal konieczną, gdy tymczasem u nas trudniejby było psychologicznie ją uzasadnić, ponieważ z punktu psychologicznego ma ona również wiele stron ujemnych. U nas trudno ją stosować, ponieważ powstaje kolizja z domem, Rodzice często sami uczą czytać swoje dzieci. W szkole uczniowie uczą

się metodą wyrazową, w domu analityczno-syntetyczną lub inną i wskutek tego utrudnia się tylko dziecku opanowanie materjału.

Pan Balicki. Jestem zdania, że metoda wyrazowa jest istotnie luksusowa, a to nietylko z uwagi na połączone z nią wydatki pieniężne, które nauczyciel musi czynić celem przygotowania pomocy naukowych do każdej lekcji, ale również i przez to, że absorbuje zbyt wiele sił nauczyciela w związku z przygotowaniem się do każdej lekcji. Jeśli chodzi o pracę koleżanki Polakowskiej, jestem zdania, że była konsekwentną w tym sensie, że zachowała do końca klasyczny, czysty wyraz metody wyrazowej, nie zniekształconej wpływami innych metod.

Pani Polakowska. Jestem zupełnie zadowolona z wprowadzenia metody wyrazowej. Kosztowała mnie dużo pracy, ale potrafiła dzieci zająć i uaktywnić. Pewne trudności sprawiała różnica poziomu umysłowego dzieci. Pożądaną zatem przy wprowadzeniu tej metody byłaby selekcja, co ułatwi pracę i umożliwi postęp uczniom słabszym. Większość dzieci jest jednak wzrokowcami i 9/10 wrażeń przyjmujemy zapomocą wzroku, nie jest zatem nieuzasadnione wprowadzenie metody wzrokowej. Co zaś do zgadywania wyrazów na podstawie litery początkowej uważam, że założenie jest błędne, gdyż dzieci chwytają całości globalne być może chaotycznie, z zatarciem szczegółów, ale nie litery początkowe. Nikt nie zaprzecza, że metoda wyrazowa przechodzi w analityczną, chodzi tylko o to, by do procesu analizy dojść drogą naturalną, by punktem wyjścia była jakaś treść myślowa, dająca dziecku możność praktycznego zastosowania, związana bezpośrednio z jakimś przedmiotem czy czynnością, by dziecko miało zadowolenie, że ono zaraz z początkiem nauki czyta i by usunąć proces rozkładania i łączenia, jako trudniejszy na potem.

M. RUDNICKA (Lwów)
Instr. rob. kob.

Projekt rozwinięcia programu nauczania robót kobiecych w powszechnych szkołach żeńskich okręgu szkolnego lwowskiego [1].

Tytuł wskazuje, że nie chodzi tu o szczegółowy rozkład materjału, którego należy się niewolniczo trzymać, projekt ma być jedynie przykładem, jak można program rozłożyć na pojedyńcze lekcje. Praca nauczycielki ma być twórcza, jeden temat może być na rozmaite sposoby rozwiązany, jak to ma miejsce i przy innych przedmiotach. Naśladownictwo mogłoby przejść łatwo w bezmyślny szablon, którego stanowczo unikać należy.

Zasady nauczania.

1. Naukę należy prowadzić tak, by dzieci brały w niej żywy, czynny udział (nie nudziły się) i śledziły z zainteresowaniem tok pracy.
2. Praca dziecka ma być samodzielna, o ile możności i twórcza.

---

[1]) Projekt niniejszy został przedyskutowany na konferencji nauczycielek robót kobiecych we Lwowie z udziałem p. wiz. Czesława Zająca i p. insp. Macieja Kuchciaka

3. Pogadanki prowadzone na każdej lekcji (na początku, w toku lub przy końcu) nie mają trwać dłużej nad 10 minut.

4. Dziecko ma znać materjał, na którym pracuje. Z technologji włókna powinny nabyć dostatecznych wiadomości o materjałach i niciach, o ich powstawaniu, o splotach, farbowaniu, właściwościach, umieć zbadać gatunek, wytrzymałość, rozróżnić materjał lichy od dobrego.

5. Nauka o barwach prowadzona we wszystkich stopniach w nawiązaniu do nauki rysunków ma dać sposobność wyrobienia zmysłu estetycznego, wpłynąć na kulturę domu.

6. Robotę przedmiotu poprzedzają ćwiczenia i próby w celu uzyskania formy, wyuczenia lub powtórzenia pewnej techniki, zastosowania odpowiedniego zdobienia. Ćwiczenia te wykonują uczennice na resztkach materjału jako małe przedmioty użytkowe, np. zakładki do książki, poduszki na igły, książeczki na szpilki, torebki na grzebienie lub garderoba dla lalek. Ćwiczenia nie powinny zabierać dużo czasu, najwyżej 1 do 2 lekcyj. Czasem próba lub ćwiczenie trwa kilkanaście minut zaledwie.

7. Po ukończeniu roboty wypowiadają się uczennice, jakich doświadczeń w czasie pracy nabyły, na jakie trudności napotkały, jak starały się je rozwiązać. Przez wspólną ocenę pracy (także w ciągu jej toku) poznają wartość prawidłowej, rzetelnej pracy, uczą się poprawiać błędy, nabierają wiele doświadczenia.

8. Roboty zawinięte w serwetkę do nakrycia ławki, złożone w torbie, uszytej z szarego płótna (zawierającej i przybory do szycia, centymetr, nożyczki), przechowuje się w szafie specjalnie na ten cel przeznaczonej. W domu mają uczennice roboty nadobowiązkowe, które należy popierać i niemi kierować.

9. Przy końcu roku szkolnego urządza się wystawy lub pokazy robót, by zainteresować tą sprawą szersze warstwy społeczeństwa, zwłaszcza rodziców.

Oddział III.

I. półrocze.

Nauka szycia. Lekcyj 38.

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
1	Kilka szczegółów o lnie na podstawie powiastki	
2	Materjały lniane, płótno, splot prosty.	
3	Nici i bawełna. Skręcanie nitek. Ćwiczenia w doborze barw (barwy zasadnicze w cieniach)	Z czytanki odpowiednie ustępy. Przeszkody. Igła.
4—5	Ćwiczenia w szyciu. Ściegi zasadnicze, ścieg przed igłą, steben, za igłą, na małych przedmiotach, poduszka na igły, przybory do szycia.	
6—12	Zastosowanie poznanych ściegów na a) torebce, b) kołnierzyku, c) serwetce (do wyboru).	

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
	Równanie materjału podług nitki. Ściegi zasadnicze po linji prostej.	Formę torebki, kołnierzyka, modelują dzieci z papieru.
13—18	Ściegi zasadnicze po linji ukośnej.	
19—22	Obrąbek zwykły (2 cm szeroki).	
23—26	Ściegi ozdobne: półkrzyżyki, krzyżyki.	
27	Wykończenie i ocena roboty.	
28—31	Ćwiczenia w wykonywaniu mereżki. Obliczenie ilości materjału na chusteczkę do nosa.	O użyciu chusteczki (bajka, powiast., ust., wierszyk).
32	Materjały lniane a bawełniane. Porównanie. Materjały używane na chusteczki.	
33	Zakładanie obrąbka na chusteczce.	
34—38	Wykonywanie obrąbka mereżkowego na chusteczce. Ocena pracy. Wypowiedzenie się uczenic.	

Przybory dla uczennic

Płótno lniane szare, bielone, albo materjały bawełniane; aida (juta) gruba panama, na chusteczkę cienkie płótno, perkalina. Nici lniane albo bawełna kolor. w dwóch odcieniach. Igła nr. 7. Przybory do szycia, torba na roboty. Koszt około zł 2.50.

Pomoce naukowe

1. Zbiór próbek odpowiednich materjałów, nici, bawełny. Okazy przeróbki lnu. 2. Wzorowe modele robót. 3. Rama do nauki szycia i mereżkowania. 4. Gruba igła i włóczka smyrneńska. 5. Wzorowo wykonane ściegi (w powiększeniu). 6. Tablice ściegów.

II. półrocze.

Nauka szydełkowania. Lekcyj 36 do 38.

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
1	Pogadanka wstępna, powiastka. bajka.	Z Płomyka lub książki dla młodszej dziatwy.
2	Konopie, sznury z konopi, sposób skręcania.	
3—4	Wstępne ćwiczenia: kręcenie, plecenie, wiązanie sznurów, nitek, bawełny w kilku kolorach.	
5—8	Robota łańcuszka ręką, następnie szydełkiem. Sposób trzymania szydełka.	Opowiadanie: Jak powstało szydełko? Rodzaje szydełek.
9	Bawełny do szydełkowania: surówka, bielona, perłowa. Numerowanie bawełny. Sposób trzymania bawełny.	
10—14	Słupki nienawijane.	

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
14—18	Słupki raz nawijane (ćwiczenie na kołderce dla lalki, szaliczku, podstawce).	
18—28	Zastosowanie poznanych ściegów na rękawicy do mycia, woreczku, czapeczce, szaliku i t. p.	Pogadanka o czystości w nawiązaniu do przyrody. Formę woreczka, rękaw. i t. d. uzyskują dzieci przez modelowanie.
28—34	Połączenie ściegów w łatwe wzorki jako zakończenie roboty. Najłatwiejsze koroneczki. Robota kółka.	Wzory na koronki próbują układać na kratkow. papierze.
34—38	Powtórzenie wziętego z zakresu szycia i szydełkowania materjału na resztkach np. prosty fartuszek dla małej lalki, wykończony łatwą koroneczką, albo zakładka do książki, chusteczka i t. p. Powtórzenie o materjałach: materjał z lnu i konopi.	

Przybory dla uczennic

5 dkg. bawełny Nr. 2—4 lub 6. Kościane szydełko odpowiedniej grubości. Koszt około zł 2.

Pomoce naukowe

1. Próbki bawełny. 2. Przędze i sznury z konopi. 3. Grube szydełko, włóczka smyrneńska. 4. Modele robót. 5. Tablice ścienne ilustrujące sposób trzymania szydełka, bawełny, roboty, łańcuszka).

Oddział IV.

I. półrocze.

A) Szycie halki z prostych bryt względnie halki ze staniczkiem. Lekcyj 29.

Od początku roku szkolnego do feryj Świąt Bożego Narodzenia.

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
1	Powtórzenie o poznanych materjałach lnianych, konopnych. Materjały bawełniane używane do szycia halki: perkal, szyfon, shirting, płótno widzewskie. Porównanie właściwości.	Z czytanki ust. len.
2	Szerokość i cena wyżej wspomnianych materjałów. Omówienie modelu. Obliczenie ilości materjału na halkę.	
3	Modelowanie halki.	

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
4—5	Ćwiczenia w wykonywaniu szwu francuskiego na halkach dla lalki względnie na resztkach materjału.	Ćwiczenia wykonują w domu.
7—8	Krajanie halki z materjału (względnie halki ze staniczkiem) bez posługiwania się formą).	Szczegóły wykonania rysują na kratkow. papierze.
9—12	Fastrygowanie i zaszywanie boków halki szwem francuskim (wzgl. i staniczka).	
13	Lekcja naprawy odzieży. Wzmacnianie pończoch.	
14	Powtórzenie zwykłego obrąbka na halce dla lalki względnie chusteczce, ściereczce i t. p.	
15—17	Fastrygowanie i wykonywanie obrąbka u dołu halki (5 cm szeroki).	
18—20	Wykończenie rozporka u halki (względnie wykończenie staniczka u góry, obrąbek $1^1/_2$ cm szer. zakończony koronką).	
21	Lekcja naprawy odzieży. Wzmacnianie pończoch.	
22	Marszczenie halki w pasie.	
23—25	Wszywanie w pasek względnie zaszywanie halki ze staniczkiem.	
26	Przyszywanie guzików i robota pętelki, względnie zeszycie i przyszycie szelek.	
27—28	Przyszywanie koronki.	Koronkę wykonują uczennice w domu jako robotę nadobowiązkową.
29	Ocena pracy. Wypowiedzenie się uczennic.	

Przybory dla uczennic

1 m 25 cm perkalu względnie płócienka, szpilki, nici nr. 44, igła nr. 8. Bawełna, koronka. Koszt około zł 3.

Pomoce naukowe

1. Próbki materjałów lnianych, konopnych, bawełnianych. 2. Modele, okazy, przeróbki, bawełny i wzorowo wykończone szwy. 3. Szew francuski w powiększeniu na grubym materjale lub papierze. 4. Tablice szczegółowe.

I. i II. półrocze.

B) Nauka szydełkowania: Serdak bez rękawów. Lekcyj 24.

Od stycznia do końca marca.

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
1	Wełna i jej przeróbka (zwięźle)	Porazińsk. Rossowsk. ust. 20. Jaś w fabryce.

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
2	Włóczki, wyrób, rodzaje włóczek (północna, sportowa, zefir)	
3	Nauka o barwach, barwy pochodne. Dobór kolorów w odniesieniu do serdaczka.	
4	Serdak. Omówienie modelów i kroju. Obliczenie ilości i kosztu włóczki.	Porazińsk. Rossowsk. ust. Jasiek na weselu (serdak góralski).
5	Powtórzenie znanych ściegów szydełkowych (resztki bawełny, włóczki).	
6	Lekcja naprawy odzieży. Cerowanie pończoch, porównanie ze wzmacnianiem.	
7—8	Ćwiczenia w układaniu i wykonaniu wzorków nadających się do roboty serdaka.	Uczennice projektują na kratkowanym papierze.
9—13	Wykonanie pleców serdaczka.	
14—18	Wykonanie przodu serdaczka.	
19—21	Łączenie części, wykonanie kołnierzyka względnie wykańczanie dookoła.	
22	Lekcja naprawy odzieży. Cerowanie skarpetek dziecięcych.	
23	Robota sznurów do wiązania względnie wykończenie zapięcia.	Powtórzenie i uzupełnienie wiadomości z oddz. III.
24	Wykończenie serdaczka.	

Przybory dla uczennic

15—25 dkg. włóczki w 2 wzgl. więcej kolorach, szydełko kościane lub stalowe nr. 1. Okrągłe pudełko na włóczkę. Koszt około zł 5.

Pomoce naukowe

1. Próbki i zbiór włóczek kolorowych. 2. Tablice do nauki o barwach. 3. Okazy przeróbki wełny. 4. Modele i formy serdaków. 5. Tablice wzorów szydełkowych.

Ze względu na to, że wykonanie serdaczka jest robotą ciągłą, wzór powtarza się, można po nabyciu należytej wprawy pozwolić uczennicom wykonywać robotę i w domu. Wszelkie nowe szczegóły opracowuje się i wykonuje w szkole.

II. półrocze.

C) Nauka kroju i szycia: Fartuszek szkolny. Lekcyj 20.

Od kwietnia do końca roku szkolnego.

1	Powtórzenie i rozszerzenie wiadomości o materjałach bawełnianych. Płócienko, płótno angielskie.	Zwiedzenie warsztatu tkackiego ewent. omówienie modeli.

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
2	Przeróbka bawełny. Tkactwo domowe i fabryczne. Warsztat tkacki.	
3	Lekcja naprawy odzieży. Cerowanie pończoch.	
4	Omówienie modelów fartuszków i obliczenie ilości materjału.	Z czytanki krajoznawczej, ust. Fartuszek.
5	Branie miary, krój fartuszka (najprostszy). Sporządzenie formy naturalnej wielkości.	
6	Krajanie fartuszka z materjału.	
7—9	Zeszywanie boków fartuszka szwem francuskim.	
10	Lekcja naprawy odzieży. Cerowanie skarpetek dziecięcych.	
11—14	Zdobienie fartuszka pliską skośną, ściegami ozdobnemi według projektu uczennic.	Płomyk, Moje Pisemko, Czyn Młodz. — odpowiedzi, artykuły.
15—17	Szycie i przyszywanie szelek ewentualnie wykonanie innych szczegółów.	
18	Lekcja naprawy odzieży. Cerowanie pończoch i skarpetek.	
19	Wykonanie zapięcia.	
20	Wykończenie fartuszka.	

Przybory dla uczennic

1 do 1.50 m kolorowego płócienka, 1.20 m materjału na pliski. Koszt około zł 3.50.

Pomoce naukowe

1. Okazy przeróbki bawełny. 2. Próbki płócienek kolorowych. 3. Warsztat tkacki lub przynajmniej model. 4. Modele i formy fartuszków. 5. Tablice ilustrujące wykonanie szczegółów.

Krajoznawstwo i turystyka.

Wycieczka na Kresy Wschodnie.

Sprawozdanie z wycieczki na Kresy Wschodnie, odbytej w czasie od 6—13 września 1931 r. przez uczniów V kursu Państw. Seminarjum Naucz. Męsk. w Tarnopolu, pod kierownictwem dyrektora zakładu p. Leopolda Hołubowicza i nauczycieli pp. Zenona Garbiaka i Stanisława Siwego.

Od trzech lat urządza Dyrekcja dla najwyższego kursu wycieczkę krajoznawczą. Weszło to już w zwyczaj, iż uczniowie V. kursu w początkach każdego roku szkolnego zwiedzają jakąś połać Polski.

W pierwszym roku istnienia organizacji wycieczkowej młodzież zwiedziła Powszechną Wystawę Krajową w Poznaniu, poznała Poznań

i jego bliższe i dalsze okolice, poznała Pomorze, zwiedziła Gdynię, Hel i zobaczyła morze.

W ubiegłym roku szkolnym młodzież V kursu zwiedziła Kraków, Ojców, Tatry i Pieniny i ta wycieczka wywarła niezatarte wrażenie na uczestnikach, a pogłębiły to wrażenie sprzyjające warunki.

W tym roku szkolnym wycieczka objęła Kresy Wschodnie.

Finansową stronę każdej wycieczki przygotowuje się już rok naprzód, tak iż nie napotyka się na żadne trudności w sfinansowaniu jej. Tegoroczna wycieczka była przygotowana i uplanowana w ubiegłym roku szkolnym, a młodzież dołożyła tylko minimalne fundusze, bo po 20 zł. Omówienie wycieczki z młodzieżą dokonało się naprzód przed wyjazdem, każdy zatem był świadomy celu wycieczki, poznał trasę, wiedział też, czego powinien się spodziewać, dotarłszy do danego punktu, nakreślonego w planie.

Plan wycieczki objął następującą trasę: Tarnopol, Krasne, Równe, Sarny, Łuniniec, Nowojelnię, skąd boczną odnogą wąskotorowej kolei do Nowogródka i zpowrotem do Nowojelni, następnie przez Baranowicze i Lidę do Wilna. Z Wilna inną linią kolejową — a to przez Grodno, Białystok do Bielska Podlaskiego, by odnogą dostać się do Białowieży, a stąd przez Hajnówkę, Czeremchę, Brześć nad Bugiem, Kowel, Sokal, Lwów-Podzamcze dostać się do Tarnopola.

Wprawdzie w planie widnieje jeszcze zwiedzanie Nowych Trok i jego osobliwości, jednak Wilno wpłynęło na zaniechanie i opuszczenie tego punktu.

Ilość uczestników wycieczki wynosiła 35 osób, a w tej liczbie 3 nauczycieli. Koszta przejazdu kolejami wynosiły 1200 zł.

Objektami, któremi miała się zająć młodzież, były: Wołyń, Polesie, wyżyna Białoruska, pojezierze Litewskie i Podlaskie. Niektóre z tych krain, jak Polesie, poznawano tylko z okien wagonu kolejowego, a że przestrzeń poleską objeżdżano w porze dziennej z dwóch różnych stron, i przez stosunkowo dość długi czas, bo razem 8 godzin, przeto w każdym razie zdobyto wyobrażenie właściwego krajobrazu tej krainy.

Pierwszym etapem wycieczki było poznanie wołyńskiego miasta Równego. Właśnie w tym czasie odbywały się „Targi Rówieńskie", toteż i ten szczegół ujęto w plan, by poznać w ten sposób dorobek Wołynia. Kilkugodzinny pobyt w tem mieście wystarczył, by zwiedzić i poznać skromne zresztą osobliwości tego miasta. Z okien wozu kolejowego obserwowano zmienność krajobrazu wołyńskiego i jego różnorodność.

Bezbrzeżne i jednostajne równie poleskie oglądano również z okien wagonu, polskie bagna i błota, okolone i poprzecinane rzadko rozsianemi drzewami i krzewami, podmokłe łąki i skąpe a rzadkie role, na których tylko hreczka prawie wyłącznie panuje. Oko Podolaka nie przywykło do takiej mizeroty, jaką przedstawia hreczka poleska. Oto na polach widnieje ułożona w rodzaju snopków hreczka, ale snopki, pożal się Boże, takie niby dla zabawki. Tu i ówdzie hreczka jeszcze „na pniu". Śmiało można przechodzić pomiędzy poszczególnemi źdźbłami, nie zawadziwszy o nie, tak rosną rzadko. Wreszcie sama Prypeć: pociąg zwolna przerzuca się prze nią, a wycieczkowcy z okien śledzą, w którą stronę

rzeka płynie, ale próżny trud, gdyż ruchu rzeki zauważyć się nie da. Po rzece snują się statki, widać na nich poszczególne osoby, to marynarzy w strojach im właściwych, to ludzi cywilnych, tam znów tratwy przybiły do brzegu, a właściwie do bagna, zarosłego sitowiem. A dalej znów to samo Polesie, znów te same bagna i błota, takie same lasy i takie same równie bezbrzeżne. Co tylko można nowego wykryć w krajobrazie, co dla Polesia stanowi charakterystykę, to wszystko udało się zebrać tak, iż z pełną świadomością mogą uczestnicy tej wycieczki, oparci o autopsję, dyskutować o Polesiu. A należy dodać, że zwrócono uwagę na bardzo rzadkie osiedla, na sposób ich budowy, na stroje ludowe, widziane na stacjach, a nawet na gwarę. Co tylko podpadało pod obserwację, to nie uszło wrażliwemu oku uczestników, a wystarczyło by jeden zauważył coś szczególniejszego, by zwrócił zaraz uwagę sąsiadom.

Lecz lasy poczynają gęstnieć, podnosić się, błota znikają, w to miejsce występują coraz częściej piaski, a równinny teren poleski poczyna przemieniać się w teren falisty. Mijamy Baranowicze, a więc to już nie Polesie ale wyżyna Białoruska, moreny czołowe dawniejszych zlodowaceń prawie że same włażą w oczy, ale gleba, zawsze taka licha, biedna i na niej karłowata, zbiedzona hreczka. Przewijają się i ścierniska owsiane, ale ich mało, może i żytnie, ale wszędzie, jak na Polesiu, dominuje licha hreczka. Wyżynę Białoruską udało się nam poznać bliżej, jak zresztą wypływało z planu. Dojechaliśmy do stacji Nowojelni, na której wysiedliśmy z naszego wozu, by przesiąść się do innego na linji wąskotorowej kolei, prowadzącej do Nowogródka. Już zapadł zmrok, a oczy nie mogą przebić ciemności, spotęgowanych przez rozrzucony po obu stronach gęsty las. Każdy chciałby napoić wzrok nowemi wrażeniami z okolic mickiewiczowskich, ale ciemność na to nie pozwala. Dojeżdżamy do Nowogródka. Nastrój niezwykły, będą zapewne i silne wrażenia, wszak to Nowogródek, obok Zaosie, Tuhanowicze, Świteź. Ale trzeba spocząć, mamy zapewnioną kwaterę w szkolnem schronisku noclegowem, a musimy spocząć koniecznie po niewygodach podróży.

Mocno strudzeni rychło usnęliśmy, by raniutko, zanim dzieci do szkoły zejdą się, wynieść słomę i posprzątać. Idziemy zatem na drugi dzień zwiedzać osobliwości nowogródzkie. W pierwszym rzędzie zamek, gdyż on góruje nad Nowogródkiem i nad całą okolicą, położony w najwyższym punkcie wyżyny nowogródzkiej (321 m). Widok nasz przykuwa wspaniała baszta, ponoś wzniesiona przez Witołda. Takiej baszty nigdzie niema. Murów wprawdzie nie widać, gdyż w ruinie i przykryte ziemią i chwastami, ale co za wspaniałe położenie zamku i jak doskonale obrane miejsce obronne. Z zamku cudny widok nietyle na miasto, co na okolicę, która stała się tłem dla Grażyny, omal, że widzimy walczące krzyżackie pióropusze. Dalej teren ślicznie sfalowany, znać morenę czołową, widać miejsca, w których były jeziora, dziś suche. Obok, tuż przy zamku, fara, trzeba ją zwiedzić, wszak podobno tu chrzczono naszego wieszcza, jest nawet wmurowana tablica o tej treści. Kościółek poza tem posiada kilka pamiątek w postaci nagrobków, odczytujemy je, a przewodnik, miejscowy referent oświatowy, wyjaśnia. Stąd udajemy się na kopiec dopiero co usypany z okazji uroczystości mickiewiczowskich, skąd widok podobny jak ze zamku, ale jeszcze bardziej rozległy. Ślicznie tu, ale mamy jeszcze więcej

rzeczy do zwiedzania. Udajemy się do miasta, by stanąć w dworku, w którym przebywał w młodości Mickiewicz, skąd też obserwował przeciągające do Rosji wojska napoleońskie. Stajemy we dworku na podwórzu, każdy mimowoli skupiony, jakiś uroczysty, inny niż zwykle. Tuż obok w ogrodzie zwiedzamy stary lamus, który wedle słów przewodnika pamięta czasy pobytu tutaj Mickiewicza. Nie wchodzimy doń, gdyż jest ogrodzony, grozi rozpadnięciem się.

Zwiedzamy następnie górę Mendoga, na której palono zwłoki zmarłych, a dziś na jednem zboczu stanęły pomniki pochowanych tam zmarłych współcześnie. Stąd udajemy się do meczetu, takiej bowiem świątyni na Podolu nie spotkamy, oglądamy więc ciekawie budowę, urządzenia, dywany rzucone na ziemię przez modlących się, oraz przedział dla modlących się kobiet. Szczególniejszego nic tu nie spotykamy.

Jakkolwiek nocleg był tu nieszczególny, to jednak obiad był nadspodziewanie dobry, więc też po smacznym obiedzie zwiedziliśmy ciekawy rynek i dalszą część miasta i jeszcze za dnia wyruszyliśmy na dworzec kolejowy, by odjechać dalej. Drogę z Nowogródka do Wilna przejeżdżaliśmy nocą z wielką szkodą dla naszej ciekawości. Tyle pięknych a nieznanych widoków skryła przed nami noc. W Wilnie stanęliśmy o 11 w nocy.

Rankiem wyruszamy na zwiedzanie Wilna. Najpierw widok ogólny, udajemy się przez most na Wilejce tuż obok baraków naszych na górę Trzykrzyską, poznajemy historję tej góry i obserwujemy cudną, bajeczną prawie panoramę Wilna. Chyba jeden Kraków ma coś podobnego. Zapomina się o niewygodach, bo widok nagradza w dziesięciokroć nasze bolączki i koi je. Poprzez drzewa widzimy wijącą się w zakolach Wilję „naszych strumieni rodzicę“ a nad miastem wieże i wieże kościołów. Duże to miasto, rozciągłe i ślicznie położone. Tem większa ochota do zwiedzania. Zaczynamy więc zwiedzać miasto od kaplicy Ostrobramskiej. Właśnie odprawia się nabożeństwo, więc słuchamy ze skupieniem, bo coś tu przykuwa nas nieznanego, świętego, potężnego. Cudowny obraz widnieje zdala w złocistej szacie, wspinamy się po schodach do kaplicy, wszędzie nas pełno, musimy wszystko widzieć; wszak poto przyjechaliśmy. Po nabożeństwie i zakupieniu ślicznych a niedrogich pamiątek, wstępujemy kolejno do kościołów, a co krok to nowy i inny kościół, trudno więc pominąć, gdyż każdy czemś wabi. Tu architektura przykuwa nasz wzrok, tu zachęca bogate wnętrze, tu znów wspomnienia historyczne, tak że trzeba po kolei wszystko zwiedzić. Szczególnie wbija się w pamięć kościół św. Jana t. zw. uniwersytecki. Wnętrzne cudne, choć wielu pamiątek brak, przypadek chciał, że właśnie zastajemy tam na mszy cały zakład żeńskiego seminarjum; nie wypada zwiedzać w czasie mszy, zatem wysłuchujemy mszę, a skoro skończyła się, zaczynamy oglądać. Katecheta seminarjalny podchodzi do nas, zaciekawiony grupką ludzi i staje się dla nas przewodnikiem po kościele. Dowiadujemy się, iż Moniuszko był tu niegdyś organistą, widzimy jego popiersie na organach, ogołoconych przez Niemców z ozdób; widzimy wmurowaną płytę z napisem, iż w tem miejscu zwykł był słuchać mszy świętej Adam Mickiewicz. Tu spotykamy nagrobek Syrokomli i Odyńca, zwiedzamy boczne kaplice, a potem zwiedzamy zabudowania uniwersytetu. Wykładów jeszcze niema, więc woźny oprowadza nas po aulach i korytarzach, pokazuje ciemnicę, w której nieraz przebywać musiał Marszałek Józef Piłsudski, obecnie przerobioną na korytarz, następnie

dziedziniec. Do dalszych budynków dostać się o tej porze nie można było, gdyż ta, w której byliśmy, nie była przeznaczoną do zwiedzania.

Z kolei poszliśmy zwiedzać katedrę. Niespotykana architektura jej, następnie starożytna dzwonnica w swej niższej połowie, śliczne rozety na powale przedsionków, przebogate wnętrze, skarbiec na wieży, kaplice, a zwłaszcza kaplica św. Kazimierza, następnie roboty w podziemiach, by zapobiec katastrofie runięcia świątyni, to wszystko wymagało z jednej strony wiele czasu, ale stało się dla nas cennym skarbem wiedzy i wrażeń. Głód jednak nie pozwolił nam na dalsze zwiedzanie, a i nogi po przebytych trudach i nieprzespanej nocy odmawiać zaczęły posłuszeństwa i domagały się wypoczynku. Toteż poszliśmy na skromny obiad w jednej z kuchni ludowych, skąd prawie odrazu udaliśmy się do przystani, gdzie mieliśmy zamówiony statek do Werek. Podróż statkiem miała dwojaki cel, pierwszy to wypoczynek naszych strudzonych nóg, drugi to zwiedzenie i poznanie pięknej okolicy Wilna. Choć dął zimny wiatr i przenikał nasze letnie ubrania aż do strudzonego ciała, to jednak ogrzały nas odbierane z obu stron brzegu Wilji nowe i silne wrażenia. Ilu z pośród uczestników wycieczki po raz pierwszy płynęło statkiem? W Werkach wysiedliśmy i zapuściliśmy się w gęsty, stary las, w którym pełno rosło grzybów. Mimowoli przychodzi na myśl „grzybobranie".

Znów odbywa się statkiem powrót do Wilna, a po drodze do naszego baraku zwiedzenie najbogatszego a wedle nas najciekawszego kościoła św. Piotra i Pawła. Ktoby mógł spodziewać się, patrząc na ten kościół, jakie on skarby kryje w swem wnętrzu. Co za masa ozdób na sklepieniach, ścianach, co za bogata ornamentacja! Dwa tysiące ozdób gipsowych plastycznych lub półplastycznych, a wszystko delikatne, cudne, kryjące w każdej niemal gałązeczce jakaś treść, którą tchnął w nie mistrz. Objaśnień udzielał nam kościelny gwarą wileńską, przetkaną imiesłowami, coś z języka Podbipięty. Bogactwo ozdób, dotychczas niewidzianych w żadnym kościele, sprawiło, że trudno było wydostać się z kościoła, tak wszystko przykuwało do siebie. Ale już prawie zmierzch, trzeba jeszcze raz pójść do kaplicy Ostrobramskiej na litanję i oglądnąć kaplicę przy świetle sztucznem. Mówiono nam, iż jest tam bardzo pięknie wówczas. Byliśmy zatem na litanji, a po niej do domu na spoczynek, trzeba raz się wyspać.

Zwiedzanie Wilna nie mogło skończyć się na tem, a więc na drugi dzień odbyło się zwiedzanie domu, w którym przemieszkiwał i tworzył Grażynę Mickiewicz. Byliśmy oczywiście i we wnętrzu mieszkania. Następnie zwiedziliśmy inne zabytki, ratusz dawny, a dzisiejszy teatr, dalej prawie każdy dom, mający jakąś historję, a tych jest wiele, wreszcie górę zamkową i zamek, a obok groby powstańców, otoczone pieczołowitą opieką współczesnych Wilnian.

Rano w następny dzień wyjeżdżamy z żalem z Wilna i przez Grodno i Białystok, które oglądamy tylko z okien naszego wagonu, dostajemy się do Bielska Podlaskiego, skąd po przesunięciu naszego wozu na boczną odnogę, dostajemy się przez Hajnówkę do Białowieży. Jest już wieczór, boimy się o kwaterę, ale niebawem stwierdziliśmy, iż czekają na nas łóżka, materace i grube, ciepłe koce. Dzięki uprzejmości sekretarza muzeum i rezerwatu białowieskiego jeszcze tego samego wieczora zwiedziliśmy park i muzeum białowieskie już przy świetle, gdzie poznaliśmy faunę i florę tamtejszą. Pewnie, iż najwięcej interesowała nas fauna i to leśnych większych

ssaków, więc wypchane żubry, jelenie, sarny, żbiki, rysie, dziki, wilki, lisy, borsuki i t. p. a potem znaczna ilość ptactwa zwłaszcza błotnego i drapieżnego. O 10-tej byliśmy już w łóżkach, bo raniutko mamy udać się koleją, a potem pieszo do zwierzyńca. W nocy zbudził nas alarm pożarny i łuna, podpalono odległą od nas piekarnię, sygnały pożarne nie dały nam długo usnąć. Na dwie godziny przed odejściem pociągu byliśmy już gotowi i po śniadaniu udaliśmy się na stację, z której pociągiem dostaliśmy się do następnej stacji Czerlanki, a stąd pieszo, z bagażem do zwierzyńca. W zwierzyńcu nasz fotograf doniósł nam, iż zdejmuje żubry i nas w otoczeniu żubrów na 80-tej kliszy, dość mamy pamiątek z wycieczki, niewiadomo, czy wszystkie udatne. Ciekawe są żubry, których jest 11 sztuk, stare i młode, patrzą się na nas nie mniej ciekawie niż my na nich,

Następnie przez Hajnówkę jedziemy do Brześcia. W Brześciu podziwiamy olbrzymią i niespotykaną dotychczas stację kolejową, ale krótko, bo pociąg nas uwozi do Kowla. Stąd przez Włodzimierz, Sokal, dostajemy się na Podzamcze do Lwowa, gdzie nas dołączają do pociągu tarnopolskiego.

Dom wycieczkowy w Krakowie.

Komunikat Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 113.

Ministerstwo podaje do wiadomości, że w dniu 12-go września b. r. został otwarty i oddany do użytku Miejski Dom Wycieczkowy w Krakowie przy Al. 3 Maja (obok parku Dr. Jordana w t. zw. Oleandrach).

Dom ten powstał przy wydatnej pomocy „Funduszu szkolnych domów wycieczkowych".

Do korzystania z Miejskiego Domu Wycieczkowego mają prawo:

a) młodzież szkolna, odbywająca wycieczki w grupach pod kierownictwem nauczycieli lub kierowników organizacyj wychowawczych szkolnych,

b) drużyny i zespoły wędrowne uczniów oraz pojedyńczy uczniowie, odbywający wycieczki piesze, wioślarskie, narciarskie, kolarskie i t. p.,

c) nauczyciele, towarzyszący wycieczkom młodzieży szkolnej oraz zespoły wycieczkowe nauczycielskie.

Z Domu korzystać można zasadniczo nie dłużej niż 3 doby z rzędu. Dłuższy pobyt jest możliwy tylko na podstawie zgody zarządcy Domu.

Z reguły zgłaszanie wycieczek winno następować co najmniej na 14 dni naprzód. Wycieczki bez poprzedniego zgłoszenia mogą się narazić na odmowę noclegu.

Przy zgłoszeniu należy podać:

a) nazwisko prowadzącego wycieczkę, b) liczbę i płeć uczestników, c) miejscowość, z której wycieczka pochodzi, d) charakter i cel wycieczki, e) dzień i godzinę przybycia.

O przyjęciu wycieczki decyduje kolejność zgłoszeń.

Wycieczki, liczące mniej niż 10 uczestników oraz samotni zgłaszać się mogą u zarządcy Domu bez poprzedniego zgłoszenia, jednak nie później niż do 16 godziny danego dnia. Późniejsze zgłoszenie na nocleg będzie uwzględnione tylko wyjątkowo. W miesiącach zimowych nawet te wycieczki zgłaszać należy przynajmniej na 24 godziny naprzód.

Miejski Dom Wycieczkowy ma pomieszczenie na 220 łóżek.

Należytości za korzystanie z Miejskiego Domu Wycieczkowego w Krakowie dla wycieczek szkolnych według taryfy „A" wynoszą:

Grupa I. sale po 18 łóżek Nr. 1, 3, 9 i 15 doba — 0.80 zł. Grupa II. sale po 16 łóżek Nr. 7, 13 i 19 doba — 1.00 zł. Grupa III. sale po 14 łóżek Nr. 8 i 14 — doba 1.20 zł. Grupa IV. sale po 8 łóżek Nr. 2, 4, 10 i 16 doba — 1.50 zł.

W powyższej cenie mieści się należytość za pościel, służbę, światło, opał i wodę z ewentualnemi natryskami.

Wycieczki szkół powszechnych mogą się ubiegać o 25% zniżkę taryfy „A".

Bliższych informacyj udziela Zarząd Miejskiego Domu Wycieczkowego w Krakowie — Aleja 3 Maja.

Sprawy radjowe.

Inauguracja pierwszego poranku szkolnego.

Pierwszy poranek radjowy szkolny, transmitowany przez wszystkie rozgłośnie polskie, odbył się w dniu 14-ym listopada b. r. Inauguracji dokonał Pan Kurator Okręgu Szkolnego Lwowskiego w słowach następujących:

„Inaugurując tegoroczny cykl sobotnich audycyj radjowych dla szkół, audycyj, których możliwość zawdzięczamy ochotnej gotowości Polskiego Radja służenia swą daleko sięgającą organizacją sprawom wychowania, — przesyłam Wam, Koledzy, i Tobie, Droga Młodzieży, którzy przez fale eteru macie możność słyszenia mego głosu, pozdrowienia najserdeczniejsze, a zarazem zepewnienie, że my tutaj we Lwowie, radośnie i ufnie podejmujemy pracę nad organizacją słuchowisk, ożywieni tą jedyną nadzieją, że praca nasza przyniesie korzyść wychowaniu młodzieży, a w konsekwencji służyć będzie dobru Państwa. Hasło służby obywatelskiej państwowej — to nasze w tej pracy zawołanie, to jedyna — a wierzymy, że najszlachetniejsza — ambicja.

Niech dobre, obywatelską troską przepojone słowo z lwowskiej rozgłośni, uważnie i ciepło zostanie przyjęte przez Ciebie, Droga Młodzieży! Niech praca nasza Tobie służy, zarówno tym, którzy w piaskach nadbałtyckich podziwiają rozwój Gdyni, tym którzy nad Niemnem, Wilją czy Dźwiną gotują się do objęcia placówek na północnych Państwa rubieżach, tym co zaludniają szkoły przestrzeni Polesia i Wołynia i tym z pod Grodu Wawelskiego, i z nad Gopła i Warty, no i tym wreszcie, którzy zapełniają mnogie uczelnie drogich i wiernych zawsze Państwu kresów południowo-wschodnich. Niech wszędzie słowo nasze dotrze, niech dobry wywrze skutek, niech pobudzi, zapali do pracy. I niech wkońcu przekona, że gdziekolwiek jesteśmy, czy w stolicy, czy w najmniejszych, zapomnianych osiedlach — łączy nas jedno, jedno zespala, jedno w wysiłkach i pracy cementuje: najwyższe dobro, nadrzędny ponad innemi celami cel — dobro Państwa, ochota do służenia jego interesom. Temu najwyższemu z ziemskich dóbr — dobru Państwa przez wychowawczo obywatelskie działanie — swą pracę w sobotnich lwowskich audycjach poświęcamy".

Pierwszy Poranek Muzyczny.

Związek Muzyków-Pedagogów zorganizował w dniu 21-ym listopada b. r. w sali Polskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie pierwszy w roku szkolnym 1931/32-im poranek muzyczny dla młodzieży szkół średnich, zakładów kształcenia nauczycieli i szkół zawodowych. Poranek był w całości poświęcony twórczości Fryderyka Chopina.

W pięknie przybranej zielenią i rzęsiście oświetlonej sali zebrali się przedstawiciele władz administracyjnych i szkolnych, wojskowości, prezydjum miasta, instytucyj społecznych oraz dyrektorzy i kierownicy szkół różnego typu, nauczycielstwo i młodzież szkolna, wypełniając wszystkie miejsca. Koncert rozpoczął się odegraniem hymnu państwowego.

Prelekcję o Chopinie wśród ogólnego skupienia i natężonej uwagi odczytała dr. Bronisława Wójcik-Keuprulianowa, wykazując wartość narodową i zarazem ogólno-ludzką muzyki Chopina. „Chopin, z wyjątkiem bardzo nielicznych utworów, dosłownie melodyj ludowych nie powtarza. A jednak wszystkie jego melodje, każdy rytm, każda harmonja — jest nam Polakom bliska, swojska, zrozumiała. Bo cechy istotne, rasowe ludowej muzyki polskiej, jej szczególne rytmy i harmonje odrębne, jej sposoby tworzenia melodyj — stały się własnością Chopina. Zamknął on w swych dziełach epopeję narodu polskiego: jest w niej smutek i zamyślenie ciche, zaduma duszy polskiej; są w niej udręki, ból, żal, rozpacz i męka narodu; jest w niej radość, gwar i uciecha życia; są w niej też dźwięki siły, wytrwania, zwycięstwa i triumfu!".

Po wykładzie powyższym p. Leopold Muenzer, profesor Konserwatorjum Pol. T-wa Muz., odegrał z towarzyszeniem orkiestry, którą prowadził dr. Adam Sołtys, koncert fortepianowy e-moll. Następnie kwartet wiolonczelowy, w którym wzięli udział pp. Adam Schmar, Piotr Pszenyczka, Zenon Szydłowski i Leon Eber, odegrał trzy preludja. W ostatniej części koncertu prof. Muenzer wykonał jeszcze trzy utwory Chopina.

Zarówno utwory jak i ich wykonanie wywarły na obecnych potężne wrażenie. Na sali wytworzyła się atmosfera uroczysta i podniosła. Młodzież szkolna przeżyła piękny dzień.

Koncert był transmitowany przez wszystkie rozgłośnie polskie.

Program najbliższych lwowskich audycyj szkolnych.

Poranek 5-ty, dnia 28 listopada b. r. o godzinie 12 min. 15. Rocznica Powstania Listopadowego 1830/31 r. Opracowaniem i wykonaniem programu zajęła się młodzież Państwowych Kursów Nauczycielskich we Lwowie pod ogólnym kierunkiem dyrektora zakładu p. Artura Kopacza.

Poranek 6-ty, dnia 5 grudnia b. r. na temat: „W wigilję św. Mikołaja" przeznaczony będzie dla dzieci przedszkoli oraz pierwszych dwóch oddziałów szkół powszechnych i szkół ćwiczeń. Poranek organizuje Pryw. Seminarjum Nauczycielskie Żeńskie im. Zofji Strzałkowskiej.

Poranek 7-my, dnia 12 grudnia poświęcony będzie ruskiej pieśni ludowej. Poranek urządza II. Państwowe Seminarjum Nauczycielskie Żeńskie.

Poranek 8-my, dnia 19 grudnia. Drugi poranek muzyczny dla młodzieży gimnazjów, seminarjów i szkół zawodowych. W programie muzyka starowłoska i starofrancuska.

Echa radjowe: O porankach muzycznych dla młodzieży szkolnej.

Jest faktem powszechnie znanym, iż życie każdej jednostki, posiadającej już ułożony świadomy swój stosunek do warunków i potrzeb chwili, jest zwykle pełne trosk, wysiłków i wszelakich zmagań. Im większe ta jednostka ma poczucie odpowiedzialności za swe czyny, im bardziej pragnie służyć podniesieniu pomyślności ogólnej, im chętniej oddaje swe siły i uzdolnienia dla dobra społeczności, dla dobra Państwa, tem głębszego doznaje zadowolenia ze spełnionego obowiązku.

Poza jednakże tym światem powinności, celowych usiłowań i mniej lub więcej doniosłej w skutkach pracy, istnieje jeszcze inna kraina, kraina pełna czarów i cudowności, kraina sztuki, w której światła i barwy, formy i kształty, szmery i tony posiadają inną siłę działań i wpływów na jaźń ludzką. Przebywając w tej krainie choćby tylko przez chwilę, oddychając atmosferą jej piękna, zapominamy o interesach dnia, o swych dążeniach — niekiedy bardzo egoistycznych, wczuwamy się zaś w inną, podnioślejszą rzeczywistość, której żywa treść koi naszą przyrodzoną tęsknotę do piękna, porusza dźwięczniejsze i szlachetniejsze struny duszy, czyniąc życie nasze pełniejszem i wznioślejszem.

Zamierzeniem organizacji koncertów, zaprojektowanych po jednym na każdy miesiąc szkolny, jest nic innego jak tylko dostarczenie młodzieży szkolnej, takich chwil, w których przez artystyczne i technicznie doskonałe odtworzenie arcydzieł muzycznych możliwem by się stało przeżywanie uczuciowe dzieł wielkiego natchnienia. Być może, iż pod wpływem czaru, który wytwarza artystyczna produkcja, niejedno serce zabije goręcej, w niejednem rozetli się szczere uczucie miłości, podziwu i szacunku dla wielkich twórców.

Tegorocznej organizacji koncertów towarzyszy splot wyjątkowo dogodnych warunków: zainteresowanie, wytworzone koncertami zeszłorocznemi utrzymuje się nadal; do Kuratorjum niejednokrotnie dochodziły zapytania od dyrekcyj i kierownictw zakładów naukowych, czy i kiedy akcja koncertowa zostanie wznowiona w tym roku, Związek Muzyków Pedagogów wraz z Polskiem Tow. Muzycznem podjął troskę główną w kierunku układania programów i umożliwienia ich wykonania, zapewnione jest również poparcie sprawy przez Prezydjum Miasta wreszcie Polskie Radjo z całą gotowością i życzliwością odniosło się do realizacji zamierzeń. W takiej sytuacji można żywić nadzieję, iż podjęta akcja poranków muzycznych w obecnym roku szkolnym nietylko utrwali swój byt, ale i zdobędzie swój dalszy rozwój — dla dobra młodzieży.

T. A. K.

Przygotowanie do audycji.

Przygotowanie dziatwy do audycji radjowej musi mieć charakter odmienny od przygotowania do występu na scenie. Myliłby się ten, ktoby sądził, że audycja w radjo wymaga mniej trudu. Mikrofon jest instrumentem bardzo subtelnym i wymagającym. Nie znosi krzyku. bliskiej komitywy albo nieporządnego mówienia. Reaguje na to świstem, trzaskiem i innemi trudnemi do oznaczenia głosami, zmuszającemi słuchacza do odłożenia słuchawek czy zamknięcia odbiornika, co oczywiście mija się z celem audycji.

Biorąc się zatem do przygotowania tejże, trzeba przy doborze aktorów. zwrócić uwagę na ich głos i sposób wymawiania wyrazów. Głos zbyt ostry, skłonny do przesady w sile lub modulacji, należy stonować, przyzwyczaić do mówienia spokojnie, bez emfazy i niezbyt silnie.

Druga rzecz to wymawianie całych wyrazów. Dzieci często grzeszą t. zw. połykaniem końcówek. Na przedstawieniu scenicznem jest to błąd duży, który czasem da się naprawić odpowiednim gestem lub wyrazem twarzy uzupełniającym treść niedopowiedzianego słowa. Słuchacze radja odbierają tylko wreżenia słuchowe, te więc muszą być podane w najdokładniejszej i pełnej formie. Słowo musi być wymówione całe, bez lekceważenia końcówki.

Ważną rzeczą jest należyte ustawienie mówiących przed mikrofonem. Tu już reżyserja leży w umiejętnych rękach pracowników radja.

Tekst audycji (nawet opanowanej pamięciowo) lepiej mieć przed oczyma, gdyż chroni to od możliwości pomyłki. Kartkowanie musi się odbywać bez szelestu.

Suflowanie jest wykluczone. Osoba, prowadząca audycję, gestem jedynie może kierować akcją, normować tempo czy siłę głosów, ale dziatwa musi być do tego przyzwyczajona już na próbach.

Śpiew chóralny wymaga idealnego opanowania rytmu i frazowania, oraz równomierności sił głosowych.

Najważniejszą rzeczą są próby przy mikrofonie, których liczba nie jest zbyt wielka. Między pierwszą próbą a następnemi powinno być kilka dni przerwy dla uskutecznienia poprawek zaznaczonych na pierwszej próbie.

Całość musi być wycyzelowana w kierunku wykazania jak największej prostoty i szczerości w wypowiedzeniach dziatwy, które muszą być w treści i formie dostępne dla niej i zrozumiałe.

Janina Ruczajówna.

Książki i czasopisma.

Nauka o Polsce Współczesnej.

Nr. O. 2027/31. Wydział Pedagogiczny Związku Nauczycielstwa Polskiego zorganizował w grudniu 1930 roku Zjazd nauczycieli, wykładających w seminarjach nauczycielskich naukę o Polsce Współczesnej. Celem Zjazdu było w pierwszym rzędzie mocne nakreślenie linji ideowej dla przedmiotu tak ważnego w kształceniu nauczycieli szkół powszechnych, a jednak tak jeszcze nieustalonego w praktyce nauczania.

Linja ta znalazła jednoznaczny swój wyraz we wszystkich referatach w postulacie wychowania państwowego.

Na dalszym planie wyłoniły się zagadnienia metodyczne i sprawa zakresu materjału.

Plonem Zjazdu był szereg referatów i wniosków, uchwalonych w dyskusji. Materjał ten został zebrany i wydany w formie broszury, „Nauka o Polsce Współczesnej". Wydawn. Związku Naucz. Polsk., Warszawa 1931.

Wskazanem byłoby, aby ogół nauczycielstwa zainteresował się powyższem wydawnictwem.

Czasopismo „Polonista“.

Nr. O. 2093/31. Instytut Wydawniczy „Bibljoteka Polska“ w Warszawie rozpoczął w ubiegłym roku wydawnictwo „Polonisty“, dwumiesięcznika, poświęconego sprawom nauczania języka polskiego na wszystkich stopniach nauki szkolnej. Pismo to ma służyć licznym rzeszom nauczycielstwa w doniosłej sprawie dydaktyki języka ojczystego; zawiera również dział informacyjno-literacki, którego zadaniem jest informowanie nauczycieli o rozlicznych przejawach literacko-kulturalnego życia Polski. Dotychczas „Polonista“ ma jeden rocznik, zawierający 6 zeszytów.

Ze względu na bogaty i pożyteczny materjał dla nauczycielstwa, znajdujący się na łamach „Polonisty“, polecam Dyrekcjom państwowych gimnazjów i zakładów kształcenia nauczycieli zaprenumerować pismo, wszystkie zaś zakłady prywatne gorąco zachęcam do prenumeraty „Polonisty“.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

Województwo Tarnopolskie.

Staraniem Komitetu Wojewódzkiej Wystawy Rolniczej i Regjonalnej w Tarnopolu wydane zostało w czerwcu 1931. „Województwo Tarnopolskie“. Jest to dzieło jubileuszowe, streszczające dziesięciolecie rozwoju życia gospodarczego i kulturalnego województwa tarnopolskiego, a świadczące chlubnie o ideologji i entuzjaźmie polskiego społeczeństwa na kresach południowo-wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej.

Inicjatorzy tej pamiątkowej księgi określają w przedmowie cele, któremi się kierowali, oddając pracę do rąk czytelników w ten sposób: „przedstawienie społeczeństwu jasnego obrazu stanu gospodarczego i kulturalnego województwa, wykazanie jego stanu posiadania, jak również wszystkich braków i potrzeb, ustalenie najbardziej celowych i realnych dróg dalszego rozwoju, uświadomienie znaczenia, jakie posiada dany regjon, w całokształcie życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego Państwa“.

Monografja ta, to olbrzymi tom (czterystapięćdziesiąt dwie stron 4°.), bogato ilustrowany mapami, zdjęciami fotograficznemi i tablicami statystycznemi, odźwierciedla dzieje historyczne, strukturę fizyczną, demograficzną i kulturalną tarnopolskiego województwa ogólnie, szczegółowo natomiast przedstawia strukturę ekonomiczną oraz wyniki dotychczasowej pracy organizacyj gospodarczo-społecznych i instytucyj państwowych.

Treść tego dzieła, bogata i pouczająca, powinna zainteresować wszystkich światłych obywateli, szczególnie zaś nauczycielstwo i młodzież szkolną jako powołanych w pierwszym rzędzie do dalszych wysiłków w odbudowie Państwa.

E. Romer: Mały atlas geograficzny.

Wydanie jedenaste. Książnica - Atlas. Lwów, 1931 r.

Mały atlas geograficzny w obecnem wydaniu jest pracą zupełnie nową. Treść jego oparta jest na najnowszych źródłach kartograficznych, a układ zupełnie zmieniony. Zaczynając od zjawisk astronomicznych i objaśnień grafiki kartograficznej, przechodzi atlas całą kulę ziemską pod względem

fizycznym i politycznym, a kończy ilustracją szeregu faktów geograficznych z kraju ojczystego. W nowej szacie stanowi Mały atlas geograficzny w całem tego słowa znaczeniu zupełny środek nauki geografji w szkołach powszechnych i niższych klasach szkół średnich, pod względem treści i układu przystosowany ściśle do wymagań urzędowych programów szkolnych.

Prócz względów naukowych i pedagogicznych Wydawnictwo kierowało się w pracy rysunkowej, redakcyjnej i reprodukcyjnej najdalej idącą oszczędnością, dążąc do osiągnięcia jak najniższej ceny tej tak ważnej pomocy naukowej, jaką jest atlas szkolny.

Mały atlas geograficzny przewyższa w obecnym stanie wszystkie podobne wydawnictwa kartograficzne nasze, a współzawodniczy z najlepszemi obcemi pod względem treści, rysunku, doboru barw, druku, jako też oprawy zewnętrznej.

Różne.

Kursy Korespondencyjne Państwowego Seminarjum Nauczycielek Rzemiosł w Warszawie.

Wydawnictwo Kursów Korespondencyjnych, zainicjowane w roku szkolnym 1929/30 przez Stowarzyszenie „Służba Obywatelska", prowadzone jest od r. szkol. 1930/31 przy Państwowem Seminarjum Nauczycielek Rzemiosł w Warszawie.

Kursy Korespondencyjne Państw. Seminarjum Naucz. Rzem. mają na celu współpracę z nauczycielstwem szkół zawodowych, a mianowicie dążą do pogłębienia i uzupełnienia wiadomości teoretycznych oraz dają wskazówki z dydaktyki i metodyki przedmiotów nauczania, objętych programem tych szkół.

Kursy wysyłane są uczestnikom w postaci referatów, które zawierają oprócz wykładu i wiadomości bibljograficzne, tematy do rozważań, tematy zadań, ćwiczeń oraz protokóły lekcyj.

Dotychczas wyszły następujące kursy: Kurs nauki obywatelstwa — 19 referatów. Kurs nauki o pracy (fizjologja, psychologja, organizacja, higjena pracy) — 20 referatów. Kurs wychowawstwa w szkole zawodowej — 5 referatów. Kurs towaroznawstwa — 10 referatów. Kurs administracji szkolnej — 5 referatów. Kurs rysunków zawodowych, obejmujący 6 artykułów oraz szereg tematów do opracowania.

W roku b. szkolnym redagowane są następujące kursy: Kurs nauki o zawodzie. Kurs towaroznawstwa (d. c.). Kurs administracji szkolnej. Kurs rysunków zawodowych (d. c.).

Z Kursów Korespondencyjnych korzystało dotąd nauczycielstwo szkół zawodowych żeńskich. W b. roku szkoln. kursy będą uwzględniały potrzeby i zagadnienia innych szkół zawodowych. Obecnie wydawany kurs administracji szkolnej przenaczony jest dla wszystkich szkół handlowych, agrotechnicznych i gospodarczych. Adres Państwowego Seminarjum Nauczycielek Rzemiosł jest następujący: Warszawa, ul. Górnośląska 31, tel. 9.74-30.

Serja przeźroczy śląskich.

Związek Obrony Kresów Zachodnich w Poznaniu wydał z okazji „Miesiąca Propagandy Śląska“ serję przeźroczy śląskich. Całość serji składa się z 40 przeźroczy, których spis niżej podajemy.

Cena serji szarej wynosi 40 zł, kolorowej (na specjalne zamówienie) 80 zł. Do serji dołącza się odpowiedni gotowy referat.

Zamówienia należy kierować pod adresem Delegatury Z. O. K. Z. w Warszawie, ul. Hipoteczna 8.

Na wydanie powyższej serji przeźroczy zwracamy specjalną uwagę Rad Szkolnych Powiatowych, Instruktorów oświatowych, Dyrekcyj i Kierownictw szkół.

Spis przeźroczy.

1) Mapa Śląska na tle granic Państwa. 2) Szyb Paweł w Knurowie. 3) Kopalnia Kleofas. 4) Huta Pokoju. 5) Katowice. 6) Królewska Huta. 7) Chorzów. 8) Kościółek drewniany w Starym Bieruniu, pow. pszczyński. 9) Wisła w Beskidzie. 10) Cieszyn. 11) Pałac Prezydenta w Wiśle. 12) Strój górali istebniańskich. 13) Strój wieśniaczek górnośląskich. 14) Górnik. 15) Praca w kopalni. 16) Otwarcie wielkiego pieca. 17) Grobowiec Henryka Probusa. 18) Paweł Stelmach. 19) Mapa plebiscytowa. 20) Pochód 3-go Maja w Katowicach 1920 r. 21) Z Powstania Śląskiego. 22) Trójkąt trzech cesarzy. 23) Połączenie Śląska z Gdynią. 24) Kolonja robotnicza w Załężu k. Katowic. 25) Fragment kolonji robotniczej w Janowie. 26) Województwo. 27) Wnętrze sali Sejmu Śląskiego. 28) Nowowybudowany most żelbetonowy na Wiśle. 29) Nowa droga w Jastrzębiu Zdroju. 30) Nowa szkoła w Knurowie. 31) Nowa szkoła w Kamieniu. 32) Na nartach do szkoły. 33) Nowy gmach gimnazjum w Bielsku. 34) Śląskie szkoły techniczne w Katowicach. 35) Kolonja dla dzieci w Rabce. 36) Fragment stadjonu w Królewskiej Hucie. 37) Sztuczny tor łyżwiarski w Katowicach. 38) Wojewoda śląski dr. Grażyński. 39) Wieża Piastowska w Opolu.

Strażnica Zachodnia.

Z okazji „Miesiąca Propagandy Śląska“ Związek Obrony Kresów Zachodnich wydał specjalny zeszyt „Strażnicy Zachodniej“, który ze względu na bogaty materjał w nim zawarty, stanowić może wybitną pomoc przy organizowaniu odczytów jak również przedstawiać może cenny nabytek dla bibljotek szkolnych.

Zeszyt obejmuje następujące artykuły: dr. Roman Lutman, Plebiscyt górnośląski; M. Chmielewski, Argumenty pisane krwią; F. Chrzanowski, Jak Rada Ligi Narodów zaleciła podzielić G. Śląsk; M. Korowicz, Spór o Konwencję Genewską; W. Olszewicz, Przemiany w kapitale górnosląskim; B. Gajkiewicz, Potrzeby gospodarcze G. Śląska; dr. L. Ręgorowicz, Potrzeby kulturalne G. Śląska; O. Ręgorowiczowa, Twórczość literacka powstań śląskich; literatura o Śląsku.

Cena zeszytu wynosi 5 zł; zamówienia należy kierować pod adresem redakcji „Strażnicy Zachodniej“, Poznań ul. Fredry 7.

Leć pieśni...

(Z działalności Sekcji Muzycznej Związku Pol. Nauczycielstwa we Lwowie).

Sekcja Muzyczna powołana do życia w dniu 15 grudnia 1928 r. przyjęła za pilne zadanie zorganizowanie chóru nauczycielskiego, który miałby po pracy dostarczać członkom miłej i szlachetnej rozrywki a zarazem uświetniać zebrania i uroczystości zarówno wewnętrzne, na terenie Związku Nauczycielskiego, jako też urządzane przez instytucje społeczne. Inicjatorowie kierowali się tą myślą, by we Lwowie, który był znany jako „śpiewające miasto", szerzyć i rozwijać kulturę muzyczną, budzić miłość dla swjoszczyzny i nie dać zaginąć pieśni rodzimej, wypieranej przez modne przeboje estrady kabaretowej i sali tanecznej.

Bezzwłocznie po powstaniu Sekcji zawiązał się też chór mieszany, który liczy w tej chwili 79 członków czynnych. Repertuar pieśni opracowanych wykazuje 62 pozycyj, w tem utwory Chopina, Moniuszki, Galla, Nowowiejskiego, Lachmana, Świerzyńskiego, Friemanna, Rączki, Prosnaka i innych. Prób odbyło się dotychczas 229, bibljoteka muzyczna liczy prócz śpiewników i wydawnictw zbiorowych 85 utworów w 1680 egzemplarzach.

Występy wewnętrzne odbywały się z okazji zjazdów i zebrań nauczycielskich oraz uroczystości urządzanych przez Ognisko w święta państwowe i rocznice narodowe. Występów takich było 26.

Produkcje zewnętrzne miały charakter świadczeń chóru nauczycielskiego na rzecz rozmaitych stowarzyszeń i organizacyj. Występów tego rodzaju odbyło się 12 z okazji imienin Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Marszałka Piłsudskiego, w 10 i 11 rocznicę Niepodległości, ku czci Prez. Narutowicza, p. Marji Curie-Skłodowskiej, w rocznicę oswobodzenia Lwowa i odparcia najazdu sowieckiego.

Poza tem odśpiewał chór w okresie świąt Bożego Narodzenia serję kolęd w kościele OO. Dominikanów, przyjmował dwukrotnie udział w porankach muzycznych organizowanych dla młodzieży przez Związek Muzyków Pedagogów, oraz w porankach radjowych, pozostających pod pieczą Kuratorjum O. S. Lw.

Poza Lwowem wystąpił chór nauczycielski w Poznaniu w okresie Wystawy Krajowej i w Wilnie podczas Kongresów Pedagogicznych, w Krakowie podczas zjazdu Związku Naucz. Pol., gdzie zdobył nagrodę konkursową, wkońcu w Wieliczce i w Komarnie, zyskując wszędzie poklask i uznanie.

Wysoki poziom ideowy, ochotny trud w kierunku pogłębiania idei państwowej i narodowej, miłość i cześć dla pieśni rodzimej — oto wiązadła, które łączą nauczycielską drużynę śpiewaczą w myśl dewizy zawartej w pieśni nauczycielstwa polskiego:

> Wolnej my Polsce służym już,
> Ojczyźnie miłowanej...

Dyrygentem i kierownikiem artystycznym chóru jest p. Teodor Martyniak, kierownik szkoły kolejowej i długoletni członek „Echa" lwowskiego.

Przewodn. Sekcji Muzycznej Związku Pol. Naucz. we Lwowie: *Mieczysław Opałek.*

Ścienne tablice szkolne

do poranku radjowego

który się odbędzie dnia 23-go stycznia r. p. o godzinie 12 min. 15 dla młodzieży wyższych klas szkół powszechnych, szkół średnich, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych na temat

„Ormianie w Polsce".

I. **Katedra Ormiańska we Lwowie** — ogólny widok architektury z zewnątrz (wiek XIV—XX).

II. **Chór kapłański** (wiek XIV i XV). U góry mozaika J. Mehoffera, w absydzie „Ostatnia Wieczerza" J. H. Rosena.

III. **Chrystus na Krzyżu** — malowidło ścienne J. H. Rosena.

IV. **Ewangeljarz ormiański z XII wieku** — tablica kanonowa, poniżej tekst ormiański „Ojcze nasz".

Wszystkie cztery tablice wraz z przesyłką kosztują 2 złote.
Zamówienia należy nadsyłać do Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie, ul. Kurkowa 21. Konto P. K .O. 141.751.

Program audycji:

1) Ormianie w Polsce; 2) Język i obrządek ormiański; 3) Katedra ormiańska — wykład na tle tablic; 4) Śpiewy ormiańskie.
Poranek będzie transmitowany przez wszystkie rozgłośnie polskie.

Warunki prenumeraty:

Cena prenumeraty rocznej Dziennika Urzędowego Kur. O. S. Lw. wynosi 7 zł, które należy nadsyłać do Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie, ul. Kurkowa 21. Nr. konta P. K. O. 141.751. Telefon zarządu 28—47. Dział zamówień 80—20.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.
Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.

ROK XXXV. NUMER 12.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 grudnia 1931

TREŚĆ

Część pierwsza.

1.

Terminowe asygnowanie wynagrodzenia umownego dla nauczycieli kontraktowych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 18 listopada 1931 r. Nr. I. 38952/31 do rad szkolnych powiatowych[1]).

Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 9 lipca 1931 roku Nr. I. 5428/31 poleciło pokrywać z wydatków osobowych tylko wydatki bieżące t. j. wydatki przypadające za ostatni miesiąc, w którym się je asygnuje. Wszelkie zaś należności osobowe zaległe, jak regulacja poborów za czas ubiegły, należności za godziny nadliczbowe i kontraktowe z poprzednich miesięcy i t. p. mogą być regulowane tylko za uprzednią zgodą Ministerstwa W. R. i O. P., po otrzymaniu osobnego kredytu.

Ponieważ zdarzają się wypadki, że wnioski o asygnowanie wynagrodzenia umownego dla nauczycieli kontraktowych wpływają do Kuratorjum ze znacznem opóźnieniem i obejmują należności za miesiące ubiegłe, poprzedzające miesiąc ostatni, co powoduje niemożność terminowych wypłat zainteresowanym należnych im poborów, przeto zechcą Rady Szkolne Powiatowe sprawy uposażeniowe nowomianowanych nauczycieli traktować z wszelkim możliwym pośpiechem. Wskutek tego należy z chwilą zakontraktowania nauczyciela, donieść o tem niezwłocznie Kuratorjum z wnioskiem o asygnowanie należnego wynagrodzenia.

Oryginalne dokumenty mianowanego względnie inne załączniki, o których mowa w okólnikach Kuratorjum z dnia 22 grudnia 1928 r. Nr. I. 41312/28 oraz z dnia 17 stycznia 1929 r. Nr. I. 42423/28 w sprawie kontroli uposażenia nauczycieli szkół powszechnych mogą być z uzasadnionego powodu przedkładane Kuratorjum dodatkowemi sprawozdaniami.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

---

[1]) Okólnik Kurat. O. S. Lw. z dn. 9 grudnia 1931 r. Nr. O. 2384/31. tej samej treści otrzymały dyrekcje szkół średnich ogólno-kszt., zakł. kształcenia i szkół zawodowych w osobnych odbitkach.

2.

Opłaty emerytalne.

Wykładnia art. 7 ustawy emerytalnej.

Rozporządzenie Min. W. R. i O. P. z dnia 17 listopada 1931 r. BP. 7286/31.

Nr. O. 2350/23. W sprawie wykładni przepisów art. 7 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 25 marca 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 42, poz. 380) Ministerstwo W. R. i O. P. w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu wyjaśnia, że zgodnie z powołanym przepisem obowiązek uiszczania opłaty emerytalnej ustaje, jeżeli funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy uiścił do Skarbu Państwa Polskiego opłaty emerytalne lub składki ubezpieczeniowe co najmniej za 35 lat, policzalnych do wysługi emerytalnej. Z przepisu tego niewątpliwie wynika, że do okresu 35-letniego zalicza się jedynie lata, za które opłaty emerytalne uiszczono efektywnie do Skarbu Państwa Polskiego, nie zalicza się zaś lat, opłacanych składkami do kas emerytalnych państw zaborczych, nawet gdy zainteresowany funkcjonarjusz lub wojskowy przekazał następnie prawa swe do tych składek na rzecz Państwa Polskiego, przekazanie bowiem praw nie jest równoznaczne z rzeczywistem uiszczeniem, które ma na myśli art. 7, ust. 1, ustawy emerytalnej. Z tych samych względów nie może być wliczony do przewidzianego w tym przepisie okresu 35-letniego czas służby państwowej polskiej, odbytej przed 1 października 1923 r., za który funkcjonarjusz, czy też wojskowy, nie opłacał składek emerytalnych.

Szef Biura Personalnego: (—) *Dr. A. Owsionka.*

3.

Opłaty za pokoje gościnne.

Nr. O. 2130/31. Ministerstwo Robót Publicznych pismem z dnia 20-go października 1931 r. L. dz. X-2324/31 wyjaśniło, że ponieważ pokoje gościnne poszczególnych urzędów stanowią w zasadzie część lokalu tychże urzędów i ponieważ ustalone opłaty obejmują nietylko korzystanie z lokalu, lecz także za używanie mebli i bielizny, światło, opał i t. p. odnośne kwoty winny być wpłacane na budżet dochodowy władzy centralnej tego urzędu, w użytkowaniu którego znajduje się dany lokal.

Z powyższego również wynika, że do korzystania z pokojów gościnnych zasadniczo mają prawo tylko przyjezdni urzędnicy danego resortu. urzędnicy zaś innych resortów w porozumieniu.

P. o. Naczelnika Wydziału: (—) *R. Koestlich.*

4.

Paszporty ulgowe.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 22 listopada 1931 r. Nr. I. Org. 1967/31.

Nr. O. 2347/31. Nawiązując do okólnika z dnia 30 września 1930 r. Nr. I. Prez. 6472/30 [1]) zawiadamiam, że Ministerstwo Skarbu zaprzestało wydawania zezwoleń na zwolnienie od normalnych opłat za paszporty zagraniczne dla uczestników zbiorowych wycieczek turystycznych, ponadto stosowanie ulg paszportowych przy wyjazdach w celach reprezentacyjno-propagandowych, uczestniczenia w pielgrzymkach, zwiedzania wystaw i urządzeń zagranicznych — oraz w celach społecznych, o ile dane osoby nie są delegowane przez instytucje państwowe lub samorządowe — zastrzegło Ministerstwo Skarbu do swej decyzji.

Mając na względzie obecną sytuację gospodarczą, uzasadniającą ograniczenie do minimum wyjazdów zagranicę za ulgowemi względnie bezpłatnemi paszportami, przypominam, że przychylne opinjowanie podań w powyższych sprawach winno nastąpić tylko w wyjątkowych wypadkach.

Równocześnie zarządzam, aby podania o zaświadczenia na uzyskanie ulgowych względnie bezpłatnych paszportów zagranicznych na podstawie § 4 punkt b) rozporządzenia Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych z dnia 20 czerwca 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 460) [2]) były kierowane wraz z odpowiednią opinją i wnioskiem do decyzji Ministerstwa.

Podsekretarz Stanu: (—) *K. Pieracki.* wr.

5.

Regulamin gimnazjalnych egzaminów dojrzałości.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 10 listopada 1931 r. Nr. II. S. 21766/31.

Nr. II. 18632/31. Ponieważ brzmienie § 54 regulaminu gimnazjalnych egzaminów dojrzałości z dnia 19 grudnia 1925 r. (Dz. Urz. Nr. 2 z 15 stycznia 1926 r.) [3]), uzupełnionego okólnikiem Min. W. R. i O. P. z dnia 9-go kwietnia 1926 r. (L. II. 4210/26), ogłoszonym w Dz. Urz. Nr. 7, poz. 56, z 1926 r. (str. 124—125) [4]), natrafia na pewne trudności w interpretacji, a to głównie w związku z rozporządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dnia 26 lutego 1931 r. (Dz. Urz. Nr. 3, poz. 29, z 1931 r.) [5]), przeto Ministerstwo wyjaśnia, że uczniowie, którzy w ubiegłym roku szkolnym nie zdali zwyczajnego lub rozszerzonego egzaminu dojrzałości, mogą go zdawać na zasadach tych uprawnień, jakie nabyli w ubiegłym roku szkolnym.

Za Dyrektora Departamentu: (—) *Dr. M. Mendys,* Nacz. Wydziału.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1930, str. 49.

[2]) Dotyczy ulg paszportowych dla osób udających się zagranicę w celach „prowadzenia badań naukowych na podstawie zaświadczeń władz i instytucyj państwowych, organizacyj naukowych lub naukowo-zawodoywch".

[3]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 49.

[4]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 208.

[5]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 159.

6.

Przepisy rachunkowo-kasowe dla dyrekcyj gimnazjów państwowych.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 25 września 1931 r. Nr. I. R. 8927/31. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 10, poz. 120).

Z dniem 1 lutego 1932 r. wprowadzam w życie załączone przepisy rachunkowo-kasowe dla dyrekcyj gimnazjów państwowych.

Minister W. R. i O. P.: (—) *J. Jędrzejewicz.*

Przepisy rachunkowo-kasowe.

§ 1. Dyrekcje gimnazjów państwowych pobierają od uczniów stałe opłaty administracyjne jedynie za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności.

Inne opłaty strony uiszczają bądź za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności, bądź bezpośrednio do kasy szkolnej.

Osiągnięte wpływy stanowią w części, określonej przez Ministerstwo W. R. i O. P., fundusz specjalny Ministerstwa W. R. i O. P., a w pozostałej części fundusz na potrzeby rzeczowo-administracyjne zakładu.

Obrót Pocztowej Kasy Oszczędności normują wydane przez dyrekcję P. K. O. osobne przepisy, które dyrekcje gimnazjów otrzymują po zgłoszeniu przystąpienia do obrotu czekowego.

§ 2. Na pobrane od stron sumy w gotówce dyrekcje wydają z kwitarjusza, (wzór Nr. 1) pokwitowania, pisane przez kalkę chemicznym ołówkiem. Kwit winien być opatrzony pieczęcią szkoły, podpisany przez dyrektora, względnie upoważnionego przez niego urzędnika.

Taksy za egzaminy, przeznaczone do podziału między egzaminatorów, strony wpłacają bezpośrednio do dyrekcyj gimnazjów, na które pokwitowań dyrekcje stronom nie wydają, dopuszczenie bowiem kandydata do egzaminu (za wyjątkiem egzaminu dojrzałości) jest już dowodem, że kandydat taksę opłacił.

Na przyjętę w ciągu dnia taksy, przeznaczone do podziału między egzaminatorów, dyrekcje sporządzają zbiorowy kwit-notę z kwitarjusza wzoru Nr. 1, dopisując do wyrazu „kwit" wyraz „nota".

Dzienny zbiorowy kwit-notę wypełnia się w sposób następujący: po przekreśleniu wyrazów „Imię i nazwisko" i wyrazu „wpłacił" wpisuje się cyframi i słownie ogólną sumę przyjętą oraz tytuł wpłaty z podaniem ogólnej ilości uczniów.

Taksy za wydanie duplikatów świadectw uiszczają zainteresowane strony znaczkami stemplowemi, które dyrekcje naklejają na duplikacie i kasują.

§ 3. Dyrekcje gimnazjów państwowych prowadzą następujące księgi: 1) dziennik kasowy, 2) kontrolę opłat uczniów, 3) księgi inwentarza, 4) księgę materjałową.

Księgi inwentarza winny być ponumerowane, przesznurowane, opatrzone pieczęcią i poświadczone przez kuratorjum okręgu szkolnego, a dziennik kasowy i kwitarjusze tylko ponumerowane i poświadczone.

§ 4. W dzienniku kasowym (wzór Nr. 2) zapisy rozpoczyna się saldem z ubiegłego roku szkolnego.

Stronę przychodu wypełnia się na podstawie sprawdzonych wyciągów kontowych P. K. O., popartych dowodami wpłaty, oraz na podstawie kopij kwitów, wydanych przez dyrekcje, względnie kwitów - not na przyjęte kwoty do kasy szkolnej, a przy podnoszeniu zaliczek na podstawie grzbietu wystawionego czeku po otrzymaniu gotówki.

Przed zapisaniem wpłat do dziennika kasowego dyrekcje sprawdzają:

1) czy wyciąg oznaczony jest właściwym numerem porządkowym P. K. O.; 2) czy nie brakuje jakiego wyciągu; 3) czy nadesłane dowody wpłaty oznaczone są właściwym numerem konta dyrekcji w P. K. O.; 4) czy otrzymany wyciąg zgodny jest z dowodami wpłaty oraz innemi dokumentami; 5) czy wyciąg jest należycie podsumowany i ewentualnie, czy wyprowadzony stan końcowy jest prawdziwy.

Dostrzeżone niezgodności dyrekcje stwierdzają na wyciągu w formie uwagi. Ani poszczególnych kwot, ani ogólnej sumy w wyciągu kontowym P. K. O. dyrekcje zmieniać nie mogą.

Na podstawie sprawdzonych w powyższy sposób wyciągów, dyrekcje zapisują do dziennika kasowego ogólną sumę wpływu dziennego w całości bez względu na zauważone w wyciągu błędy. W sprawie stwierdzonych w wyciągu względnie w dowodach wpłaty formalnych niezgodności, dyrekcje zwracają się do P. K. O. z żądaniem wyjaśnienia, a niezgodności rachunkowe regulują w sposób następujący:

1) w wypadku, gdy w ogólnej sumie wyciągu mieściły się wpłaty nienależne dyrekcji, dowody na te wpłaty dyrekcje zwracają do P. K. O. z prośbą o odpisanie nienależnego przychodu. Po otrzymaniu wyciągu kontowego, potwierdzającego odpisanie nienależnego przychodu, dyrekcje zapiszą odnośną sumę w formie storna, czerwonym atramentem do dziennika kasowego na stronie przychodu na podstawie dołączonego do wyciągu kontowego „doniesienia o odpisaniu";

2) w wypadku, gdy ogólna suma wpłat, wykazana w wyciągu kontowym, jest większa lub mniejsza od sumy wyprowadzonej z dodania poszczególnych pozycyj, dyrekcje zawiadamiają P. K. O. o stwierdzonej różnicy, następnie:

a) po odpisaniu przez P. K. O. różnicy w najbliższym wyciągu dyrekcje wystornują tę różnicę na podstawie „doniesienia o odpisaniu" w sposób, podany w punkcie 1);

b) po dopisaniu przez P. K. O. różnicy w najbliższym wyciągu dyrekcje zapisują zwykłym atramentem tę różnicę na podstawie „doniesienia o dopisaniu" w dzienniku kasowym na przychód.

Według powyższych zasad dyrekcje postępują także w razie wpisania przez P. K. O. do wyciągu kontowego kwot, niezgodnych z dowodami.

Stronę rozchodu dziennika kasowego wypełnia się na podstawie opłaconych rachunków firm (osób), zaznaczając sposób opłacania czekiem (N) lub gotówką z kasy szkolnej.

Rozchód .taks, przeznaczonych do podziału między egzaminatorów, przeprowadza się w dzienniku kasowym na podstawie listy wypłat (dowolnego układu), kwitowanych własnoręcznym podpisem każdego egzaminatora.

Wypłaty za pośrednictwem P. K. O. dyrekcje uskuteczniają zapomocą czeków: kasowych, przelewowych i przekazowych.

Czeki podpisuje dyrektor (kierownik) gimnazjum.

Czeki kasowe służą do podjęcia gotówki w kasie tego oddziału P. K. O., w którym dyrekcje gimnazjów posiadają konta czekowe. W innych wypadkach dyrekcje gimnazjów stosują czeki przelewowe lub przekazowe.

W wypadkach stwierdzenia omyłkowego zapisania przez P. K. O. do wyciągu kontowego wypłat przez dyrekcję niezleconych, względnie pominięcie w wyciągu zleconej wypłaty, dyrekcje zwracają się do P. K. O. z żądaniem sprostowania tych omyłek w najbliższym wyciągu, czyniąc uprzednio o stwierdzonych omyłkach odpowiednią adnotację na wyciągu w formie uwagi.

W wypadkach niezrealizowania czeku, zapisanego na rozchód w dzienniku kasowym, dyrekcje gimnazjów na podstawie zgłoszenia odbiorcy o niezrealizowaniu czeku kasowego lub na podstawie doniesienia P. K. O. o dopisaniu kwot niezrealizowanych czeków przelewowych, względnie przekazowych, wpisują niewypłacone kwoty czerwonym atramentem po stronie rozchodu dziennika, jako najbliższą pozycję w odpowiednich przedziałkach pierwotnego zapisu.

Dla każdego roku szkolnego zakłada się oddzielne dzienniki kasowe.

Uwaga: 1) Drobne wydatki, nieprzekraczające łącznej sumy 5 zł, mogą być wpisane na rozchód na podstawie zestawienia, sporządzonego przez osobę dokonywującą zakupów, a poświadczonego przez dyrektora, względnie jego zastępcę.

2) Mylnie napisane cyfry lub wyrazy trzeba przekreślić czerwonym atramentem tak, ażeby to, co zostało przekreślone, można było odczytać; nad przekreślonemi cyframi lub wyrazami należy u góry wpisać sumy, względnie wyrazy właściwe zwykłym atramentem i poprawki zaświadczyć podpisem poprawiającego.

§ 5. Rachunki winny odpowiadać obowiązującym przepisom i zawierać pozycje księgi inwentarza lub księgi materjałowej, o ile wyszczególnione przedmioty podlegają zapisom do wymienionych ksiąg. Zaopatrzenie rachunku podpisem dyrektora lub jego zastępcy jest stwierdzeniem, że zakupione przedmioty we wskazanej ilości i w dobrym stanie zostały przyjęte, względnie, że opłacona praca została wykonana należycie.

§ 6. Dokonywanie zakupów lub robót na sumy ponad 1000 zł. dyrekcje uskuteczniają w drodze przetargu ofertowego, przyczem wybierają tę firmę, która budzi większe zaufanie, daje lepszy materjał, a przy identycznych warunkach cenę przystępniejszą. Ofert nie należy żądać, o ile w danej miejscowości jest tylko jedna firma, a sprowadzenie przedmiotów z innej miejscowości byłoby zbyt kosztowne; ofert również nie należy żądać, o ile dane przedmioty (np. książki, niektóre pomoce naukowe) mają ustaloną cenę we wszystkich handlach.

§ 7. Kwot pobranych do kasy szkolnej za pokwitowaniami (§ 1 ust. 2) mogą dyrekcje nie wpłacać na konto P. K. O., a wydatkować bezpośrednio.

Na bieżące drobne wydatki dyrekcje podejmują z P. K. O. potrzebne kwoty zaliczkowo.

Wysokość zaliczki łącznie z posiadaną gotówką w kasie szkolnej nie może przewyższać kwoty 500 zł.

W okresie przyjmowania taks, przeznaczonych do podziału między egzaminatorów, wysokość przechowywanej w dyrekcji gotówki może przewyższać 500 zł. jedynie o kwotę, przyjętą z tego tytułu.

Za straty, wynikłe z powodu przechowywania gotówki ponad określone normy, odpowiada materjalnie dyrektor.

Gotówkę oraz książeczki czekowe P. K. O. dyrekcje przechowują w należycie zabezpieczonem miejscu pod osobistą odpowiedzialnością dyrektora.

Opłaty, zastrzeżone w całości lub w części do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P., dyrekcje w ostatnim dniu każdego miesiąca, w dniu zamknięcia dziennika kasowego, przelewają za pośrednictwem P. K. O. do kasy skarbowej na rachunek funduszu specjalnego kuratorjum okręgu szkolnego pod nazwą „taksa administracyjna".

§ 8. Dziennik kasowy należy zamykać miesięcznie, wykazując obroty: a) w miesiącu sprawozdawczym, b) od początku roku szkolnego do miesiąca sprawozdawczego i c) razem.

Przy zliczaniu obrotów za miesiąc, w którym sprostowany został czerwonym atramentem przychód, względnie rozchód, dyrekcje zmniejszają ogólną sumę rozchodu, względnie przychodu, miesiąca sprawozdawczego o kwotę liczb czerwonych.

Wykazane w zamknięciu sumy przepisują dyrekcje do sprawozdania miesięcznego (wzór Nr. 3), które wraz z wyciągami P. K. O. i dokumentami, usprawiedliwiającemi przychody i rozchody, przesyłają do kuratorjum okręgu szkolnego w terminie do dnia 10 następnego miesiąca.

Łącznie ze sprawozdaniem za miesiąc sierpień dyrekcje przesyłają dziennik kasowy i wszystkie używane w roku sprawozdawczym kwitarjusze oraz grzbiety zużytych w tym roku blankietów czekowych.

Dziennik kasowy i dowody po zcenzurowaniu, co ma być zaznaczone w dzienniku kasowym, kuratorjum przechowuje u siebie do dyspozycji organów kontroli.

§ 9. Dyrekcje gimnazjów państwowych obowiązane są sporządzać w trzech egzemplarzach plany finansowo-gospodarcze na każdy rok szkolny według wzoru Nr. 4 i przesyłać je do kuratorjum do dnia 1 października.

Jeden egzemplarz planu finansowo-gospodarczego, zwrócony przez kuratorjum, dyrekcje przechowują u siebie.

Przy sprawozdaniu z dziennika kasowego za sierpień dyrekcje winny nadesłać kuratorjum również w dwóch egzemplarzach sprawozdanie z wykonania planu finansowo-gospodarczego za poprzedni rok szkolny według wzoru Nr. 5.

W sprawozdaniu z wykonania planu finansowo-gospodarczego dyrekcje wyjaśniają przyczyny, które wpłynęły na znaczniejsze zwiększenie lub zmniejszenie preliminowanych dochodów i wydatków lub na niewykonanie zamierzeń.

§ 10. Na opłaty stałe (§ 1 ust. 1) prowadzi się księgę kontroli opłat uczniów według wzoru Nr. 6. Wpływy od uczniów wpisuje się po otrzymaniu odpowiednich dowodów wpłaty z P. K. O.

Dla każdego roku szkolnego zakłada się osobną księgę kontroli opłat uczniów.

Księgę inwentarza prowadzą dyrekcje według załączonego wzoru Nr. 7. Każdy przedmiot trwały, zakupiony lub otrzymany, winien być wpisany do księgi inwentarza i oznaczony trwałym numerem pozycji tej księgi. Rozchód w księdze inwentarza może być uskuteczniony tylko w myśl obo-

Wzór Nr. 1.

K W I T

. . . .

Kuratorjum Okręgu Szkolnego . . . .

Nr. . . . .

Imię i nazwisko . . . .

wpłacił
——— do kancelarji gimnazjum zł . . . . . . gr . . . . .
przyjęto

(słownie . . . . zł . . . . . gr)

tytułem . . . .

. . . .

Dyrektor

. . . .

M. P.

Dnia . . . . 193. . . . r.

Wzór Nr. 2.

PAŃSTWOWE GIMNAZJUM ....

M ....

w ....

DZIENNIK KASOWY

Rok szkolny 19 .... / ....

Wzór Nr. 2.

PRZYCHOD

1	2	3	4		5	
			Suma przychodu			
Nr. bieżący	Data	OKREŚLENIE PRZYCHODU	w P. K. O.		w Kasie Szkolnej	
			Złote i grosze			
1	1	Pozostałość z ubiegłego roku szkolnego 1929/30 .	250	—	75	--
2	10	Opłaty uczniów, wyciąg Nr. 1	2250	—	—	—
3	14	Dotacja na prac. fiz., wyciąg Nr. 2	5000	—	—	—
4	20	X. Y. zwrot za światło, wyciąg Nr. 3. . . .	5	—	—	—
5	20	K. K. „ „ „ kwit Nr. 1	—	—	15	—
6	21	Różne wpływy, wyciąg Nr. 4	2500	—	—	—
7	22	Podniesiono got. na drobne wydatki, czek Nr. 4 .	—	—	500	—
8	28	Opłaty uczniów, wyciąg Nr. 5	750	—	—	—
9	30	*) Storno: mylnie wpłaconaopłata adm. (wyc.Nr. 4)	75	—	—	—
		Obrót w m-cu sprawozdawcz. .	10680	—	590	—
		**)				
10	3	Opłaty uczniów, wyciąg Nr. 6	375	—	—	—
11	5	Podniesiono got. na drobne wydatki, czek Nr. 8	—	—	100	—
12	5	X. Y. za użycie sali, kwit Nr. 78	—	—	25	—
13	5	Opłaty nczniów, wyciąg Nr. 7	375	—	—	—
14	30	Wpłata z Kasy Szkolnej do P. K. O. wyc. Nr. 8 .	150	—	—	—
		Cbrót w m-cu sprawozdawcz.	904	—	125	—
		Obrót do m-ca sprawozdaw. . .	10680	—	590	—
		Razem od początku roku .	11580	—	715	—

*) pisać czerwonym atramentem
**) nowe foljo.

Rok szkolny 1930/31.

6		7		8		9		10		11		12		13
Z sumy przychodu przypada na														
		dotacje				opłaty								
pozostałość z ubiegłego roku szkolnego		Ministerstwa W. R. i O. P.		Kuratorjum Okręgu Szkolnego		administracyjne (taksa admin.)		za egzaminy dojrzałości		inne		Wpłaty z P. K. O. do Kasy Szkolnej i odwrotnie		Uwagi
Złote i grosze														
325	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	2250	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	5000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	
—	—	2000	—	—	—	375	—	120	—	5	—	—	—	Wyciąg Nr. 4 sprostowano patrz poz. Nr. 9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—	
—	—	—	—	—	—	750	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	75	—	—	—	—	—	—	—	patrz poz. Nr. 6
325	—	7000	—	—	—	3300	—	120	—	25	—	500	—	
—	—	—	—	—	—	375	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	375	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	750	—	—	—	25	—	250	—	
325	—	7000	—	—	—	3300	—	120	—	25	—	500	—	
325	—	7000	—	—	—	4050	—	120	—	50	—	750	—	

Miesiąc wrzesień.

14	15	16	17		18	
			Suma rozchodu			
Nr. bieżący	Data	OKREŚLENIE ROZCHODU	w P. K. O.		w Kasie Szkolnej	
			Złote i grosze			
1	2	Augustyński, oprawa książek, gotówką . . .	—	—	20	—
2	11	Rzewuski, meble, czek Nr. 1	1500	—	—	—
3	18	Miejski Urząd Zaopatrywania, węgiel, czek Nr. 2	120	—	—	—
4	18	Rokicki, przybory do gier, czek Nr. 3 . . .	50	—	—	—
5	22	Podniesiono got. na drobne wydatki, czek. Nr. 4 .	500	—	—	—
6	23	Ossolineum-książki, Nr. 5	200	—	—	—
7	25	X. Y. naprawa pieców, gotówką	—	—	205	—
8	30	Przel. na r-k Kurat., czek. Nr. 6	1917	12	—	—
		Obrót w m-cu sprawozdawcz. .	4287	12	225	—
		*) Miesiąc październik				
9	4	Książnica Atlas — książki, czek nr. 7	250	—	—	—
10	4	Podniesiono got. na drobne wydatki, czek Nr. 8 .	100	—	—	—
11	6	Mycie podłóg — gotówką	—	—	100	—
12	20	**) Storno: zwrot niezrealizowanego czeku Nr. 5— doniesienie P. K. O., wyciąg Nr. 8 . . .	200	—	—	—
13	30	Wpłata z Kasy szkolnej do P. K. O., wyc. Nr. .	—	—	150	—
14	30	Przelew na r-k Kuratorjum czek Nr. 9 . . .	480	—	—	—
		Obrót w m-cu sprawozdawcz. .	630	—	250	—
		Obrót do m-ca spawozdawcz. .	4287	12	225	—
		Razem od początku roku .	4917	12	475	—

*) nowe foljo.
**) pisać czerwonym atramentem.

19		20		21		22		23		24		25		
Z sumy rozchodu przypada na														
		wydatki administracyjno-gospodarcze												
przelew z opłat administr. i za egzam. dojrzałości na r-k Kurat. do dysp. Min.		gry i zabawy		wynajem lokalu i remont		opał, światło i utrzymanie porządku		urządzenia szkolne i środki naukowe		inne		wpłaty z P.K.O. do Kasy Szkolnej i odwrotnie		Uwagi
Złote i grosze														
—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	1500	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	120	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—	Czek Nr. 5 wycofano patrz poz. Nr. 12
—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	205	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1917	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1917	12	50	—	205	—	120	—	1720	—	—	—	500	—	Sprawozdanie z dziennika za m-c wrzesień wysłano dn. Nr.
—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	
—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	patrz poz. Nr. 6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	
480	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
480	—	—	—	—	—	100	—	50	—	—	—	250	—	
1917	12	50	—	205	—	120	—	1720	—	—	—	500	—	
2397	12	50	—	205	—	220	—	1770	—	—	—	750	—	

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO .... *Wzór nr. 3*

Dyrekcja Państwowego Gimnazjum
....

w ....

Nr. ....

SPRAWOZDANIE

z dziennika kasowego

za m-c październik 193 r.

1	2		3		4		5		6	7
Wyszczególnienie obrotów	Przychód				Rozchód				Ilość załączników	Uwagi
	do m-ca sprawozdawcz.		w m-cu sprawozdawcz.		do m-ca sprawozdawcz.		w m-cu sprawozdawcz.			
	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr		
Obrót gotówkowy:										
w P. K. O.	10680	—	900	—	4287	12	630	—		
w Kasie Szkolnej	590	—	125	—	225	—	250	—		
Z sumy przych. przypada na:										
Pozostałość z poprz. okresu w P. K. O.	250	—	—	—	—	—	—	—		
w Kasie Szkolnej	75	—	—	—	—	—	—	—		
Dotacje:										
Ministerstwa W.R.i O.P. .	7000	—	—	—	—	—	—	—		
Kuratorjum	—	—	—	—	—	—	—	—		
Opłaty:										
1) administr. (taksa adm.)	3300	—	750	—	—	—	—	—		
2) za egzaminy dojrzał. .	120	—	—	—	—	—	—	—		
3) inne	25	—	25	—	—	—	—	—		
Wpłaty z P. K. O. do Kasy Szkolnej i odwrotnie . .	500	—	250	—	—	—	—	—		
Z sumy rozchodu przypada na:										
Przelew z opłat administr. na r-k Kuratorjum do dyspozycji Minist. W.R.i O.P.	—	—	—	—	1917	12	480	—		
Wydatki admin.-gospodarcze:										
1) gry i zabawy . . .	—	—	—	—	50	—	—	—		
2) wynajem lokali i remont	—	—	—	—	205	—	—	—		
3) opał, światło i utrzymanie porządku	—	—	—	—	120	—	100	—		
4) urządzenia szkolne i środki naukowe . . .	—	—	—	—	1720	—	50	—		
5) inne	—	—	—	—	—	—	—	—		
Wpłaty z P. K. O. do Kasy Szkolnej i odwrotnie . .	—	—	—	—	500	—	250	—		

M. P. **Dyrektor**

U w a g a: Sumy pozycji opłat administracyjnych i sumy przelewu z opłat administracyjnych należy podkreślać czerwonym atramentem.

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO *Wzór nr. 4*

....

Dyrekcja Państwowego Gimnazjum

....

w ....

PLAN

finansowo-gospodarczy na rok szkolny 19........../..........

WYSZCZEGÓLNIENIE	Suma	Objaśnienia
A) PRZYCHÓD		
Saldo z poprzedniego roku szkolnego	....	
Opłaty:		
Taksa administracyjna	....	
Za egzaminy dojrzałości	....	
Inne	....	
Razem przychód . . .	....	
B) ROZCHÓD		
Przelew na fundusz Ministerstwa	....	
Wydatki administracyjno-gospodarcze:		
1. Gry i zabawy	....	
2. Wynajem lokalu i remont	....	
3. Opał, światło i utrzymanie porządku	....	
4. Urządzenia szkolne i środki naukowe	....	
5. Inne	....	
Razem rozchód . . .	....	

Dyrektor

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO *Wzór nr. 5.*

....

Dyrekcja Państwowego Gimnazjum

....

w ....

SPRAWOZDANIE

z wykonania planu finansowo-gospodarczego za rok szkolny 19...../.....

WYSZCZEGÓLNIENIE	Preliminowano	Wykonano	Objaśnienia
A) PRZYCHÓD			
Saldo z poprzedniego roku szkolnego . . .	....	....	
Dotacje:			
Ministerstwa W. R. i O. P.	....	....	
Kuratorjum	....	....	
Opłaty:			
Taksa administracyjna	....	....	
Za egzaminy dojrzałości	....	....	
Inne			
B) ROZCHÓD			
Przelew na fundusz Ministerstwa	....	....	
Wydatki administracyjno-gospodarcze:			
1. Gry i zabawy	....	....	
2. Wynajem lokalu i remont	....	....	
3. Opał, światło i utrzymanie porządku	....	....	
4. Urządzenia szkolne i środki naukowe	....	....	
5. Inne	....		
Razem rozchód . . .	....	....	

D y r e k t o r

Wzór nr. 6.

Arkusz księgi kontroli opłat uczniów.

Rok szkolny ....

Klasa ....

Nr. porządkowy	Nazwisko i imię	Wpłacono						Uwagi
		w I półroczu			w II półroczu			
		Nr. wyciągu	zł	gr	Nr. wyciągu	zł	gr	

Przychód *Wzór nr. 7.*

1	2	3	4	5		6		7	8	9	10
Nr. przychodowy porządkowy	Nazwa przedmiotu jego opis i stan	Data otrzymania lub kupna	Od kogo otrzymano lub kupiono i na zasadzie jakiego dokumentu	Wartość lub cena		Data i numer asygnacji, na podstawie której wypłacono pieniądze na kupno danego przedmiotu		Gdzie się znajduje przedmiot	Zmiany w stosunku do rubryki siódmej	Odnośny numer porządkowy rozchod.	Uwagi
				zł	gr	Data	Nr.				
	Z przeniesienia										
	Do przeniesienia										

Rozchód

1	2	3	4		5	6	7
Nr. porządkowy rozchodu	Odnośny numer porządkowy przychodu	Nazwa przedmiotu	Wartość lub cena		Data wykreślenia z inwentarza	Powód, dla którego przedmiot wykreślono z inwentarza, z powołaniem się na odpowiednie zarządzenie	Uwagi
			zł	gr			
		Z przeniesienia					
		Do przeniesienia					

Wzór nr. 8.

Arkusz bibljotecznej księgi inwentarzowej.

Nr. porządkowy	Data kupna	Autor	Tytuł dzieła	Wydanie	Cena kupna		Koszta oprawy		Nr. kolejny katalogu	Uwagi	Data i numer aktu rozchodowego
					zł	gr	zł	gr			

Wzór nr. 9.

Księga zakupionych materjałów.

Nr. porządkowy	Data	Przedmiot	Źródło nabycia	Ilość	Cena jednostkowa		Ogólna wartość		Uwagi
					zł	gr	zł	gr	

wiązujących w tym względzie przepisów (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z roku 1930 Nr. 6, poz. 92) [1]).

Inwentaryzacja książek w bibljotekach odbywać się ma w księgach według wzoru Nr. 8.

Księgę zakupionych materjałów prowadzą dyrekcje według wzoru Nr. 9. Księga zakupionych materjałów winna zawierać 4 rodzaje kont: a) opałowe, b) utrzymania porządku, c) materjałów do pracowni, d) materjałów kancelaryjnych. Konto materjałów do pracowni winno być rozbite na podkonta materjałów poszczególnych przedmiotów.

W końcu roku szkolnego dyrekcje ustalają na każdem z wyżej wymienionych kont stan posiadania materjałów (remanent) i wpisują te remanenty do księgi zakupionych materjałów następnego roku, jako pierwszą pozycję przychodową.

§ 11. Wprowadzenie dodatkowych ksiąg i sprawozdań, ani też dokonywanie zmian w załączonych wzorach i schematach bez uprzedniego zezwolenia Ministerstwa W. R. i O. P. jest niedozwolone.

§ 12. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lutego 1932 roku. Z dniem tym przestaje obowiązywać dyrekcje państwowych gimnazjów rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 lipca 1929 r. Nr. IR. 7944/29 w sprawie przepisów dla dyrekcyj gimnazjów (Dz. Urz. Nr. 7, poz. 104) [2]).

7.

Wyroki N. T. A.

Orzeczenie N. T. A. z dnia 20 czerwca 1931 r. L. Rej. 5110/29 i 6070/29 w sprawie odmówienia poborów z powodu urlopowania się.

Nr. I. 31027/31. Z akt administracyjnych wynika, że Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego rozporządzeniem z dnia 13 października 1926 r. Nr. I. 23020/26 udzieliło O. K., stałej nauczycielce publicznej szkoły powszechnej, urlopu od 1 września do 31 grudnia 1926 r. dla poratowania zdrowia, opierając swą decyzję na zaświadczeniu lekarza ordynującego z dnia 28 kwietnia 1926 r., potwierdzonem w zupełności przez lekarza powiatowego, a stwierdzającem, że K. cierpi na gruźlicze zagęszczenie prawego szczytu, wobec czego musi niezwłocznie wyjechać na czas około pół roku dla kuracji klimatycznej w okolice podgórskie.

Rzeczony urlop został późniejszemi zarządzeniami przedłużony do 30 kwietnia 1927 r.

Podanie K. z dnia 21 kwietnia 1927 r. o dalsze przedłużenie urlopu, poparte świadectwami lekarza ordynującego i lekarza powiatowego, władza załatwiła odmownie.

K. powróciła do służby dopiero 5-go września 1927 r. i pełniła swe obowiązki do dnia 27-go września 1927 r.

W dniu 20 października 1927 r. przesłała władzy w drodze służbowej podanie o urlop do końca października 1927 r. z zaświadczeniem lekarza

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 502.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 384.

ordynującego, że K. jest chora na przewlekłą sprawę szczytów płucnych, wobec czego musi koniecznie przerwać niezwłocznie pracę szkolną i do obowiązków nauczycielskich wcale nie wracać, ponieważ wobec stanu jej płuc praca w szkole jest bezwzględnie wzbroniona.

Wobec powyższego zaświadczenia inspektor szkolny w Kozienicach w piśmie do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego z dnia 20 października 1927 r. wypowiedział się za przeniesieniem K. w stan spoczynku i równocześnie zwrócił się do Starostwa w Przemyślu o zbadanie jej stanu zdrowia.

Lekarz powiatowy orzeczeniem z dnia 28 października 1927 r. stwierdził u K. nieżyt obu szczytów płuc, schorzenie gruczołów wnękowych i niedokrewność wysokiego stopnia i uznał za konieczny natychmiastowy urlop do końca grudnia 1927 r. Powołując się na tę opinję K. dnia 2 listopada 1927 r. zawiadomiła Kuratorjum, że do obowiązków wracać nie może i musi leczyć się do końca grudnia 1927 r., wobec czego prosi o udzielenie jej na ten przebieg urlopu.

Pismem z dnia 7 grudnia 1927 r. L. S. I. 22052/27 Kuratorjum nie uwzględniło prośby K. o płatny urlop, a zarazem zarządziło zamknięcie jej uposażenia czynnego z końcem października 1927 r.

7 stycznia 1928 r. K. zawiadomiła władzę, że jest obłożnie chora, prosząc zarazem o urlop do końca czerwca 1928 r.

Dnia 18 czerwca 1928 r. wniosła prośbę o przeniesienie jej w stan spoczynku i doliczenie jej do wysługi emerytalnej lat w myśl art. 12 ustawy emerytalnej. Prośbę o spensjonowanie powtarza w podaniu z dnia 28 października 1928 r. i 17 czerwca 1929 r.

Z powodu wyjazdów K. urzędowe zbadanie jej stanu zdrowia spóźniło się o 4 miesiące i dopiero dnia 4-go października 1928 r. komisja lekarska I-szej instancji stwierdziła u K. stałą niezdolność do służby wskutek choroby nabytej bez własnej winy po wstąpieniu do służby oraz trwałą utratę 100% zdolności do pracy zarobkowej.

Na prośbę o spensjonowanie K. nie otrzymała żadnej odpowiedzi, natomiast Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego orzeczeniem z dnia 12 grudnia 1928 r. Nr. I. 37874/28 uznało za rozwiązany z dn. 1 listopada 1927 r. stosunek służbowy K., na podstawie art. 68 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. i Ministra Rolnictwa z dnia 3 lutego 1928 r. poz. 462 Dz. Ust. przez uchylenie się K. od pełnienia obowiązków służbowych od 1 listopada 1927 r.

Wskutek odwołania K. Ministerstwo W. R. i O. P. orzeczeniem z dnia 24-go maja 1929 r. Nr. II. 2702/29 uchyliło orzeczenie Kuratorjum, które w związku z tem wydało nową decyzję z dnia 31 maja 1929 r. Nr. I. E. 15549/29, uznającą nieobecność K. w służbie od dnia 6 października 1927 r. za urlop dla poratowania zdrowia, uposażenia jednak za ten czas K. nie wymierzyło ze względu na postanowienia art. 53 ust. 4 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli, a zarazem wezwało K. do bezwłocznego objęcia obowiązków nauczycielskich, gdyż w przeciwnym razie zostanie uznaną za taką, która dobrowolnie wystąpiła ze służby.

Odwołania od powyższej decyzji Ministerstwo W. R. i O. P. orzeczeniem z dnia 12 sierpnia 1929 r. Nr. II. 17901/29 nie uwzględniło.

Na powyższe orzeczenie wniosła K. skargę, która wypłynęła do Najwyższego Trybunału Administracyjnego dnia 14 września 1929 roku pod. L. Rej. 5110/29, oraz drugą, która wpłynęła dnia 2 listopada 1929 r. pod L. Rej. 6070/29.

W skargach tych zarzuca K., że wobec przedłożenia przez nią już w październiku 1927 r. świadectwa lekarza urzędowego, wykluczającego możliwość pełnienia przez nią obowiązków służbowych, miała prawo i obowiązek wstrzymać się od pełnienia służby i nie mogą jej z tego powodu spotkać żadne ujemne następstwa, w szczególności nie może ona tracić uposażenia za czas niepełnienia służby, gdyż nieobecność jej nie była samowolna, lecz została zgłoszona i usprawiedliwiona. Skarżąca wniosła jeszcze przed dniem 30 października 1928 r. prośbę o spensjonowanie, która do dnia wniesienia skargi nie została załatwiona, chociaż warunki do spensjonowania już 1 listopada 1928 r. zaistniały, gdy zaś władze szkolne reskryptem z dnia 31 maja 1929 r. udzieliły skarżącej urlopu, należy się skarżącej pełne uposażenie służbowe za czas od 12 października 1927 r. Ponadto domaga się skarżąca przeniesienia jej w stan spoczynku i doliczenia do wysługi emerytalnej lat na zasadzie art. 12 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (poz. 46/24 Dz. Ust.).

Pozwana władza w odpowiedziach na powyższe skargi zaznacza, że skarżąca w okresie od 6 października 1927 r. na własną prośbę przebywała na urlopie dla poratowania zdrowia, udzielonym jej zgodnie z jej własną prośbą. Urlop ten łączy się bezpośrednio z takimże urlopem trwającym bez przerwy od dnia 1 września 1926 r. czyli przeszło rok.

O ile skarżąca domaga się doliczenia spornego okresu do wysługi emerytalnej, pozwana władza wnosi, aby skargę pozostawić bez rozpoznania.

Najwyższy Trybunał Administracyjny rozważył co następuje:

Z przedstawionego stanu sprawy wynika, że władza nieobecność skarżącej po dniu 6 października 1927 r. w służbie traktuje jako urlop dla poratowania zdrowia i wskutek tego zapatrywania odmówiła skarżącej uposażenia za wzmiankowany okres czasu, a nawet wezwała skarżącą do bezzwłocznego objęcia obowiązków służbowych, mimo że komisja lekarska I-szej instancji już orzeczeniem z dnia 4 października 1928 r. uznała skarżącą za trwale niezdolną do służby.

Najwyższy Trybunał Administracyjny nie może uznać zapatrywania pozwanej władzy za trafne, cytowana bowiem na wstępie pragmatyka nauczycielska rozróżnia urlop dla poratowania zdrowia, do którego odnoszą się przepisy ust. 7 art. 35 oraz art. art. 52 i 53 tudzież chorobę, o której traktują postanowienia art. 35 ust. 1, 2, 5 i 6.

Akta stwierdzają, że choroba skarżącej trwała w każdym razie od kwietnia 1926 r. spowodowała nieobecność skarżącej w służbie od 1 września 1926 r. do 5 września 1927 r. a więc już przeszło rok, a gdy następnie choroba ta jeszcze się przeciągała i zarazem wykluczyła możność pełnienia obowiązków służbowych przez skarżącą, władzy w myśl art. 35 pragmatyki nauczycielskiej już w dniu 1 listopada 1927 r. przysługiwało prawo przenieść skarżącą w stan spoczynku, czemu zresztą słusznie dał wyraz inspektor szkolny w piśmie z dnia 20 października 1927 r. i o co skarżąca kilkakrotnie bezskutecznie się dopominała.

Gdy przeto władza mimo urzędowego i niekwestjonowanego stwierdzenia stanu zdrowia i sił skarżącej zastosowała w zaskarżonem orzeczeniu art. 53 ust. 4 pragmatyki nauczycielskiej, Najwyższy Trybunał Administracyjny uznał orzeczenie to za niezgodne z przepisami art. 35 pragmatyki, a nadto z przepisami art. 28 pkt. a) i art. 29 pkt. a) ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (poz. 46/24 Dz. Ust.).

Ponadto zaskarżone orzeczenie pomija zupełnie kilkakrotną prośbę skarżącej o przeniesienie w stan spoczynku oraz prośbę o zaliczenie lat do wysługi emerytalnej na zasadzie art. 12 ustawy emerytalnej, mimo że w chwili wydania tego orzeczenia władza posiadała już dane, w szczególności protokół komisji lekarskiej I-szej instancji, do powzięcia decyzji także w tej części roszczenia skarżącej. W pominięciu tem Najwyższy Trybunał Administracyjny dopatrzył się istotnej wadliwości postępowania ze szkodą skarżącej.

Z powyższych powodów Najwyższy Trybunał Administracyjny uchylił zaskarżone orzeczenie, częściowo tylko niezgodne z ustawą, częściowo z powodu wadliwego postępowania.

Orzeczenie N. T. A. z dnia 19 marca 1931 r. L. Rej. 5394/29 w sprawie wznowienia postępowania o przyznanie emerytury.

Nr. I. 34441/31. Pismem z dnia 14 lipca 1921 r. L. I. 21754/21, doręczonem J. W., nauczycielowi publicznych szkół powszechnych, dnia 5 sierpnia 1921 r., Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego wezwało W., który, otrzymawszy krótkoterminowy urlop, nie stawił się do służby, do oświadczenia się, czy zamierza pozostać w zawodzie nauczycielskim, czy też rezygnuje z posady.

W. w dniu 19 sierpnia 1921 r. wniósł prośbę o przeniesienie go w stan spoczynku, Kuratorjum jednak prośby tej, wobec orzeczenia lekarskiego, stwierdzającego zdolność petenta do służby, decyzją z dnia 9 listopada 1921 r. L. I. 37494/21 nie uwzględniło.

W. decyzji tej nie zaskarżył, a dopiero w podaniu z dnia 5 sierpnia 1926 r. prosił Kuratorjum o przyznanie mu uposażenia emerytalnego, twierdząc, że w roku 1921 zmuszony był opuścić stanowisko nauczyciela z powodu złego stanu zdrowia.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego ostatnio cytowane podanie decyzją z dnia 5 stycznia 1927 r. L. I. T. 34444/26 załatwiło odmownie, a Ministerstwo W. R. i O. P. orzeczeniem z dnia 12 marca 1927 r. Nr. I. 2910/27 nie uwzględniło wniesionego przeciwko tej decyzji rekursu.

Następnie na podanie z dnia 25 kwietnia 1928 r. Ministerstwo pismem z dnia 10 maja 1928 r. Nr. I. 7010/28 oznajmiło W., iż nie znajduje uzasadnionych powodów do zmiany swej decyzji z dnia 12 marca 1927 r. a na podanie z maja 1928 r. oraz z dnia 3 czerwca 1928 r. pismem z dnia 10 października 1928 r. Nr. I. 14.384/28 oznajmiło, że sprawa rzekomo przysługującej W. emerytury została ostatecznie rozstrzygnięta decyzją z dnia 12 marca 1927 r., przyczem powołało się Ministerstwo na pismo swe z dnia 10 maja 1928 roku.

Dnia 22 maja 1929 r. wniósł p. W. do Ministerstwa W. R. i O. P. znowu podanie, do którego dołączył świadectwo lekarskie dr. Sassowera z dnia 7

grudnia 1926 r. stwierdzające, że W. pozostaje od 1921 r. w leczeniu tego doktora z powodu kamicy żółciowej oraz bardzo ciężkiej neurastenji, że na zabieg operacyjny się nie godzi i że zarówno kamica jak i neurastenja obniżają w bardzo znacznym stopniu jego zdolność do zarobkowania. W., opierając się na tem świadectwie, które, jak twierdził petent, stwierdza, że służby nie opuścił samowolnie, że był naprawdę ciężko chory i że opinja lekarska z r. 1921 polegała na oczywistej pomyłce, oraz powołując się na wnoszone w r. 1921 podania o urlop i na badanie z r. 1928 przez dr. Wernickiego, prosił o ponowne rozpatrzenie jego prośby o emeryturę.

Ministerstwo W. R. i O. P. obecnie zaskarżonem do N. T. A. orzeczeniem nie przychyliło się do prośby W. o wznowienie postępowania w sprawie przyznania emerytury, rozstrzygniętej ostatecznie decyzjami z dnia 12 marca 1927 r. i 10 maja oraz 10 października 1928 r. dla braku określonej w art. 95 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. poz. 341 Dz. Ust. podstawy wznowienia tego postępowania.

We wniesionej do N. T. A. skardze przedstawia drobiazgowo faktyczny stan sprawy i wykazuje braki poprzedniego postępowania, w szczególności brak decyzji z dnia 12 marca 1927 r. pouczenia, że decyzja ta jest ostateczna. Skarżący twierdzi, że przedłożone Ministerstwu w późniejszym po r. 1921 czasie świadectwa lekarskie, wykazujące, że jest on w istocie poważnie chory i że był już w r. 1921 chory, a głównie wynik badania z r. 1928, dokonany przez Fizykat Miejski we Lwowie przy sposobności starań o nadanie nowej posady, wykazujący zupełną niezdolność do służby, są tego rodzaju nowemi okolicznościami faktycznemi i dowodami, które po myśli art. 95 b) uzasadniają wznowienie postępowania, bo podważają odmienne orzeczenie fizyka z r. 1921 i wykazują ponad wszelką wątpliwość, że orzeczenie to jest mylne.

Pozwane Ministerstwo w odpowiedzi na skargę twierdzi, że w niniejszym wypadku nie zachodzą warunki art. 95 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o postępowaniu administracyjnem, a ponadto powołuje się na art. 97 tego rozporządzenia, po którego myśli decyzja w sprawie wznowienia postępowania administracyjnego zależy wyłącznie od uznania władzy, wobec czego skarga, w myśl art. 3 i 14 ustawy o N. T. A., jest niedopuszczalna.

Najwyższy Trybunał Administracyjny rozważył co następuje.

W myśl art. 95 lit. b) rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem, na którym pozwana władza opiera swe orzeczenie i na który powołuje się również skarżący na uzasadnienie słuszności swych roszczeń, wznowienie postępowania w sprawie, zakończonej ostateczną decyzją, może nastąpić, jeżeli wyjdą na jaw istotne dla sprawy nowe okoliczności faktyczne, które istniały już przy wydaniu decyzji lub nowe środki dowodowe, o ile okoliczności te i środki w toku postępowania nie były znane władzy rozstrzygającej i nie mogły być wówczas powołane przez stronę zainteresowaną we wznowieniu bez winy tej strony.

Przedstawione przez skarżącego świadectwo lekarskie dr. Sassowera z dnia 7 grudnia 1926 r., stwierdzające rzekomy stan zdrowia W. w r. 1921, w żadnym razie nie może być uznane za taką okoliczność lub środek dowodu, uzasadniający wznowienie postępowania, chociażby już z tego powodu, że jeżeli skarżący nie przedstawił takiegoż świadectwa w r. 1921,

to miało to miejsce niewątpliwie z jego winy, gdyż powołany w tem świadectwie stan faktyczny, o ileby nawet uznać, iż odpowiada on istotnemu stanowi rzeczy, nie mógł być skarżącemu nieznany.

W tym stanie rzeczy, mając na względzie, że zarzut skarżącego co do pogwałcenia art. 95 cytowanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej jest nietrafny, gdyż pozwana władza przez powołanie się w zaskarżonem orzeczeniu na art. 95 tego rozporządzenia i stwierdzenie braku podstawy do zastosowania tegoż, tem samem uznała, że podane przez skarżącego okoliczności nie dają podstawy do zastosowania art. 95. N. T. A. uznał, że pozwana władza miała dostateczną podstawę do odmownego traktowania prośby skarżącego o wznowienie postępowania, a co zatem idzie, że zaskarżone orzeczenie jest legalne, wobec czego skargę W., jako nieuzasadnioną, oddalił.

Orzeczenie N. T. A. z dnia 18 czerwca 1931 r. L. Rej. 3505/29 w sprawie dodatku ekonomicznego.

Nr. I. 36550/31. Decyzją z dnia 29 maja 1928 r. L. I. S. 15384/29 Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego przyznało H. C., nauczycielce szkoły powszechnej w Byszycach, powiatu wielickiego, dodatek ekonomiczny na pięcioro dzieci w wysokości 220 mnożnych miesięcznie, począwszy od dnia 1 kwietnia 1928 r. następnie jednak decyzją z dnia 3 grudnia 1928 r. L. I. S. 41059/28 toż Kuratorjum uchyliło powołaną wyżej swoją decyzję z dnia 29 maja 1928 r., ponieważ mąż jej żyje i pobiera rentę inwalidzką, a nadto jest posiadaczem $2^1/_2$ morga gruntu, pobiera wynagrodzenie za pełnienie obowiązków sekretarza gminy Byszyce, oraz posiada dochody z prowadzenia sklepu tytuniowego. Od tej ostatniej decyzji C. odwołała się do Ministerstwa W. R. i O. P., które orzeczeniem z dnia 8 kwietnia 1929 r. Nr. II. 8888/29 odwołania C. nie uwzględniło. Na powyższe orzeczenie C. wniosła skargę do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Rozpatrując skargę C., Najwyższy Trybunał Administracyjny uznał, co następuje:

Art. 4 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. poz. 924) przyznaje dodatki ekonomiczne nie więcej jednak niż na 5 członków rodziny dla tych funkcjonarjuszów, którzy utrzymują rodzinę, przyczem w punkcie b) ustępu trzeciego powyższego artykułu za członka rodziny uważa się również i męża funkcjonarjuszki państwowej pod warunkiem, jeżeli jest zupełnie niezdolny do zarobkowania. Z powyższego wynika, że zamężna funkcjonarjuszka państwowa ma prawo do dodatku na dzieci w tym wypadku, jeżeli stwierdzonem zostanie, że ona jest utrzymująca rodzinę, a więc wtedy, kiedy wynikający z przepisów kodeksu cywilnego obowiązek utrzymywania przez męża rodziny przejdzie na żonę, w wypadku zaś kiedy mąż jej jest zupełnie niezdolny do zarobkowania i nie posiada minimalnych środków utrzymania, ma ona prawo do dodatku ekonomicznego nietylko na dzieci, ale nawet i na męża.

Zgodnie zaś z § 143 obowiązującego w miejscu zamieszkania skarżącej i jej męża austrjackiego kodeksu cywilnego i ustalonego w tym przedmiocie orzecznictwa obowiązek utrzymywania dzieci przechodzi na matkę, o ile mąż jest pozbawiony środków utrzymania względnie jest ubogim, to znaczy

nie posiada minimalnych środków utrzymania. Za posiadanie zaś minimalnych środków utrzymania należy uważać uzyskiwanie przez daną osobę dochodu, przekraczającego minimum wolne od płacenia podatku dochodowego, t. j. 1.500 zł rocznie, a to w myśl art. 2 ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. z 1925 r. poz. 411). Taka mianowicie zasada przyjęta została również i w art. 1. punkt 3. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o zaopatrzeniu byłych skazańców politycznych w brzmieniu ustawy z dnia 21 marca 1931 r. (Dz. U. R. P. z 1931 r. poz. 406). Skarżąca twierdzi, a władza pozwana temu nie przeczy, że mąż skarżącej jest 50% inwalidą wojennym i że dochody jego wraz z rentą inwalidzką wynoszą wszystkiego do 60 zł miesięcznie, a więc w każdym razie są nie wystarczające na utrzymanie jego i 5-ga dzieci. Z powyższego faktycznego stanu rzeczy nie wynika zatem, ażeby skarżąca zgodnie z powołanym wyżej § 143 austrjackiego kodeksu cywilnego nie była obowiązana do utrzymywania jej dzieci.

Wobec powyższego w cofnięciu skarżącej dodatku ekonomicznego na dzieci Najwyższy Trybunał Administracyjny dopatrzył się naruszenia przepisów art. 4 ustawy uposażeniowej i § 143 kodeksu cywilnego austrjackiego i wobec tego zaskarżone orzeczenie, jako niezgodne z ustawą, uchylił.

Orzeczenie z dnia 23 maja 1931 r. L. Rej. 3727/29 w sprawie emerytury.

Wedle protokółu komisji lekarskiej z dnia 4 czerwca 1928 r. stwierdzono u nauczycielki A. H. gruźlicę płuc, powstałą po wstąpieniu do służby i w czasie jej wykonywania bez nadziei na ustąpienie choroby, w konsekwencji czego uznano jej utratę zdolności zarobkowej w 100%. W tym stanie rzeczy Kuratorjum O. S. Lw. orzeczeniem z dnia 25 września Nr. I. 19680/28 na zasadzie art. 29 b) ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. przeniosło H. z urzędu w stan spoczynku i na podstawie ustępu 2 punktu 1 art. 9 pomienionej ustawy ze względu na jej policzalną służbę w ilości 8 lat przyznało jej uposażenie emerytalne w wymiarze tak, jak za 10 lat służby.

Zaskarżonem obecnie do N. T. A. orzeczeniem z dnia 20 marca 1929 r. L. II. 8006/29 Ministerstwo W. R. i O. P. nie uwzględniło zażalenia H., w którem domagała się zaliczenia do podstawy wymiaru 10 lat w myśl art. 11 i 12 obowiązującej ustawy emerytalnej, a to z powodu, że doliczenie 10 lat może mieć miejsce w myśl art. 11 i 12 cytowanej ustawy jedynie po nieprzerwanej 10-letniej służbie państwowej, a petentka przesłużyła zaledwie 8 lat.

Na powyższe orzeczenie H. wniosła skargę do N. T. A., w której zarzuca brak motywów, o ile chodzi o art. 12 ustawy emerytalnej i wywodzi, iż ponieważ gruźlica jest chorobą zakaźną, przeto przepis pomienionego artykułu winien był być do niej zastosowany.

Rozpatrując niniejszą sprawę i zważywszy:

1) że w myśl wyjaśnień N. T. A. w licznych wyrokach, a w szczególności w sprawie Sch. L. Rej. 1194/25, Kol. L. Rej. 5092/26 i Sentk. L. Rej. 1530/27, za nieszczęśliwy wypadek w rozumieniu punktu 2 a) art. 9 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r., poz. 46, Dz. Ust. z 1924 r., może być uważane tylko nagłe zdarzenie, wywołane przyczyną zewnętrzną, które spowodowało bezpośrednio lub pośrednio obrażenie ciała lub chorobę danego funkcjonarjusza, a choroba gruźlicy w żadnym razie pod pojęcie nieszczęśliwego wypadku nie podpada,

2) że poza tem, aczkolwiek gruźlica jest bezsprzecznie chorobą zaraźliwą, to jednak dla zastosowania punktu 2 c) art. 9 obowiązującej ustawy emerytalnej niezbędnem jest, aby zakaźna choroba panowała epidemicznie w miejscu służbowego pobytu, co winno być w myśl zasadniczej ustawy sanitarnej z dnia 19 lipca 1919 r. Dz. Ust. poz. 371 w związku z ustawą z 25 lipca 1919 r. poz. 402 Dz. pr. w przedmiocie zwalczania chorób zakaźnych oraz innych chorób występujących nagminnie oraz późniejszemi odnośnemi rozporządzeniami stwierdzone przez odnośne urzędy zdrowia z ogłoszeniem danej miejscowości za epidemicznie zagrożoną,

3) że zatem choroba „gruźlicy", z powodu której skarżąca została przeniesiona w stan spoczynku, sama przez się nie uzasadnia jeszcze możności zastosowania do niej punktu 2 art. 9, a w konsekwencji i dobrodziejstwa art. 12 omawianej ustawy emerytalnej, a to wobec powołania się w art. 12 na punkt 2 art. 9,

4) że wobec wogóle braku podstawy do zastosowania do skarżącej przepisu cytowanego artykułu, brak bliższego pod tym względem uzasadnienia w zaskarżonem orzeczeniu nie może być uznany za istotną wadliwość postępowania, tembardziej, że w niczem nie umożliwił skarżącej obrony swych praw —

Najwyższy Trybunał Administracyjny wobec wszystkiego wyżej powiedzianego skargę, jako nieuzasadnioną, odalił.

Organizacja szkół.

P. Kurator O. S. Lw. zezwolił:

1) rozporządzeniem z dnia 22 listopada 1931 r. Nr. III. 6277/31 p. Witoldowi Gintnerowi w Stanisławowie, na otwarcie i prowadzenie w Stanisławowie, przy ulicy Szaszkiewicza Nr. domu 8, prywatnych kursów kierowców samochodowych, pod nazwą: Kursy Kierowców Samochodowych Witolda Gintnera;

2) rozporządzeniem z dnia 19 listopada 1931 r. Nr. III. 5982/31 Zarządowi Zakładu Wychowawczego Braci Albertynów w Przemyślu na Zasaniu, na otwarcie i prowadzenie w Przemyślu na Zasaniu prywatnego warsztatu szkolnego stolarstwa dla bezdomnych chłopców pod nazwą: „Warsztaty Szkolne Stolarstwa Braci Albertynów".

3) rozporządzeniem z dnia 10 listopada 1931 r. Nr. III. 6049/31 Związkowi Nauczycielstwa Polskiego, Ognisku w Sanoku, na otwarcie i prowadzenie w Sanoku, w budynku szkoły powszechnej, prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Handlowy Związku N. P. w Sanoku.

Ruch służbowy.

Inspektoraty.

Przeniesieni: Hrehorowicz Janina, prow. urzędniczka Rady Szkolnej Powiatowej w Brodach, do Rady Szkolnej Powiatowej w Bóbrce.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Dubicki Józef, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Rosólnej (Bohorodczany);

Oleksiak Aleksy, kierownikiem 7-klasowej szkoły im. Piramowicza w Drohobyczu;

Plichota Grzegorz, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Łuczycach (Sokal); Pronkiewicz Andrzej, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Dobrowodach (Zbaraż);

Sandecki Franciszek, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Zarszynie (Sanok); Schabowski Józef, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Mostach Wielkich (Żółkiew).

Przeniesieni: Alsowa Janina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Grabówce (Kałusz), do 2-klasowej szkoły w Łdzianach (Kałusz);

Bachmińska Stanisława, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Hucie Brzuskiej (Dobromil), do 1-klasowej szkoły w Katynie Szlacheckiej (Dobromil); Bielawska Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Wróbliku Królewskim (Krosno), do 2-klasowej szkoły w Łężanach (Krosno); Buczek Michał, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Laskowcach (Trembowla), do 1-klasowej szkoły w Kobyłowłokach (Trembowla);

Chwalibóg Walerja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Woli Baranowskiej (Tarnobrzeg), do 4-klasowej szkoły w Stalach (Tarnobrzeg); Czerniukowa Julja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Skowjatynie (Borszczów), do 4-klasowej szkoły w Komarowie (Stanisławów);

Dromirecka Kazimiera, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Łoszniowie (Trembowla), do 1-klasowej szkoły w Laskowcach (Trembowla); Dziubińska Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Chorostkowie (Kopyczyńce), do 2-klasowej szkoły w Żohatynie (Dobromil);

Gryczukówna Włodzimiera, nauczycielka szkoły w Pasiecznej (Stanisławów), do 3-klasowej szkoły w Krechowcach (Stanisławów).

Holzhausenówna Zofja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Międzychodzie (Międzychód), do 7-kl. szkoły żeńskiej w Bolechowie (Dolinie);

Ilnicka Zofja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Czernelicy (Horodenka), do 7-klasowej szkoły w Gwoździcu (Kołomyja);

Jirsówna Stella, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Drohomirczanach (Stanisławów), do 1-klasowej szkoły w Jeziorku (Stanisławów);

Kaczmarczykówna Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Dźwinogrodzie (Buczacz), do 3-klasowej szkoły w Zubrzcu (Buczacz); Kandiuk Stefan, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. św. Józefa w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. Mickiewicza w Stanisławowie; Koblowa Stefanja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Lachowicach (Żydaczów), do 2-klasowej szkoły w Młyniskach (Żydaczów); Konieczkowska Helena, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Kosowach (Kolbuszowa), do 2-klasowej szkoły w Domatkowie (Kolbuszowa); Kudlanka Stanisława, nauczycielka 1-klasowej w Hucie-Porębach (Brzozów), do 3-klasowej szkoły w Nozdrzcu (Brzozów); Kusiakowa Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Świerzach (Chełm), do 7-klasowej szkoły w Birczy (Dobromil);

Michniewicz Marjan, nauczyciel w Komarnikach-Bukowince (Turka), do 1-klasowej szkoły w Szandrowcu (Turka); Muszyński Aleksander, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Haliczu (Stanisławów), do 5-klasowej szkoły w Załukwi (Stanisławów);

Pawliski Aleksander, kierownik 2-klasowej szkoły w Równi (Kałusz), do 2-klasowej szkoły w Uhrynowie Górnym (Stanisławów); Polański Michał, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Chłopach (Rudki), do 2-klasowej szkoły w Brześcu (Rudki); Posacka Anastazja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Łdzianach (Kałusz), do 2-klasowej szkoły w Grabówce (Kałusz); Poterałowiczowa Stefanja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Nowostawcach (Buczacz), do 2-klasowej szkoły w Dźwinogrodzie (Buczacz);

Siaczunowa Antonina, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Koszlakach (Zbaraż), do 2-klasowej szkoły w Lisieczyńcach (Zbaraż); Snigurowiczówna Władysława, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Hinowicach (Brzeżany), do 7-klasowej szkoły w Narajowie Mieście (Brzeżany); Stec Zygmunt, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Ceniawie (Kołomyja), do 3-klasowej szkoły w Harasymowie (Horodenka); Szałańska Celestyna, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Germakówce (Borszczów), do 1-klasowej szkoły w Szyszkowcach (Borszczów); Szymańska Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Sielcu (Tarnobrzeg), do 3-klasowej szkoły w Trześni (Tarnobrzeg);

Tarnowska Regina Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Mrozowicach (Brześć n. B.), do 2-klasowej szkoły w Koniuszkach Miasteczku (Brzeżany); Turzańska Longina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Gwoźdźcu (Kołomyja), do 7-klasowej szkoły w Czernelicy (Horodenka);

Uziejowa Eufrozyna, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Sufczynie (Dobromil), do 4-klasowej szkoły w Starzawie (Dobromil);

Wieliczko Ksenofont, nauczyciel 2-klasowej w Tumierzu (Stanisławów), do 3-klasowej szkoły w Kołodziejówce (Stanisławów); Wisłocka Stefanja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Wojtkowej (Dobromil), do 6-klasowej szkoły w Krościenku (Dobromil); Wowkowa Olga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Uhrynowie Górnym (Stanisławów), do 5-klasowej szkoły w Pawełczu (Stanisławów); Wysocka Aniela, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Katynie Szlacheckiej (Dobromil), do 1-klasowej szkoły w Łopusznicy (Dobromil).

Spensjonowani: Chudziakiewiczowa Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Jaworowie;

Demianowska Eugenja, kierowniczka 7-klasowej szkoły w Chorostkowie (Kopyczyńce); Dybulakowa Teodora, kierowniczka 3-klasowej szkoły w Zborze (Kałusz).

Freundorfowa Felicja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Słowackiego w Przemyślu.

Gmytrasiewicz Antoni, kierownik 3-klasowej szkoły w Dmytrowicach (Mościska); Gołogórska Kazimiera, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. św. Antoniego we Lwowie.

Kizimowicz Michał, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Kujdanowie (Buczacz); Kluczewski Józef, nauczyciel 1-kl. szkoły w Uścierykach (Kosów).

Langerowa Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Chorostkowie (Kopyczyńce); Lewkowiczówna Rozalja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Gajach (Lwów).

Micałowa Albertyna, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Głogowie (Rzeszów); Michałowska Ludwina, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Lubaczowie; Muszyński Mikołaj, kierownik 2-klasowej szkoły w Ottyniowicach (Bóbrka).

Pazdrijowa Józefa, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Rosochach (Stary Sambor); Pröklowa Jadwiga, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Gródku Jag.

Rappaport Adela, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Czackiego we Lwowie; Ruxerówna Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Kl. Tańskiej we Lwowie.

Sawicka Ewelina, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. św. Kazimierza w Tarnopolu; Schmidtówna Marja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Korczowie (Rawa Ruska); Solska Aniela, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Starym Samborze; Starzecka Kazimiera, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Piaskach (Lwów); Suszczyńska Anna, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Brodach; Szczepanowski Jan, kierownik 2-klasowej szkoły w Załużu (Lwów); Świdnicka Kazimiera, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Trościańcu (Złoczów).

Tenczar Karol, nauczyciel 7-klasowej szkoły kolejowej we Lwowie; Tennenbaumowa Lea, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Kopyczyńcach.

Wierzbicki Jan, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Kułaczynie (Śniatyn); Władykowa Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Brzozowie; Wondrauschowa Wanda, nauczycielka 7-kl. szkoły żeńskiej im. św. Anny we Lwowie.

Zbudowska Ewelina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Tłumaczu.

Zrezygnowali: Ks. Roman Fit, nauczyciel religji rzymsko-kat. 7-kl. publicznej szkoły powsz. w Busku (Kamionka Str.).

Zwolnieni: Ks. Czuba Błażej, nauczyciel religji w Monasterzyskach (Buczacz).

Zmarli: Tychowska Janina, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Rzęśnie Polskiej (Lwów), zmarła dnia 2 października 1931 r., w 40 roku życia. a w 21 służby nauczycielskiej.

Zakłady kształcenia nauczycieli:

Przeniesieni: Kiernicka Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. M. Konopnickiej we Lwowie, do szkoły ćwiczeń II. seminarjum żeńskiego we Lwowie.

Spensjonowani: Głodkiewiczowa Marja, nauczycielka seminarjum żeńskiego w Stanisławowie; Grabikowska Helena, nauczycielka seminarjum żeńskiego w Brzeżanach; Łuczyński Edmund, nauczyciel seminarjum męskiego w Stanisławowie; Szczerbowski Marjan, nauczyciel seminarjum męskiego w Rudniki n. S.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Mianowani: P. Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 7 listopada 1931 Nr. B. P. 2055/31 zamianował **Wilhelminę Prochaskównę,** nauczycielkę i p. o. kierowniczki gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu, przełożoną gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu.

Pan Kurator O. S. Lw. zarządzeniem z dnia 26 listopada 1931 Nr. II. 18992/31 powierzył p. **Hauserowi Aleksandrowi,** nauczycielowi gimnazjum im. Hetm. St. Żółkiewskiego w Żółkwi, kierownictwo gimnazjum im. St. Żółkiewskiego w Żółkwi.

Berger Bruchcia, nauczycielką gimnazjum w Nisku.

Przeniesieni: Bełzowski Stanisław, profesor gimnazjum I. we Lwowie, do gimnazjum XI. we Lwowie; Grużewski Władysław, profesor gimnazjum III. we Lwowie, do gimnazjum X. we Lwowie; Kędzior Michał, nauczyciel gimnazjum w Nisku, do gimnazjum w Tłumaczu.

Zwolnieni: Zaleski Roman, nauczyciel gimnazjum w Krośnie.

Spensjonowani: Bajer Józef, profesor gimnazjum w Drohobyczu; Dr. Bujas Benjamin, profesor gimnazjum w Brodach; Dubrawski Franciszek, nauczyciel X. gimnazjum we Lwowie; Fediuk Mikołaj, nauczyciel gimnazjum w Brodach; Koczwara Jan, profesor gimnazjum II. we Lwowie; Ks. dr. Turkowski Maurycy, profesor gimnazjum I. w Rzeszowie; Węgrzyn Stanisław, profesor gimnazjum w Brzeżanach.

Ś. p. Dr. Michał Kociuba

b. Wizytator Okręgowy Szkół, zmarł we Lwowie dnia 1-go grudnia 1931 r.

I oto znowu odprowadziliśmy na wieczny odpoczynek jednego z wybitnych pracowników na niwie naszego szkolnictwa b. wizytatora dra Kociubę. A był to wybitny pracownik, skoro Ministerstwo W. R. i O. P., przenosząc go po pełnej wysłudze lat na Jego własną prośbę w stały stan spoczynku w roku 1927-ym, wyraziło mu „podziękowanie za długoletnią i bardzo gorliwą i owocną pracę w różnych dziedzinach szkolnictwa, a zwłaszcza za wybitne starania około podniesienia stanu higjeny szkolnej i wychowania fizycznego młodzieży szkolnej w okręgu szkolnym lwowskim".

Ś. p. Zmarły urodził się dnia 20 listopada 1855 roku we Wierczanach, wiosce powiatu stryjskiego, gdzie ojciec jego był grecko-katolickim proboszczem. Gimnazjum ukończył w Drohobyczu w roku 1873-im, a potem wydział filozoficzny na uniwersytecie w Wiedniu w latach 1873 — 1877, poświęcając się przedewszystkiem ze szczególnem zamiłowaniem naukom przyrodniczym. To umiłowanie przyrody zaprowadziło Go następnie do Dublan koło Lwowa na studjum rolnicze, któremu oddawał się w latach 1883 — 1886 w charakterze asystenta przy katedrze zoologji. Dla rozszerzenia swoich studjów udał się następnie do Wiednia do Hochschule für Bodenkultur na krótki czas, poczem na wydział medyczny uniwersytetu w Krakowie, na którym przebywał w latach od 1887 do 1891. Był doktorem dwóch fakultetów: filozofji (1885) i medycyny (1893). Nie poświęcił się jednak praktyce lekarskiej, lecz został w roku 1893 nauczycielem nauk przyrodniczych i gospodarstwa, nasamprzód w państwowem seminarjum nauczycielskiem męskiem w Stanisławowie, a następnie w podobnem seminarjum we Lwowie. Stąd powołało Go Ministerstwo z dniem 1-go sierpnia 1910 r. do b. Rady Szkolnej Krajowej na krajowego inspektora szkół. na którem to stanowisku pozostawał przez 17 lat, jednając sobie szczere uznanie ogólne, szacunek i miłość.

Przerwę w Jego pracy stanowiły tylko dwa lata: 1915—16 i 1916—17, które przebył podczas wielkiej wojny światowej w Kijowie, jako zakładnik. zabrany przez wojska rosyjskie podczas ich odwrotu ze Lwowa.

Odszedł od nas do wieczności jako nieodżałowany, niezapomniany i zawsze nam drogi towarzysz pracy. Cześć Jego pamięci!

Konkursy.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
			szkoły						
1	Buczacz	Browary	2 kl.	koeduk.	—	pol -r.	2 ubik.	2 mg	
2	„	Ćwitowa	2 „	„	—	„	1 „	—	
3	„	Dobropole	3 „	„	—	„	2 „	1 mg	
4	„	Kujdanów	2 „	„	—	„	2 „	2 mg	
5	„	Międzygórze	2 „	„	—	„	2 „	—	
6	„	Monasterzyska	7 „	męska	—	polski	—	1 mg	Wymagaay w.k.n. lub egz. wydział.
7	„	Nawostowce	2 „	koed.	—	pol.-r.	2 ubik.	—	
8	„	Skomorochy	2 „	„	—	ruski	1 „	—	
9	„	Trościance	3 „	„	—	pol.-r.	2 „	1 mg	
10	„	Żnibrody	2 „	„	—	polski	1 „	—	
1	Brody	Dubie	3 „	„	—	pol.-r.	—	½ mg	Konk. 2-gi
2	„	Hołoskowice	2 „	„	—	„	2 „	„	„
3	„	Ruda Brodzka	2 „	„	—	polski	3 „	2 mg 321 m²	
1	Brzozów	Brzozów	7 „	żeńsk.	—	„	—	—	
1	Dobromil	Paportno	3 „	koed.	—	ruski	3 „	15 a	
1	Kolbuszowa	Widełka	5 „	„	—	polski	3 „	½ mg	
2	„	Wilcza Wola	4 „	„	—	„	3 „	1¾ mg	
3	„	Trzebuska	3 „	„	—	„	3 „	½ „	
4	„	Zarębki	2 „	„	—	„	3 „	9a 84 m²	
5	„	Kopcie	2 „	„	—	„	2 „	2 mg	
6	„	Kosowy	2 „	„	—	„	—	1 mg	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	**Lesko**	Olszanica	2 kl.	koeduk.	św. Jana Kantego	polski	3 ubik.	200 m²	
2	„	Polana	2 „	„	—	„	—	195 m²	
3	„	Smolnik a/Lut.	2 „	„	—	pol.-r.	3 ubik.	400m²	
4	„	Skorodne	2 „	„	—	„	2 „	—	
5	„	Zawadka	2 „	„	—	„	2 „	—	
1	**Lwów**	Czyżyków	2 „	„	—	„	—	³/₄ mg	
2	„	Kukizów	2 „	„	—	polski	4 ubik.	2 mg	
3	„	Milatycze	3 „	„	—	„	3 „	1200 sąż.	
1	**Łańcut**	Pogwizdów	2 „	„	—	polski	1 „	—	
1	**Mościska**	Dmytrowice	3 „	„	—	pol-r.	3 „	2 mg	
1	**Przemyślany**	Ciemierzyńce	5 „	„	—	polski	—	—	
2	„	Nowosiółka	2 „	„	—	„	—	—	
3	„	Podusów	2 „	„	—	pol.-r.	—	—	
4	„	Rozworzany	2 „	„	—	„	—	—	
5	„	Zadwórze	3 „	„	—	„	—	—	
1	**Stanisławów**	Dorohów	6 „	„	—	„	—	2 mg	Konk. 2-gi
2	„	Jezupol	6 „	„	—	polski	—	—	Konk. 2-gi
3	„	Komarów	4 „	„	—	ruski	3 ubik.	2 mg	Konk. 3-ci
4	„	Kańczaki St.	2 „	„	—	polski	—	—	Konk. 2-gi
5	„	Uzin	2 „	„	—	pol.-r.	2 ubik.	—	Konk. 2-gi
6	„	Pogrodzie	2 „	„	—	polski	—	—	Konk. 2-gi
7	„	Załukiew	5 „	„	—	pol.-r.	3 ubik.	2 mg	
8	„	Kołodziejówka	3 „	„	—	„	3 „	—	Konk 3-ci
1	**Turka**	Jabłonka Wyżna	2 „	„	—	ruski	3 „	72 a	Konk. 2-gi
2	„	Wołcze	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	13 a	

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do końca lutego 1932 r.

Unieważnienie konkursów.

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Unieważnia się konkurs ogłoszony na posadę	w Dz. Urz. Kur. O.S.L. Nr.	Uwaga
1	Kopyczyńce	Tłusteńkie	3-kl.	koed.	—	pol.-r.	kierow.	8/31	
1	Żółkiew	Mosty Wiel.	7 „	męska	—	polski	„	8/31	

Ogłoszenia.

Godziny przyjęć w Ministerstwie W. R. i O. P.

Nr. O. 2084/31. Dni i godziny przyjęć interesantów w Ministerstwie W. R. i O. P. ustalił Pan Minister zarządzeniem z dnia 21 października 1931 r. Nr. I. Org. 1665/31 w sposób następujący:

1. Pan Minister przyjmować będzie tylko te osoby, które na skutek porozumienia się z sekretarjatem otrzymują zawiadomienie o wyznaczonym dniu i godzinie przyjęcia.

Zgłoszenia o przyjęcie mogą być uskutecznione osobiście, listownie, telefonicznie lub telegraficznie i winny zawierać ujęty krótko, a treściwie przedmiot sprawy.

Zgłoszenia w sprawach niezasadniczych i mniejszej wagi nie będą uwzględniane.

2. Podsekretarz Stanu p. Pieracki Kazimierz przyjmuje w poniedziałki i czwartki od godz. 13 do 14.

Obowiązuje uprzednie zgłoszenie o przyjęcie za pośrednictwem sekretarza osobistego.

3. Podsekretarz Stanu, ks. dr. Żongołłowicz Bronisław przyjmuje we wtorki i środy od godziny 13 do 14.

Obowiązuje uprzednie zgłoszenie o przyjęcie za pośrednictwem sekretarza osobistego.

4. Szef Biura Personalnego i dyrektorowie departamentów przyjmują w poniedziałki, środy i piątki od godz. 13 do 14.30.

Naczelnicy wydziałów przyjmują w poniedziałki, środy, czwartki, i piątki od godz. 12 do 14.

Zgłoszenia o przyjęcie uskutecznia się zapomocą karty zgłoszenia.

Inni urzędnicy wydziałów (Biura Personalnego) zasadniczo interesantów nie przyjmują, o ile nie są do tego upoważnieni na stałe lub doraźnie.

7. Bibljoteka Ministerstwa jest czynna codziennie od godz. 11 do 14 i od godz. 17.30 do 20.30.

Komisja Egzaminacyjna Państwowych Kursów Nauczycielskich we Lwowie.

Nr. I. K. N. 6550/31. Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 23 października b. r. Nr. II. 20507/31 zamianowało na zasadzie § 11. Statutu Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1928 Nr. 9, poz. 153 [1]) na przeciąg lat szkolnych 1931/32, 1932/33 i 1933/34.

Przewodniczącym Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla Eksternów przy Państwowym Wyższym Kursie Nauczycielskim we Lwowie: 1) p. Seweryna Bilinkiewicza, 2) p. Teofila Adama Koziarę, 3) p. Czesława Zająca, okręgowych wizytatorów szkół w Kuratorjum O. S. L. we Lwowie.

Członkiem tej komisji: 1) p. Walentego Adamczaka, nauczyciela seminarjum naucz. męskiego we Lwowie, z zakresu śpiewu i muzyki, 2) p. Stanisława Bełzowskiego, nauczyciela I. gimnazjum we Lwowie, z zakresu historji, 3) p. dr. Bronisława Brończyka, nauczyciela VIII. gimnazjum we Lwowie, z zakresu języka francuskiego, 4) p. dr. Władysława Budzianowskiego, nauczyciela VIII. gimnazjum we Lwowie, z zakresu przyrody, 5) p. dr. Marję Chelińską, przełożoną I. seminarjum naucz. żeńskiego we Lwowie, z zakresu geografji i nauki o Polsce Współczesnej, 6) p. dr. Romana Cegielskiego, nauczyciela II. seminarjum naucz. żeńskiego we Lwowie, z zakresu matematyki i fizyki, 7) p. Tadeusza Dręgiewicza, nauczyciela XII. gimnazjum we Lwowie, z zakresu wychowania fizycznego, 8) p. Marję Germanównę, instruktorkę wychowania fizycznego dla szkół lwowskich w Radzie Szkolnej Miejskiej we Lwowie, z zakresu wychowania fizycznego, 9) p. dr. Jarosława Hordyńskiego, nauczyciela filji gimnazjum z r. j. n. we Lwowie, z zakresu języka ruskiego, 10) p. dr. Kazimierza Jarockiego, nauczyciela XI. gimnazjum we Lwowie, z zakresu języka francuskiego, 11) p. Franciszka Kapałkę, nauczyciela seminarjum naucz. męskiego we Lwowie, z zakresu wychowania fizycznego, 12) p. dr. Konstantego Kisielewskiego, nauczyciela II. seminarjum naucz. żeńskiego we Lwowie, z zakresu języka ruskiego, 13) p. dr. Stefana Kuczyńskiego, nauczyciela XI. gimnazjum we Lwowie, z zakresu języka niemieckiego, 14) p. Zofję Kwiatkowską, nauczycielkę I. seminarjum naucz. żeńskiego we Lwowie, z zakresu wychowania fizycznego, 15) p. Franciszka Laskowskiego, nauczyciela XI. gimnazjum we Lwowie, z zakresu języka polskiego, 16) p. dr. Janinę Lehnertową, nauczycielkę gimnazjum żeńskiego im. kr. Jadwigi we Lwowie, z zakresu języka angielskiego, 17) p. Władysława Lichtenberga, nauczyciela X. gimnazjum we Lwowie, z zakresu matematyki i fizyki, 18) p. Joannę Loeblową, nauczycielkę I. seminarjum naucz. żeńskiego we Lwowie, z zakresu śpiewu i muzyki, 19) p. Kazimierza Łotockiego, nauczyciela seminarjum naucz. męskiego we Lwowie, z zakresu rysunków, 20) p. Franciszka Madydę, nauczyciela VIII. gimnazjum we Lwowie, z zakresu robót ręcznych, 21) p. Marjana Malskiego, nauczyciela X. gimnazjum we Lwowie, z zakresu rysunków, 22) p. Janinę Moskalównę, nauczycielkę szkoły zawodowej żeńskiej we Lwowie, z zakresu gospodarstwa domowego, 23) p. Czesława Nankego, nauczyciela VIII. gimnazjum we Lwowie, z zakresu historji, 24) p. dr. Aleksandrę Skulską, nauczycielkę II. seminarjum naucz. męskiego we Lwowie, z zakresu języka polskiego, 25) p. dr. Stanisławę Słowikowską, nauczycielkę szkoły powszechnej żeńskiej im. św. Anny we Lwowie, z zakresu przyrody,

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 542.

26) p. dr. Janinę Stankiewiczównę, nauczycielkę I. seminarjum naucz. męskiego we Lwowie, z zakresu języka polskiego, 27) p. Pelagię Sternalównę, nauczycielkę konserwatorjum muzycznego we Lwowie, z zakresu śpiewu i muzyki, 28) p. dr. Fortunata Strońskiego, nauczyciela VIII. gimnazjum we Lwowie, z zakresu przyrody, 29) p. dr. Emila Szumskiego, nauczyciela gimnazjum żeńskiego im. król. Jadwigi we Lwowie, z zakresu języka angielskiego, 30) p. dr. Marjana Westwalewicza, profesora I. gimnazjum we Lwowie, z zakresu przyrody, 31) p. dr. Janinę Wisłocką, nauczycielkę szkoły zawodowej żeńskiej we Lwowie, z zakresu gospodarstwa domowego, 32) p. Stanisławę Włodkównę, nauczycielkę szkoły powszechnej żeńskiej im. św. Antoniego we Lwowie, z zakresu robót kobiecych, 33) p. Jadwigę Wójcikównę, nauczycielkę II. seminarjum naucz. żeńskiego we Lwowie, z zakresu pedagogiki, 34) p. Władysława Zgodzińskiego, nauczyciela seminarjum naucz. męskiego we Lwowie, z zakresu robót ręcznych.

Kino objazdowe.

Nr. O. 2229/31. Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 28 października 1931. Nr. I. W. F. 8193/31. poleciło uwadze i pomocy Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj i Kierownictw szkół i zakładów naukowych działalność kina objazdowego, wyświetlającego w b. roku szkolnym filmy harcerskie.

Kino wyświetla filmy „Pan Prezydent Rzeczypospolitej w obozie harcerskim wśród dziewcząt“, „Życie dziewcząt w obozie harcerskim“, „Wszechsłowiański zlot harcerstwa w Pradze“, „Fragmenty międzynarodowego zlotu st. harcerzy w Kandersteg (Szwajcarja)“, „Pan Prezydent Rzeczypospolitej w towarzystwie wojewody śląskiego w żeńskim obozie w. f. w Istebnej“, „Poświęcenie stanicy harcerskiej na Buczu (Śl. Ciesz.)“, „Przygody na Alasce“.

Wypłata pensji kawalerom orderu „Virtuti Militari“ za rok 1932.

Okólnik (Nr. 52) Ministerstwa Skarbu z dnia 5 listopada 1931 r. Nr. L. D. VII. 1411/1/31. (Minist. W. R. i O. P. z dnia 16 listopada 1931 r. Nr. BP. 5371/31).

Nr. O. 2326/31. Ministerstwo Skarbu zawiadamia, że pensja orderowa, przypadająca kawalerom orderu „Virtuti Militari“ za rok 1932, ma być wypłacona jednorazowo w pełnej wysokości w terminie począwszy od dnia 2 stycznia 1932 r. na zasadach ustalonych zarządzeniem z dnia 4 marca 1929 r. L. D. VII. 313/2.

Kierownik Departamentu: (—) *Nowak.*

Falsyfikat banknotu 500 zł (typ II.).

Zawiadomienie Banku Polskiego z dnia 5 listopada 1931 r. (Min. W. R. i O. P. z dnia 14 listopada 1931 r. Nr. I. R. 11065/31.

Nr. O. 2295/31. Falsyfikat wykonany na papierze odmiennym co do gatunku, lecz zbliżonym do papieru biletów autentycznych. Znak wodny w medaljonie wytłaczany mechanicznie w gotowym papierze. Obraz przedniej strony jest o 3,5 mm, a odwrotnej o 1.5 mm krótszy od obrazu biletu

autentycznego. Kolory farb nieco brudne, zbliżone jednak do kolorów biletów autentycznych. Portret Kościuszki mało plastyczny, cieniowany jest grubszemi linjami. Rysunki giloszowe i ornamentacyjne wykonane linjami grubszemi, miejscami przerywanemi i zalanemi. Żółty kolor tła tak w medaljone jako też na całej powierzchni obu stron biletu jest słabo widoczny. Druk w tekście i klauzuli nierówny, rozlany, kontury liter nie są tak ostre, jak na bilecie autentycznym. Cyfry numeru mają wykrój odmienny. Numeracja i podpisy są koloru szaro-czarnego, podczas gdy na biletach autentycznych intensywnie czarnego.

Falsyfikat wykonany jest udatnie — i mimo błędów i usterek w druku — na pierwszy rzut oka trudny do rozpoznania.

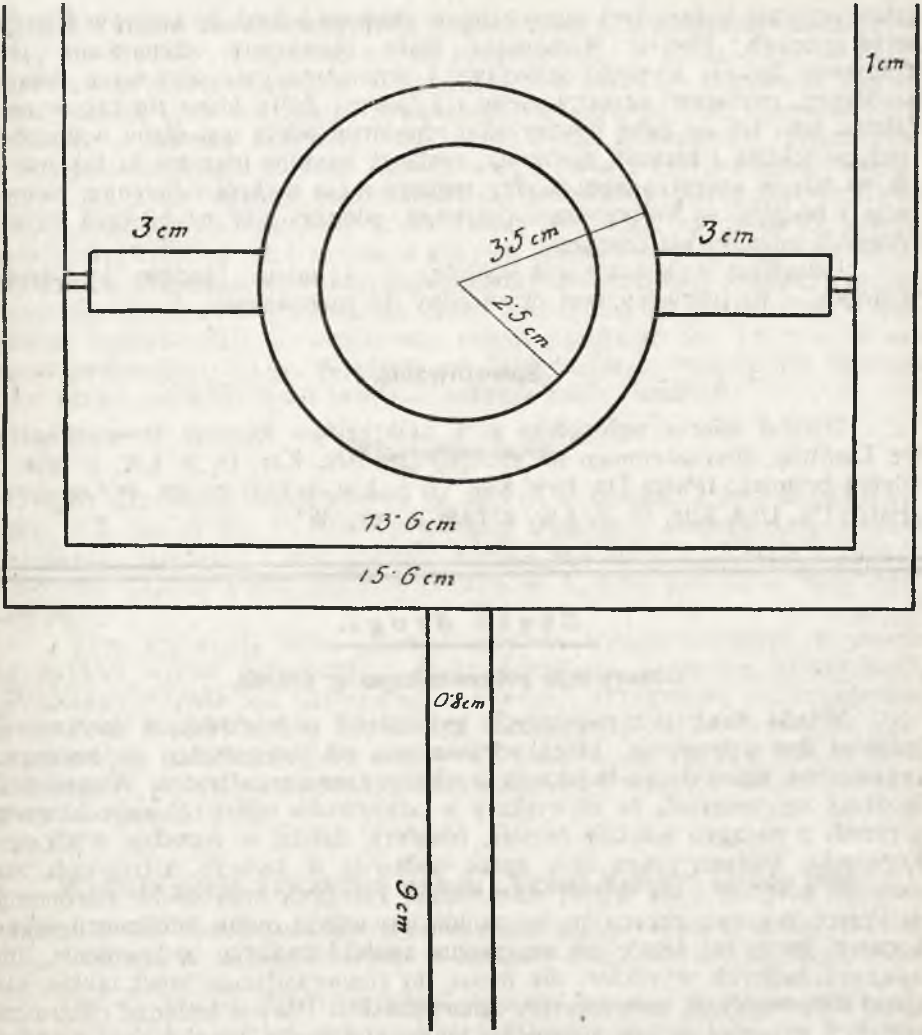
Sprostowanie.

Ostatni wiersz ogłoszenia p. t. „Okręgowa Komisja Dyscyplinarna we Lwowie, umieszczonego na str. 583 Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r. winien brzmieć: (Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 24) zamiast: „Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 36“.

Część druga.

Obserwacje astronomiczne w szkole.

Wśród nauk przyrodniczych najbardziej odpowiadającą marzeniom ludzkim jest astronomja, która odrywa nas od wszystkiego co znikome, przyziemne, unosi ducha ludzkiego w niezmierzone przestrzenie Wieczności. Możemy się szczycić, że największy z odkrywców szlaków wszechświata wyszedł z naszego właśnie narodu. Niestety, dzisiaj w narodzie wielkiego Kopernika, którego praca imię nasze wsławiła w świecie, astronomja ma niewielu adeptów i nie więcej miłośników. Ten brak miłośników astronomji w Polsce ma swą przyczynę w panującem wśród ogółu inteligencji przekonaniu, że w tej dziedzinie nie można znaleźć żadnego zadowolenia, ani osiągnąć żadnych wyników, nie mając do rozporządzenia lunet takich, jakiemi rozporządzają uniwersytety amerykańskie. Prawie każdego odstrasza też myśl o potrzebie przygotowania matematycznego, potrzebnego do tego rodzaju badań. Pogląd ten jest pod pewnym względem mylny. Inny jest cel i inny zakres badań fachowców w wielkich obserwatorjach, a inny zwyczajnych amatorów. Jest wiele zagadnień w astronomji, któremi nie zajmują się wielkie obserwatorja z tego samego powodu, dla którego nie ostrzeliwuje się zabłąkanego żołnierza z baterji największego kalibru dział. Są obserwacje, które można przeprowadzić nawet gołem okiem, a które mogą okazać się cennym przyczynkiem naukowym. Należą do nich obserwacje gwiazd zmiennych, których ogromna ilość zmusza zawodowców do pozostawienia ich rzeszom astronomów-amatorów. To samo dotyczy przypadkowych najczęściej obserwacyj meteorów, t. j. gwiazd spadających. Meteorologja i geofizyka zawdzięczać mogą również niejedną ważną wiadomość częstym obserwacjom nieba przez licznych amatorów. Ogromnie ważnym także czynnikiem wychowawczym jest oglądanie tego nieba, które

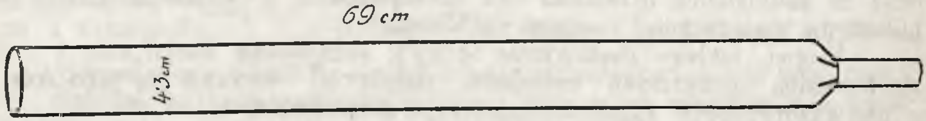

Rys. 1.

ludzkość od tysięcy lat za swą ojczyznę uważa. Należy więc patrzeć na niebo szczególnie, gdy mieszkamy w okolicy wolnej od kurzu i świateł wielkiego miasta. Istnieje we Lwowie oddział Polskiego Tow. Przyjaciół Astronomji, popularyzujący tę ciągle u nas niepopularną naukę. Do tego Towarzystwa można zwracać się pisemnie, donosząc o każdem ważniejszem spostrzeżeniu lub też korespondując stale w wypadku przeprowadzania jakichś bardziej systematycznych obserwacyj. Sekretarz tego Towarzystwa z chęcią udzieli zgłaszającym się żądanych informacyj, wystarczy tylko napisać do niego kartkę pocztową, o ile rzeczywiście zauważy się na niebie coś ciekawego. Korespondencja taka jest wolna od opłaty pocztowej.

Mimo że wiele cennych obserwacyj uczynić można bez przyrządów, marzeniem każdego miłośnika gwiaździstego nieba jest posiadanie własnej, choćby prymitywnej lunety. Chcąc dopomóc amatorom w tym kierunku, podaję poniżej opis najprostszego refraktora, który każdy może sobie sam niewielkim kosztem zbudować. W tym celu należy postarać się o szkło wypukłe z okularów t. zw. amerykańskich na 1,5 dioptrji, t. zn. o ogniskowej 66,7 cm, której użyjemy jako objektywu. Następnie należy kupić rurę mosiężną, o przekroju 4,3 cm w świetle (szkło z okularów ma średnicę 4 cm). Okular należy kupić gotowy, o ogniskowej dość krótkiej. Wobec tego wystarczy rura długości 75 cm. Samą lunetę należy zmontować według rys. 2. Objektyw należy umocować kitem albo piceiną. Drugi koniec rury trzeba ponacinać i pozaginać w sposób widoczny na rysunku, tak by zostawić otwór stosowny do średnicy zakupionego okularu. Okular powinien tkwić w tym otworze niezbyt ciasno, tak by można go było wsuwać lub wysuwać.

Luneta ta potrzebuje jeszcze jakiegoś statywu. W tym celu najlepiej nadaje się statyw drewniany, używany do aparatów fotograficznych. Należy tylko z niego usunąć śrubę, na której przymocowuje się zwykle kamerę fotograficzną. Otwór pozostały po niej przyda się na włożenie nóżki przyrządu podtrzymującego lunetę, a przedstawionego na rys. 1. Drewniana

Rys. 2.

rama w kształcie litery *U*, w której ramionach obraca się na dwóch gwoździkach pierścień drewniany, podtrzymujący lunetę, zakończona jest nóżką drewnianą, wchodzącą w otwór stojaka. Przyrząd ten pozwala nam obracać lunetę w dwóch płaszczyznach, pionowej i poziomej. Koszta budowy takiej prostej lunety wynoszą mniej więcej:

szkło z okularów	4 zł.
okular	20 „
rura mosiężna	3 „
statyw	10 „
przyrząd podtrzymujący (robota)	5 „
Razem	42 zł.

Mimo, że powiększenie tej lunety nie jest duże (zależne od ogniskowej okularu), można jednak przy jej pomocy, osiągnąć bardzo piękne wyniki.

M. Wójtowicz.

Spółdzielczość w szkołach okręgu kuratorjum lwowskiego.

W obecnem ciężkiem położeniu gospodarczem wszystkich krajów coraz częściej słychać głosy o potrzebie przebudowy ustroju gospodarczego. Przebudowa ta może postępować albo siłą przymusu zewnętrznego, władzy lub też wewnętrznym wysiłkiem dusz ludzkich.

Przebudowa gospodarcza drogą przymusu stosowana w różny sposób w okresie wojny światowej, a nieraz i później okazała się nietrwałą, pociągającą tylko chwilowe skutki, to też oczy teoretyków i praktyków zwracają się coraz częściej w stronę takich organizacyj gospodarczych, które stanowiły przebudowę ustroju gospodarczego opartą na przekształcaniu pojęć i sumień szerokich warstw ludności.

Dotychczas jako najbardziej rozpowszechniona i najlepiej opracowana forma takich organizacyj występuje ruch spółdzielczy.

On to pozwala na stopniowe przekształcenie ustroju gospodarczego, którego podstawę stanowi wyzysk jednostki przez jednostkę, na ustrój samopocy najszerszych warstw.

Równocześnie jednak ze wzrostem ogólnego zainteresowania ruchem spółdzielczym kierownicy tego ruchu zwracają coraz częściej uwagę, że najpierw muszą być spółdzielcy, potem spółdzielnie, że powodzenie całego ruchu zależy od stopnia wyrobienia ogółu ludzi, biorących w nim udział, oraz że spółdzielnie przestaną być spółdzielniami, o ile ich członkami są ludzie, nie mający pojęć i sumień spółdzielczych.

Wobec takiego postawienia sprawy zagadnienie kształcenia i wychowywania przyszłych członków spółdzielni wysuwa się jako jedno z pierwszorzędnych zagadnień społeczno-gospodarczych.

W okręgu szkolnym lwowskim Kuratorjum w porozumieniu z instytucjami spółdzielczemi i szerokiemi sferami nauczycielstwa zwróciło baczną uwagę na sprawę wychowania i kształcenia spółdzielczego.

Twórca polskiej spółdzielczości rolniczej ś. p. dr. Franciszek Stefczyk i jego współpracownik ś. p. Leon Twarecki opracowali sposoby prowadzenia szkolnych kas oszczędności i przedłożyli je b. Radzie Szkolnej Krajowej w roku 1910. Od tego czasu zaczęła rozwijać się groszowa oszczędność wśród dziatwy szkolnej. Po wojnie i dewaluacji w r. 1925 Patronat Spółdzielni Rolniczych we Lwowie zwrócił się do kuratorjów we Lwowie i w Krakowie o podjęcie tej akcji na nowo. Praca rozpoczęła się, jednak utrudniał ją brak ustalenia metod i brak przygotowania wśród nauczycielstwa.

W celu usuwania tych braków z inicjatywy Patronatu zorganizowało Kuratorjum trzydniowy kurs dla powiatowych instruktorów szkolnych kas oszczędności w dniach 28, 29 i 30 stycznia 1930 r. W kursie wzięło udział 62 nauczycieli i nauczycielek z 53 powiatów. Kurs był równocześnie konferencją porozumiewawczą w sprawie systemów prowadzenia szkolnych kas oszczędności. Znaczna większość uczestników wypowiedziała się za systemem gotówkowym, dopuszczono jednak również system znaczkowy. Każdy z uczestników kursu przyjął obowiązki instruktora szkolnych kas oszczędności w swoim powiecie i przeprowadzał następnie na konferencjach rejonowych ćwiczenia w prowadzeniu szkolnych kas oszczędności połączone z referatem, a stanowiące niejako krótki kurs parogodzinny. Instruktorzy przeprowadzili 59 takich kursów w 34 powiatach, a wzięło w nich

udział 2399 osób z pośród nauczycielstwa. W ten sposób stworzone zostały podstawy dla rozpowszechnienia w okręgu kuratorjum lwowskiego szkolnych kas oszczędności. Rozpowszechnienie to ułatwia wydawnictwo potrzebnych druków prowadzone przez Patronat Spółdzielni Rolniczych we Lwowie (ul. Mickiewicza 26 l. p.). Druki te nabywają kasy Stefczyka i dostarczają bezpłatnie szkołom, które lokują w kasach Stefczyka zebrane oszczędności.

W niektórych powiatach instruktorzy szkolnych kas oszczędności, mając silne poparcie powiatowych władz szkolnych, rozwinęli bardzo ożywioną działalność, zbierając okresowe sprawozdania szkolnych kas oszczędności, udzielając wszystkim szkołom w powiecie wskazówek w sprawach szkolnych kas oszczędności, oraz informując szczegółowo Kuratorjum i Patronat Spółek Roln. o stanie pracy.

Prócz tego posiadamy sprawozdania kas Stefczyka o ilości książeczek wkładkowych, wydanych uczniom i o sumie wkładów oszczędnościowych. Na podstawie tych ostatnich sprawozdań można stwierdzić stan następujący (w całym okręgu Kuratorjum Lwowskiego):

	1/I. 1930	30/VI. 1930	1/I. 1931	30/VI. 1931
Ilość książeczek uczniów	11.300	15.400	16.000	18.300
Suma wkładek uczniów w zł.	86.000	115.000	118.400	137.500
Przeciętnie wkładek na 1 książeczkę	7,61	7,49	7,40	7,51

Wzrost sumy wkładów i ilości dzieci oszczędzających jest więc stały.

Szkolne kasy oszczędności i prowadzone gdzie niegdzie inne spółdzielnie szkolne mogą dopiero w dalszej przyszłości przysposobić spółdzielniom członków i pracowników, natomiast nauczyciele, obejmując obecnie pracę na wsi, nie posiadają dostatecznej wiedzy o ruchu spółdzielczym. Aby brak ten usunąć, zapoznać młodych nauczycieli z zasadami spółdzielczemi i zachęcić ich do tej pracy, rozpoczął Patronat w porozumieniu z Kuratorjum szereg 3-dniowych kursów spółdzielczych dla uczniów i uczennic ostatniego kursu seminarjów nauczycielskich.

Kuratorjum wydało w tej sprawie okólniki do dyrekcyj zakładów (z dnia 29 sierpnia 1929 r. L. I. K. N. 3279/29 i z dnia 4 września 1930 r. L. I. K. N. 4690/30) a na ich podstawie Patronat Spółdzielni Rolniczych porozumiewał się z zakładami w sprawie terminów kursów. W roku szkolnym 1929/30 odbyło się 6 kursów, a w roku 1930/31 — 23 kursy.

Program każdego kursu obejmował: 1) 8 wykładów, 2) ćwiczenia praktyczne w prowadzeniu szkolnej kasy oszczędności, 3) zebrania seminaryjne, na których uczestnicy odczytywali opracowania na dobrowolnie wybrane tematy i odbywała się dyskusja, 4) wycieczkę dla zwiedzenia spółdzielni mleczarskiej.

Każdy z uczestników otrzymał przy otwarciu kursu formularze do ćwiczeń w prowadzeniu szkolnej kasy oszczędności oraz broszurę z opisem sposobu przeprowadzenia kursu i z dyspozycją wszystkich wykładów.

Wykłady dotyczyły następujących tematów: 1) stanowisko ruchu spółdzielczego w życiu społecznem, 2) zasady przepisów prawnych, 3) rozwój spółdzielni różnych typów w związku z ogólnym ruchem samoobrony społeczno-gospodarczej szerokich warstw, 4) praca kas Stefczyka, 5) spółdzielnie mleczarskie i skup jaj, 6) zasady towarowego obrotu spółdzielczego

i administracji spółdzielni, 7) organizacja ruchu spółdzielczego w Polsce (związki rewizyjne, banki i hurtownie), 8) sposoby oświatowej pracy spółdzielczej i najpilniejsze potrzeby ruchu.

Tematy wybierane przez uczestników do wypracowań samodzielnych były następujące: 1) znaczenie spółdzielczości w życiu społecznem, 2) jak założyć spółdzielnię i jak ją rozwiązać, 3) sposoby oszczędzania na wsi i w mieście, 4) na co szczególnie zwrócić uwagę, rozpoczynając pracę w kasie Stefczyka, 5) warunki założenia i sposoby pracy spółdzielni mleczarskiej, 6) jak stopniowo zakładać różne typy spółdzielni, 7) Lisków Kaliski jako przykład pracy spółdzielczej, 8) jak zacząć i rozwijać spółdzielcze wychowanie dziatwy szkolnej i młodzieży, 9) sposoby oświaty spółdzielczej.

Kurs rozpoczynał się wykładami, zakończonemi w pierwszym dniu przed południem rozdaniem tematów opracowań. Popołudniu odbywały się ćwiczenia w prowadzeniu szkolnej kasy oszczędności. Drugi dzień poświęcony był na wycieczkę. W trzecim dniu odbywały się zebrania seminaryjne z czytaniem referatów i dyskusją oraz ostatnie wykłady.

Odbyły się następujące kursy:

Lp.	Miejscowość	Daty	Ilość zakładów	Ilość uczestników	Ilość opracowań	Wycieczka do Spółdz. mlecz. w
1.	Stanisławów [1])	11—14. IV. 1929	5	170	24	—
2.	Stanisławów	12—14. IX. „	3	105	16	Marjampol
3.	Lwów	16—18. IX. „	2	150	22	Kościejów
4.	Przemyśl	17—19. X. „	4	140	82	Munina
5.	Tarnopol	24—26. X. „	3	100	20	Bucniów
6.	Krosno	25—27. XI. „	2	75	16	—
7.	Stanisławów	15—17. IX. 1930	3	102	21	Marjampol
8.	Kołomyja	18—20. X. „	1	32	27	Ottynja
9.	Czortków	22—24. IX. „	2	66	12	Wierzbowiec
10.	Zaleszczyki	25—27. IX. „	1	32	29	—
11.	Tłumacz	27—29. IX. „	1	30	14	Ottynja
12.	Żółkiew	6—8. X. „	1	40	22	Kościejów
13.	Jarosław [2])	9—11. X. „	2	46	46	Munina
14.	Sokal	13—15. X. „	2	75	26	Rawszczyzna
15.	Sambor	20—22. X. „	2	88	17	Sąsiadowice
16.	Krosno	23—25. X. „	2	73	23	Suchodół
17.	Przemyśl	6—8. XI. „	2	61	41	Munina
18.	Rzeszów	17—19. XI. „	2	61	27	Kraczkowa
19.	Łańcut	27—28. XI. „	1	72	44	—
20.	Przemyśl	29. XI.—1. XII „	2	61	31	—
21.	Lwów	8—10. I. 1931	4	183	66	Kościejów
22.	Rudnik n/S.	26—27. I. „	1	85	15	—
23.	Lwów	27—28. I. „	2	154	11	—
24.	Tarnopol	4—6. II. „	3	110	36	—
Ogółem 24 kursy		70 dni	w 36 zakładach 55 klas	2.111	688	16 wycieczek

[1]) Kurs próbny z inicjatywy Koła T. S. L. w Stanisławowie z udziałem również uczniów i uczennic szkół handlowych.

[2]) Z udziałem również uczennic szkoły handlowej.

Po przeprowadzeniu kursów rozesłano uczestnikom kwestjonarjusze dotyczące warunków pracy spółdzielczej i społecznej w miejscowościach, w których otrzymali posady nauczycielskie.

Dr. K. Weydlich.

Gazetka szkolna.

Ubiegłego roku w mojej drugiej klasie powsz. szkoły męskiej im. Lenartowicza we Lwowie opracowały dzieci gazetkę metodą projektów. Pracowały nad tą gazetą cały tydzień przez cztery godziny dziennie. W pierwszym dniu ułożyły tytuł gazetki, obmyśliły poszczególne działy treści i naszkicowały okładkę. Zaraz też urządzono wystawę tych okładek. Dzieci porównały je z szatą zewnętrzną „Promyczka" i innych pisemek dla młodzieży i poprawiły wedle nich swoje projekty. Następnie ułożyły dwie bajki na podstawie podanych wyrazów i opowiadanie o „Franku gazeciarzu" na podstawie sylwetek: staruszki i gazeciarza. Bajki i opowiadanie były pracą zbiorową dzieci, kierowaną przez nauczycielkę. Bajkę tę, wydrukowaną na tablicy, odpisywały dzieci do swoich gazetek i ilustrowały bogato. Następnie układały zagadki, których rozwiązaniem był śnieg, łyżwy, sanki i bałwan śniegowy. Prawdziwą przyjemnością dzieci było układanie rebusów. Tutaj wykazywały dzieci wielką pomysłowość, wprowadzając niejednokrotnie w podziw nauczycielkę. Ułożyły też dzieci kronikę klasową, w której znalazły się najweselsze i najprzyjemniejsze wydarzenia w szkole. Na zakończenie opracowały dzieci artykuł p. t. „Jak powstała nasza gazetka".

Końcowym efektem była wystawa opracowanych już gazetek, w której znalazły się wszystkie wyżej wymienione działy, napisane i ilustrowane przez poszczególnych uczniów.

Temat, w tym wypadku opracowanie gazetki, odpowiadał dzieciom. Dzieci już w poprzednich miesiącach nauki układały na lekcjach języka polskiego opowiadania, bajki, rebusy, zagadki. Wprawę pewną w tem już miały. Zaprowadzone też były notatki „Moje bajeczki", gdzie dzieci do podanych obrazków tworzyły treść. Była to zazwyczaj praca zbiorowa, wspólny wysiłek dzieci. Należało więc tylko zebrać bajeczki, opowiadania, ułożyć kilka zagadek, rebusów, aby wypełnić treść gazetki. Należało dać gazetkę do druku i rozdać dzieciom. Tu znowu braki pieniężne na to nie pozwoliły. Stwierdzam, że dzieci samodzielnie obmyśliły treść gazetki, znając i czytając „Płomyczek". Do pracy zabierały się bardzo ochotnie. Dał się zauważyć wielki zapał, który pobudzał je do szybkiego wykończenia gazetki. Byłam w zupełności zadowolona z wyników pracy dzieci. Pewna część dzieci mniej zdolnych z trudnością dawała się wciągnąć do pracy, co uważam za ujemną stronę tych lekcyj. Młodzież skorzystała z nauki bezwzględnie. Ćwiczyła sztukę czytania przy czytaniu bajek z tablicy. Były wzorowe odpisy, bo przyświecała dziatwie stale myśl, że gazetka pójdzie do druku. Była ilustracja, a więc fantazja dzieci znalazła swój wyraz. Trzeba było widzieć wytężoną pracę dzieci około ułożenia rebusu, czy też zagadki, aby stwierdzić, że temat był jednak dla dzieci odpowiedni. Przy ilustrowaniu bajek, układaniu rebusów, zajęci byli wszyscy uczniowie, gorzej przed-

stawiała się natomiast sprawa przy układaniu opowiadań. Tutaj 6-ciu uczniów zachowywało się naogół biernie. Nie dawali oni swoich pomysłów, ale śledzili bieg myśli z zainteresowaniem. Wystawa klasowa, urządzona natychmiast na tablicy, ćwiczyła zmysł krytyczny. To ciekawe, że dzieci skupione przy tablicy, dawały bardzo życzliwe rady kolegom, by poprawili swą pracę.

Jadwiga Kleczkowska.

Wychowanie fizyczne.

Strój ćwiczebny dla dziewcząt.

Rozp. Minist. W. R. i O. P. z dnia 17 listopada 1931 r. Nr. I. W. F. 8021/31.

Nr. O. 2311/31. W uzupełnieniu okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 10 stycznia 1928 r. Nr. O. H. Fiz. 28/28 [1]) w sprawie stroju ćwiczebnego młodzieży szkolnej (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1 z roku 1928, poz. 22) Ministerstwo zezwala na wprowadzenie do szkół i oddziałów żeńskich w szkołach następujących zmian przepisowego ubrania ćwiczebnego dla dziewcząt, pod warunkiem jednak zachowania jednolitego ubioru w całej klasie:

1) Białą koszulkę trykotową można zastąpić białą bluzeczką płócienną z krótkiemi rękawkami, okrywającemi pachy ćwiczącej. Bluzeczka powinna być sporządzona z polskiego płótna jedwabnego, długość jej od pasa w dół wynosić powinna 20 cm, pas i lamowania niebieskie.

2) Dopuszczalne są szarawarki koloru czarnego. Długość szarawarków: 10 cm ponad kolana, szerokość u dołu 40 cm; szarawarki lekko nadmarszczone, ściągnięte nad kolanami na gumę.

Podsekretarz Stanu: (—) *K. Pieracki.* wr.

Sprawozdanie z konferencji wizytatorów i instruktorów wych. fiz. w Warszawie.

W dniach 4 i 5 listopada b. r. odbyła się w Min. W. R. i O. P. konferencja wizytatorów wych. fiz. ze wszystkich okręgów szkolnych. Konferencji przewodniczył naczelnik wych. fiz. p. J. Błoński. Z Kuratorjum lwowskiego wzięli udział w obradach instruktorzy w. f. pp.: J. Burdowa, B. Dąbrowski i L. Tomkiewiczówna.

Referaty i dyskusja objęły następujące zagadnienia: 1) Ćwiczenia cielesne w szkole powszechnej. 2) Ćwiczenia cielesne w szkołach zawodowych. 3) Ćwiczenia cielesne dla młodzieży słabszej fizycznie. 4) Wytyczne pracy wizytatorów i instruktorów wych. fiz. 5) Organizacje konferencyj metodycznych w okręgach.

Z ważniejszych uchwał, powziętych na konferencji, przytaczam następujące: 1) Zajęcie się gorliwie przeszkoleniem nauczycielstwa szkół powszechnych w zakresie wychowania fizycznego ze specjalnem zwróceniem

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 48.

uwagi na gry i zabawy. 2) Dokształcanie w zakresie w. f. musi objąć masy nauczycielstwa wobec niemożliwości specjalizacji w szkole powszechnej. 3) Nauczyciele innych przedmiotów w szkołach zawodowych na prowincji, gdzie niema innego zakładu średniego, z którego mógłby być zaangażowany nauczyciel w. f. do tej szkoły zawodowej, powinni, o ile muszą prowadzić wychowanie fizyczne, przejść kurs wychowania fizycznego, który w razie potrzeby zorganizuje kuratorjum. 4) Nauczyciel wych. fiz. musi zająć się młodzieżą fizycznie słabszą danej szkoły, organizując w miarę możności ćwiczenia specjalne odpowiednio do rodzajów braków fizycznych młodzieży.

Dyskusja nad wytycznemi pracy wizytatorów i instruktorów wych. i instrukcja p. naczelnika Błońskiego w sprawie organizacji konferencyj metodycznych w okręgach zakończyła 2-dniowe obrady.

Nauczyciele w. f. warszawscy zademonstrowali uczestnikom konferencji 2 lekcje ćwiczeń w sali (p. Łaska w gimnazjum żeńskiem i p. Lachowski w seminarjum męskiem).

Nadto lwowscy instruktorzy mieli możność zwiedzić Centralny Instytut Wychowania Fizycznego na Bielanach. Dzięki uprzejmości p. pułk. dra Gilewskiego, dyrektora C. I. W. F., poznaliśmy organizację instytutu, słuchaliśmy wykładów, byliśmy na lekcjach gimnastyki, szermierki, gier, lekkiej atletyki, umuzykalnienia. P. Jadwiga Zaleska, instruktorka C. I. W. Fiz., uprzejmie oprowadzała nas po obszarze C. I. W. Fiz. i dzięki niej oglądnęliśmy dokładnie wszystkie pomieszczenia i urządzenia, sale wykładowe, gimnastyczne, internat, kasyno, boiska. Ten 2-dniowy pobyt na Bielanach sprawił nam wiele przyjemności i radości, dając nam nadzieję, że przyszli szermierze wychowania fizycznego, kształcąc się w tak doskonałych warunkach, podniosą w przyszłości wysoko ideę wychowania fizycznego.

J. Burdowa.

Krajoznawstwo i turystyka.

Zbieranie nazw do „Słownika Geograficznego Państwa Polskiego".

Na pierwszym ogólnopolskim Kongresie Krajoznawczym, odbytym w lipcu 1929 r. w Poznaniu, postanowiono przystąpić do opracowania nowego „Słownika Geograficznego" ziem polskich. W wykonaniu tych uchwał Polskie Towarzystwo Krajoznawcze przystąpiło do prac wstępnych nad zorganizowaniem działalności wydawniczej. Na zaproszenie Rady Głównej P. T. K. odbyło się w dn. 14 grudnia 1930 r. pierwsze posiedzenie Rady Redakcyjnej „Słownika", złożone z przedstawicieli instytucyj naukowych polskich, mianowicie Polskiej Akademji Umiejętności, towarzystw naukowych i specjalnych oraz uczelni akademickich. Rada Redakcyjna ustaliła ogólne zasady opracowania „Słownika" i wyłoniła ze swego grona ściślejszy Komitet Redakcyjny oraz powołała redaktora naczelnego. W skład Komitetu Redakcyjnego weszli pp.: prof. dr. Eugenjusz Romer, jako przewodniczący, prof. dr. B. Hryniewiecki, prof. dr. C. Ehrenkreutzowa, S. Małkowski, prof. dr. F. Bujak, prof. dr. K. Nitsch, prof. dr. S. Pawłowski, prof. dr. W. Podlacha, prof. dr. W. Semkowicz, prof. dr. J. Smoleński, dr. R. Danysz-Fleszarowa i M. Siwak. Redaktorem został prof. dr. S. Arnold. Dzięki uzy-

skaniu znaczniejszych subsydjów z Funduszu Kultury Narodowej od 1. stycznia b. r. przystąpiono do właściwych badań naukowych i prac wydawniczych.

Nowy „Słownik“ ma objąć zarówno ziemie dzisiejszej Polski, jak i terytorja, historycznie z nią związane oraz kraje ościenne, gdzie przebywa ludność polska. Nie trzeba bliżej wyjaśniać, jakie znaczenie dla całości życia kulturalnego ma mieć wydawnictwo, którego celem jest zarejestrowanie i zestawienie najdrobniejszych nawet informacyj, dotyczących stosunków geograficznych, kulturalnych, gospodarczych, społecznych, artystycznych, historycznych, turystycznych i t. p. poszczególnych osad i terytorjów. Aby jednak ten cel osiągnąć, trzeba oprzeć „Słownik“ na najszerszych, ściśle naukowo zebranych i sprawdzonych materjałach źródłowych. Tych materjałów nie może zebrać garść ludzi, skupiających się w centralnych organach redakcyjnych, trzeba bowiem dotrzeć do najdalszych zakątków Rzeczypospolitej, trzeba zbadać naocznie, bezpośrednio stosunki w poszczególnych miejscowościach i na oddzielnych terenach, a więc trzeba zdobyć pomoc i współpracę wszystkich tych, którzy zarówno ze względu na swe prace teoretyczne, jak i działalność praktyczną mogą się interesować sprawą należytego opracowania „Słownika“ i którzy mogą przynieść wielką pomoc w tworzeniu tego trudnego dzieła, mającego się stać skarbnicą wszelkich wiadomości o Polsce. Taką właśnie pomoc może okazać Nauczycielstwo wszystkich typów szkół.

W zakresie zbierania wspomnianych materjałów na plan pierwszy wysuwają się obecnie 2 kwestje: 1) zebranie wszystkich nazw geograficznych, które mają być uwzględnione w Słowniku i 2) przystąpienie do zbierania informacyj o poszczególnych miejscowościach według specjalnych kwestjonarjuszy. Ponieważ I zeszyt wydawnictwa ma się ukazać po upływie 3 lat od chwili rozpoczęcia badań („Słownik“ będzie wydawany zeszytami miesięcznemi tak, aby co rok ukazywał się I tom 12-to zeszytowy, zaś całość — w ciągu 12—15 lat), trzeba zatem zgóry przygotować kompletny wykaz nazw geograficznych, ułożony alfabetycznie (w ciągu najbliższych 2 lat), a jednocześnie przystąpić do zebrania materjału na podstawie kwestjonarjuszy przynajmniej dla I tomu „Słownika“ (t. j. kilku pierwszych liter alfabetu). Aby tę pracę wykonać, Rada Redakcyjna postanowiła utworzyć w poszczególnych ośrodkach Rzeczypospolitej Komisje Regjonalne, których zadanie będzie polegało na skupieniu współpracowników dla badań terenowych w danym okręgu i zebraniu z ich pomocą wszystkich niezbędnych materjałów. Między innemi Rada Redakcyjna postanowiła utworzyć Komisję Regjonalną we Lwowie. Przewodniczącym tejże obrany został profesor Eugenjusz Romer, siedziba zaś Komisji mieści się w Zakładzie Geograficznym U. J. K. we Lwowie, ul. Kościuszki 9/III. p.

Lwowska Komisja Regjonalna przystępuje tedy do pierwszej części swej pracy, to jest do zebrania na obszarze województwa lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego wszystkich nazw geograficznych. W tym celu dołączamy do numeru niniejszego Dziennika Urzędowego kilka tysięcy egzemplarzy szczegółowej instrukcji dla tych wszystkich nauczycieli szkół średnich, seminarjów, szkół zawodowych i powszechnych, którzy w charakterze członków-korespondentów najmniej po jednym z każdej gminy zechcą wziąć współudział w pracach Komisji. Pożądanem jest, by wszystkie szkoły poruszyły na posiedzeniach rad pedagogicznych, nauczycielstwo zaś szkół powszechnych i na konferencjach rejonowych, ewentualnie przy

innych okazjach omawianą sprawę i dokonały wyboru członków-korespondentów. Możliwe są również indywidualne zgłoszenia tych wszystkich jednostek, które podejmą współudział w urzeczywistnianiu zamierzeń Komisji. Ponieważ chodzi o to, by wszystkie gminy miały swoich przedstawicieli i by praca była równomiernie rozłożona na wszystkie tereny, przeto najwygodniejszem dla nauczycielstwa szkół powszechnych będzie zbiorowe przesyłanie wypełnionych wykazów do Lwowskiej Komisji Regjonalnej za pośrednictwem Rad Szkolnych Powiatowych. Dyrekcje gimnazjów, seminarjów i szkół zawodowych mogą przesyłać zapisane arkusze wprost do Komisji. Zebranie nazw i przesłanie wypełnionych arkuszy do Komisji powinno być dokonane w ciągu najbliższych kilku miesięcy. Ogólnie można się spodziewać, iż Nauczycielstwo, rozumiejąc podniosłość i wielkie znaczenie całej sprawy, służyć będzie poważną pomocą w opracowaniu pomnikowego dzieła, podjętego przez Polskie Towarzystwo Krajoznawcze.

Wycieczka.

Nr. I. 38349/31. Rada Szkolna Powiatowa w Jarosławiu zamierza urządzić w miesiącu lipcu 1932 r. wycieczkę 4—5 tygodniową.

Wycieczka odbędzie się galarami z Jarosławia, Sanem, Wisłą na Gdańsk, Gdynię, statkiem na Hel, poczem koleją przez Hel, Kartuzy, Poznań, Gniezno, Śląsk, Częstochowę i Kraków.

Na program wycieczki złoży się zwiedzenie miast przydrożnych, poznanie pamiątek narodowych ze szczególniejszem uwzględnieniem Sandomierza, Kazimierza, Puław, Warszawy, Płocka, Torunia, Gdańska, Gdyni, Pucka, Bydgoszczy, Gniezna, Poznania, Częstochowy, Katowic, Krakowa.

Spodziewać się można, że kilko-tygodniowe przeżycia da uczestnikom pełne zadowolenie, napoi świeżą myślą, ożywi uczucia, doda sił fizycznych a w dalszych swych skutkach wpłynie na zawodową i obywatelską działalność.

Zgłoszenia pisemne nadsyłać należy do Rady Szkolnej Powiatowej w Jarosławiu już obecnie a najdalej do dnia 10 stycznia 1932 r. W zgłoszeniach zapodać należy: dokładny adres, wiek, wzmiankę o uzdolnieniu w kierunku śpiewu, grze na pewnym instrumencie.

Koszt wycieczki będzie minimalny ze względu na urządzenie kuchni we własnym zakresie oraz spodziewaną pomoc i ulgi w wyjednaniu galarów i wozów kolejowych. Można przypuszczać, że koszt wycieczki nieznacznie przewyższy koszt utrzymania w normalnych warunkach. W tym kierunku bliższe informacje udzielone zostaną później.

Inspektor szkolny: *Mieczysław Bem.*

Oświata pozaszkolna.

Sprawozdanie z kursu świetlicowego w Tłumaczu.

Staraniem Powiatowej Komisji Oświaty Pozaszkolnej w Tłumaczu, przy czynnym współudziale Oddziału Oświaty Pozaszkolnej Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego we Lwowie, odbył się w dniach od 26 do 31 października b. r. w tymże powiecie kurs dla kierowników i przodowników świetlicowych.

Kierownikiem kursu był p. Wieroński, prelegentami p. p. Stebnicki, Jarocki i Kozietulski.

Uczestników kursu było 65. Rodzaj: nauczycielstwo — opiekunowie świetlicy 4, młodzież wiejska — przodownicy 18.

Do południa odbywały się wykłady i dyskusje, po południu zajęcia praktyczne zespołu świętlicowego, podzielonego na koła samokształceniowe, zależnie od zainteresowań i pewnych specjalności słuchaczy.

Zespół świetlicowy był podzielony na koła: regjonalne, gospodarcze, teatralne, śpiewacze, społeczno-prasowe, historyczne, sportowe i koła pracy kobiet. Koła pracowały oddzielnie, a rezultatami pracy dzieliły się na pełnych zebraniach świetlicowych.

Na kursie poruszano następujące zagadnienia (odpis z dziennika czynności):

I. Wiadomości ogólne o pracy społeczno-oświatowej:

Praca oświatowa dawniej, a dziś — 2 godz. Formy pracy oświatowej na wsi — 2 godz. Ognisko oświatowe, jako czynnik koordynujący pracę społeczno-oświatową — 2 godz. Co inteligentny włościanin winien wiedzieć o Polsce — 10 godz. Stosunek kierownika świetlicy do zagadnień regjonalnych — 1 godz.

II. Zagadnienia pracy świetlicowej:

Dział intelektualny: czytanie czasopism, gazeta świetlicowa, dyskusje — 6 godz.

Dział rozrywkowy: zabawa, sport i sztuka. Zabawy towarzyskie, gry myślowe, deklamacje chóralne, teatr świetlicowy, inscenizacja pieśni — 20 godz.

Dział praktyczny: zdobnictwo, dekoracja, introligatorstwo — 5 godz.

Codziennie w przerwach popołudniowych odbywały się ćwiczenia fizyczne i przysposobienie wojskowe — 4 godz.

Ogólna liczba godzin na kursie wynosiła 52.

Tak w wykładach teoretycznych z zakresu metod i form pracy świetlicowej, jak również i w pracach praktycznych na terenie zespołu świetlicowego słuchacze brali bardzo czynny udział.

Referaty p. Wierońskiego stały na bardzo wysokim poziomie. Porywającą wymową, głęboką znajomością przedmiotu i serdecznem, koleżeńskiem pożyciem na kursie wywoływał p. Wieroński w sercach słuchaczy szczery optymizm do pracy, atmosferę zapału i sympatycznego współżycia świetlicowego. Pozostawił miłe i niezapomniane wrażenia... Pan Jarocki również całą duszą i sercem oddany był pracom i poczynaniom świetlicy. Podobnież inne wykłady były bardzo interesujące i pożyteczne.

Pomieszczenie i utrzymanie przez czas trwania kursu otrzymali słuchacze bezpłatnie.

Zamknięcie prac na kursie odbyło się dnia 31 października o godzinie 11-ej, przy współudziale pełnej P. K. O. P. oraz reprezentantów towarzystw oświatowych, pracujących na terenie powiatu.

Na zakończenie kursu przemawiali p. p. Wieroński, jako referent Oświaty Pozaszkolnej K. O. S. L., starosta powiat. p. Świątkowski, ks. kan. Tabaczkowski, insp. szkol. p. Mołczanowski oraz reprezentant młodzieży; odczytano gazetkę świetlicową i odśpiewano szereg pieśni.

Słuchaczom kursu wydano odpowiednie zaświadczenia uczestnictwa.

Stanisław Daszkiewicz.

Konferencja oświatowa w Kosowie.

W dniach 23 i 24 października b. r. odbyła się w Kosowie konferencja oświatowa dla nauczycielstwa oraz jednostek, pracujących społecznie w powiecie kosowskim. Początek konferencji zagaił inspektor szkolny powiatowy p. Nowosad, a powitawszy zebranych, przedstawił im przybyłych p. p. referentów. Po zagajeniu zabrał głos starosta p. Hübner, a odwołując się w swem przemówieniu do celu konferencji, zachęcał obecnych do usilnej pracy, przyrzekając współudział i pomoc.

Przedmiotem konferencji były następujące tematy:

1) Zagadnienie pracy oświatowej w Polsce i jej podstawy ideowe. 2) Stan pracy oświatowej zagranicą i u nas. 3) Formy pracy oświatowej na wsi. 4) Organizacja pracy w świetlicy. 5) Regjonalizm w pracy oświatowej. 6) Bibljotekarstwo i czytelnictwo. 7) Rola państwa, samorządu i organizacyj społecznych w pracy oświatowej.

Wykłady p. p. prelegentów Wierońskiego i Stebnickiego oraz p. posłanki Jaworskiej oraz dyskusje nad poruszonemi zagadnieniami niewątpliwie przyczynią się do znacznego wzmożenia działalności oświatowej w powiecie kosowskim.

„Nowe Drogi", czasopismo Związku Kół Oświatowych.

Myślą przewodnią pisma — jak czytamy w sprawozdaniu za czas od 2. VI. 1929. do 31. X. 1931 — jest „zespalanie organizacyjne członków kół, wymiana myśli w żywotnych dla nich kwestjach oświatowych i kulturalnych, skupianie wokół idei samokształcenia".

A teraz dla lepszego zrozumienia celów pisma i jego genezy należałoby cofnąć się wstecz o lat kilkanaście do r. 1915, czyli do czasu, w którym z inicjatywy grupy oświatowców powstają zorganizowane przez ówczesny Wydział Oświecenia pierwsze kursy dla dorosłych st. m. Warszawy.

Wytyczną tej grupki oświatowców było oparcie pracy oświatowej na głęboko pojętych zasadach demokratycznych. Wyrazem tego prądu jest to, co czytamy w Roczniku Kursów dla Dorosłych z r. 1915/18. „Do umysłu i uczucia uczniów swoich pragniemy iść nie „od zewnątrz", przynosząc jakieś obce ich duchowi objawienie, lecz od „wewnątrz", w imię tych pierwiastków, które w nich tkwią często zupełnie zagłuszone ciężkiemi warunkami życia" — i dalej: „Działacz kulturalny musi być zdolnym do wczucia się w dążenia środowiska, z którem współpracuje i do duchowego zsolidaryzowania się z temi dążeniami".

Nic dziwnego, że na takich przesłankach oparta praca oświatowa dała, bo musiała dać, wymowne rezultaty.

W r. 1915/16 kursy dla dorosłych przekazuje Wydział Oświecenia magistratowi st. m. Warszawy. Kursy te rozwijają swą działalność z roku na rok. Rosną zastępy uczestników tych kursów, rośnie solidarność i krąg zainteresowań kulturalnych. Już w r. 1918/19 powstają „Koła Oświatowe Słuchaczy Kursów dla Dorosłych". Jednak rok rocznie odchodzi pewna grupa słuchaczy, którzy wobec specjalnego „wewnętrznego" charakteru „Koła" członkami jego już być nie mogą. Powstaje przeto myśl stworzenia „Związku Kół Oświatowych" i w ten sposób powstaje organizacja, której początek dał nie statut, ale życie samo i jego potrzeby.

Związek Kół Oświatowych dąży do skupienia w swych szeregach kulturalno-oświatowych ludzi pracy z całej Polski. W skład Związku Kół Oświatowych wchodzą obecnie: I. Koło Oświatowe w Warszawie, II. Koło Oświatowe w Łodzi, III. Koło Oświatowe w Gdyni.

Pismo „Nowe Drogi" jest organem tegoż właśnie „Związku". Dotychczaś (drugi rok wydawn.) wyszło 12 numerów czasopisma.

W N-rze 8—9 (październik—listopad 1931) znajdujemy krótki rys historyczny organizacji, sprawozdanie Związku Kół Oświatowych, artykuł „Jeszcze o Dom Oświatowy w Warszawie", w którym poruszoną jest paląca sprawa braku lokalu dla organizacji, nekrolog poświęcony pamięci zmarłej pracowniczki społeczno-oświatowej ś. p. Jadwigi Jahołkowskiej, artykuł „Tajemnica powieści", omawiający wpływ książki na czytelnika, „Gotyk" 3-ci artykuł z cyklu Rozpoznawanie stylów, „Co czytać?" — krótka charakterystyka dwu książek: J. Gardeckiego „Było nas trzech" i Jack Londona „Zew krwi", a wreszcie sprawozdanie z pracy Sekcji Literackiej I. Koła Oświatowego w r. szk. 1930/31.

Ochrona przyrody.

Sprawozdanie z akcji ochrony ptactwa w lwowskich szkołach powszechnych za rok szkolny 1930/931.

Jak corocznie dotąd, tak i w okresie sprawozdawczym prowadzono w lwowskich szkołach powszechnych w dalszym ciągu akcję dożywiania i ochrony ptactwa.

Na 49 szkół powszechnych we Lwowie, 36 przedłożyło pozytywne dane o dokarmianiu ptaków w ostatnim roku szkolnym.

W przeważnej ilości zakładów trwało dokarmianie od 1. października 1930 do 1 maja 1931, w niektórych szkołach termin rozpoczęcia względnie zakończenia był wcześniejszy albo późniejszy, wyjątkowo np. w Szkole Kolejowej trwało ono przez cały rok szkolny.

Stoiska karmikowe były:

a) otwarte na gzymsach okiennych, półkach, słupkach i drzewach w liczbie 145;

b) kryte daszkiem — w liczbie 21;

c) w postaci gniazd sztucznych (domków ptasich) w ilości 53.

Ptactwo karmiono okruszynami chleba i bułek, siemieniem, specjalną mieszanką lub wreszcie ziarnem.

Akcją zajmują się poszczególne klasy, opiekujące się własnemi karmikami. W niektórych szkołach, np. w żeńskich im. Konarskiego, św. Marji Magdaleny, Tańskiej, działalność tę ujęły w swe ręce Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża.

Najliczniej i najintensywniej rozwija się dożywianie i ochrona ptactwa w Szkole Męskiej im. Kordeckiego, która w roku sprawozdawczym posiadała 23 karmiki otwarte i 22 sztuczne gniazda (domki).

W bieżącym roku szkolnym akcję dokarmiania i ochrony ptactwa rozpoczęto samorzutnie w normalnym terminie, przeważnie w szerszym niż dotąd zakresie: większość szkół pomnożyła liczbę karmików i gniazd.

Mimo to zaapelowała Rada Szkolna Miejska ze swej strony osobnym okólnikiem do kierownictw szkół, aby wobec zapowiadającej się ciężkiej zimy, tak ze względów humanitarnych jak i wychowawczych, poświęciły baczną uwagę sprawie ochrony ptactwa.

Sprawozdanie z przebiegu akcji ochrony ptaków, zorganizowanej przez młodzież Państw. Sem. Naucz. Męsk. w Zaleszczykach.

W ubiegłym roku zajęła się młodzież Seminarjum Nauczycielskiego w Zaleszczykach ochroną ptaków na terenie Zaleszczyk. Zajęto się dokarmianiem ptaków i rozwieszono 19 skrzynek dla ptaków, sporządzonych w pracowni robót ręcznych seminarjum, część skrzynek rozdano bezpłatnie do sadów prywatnych. Ze skrzynek korzystały prawie wyłącznie sikory i mazurki, gnieżdżenie się szpaków zauważono tylko w jednym wypadku. Szczególną pieczą cieszyły się kolonje szczurków pszczołojadów, które mają w okolicach Zaleszczyk jedyne stanowisko w Polsce i były do niedawna w barbarzyński sposób tępione przez okoliczną ludność. Akcją ochrony ptaków zajmuje się Kółko Krajoznawcze przy seminarjum zaleszczyckiem, które też prowadzi ewidencję rozwoju kolonij pszczołojadów i czyni zapiski tyczące się odstrzału rzadszych ptaków w powiecie. Wspomniane Kółko akcją ochrony nadal się zajmuje i popiera wydatnie działalność delegata ochrony przyrody na powiat Zaleszczyki.

Konferencja rejonowa nauczycielstwa w maju była, w związku z referatem naucz. seminarjum w Zaleszczykach p. Szwartza, poświęcona zagadnieniom ochrony przyrody w powiecie. Kierownictwa szkół powszechnych w powiecie zaleszczyckim mogą się zwracać o pouczenie w sprawie budowy sztucznych gniazd i karmików do seminarjum naucz. w Zaleszczykach. Interesowanych odsyłamy do tanich odnośnych wydawnictw „Ochrony Przyrody" M. Sokołowskiego: 1. Ochrona przyrody w szkole. 2. W jaki sposób młodzież może chronić ptaki. 3. Skrzynki dla ptaków. 4. Ochrona ptaków.

Sprawy radjowe.

Program najbliższych lwowskich poranków szkolnych.

Poranek 8-y dnia 19-go grudnia o godz. 12. min. 10 poświęcony był pierwszej ilustracji lekcyjnej z zakresu estetyki czytania. Tematem lekcji było poprawne wymawianie, jako zaś tekst do ćwiczeń wybrano wyjątek z XII. księgi „Pana Tadeusza" p. t. „Polonez". Lekcję przeprowadziła dr. Janina Stankiewiczówna wraz z uczennicami 1-go Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Żeńskiego im. A. Asnyka.

Po przerwie świątecznej poranki będą wznowione w dniu 9-ym stycznia o godz. 12 min. 10. Program audycyj na najbliższe tygodnie zapowiada się w sposób następujący:

9. poranek dn. 9. stycznia, godz. 12 min. 10. Radjofonizacja sielanki „Kołacze". Słowo wstępne o życiu i poezji Szymona Szymonowicza wygłosi dr. Janina Królińska, poczem nastąpi deklamacja zbiorowa sielanki, urozmaicona śpiewem i różnemi efektami słuchowemi.

10. poranek dn. 16. stycznia, godz. 12 min. 10. Drugi koncert dla młodzieży szkół średnich, seminarjów nauczycielskich, szkół zawodowych i wyższych klas szkół powszechnych. Temat: Historja kolędy polskiej.

11. poranek dn. 23 stycznia, godz. 12 min. 10. Temat: Ormianie w Polsce. Wykład wstępny o Ormianach. Język i obrządek ormiański. Katedra ormiańska — wykład na tle tablic. Recytacje i śpiewy ormiańskie.

Tablice do tego poranku należy wcześnie zamawiać wprost z Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie, ul. Kurkowa 21, konto P. K. O. 141.751. Cena wszystkich czterech tablic wynosi wraz z przesyłką 2 złote.

Proste i praktyczne schematy radjowe.

Przegląd Filmowy, Teatralny i Radjowy, wychodzący we Lwowie, ul. Sykstuska 25 (konto P. K. O. 409.434) zamieszcza w każdym numerze rozmaite schematy montażowe i porady techniczne. Niektóre z zamieszczonych schematów zasługują na szczególne wyróżnienie dla tych nauczycieli, którzy bądź pragną rozpocząć niezbyt kosztowne ćwiczenia radjotechniczne, by zdobyć o budowie aparatów radjowych praktyczne wiadomości, bądź dla jednostek w radjoamatorstwie dalej już zaawansowanych. Wymieniamy poniżej tylko najprostsze schematy, odsyłając zainteresowanych wprost do redakcji czasopisma, która będzie służyć dodatkowemi wyjaśnieniami. Nadmieniamy jednocześnie, iż cena egzemplarza schematu wraz z objaśnieniami technicznemi wynosi 30 groszy bez przesyłki pocztowej.

Schematy aparatów detektorowych zamieszczone są w numerach: 88, 74, 61, 62, 101 i 106. Schematy aparatów jednolampowych podają numery: 67 i 93. Opis budowy wzmacniacza można znaleźć w n-rach: 65, 86, 103 i 117. Konstrukcja aparatów 2-lampowych opisana jest w n-rach: 72, 80, 83 i 110, zaś 3-lampowych — 111, 121 i 129.

O radjofonji szkolnej.

Nikt już dzisiaj nie zaprzeczy, że radjofonja obok kinematografji staje się z dniem każdym coraz bardziej istotną częścią naszego życia współczesnego w różnych jego przejawach. Wkracza ona również stopniowo i do życia szkolnego.

Dotychczasowe doświadczenia wykazują, że wprowadzenie radja do szkoły daje wyniki bardzo dodatnie, podnosząc ogólny poziom duchowy młodzieży. Objaw ten występuje we wszystkich krajach, gdzie radjofonja szkolna posiada już pewien stopień rozwoju. Dlatego podejmowane są dalsze wysiłki i starania, by umożliwić całemu ogółowi młodzieży słuchanie audycyj radjowych, specjalnie dla niej przeznaczonych.

W Anglji od r. 1922 B. B. C. Britisch Brodcasting Corporation zmonopolizowała całkowicie radjofonję szkolną. W ten sposób zapewniono wszystkim szkołom doskonały odbiór, wynikła też stąd możliwość ścisłej współpracy pomiędzy radjem a szkołą.

Kierownictwa szkolne otrzymują program radjowych audycyj szkolnych na 2 miesiące przed rozpoczęciem r. szk., aby mogły uwzględnić w programie nauki lekcje radjowe obok lekcyj szkolnych. Niema jednak przymusu w tym kierunku i szkoły biorą w nich udział dowolnie. Następnie na 2 tygodnie przed lekcją radjową rozsyła się do szkół ilustrowane broszury, zawierające jej plan oraz objaśnienia dla nauczyciela szkolnego. Nauczyciel ten musi współpracować ze swoim kolegą w studjo. Samo wstawienie głośnika do izby szkolnej nie wystarczy. Nauczyciel musi siebie i uczniów przygotować do lekcji radjowej przez wywieszenie odpowiednich ilustracyj, wskazanych w broszurce, rysunków i map. Nauczyciel musi ułatwiać uczniom zrozumienie lekcji, wypisując cyfry, imiona własne, zalecając robienie notatek, wskazując odpowiednią lekturę i t. p.; po lekcji zaś musi skontrolować, czy uczniowie skorzystali z niej i w jakim stopniu, omówić, wyjaśnić i dać ewentualne wskazówki do zastosowania nabytych wiadomości w życiu praktycznem.

Radjofonja szkolna nie ma bynajmniej na celu wyrugowania ze szkół ani normalnych zajęć, ani tem mniej nauczyciela, wręcz przeciwnie lekcje radjowe uzupełniają i wzbogacają jego pracę, zwłaszcza w tych dziedzinach, w których nauczanie napotyka na specjalne trudności, czy to ze względu na brak odpowiedniego nauczyciela, czy też pomocy szkolnych. Do tych dziedzin, które radjo udostępnia w sposób niebywały, należy w pierwszym rzędzie muzyka i literatura piękna, obok nich wiele działów nauki, głównie geografja, historja i języki obce.

W Niemczech pruskie minist. oświaty poświęciło radjofonji szkolnej szereg długich konferencyj i prac przygotowawczych, tembardziej że początkowo koła pedagogiczne zajęły wobec niej stanowisko nieprzychylne. Wreszcie w r. 1924 minister oświaty dr. Becker zdecydował się wprowadzić radjo do szkół i plan swój zrealizował.

Około 17.000 szkół bierze obecnie udział w audycjach szkolnych. Radjofonja szkolna niemiecka wzięła za podstawę swego programu kulturę ludową, ujmowaną w sposób popularny i przystępny dla wszystkich uczniów w mieście i na wsi, najczęściej w formie żywych pogadanek. Nauczyciel omawia je i wyzyskuje stosownie do rodzaju i poziomu swej szkoły. Audycje radjowe mają też na celu zapoznawanie młodzieży z ludźmi wybitnymi świata kulturalnego, naukowego i artystycznego. Dzięki takiemu postawieniu sprawy nauczycielstwo niemieckie zmieniło swe pierwotne nieprzychylne ustosunkowanie się wobec radjofonji i obecnie jak najbardziej popiera istotnie pożyteczną akcję.

Radjofonja czechosłowacka zajmuje się przedewszystkiem wychowaniem obywatelskiem młodego pokolenia i nadaje audycje t. zw. nauki o ojczyźnie. Specjalnością zaś czeskosłowackich programów dla dzieci są teatry marjonetek. W Morawskiej Ostrawie, gdzie prawie wszystkie szkoły posiadają odbiorniki, radjo jest w stałym kontakcie z nauczycielami, którzy inscenizują w klasie przy pomocy marjonetek nadawane przez mikrofon bajki.

W radjostacji wiedeńskiej mamy ciekawe przykłady wprowadzenia radja do nauk przyrodniczych i nauki o człowieku. Zastosowano tutaj t. zw. amplifikację radjową do demonstracji procesów życiowych. Dzięki tej amplifikacji zjawiska akustyczne w zwykłych warunkach niesłyszalne stają się dostępne naszym zmysłom jak np. ruchy mięśni, podobno można już słyszeć „jak trawa rośnie“.

W drugiej grupie doświadczeń radjo udostępnia uszom słuchaczy bicie serca ludzkiego, wdychanie lub wydychanie powietrza z płuc.

W Ameryce, ze względu na dużą ilość szkół wiejskich i brak sił nauczycielskich, radjofonja szkolna nabiera szczególnego znaczenia. Około półtora miljona dzieci w 20 tysiącach szkół słucha lekcyj radjowych.

Z tego krótkiego przeglądu radjofonji szkolnej światowej dochodzimy do wniosku, że przez zharmonizowanie właściwości radja z potrzebami i postulatami szkoły, ta ostatnia zyskała w falach eteru potężnego sprzymierzeńca.

Mówiąc tyle o korzyściach radja należy wspomnieć i o jego niebezpieczeństwach. Jednem z tych jest fakt, że niektóre audycje nie posiadają żadnej wartości dla młodzieży i zabierają jej czas niepotrzebnie. Drugiem niebezpieczeństwem jest długie czuwanie w nocy, co wytwarza neurastenję. Zachodzi też niebezpieczeństwo wychowawcze w bieganiu po całej Europie, stosowane przez wytrawnych „łowców fal". Radjofonja byłaby wtedy pierwszorzędną szkołą neurastenji, sprzyjającą wyrobieniu roztrzepania, niecierpliwości, braku zatrzymywania i skupienia myśli przez czas dłuższy na jednym temacie oraz lekceważenia wysiłków drugich.

Mamy też niebezpieczeństwo werbalizmu. Zaradzi mu zupełnie w przyszłości telewizja, tymczasowo zaś ilustracja audycyj radjofonicznych odpowiedniemi tablicami, rycinami lub obrazami z latarni projekcyjnej. W ten sposób, zamiast wyobrażeń, otrzymują uczniowie odrazu gotowe pojęcie i to pojęcie zgodne z faktycznym stanem rzeczy.

Wreszcie ostatnia kwestja metodyczna i to najważniejsza. Wszyscy pedagodzy, jakiekolwiek byłyby ich tendencje i cel wysiłku, zgadzają się co do mechanizmu nabywania wrażeń utrwalania spostrzeżeń i kształtowania pojęć. Jeżeli wrażenie jest podstawą procesu myślowego i intelektualnego, wysiłek dziecka jest niezbędny do stworzenia wrażeń głębokich, jasnych i trwałych. Każdy sposób nauczania, który dąży do stworzenia zasobu wiadomości u dziecka drogą przeciwną metodzie naturalnej, stwarza złe przyzwyczajenia trudne do wytępienia.

Podstawową zasadą nauczania to właśnie pobudzanie woli dziecka, zmuszanie do udziału czynnego i ta zasada odnosi się do wszystkich zabiegów wychowawczych.

Zastosowanie wprawdzie tej metody różniczkuje się stosownie do przedmiotu nauczania, ogólnie jednak zasada ta jest niewzruszalna: dziecko ma spostrzegać, widzieć, dotykać, słyszeć, odczuwać daną rzecz, później rozumować prosto, a wreszcie mamy je doprowadzić do wyrażenia wyniku tych funkcyj: jego sądu zapomocą słowa, pisma lub rysunku.

Wobec tego rodzaju zasad i pojęcia o celu nauczania uważa się, że radjofonja nie może mieć pierwszorzędnego znaczenia jako metoda nauczania młodzieży, a nawet powiadamy, że ten sposób jest niepożądany, nie chcemy nauczania metodą, która narzuca autorytet, a radjo jest właśnie doskonałą realizacją metody, którą a priori odrzucamy formalnie.

Nie możemy jednak zapoznawać korzyści z aparatów odbiorczych poza godziną normalną, na której porozumienie się między uczniem a nauczycielem odbywa się wyłącznie oko w oko. Radjo nietylko może być doskonałym środkiem pomocniczym tak samo jak kino i gramofon, pod względem metodycznym spełnia ono ważną rolę: uczy milczeć. Młodzież współczesna przyzwyczajona do metody poglądowej i przewagi wrażeń

wzrokowych, przez zmianę sposobów metodycznych wyrabia w sobie kulturę wrażeń słuchowych, a zarazem ćwiczy się w skupianiu umysłu, co jest korzyścią nie do pogardzenia w obecnej dobie życia nazewnątrz, ogólnej neurastenji, gdy młodzież nie lubi, a często nie potrafi myśleć.

Doświadczenie uczy, że nauka w formie wykładu nuży, uwaga słuchacza słabnie za szybko. Radjo, przekreślając zjawiska wzrokowe, do których dzieci są najbardziej przywiązane, jeżeli chce dziecko zainteresować, musi w zamian dać mu plastykę słowa i plastykę akcji, stąd narodziny słuchowiska, dialogu sokratycznego. Trzeba rutyny do reżyserji słuchowisk radjowych. Trzeba się doskonale orjentować co wyjdzie, a co nie wyjdzie przez mikrofon.

Skrzynka dziecięca i skrzynka dla młodzieży ma swoich korespondentów, którzy objaśniają czego wymagają, co lubią, a czego nie chcą słuchać. Trzeba opanować technikę pisania słuchowisk radjowych.

Projektują obecnie transmisje z kopalń, fabryk i t. p. Wielka musi być żywotność programów dziecięcych i dla młodzieży, której dość szybko wszystko powszednieje. Hasłem ludzi radja musi być zasada: szukać, próbować, pomysły, eksperymenty i ta jeszcze mądra zasada pedagogiczna: „uczyć — bawiąc". Największym urokiem radja jest, a raczej powinna być właśnie jego znamienna ruchliwość, jego obcość wszelkim szablonom. Autor jednego z najnowszych dzieł o radjofonji André Coeuroy zapowiada w „Panorama de la Radio": Zobaczymy powstającą rasę pedagogów — rozmowców dla mikrofonu, aktorów małej komedji dell'Arte uniwersyteckiej, przyczem głos mówcy, technika, słowa, pomysłowość i fantazja będą miały najważniejsze znaczenie.

Łucja Marlińska (Lwów).

Echa radjowe: Dzieci dla dzieci.

Każdej soboty słuchamy bardzo pilnie audycyj radjowych o godz. 12 min. 10. Dziewczynki uczą się słuchać uważnie, w skupieniu. Słuchają chętnie, nawet często zapisują sobie to, co je bardziej zainteresuje.

Po audycji dn. 28. XI. ze szczególnem rozrzewnieniem słuchałyśmy słów serdecznych, dobrych, kochanych, w których było tyle ciepła, życzliwości i tyle zachęty do pracy nad sprawieniem drugim, a zwłaszcza dzieci dzieciom przyjemności z okazji św. Mikołaja.

Pragnę pokrótce przedstawić, jak to wygląda wprowadzone w czyn w naszej szkole.

Dziewczęta nasze, jako gorliwe członkinie Koła M. P. C. K. przez cały listopad każdą wolną chwilę poświęcały pracy społecznej w ramach życia szkolnego.

Przedewszystkiem skrzętnie gromadziły różne prowianty, odzież, nawet opał. Sześć bardzo biednych swoich koleżanek ubrały w tym czasie, kupując lub przerabiając dla nich mundurki, ciepłą bieliznę, płaszczyki, rękawiczki, fartuszki. Jedną koleżankę obdarzyły zapasami żywności dla całej rodziny: 100 kg ziemniaków, 100 kg drzewa i węgla, parę kg mąki, kaszy ryżu, cukru, kawy. Prócz tego przygotowały 20 paczek, jako dar św. Mikołaja dla sierotek.

Staruszkowi, niezdolnemu do pracy, ofiarowały worek ziemniaków, mąkę i kaszę.

Przygotowały bardzo starannie dwa albumy do korespondencji z zagranicą: pierwszy do szkoły w Tournai w Belgji, drugi zaś do High - School w Reading Pa. Do Wilna wysłały na dzień św. Mikołaja kilkanaście listów oraz paczkę z rozmaitemi podarkami (ładne zakładki, kasetki, książki, trochę słodyczy) dla szkoły im. G. Narutowicza.

Ciągle jeszcze znoszą różne rzeczy, będzie więc można jeszcze niejednej potrzebującej rodzinie pomóc. Wzruszająca jest ta ich ofiarność, choć naprawdę może tylko kilka na 260 należy do nieco zamożniejszych.

S. Michalina Kucharska,
kierowniczka szkoły PP. Benedyktynek we Lwowie.

Książki i czasopisma.

Książki ruskie.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 2 lipca 1931 r. Nr. II. 8716/31.

Nr. O. 2160/31. Ministerstwo uznaje za dozwolone do bibljotek szkolnych następujące wydawnictwa:

Antoniuk A. Mała Neli. Wyd. „Dobra Knyżka“, Lwów, 1929.

Antonewycz O. K. Czytanja światoczni. Wyd. Czyna św. Wasylja. Żółkiew, 1912.

Cervantes. Wysokodumnyj rycar don Kichot z Manczi. Tłum. A. Łotockyj, tom I. 1924, tom II. 1925. Wyd. „Mołoda Ukraina“. Lwów, Kijów.

Dib i baba. Wyd. M. Matwijczuk, Lwów, 1929.

Did Modest. Łycho z wohnem. Wyd. M. Matwijczuk. Lwów, 1930.

Franko I. Ripka. Drukarnia OO. Wasyljan. Żółkiew.

France A. Opowidannja. Wyd. „Świt Dytyny“. Lwów, 1923.

Hertz B. Pryhody kaczuryka. Wyd. M. Matwijczuk. Żółkiew, 1927.

Herojska lubów. Wyd. Czyny św. Wasyla. Żółkiew, 1914.

Hugo W. Waterlo, tłum. I. Franki, Wyd. Tow. im. Szewczenki. Lwów, 1912.

Japoński kazky. Wyd. Ruskie T-wo Pedag. Lwów, 1908.

Kuroweć I. dr. Zdorowla chaty, obijstja i seła. Wyd. Ukr. Knyhar i Antykw. Lwów, 1921.

Kizka - Biłonižka. Tełesyk. Wyd. „Ditoczi czytanky“. Stanisławów, 1920.

Lagerlöf S. Rozdjani roži. Wyd. „Dobra Knyżka“. Lwów, 1929.

Łypa I. Oreł prominystyj. Wyd. „Ditoczi czytanky“. Stanisławów, 1920.

Łotockyj A. Wilhelm Tel. Wyd. „Świt Dytyny“. Lwów, 1921.

Łysećkyj P. Zełena babusia. Wyd. „Ridna Szkoła“. Lwów, 1927.

Łysećkyj P. Czotyry czy pjat. Wyd. „Ridna Szkoła“. Lwów, 1927.

Łysećkyj P. Chto chraszcze zrobyw. Wyd. „Ridna Skoła“. Lwów, 1927.

Łysećkyj P. Muraszka. Łebid i pczoła. Drukarnia OO. Wasyłjan, Żółkiew.

O. Makowej. Pryhody horobczyka. Wyd. „Świt Dytyny". Lwów, 1922.

Majno - Czernota. Hordist. Wyd. „Rusałka". Lwów—Kijów, 1923.

K. May. Proklatyj. Wyd. „Dobra knyżka". Lwów, 1921.

Maty - koza. Wyd. „Czas". Kijów—Praga, 1919. Petrowowa I.

Rostyk Radowycz. Nakł. autora. Lwów, 1929.

A. Gems. Selmer. Na dałekij piwnoczy. Wyd. Ruskie T-wo Pedag. Lwów, 1909.

Szpilman J. U sułtana w newoli (tłum. W. Jacenkiw). Wyd. Studentśkyj Wisnyk „Postup". Lwów—Żółkiew, 1924.

Szkrumeljak J. Jurza - Murza. Wyd. Filja Ukr. Kraj. Tow. Ochrony dzieci i opieki nad młodz. Lwów, 1921.

Swenzom J. Na fyljach morja. (tłum. W. Jacenkiw). Wyd. Studentśkyj Wisnyk „Postup". Lwów. 1924.

Tres G. Błudnyj syn (tłum. O. Konon Poliszko). Wyd. OO. Wasyljan. Żółkiew, 1924.

Topeljus Z. Dar morśkoho carja (tłum. K. Małyćka). Wyd. Ukr. Tow. Pedag. Lwów, 1925.

Tołstoj Ł. Kazky. Wyd. Rus. Tow. Pedag. Lwów, 1906.

Wujko kwak. Wyd. „Bystrycia". Stanisławów—Kołomyja, 1920.

Werchowynka Ł. Imenyny Włodka. Wyd. „Świt Dytyny". Lwów, 1922.

A. De Wal. W ohni i krowi (tłum. B. Świtłyckyj). Wyd. Stud. Wisnyk „Postup". Lwów, 1925.

Wilszenko J. Szweć Kopytko i kaczur kwak. Wyd. „Świt Dytyny". Lwów, 1924.

Zbytocznik Gumfri. Wyd. Ruskie Tow. Pedag. Lwów, 1903.

Selańskyj L. Pro telegrafy i telefony. Wyd. Księg. Ludowej. Lwów, 1908.

Czasopismo przyrodnicze.

Nr. O. 2343/31. Kuratorjum O. S. Lw. zwraca uwagę Kierowników i Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół powszechnych na „Czasopismo Przyrodnicze Ilustrowane, organ Towarzystwa Przyrodniczego im. St. Staszica w Łodzi" (Muzeum Przyrodnicze, Łódź, Park Sienkiewicza), które zostało uznane przez Ministerstwo W. R. i O. P. (Dz. Urz. Ministerstwa z 1928 r., str. 510) za godne polecenia do bibljotek nauczycielskich ze względu na dużą wartość artykułów dydaktycznych, pedagogicznych i naukowych z różnych dziedzin.

Kuratorjum zarazem zaleca Dyrektorom i Kierownikom szkół, otrzymujących „Czasopismo Przyrodnicze" uregulowanie zaległej prenumeraty.

Rozwój psychiczny młodzieży. (Dr. Mieczysław Kreutz).

Zadaniem nowego dziełka jest służenie wskazówkami w zakresie współpracy szkoły i domu nad wychowaniem młodzieży. Autor, świadom doniosłości zorjentowania w fazach rozwoju młodzieży, poświęcił właśnie tej sprawie swoją pracę. Chcąc przemówić do najszerszych warstw, nadał

dziełu cechy popularności i to popularności najlepszego rodzaju. Poszczególne rozdziały poprzedzone są dyspozycjami, które mają dać przegląd materjału. Dzieło to dzięki swym zaletom może rzeczywiście przemówić tak do rodziców, jak i do nauczycieli; co więcej, niem mogą znakomicie posługiwać się ci, którymby zależało na spopularyzowaniu poruszonej sprawy, czy to drogą referatów, czy też poleconej lektury.

Dr. M. Kreutz przyjmuje podział na fazy rozwojowe prof. uniwersytetu wiedeńskiego O. Tumlirza. Uczony ten oparł się na poprzednich badaniach Stratza w zakresie fizycznego rozwoju i na badaniach prof. Nagy'a w zakresie zainteresowań młodzieży. Podział ten już dzisiaj można nazwać klasycznym. Tumlirz dlatego jeszcze dał nam wzorowy podział, bo sam poświęcił dużo czasu badaniom młodzieży i głęboko zastanawiał się nad tem, nie tak w tym celu, by odrzucić stare podziały na fazy rozwojowe młodzieży, jak po to, by je ulepszyć. W tym względzie Tumlirz przez swój podział zajął godne miejsce obok podziałów przekazanych nam przez Platona, Arystotelesa, Komeńskiego i Roussa. Mojem zdaniem najlepsze poprawki do podziału Tumlirza wnoszą badania Charlotty Bühlerowej i J. Piageta. Najlepsze spostrzeżenia nad pierwszym rokiem życia i najbliższemi latami poczyniła Ch. Bühlerowa, które to spostrzeżenia na tem miejscu podkreślamy. Badania znów Piageta, jedne z najpiękniejszych i najciekawszych, jakie dała nowa psychologja, mogą być porównane co do swej doniosłości chyba z nadaniem nowego kierunku szkolnictwu przez J. Dewey'a w r. 1894. One bowiem prowadzą do większego zaakcentowania 6—7 roku życia, jako punktu zwrotnego, nietylko dlatego że dziecko w tym wieku idzie do szkoły, ale także dlatego, że u dziecka wytwarza się nowe nastawienie życiowe, zwrócone obliczem do świata realnego. Fazę, która następuje po tych latach, nazwano naiwnym realizmem. Praktycznym wnioskiem z badań Piageta powinno być to, by dawano dzieci do szkoły dopiero po ukończonym 7-ym roku życia, a nie wcześniej. Gdy uwzględnimy poglądy Platona i Roussa, którzy przesuwali naukę na jeszcze późniejsze lata (po 10-ym i 12-ym roku), to zapatrywanie wcale nie okaże się nieżyciowem, lecz spowoduje rozpowszechnienie instytucyj, zwanych ogródkami dziecięcemi i ułatwienie pracy szkolnej.

Dr. M. Kreutz podaje także własne spostrzeżenia, poczynione nad młodzieżą. W jednem miejscu bardzo trafnie obala argumentację J. Watsona. Na str. 28—29 cytuje znamienny pogląd na przedstawienia dzieci, które miałyby być w swej fazie pierwotnej ejdetycznemi. Cennem jest akcentowanie łagodnego, choć konsekwentnego postępowania z dziećmi ze względu na ogromną wrażliwość dzieci na urazy. Znajdujemy też bardzo trafne uwagi nad wiekiem dojrzewania młodzieży. Fazie tej poświęcono już wybitne dzieła, że wskażemy tylko na „Adolescence" Stanley Hall'a, cytowane przez autora dzieła E. Sprengera, O. Tumlirza, S. Bałea, a także Ch. Bühlerowej, Das Seelenleben der Jugendlichen, 1927. Ostatnie dzieło szczególnie cenne jest przez opracowanie pamiętników młodzieży i in.

Dziełko Dr. M. Kreutza jest cennym nabytkiem jako podstawa do dalszej dyskusji nad opracowanym w niem przedmiotem.

Dr. W. Bezuszko (Brzeżany).

Książki Różowe i Błękitne.

Zasługującym na uwagę wkładem do piśmiennictwa dla dzieci jest wydawana w Warszawie już szósty rok z rzędu bibljoteka „Książek Różowych i Błękitnych". Co tydzień wędruje w świat to książka „Różowa" (poziom klasy wstępnej i I. szkół średnich), to książka „Błękitna" (dla klasy II. i III.).

Ukazało się dotąd już po 120 książek „Różowych" i „Błękitnych", stwarzając pokaźny dorobek w dziedzinie literatury dla dzieci. Wśród autorów przeważają autorowie polscy. Z rzeczy tłumaczonych wybierane są tylko utwory wartościowe i odpowiadające psychologji polskiego dziecka.

„Książki Różowe i Błękitne" zdołały się już bardzo rozpowszechnić i zjednać sobie sympatję ogółu rodziców i wychowawców. Dziatwa je bardzo lubi i bardzo chętnie je czyta.

Co do kierunku jaki można stwierdzić, przeglądając poszczególne tomiki, to przedewszystkiem uwydatnia się gruntowanie wśród młodych czytelników ideałów dobra, prawdy i piękna. Przeważają książki pogodne, niosące wiarę w siebie i wykazujące wartość człowieka i jego cnót, opartych na miłości bliźniego. Każda książka ma na celu nietylko rozrywkę umysłową, ale także pobudzenie ducha i serca. Pięknym jest świat, dobrzy są ludzie, życie również powinno być piękne i przepojone dobrocią.

Z pośród ostatnio wydanych na szczególne wyróżnienie zasługują trzy opowieści A. Lewickiej, opracowane na tle dzieciństwa Reja, Karpińskiego i Brodzińskiego.

Wartościowe są również książeczki T. Lazarusówny: „Józefów", „W opłotkach", „Maciejówka", wprowadzają bowiem szerokie tchnienie uspołecznienia.

Młody pisarz Stefan Themerson wydał ostatnio w „Książkach Błękitnych" bardzo interesującą „Historję Felka Strąka" o chłopcu-sierocie, co wszystkie chwile wolne od pracy poświęca umiłowanemu radju: buduje sobie aparat i opanowuje komunikację krótkofalową.

Z rzeczy tłumaczonych na specjalne wyróżnienie zasługują „Opowiadania z Sianek Górnych" Józefy Siebe. Autorka pisze z taką pogodą, dobrocią i dowcipem, że chętnie przerzuca się kartki podczas czytania.

Ponieważ w szkołach podejmowane są rozmaite starania, by rozbudzić u młodzieży zamiłowanie do czytelnictwa, przeto zamieszczamy powyższą wzmiankę informacyjną o pożytecznem wydawnictwie.

Czasopismo „Sprawy Narodowościowe".

Wydawnictwo Instytutu Badań Spraw Narodowościowych w numerze 4—5 podaje następujące artykuły: 1) Stanisław J. Paprocki: Ś. p. Tadeusz Hołówko wobec problemów narodowościowych; 2) Dr. Alfons Krysiński: Tendencje rozwojowe ludności Polski pod względem narodowościowym i wyznaniowym w dobie powojennej (dokończenie); 3) Dr. Jan Stankiewicz: Czas powstania narodów białoruskiego i ukraińskiego (część pierwsza). Kronika: Mniejszości narodowe poza Polską. — Sprawy mniejszościowe na terenie międzynarodowym. Z Instytutu Badań Spraw Narodowościowych. Recenzje.

Czasopismo to dzięki starannemu i fachowemu opracowaniu artykułów może oddać nieocenione usługi przy nauczaniu o Polsce współczesnej, zwłaszcza przy wyświetlaniu zagadnień narodowościowych. Czasopismo to powinno się znaleźć w ręku nauczycielstwa i w bibljotekach nauczycielskich, powinno stać się nietylko dla historyków i geografów, ale także dla nauczycieli innych przedmiotów — źródłem, które wskaże nam, w jakim kierunku powinno pójść wychowanie przyszłego obywatela. Śmiało można powiedzieć, że zasadniczym celem „Spraw Narodowościowych" jest wykazanie, jak ma się wychowywać obywatela, świadomego hasła „Dobro państwa najwyższem prawem" z uwzględnieniem tendencyj rozwojowych innych narodowości, a zarazem wytworzenie z tychże narodowości „elementu współrządzącego". Na szpaltach tego czasopisma każdy szczegół nosi znamię żywego zainteresowania się sprawami narodowościowemi, które dla szkoły i życia publicznego są zagadnieniami nadzwyczajnej wagi.

Dużą wartość dla nauczycielstwa przedstawia artykuł J. Paprockiego: „Ś. p. Tadeusz Hołówko wobec problemów narodowościowych". Autor rzeczowo, objektywnie przedstawił program, jaki przyświecał ś. p. Hołówce w rozwiązaniu kwestji narodowościowej z punktu państwowego. Artykuł powyższy może stać się punktem wyjścia do opracowania programu dla sprawy tak piekącej, jak wychowanie przyszłego obywatela w duchu państwowym, zwłaszcza jeżeli chodzi o rozwiązanie tej kwestji w województwach o mieszanej ludności.

W artykule dr. A. Krysińskiego: „Tendencje rozwojowe ludności Polski pod względem narodowościowym i wyznaniowym w dobie powojennej (dokończenie)", autor specjalnie zajął się przyrostem naturalnym ludności polskiej za czas od 11 listopada 1918 r. do 1 stycznia 1930 r. według wyznań, w czasie przed i po spisie ludności. Przedstawił bilans ruchu ludności według wyznań. Rozprawa ta specjalne ma znaczenie dla nauki o Polsce współczesnej, jeżeli chodzi o strukturę ludnościową, która jako element ruchliwy ulega ustawicznym zmianom. Daje ona obraz linji rozwoju przyrostu naturalnego ludności polskiej według wyznań. Procesy asymilacji i konwersji dają obraz przesunięć w narodowościowym składzie wyznań.

Artykuł dr. J. Stankiewicza jest odpowiedzią na rozprawę prof. M. Korduby na kwestję „czasu powstania narodów białoruskiego i ukraińskiego". Odpowiedź ta stoi na bardzo wysokim poziomie naukowym i rzeczowym.

W kronice znajduje się bogaty materjał, omawiający zagadnienia narodowościowe u nas i poza Polską, na zjazdach naukowych i zjazdach organizacyj mniejszościowych. Z kroniki można wyrobić sobie zdrowy i trzeźwy pogląd na sprawy narodowościowe, które w wychowaniu przyszłego obywatela do życia państwowego są pierwszorzędnej wagi.

Franciszek Wiśmierski (Kołomyja).

Różne.

Państwowa Bibljoteka Pedagogiczna we Lwowie.

Działalność Państwowej Bibljoteki Pedagogicznej we Lwowie przy ul. Kubali 4 w miesiącu październiku b. r. uwydatniła się w rozmiarze następującym: Bibljoteka była otwarta przez dni 27. Przeciętnie z pracowni

naukowej korzystało 10 osób. Wypożyczono do domu w ciągu miesiąca 176 dzieł, wysłano zaś pocztą 9. Wpisano do inwentarza nowych dzieł 50, z tego powodu inwentarz doszedł do liczby 6030.

Bibljoteka otwarta jest codziennie od godz. 16 do 19.

Bibljoteka nauczycielska w powiecie kałuskim.

Nr. I. 34019/31. Na terenie powiatu kałuskiego istnieje od 1924 roku powiatowa bibljoteka dla nauczycieli szkół powszechnych z siedzibą w Kałuszu i filjami w Wojniłowie i Niebyłowie.

Tworzeniem bibljoteki zajęło się nauczycielstwo całego powiatu, opodatkowując się w wysokości pół procent od swych poborów miesięcznie. Wynikiem tej ofiarności jest bibljoteka zaopatrzona w dzieła naukowo-pedagogiczne i beletrystyczne, wynoszące w sumie 3.202 dzieł w 3.670 tomach.

Za cały czas istnienia bibljoteki, a więc od 1 października 1924 r. do 31 grudnia 1930 wpłynęła do kasy bibljotecznej suma 18.743 zł. 43 gr.

Ruch czytelniczy bardzo żywy. Ogółem korzysta z bibljoteki 82% nauczycielstwa. Sprawami bibljoteki zajmuje się Komisja Bibljoteczna, wybierana na trzy lata na konferencji powiatowej.

Koncerty dla młodzieży szkolnej w Kołomyi.

W porozumieniu z dowództwem 49 p. p., które rozporządza dobrą orkiestrą dętą i salonową, zainicjowano popularne bezpłatne koncerty dla młodzieży szkolnej w Kołomyi. Koncerty urządza się w ten sposób, że każdy stanowi dla siebie pewną całość, a więc poświęcony czy to jednemu kompozytorowi, czy jakiemuś rodzajowi, „szkole“, epoce, czy też stylowi muzycznemu. Każdy koncert poprzedza popularna prelekcja, wyjaśniająca główne charakterystyczne cechy danych kompozytorów oraz wykonywanych utworów pod względem formy, stylu, zespołu i t. p. Celem prelekcji jest ułatwić zrozumienie oraz pobudzić zainteresowanie młodzieży. Na koncerty uczęszcza młodzież szkół następujących: państw. semin. żeńskiego, gimnazjów państw. i prywatnych, szkoły handlowej, rzemieślniczej oraz młodzież wyższych klas szkół powszechnych. Młodzież idzie na koncerty pod opieką nauczycieli. Koncerty są bezpłatne i odbywają się w dużej i pięknej sali stowarzyszenia „Gwiazda“ (500 miejsc siedzących).

Porządek koncertów projektowany jest następujący: Stanisław Moniuszko (wyłącznie). Muzyka polska XIX wieku, Wieniawski, Noskowski, Żeleński, Paderewski. Klasycy wiedeńscy. Dwa koncerty o różnym programie. Dawna muzyka polska (wiek XVI—XVII).

Program pierwszego koncertu (Moniuszko). I. Orkiestra symfoniczna: a) Halka (wiązanka); b) Bajka. II. Orkiestra dęta: a) Hrabina; b) Straszny Dwór.

Trzecią część tego koncertu t. j. pieśni chóralne Moniuszki i Litanję Ostrobramską wykona chór państw. seminarjum żeńsk. na najbliższym koncercie.

Wspomniany pierwszy koncert (Moniuszko) odbył się dla młodzieży szkół żeńskich dnia 8 listopada 1931 r., powtórzony z niezmienionym repertuarem dla szkół męskich dnia 15 listopada 1931 r.

Koncerty odbywają się w niedziele o godzinie 11 przed południem.

Prelekcję o Moniuszce wygłosił prof. Józef Chmara, uwzględniając treść następującą: Muzyka i pieśń polska w początkach XIX wieku. Zapatrywania i upodobania ówczesnej publiczności. Brak artystycznej pieśni polskiej. Zaściankowość ówczesnej muzy. Zasługi Moniuszki.

Omówieniem poszczególnych punktów programu oraz zachętą do uważnego słuchania produkcyj prelegent zakończył swą interesującą i pożyteczną prelekcję, poczem odbyło się wykonanie poszczególnych numerów koncertu.

Za przykładem Kołomyi pójdą prawdopodobnie i inne miasta: Stanisławów, Tarnopol, Przemyśl i t. d.

Poświęcenie sztandaru gimnazjalnego w Trembowli.

Dnia 8 listopada 1931 r. odbyła się w Trembowli uroczystość poświęcenia sztandaru gimnazjum państwowego w obecności licznych gości, rodziców, grona nauczycielskiego i młodzieży. Na jednej stronie sztandaru wyszyty jest srebrem biały orzeł, a na drugiej św. Kazimierz, patron zakładu. Sztandar, wykonany przez Związek Młodych Polek w Poznaniu, jest wyjątkowym popisem hafciarskim, zwłaszcza pieknie się przedstawia twarz patrona.

Inicjatywę do ufundowania sztandaru dał p. Jan Gierula, prezes Komitetu rodzicielskiego, wydatki zaś nieodzowne pokrył sam Komitet. Aktu poświęcenia dokonali katecheci zakładowi obu obrządków, przemawiali zaś na uroczystości ks. prof. Walenty Puchała i dyr. Kazimierz Missona, którego wiersz „Nasz sztandar“ odśpiewano jako kantatę. Po uroczystości sztandar umieszczono w ozdobnej szafie, zrobionej specjalnie na ten cel i ustawionej w kancelarji.

Młodzież odwdzięczyła się publiczności za pamięć o zakładzie wieczorkiem w dniu 11 listopada b. r.

Warunki prenumeraty:

Cena prenumeraty rocznej Dziennika Urzędowego Kur. O. S. Lw. wynosi 7 zł, które można wpłacać całkowicie lub w 2—4 ratach częściowych w ciągu roku do Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie, ul. Kurkowa 21. Nr. konta P. K. O. 141.751. Telefon zarządu 28-47. Dział zamówień 80-20.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.
Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska 3.